Тлумачний словник гуцульських говірок

"Писаний Камінь"
Косів
2017

ББК 81.2(4УКР)
Т 49

Укладач **Петро ГАВУКА**
Літературний редактор **Василь ШКУРГАН**
Голова редакційно-художньої ради **Михайло ПАВЛЮК**

Рецензенти:

Володимир **КАЧКАН**, доктор філологічних наук, дійсний член АН Вищої Школи України. Заслужений діяч науки і техніки.

Ярослав **РАДИШ**, доктор наук з державного управління, професор.

Аделя **ГРИГОРУК**, заслужений працівник освіти України, член НСЖУ та НСПУ.

Рекомендовано до друку 2015 року:
Відділенням «Філія Гуцульщина» Національного
науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої
історії МОНМС України,
Всеукраїнським товариством «Гуцульщина»

Гавука П.Д.

Т 49 **Тлумачний словник гуцульських говірок.** Словник/Гавука – Косів: Писаний Камінь, 2017 – 296 с.

ISBN 978-617-7436-06-4

Цей тлумачний словник гуцульських говірок містить майже 20 000 слів, які є широко вживаними на території Гуцульщини, в українській діаспорі за кордоном.

У словнику зібрано слова-діалектизми та їх протлумачено, що пов'язані з багатогранним життям, побутом, культурою горян, веденням домашнього і полонинського господарства, лісосплавом і лісопереробкою, солеварінням, одвічною національно-визвольною боротьбою Січового стрілецтва та ОУН-УПА проти різного штибу загарбників тутешніх земель.

Тут уперше серед словникових видань систематизовано гуцульські назви населених пунктів, релігійних свят, імен людей, календарних місяців і днів, одиниць виміру, певної кількості числівників тощо.

Словник за задумом укладача розраховано на найширше коло його користувачів: учнів і їхніх батьків, учителів, студентів і викладачів вузів, етнографів, краєзнавців, музейних працівників, журналістів і літераторів, туристів з близького та далекого зарубіжжя. Цим самим словник слугуватиме збереженню і примноженню гуцульських говірок.

ББК 81.2(4УКР)

ISBN 978-617-7436-06-4

ГОВОРИТЬ ГУЦУЛЬСЬКИЙ СВІТ

Взяли-сте до рук цього словника, отже маєте зацікавлення гуцульськими говірками – одними з найцікавіших і найархаїчніших говорів карпатської групи, що входять до південно-західного наріччя української мови. На сьогоднішній день він охоплює найбільше слів з діалектної лексики гуцулів і розрахований на широке коло зацікавлених читачів, мовознавців та учнівства, особливо з діалектного та літературного оточення. Багатьом словник нагадає призабуті слова материнської мови, що в певній мірі випали з ужитку, а багатьом полегшить читання художніх творів з гуцульським говором та сприйняття фольклору Гуцульщини через розуміння ментальності гуцулів. Словник не подає фонетичну транскрипцію, але зберігає фонетичну структуру слова та подає родовий відмінок. Також тут вміщено глосарії окремих діалектизмів у творах художньої літератури.

У цьому виданні, чого не було досі в словничках й об'ємних словниках, для зручного користування ним укладач згрупував висловлювання про рідну мову, найбільші релігійні свята, старі й теперішні назви значної частини населених пунктів, найбільш поширені жіночі та чоловічі імена, назви місяців за старим і новим стилями, дні тижня та чимало числівників і мір. А допитливих читачів різновікових груп зацікавлять тематичні добірки: «Влучно про книгу» та «Шєнуймо гуцулский діялєкт!». А ще зроблено спробу дати пояснення словам, пов'язаним з історичними фактами, Січовим стрілецтвом, боротьбою ОУН-УПА із ненависною Московією, лісосплавством, полонинською господаркою, специфікою будівництва різних споруд у гуцульському стилі, веденням рільництва, садівництва, пасічництва, деревообробкою, кушнірством, ткацтвом і т. д. і т. п.

З'яві на світ Тлумачного словника говору Гуцульщини передувала багаторічна клопітка робота ветерана праці, члена Національної спілки журналістів України, редактора літературно-мистецького і громадсько— суспільного часопису «Гуцули і Гуцульщина» (на громадських засадах) Петра Гавуки. Його, в 2010 році, нагороджено Золотою медаллю української журналістики.

Укладач цього словника в 2011 році дебютував із «Словничком поліграфічних термінів» у книжечці «Поборник праведного слова» /Упорядкування І. Мисюка. – Косів. Писаний камінь/. У 2012 році в складі редакційної ради він працював над випуском книги «До 100-річчя Монастирської церкви Різдва Івана Хрестителя. Сторінки історії церкви Гуцульщини» (Чернівці: Колір-Друк). І вже 2013-го року за його упорядкування у «Писаному Камені» вийшла в світ книжка «Уторопи: минуле і сьогодення» та 2016-го року – «Кухня Гуцульщини».

Український письменник, драматург, етнограф Софрон Витвицький одним із перших виступив і як збирач гуцульської лексики. – Гуцули таки використовують деякі оригінальні вислови, не зрозумілі тим, хто не знайомий з цим народом зблизька. Гуцули не мають словників своєї мови, а такі вислови можуть придатися мовознавцям чи іншим дослідникам, які візьмуться за вивчення цього народу… – так свого часу сказав Софрон Витвицький. Власне він слідом за Іваном Вагилевичем звертається до гуцульського діалекту, подає словник.

А співець Гуцульщини Михайло Ломацький у «Легенді про Старовида та Старовіччину» застерігав: «Не пускайте в гори зайдів, бо вони їх споганять, ваше життя сплюгавлять, красу гір знищать. Будьте гірськими орлами, не дайте себе замінити в курей, що мали б для зайдів нести яєць! Не беріть від них нічого! Черпайте мудрість і силу з тих джерел, з яких пили воду життя ваші предки. Не шукайте нових джерел, бо в них найдете отруту для себе! Будуйте високі брами і міцні замки до них доробляйте, не пускайте в гори чужинців, бо вони вб'ють і знищать гордий дух ваших предків, що досі кріпив і силу вам давав! Бороніть ваші гори і все, що ваше, що вам у спадщині ваші предки залишили! Не спіть, а чувайте, бо горе вам буде!» – Письменник ніби відчував, – каже львівський літератор, редактор часопису «Ґреґіт» Олег Семенишин у передмові «Михайло Ломацький – співець Гуцульщини» до книги «У горах Карпатах», – що можуть настати гірші часи (що і сталося). Тому поспішав описати з фотографічною, фактографічною чи топонімічною точністю не тільки події, пов'язані з Гуцульщиною, а передусім ніби, «забальзамував» й те найдорожче для прийдешніх поколінь, що долинало до нас тисячі років незмінним – величавий код національного первня. Адже невдовзі з

напливом сюди чужинців, приневолена Гуцульщина потроху пропадала, особливо з приходом большевії. Силоміць нав'язували нікчемство.

Цікаво, що на цю ж тему застерігав Олександр Барвінський у книзі «Історія України-Руси», випущеній ще 1904 року в Львівській друкарні Наукового Товариства імени Шевченка: «Ми …будемо знати як нам і нашим дітям треба жити, щоби не попадали в такі самі похибки, в те саме лихо, яке доводило ся переживати нашим батькам та дідам».

З плином часу дійсно почали з'являтися менші й більші словники. До них треба віднести: «Пояснення деяких гуцульських слів» та «Деякі слова з гуцульської говірки» М.Ломацького, «Словничок діалектних слів» та «Словничок діалектизмів» Г.Хоткевича, «Словничок маловживаних слів» І.Сеньківа, «Словарець до всіх п'яти томів «Гуцульщини» В.Шухевича, «Словничок гуцульського діалекту» О.Манчука, «Словник гуцульських слів і виразів» М.Остромири, «Словник діалектних та малопоширених слів» М.Черемшини, «Словник діалектизмів» В.Сокіла, «Гуцульський словничок» Н.Кондряк, «Словник, у який варто зазирати» Ю.Юзича і Р.Коваля, «Словник гуцульських слів» Д.Сороханюка, «Словник діалектних слів та виразів» К.Смаля, «Словничок» Д.Павличка, «Пояснення слів» І.Франка, «Короткий гуцульський словничок» і «Пояснювання до слів гуцульської говірки» в книзі «Старовіцкі повісторькє» П.Плитки-Горицвіт, «Словничок» В.Курищука, «Тлумачний словник-жартівник» та «Словник вживаних діалектів» Б.Радиша-Маринюка, «Словничок діалектизмів» М.Близнюка, два «Словнички гуцульського діалекту» (2008 і 2011) автора цієї передмови, «Словник українських говірок Карпатського регіону: пояснення та походження слів» (2012) і «Словник місцевих слів Карпатського регіону: пояснення та походження слів» (2013) Д.Савчука, «Матеріали до словника гуцульських говірок: Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області» Ю.Піпаша і Б.Галаса.

Велику цінність мають словники «Гуцульські говірки. Короткий словник» /Відповідальний редактор Я Закревська/ Укладачі: Г.Гузар, Я.Закревська, У.Єдлінська, В.Зеленчук і Н.Хобзей, «Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району)» М.Лесюка, «Традиційне гуцульське пастухування» Т.Ястремської, «Тлумачний словничок гуцульських говірок Верховинського району Івано-Франківської області» /Упорядник Г.Гречук/, розмовник «Ану», «Гуцульська говірка – українською, польською, російською» /Упорядники: Я.Зеленчук, О.Рибарук/, «Гуцульські світи. Лексикон» Н.Хобзей, Т.Ястремської, О.Сімович і Г.Дидик-Меуш, «Словник гуцульських говірок Річки та Яворова: у 4-х книгах» М.Астаф'євої і Г.Воронич, «Словник гуцульського говору в Закарпатті» І.Жеґуца та Ю.Піпаша, «Скарби гуцульського говору: Березови» М.Негрича.

Вивчення гуцульських говірок, їх походження й причини, їх межі в контексті досліджень історії заселення Гуцульщини – продовжується.

Підраховано і прогнозовано, що із 6500 живих мов до кінця століття може щезнути половина, якщо не вжити негайних заходів до їхнього порятунку. Кожні два тижні на земній кулі вмирає одна мова. За класифікацією ЮНЕСКО до списку зникаючих увійшла навіть білоруська – мова сусідньої країни. Її активно поглинає російська. За висновками вчених причинами вимирання мов є глобалізаційні процеси та міграція населення. В СРСР головною причиною стала імперська політика винищування іншомовності через нав'язування російської мови. Молодь засвоює і, зрештою, вибирає мову спілкування в школі, вузі, мову з телебачення... Від насильного зросійщення дуже втратила українська мова, але період радянщини особливої шкоди наніс гуцульському діалектові як цілісній системі, відверто зневажаючи його. Неймовірна щемкість стискає душу від того, що успадкована з діда-прадіда солодка бесіда принижена і сьогодні продовжує розчинятися в домінуючій українській мові. Звичайно, так збагачується кровоообіг загальнонародної культури, але розмивається духовне середовище гуцулів, втрачаються рідні культурні інстинкти (не дивно, що гуцули в порівняно більшій ізоляції на території Румунії повніше зберегли первісну гуцульську мову та вимову). Насправді ж наша говірка має дуже багато колоритних слів та висловів, значно промовистіших, ніж відповідники в українській літературній мові. Зрештою, говірка ховає в собі спадщину саме гуцульського світосприймання.

Є твердження науковців: аби мова передавалася з покоління в покоління, потрібно принаймні сто тисяч людей її носіїв. Є й твердження експертів, що не кількість користувачів мовою вирішують її долю, а усе залежить від обставин, мотивації самих її носіїв та мотивації влади щодо підтримки етнічної та національної тотожності. Головне для мови – громадське зацікавлення в ній і, як наслідок, жива присутність її в громадському житті.

Зникаючі мови можна відродити й повернути до повсякденного вжитку. Для цьо-

го потрібно забезпечити умови їх подальшого існування. Найуспішніший приклад такої діяльності є іврит – відроджена давньоєврейська мова, що була мертвою упродовж двох тисячоліть, а зараз є офіційною мовою Ізраїлю.

Вразливість гуцульського говору закликає відштовхнутися від досліджень лексики, історичних та етимологічних довідок до дійових кроків щодо його практичного впровадження.

…Здавалось, ось ще одна «периферійна» мова, яких сотнями знав (і забув!) цивілізований світ, ще одна чергова доля її подібної малопрактичності, на яку навалилася невмолима асиміляція… Але прослідкуйте за оптимістичним умовислідом поета Василя Герасим'юка в післяслові «І берег, і повінь, або дежавю Василя Шкургана» до книжки «Ади жию»:

«Виявляється, що гострий гуцульський говір навіть дуже добре надається для того, аби художньо зафіксувати наприкінці першого десятиліття третього тисячоліття жорстку аритмію нашого часу в нашому світі і нашого світу в нашому часі. Для ословлення («були часи гірші, а підліших не було» – стало штампом) не вистачає слів, хоч додаємо до нашої лексики багато чого з різноманітного чужого інструментарію – аж до суржика, до фєні і того, що кров'ю чи хоч би фарбою пишеться на парканах, але… Ритмомелодика часу залишається невловною. Попри все те. Попри всі наші постмодерні устремління.

Тож повторюю, виявляється, непричесаний гуцульський діалект надається для художньої фіксації і нашого часу. Слова, які навіть для багатьох верховинців і в двадцятому столітті безнадійно відгонили архаїкою, у двадцять першому наче ожили. Посвіжіли, стали такими, як у ті дні, коли виникли і світилися, «наладовані енергією» (Євген Маланюк).»

Саме так: йдеться не просто про окремішне спілкування двох-трьох осіб (останніх носіїв) на краєчку світу… За переконанням того ж Герасим'юка «Цінніше, що між мовою і життям ще не зовсім вивчені стосунки… Старосвітська гуцульська лексика (з морфологією і навіть синтаксисом) повнокровно озвучує теперішній час. …Вона живе попри все!»

Максим Рильський одного разу сказав: «Не бійтеся заглядати у словник…» Ця настанова сьогодні, в часі повернення народу лицем до рідної мови, до її витоків і джерел, актуальна як ніколи і залишиться повчальною в майбутньому. Без перебільшення скажу, що всі ці й інші словники, які не згадано в переліку, – то велика скриня гуцульського говору. Впевнений, що до неї будуть заглядати нові покоління українців з різних куточків нашої держави та світу аби ближче запізнатися з минулою та сучасною Гуцульщиною, аби ліпше розгледіти її майбутню привабливість. Без сумніву з ретельнішою увагою до них віднесуться близько пів мільйона жителів українських і румунських Карпат, усвідомлюючи, що зі всього унікального у них найдорожчою є неповторна мова, котра найповніше відображає і творить гуцульську самоідентичність. Все решта з побуту і культури – лишень додається.

Василь ШКУРГАН, *член НСПУ, лауреат літературної премії «Князь роси» імені Тараса Мельничука.*

ПОТРІБЕН ЦЕС СЛОВНИК

Я не тільки приємно подивований, а й тішуся тим, що давній знайомий багатолітній журналіст районного рівня, а тепер пенсіонер, головний редактор літературно-мистецького і громадсько-суспільного часопису “Гуцули і Гуцульщина” Петро Гавука (з 2010 до травня 2016р.) з м.Косова завершив роботу над укладенням Тлумачного словника гуцульських говірок.

Акурат це, без перебільшення, не кожному під силу. А він таки, ади, здійснив свій багаторічний задум. Та й ще в словнику згрупував: колишні та теперішні назви населених пунктів гуцульських районів Івано-Франківської, Закарпатської і Чернівецької областей; релігійні свята, шо свєткуют на Гуцульщині; назви місяців за старим і новим стилями; назви днів тижня; години доби; числівники; найбільш поширені жіночі та чоловічі імена; одиниці мір: ваги, площі, об’єму, довжини.

Перед тлумаченням діалектичних слів упорядник подає солідні добірки: “Вислови про мову”, “Влучно про книгу”, “Шєнуймо гуцулскиий діялєкт!”.

Уже це говорить про те, що упорядник скрупульозно все збирав, занотовуючи, гортаючи десятки ще дорадянських, вітчизняних і закордонних видань.

— Надзвичайно великий на мене вплив справили, – зізнається пан Петро Гавука, – лист Митрополита Андрея Шептицького “До моїх любих Гуцулів”, книга Михайла Ломацького “У горах Карпатах” і стаття “Шєнуймо мову й народну ношу” (1937р.) невтомного етнографа-фольклориста, співця гуцульської старовітчини Петра Шекерика-Доникового.

Кир Андрей, щоб ні в кого не було сумнівів у його щирій любови до своїх братів і сестер, написав уже згаданого листа гуцульським діялектом. І викладені тут завваги, поради дуже актуальні й нинька.

— Люди за Вас по сьвіті каут, ба й по книжках пишут, шо ни мине і сотка літ, а Ви усі загибнете і марне пропадете. – Підкреслював Шептицький.

Він так казав тому, що всюди тоді бачив моральні та фізичні труднощі: нечистоту, складні стосунки в сім’ях, погане виховання дітей, поширений алкоголізм, відсутність просвітництва.

З часом до цих та інших бід додалося те, як у V розділі “Дещо про гуцульську говірку”, вміщену в книзі “У горах Карпатах”, писав Михайло Ломацький: “Та, на жаль, якось так дивно склалось, що тим гуцульським диялектом не дуже цікавились наші лінгвісти-мовознавці, замало черпали багатства з нього й наші письменники, замало збагачували ним літературну мову нашу.

Велика це шкода й втрата, невіджалувана й важка сьогодні до направи…

Московія, яка здавила всю нашу Україну й безщадно нищить там усе українське, вона нищить і нашу Гуцульщину фізично й духовно, б’є своїм важким обухом по всьому, що відрізняло гуцулів від сусідів – під тим обухом гине й загибає і гуцульський, багатий колись диялект…

Зберегти з нього, що ще можна, це наш святий обов’язок…”

Усе це добре видно і в наш час – наприкінці другого десятиліття XXI сторіччя. Ні для кого не стало уроком те, що за прагнення гуцулів розмовляти своєю говіркою, співати рідні пісні, колядувати притаманні їм коляди, мати гуцульські книгозбірні представники загарбників їх розстрілювали, вивозили на Сибір, а надбане спалювали.

Дивно, що більшість теперішньої інтеліґенції, батьків щодня не послуговуються гуцульською говіркою. До цього, на превеликий жаль, не схиляють дітей у сім’ї, школі. Рідко де в періодиці, окрім журналів: “Гуцульський календар” (Верховина), “Ґражда” і “Ґрегіт” (Львів), “Гуцули і Гуцульщина” (Косів), газет “Верховинські вісті” (Верховина) і “Карпати” (Путила) можна прочитати публікації і слухати передачі радіо “Вісті Верховини” 101,7 FM, насичені діалектом. А шкода. Це хіба, що на догоду "дружньому" північному сусіду, який уже понад 300 років у своїй крові має усе зайдейське, загарбницьке, ненависницьке до українства, українського націоналізму та самобутніх традицій насамперед мешканців Гуцульщини.

Похвально, що укладач Тлумачного словника гуцульських говірок, де подано пояснення майже на 20000 гуцулізмів, сміливо включив слова, пов’язані із Січовим стрілецтвом, ОУН-УПА, комуно-більшовизмом совіцького штибу, гітлерівщиною і т.д. і т. п.

Користувачі цим словником, надіюся, зрозуміють те, що нарешті треба гордо щодня спілкуватися нашими милозвучними словами, мати від цього і використання мудрих діалектичних висловів моральне задоволення. І як закликав М.Рильський, не боятися заглядати в словник… Натомість давно треба викидати на смітник історії російські: видання, кальки, суржики. Окрім патріотично настроєних горян першим ніхто на це не насмілиться. То й не дивно, що Михайло Ломацький свого часу підкреслив, що у всіх боях України з ворогами на першому місці були завжди наші гуцули… (Із книги “У горах Карпатах”. Мюнхен, 1962).

Насамперед у ході підготовки до 150-річчя громадсько-політичного товариства “Про-

світа” своє слово покликані сказати його члени, а також активісти Наукового товариства імені Тараса Шевченка, журналістські колективи реформованих ЗМІ, працівники видавництв усього регіону Гуцульщини.

— Тільки рідна домівка є тим місцем, куди людське серце прагне повертатися і де заново відроджується. У передчутті рідного починаєш світитися на повну силу і згадувати навіть те, що було до тебе. Згадуєш найменший дріб’язок краси й тепла людського серця – міцне відчуття плеча одне одного і бажання бути один одному потрібним. Бувати поруч із тим, з ким світ заповнюється сенсом. Бачити здивування та щирі посмішки, чути милозвучність рідної мови, мати невимовну насолоду від спілкування з тими, хто тебе розуміє… – Наголосив у передовиці “Від видавця журналу “Україна унікальна” письменник, директор видавництва “Апріорі” Юрій Николишин (м.Львів).

Вихід у світ Тлумачного словника буде скромним вкладом у відродження говорів гуцулів незалежної України та в діаспорі, розривною міною, направленою проти ворожого нам, усім українцям, Кремля та його остатного диктатора…

Володимир КАЧКАН,

доктор філологічних наук, професор, дійсний член АН Вищої Школи України, лауреат Міжнародної премії ім. Воляників-Швобінських (США), премії ім. Я.Мудрого, ім. В.Стефаника, ім. І.Франка, ім. Вагилевича, ім. Т.Мельничука, всеукраїнських премій ім. Братів Лепких та в галузі публіцистики. Заслужений діяч науки і техніки.

ВИСЛОВИ ПРО МОВУ

Господь Ісус Христос говорить: «Кажу ж вам, що за всяке пусте слово, яке скажуть люди, вони дадуть відповідь у день судний: за словами своїми будеш виправданий і за словами своїми будеш осуджений» (Мф. 12-36-37).

* * *

Багато в світі різних мов і кожна з них має свої звуки. Коли я не розумію значення слів, то я буду чужинцем тому, хто говорить, і він мені стане теж чужинцем... Коли я молюся чужою мені мовою, то хоч дух мій і молиться, проте ж розум мій зостається без плоду...

Апостол ПАВЛО

* * *

Ну що б здавалося слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!.. знать од Бога
І голос той і ті слова
Ідуть меж люди!

Т. Шевченко

* * *

Ти моя щира, гартована мова,
Я тебе видобуть з піхви готова...

Л. Українка

* * *

Найбільше й найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє, і свої сподівання, розум, досвід, почування.

П. Мирний

* * *

Мова – душа кожної національности, її святощі, її найцінніший скарб... у мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання.

І. Огієнко

* * *

Мова – це доля нашого народу, і вона залежить від того, як ревно ми всі плекатимемо її.

О. Гончар

* * *

Українська мова в багатстві й гнучкості форм не поступається ані жодній із сучасних літературних мов слов'янства і не бідна аж ніяк на поняття...

М. Драгоманов

* * *

Українська мова не вчора придумана. Вона – не сирота, вона має слов'янську родину і світову славу. Вона має все.

Д. Павличко

* * *

Мова – найбільший духовний скарб, у якому народ виявляє себе творцем, передає нащадкам свій досвід і мудрість, перемоги і славу, культуру і традиції, думки і сподівання.

І. Вихованець

* * *

Мово! Пресвятая Богородице мого народу! З чорнозему, рясту, любистку, м'яти, євшан-зілля, з роси, з дніпровської води, від зорі і місяця народжена!

К. Мотрич

* * *

Вона – дуже ніжна й сповнена пестливих висловів та надзвичайно тонких зворотів.

П. Шевальє

* * *

Людина, яка втратила свою мову, – неповноцінна, вона другорядна в порівнянні з носієм рідної мови.

П. Мовчан

* * *

Коли ми несемо ідею українського націоналізму, не сміє бути ні одного порожнього слова. Кожне гасло має вростати в нашу землю, а не засмічувати її порожньою лускою.

О. Теліга

* * *

...мусимо констатувати, що наша рідна мова, тобто українська, нині стоїть перед ще більшими загрозами в Українській державі, ніж навіть якийсь рік тому.

П. Західняк

* * *

Всі народи мову мають,
Всі пісень своїх... (співають),
Бо хто має мову... (рідну),
Той багатий, а не... (бідний).

Без мови немає нації!

Т. Шевченко

* * *

Те, що зараз робиться з мовою, страшно уявити. Немає мови – немає держави.

Ю. Мушкетик

* * *

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Але камінь має.

С. Воробкевич

* * *

Не бійтесь заглядати у словник: це пишний яр, а не сумне провалля.

М. Рильський

* * *

Українська мова – божиста, богодана, богообрана.

М. Фішбейн

* * *

Українці – стародавній народ, а мова їхня багатша і всеосяжніша, ніж перська, китайська, монгольська і всілякі інші.

Е. Челебі

* * *

Як парость виноградної лози, плекайте мову. Пильно й ненастанно політь бур'ян. Чистіша від сльози вона хай буде. Вірно і слухняно нехай вона щоразу служить вам, хоч і живе своїм живим життям.

М. Рильський

* * *

Затям собі, що колись можуть настати такі часи, коли нашої мови не буде пам'ятати навіть найменший соловейко. Тому не можна покладатися тільки на солов'їв.

І. Малкович

* * *

Не потоком шумних галасливих фраз, а тихою невтомною працею любіть Україну.

А. Шептицький

* * *

Свою Україну любіть,
Любіть її во время люте.
В останню тяжкую мінуту
За неї Господа моліть.

Т. Шевченко

* * *

Молимо Бога, щоб перемогла велика історична справедливість і стоголосо зазвучала українська мова, щоб вільна, соборна, багата Україна зайняла гідне для неї місце серед народів світової цивілізації. Заради цього працюймо!

В. Лизанчук

* * *

Відберіть у народу все – і він усе зможе повернути, але відберіть мову – і він ніколи більше не створить її.

К. Ушинський

* * *

Дбаймо про духовність і національну культуру, збережімо рідну українську мову, бо саме в цьому – запорука майбутнього нашого народу, збереження української державності.

М. Павлюк

* * *

Складна доля української мови. Вже не одне століття (і навіть тисячоліття) її нещадно принижують, забороняють, нищать, а вона живе і наповнює собою мову представників інших націй, хоч ті і вдають, що нібито не так, що ніякої української мови не існує.

С. Піддубний

* * *

Мова – це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова – це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мисленнєва діяльність народу.

О. Гончар

* * *

Слово, моя ти єдиная зброє!

Л. Українка

* * *

Дві рідні мови – це так само безглуздо, якби ми намагалися уявити, що одну дитину народили дві матері. У дитини є одна мати – рідна. До смерті, до останнього подиху.

В. Сухомлинський

* * *

Мова – душа нації, її потрібно вивчати й оберігати, як і традиції, культуру та історію, бо це наше коріння

О. Лазько

* * *

Українська мова є не тільки маминою колисковою піснею, молитвою і медитацією, а й духовним кодом людини.

Л. Степовичка

* * *

Любім свою рідну мову
Ласкаву та милу!
Бо ця мова з гуцулами
Тут си народила!

П. Плитка-Горицвіт

* * *

Хочу думати й творити,
Людям серце віддавати.
Можна полум’я згасити,
Мову – годі відібрати!

В. Деркач

* * *

...місцеві говори живуть і житимуть довго, доки житиме українське село. Саме село є тим середовищем, яке живить і оберігає питомі українські діалекти.

М. Лесюк

* * *

Любіть Слово літературне, діалектне, гуцульське, але намагайтеся уникати русизмів і суржику!

Г. Ілійчук

* * *

Гине мова – щезає народ.

А. Могильницький

* * *

Я наш нарід цілим серцем люблю, душа моя віщує, що єго велика доля жде...

Ю. Федькович

* * *

Не можна збудувати словом,
Коли те ж саме руйнувати ділом.

Г. Сковорода

* * *

Хто почуває себе вільним тоді, коли в столиці Вітчизни панує чужа мова, діють накази, прислані з чужини, той неповноцінна людина.

Л. Силенко

* * *

Слова, які навіть для багатьох верховинців і в двадцятому столітті безнадійно відгонили архаїкою, у двадцять першому наче ожили.

В. Герасим’юк

* * *

Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову. Ми повинні бути свідомі того, що мовна проблема для нас актуальна і на початку XXI століття, і якщо ми не схаменемось, то матимемо дуже невтішну перспективу..

Л. Костенко

* * *

...чужу мову можна цілком пристойно опанувати за шість років, а рідну потрібно вивчати все життя.

М. Франсуа (Вольтер)

* * *

Переконана: слово мовлене і написане є найбільшою обороною нашої незалежності.

О. Бабій

* * *

Будьте обережні зі словами. Не руйнуйте людських душ.

В. Романюк (Патріарх Володимир)

* * *

Велика мовна культура конче веде й до великої сили політичної.

І. Огієнко

* * *

Мова – це форма нашого життя, життя культурного й національного, це форма національного організування.

І. Огієнко

* * *

Мова росте елементарно, разом з душею народу.

І. Франко

* * *

Не меч, а слово зберегло націю.

О. Гончар

* * *

Мова така ж жива істота, як і народ, що її витворив, і коли він кине свою мову, то вже буде смерть його душі.

П. Мирний

* * *

Тільки той народ може вважати себе здоровим, тільки той народ може впевнено дивитись в свою будущину, всі сфери діяльності якого перейняті його мовою і культурою.

Д. Павличко

* * *

Питання мови, її культури, її розвитку – одне з найгостріших, найакуратніших питань.

М. Рильський

* * *

Рідна мова дається народові Богом, а чужа – людьми, її приносять на вістрі ворожих списів.

В. Захарченко

* * *

Нове життя нового прагне слова.

М. Рильський

* * *

Аж розгубилися слова.
Бо камінь безсердечно тисне.
І дивно, що в моїй Вітчизні
Росте з-під каменя трава.

В. Рябий

* * *

Як жаль, що чимдалі все менше людей відчиняють двері у світ Слова – життєві будні змальовують сірими барвами і гидкими словами, які на вулицях наших міст лунають з вуст молодиків, дівуль і навіть сивих вуйків уже так звично, що ніхто й не зирне гнівно у той бік.

Слово – це те, що первинно було великим, з чого все повстало...

Г. Турелик

* * *

Тарас Шевченко у слові рятував український народ від втрати своєї національної ідентичності. І нині слово має порятувати Україну від підступів зовнішніх і внутрішніх недругів, прислужитися її відродженню.

В. Яворівський

* * *

Віримо, поки живе українська пісня, доти житиме українська нація.

Г. Скоропанюк

* * *

...коли можна ведмедя навчити їздити на велосипеді, то можна навчити кожну людину любити свою Вітчизну, знати мову і поважати історію землі, яка тебе годує.

М. Матіос

* * *

Чом ся невстидати маєм?
Чом чужую полюбляєм?

М. Шашкевич

* * *

У процесі спілкування слово «обрамлює» німу мову» людських почуттів – дію, жест, ритуал, позу, манеру поведінки і т. ін. Не дивно, що словесний компонент не залишається поза увагою і в дослідженнях етнографів, етнопсихологів, етнофілософів, етнокультурологів, етнологів.

Д. Пожоджук

* * *

Мова – це душа народу. Тому слід старатися висловлювати свої думки, побажання як наймилозвучніше. Голос людини має бути лагідним...

П. Моцюк

* * *

Про яку високу культуру говоримо, коли в американських містах можуть бути цілодобово відкриті книгарні, а в нас в Україні цього нема.

В. Коротич

* * *

У нашій владі немає ідеології. Влада має бути наповнена ідеологією і культурою. Без відродження культури, мови, даремно говорити про майбутнє.

Л. Кравчук

* * *

За комуністичних часів ми привозили зразки справжнього мистецтва: театру, кіно, літератури... на село, а тепер це рідкість.

Б. Ступка

* * *

Я думаю, що коли б усі взялися за створення в Україні громадського телебачення, яке б пропагувало зразки української культури, то в нас усе було б набагато краще.

Л. Кравчук

* * *

...бачимо, що світ іде не до кращого, а до гіршого. Це тому, що не вміємо цінувати ні дару Божого, ні дару життя, ні краси мистецтва і слова.

А. Григорук

* * *

Сучасним мас-медіа бракує ідеології здорового глузду. Наша преса, радіомовлення й телебачення переповнені негативною інформацією.

М. Кіндрачук

* * *

Дуже сумно стає від того, що світ «оскотинюється», а з ним – і література, і журналістика.

Ю. Мушкетик

* * *

Надзвичай красний, надзвичай дзвінкий и своєрідний гуцулский говір в будучьности відограет величязну ролю в утворенню нашого будучього літературного язика, розумієтци тогди, єк вийдемо из стану нисвідомого наслідовництва, а перейдемо в чєс свідомої творчьости й зачьнемо використовувати нивичєрпані багацтва нашої мови.

Г. Хоткевич

* * *

А головне – мати надію, що ми будемо щасливими. Мати надію, що, нарешті ми від-

родимося, що ми станемо серед всіх у світ народів достойним, повноцінним, що кожній людині стане жити краще. Але щоб було краще, треба вірити... Вірю в геній народу нашого. Все-таки ми з гірших кутків історії вибиралися... і все-таки кожній людині треба проникнутися у своїй душі Божим словом до того, що може привести нас до добра.

Н. Яремчук

* * *

Хто ми, якщо навіть рідної мови не можимо захистити?! Пам'ятайте: людина, яка цурається материнського слова, руйнує фундамент своєї особливості.

О. Пащенко

* * *

Ми, українці, любімо своє, рідне українське, бо воно – найкраще!

В. Білоножко

* * *

О, мово вкраїнська!
Хто любить її,
Той любить мою Україну!

В. Сосюра

* * *

Рідне слово! Ні, вітер огуди
Не затулить нам злякано рот.
Ми без нього такі собі – люди,
А із ним – український народ.

В. Крищенко

* * *

Вертайтесь до своєї мови,
Мої засліплені братове! Прозріть!

Д. Павличко

* * *

Мабуть, немає жодної країни у світі, в якій би так зневажали рідну мову, тим більше – державну, як це робиться у нас в Україні.

М. Боєчко

* * *

...Молюся за тебе і на тебе, скроплюю живою водою воскресіння, виціловую лик твій скорботний, Матір Божа, мово мого народу!

Прости! Воскресни! Повернися! Розродися! Забуяй віщим і вічним Словом від лісів – до моря, від гір – до степів! Освіти від мороку й освяти святоруську землю, Русь-Україну, возвелич, порятуй народ її навіки!

К. Мотрич

* * *

...Мово українська! Ти ж – як море – безконечна, могутня, глибинна... Красо моя! В тобі мудрість віків і пам'ять тисячоліть, і зойк матерів у годину лиху, і переможний гук лицарів твоїх у днину побідну, і пісня серця дівочого в коханні своїм, і крик новонародженого: в тобі, мово, неосяжна душа народу – його щирість і щедрість, радості й печалі, його труд і піт, і кров, і усміх, і безсмертя його...

С. Плачинда

* * *

В якій мові народився і виховався, тої без окалічення своєї душі не можеш покинути, так як не можеш замінятися з ким іншим своєю шкірою.

І. Франко

* * *

Неук не є вільною людиною. Научайся чужому! Вивчай мови сусідів! Не цурайся свого! Не цурайся своєї рідної мови! Не цурайся української мови – мови державної. Навіть якщо ти – не українець! Подивись довкола: чи є десь держава, громадяни якої «принципово» не бажають розмовляти державною мовою?

З. Ромовська

* * *

Нинішня загальноосвітня школа та її гуманітаристика – це ціла проблема. Діти не читають, а отже, не люблять літератури, писати твори та перекази. У час меседжів та емейлів – це пережиток.

З мережею, телебаченням до школи прийшла купа нецензурщини, вседозволеність, сорокап'ятихвилинки Коменського – це теж анахронізм, як і радянська дидактика.

П. Мідянка

* * *

Мово моя українська. Українська мова прикордонноного центральноєвропейського регіону.

Якби я винятково писав за чинним одинадцятитомним Словником української мови, не був би Петром Мідянкою – хай дарує мені академік Микола Жулинський.

П. Мідянка

* * *

Діалект, а ми його надишем
Міццю духа і огнем любови
І нестертий слід його запишем
Самостійно між культурної мови.

І. Франко

* * *

Якби ви знали, яка отут велична природа, який цікавий народ гуцули, з багатою,

своєрідною психікою, дивними звичаями і мовою...

М. Коцюбинський

* * *

Для одного народу – одна літературна мова, один правопис.

І. Огієнко

* * *

Хто опанує українську мову, той здобуде ключ до швидкого вивчення всіх інших слов'янських мов, бо українській мові властиві найтиповіші риси слов'янської лінгвістики.

Я. Красінський

* * *

Руйнування мови – основи національної культури – це вже не просто вина, а злочин держави перед народом.

А. Мокренко

* * *

Доля мови – то є водночас й доля держави і нації.

І. Лосєв

* * *

Я ще можу не противитись, коли ображають мене як людину, але коли ображають мій народ, мою мову, мою культуру, як же я можу не реагувати на це?

М. Коцюбинський

* * *

...ми, Гуцули, мусимо бути приготовані, єк слід, шоби ми ни затратили свої давні прегарні и мудрі та добрі звичаї, обрєди, ношу, стрій у будові наших забудовань и нашу мову, бо лишень шєнуючі свої давні звичаї, мову и будову, можемо бути бізівні, шо ми сповнимо своє завданє, так єк уно має бути, добре й ретенно – для розвою и пиднесеня нашеї закутини краю. Бо лишень тогди можемо бути бізівними, шо ни зальлєт нас и ни знишіт, та ни зметет з лиця земні нова європейска механічна та нівелююча цивілізація, бо мусимо вірити в то, шо хто «свого цураєтци – того Бог караєт». Тимунь, лишень шєнуючі и люб'ючі своє, идім сміло у світ на стрічу новому!

П. Шекерик-Доників

* * *

Мовний закон не працює на національну ідею й незалежність української держави... Зараз не той час, коли треба робити політику на мовному питанні. І до проблеми Європейської хартії регіональних мов чи мов меншин варто було б підходити вже тоді, коли ми міцно станемо на ноги, коли в суспільстві буде згода.

Л. Кучма

* * *

Якщо говорити про реалізацію владою «мовного» закону, то я не думаю, що це її альфа чи омега. Звісно, я не бачу, щоб Прем'єрміністр, міністр освіти, чи взагалі Партія регіонів ставилися до українського мовного питання як до питання державоутворюючого, питання нашої національної ідентифікації.

В. Ющенко

* * *

Українська мова «збагачується» висловлюваннями можновладців, які часом таке завернуть, що дотепники з народу прудко підхоплюють неологізми. Серед беззаперечних шедеврів останнього десятиріччя – «наколоті апельсини», «ці руки нічого не крали», «все буде Донбас»...

Л. Перлинка

* * *

Якщо Президент визнав, що на регіональну мову заслуговують русини, то треба поважати і гуцулів та надати їм можливість зробити гуцульську мову регіональною.

Г. Москаль

* * *

Хотілося б знову повернутися до тих часів, коли словниковий запас кожного українця (при владі він чи ні) збагачувався неологізмами з творів вітчизняних письменників.

Л. Перлинка

* * *

Маємо ж бо могутню зброю – віру, яку жоден зайда не спромігся в українців відібрати чи зламати. Маємо слово, яке не просто має виблискувати золотою шабелькою на сонці, а важким мечем падати на голови напасників. Небезпека нас гуртує, а слово нас єднає і веде до бою, всіх, і молодих, і пожилих.

М. Андрусяк

* * *

Слово, як і все інше, суще в цьому світі, не може існувати у вакуумі чи бути законсервованим.

М. Андрусяк

* * *

Ох, ці іншомовні слова, що гострими шпичаками стирчать з нашої «калинової»... а суржик і матюки? Ні, українська мова не помирає – ми її катуємо і повільно вбива-

ємо, але не лише зміною ярликів і пріоритетів напередодні чергових виборів між ... безпорадністю, брехнею і продажністю. Кожен українець мав би у себе вдома (тобто в Україні, а не лише у власній хаті) розмовляти чистою українською мовою... це наша найперша ідентичність у світі і наша національна гідність.

Н. Стефурак

* * *

Мовна дискусія сколихнула мільйони людей, тому я вважаю, що дискусію ми обов'язково виграємо! І це буде ще одним уроком для нації.

В. Ющенко

* * *

Праукраїнська мова була матір'ю більшості європейських мов.

Річард-М. Вілсон

* * *

Займаючись тривалий час порівнянням арійських мов, я прийшов до переконання, що українська мова не тільки старша всіх слов'янських, у тому числі й від так званої старослов'янської, а й від санскритської, грецької, латинської та інших арійських мов.

М. Красуський

* * *

...фарисейська Верховна Рада України навіть прийняла закон про мови, яким хоче знищити одну з найдавніших в світі мов.

Але якщо українську мову не змогли знищити **479** різних заборон попередніх її недругів, то не знищить і **480**-та!

Є. Романишин

* * *

Насправді ж сучасна українська мова генетично пов'язана зі зразками письменства Київської Русі. Але її найважливіші особливості почали зароджуватись у XII ст. У своїй фонетичній системі, граматичній будові й словниковому складі вона вже сформувалася у XIV-XVI ст. як окрема східнослов'янська мова – мова української нації.

Т. Кононенко

* * *

Мова – це щось далеко більше за зв'язок між людьми, це відбиток свідомості, це вияв самої особистості.

Б. Антоненко-Давидович

* * *

Велика буває користь від учення книжного, книги наказують і вчать нас шляху до розкаяння, бо від книжних слів набираємося мудрості... Той, хто читає книги, розмовляє з Богом або святими мужами.

Нестор-літописець

* * *

...а хіба не дивним є те, що в Україні надається всіляка перевага російській мові, російському телебаченню, російській естраді, що урядовці, депутати розмовляють чужою мовою та ще й насаджують її народові України...

М. Лесюк

* * *

Поки ж не буде справжнього гаранта українства в Україні, то й нидітиме наша мова, під загрозою буде й українство.

М. Лесюк

* * *

Доля мови – в руках народу, мусимо спільними силами боротися за неї, відстоювати, захищати, пропагувати її. Наша мова пережила за сотні років чимало принижень і заборон. Варто про це знати, що до 90-х років минулого століття українська мова понад 375 літ перебувала під забороною чи під утисками, зазнавала репресій.

М. Лесюк

* * *

Наскільки мені відомо, у Франції та Швейцарії існує податок на чужу пісню і чужу мову. Хочеш, щоб вона була присутня, – заплати гроші, і з цих грошей моя культура буде розвиватися.

І. Фаріон

* * *

Те, що робиться нині з укр[аїнською] мовою – тяжкий державний злочин проти всього великого слов'янського народу, грубе порушення конституц[ійних] свобод і цинічне потоптання нац[іональних] прав українців. Той глум і наруга, яких протягом століть зазнає від сусідів укр[аїнське] слово, може зрівнятися лише з нечуваним лицемірством і соціальною брехнею, якими прикривається це українофобство.

М. Шестопал

* * *

Так склалося, що ми знову маємо захищати українську мову, рідну культуру. До чого ми дожилися? Що нам робити? Насамперед, коли нависли хмари над нами, ми повинні бути разом. Спільно відстоювати нашу державність і духовність. Українська мова виживала через те, що нею говорив

простий народ. Письменники повинні також бути з народом.

Патріарх Філарет

* * *

Знання мов, особливо української – це багатство людини.

І. Попович

* * *

Кожна літературна мова доти жива, і здібна до життя, доки має можливість, з одного боку, всисати в себе всі культурні елементи сучасности, значить збагачуватися новими термінами та висловами, відповідними до прогресу сучасної цивілізації,... а другого боку, доки має тенденцію збагачуватися чимраз новими елементами з питомо народного життя і з відмін та діалектів народного говору.

І. Франко

* * *

Любіть Україну у сні й наяву, вишневу свою Україну, красу її, вічно живу і нову, і мову її солов'їну.

В. Сосюра

* * *

Маємо гарні традиції, фолькльор, свою культуру, маємо багату на регіональні говірки мову, свій східний-галицький обряд та інше. Це все дав нам, як і нашу чудову батьківщину – Україну з її багатствами, люблячий Бог. Тому то потрібно нам побачити та оцінити те все, щоб тим жити. Ми недооцінюємо того всього, чим ми є і що посідаємо.

Ієромонах Тимотей

* * *

...Доки будемо безголові,
Доки в причасті повстань
Не запричащаються руки і слово...
— Встань!
Ще мало тобі крові?!
В усіх сталінів, мао, ніксонів сталь.

Т. Мельничук

* * *

Бо «не той гуцул, не той гуцул, шо він згуцуливси». Тому-то гуцули й збереглися в Україні як етнографічна оаза Карпатської Русі, або й загалом України. Найзапекліші комуністи з гуцулів, морально понівечені ленінською ідеологією, всі до одного скрито хрестили своїх дітей і завше говорили рідною мовою. Вони швидко засвоювали мову окупантів, але жили на своєму корінні, ніколи не відриваючись від нього. Гуцул – твердий, бо й земля, що його носить – тверда.

М. Влад

* * *

Доки народ живе, живе і його мова.

М. Грушевський

* * *

Мова є природним середовищем буття людини і суспільства.

Арістотель

* * *

Кожний учитель, особливо ж провінціальної школи, мусить конче збирати діалектологічний матеріал для вивчення своєї рідної мови.

І. Огієнко

* * *

Гуцульська говірка – диялект дещо відмінна від української літературної мови, але ж не так, щоб її не зрозуміти...

У других народів бувають диялекти, що їх люди одної нації зовсім не розуміють...

М. Ломацький

* * *

Мова вмирає, коли наступне покоління втрачає розуміння значення слів.

В. Голобородько

* * *

Наша, українська мова, ніжна, співуча, милозвучна, квітиста й запашна, напевно краща від других мов, а чи любимо її і дорожимо нею й радо вживаємо її? Чи горді ми нею?

М. Ломацький

*** * ***

Мова, наша мова – мова кольорова,
В ній гроза травнева й тиша вечорова.
Мова, наша мова – літ минувших повість,
Вічно юна мудрість, сива наша совість.

Ю. Рибчинський

* * *

Повторяймо, браття,
        стоячи навкруг:
Мова – то свобода,
        мова – то Вкраїна,
Мова – то держава,
        то безсмертя дух!

Д. Павличко

* * *

... плекаймо і ми говірку наших дідів і прадідів.

В. Гуменюк

* * *

І що є у нас мова,
і що українська вона,
Без якої наш край –
територія, а не Вкраїна.

В. Баранов

* * *

Чом солодшим од меду нам
видався чад забуття
Рідних слів, і пісень,
і джерел, і стежок від порога?
Українці мої! То вкраїнці
ми з вами – чи як?

В. Баранов

* * *

Подивіться, як слабо розповсюджуються українські газети й журнали, всякі українські видання, які незвичайно малі круги української людності захоплюють, який незвичайно малий процент вводять вони в національну українську течію.

М. Грушевський

* * *

Ми впевнені: якщо люди менше читатимуть – рано чи пізно розпочнуться нові страшніші війни. Якщо ми припинимо свою діяльність через війну, значить, ворог переміг, залякав. Треба продовжувати читати й писати, співати і слухати музику, дивитись кіно, ходити в театри. Ми робимо це для перемоги.

О. Коваль

* * *

Так отже рідна, матерня мова та народні звичаї найміцніше єднають та лучать народи між собою. Тимто всякий повинен дорожити тим словом, що ним мати співала:
«як малого сповивала,
з малим розмовляла».

О. Барвінський

* * *

Рідна мова се дар Божий, а хто її забуває, зневажає сей дар Божий і свою матір, а
«хто матір забуває,
Того Бог карає,
Чужі люди цурають ся,
В хату не пускають».

Тому то треба добре прислуховувати ся до своєї рідної мови, чи то она виходить з розумних уст, чи гомонить милозвучною піснею, чи читає ся в книжці.

О. Барвінський

* * *

Елементи великоросійської мови випирають елементи українські, незвичайно збіднюють українську мову, і, нарешті, діло доходить навіть до повної утрати почуття мови...

М. Грушевський

* * *

Українська мова – це душа народу, генетичний код нації.

А. Демиденко

* * *

Нація повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію.

Л. Українка

* * *

Анархія у мові так само небезпечна, як і в суспільстві. Погодьтеся, мистецтво має ушляхетнювати, підносити людину. Як писав Шевченко, поезія – це Боже слово.

І. Іщук

* * *

Суржик – також українська мова, тільки засмічена. Але ж смішно було б вимагати, щоб розмовна мова була високою. А от коли вже йдеться про мову літератури, ЗМІ, звісно, вона має бути чистою, виплеканою. Треба дихати рідною мовою, як повітрям... І не соромитися, а гордитися нею!

І. Іщук

* * *

Яке життя – така й мова.

Сенека

* * *

Наше суспільство в цілому ще не доросло до розуміння того, що рівень його розвитку, а також добробуту, прямим чином залежить від рівня володіння й послуговування мовою. Бо мова визначає свідомість. Відповідно, яка загальна свідомість суспільства, таким є і рівень його життя, в тому числі й матеріального.

Г. Петросаняк

* * *

Матюки – зброя проти себе. Власними ж словами людина може завдати собі більшої шкоди, ніж їй завдадуть зовнішні вороги.

Г. Петросаняк

* * *

У всіх народів мова – це засіб спілкування, у нас це – фактор відчуження. Не інтелектуальне надбання століть, не код порозуміння, не першоелемент літератури, а з важкої руки імперії ще й досі для багатьох – це ознака націоналізму, сепаратизму, причина конфліктів і моральних травм.

Л. Костенко

* * *

Українська мова – це рівноправна з усіма іншими слов'янськими й самодостатня мова.

І. Могильницький

* * *

Українське єство починається з мови, більшість ознак українства закладено в мові. Якби хто любив Україну, коли він не любить її мову, – я цього не приймаю.

В. Крищенко

* * *

Слово – найпотужніша зброя, а вміння володіти ним приводить до гармонії зі світом.

Зі словом не можна жартувати, його потрібно леліяти та берегти.

С. Хороб

* * *

Вивчення мови відноситься традиційно до філософії, але з 19-го століття розвинулася емпірична школа науки лінгвістики, а з половини 20-го століття почали її вивчати психологи і психолінгвісти. Наука мови вивчає засоби, шляхом яких звук є організованим, і зразки, через які їх значення є вибраним і впорядкованим так, як звук і значення зв'язані між собою, так, як мова знімається і як диференціюється в родах протягом часу, і так, як вона служить в ролі комунікації й культури.

В. Олексюк

* * *

Щоб полюбити мову українську, мову батьків, треба її знати й говорити нею, щоби полюбити українське друковане слово, треба читати українські книжки...

М. Ломацький

* * *

...не граймось у слова, що звернуті до Бога.

Н. Шестак

* * *

...українська мова є звуковим ключем світу.

Он Ці

* * *

Українська земля, українська мова, українські пам'ятники зберігають надзвичайно архаїчні слова, назви й імена, які народ проніс крізь тисячоліття і які містять украй важливу, значущу і унікальну інформацію.

С. Наливайко

* * *

Найбільше і найдорожче добро кожного народу – це його мова, та жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає давнє життя, і свої сподівання, розум, досвід, почування.

П. Мирний

* * *

Затята москальня вже століттями намагається позбавити українців не лише їхньої історії, а й мови.

П. Західняк

* * *

На відміну від підросійської України, де соціальна база української мови була обмежена селянством, а формування її літературного різновиду відбувалось в межах одного, художнього стилю, орієнтованого на відповідну верству населення, соціокультурні чинники розвитку західноукраїнського регіону стимулювали формування тут поліфункціональної літературної мови.

Л. Масенко

* * *

Розвиток мови можна якоюсь мірою порівняти зі спорудженням кількаповерхового будинку: спочатку закладають підвалини, тоді перший, другий і дальші поверхи. Підвалини й перший поверх української літературної мови було закладено Котляревським, Шевченком та іншими українськими письменниками, але царські утиски наддніпрянці так і не звели другого поверху. Його було покладено в Галичині у другій половині XIX ст.

П. Західняк

* * *

Ми і далі на Богом даній нам землі виборюємо для української нації належне їй право на рідну мову й культуру, свою історію. Мабуть, причина тут і в тому, що наш національний організм глибоко поранений механізмом трьохсотлітньої русифікації, який мав колосальну потужність. Але, з другого боку, як на мене, українській владі після Революції гідності не варто «списувати» на задавнену хворобу внаслідок віковічного зросійщення невтішну картину з духовністю корінного народу, те, що конституційні права українців на утвердження своєї мови й культури в Україні і досі залишаються більше декларативними, ніж реально гарантованими.

В. Качкан

* * *

...в українській мові не існує жодного біблійного перекладу, зробленого чи при-

стосованого до вимог літургійного вжитку. І, наскільки мені відомо, навіть не існує ще свідомості про важливість і конечність такого перекладу.

Т. Барщевський

* * *

Поможи небес Владико,
Хай буде по Твоїй волі,
Щоб та мова гомоніла
Вільно й сміло в нашій школі.

Дай діждатись пошанівку
Рідного святого слова,
Щоб цвіла на славу Божу
Наша українська мова!

Ю. Шкрумеляк

* * *

Ти постаєш в ясній обнові,
як пісня линеш, рідне слово.
Ти наше диво калинове,
кохана українська мово.

Д. Білоус

* * *

Мова – найкоштовніше надбання українського народу.

«Голос православ'я»

* * *

Мова – душа в твоїм тілі,
Душа – це Господь у тобі.
Якщо твоя мова зітліє,
То Господа втратиш в собі.

О. Гай-Головко

* * *

Слова солодшого, звучнішого,
Як Україна –
У мові нема.

М. Підгірянка

* * *

Якщо буде українська мова, то в нас буде лад, а якщо ні, тут буде вічний Путін...

І. Малкович

ВЛУЧНО ПРО КНИГУ

* * *

Біблія – Книга з книг

* * *

Книга вчить, як на світі жить

* * *

Книга – це найкращий подарунок

* * *

Книга відіграє не меншу роль у міцності держави, аніж її армія.

М. Павлюк

* * *

Здається почалося з мужика
(був муж колись); вже жінка, не жона
не книга – книжка; вже й Славутич – річка,
а в церкві не свіча горить, а свічка.

А. Содомора

* * *

Тепер українська книжка, як вода в пісок пішла, і не видно її, не чути...

І. Іщук

* * *

«Не бійтесь заглядати у словник...»

М. Рильський

* * *

Книжка є оте джерело, що дасть людині розум, мудрість, яке відкине бажання робити щось пусте, нецікаве, навіть зле. А от душу попрацювати, збагатити, очистити – неодмінно змусить... Ніхто і ніколи мене не переконає у непотрібності книжки.

А. Паламаренко

* * *

...є два джерела води для людини – джерело з водою для тіла, і КНИЖКА з водою для духа!

М. Ломацький

* * *

Біблія (або Святе Письмо) – це священна книга християн, тобто людей, які вірять у Небесного Бога-Отця – Творця усього сущого, а також у прихід, діяння, смерть на хресті й вознесіння на небо Сина Божого Ісуса Христа... Це найпоширеніша з усіх книг, які будь-коли існували на земній кулі: за останніми свідченнями вона повністю або частково перекладена 1900 мовами світу.

А. Коваль

* * *

Книжники – вчителі Закону Божого; вони належали до секти фарисеїв.

А. Коваль

* * *

Кожний письменник повинен сам найпильніше дбати про поправне видання своїх творів без мовних і друкарських помилок, завжди пам'ятаючи, що з їхніх творів широкий загал навчається рідної мови.

І. Огієнко

* * *

Кожний інтелігент, говорячи з селянами, нехай уживає тільки літературної мови, підносячи тим повагу до неї й заохочуючи й селян знати свою книжну мову.

І. Огієнко

* * *

Кожний батько, свідомий своїх національних обов'язків, повинен скласти для своєї родини бібліотечку з найкращих творів українського письменства. У цій бібліотеці конче мусить бути й рідномовний журнал.

І. Огієнко

* * *

До своїх парафіяльних бібліотек священики набувають тільки книжки й журнали, що писані чистою літературною мовою.

І. Огієнко

* * *

Дам Вам аді єку раду: єк мете цес лист мій чьитати у хаті (бо усе так міркую і усе собі того багну, аби Ви по хатах собі і цес лист тай єнчі май добрі книжки чьитали), то хто письмо та рахунки (ніби лумера) знає, най озме олуфко тай най кождому з Вас вірахує, кілько за цалий вік свій віддав грошя на горівку. Найдеси ретелно ни один такий, що й вид молодости ни п'є горівки або шо видтак зачьитавси і присєгу тримає.

А. Шептицький

* * *

Тиму-то я, аби слова Божого май бирше засієти між Вами, а чєрез то й просвітку примножити, позакладавсми Вам чьитальні.

Ни знати лиш варе, ци ті люде шо вид мене книжки подіставали і мені обіцєли ті книжки другим у голс чьитати, ци роб'ют так, єк обіцєли, ци ні? Тай ни знати, ци на ті чьитання люде ходют так, єк мені обіцєли...

А. Шептицький

* * *

Велика буває користь від учення книжного, книги наказують і вчать нас шляху до розкаяння, бо від книжних слів набираємося мудрості й стриманості... Той, хто читає книги, розмовляє з Богом або святими мужами.

Нестор-літописець

* * *

Біблія – найцінніша книга для людства, яка містить принципи та настанови щодо того, як бути хорошою людиною.

* * *

Книги – морська глибина: хто в них пірне аж до дна, Той, хоч і труду мав досить, Дивнії перли виносить.

І. Франко

* * *

На жаль, тепер спостерігаємо масове ігнорування книжки. Особливо боляче, що втрачається інтерес до книжки у дітей, школярів, студентів, які віддають перевагу комп'ютерові, телевізорові, мобільним телефонам, іншим досягненням нуково-технічного прогресу.

М. Лесюк

* * *

Кожен гуцул повинен мати вдома гуцульську книгозбірню.

В. Гаюк

* * *

Треба повсюдно рзширювати мережу бібліотек і книгарень, відновлювати книговидання і книгорозповсюдження, і, насамперед, гуцульської тематики.

М. Гнатюк

* * *

«Невченими**»** були колись наші гуцули – «до школи не ходили, писма си не вчили», але вміли читати одну велику книгу...Книгу, яку дав їм Господь – книгу багату скарбами природи і її краси. Її «читали» і з неї вчились.

М. Ломацький

* * *

Наука, то дорога до добробуту, то скарб неоцінений. Мудрий знайде все добру книжку, добру ґазету, завсігди порадит собі в біді.

Калєндар гуцулский на рік 1935

* * *

Так якось дивно неприродно склалось, що в Тебе (читачу) зародилась думка: гарне й цікаве чуже, не наше, тому волієш чужу, не нашу книжку читати.

Може оця книжечка, якщо візьмеш її в руки, поцікавишся нею і перечитаєш її, заохотить Тебе читати ще й другі українські книжки.

М. Ломацький

* * *

Саме сьогодні відведу кілька хвилин свого часу для читання. Як їжа потрібна тілові, так добра книжка потрібна для духовного життя.

Іван-Павло II

* * *

Можу бути голодною, без хліба, та без книжки ніяк не засну. І думаю: мені стільки років, чого я ще не знаю, навіщо читаю? Коли була молодою, то зверталася до книжки, бо була спрагла до знань...

А. Роговцева

* * *

Книги ж можуть викликати надзвичайне захоплення: вони говорять з нами, як живі, вони – наші найкращі порадники, наші найближчі друзі.

Ф. Петрарка

* * *

Читання омолоджує людину. Одного разу потоваришувавши з книгою, бійтесь втратити цю славну, ні з чим незрівнянну дружбу. Дорожіть нею, і ви ніколи не втратите силу духу і віру в можливість творити.

С. Струмилін

* * *

...без книжки неможливо жити. Це така робота – не тільки розуму, а й душі. Вона і збагачує, вона щось підказує, дає розраду.

А. Роговцева

* * *

Книга... залишається німою не тільки для того, хто не вміє читати, а й для того, хто...не уміє витягти з мертвої букви живої думки.

К. Ушинський

* * *

...книга – то універсальний засіб пізнання людиною всесвіту і себе в ньому. Книжки я порівнюю з птахами. І це не просто створений моєю уявою письменника художній образ – він має цілком реальне підґрунтя: у Галичині здавна шанобливо казали про книгу, що вона має крила, а не обкладинку чи оправу, бо ці назви надто вже приземлені, буденні, технічні. У нашій сім'ї кожну книжку, яка потрапляла до нашої хати в часи повоєнної скрути, образно кажучи, огортали любов'ю. Я читав їх запоєм...

В. Качкан

* * *

Спонукайте учнів до читання. Ніяке захоплення не принесе користі, якщо воно не зачіпає думки, душі, серця. Перше захоплення – це захоплення книжкою.

В. Сухомлинський

* * *

Треба охочо й сміло збирати скарби, єкі є у книжках и' школах.

Калєндарь гуцулский, 1935

* * *

Є люди, котрі знають про книжку, здається все: як пишеться, де сюжет береться, як друкується, знаходить дорогу до свого читача, які емоції може в нього зародити, який слід у голові та серці лишити.

Т. Власюк

* * *

...книжки – як хліб, це пожива для духовного розвитку; тексти – це вода, що втамовує інтелектуальну спрагу, сенси, що формуються зі слів, – це повітря, яким дихаємо.

Так тому й сталося, що в нашій країні ні на рівні влади, ні на рівні більшості людей книжка ніколи не вважалася пріоритетом. А заразом із нею і вся культура, освіта. Скажу навіть більше, загалом уся гуманітарна сфера, включно з людиною, її потребами і розвитком потенціалу, ніколи не були в центрі уваги, нехтувалися й ігнорувалися владою та суспільством, що є характерною ознакою тоталітарної самосвідомості.

О. Коваль

* * *

Перша книга Мойсеєвого п'ятикнижжя має назву «Буття». Люди так часто зверталися до цієї книги, в якій розповідається про створення світу і всього живого на землі, що вислів «Книга Буття» став крилатим:

Мова твоя, Україно,
З мови твоїх солов'їв.
Мова твоя солов'їна
З присмерком Соловків.
Мука твоя і основа.
Тільки на все життя
Стала книгою Слова
Книга Твого Буття...

Д. Кремінь

* * *

Книга – невичерпна криниця духовності. Вона є життєдайним джерелом знань, яке потрібне людині впродовж усього життя. Без неї неможливі повноцінна освіта, формування світогляду.

Книга допомагає пізнати минуле і зазирнути в майбутнє.

Р. Бойчук

* * *

«...книги я виглядаю і вислуховую на вулицях. За вікном. У них реальні люди розповідають про головні події свого часу – війна, розпад соціалістичної імперії, Чорнобиль,

а всі разом вони залишають у слові історію країни, загальну історію. Стару й новітню. А кожен – історію своєї маленької людської долі».

С.Алексієвич

* * *

Якщо хочеш завоювати якийсь народ, необов'язково насилати на нього армію. Заберіть у нього книгу – і тоді народ подолає власний ворог, ім'я якому безкультур'я.

О. Бісмарк

* * *

У час найвищих історичних напружень для збереження державності і суверенності народу воювали не тільки гармати, але й книга.

А. Григорук

* * *

Книга – одне з найбільших чудес, створених людиною. З тих пір, як люди навчилися писати, свою всю мудрість вони довірили книгам. Книги відкривають нам світ, допомагають уявити минуле, заглянути в майбутнє.

Н. Савка

* * *

Якщо видають українську книжку, значить, є українська література. І навпаки. А українська книжка видається з горем навпіл. Держава має втручатися. Та знову таки стикаємося з абсурдами.

В. Коскін

ШЄНУЙМО ГУЦУЛСКИЙ ДІЯЛЄКТ!

* * *

Надзвичай красний, надзвичай дзвінкий и своєрідний гуцулский говір в будучьности відограєт величязну ролю в утворенню нашого будучього літературного язика, розумієтци тогди, єк вийдемо из стану нисвідомого наслідовництва, а перейдемо в чєс свідомої творчьости й зачьнемо використовувати нивичєрпані багацтва нашої мови.

П. Шекерик-Доників

* * *

Вертайтесь до своєї мови,
Мої засліплені братове! Прозріть!

Д. Павличко

* * *

Діалект, а ми його надишем
Міццю духа і огнем любови
І нестертий слід його запишем
Самостійно між культурної мови.

І. Франко

* * *

Якби ви знали, яка тут велична природа, який цікавий народ гуцули, з багатою своєрідною психікою, дивними звичаями і мовою...

М. Коцюбинський

* * *

...ми, Гуцули, мусимо бути приготовані, єк слід, шоби ми ни затратили свої давні, прегарні и мудрі та добрі звичаї, обрєди, ношу, стрій у будові наших забудовань и нашу мову, бо лишень шєнуючі свої давні звичаї, мову и будову, можемо бути бізівні, шо ми сповнимо своє завдавнє, так єк уно маєт бути, добре и ретенно – для розвою и пиднесення нашеї закутини краю. Бо лишень тогди можемо бути бізівними, шо ни зальлєт нас и ни знишіт, та ни зметет з лиця земні нова європейска механічна та нівелююча цивілізація, бо мусимо вірити в то, шо хто «свого цураєтци – того Бог караєт». Тимунь, лишень шєнуючі і люб'ючі своє, идім сміло у світ на стрічю новому!

П. Шекерик-Доників

* * *

Любім свою рідну мову
Ласкаву та милу!
Бо ця мова з гуцулами
Тут си народила!

П. Плитка-Горицвіт

* * *

...місцеві говори живуть і житимуть довго, доки житиме українське село. Саме село є тим середовищем, яке живить і оберігає питомі українські діалекти.

М. Лесюк

* * *

Якщо Президент (колишній Янукович) визнав, що на регіональну мову заслуговують русини, то треба поважати гуцулів та надати їм можливість зробити гуцульську мову регіональною.

Г. Москаль

* * *

Сьогодні важливо говорити не тільки про чистоту гір, а й чистоту мови, про діалект, який потрібно зберігати, бо це є чисте джерело, яке впадає у велику ріку, яка називається Мова. Мова – це ключ до коду нації.

В. Федорак

* * *

Кожний учитель, особливо ж провінціальної школи, мусить конче збирати діалектологічний матеріал для вивчення своєї рідної мови.

І. Огієнко

* * *

Гуцульська говірка – диялект дещо відмінна від української літературної мови, але ж не так, що її не розуміти...

У других народів бувають диялекти, що їх люди одної нації зовсім не розуміють...

М. Ломацький

* * *

Гуцульський диялект сягає своїм походженням нашої сивої давнини, говірка гуцулів, це мова наших пра-прадідів. З тієї предківської мови нашої задержали гуцули не тільки тисячі, деінде забутих слів, але й задержались в них і мовно-синтаксична структура, різні деінде невживані вже мовні звороти й граматичні відміни. Гуцульський диялект, який має кілька тисяч своєрідних, оригінальних слів і зворотів є при цьому й дуже гарний, звучний і співучий.

М. Ломацький

* * *

Мова народу прогресує і має історичну перспективу лише тоді, коли повноцінним життям функціонують діалекти, а гуцульський в Україні належить до найбільш колоритних.

М.Астаф'єва

* * *

Тож плекаймо і ми говірку наших батьків, дідів та прадідів.

В. Гуменюк

* * *

...взагалі я вважаю, що мовні діалекти – це багатство мови, й Україна має дуже красиві діалекти.

В. Брюховецький

* * *

Міцність структури і перспективу розвитку в майбутньому української мови забезпечують: тісний зв'язок літературної мови з діалектами – середовищем збереження мовної пам'яті народу, живим природним джерелом вільної й неозорої щодо форм оприявлень народної словотворчості.

П. Гриценко

* * *

Описувати життя, звичаї, обряди, побут, взаємовідносини певного етносу чи народу без використання його мови чи говірки, його фразеології, форм етикету тощо неможливо, бо опис цей буде неповним, поверховим і неадекватним.

М. Лесюк

* * *

Кожен діалект міг би претендувати на роль літературної мови, однак не кожному із них у однаковій мірі поталанило. Саме ця фраза могла би бути гаслом наукових семінарів мовознавців-діалектологів, які своєю працею намагаються зберегти зернини діалектної лексики, витворені народом у віках, укладені у вінок літературної мови.

В. Зеленчук

* * *

Якщо мова літературна може канути в небуття хіба за надзвичайно жорсткого диктаторського режиму, то діалект – набагато вразливіше місце у мовному середовищі. Він поступово втрачає свою архаїчну форму із відходом у вічність його носіїв – представників старшого покоління. Зберегти оці перлини говірок різних регіонів України, зафіксувавши у картотеках, словниках та аудіозаписах, – головне завдання діалектологів.

В. Зеленчук

* * *

Нашя Мова – це Бриндушкє,
Шо си розцвитают
У плаїках полоницкєх,
Та й весну вслав'єют!

То вже шо кому до Мови
Нашего покрою?
Єк нас вчіла Старинечька, –
Сповчюймо їх волю!

П. Плитка-Горицвіт

* * *

Нікого не треба переконувати, що Гуцульщина – найбільш чітко виражена етнографічна територія України. Гуцули до наших днів зберегли багату самобутню матеріальну і духовну культуру, мають свій побут, звичаї, говірку, які виразно вирізняють їх від сусідів.

Д. Ватаманюк

* * *

Світ гуцульського говору колоритний, багатоголосий, дзвінкий і журливий, у ньому слів, як зірниць на небі, як дроб'єт на полонинах, як головиць у горах, як листу на карпатських деревах...

Увесь всесвіт можемо відшукати у гуцульських словах. У них звична для нас реальність переплетена з не менш реальною для Гуцула ірреальністю, яка для нас – таємнича міфологія.

Н. Хобзей

* * *

Михайло Ломацький, лише йому доступними літературними зворотами, змальовує наче великий художник чи кінорежисер Гуцульщину такою, якою вона є, без прикрас, правдиву.

Письменник, котрий прожив серед «горєн» добрий шмат літ, як ніхто зумів відчути найархаїчніший український говір гуцулів, полюбив їх за це. Вони полюбили його за небайдужість до «горєнського світу».

О. Семенишин

* * *

Ми не охочі до письмовиго складання спеціальних тлумачних, етимологічних, орфографічних, фразеологічних, морфемних словників гуцульського діалекту, словників синонімів, омонімів, паронімів гуцульської мови.

І так мало нас цікавить, куди далі територіально міг би поширитися гуцульський діалект, де б ще могли його засвоїти, кому б ще припав до душі, хто б ще міг висловлювати свої думки гуцульською мовою.

Л.-Параскевія Стринадюк

* * *

Оповідь українською літературною мовою і гуцульською говіркою вибудовує ніби два паралельні світи, які однак, переплітаючись, творять дивну гармонію.

Н. Іваничук

* * *

Гуцульський діалект – це один з найдавніших діалектів української мови. Саме дослідивши його, можна знайти відповіді на багато запитань карпатської історії.

М. Савчук

* * *

Досі не маємо ще спеціяльного діялектного гуцульського словника.

І. Сеньків

* * *

...гуцули таки використовують деякі оригінальні вислови, не зрозумілі тим, хто не знайомий з цим народом зблизька. Гуцули не мають словників своєї мови, а що такі вислови можуть придатися мовознавцям чи іншим дослідникам, які візьмуться за вивчення цього народу...

С. Витвицький

* * *

Кожна літературна мова доти жива і здібна до життя, доки має можливість, з одного боку, всисати в себе всі культурні елементи сучасности, значить збагачуватися новими термінами та висловами, відповідними до прогресу сучасної цивілізації, ... а з другого боку, доки має тенденцію збагачуватися чимраз новими елементами з питомо народного життя і відмін та діалектів народного говору.

І. Франко

* * *

У живій (чи то діалектній) мові заховано не тільки багатство репертуару української мови на всіх рівнях – фонетичному, лексичному, синтаксичному і т. ін. – але й тенденції їхнього розвитку. Їх виявлення посприяє логічному, вмотивованому розв’язанню багатьох мовознавчих проблем.

М. Астаф’єва
Г. Воронич

* * *

... якщо гуцул перестав розмовляти на рідному діалекті, то він позбувся лише гуцульського говору, якщо почав забувати й літературну українську мову і насолоджуватися чужою, то у нього пропав патріотизм, згасла національна свідомість і, найголовніше, він втратив людську гідність.

М. Негрич

* * *

Цю мову створили наші письменники, вчені, журналісти, педагоги, запозичуючи з територіальних діалектів ті звуки, слова та їх форми, які вважали найдосконалішими. Процес збагачення літературної мови за рахунок діалектів і говірок продовжується. Тож не слід зверхньо ставитися до своєї гуцульської говірки: вона живила і живить літературну мову, як маленькі потічки живлять бистроводний Черемош.

І. Пелипейко

* * *

Територіальні діалекти – це діти національної мови, рідні діти. Їх існування не йде на шкоду літературній мові, навпаки, вони є джерелом збагачення, опорою, резервом і запорукою її розвитку, це ті потічки, які впадають у могутнє русло загальнонародної мови та її вищого, окультуреного різновиду – літературної мови. Пересохнуть потічки – обміліє ріка.

В. Іванишин
Я. Радевич-Винницький

* * *

Та, на жаль, якось так дивно склалось, що тим, гуцульським диялектом не дуже то ці-

кавились наші лінгвісти-мовознавці, замало черпали багатства з нього й наші письменники, замало збагачували ним літературну мову нашу.

Велика це шкода й втрата, невідгалужувана й важка сьогодні до направи...

Московія, яка здавила всю нашу Україну й безщадно нищить там усе українське, вона нищить і нашу Гуцульщину фізично й духовно, б'є своїм великим обухом по всьому, що відрізняло гуцулів від сусідів – під тим обухом гине й загибає і гуцульський, багатий колись, диялект...

Зберегти з нього, що ще можна, це наш святий обов'язок...

М. Ломацький

* * *

Писати будемо по-гуцульськи. Бо чьо ми маємо писати инакше, єк маємо таку файну свою бесіду.

В. Зеленчук

* * *

Минуле, старовина – старовіччина, це є для народу, немов коріння для дерева... народ без минувшини – пропадає, зникає.

М. Ломацький

* * *

Гуцульський діалект – це моє рідне, яке виніс зі своєї хати і зберігаю досі... чим більше мова має діалектів, тим вона багатша.

А. Василів

* * *

... є рація у збереженні автентичності мови, її багатства, бо ж мова є надбання усього народу, а діалекти – її органічна частка і джерело збагачення.

М. Ільницький

* * *

Тепер Україна – самостійна держава. Одне з найважливіших її завдань, яке досі лишається актуальним, – повернути українському народові відібрану в нього мову на всіх етнічних теренах. Успішний економічний розвиток України неможливий без національного відродження, основою якого є розвій української мови.

О. Пономарів

* * *

... у нас ни раз трафєютци «мудрагейлики» такі, шо з нас, Гуцулів, шош би хотіли зробити, таке на моду полатаних лантухів, зайдеїв. Отак аби вбути на ноги войскові черевики, на голов натєгнути «фештерку» з шьотинов, панчьохе до під коліна, єк кухарька з козєчьої «вульки», а випускає з рота одно слово по полски з мазурска, одно по німецки, а одно з високо панского скрою по українськи. А свій говір, свою ношу, свій звичєй, виверечі на пометки.

Ой най Господь Бог сохранит від такого. Бо й нас люди тогди виверджут на помєтки. Будут нас мати за зайдеїв, за полатайків. Гуцулів скрізь сегодни добре приймают, книжки про них пишут, чюжі люди учютци нашеї мови й записуют собі наші слова.

А. Оссендовский

* * *

Не забували верховинці бувальщинистаровіччини, берегли її і передавали нащадкам. Сьогодні ніхто не повірив би, що ще донедавна ходив Карпатами той, хто перший зайшов у них. Він сам, а чи лише його дух, ходив і наказував горєнам, щоб сокотили давнину, зберігали старовіччину та жили життям своїх предків. Інакше загинуть, пропадуть, не залишать і сліду по собі.

М. Ломацький

* * *

У діалектному тексті як різновиді мовного простору виявляється реальне співвідношення структурних елементів говірки, їх синтагматичні зв'язки...; у ньому виразно проступає поділ одиниць за частотою їх використання у говірковому мовленні. Саме функціональні характеристики, які, зрештою творять індивідуальне обличчя говірки, в описових працях найчастіше зневиразнені... Тому для відтворення говірки як функціонуючої системи необхідним є залучення до аналізу значних за обсягом діалектних текстів.

П. Гриценко

* * *

«— То є рідне! …Я змалку говорив по-гуцульськи так, як говорилося в родинній хаті. І сьогодні, коли мова стає розмитою та асимілюється, особливо гуцульський діалект, я відчув неймовірну щемкість за тим, що успадкована говірка втрачається… А вона ж має дуже багато колоритних слів, які промовляють набагато більше, ніж відповідники в українській літературній мові. Тому бажання висловитися «по-рідному» і зафіксувати це – спонукало до писання на діалекті. Оце відчуття, що «домашні» слова глибші – тримається в мені донині. Наприклад, вигук «ади!» – найбагатозначніше слово у нашому діалекті. Його можна сказати з притиском, з сумнівом, з подивом, запитально, оклично, і воно набирає свого відтінку, і в тому контексті слів у реченні відіграє не просто роль зв'язку, а має смислове

навантаження, певну функцію, яку гуцул розуміє відразу.

Я можу сказати відверто, що на гуцульському діалекті у віршах можна висловитися дуже сильно. ...Як потічки наповнюють ріку, так місцеві говори збагачують українську мову всього народу.»

В. Шкурган (З інтерв'ю Івано-Франківського обласного радіо в червні 2011 року):

* * *

«Кортіло мене гранев рідного слова – від ватри на дідизнині запаленої – Вашу душу загріти. А може, гий нихотічи, і впекти... Байка, шо тото слово дрібоньке, зато найменчя пацьорка в силінці, а таке глібоке, єк вода у плесі. Бо кожний, добираючі слово, замість икати, єк той шоумен у телевізії, скаже: – Ади, мой, забув...

Мовознавці ші найдут належне місце в мові на коротеньке «ади!» (згуста просто «'ди»), шо ми ним одним і радість, і подивувані, і всу навколосвітну ґеоґрафію, і урваний терпец, і свою твердість передаємо. Ой не одна така пацьорка в гуцулскому говорі! Є надія, шо колис і уса умита бесіда заінтересує науку, а заким, ади збираю слова-пацьорки, силєю їх у ґердани ґаздівскі й Вам з дітми-онуками засилаю на спомин теплий, на біль солодкий, на науку з дідівзнини.»

В. Шкурган (З книжки «Ади жию», 2011 р. Замість передмови):

* * *

Гуцули залюбки вживають збірник іменників, рядо творять нові, напр.: гуцулія, дорожнія, старинє, хлопйє (хлопи), драбинє (драбини), дубйє дуби, ляхота (від лях), жеброта (жебраки), бідота (бідаки).

І. Сеньків

* * *

Тут і історія, і культура, і повернення до витоків духовності, старожитностей Гуцульщини. А мова, колоритна, яскрава, просто чудова, така, як колись говорили гуцули.

Д. Кіращук

* * *

... я би хотів наголосити на одній, дуже важливій речі. Аби вчителі у школі могли не боронити дітим говорити по-гуцульськи. Ми часто говоримо про якісь геноциди, впливи чужоземних держав у той час, коли людина, котра покликана вивести дитину в люди, пробує рідне у ній вбити. Ну, як так можна? Вчитель повинен навчити дитину говорити по-літературному, писати по-літературному, але не загубити і гуцульське.

В. Зеленчук

* * *

... говоріть українською в Україні, французькою у Франції, і т.д., говоріть діалектом свого краю й вилікуйтеся: хто від раку, хто від діабету, хто від серцевих проблем, хто від гіпертонії...

О. Харченко

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

агр. – агрономія, агротехніка
анат. – анатомія
бдж. – бджільництво
бот. – ботаніка
бракон. – браконьєрство
буд. – будівництво
"В.в." – народний часопис "Верховинські вісті"
ветер. – ветеринарія
виг. – вигук
військ. – військова справа
вставн. сл. – вставне слово
геогр. – географія
етн. – етнографія
ж. – жіночий рід
займ. – займенник
зам. – замовляння
заст. – застаріле
захв. – захворювання людей
збр. – зброярство
згр. – згрубіле
зневажл. – зневажливе
зоол. – зоологія
іст. – історія
К. г. – "Калєндарь гуцулский"
лайл. – лайливе
літ. – літературознавство
мед. – медицина
міф. – міфологія
мн. – множина
муз. – музика
нар. мед. – народна медицина
нар. тв. – народна творчість
образл. – образливе
пестл. – пестливе
політ. – політика
присл. – прислівник
рел. – релігія
розм. – розмовне слово
сад. – садівництво
с. – середній рід
св. – святий
спирт. – спиртне
стих. – стихія, стихійне лихо
техн. – техніка
філос. – філософське
церк. – церковне
ч. – чоловічий рід
юр. – юридична термінологія

НАЗВИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

(колишні й теперішні: в говірці та адміністративні)

ВЕРХОВИНЩИНА

ЖАБ’Є, ЖЄБ’Є, Ж(Є)ИБ’Ї, ЖЬИБ’Я – Верховина

БАРВІНКІВ, БЕВІНКОВЕ – Барвінково

БЕРЕСТЕЧКО – Дземброня

БИСТРЕЦ – Бистрець

БІЛОБЕРЕЗКА – Білоберізка

БУКОВЕЦ – Буковець

ГОРІШНІЙ ЯСЕНИВ, ЄСИНИВ, ЇСЕНИВ – Верхній Ясенів

ГОЛОШИНА – Голошино

ГРИНЕВА, ГРИНЬОВА – Гринява

ДОВГОПОЛЕ, ДОВГОПІЛЛЯ – Довгополе

ЗАМАҐУРА, ЗАМАГОРІВ – Замагора

ИЛЬЦЯ, ІЛЦА – Ільці

КРАСНИЙ ЛУГ – Красник

ДІДУШКОВА РІЧКА, КРАСНОЇЛА(ЛЬ) – Красноїлля

КРИВОПОЛЕ, КРИВОПІЛЛЯ – Кривополе

ПРОБІНА, ПРОБІЙНА, ШИКМАНИ – Пробійнівка

РИВНЯ – Рівня

СТЕБНЕ, СТЕБНІВ, СТЕБНИ – Стебні

УСТІРІКИ, УСТЄРІКИ, ГУСТОРІКИ, ВСТІРІКИ – Устеріки

ФЕРЕСКУЛЯ – Черемошна

ХОРОЦОВА – Хороцево

ШИБЕНЕ – Явірник

ШИКМАНИ – Пробійнівка

ЯБЛОНИЦЯ, ЄБЛОНИЦЯ – Яблуниця

ВИЖНИЧЧИНА

ВИЖЕНИЦЯ, ВИЗНИЦЯ, ВІЖНИЦЯ – Вижниця

БАНИЛИВ – Банилів

БЕРЕГОМІТ, БЕРЕГОМІТЬ – Берегомет

ВЕЛАВЧЕ – Коритне

ВИЖЕНЬКА, ВІЖЕНКА – Виженка

ВИШКІВЦІ – Вашківці

ЗАМІСТЯ – Замостя

ЛУКАВЕЦ, ЛУКАВЕЦЬ – Лукавці

ЛУКАВЦІ – Нижні Луківці; Верхні Луківці

МІГОВЕ – Мигове

МІЛІЇВ, МІЛІЄВО – Мілієве

СПАС – Іспас

ШИПІТ НА СІРЕТІ, ШЕПІТ – Долішній Шепіт

ПУТИЛЬЩИНА

СТОРОНЕЦ-ПУТИЛИВ, СТОРОНЕЦЬ-ПУТИЛІВ – Путила

ДІХТЄНИЦ – Дихтинець

РУСЬКИЙ КІМПОЛУНҐ, ДОВГОПОЛЕ – Довгопілля

ЗАХАРІЧ – Підзахаричі

ТОРАКИ, КІСЕЛИЦІ – Киселиці

КОНЄТИН – Конятин

МАРІНИЧІ – Мариничі

РОСТОКИ, РОЗТОКИ ВОЛОСЬКІ – Розтоки

СЕЛЄТИН – Селятин

ШПЕТКИ, СТЕБНИ – Стебні

УСТЄ-ПУТИЛІВ, УСТЯ-ПУТИЛІВ – Усть-Путила

ІЗВИР-ШІПОТ – Шепіт

ШЕПОТ-КАМЕРАЛ, ШИПІТ – Шепіт

ЄБЛУНИЦЯ, ЯБЛОНИЦЯ – Яблуниця

ВЕРХНА ЇЛОЧОРА – Верхня Яловичора

НАДВІРНЯНЩИНА

РАФАІЛІВ, РАФАЙЛОВА – Бистриця

БИТКОВ – Битків

ГВОЗД – Гвізд

ГРИНІВ – Лісна Тарновиця

ДИЛЄТИН – Делятин

НАЗАВІСОВ – Назавизів

ПНЕВЕ – Пнів

ТАБОРІВ – Татарів

ФІТКОВ – Фітьків

ЯБЛОНИЦЯ – Яблуниця

ЄРЕМЧЕ, ЯРЕМЧІ – Яремча

КОЛОМИЙЩИНА

ЗАЛУЖЖЯ – Залуччя

КРОПИВИШЄ – Кропивище

ДЕМ'ЯНІВКА – Молодятин

ЗОЛОТИЙ ПОТІК – Слобода

ІСПАС – Спас

КОСІВЩИНА

РИКІВ, КОСИВ – Косів

БАБИНОПІЛЛЯ – Акрешори

БАНЯ-БЕРЕЗІВСЬКА, БАНЬКИ – Баня-Березів

БРУСТОРИ, БРУСТУРІВ – Брустури

ЗДВИЖИН, ДЗВІШЕНЬ – Кобаки

КОСМАЧЬ – Космач

ЛЮЧІ – Люча

ПЕКУРЄВА, ПЕКУРЬИВА – Прокурава

ПИСТИНЬ – Пістинь

РИБНО – Рибне

МАЛИЙ РОЖЕНЬ – Малий Рожин

РОЗНІВ, РОЗНИВ – Рожнів

СМОВНЕ, СМОДНЕ – Смодна

СТОЛПЧАТІВ, СТОПЧЄТИВ – Стопчатів

ТЕКУЧІ, ТЕКУЧЕ – Текуча

ТРАЧЬ – Трач

ТЮДІЇВ, ТЮДЕВ, ТЮДИВ – Тюдів

ВУТОРОПИ – Уторопи

ХОМЧИН, КІМЧИН, ХИМЧИН – Хімчин

ШНІДАВКА – Снідавка

ГАННІВКА – Цуцулин

ВЛОДКІВ, ЄБЛУНИВ, ЯБЛОНІВ, ЯБЛОНОВ – Яблунів

ЄВОРІВ, ЯВОРИВ, ЇВОРИВ – Яворів

РАХІВЩИНА

ВИШНЯ АПША – Верхнє Водяне

АПШИЦЯ – Водиця

ТРЕБУШАНИ, БІЛИЙ ПОТІК – Ділове

ТІСОБОРКУТ – Кваси

БЕРЛИБАШ – Костилівка

ЛОНКА – Луг

СЕРЕДНЯ АПША – Середнє Водяне

ЯСИНЯ, ЯСІНЕ, ЯСІНЬИ – Ясіня

МІСЯЦІ ЗА СТАРИМ І НОВИМ СТИЛЯМИ

СІЧЄНЬ – січень

СІЧНИК, ЛЮТОВЕНЬ, КОЗИБРІД, ЛЮТЕНЬ – лютий

МАРЕЦ, МАРТ, МАРЕЦЬ, МАРОТ – березень

ЦВІТЕНЬ – квітень

МАЙ, ТРАВЕНЬ – травень

ГНИЛЕНЬ, ГНИЛЕЦ – червень

БИДЗЕНЬ, БІЛЕНЬ, БІЛЕЦ – липень

КОПЕНЬ – серпень

ПРОСИНЕЦ, ПРОСИМЕЦ – вересень

ЖОЎТЕНЬ – жовтень

ПАДОЛИСТ – листопад

ГРУДЕНЬ – грудень

ФАЗИ (ВІДМІНИ) МІСЄЦЯ

НОВИЙ МІСІЦЬ (НАСТАЄ)

ПЕРШЯ КВАТИРЯ

ПОВНИЙ МІСІЦЬ

ПОСЛІДНА КВАТИРЯ

ДНІ ТИЖНЯ

ПОНЕҐІВОК, ПОНЕДІВНОК, ПОНЕДІВЎНОК, ПОНЕҐІВНОК – понеділок

ВИВТОРОК, ВІЎТОРОК – вівторок

СЕРЕДА – середа

ЧЕТВЕРЬ, ЧЄТВЕРЬ, ЧИТВЕРЬ, ЧІТВЕР – четвер

ПЄТНИЦА, П'ЄТНІЦА, П'ЄТНИЦЯ, П'ЄТНИЧЬКА – п'ятниця

СУБОТА – субота

НЕДІЇЛІ, НИДІЛЯ, НЕДІЛЄЧЬКА – неділя

ГОДИНИ ДОБИ

ПЕРШЯ – перша

ДРУГА – друга

ТРЕТА – третя

ЧІТВЕРТА – четверта

П'ЄТА – п'ята

ШЕСТА – шоста

СЕМА – сьома

ВОСМА, ОСМА – восьма

ДИВ'ЄТА – дев'ята

ДИСЄТА – десята

ОДИНАЙЦІТА, ОДИНАЦЄТА – одинадцята

ДВАНАЦІТА, ДВАНАЦЄТА – дванадцята

РЕЛІГІЙНІ СВЄТА, ШО СВЄТКУЮТ НА ГУЦУЛЬШИНІ

СІЧЕНЬ

Игнатія. Передсвято Різдва Христового, свщнмч. Ігнатія Богоносця

Свєтий вечір. Свят-вечір (піст)

РИЗДВО. РІЗДВО ХРИСТОВЕ

Збора. Собор Пресвятої Богородиці, Йосифа Обручн., свмч. Євфимия

Штефана. Ап. і архід. первомуч. Стефана

Дітий вбито . 14000 мчн. Дітей Вифлеємських...

Миланки. Відд. Різдва Христового, прп. Меланії

ВАСИЛІ, Новий рік. ОБРІЗАННЯ ГОСПОДНЄ. Василія Великого. Новий рік за старим стилем.

2-й Свєт-вечір. (піст)

ВИДОРШІ, БОГОЯВЛЕННЯ, ХРЕЩЕННЯ ІСУСА ХРИСТА, ЙОРДАН

Ивана Хрестителя. Собор Івана Предтечі

Теодозія. Прпп. Феодосія Великого, Михаїла Новгород.

Петривериги. Поклоніння оковам Петра, прав. Максима

Антонія. Прп. Антонія Великого

Танасія. Свтт. Афанасія і Кирилла Олександрійських, схим. Кирило І схим. Марії

ЛЮТИЙ

Євтимія. 31-а по Зісл. Св. Духа, Прпп. Євфимія Вел.

Григорія Богослова Свт. Григорія Богослова

Івана Золотоуст. Закхєя, 32-а по Зісл. Св. Духа, Перен. мощ. свт. Івана Зол.

Трьох Свєтих. Свтт. Василія Вел. Григорія Богослова та Івана Золотоуст.

СТРІЧІНІ. СТРІТЕННЯ ГОСПОДА ІСУСА ХРИСТА

Власія. Сщмч. Власія, прп. Дмитрія Прилуцького

БЕРЕЗЕНЬ

Дідивна субота. Мчч. Памфіла, Валентія й Порфирія

Федора. Вмч. Федора Тирона, свщмч. Єрмогена, прав. Маріамни

Велике Пушшінє. **Обрітеніє.** Сиропусна, 1-е та 2-е знайд. голови Іоана Предтені

Ївдокії. Прмц. Євдокії, мц. Антоніни

42 мученики. 42-х мчч. в Амореї, прп. Аркадія

Сорок свєтих. 40 мчч. Севастійських, св. Кесарія

Теплого Олекси. 3-а Посту, Прпп. Олексія, чол. Божого, Парфенія Київськ.

КВІТЕНЬ

Середопістє. Преп. мчч., убитих у монастирі св. Сави

БЛАГОВІШШІНІ. БЛАГОВІЩЕННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

Благовісника. Собор Арх. Гавриїла, (віддання Благовіщення)

Поклони. Поклони

Лазарева субота. Мефодія, вчит. слов’ян

БЕЧЬКОВА НЕДІЛЯ. Вербна. ВХІД ГОСПОДНІЙ У ЄРУСАЛИМ

Живний четверь, Великий четвер (Страсті) Страсти.

Велика П’ятниця. (Плащаниця), прпп. Василія, Анфуси

Велика субота.

ВЕЛИКДЕНЬ. ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТОВЕ, ПАСХА

Світлий понеділок, апп. Аристарха, Пуда, Трофима, мч. Василиси

Світлий вівторок, мцц. Агапії, Ірини, Галини, мч. Леоніда

ТРАВЕНЬ

Провидна неділя. Томина (Провідна)

Юріє. Вмч. Юрія Побідоносця і мц. цар. Олександри

Марків день, провид. Ап. І єв. Марка, прп. Сильвестра

Якуба. Ап. Якова Заведеєвого, свтт. Ігнатія Брянчанинова.

Теодозія. Прп. Феодосія Печ. мчч. Тимофія і Маври

Йова Почаївськ. Прав. Іова Багатостраждальця

Ивана Довгого. Ап. і єв. Іоана Богослова, прпп. Арсенія Вел., Пимена і Арсенія Печ.

Николи вісні. Перен. Мощів свт. і чудт. Миколая з Мір Лікійських у Бар

Кирила і Мефодія. Рівноапп. Мефодія і Кирилла

Рахм. Великдень. Прпп. Феодора, Єфрема, блж. Музи (Переполовення)

ЧЕРВЕНЬ

Константина Рівноапп. Константина і Єлени.

ЗНЕСІНІ. ВОЗНЕСІННЯ ГОСПОДНЄ

Знайдення голови Отців 1 Нікейського собору, апп. Карпа та Алфея

Дідивна субота. Заупокійна, мч. Юстина і Філософа

СВЄТА НЕДІЛЯ. ЗІСЛ. СВ. ДУХА, П'ЯТИДЕСЯТНИЦЯ

ЗЕЛ. ПОНЕДІЛОК. Святого Духа. Пресвятої Трійці

Розийгри. Петрівка. Поч. Петрового посту, свщмч. Тимотея

Онуфрея. Преп. Онуфрія Великого

Божого Тіла. Пресвятої Євхаристії

Омеляна Ковча

ЛИПЕНЬ

10 п'єтниця. Пресвятого Христового Серця

ИВАНА. Різдво Івана Предтечі

Ивана Купала. Прмц. Февронії, блгв. кн. Петра і Февронії Муромських.

Петра. Первоверховних апостолів Петра і Павла

12 апостолів. Собор 12-ти апостолів

Чєсної Ризи. Покладення Чесної Ризи Пресв. Богородиці у Влахерні.

Афанасія. Прпп. Афанасія Афонського, Сергія Радонезького

Прокіп'є. Вмч. Прокопія

Антонія. Преп. Антонія Печерського

Ольги. Рівноап. кн. Ольги, вмц. Євфимії

Гаврилея. Собор Архангела Гавриїла

Володимира. Рівноап. кн. Володимира Великого

Марини. Вмц. Марини (Маргарити).

СЕРПЕНЬ

Мокрини. блгв. кн. Романа

Илі. Прор. Іллі, прп. Аврамія

Бориса і Гліба. Мц. Христини.

Анни Спени. Успіння прав. Анни, матері Пресвятої Богородиці

Пантелія. Вмч. І ціл. Пантелеймона

Маковея. **Початок Успенського посту.** Хрещення Руси-України. Богородичний посток

ПРЕОБРАЖЕНІЄ. ПРЕОБРАЖЕННЯ ГОСПОДНЄ СПАСА. СПАС

Матея. Ап. Матвія, мч. Антонія, мц. Марії

1-а БОГОРОДИЦЯ. УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

Нерукотворного. Перенесення Нерукотворного Образу Господнього

ВЕРЕСЕНЬ

Йова Почаївськ.

Головосіки. Усікновення глави Іоана Предтечі (день пісний)

Полож. пояса. Покладення пояса Пресвятої Богородиці

Семена Стовпн. Зісл.Св. Духа. Початок церковного року

Міхайлове Чюдо. Чудо арх. Михаїла в Колосах

2-а БОГОРОДИЦЯ. Зісл. Св. Духа. РІЗДВО ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

Якима і Анни. Правв. Якима і Анни

ЗДВИЖІНІ. ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО ХРЕСТА ГОСПОДНЬОГО

ЖОВТЕНЬ

Фоки. Зісл. Св. Духа, прор. Іони, сщмч. Фоки

Ивана Богослова. Ап. і єв. Івана Богослова

Харитона. Прпп. Харитона, Кирила, Марії

ПОКРОВА. ПОКРОВ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ, прп. Романа Солодкоспівця

Томея. Ап. Фоми

Єковея. Ап. Якова Алфеєвого

Парасковея. Мч. Назарія, Параскеви

Луки. Ап. і єв. Луки

ЛИСТОПАД

Дідивна (Задушна) Заупокійна субота.

Дмитрі. Вмч. Димитрія Солунського

Парасковея. Мц. Параскеви

П'єтночки

Кознєна. Безср. Козьми і Дем'яна

Міхайла. Собор Арх. Михаїла і всіх Безтілесних сил.

Йосафата. Свт. Іоана Милостивого, при. Нила, св. Свщнмч. Йосафата

Ивана Золотоуст. Свт. Іоана Золотоустого

Пилипа. Ап. Пилипа, свт. Григорія Палами.

Пилипівка. Поч. Різдвяного посту

Матея (Макія). Ап. і єв. Матвія

ГРУДЕНЬ

УВЕДЕНІЄ. ВВЕДЕННЯ У ХРАМ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

Катерини Мучен. Вмц. Катерини, преп. Меркурія, мчч. Августини, Порфирія

Андрея. Ап. Андрія Первозванного

Варвари. Вмц. Варвари

Сави. При. Сави Освяченого

Николи. Свт. Николая, архіп. Мир. Лікійських чудотворця

Аннино Зачатіє. Зач. Прав. Анною Пресвятої Богородиці

Польське Риздво. Свт. Спиридона Тримифунтськ., сщм. Олександра

Євстратія. Прип. Мардарія Печ., мчч. Авксентія, Євстратія

Примітка. *Деякі подвижні свята можуть бути зміщені.*

НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНІ ІМЕНА:

ЖІНОК

АННИЦЯ, АННИЧКА, ГАНЯ, НУСЬКА – Анна

ВАРВАРА, ВАРВАРКА, ВАРВАРОЧКА – Варвара

ВАСЮТА, ВАСИЛИНКА – Василина

ГАША, ГАШЕНЬКА, ГАФІЙКА – Гафія

ДАША, ДАРУСЯ, ДОЦЯ, ОДАРКА – Дарія

ЄВДОХА, ЄВДІШКА, ДОНЯ, ОДОКІЯ – Євдокія

ЄЛЕНА – Олена

ІВАНКА, ЙВАНКА – Іванна

КАТЕРИНКА, КАТРУСІ, КАТЯ – Катерина

КСЕНЯ,КСЕНЬКА, СЕНЬКА – Ксенія

МАЛАНКА, МАЛАНОЧКА – Меланія

МАРИСУНЯ, МАРИСІ, МАРИСЯ,

МАРІЧКА,МАРИСЬО, МАРІКА, МАРИНЬКА, МАРУСЯ, МАРІНЬКА – Марія

МИРОСЯ, МИРОСЬКА, МИРОСІ – Мирослава

НАСТУНІ, НАСТУНЬКА, НАСТЯ, НОЦЯ – Анастасія

НАТАЛІ, НАТАЛЯ, НАТАЛКА – Наталія

ОЛЕНА, ЄЛЕНА, ЇЛЕНА, ОЛЕНКА – Олена

ОЛЯ, ОЛЬКА, ОЛЕНЬКА, ОЛЕЧКА – Ольга

ПАЛАГНА, ПАЛАНЯ, ПАЛАГНОЧКА – Палагея

ПАЗЮНЯ, ПАРАНЬКА, ПАРАСКА, ПАРАСОЧКА, ПАЮТИК – Параскева

РОЗА, РУЗЬКА, РУЗІ, РУЗЯ, РУ – Розалія

СЛАВА, СЛАВКА, СЛАВЦЯ – Ярослава

ЗОСІ, ЗОСЬКА, СОФІЙКА – Софія

ШТЕФКА, ШТЕФЦІ, ШТЕФЦЯ – Стефанія

ЮЗЬКА, ЮЗЕФИНА – Юзефа

ЮЛЯ, ЮЛЕЧКА, ЮЛЬЦІ, ЮЛЬЦЬО – Юлія

ЯВДОХА, ЯВДОШКА – Євдокія

ЯНКА, ЯНОЧКА, ЯНЯ – Яніна

ЧОЛОВІКІВ

АНДРИЙ, АНДРУСИК, АНДРІЙКО – Андрій

АНТОНІЙ, АНТОСЬ, АНТОСИК – Антон

БОГДАНКО, БОГДАНЧИК, БОДЬО – Богдан

ВАСИЛЬКО, ВАСИЛЬЧИК, БАЗЬО, СЮТ – Василь

ВЛАДЗЬО, ВЛАЗЬО, ВЛАДИК, ВЛАДКО, ЛАДУСЬ, ВЛАЗЬКО – Володимир

ВНУФРІЙ, ОНОФРІЙ, УНУФРІЙ – Онуфрій

ГАВРИЛО, ГАВРИЛКО, ҐАВРИЛО – Гавриїл

ГРИЦКО, ГРИЦЬ, ГРИЦЬО, ҐРІЦКО – Григорій

ДАНКО, ДАНЬО – Данило

ДМИТРИК, ДМИТРУСЬ, ДМИТРУСЬКО, МИТРО, МИТРУСЬ – Дмитро

ЄКІВ, ЄСЬО – Яків

ЄКУБ – Яків

ЄРОСЬ, ЄРОСЬКО, ЄРЬОСЬО – Ярослав

ИЛЬКО, ІЛАК, ІЛЬКО, ЇЛЬО, ЇЛАШ – Ілля

ІВАНКО, ІВАСИК, ИВАН, ИВАНЧІК, ЙВАН, ЙВАНКО – Іван

КИРИЛО – Кирило

КОСТИК, КОСТИН, КОСТЬ, КОСТЯ – Костянтин

КУРИЛО, КУРИЛЬЦЬО – Курило

ЛЕСЬ, ЛЕСЬО, ЛЕСЬКО – Олексій

ЛУКА, ЛУЦЬ, ЛУКЄН, ЛУКИНЧІК – Лук’ян

МИРОСЬ, МИРОСЬКО, МИРОСИК – Мирослав

МІЛЬКО, МІЛЬЧИК, ОМЕЛЬКО – Омелян

МІХЯЛО, МІХАЙЛО, МІСЬО, МИХАСЬ – Михайло

КОЦЬО, Н’ИКОЛА, НИКОЛКА, НИКОЦЬО, МИКОЛЬЦЬО – Микола

ОЛЕКСА – Олексій

ПАВЛО, ПАВЛИК, ПАВЛУСЬ – Павло

ПЕТРО, ПЕТРИК, ПЕТРУСЬ, ПЕТРУСЬО – Петро

ПОРФІЙ – Порфирій

ПРОЦЬ, ПРОЦЬО, ПРОКІПЧИК – Прокіп

РОМАНКО, РОМЧИК, РОМКО – Роман

СЕМЕН, СЕМЕНКО, СЕМЕНЧІК – Семен

СЛАВКО, СЛАВЧІК, СЛАВІК – Ярослав

СТАХ, СТАСЬ, СТАСЬО, СТАСИК – Євстахій

ТАНАСЬ, ТАНАСЬО, ТАНАСИК – Танасій

ТАРАСИК, ТАРАСЬКО – Тарас

ТОДОСЬ, ТОДОСЬКО, ТОДОСЬО – Тодосій

ТОМА, ТОМЧИК – Тома

УЛАСІЙ – Власій

ФЕДЬО, ФЕДЬКО, ФЕДІШЄ, ФЕДУСЬ – Федір

ШТЕФАН, ШТЕФКО, ШТЕНЬКО – Степан

ЮЗЬ, ЮЗЬКО, ЮЗЬО, ЮЗИК – Йосип

ЮРІЙКО, ЮРА, ЮРКО, ЮРЧІК, ЮРАСИК – Юрій

СЛАВКО, СЛАВЧИК, ЯРИК, ЯРКО – Ярослав

ЯНКО, ЯСЬ, ЯСЬКО – Іван

МІРИ:

ДОЎЖИНИ

МІЛІМИТЕР = міліметр = 1мм.

ЦЕНТИМИТИР = сантиметр=10мм.

ДЕЦИМИТР =10см.

МИТЕР =100см.

ДЕКАМИТЕР =10м.

ГЕКТОМИТЕР =100м.

КІЛЬОМИТЕР, КІЛЙОМЕТР =1000м.

МІРІАМИТЕР =10000м.

КРОК =55-60см.

ЛАНЦ =30м.

ЛІКОТЬ =70см.

МІРА =80см. (полотна, сукна)

П'ЄДА =20см.

САЖЕНЬ =1,89м. (Трембіта, наприклад, має довжину півтора сажня).

СЕЖІНЬ, те, що й сажень

ЦАЛ =2,54см.

ЦОЛЬ =ширина великого пальця (2см.)

ШНУР = 30 м.

ШТИХ (в глибину) =заввишки штикової лопати

ПОВЕРХНІ

КВАДРАТОВИЙ ЦЕНТИМИТЕР = 100 мм^2

КВАДРАТОВИЙ ДЕЦИМИТЕР =100см^2

КВАДРАТОВИЙ МИТЕР =10000см^2

СОТИК (10х10м.) =100м^2

ГЕКТАРЬ =100сотиків

ЖЕРДЬ =144м^2

МОРҐ =0,56га

ЧВЕРТКА ҐРУНТУ =0,25га

ФОЛЬЧА =114а

ВАГИ

БЕРБЕНИЦЯ (дерев'яна посудина) =25-30кг

ҐІЛЕТКА =25кг

ДЕКА =10г

КВАТИРЬКА =250г

КОРЕЦ =100кг

КЄЛА, КИЛА =100кг

КІЛО, КІЛЬ, КІЛЬО =1000г

ПІВКОРЕЦ =50кг

ПУШКА = кількість сипучих, що вміщується у у затиснуті кінчики 3-х пальців

ФЕРДІЛЬ = приблизно 10кг

ФУНТ =409.5г

ОБ'ЄМУ

БЕСТАРЬКА (спеціальний віз) =1т

БЕРІВКА =одиниця виміру місткістю до 16кг

ВЕЛИКИЙ ЛІТЕР =2 л

ВІНКЕЛЬ (прямий кут) =90градусів

ВОРОХ =24 вози дров на різні потреби

КВАТИРКА =1/ 4 л

ҐАРНЕЦ =4л

КВАРТА =1л

КЛАНЯ = 30 снопів зернових або головок часнику

КУБІК =1м^3 лісосировини

ЛАТЕР (штабельної деревини) = 4 м куб. м^3 дров

ЛІТЕР =1000см куб.

ЛІТРА =1л

МИҐЛА =1 штабель деревини, призначеної для лісосплаву.

МІРКА = 2 літри

МІРНИЦІ = відкрита дерев'яна бочка на см^2 25 кг

ОДЕНОК = 300 снопів

ОКО = 1л. самогону

ПАСМО = 10 чісниц (30 ниток для снування)

ПІВОКО = 0,5л.

ПОЛУКІПОК = 30 гореток вибраного льону або конопель

ПУТЕРА =10-15 л

ТЕРХ (дві бербениці) =32кг

ТОПКА = міра об'єму кухонної солі, отриманої з соровиці, яка дорівнює одній склянці, перевернутій уверх дном,у застиглому виді.

ТОВАРЄ =1 голова (штука) худоби

ЧВЕРТКА = міра, яка дорівнює 250г; = дерев'яна бочка з отвором для транспортування і зберігання соровиці

ЧВЕРТУШКА = 0,25 л.

ЧІСНИЦЯ = 3 нитки, сплетені веретеном з кужеля

ШУХ = 4куб.м. дров

ЧИСЛІВНИКИ

ЄДИН, ОДЕН, ЙДИН, ВДЕН – один

ЧВІРКА, ШТИРИ – чотири

П'ЄТЬ, П'ЇТЬ, П'ЙИТЬ, П'ЄТКА – п'ять

ШІСЬКЬ, ШІСТ, ШИСТЬ – шість

ДЕВ'ЄТЬ, ДЕВ'ЇТЬ, ДИВ'ЄТКА, ДЕВ'ЇКЬ – дев'ять

ДЕСІК, ДЕСІКЬ, ДЕСІТ, ДЕСІТЬ – десять

ОДИНАЦІКЬ, ОДИНАЦІТЬ, ОДИНАЙЦІТЬ – одинадцять

ДВАНАЦІК, ДВАНАЦІКЬ, ДВАНАЦІТЬ, ДВАНАЦ':Т – дванадцять

ТРИНАЦІТЬ, ТРИНАДЦЄТЬ – тринадцять

ШТИРНАЦІТЬ, ШТИРНАЙЦІТ – чотирнадцять

П'ЄТНАЦІТЬ – п'ятнадцять

ШИСНАЙЦІТЬ, ШИШНАЦІТЬ, ШІШНАДЦІТЬ, ШІСНАЙЦІТЬ – шіснадцять

СІМНАЦІТЬ, СІМНАЙЦІТЬ – сімнадцять

ВІСІМНАЙЦЯТЬ, ВІСІМНАЦІТЬ – вісімнадцять

ДВАЦІТ, ДВАЙЦІТЬ, ДВАЦИТЬ, ДВАЦЦІТЬ, ДВАЦЬИТКА, ДВАЦІКЬ, ДВАЦІТЬ, ДВАЦЬЦІТЬ – двадцять

ТРИЙЦІКЬ, ТРИЦЦІТЬ, ТРИЦЬИТЬ – тридцять

П'ЇДИСЄКЬ, ПЕДИСЄТЬ, П'ЄДЕСЄТ, П'ЄДИСИТЬ, П'ЄТДИСЄТЬ, П'ЯДДИСЯТЬ, ПІВ СОТКА – п'ятдесят

ШІЗДИСЯТЬ, ШІСДИСЄТЬ, ШІСТЬДЕСЄТЬ, ШІСДЕСЬИТЬ – шісдесят

СІМДЕСЄТЬ, СІМДИСЄТЬ, СІМДЕСЬИТЬ – сімдесят

ВІСІМДЕС'ЕТЬ, ВІСІМДЕСЄТЬ, ВІСІМДЕСЬИТЬ – вісімдесят

ДЕВ'ЇДЕСЬИТЬ, ДЕВЄДЕСЄТЬ, ДЕВ'ЄДЕСЄТЬ, ДЕВ'ЇНОСТО ДЕВ'ЯТДЕСЄТЬ, ДЕВИЙИТДЕСЬИТ – дев'яносто

СОТКА – сто

ДВАСТО, ДВІСТА, ДВІСТО – двісті

ШТИРИ СОТКИ, ШТИРИСТА – чотириста

П'ЄТЬСОТ, П'ЄТЬ СОТОК – п'ятсот

ШІСТСТО, ШІСТ СОТОК – шістсот

ТИС'ЕЧІ, ШТУКА – тисяча

МІЛЇОН – мільйон

Український алфавіт

А а	Б б	В в	Г г	Ґ ґ
Д д	Е е	Є є	Ж ж	З з
И и	І і	Ї ї	Й й	К к
Л л	М м	Н н	О о	П п
Р р	С с	Т т	У у	Ф ф
Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ
ь	Ю ю	Я я		

А

АБА, и, ж. Грубе, рідке сукно.

АБАТ, а, ч., рел. Настоятель католицького чоловічого монастиря.

АБЕС, спол. Аби. Тай абес' знала, шо я... (Л.-П. Стринадюк).

АБЕСТЕ. Аби. Щоб. Абесте собі знали, шо кождий, хто пхавси в наші гори... (А. Космач).

АБЕЦАДЛО а. с. Абетка. Алфавіт. Азбука.

АБИДЕ, присл. Бути, жити будь де.

АБИЄК. Абияк. Аби збутиси. Єк небудь.

АБИКОЛИ, присл. Аби був час.

АБИС. Щоб був, була, були, як наказова форма. Бо така то знає и до себе, и вид себе. Схоче абис був сліпий (знаєте, против чього я то говорю), осліпнеш, схоче, абис був глухий – оглухнеш, одурієш... (О. Манчук).

АБИСТЕ. Щоб, аби, напр., абисте здорові були.

АБИС БОЖИМ СТАВСИ! Так кажуть при найвищому зиченні комусь добра.

АБИСЬ ТРВАВ! Так каже гуцул, бажаючи комусь добра. Тобто «абись щасливо жив!».

АБИС СЯ ДОЧЕКАВ ГАРАЗДУ СОБІ ТА Й ПОТІХИ З ДІТЕЙ ТА Й ҐАЗДИНІ! Вищий ступінь зичення добра.

АБИ ТАК ШВИДКО ПОМОГЛО. Уживають як відповідь на запитання «нащо» (коли йдеться про ліки, зілля); – Нащо тобі, Марй́, кілько центорії? (М. Негрич).

АБИХ. Щоб не забути, мати на гадці. Бо, дєдик хотів усіх файно відвінувати. Абих, ни були збанні колис на свою старину. (П. Плитка-Горицвіт).

АБОДЕ. присл. Будь-де.

АБОМОВНЯ. Відгомін грому в горах при раптівці «плові».

АБРИХТУНОК, а, ч., військ. Військова вправа. Муштра.

АБСОЛЬВЕНТ, а, ч. Випускник навчального закладу.

АБСОЛЬВУВАТИ, ую, уєш. Проходити навчання. До речі, нашу горожанську школу абсольвувала в 1924-25 шкільному році закарпатська поетеса Миколая Божук-Штефуца. (В. Тимчук).

АБШИТ, а, ч. Довідка про звільнення від служби.

АВІЗА, и, ж. Попередження.

АВС, а, ч., з нім. Кінець чомусь. Смерть. ...аж тепер авс тобі... (П. Плитка-Горицвіт).

АВСВАЙС, а, ч. Посвідчення особи. Інший документ.

АВСТРИЯ, її, ж., геогр. Австрія.

АВСТРИЙСКЕ, ого. Австрійське.

АВСТРИЯК, а, ч. Австрієць. Житель Австрії.

АВСТРІЯК, а. ч. Австрієць. А воєнізовані загони переслідували опришків, та хоть не раз австріяки нападали на слід, а зловити нікого не могли. (М. Влад).

АВСТРОФІЛ, а, ч., істор. Той, хто лояльний і прибічник австрофільства. Почались масові репресії, арешти і виселення до Росії. Йшла нагінка на українство, національно-свідомих українців поголовно вивозили на Сибір, вішаючи їм ярлик «австрофілів». Тільки через київські тюрми перевезено до Сибіру понад 12 тисяч чоловік, а Київський комітет допомоги пройшло понад три мільйони виселенців із західноукраїнських земель. (В. Курищук).

АВСТРОФІЛЬСТВО, а, с., істор. Суспільно-політична течія, що орієнтована на Австро-Угорщину.

АВТАРЬ, я, ч. Водій автомобіля. Шофер-професіонал. Автолюбитель.

АВТО, а, с., техн. Автомобіль: легковий; вантажний; спецпризначення. «Я був тогди хлопчішім, мав 11 років, їк видкривали обсеваторію на Попівані, але добре памнітаю, єк їхала икас паня з Варшави принімати тоту будову. Казали, шо тота паня дала на будову мілійон золотих. Призидентом тогди був Гнат Мостіцький. Того дня я виліз у вершєк черешні та й видів, єк їхали тоти авта. То було 23 авта. Тілько авт разом я до того чєсу ни видів». (І. Цвілинюк).

АВТОДИДАКТ, а,ч. Самоук.

АВУШЬ, АВУШЬ, виг., який уживають аби відігнати курей.

АГА, АГА, виг. У значенні: добре, зрозуміло.

АГЗОМ. Відразу ж. Миттєво.

АГІ, виг., який виражає подив: та невже; та не може бути; та де там. Обурення – відчепись! Отже одним из них, люцкєм свистом, обдурила й мене!

Агі! Пек би ти— мара би ти!
(П. Плитка-Горицвіт).

АГІЙ, виг. у значенні: неприязні; обурення; осуду; подиву; роздратування. Агій, шо сеї ночи був злодій у саду... (В. Шкурган).

АГНЕЦЬ, нця, ч., реліг. Великий хліб або просфора, що приготовлені для Євхаристії. На ньому витиснено печать грецькими літерами: ІС, ХС, НІ і КА, що означає: Ісус Христос перемагає.

АГО-О-В, виг. Застосовується при відлученні когось: де ви, ти?; ідіть сюди!

АҐРИС, а, ч., сад. Агрус. Кущовидна рослина.

АҐРИСТ, а, ч., сад. (Пол. agrest) Те ж саме, що й аґрис.

АДАМОВЕ ЄБЛУКО, бот. нар. мед. Маклюра, яка застосовується зовнішньо: компреси і натирання при відкладенні солей, радикуліті, болях у суглобах, забоях.

АДЕНТИСТ, а, ч., реліг. Адвентист. Християнин-сектант, що вірить у «у другий прихід» Христа.

АДИ, виг. Вживається при бажанні на щось звернути увагу: дивися; дивіться; ось як. Ади відпочивали у нас цего літа з Луганскої области, з Дніпропетровської: сміютси і збиткуютси з цего закона. (Гк., 2013).

АДИ' ДИ, виг.: бач; диви; дивись-но; о; ось; ну й маєш; бо зна чому.

АДИ' О, виг. Здивування; дивися; диви як.

АДІ, виг. Диви. Та ж ви дивіться. Той, сарако, трохи видлежєвси й аді далі шкатульгає смеречі валити. (Л.-П. Стринадюк).

АДІТ, виг., який уживається для висловлювання здивування, на щось вказує.

АДМІНІСТРАЦИЙНИЙ, ого ч. Адмістративний... здавати з кінцем кождого адміністрацийного року письменний звіт... (В. Курищук).

АДРИС, а, ч. Адреса. Позначене місце проживання особи, або знаходження юридичної особи. Подаю вам свій адрис. (М. Сулятицький).

АДУКАТ, а, ч., юр. Адвокат.

АДЬИ, виг. О. Он. Диви. – Адьи, Штефанова Парасочька така робітна та гожя... А шєстя ньи має... (Б. Радиш-Маринюк).

АЄ-АЄ, част., що вживається для підтвердження думки або рідше заперечення – так, ні, ніяк. Тепер її люб'ю ші май ліпше, єк свою. Ає! (В. Шкурган).

АЄКЖЕ. Підтвердження. Підсилення думки. – О-о, єк уже отако румиґає і стриже вухами, то буде вам коза здорова... – Ти думаєш?.. Аєкже! (В. Шкурган).

АЗБУКОВНИК, а, ч. Від слова азбука. Зберігаючи вірність традиціям гуцульського дереворізьблення, що складалися віками, Павлович упевнено доповнює орнаментальний «азбуковник» новими елементами й мотивами, оригінально вирішує формально-технологічні завдання, пропонує свіжі версії композиційних побудов. (А. Григорук).

АЙА! АЙА-АЙА!, част., яка стверджує або заперечує. – Чюв сми, шо ти фист назбирав ґоґозив. – Айа-айа. (Яворів).

АЙБО. Але. Наше Закарпаття дуже давне, та й люде жиуть Бог зна відколи. Айбо вни трохи відрізняуться єдні від других. (В. Сокіл).

АЙНО. Егеж. Так, так.

АКАРАПІДОЗ, а, ч., бдж. Дуже небезпечна хвороба дорослих бджіл – акароз.

АКАФИСТ, а, ч, рел. Акафіст, як особливий вид молитовно-хвалебних пісень на честь Христа, Богородиці та святих. Акафисти наймала, служби, била поклони, під церквов сиділа цілими днями – а нічо не помогло!.. (М. Павлик).

АКЄК. Здається. Мабуть. Напевно.

АКУРАТ, присл. Саме. Якраз. ...скарби заховав тут свого часу ватажок карпатських опришків Олекса Довбуш, який більшу частину свого життя провів акурат у Космачі і тут знайшов своє кохання... (Д. Пожоджук).

АКУШЬ, виг., який уживається для відганяння овець, насамперед ягнят.

АЛЕ, виг.: направду; невже; справді; чи то правда?

АЛІЛУЯ, давньоєврейське галлелуйа, що означає – «Хваліть Господа!». У переносному значенні це – оспівування, возвеличування когось.

АЛТИЦЯ, і, ж. Латка. Клин. Частина сорочки під рукавом (пахою).

АЛЬБАЙСТР, а, ч. Річкова глиносуміш сіруватого кольору для обробки шкір у кушнірстві.

АЛЬБАНСЬКИЙ, ського, ч. Албанський. Ті жовніри, що вертаються з далеких фронтів: італійського, альбанського та других, втомлені довшою їздою, мають дозвіл пробути дома 1 тиждень, а відтак зараз по скінченій відпустці зголосити ся до служби. («Урядові вісти», – 1918. Ч. 1).

АЛЬБАНЦКА, ої, ж. Главберова сіль, яка має широке застосування у ветеринанії.

АЛЬБІН, а, ч., геогр. Урочище в горах, де українські січові стрільці в 1917 році зробили повітряну переправу в напрямі Румунії.

АЛЬБО. Або.

АЛЬМУЖНІ, їх, мн. Вельможні гості, пани.

АЛЬПЕЙСКІ, их, мн. Високогірні полонинські випаси.

АЛЬПІЙСЬКА РУЖА, ої і, ж., бот. Рожевий рододендрон (138), своїм листям схожий до мірти, а цвітом – до турецького бузку. Рослину цю ще звуть «альпійська ружа». Її багато є посередині Чорногори.
(С. Витвицький).

АЛЯР, у, ч. Крик. Шум.

АЛЯРМ, у, ч. Ґвалт. Паніка. Тривога. Тоді село бачило в церкві воєнний алярм, бо командант у церкві голосно командував і роздавав прикази, а відтак пушкарі зганяли підводи і що два вояки сідали на вози та й разом з пушкарями везлися навпроти неприятеля. (М. Черемшина).

АЛЯРМОВО, присл. Негайно. Швидко. Иван алярмово прискакав на коні в бутин. (с. Зелене).

АЛЯСКИ, ок, мн. Відкрите взуття. Сандалі – легке взуття на шкіряній підошві.

АМАН, а, ч., бот. Оман високий. Цю лікарську рослину ще називають: вухо ведмеже, гільтяйзілля Йван-да-Марія, дівосил, капотка, кров'як, обмил, старівник, трава живота, умен, майник, хліб новий. Заготовляють коріння у вересні-жовтні. (М. Вексей).

АМБАРЬ, а, ч. Великий ящик з дощок для зберігання збіжжя чи ґрису в стодолі.

АМБ'АР, а, ч. Тара для зберігання борошна. Те, що й більша комора.

АМБАР, а, ч., буд. Надвірна споруда для інвентаря. По противній стороні подвір'я є шопа на топливо, звана, дривітня і амбар, де ховают всєку сарсаму. (К.г., 1935).

АМЕНТ, а, ч. Короткий відрізок часу. Мент. Мить... ни кортіло набуватиси. А коли так, то, аментом, обдумав справу, та й дунув у хату, колеґу Йвана прокорнювати, таже гія довтеки збератиси, аби пошкодованє ни платити. (П. Плитка-Горицвіт).

АМЕРИКАНКА, и, ж., бот. Картопля рожево-фіолетового кольору.

АМЕРИКАНКА, и, ж., техн. Одна з перших друкарських машин з ніжним приводом.

АМІНЬ, ім., невідм. Кінець. Смерть.

АМІНЬ, реліг. Уживається, як заключне слово в молитвах, проповідях; вірно, істинно.

АМНЕСТІЯ, її, ж. Амністія – часткове або повне звільнення засуджених у рамках чинного законодавства.

Амнестію видають цивілізовані люде для поправи людей. Однако, хоть Котик дістав 5 літ арешту, а межи тим була для Кота амнестія і Котика пускают на урльоп з арешту. І тим способом через амнестію... (Ю. Ґулюк).

АМОНЄК, а, ч. Аміак порошковидний, що має широке застосування у кондитерстві.

АНБІНДА, и, ж. Покарання підвішуванням.

АНГІЛЬ, гела, ч., церк. Ангел. Чєлідина, єк єкис казав, то великий мольфарь. Усєкі пінта знаєт. То парит, єк вогонь, студит, єк мороз, кусат, єк кутюга, то скобичєт, єк лісна.

Єк 'ї шош си спотребит, то єк ангіль коло тебе забігат. А ни догодиш 'ї так, єк уна захоче, то лізет тобі у очі и єк ґалиця сипит.
(О. Манчук).

АНДЖІМІРИ, ів. мн. Інженери – землеміри.

АНДЖІНИРИВКА, и, ж., буд. Дерев'яна споруда, зведена в 1936 році на горі Попівані та була складовою астрономічної обсерваторії. (Г. Кутащук).

АНДЖІНІР, а, ч., техн. Інженер.

АНДРЕЯ, реліг. Свято Ап. Андрія Первозванного, що припадає на 13 грудня.

Перед Андреєм увечєр избератци гуртами дівки та й идут у дриворуби, там розболікаютци и голі сіют колопні, примов'єючі пошепки свої примівки, а витак шкородєт моршіньми своїх сорочьок. (П. Шекерик-Доників).

АНДРІЇВСКЄЙ, ого, ч., церк. Андріївський вечір. Отож, у Штефанихє у такий вечєр – Андріївскєй, то вже було народєно. (П. Плитка-Горицвіт).

АНДРІЇХА, и, ж. Дружина Андрія.

АНДРУТ, а, ч. Кондитерський виріб. Вафля.

АННИ СПЕННИ, реліг. свято. Успіння св. Анни матері Пресвятої Богородиці.

АННИНО ЗАЧЄТІЄ, реліг. свято. Зач. Прав. Анною Пресвятої Богородиці, що припадає на 22 грудня.

АННИНА ГОРА, ої и, ж., геогр. Свята Аннина Гора в м. Вашківці (Буковина). Тут діє монастир св. прав. Анни.

АНІГДОТ, а,ч. Анекдот. Побрехенька. Він розповідав масні анігдоти. (Усть-Путила).

АНІКДОТ, а, ч. (франц. anekdote) Анекдот. Це, як правило, сатирична або жартівлива розповідь про подію, окремий випадок.

АНКОГОЛІК, а, ч., мед. Алкоголік. Пияцюга. Алкоголізм є складною медико-соціальною проблемою. Вплив гострої і хронічної алкогольної інтоксикації на здоров'я людини є одним з актуальних і до кінця не вирішених завдань сучасної медицини. (А. Діброва).

АНТЕРЕСУВАТИ, ує. Бажання, намагання дізнатися про щось, когось. Ви се антересуєте знаті, хто живий, хто ні із ваших знакомих. (М. Сулятицький).

АНТИЦІ, ь, мн. Клин рукава сорочки.

АНТРАМЕНТ, а, ч. Чорнило.

АНТРАМЕНТНИЦЯ, і, ж. Чорнильниця.

АНТЬИРЕСНО, ого. Цікаво. То усе антьиресно... (с. Криворівня).

АНУ. З гуцульського говору на літературний – будь ласка.

АНУ-НО, виг. Як попередження: зачекай; не гарячкуй; послухай.

АНЦИХРИСТ, а, ч. Безбожник, противник Христа. – Та це остатна година вже наступила. Анцихрист народився дес на долах. (Г. Хоткевич).

АНЦУҐ, а, ч. Чоловічий костюм.

АНЦУҐ, а, ч., (від нім. Anzeige)Повідомлення. Об'яви.

АПИНДИЦІТ, а, ч., мед. Апендицит – запалення апендикса. Нам виповістував, шо в мами апиндиціт. Ми з сестров дуже боєлиси, аби мама ни вмерла. (В. Зеленчук).

АПІТЕРАПІЯ, ї, ж., бдж. Ефективний метод лікування продуктами бджільництва.

«АПОСТОЛ» – одна з богослужбових книг, яка містить послання Нового Завіту, авторами яких є апостоли.

АПОСТОЛ, а, ч., реліг. – «посланець», «вісник», «провісник». Згідно з євангельськими переказами – кожний із дванадцяти учнів Христа, яких він послав проповідувати своє вчення.

АПРЕГЕНДОВАНІ, их, мн. Виправдані.

АПРУД, а, ч. Непослушна дитина.

АПТИКА, и, ж., мед. Аптека. На тобі, — каже, — оцу реціпку, иди до аптики, а там відадет таку кроплю... (О. Манчук).

АПТИЧЬНІ, их, мн. мед. Аптечні. З аптичьних ліків, єк є під руками, треба давати соди (тої до питя) й паленої магнезії. (К.г., 1935).

АПЧИХ, вигук при чханні.

АРА, и, ж. (від молд. ара). Вода.

АРАНЖЕР, а, ч. Упорядник.

АРБАЙТЦЕНТР, у, ч. Пункт збору людей для вивезння у Німеччину. У Жєб'ю з-за німців начальником арбайтцентру був Чорнушка з Ільців... (І. Зеленчук).

АРДАН, а, ч., церк. Видорші – Ардан. Йордан. Дуже гонорово обходєт Видорші, а найкрашшє виглєдає, єк идут С'єтити воду «на Ардан». (П. Шекерик-Доників).

АРДІЛУН, а, ч. Великий дзвінок (колокіл), який вішають на шию вівці.

АРЄДНИК, а, ч. Чорт.

АРИХМЕТИКА, и, ж. Арифметика – розділ математики.

АР'ІДНИК, а, ч. Те, що й арєдник. Злий дух. Голос біди вчули гуцули на сусідньому із Млинським потоці Тепличному. Його милозвучна назва поріднилася зі словом «добро», а воно випромінює близькі за змістом слова «гаразд», «ґаздівка». Та не було гаразду на Тепличному, він «ґаздував» на догоду арідникам... (В. Нагірняк).

АРКАН, а, ч. Гуцульський чоловічий танець. (Опришківський танок).

АРМІТКА, и, ж., бот. Арніка гірська. (ARNIKA MONTANAL.) Багаторічна рідкісна рослина з родини кошикоцвітних.

АРНАРІЯ, ї, ж. Пожива і прибори.

АРНАРІЯ, ї, ж. Комплект знарядь для вишивання чи ручного в'язання.

АРНІКА, и, ж., бот. Те ж, що й армітка.

АРТІЛЄРИСТ, а, ч., військ. Артилерист. Подати виказ всіх артілєристів, занятих при станицях чи при міліції в повіті. Заступити їх иншими силами, а тих відіслали як найскорше через повіт. («Урядові вісти», – 1918. Ч. 1.).

АРХАНГЕЛ, а, ч., реліг., грецьке. В християнській релігії – ангел вищого рангу. За біблійними текстами архангелів сім, але згадуються імена лише чотирьох з них: Михаїла, Гавриїла, Рафаїла та Ураїла.

АРХИВИСТ, а, ч. Архівар, працівник архіву.

АРХИТЕКТ, а, ч. Архітектор. Цесю статю написали архитекти на підставі матеріалів, зібраних по переведенню дослідів і помірів на Гуцулшіні. (К. г., 1935).

АРШИЦЯ, і, ж. Природна мінеральна вода (скважина на Косівщині).

АРШІЦЯ, и, ж. Важкодоступна вершина гори, гірського хребта.

АСЕКУРАЦІЯ, її, ж. Страхування.

АСЕНТЕРУВАТИ, ую, єш, військ. Узяти на службу до війська.

АСЕНТЕРОВАНИЙ. Призваний до війська.

АСЕНТЕРУНОК, нка, ч., військ. Призов до війська.

АСЄК, част. Здається. Мабуть.

АСИКУРАЦІЯ, її, ж. Страхування.

АСКОСФЕРОЗ, у, ч., бдж. Інфекційна хвороба дорослих трутневих і бджолиних личинок.

АСОЦІАЦІЯ, ї, ж., самовр. Асоціація органів місцевого самоврядування регіону Гуцульщини, створена 16 червня 2000 року. Вона покликана координувати дії згаданих органів і приймати колегіальні рішення.

АСПЕРГІЛЬОЗ, а, ч., бдж. Заразна хвороба бджіл, викликана жовтим цвільовим грибком.

АСТРОНОМІЧНА ОБСЕРВАТОРІЯ, ої її., ж, буд. Багато особливо цінних пам'яток історії і культури Гуцульщини потребують детального наукового дослідження. В цьому зв'язку, серед усіх архітектурних споруд Українських Карпат, яскраво виділяються руїни обсерваторії на горі Піп Іван (споруджена в 1938р. Під мідним покриттям у формі латинської літери L. У п'ятиповерховій будові було 43 кімнати)... на основі доступних нам письмових джерел та отриманих експедиційних матеріалів здійснили українознавчо-історичну реконструкцію будівництва обсерваторії. (Я.Зеленчук).

АСЬ'ИК. Здається, що. Мабуть. Здає ся.

АУСВАЙС, а, ч., (нім. Ausweis). Довідка, що посвідчує особу, посвідчення, перепустка.

АЎСТРІЯ, ї, ж., іст. Австрія. Держава в Європі. Свого часу панувала на теренах Гуцульщини. «А польські пани, то були за цим, щоб Австрію розбити, бо навіть з Галичини перепачковували війско до мадярів, що навіть десь по дорозі москалі прилапали і поарештували». (Ю. Ґулюк).

АЎСТРІЯЦКИЙ, ого, ч. Австрійський. Було то одного разу, як оповідав старший чоловік, як він колись то був ловлений і відданий до війска аустріяцкого, при котрім вислужив бирше 12 років без урльопу і шпиталю. (Ю. Ґулюк).

АФИНИ, ин, мн., бот. (VACCINIVM MYRTILLISL.).Борівка, чорниця – досить цінна лікарська рослина. У третьому відерку афин було майже по вінця: зелених з листям й бадиллям. Бо набирали ми їх гребінками, дерев'яними, з металевими шпицями-черпаками, на які нанизувалася всяка всячина. (Л.-П. Стринадюк).

АФИННИК, а, ч., бот. Місце, де ростуть чорниці. Настоянка з чорниць-борівки.

АФИННИЦТВО, а, с., бот. Культивування чорниць в НПП «Гуцульщина».

АХТ, а, ч. Акт. «То, – каже, – добре: приходи до Відні та й приноси ахта, а я тобі все зроблю, бо я туди іду на посідзенє – ци на єку нужду. Тут маєш карту, аби-с мні відпитала». (М. Черемшина).

АЧЕЙ, част. Адже. А може.

АЧИЙ, част. Адже. Мабуть.

АЧУЙ, виг., який уживається для привернення уваги в значенні: слухай, чуєш.

АЧЬ-АЧЬ! Виг., якими заганяють свині в кучу. До кучі!

АЧЮЙ, виг., який уживається для привернення уваги в значенні: слухай, послухай. – ...Ачюй! – Усі си схопили і наслухали. – Ачюй, уже 'го кличєт. (О. Манчук).

АШ, спол. Аж. Данцуют, аш лямпи гасє... (Г. Кутащук).

АШОШ. Звичайно.

АЯ, част., яка вживається для підтвердження, рідше заперечення чиєсь думки; так, авжеж; ні.

Б

БА, виг. при звертанні. Ба, бабусю! Дозвольте мені погратися на вулиці (м. Косів).

БАБА, и, ж. Стара жінка. На иршєню мусєт бути куми и баба, вни є за старших гостив тогди. Иршєнє тєгнєтци допізна вночі. Витак усі си прихожі розходє, лиш си лишєют домашні и баба, котра шє мусит поліжницу дорєхтувати. (П. Шекерик-Доників).

БАБА, и, ж. Ворожка. Знахарка.

БАБА, и, ж. Улюблена страва горян – кулеша з бринзою або смаженою солониною.

БАБА, и, ж. Куля чи кулька з глини.

БАБА, и, ж., зоол. Стара вівця, коза чи корова.

БАБ'АК, а, ч., згр. Бабник. Бабяр. Чоловік легкої поведінки.

БАБ'ЕЛЬКИ, ьок, мн., зоол. Овечий послід.

БАБИНЕ ЛІТО, ого а, с. День бабиного літа припадає на 14.IX. По-церковному – Семена Стовпн. Це давний, старовіцький Новий рік. (М. Влад).

БАБИНЕЦЬ, нця, ч., буд. Окреме місце в церкві, де стоять жінки. Вхід у Храм Божий з висотою середнього зросту людини, де стоять прихожі.

БАБИЗНА, и, ж. Майнова спадщина після смерті баби.

БАБИНЦКИЙ, ого, ж. Бабський.

БАБИРЬКА, ки, ж., зоол. Овечий послід. Бабирьки допомогли вийти на місце скупчення овець у поточині. (Усть-Путила).

БАБИЦЯ, і, ж. Ворожка. На моє жданє, такє футко зачєлоси найважніше – молодиця вітєгла кєйлє из приску, та й єла шептати на виклик «бабиц» з мого черева, ріжні, ріжні слова повторєла, та лижками чєрпала з кєйлєти, та все міні давала пити. (П. Плитка-Горицвіт).

БАБКА, и, ж., сад. Сорт великих груш-гнилиць.

БАБКА, и,ч., бот. Подорожник великий. Його ще називають: базочки, напутник, парник, поранник, порізник, припутник, семижильник, припутень. З лікувальною метою використовують листя і насіння, заготовлені в травні-листопаді. (М. Вексей).

Б'АБКА, и, ж. Мале ковадло прямокутної або квадратної форми для клепання коси.

БАБНОТА, и, ж., зневажл. Жінки. Жіноцтво.

БАБРАТИ, аю, єш. Щось робити абияк, капарно, неохайно.

БАБРАТИСИ, аюси, аєшси. Бабратися. Порпатися в нечистотах, відходах.

БАБРАТИСІ, аюсі, аєшсі. Те, що й бабратиси – копирсатися, копатися в чомусь.

БАБЧЄРЬ, я, ч. Спеціальна колодка , в яку закріплюють бабку для клепання коси.

БАБЧЬ'ИР, я, ч. Те ж саме, що й бабчєрь.

БАБЯР, а, ч., згр. Бабій. Гультяй.

БАВЕНА, и, ж., бот. Вид кольорових бавовняних ниток для вишивання.

БАВИНКА, нки, ж. Нитки для вишивання.

БАВИТИСІ, влюсі, вишсі. Десь довго затримуватися. Гратися. Забавлятися.

БАВИТИСИ, влюся. Гратися. Забавлятися. Малов я приходила до Віцентив бавитиси. (І. Зеленчук).

БАВОР, а, ч., (нім. Бауер. Бавер.). Заможний сільський житель, власник великого землеволодіння, в котрого трудилися, остарбайтери.

БАВОНА, и, ж., бот. Те що й бавена.

БАВХ, виг., який означає сильний постріл або удар.

БАГА, и, ж. Бажання. Забаганка.

БАГАКАЄ, згр. Дяк співає в церкві.

БАГ'АКАТИ, аю, аєш. Погано співати.

БАГАТИ, аю, аєш. Звернути увагу. Мати на думці. – Хоть най мене грім уб'є, хоть най мене бола утне, хоть най мене викришит до пня, хоть най мене тут смерть найде, то я вам кажу та й на чім світ стоїт заклинаюси, шо за ніким не багаю і з ніким я жити не буду. (М. Черемшина).

БАГНА, и, ж. Болотисте місце.

БАГНА, и, ж., бот. Сіно, що скошене на багні.

БАГНЕТ, а, ч. Колій. Спеціальний ніж, яким масар ріже свиней.

БАГНЕТНИК, а, ч. Вартовий.

БАГНЄНКА, и, ж., бот. (LEDYM PALUSREL.) Багно болотяне – кущова рослина з родини вересових, яку використовують у фармакології і народній медицині.

БАГНУ. Бажаю. Прагну. Хочу.

БАГНУТИ, ну, неш. Дуже чогось хотіти.

БАГРІЙ, я, ч., зоол. Віл сірої масті.

БАГРО, а, с. Частина колеса фіри.

БАҐАЖЯ, і, ж. Багаж.

БАҐА, и, ж. Тютюновий нагар, залишки нікотинових смол у люльці.

БАҐІВ, ова, мн. Залишки від тютюну в люльці.

БАДАТИ, аю, аєш., мед. (пол.) Медичний огляд. Слухати з допомогою апарата дихальні органи людини.

БАДІКА, и, ч. Голова сім'ї. – То байка, бадіку Ю', але тото, шо ме тємити, єк за чілідинами шниріті. (М. Черемшина).

БАДЄНКА, и, ж. Жителька, уродженка низинного населеного пункту. Иї син жинивси на бадєнці. (Брустури).

БАДЬО, і, ч. Житель низинного населеного пункту. А поки гуцули у горах, поки полонини й ґрунта наші, поки не розпродали бадям землі за копійки, які, по суті, не маємо права нікому віддавати, бо то наших прадідів; поки живемо й працюємо у своїх горбах, доти ми й гуцули. (Л.— П. Стринадюк).

БАДЬО, і, ч. Старий чоловік.

БАЄЧКА, и, ж., здр. Байка. То не страшно. Байка, шо прогнали. Завтра, стану деинде... (І. Сліпенчук).

БАЖАНЄ, я, с. Бажання. Мета.

БАЇЛЬНИК, а, ч. Чоловік, який лікує пацієнтів не медичними засобами, замовляннями. – То я можу діда-баільника порадити... (А. Поважний).

БАЇЛЬНИЦЯ, і, ж. Особа, що лікує знахарськими засобами, замовляннями. Старі люде шє кімуют, єк були тоти баілниці. (Ходак).

БАЇЛЯ, і, ж. (*ба'йіл'а*) та, яка лікує не медичними засобами – замовляє, знає баяти.

БАЙ, баю, ч. Бесіда. Висловлювання. Замовляння. Мова. Вин хтів переймити той бай вид старого Ничая. (Г. Кутащук).

БАЙ, баю, ч. Бал. Забава. Вечірка. Банкет, Бенкет. Гостина.

БАЙБАРАК, а, ч. Верхній чоловічий суконний одяг. Сердак, крашенєк чи байбарак обшиті довкола і на швах червоними, заглядно чорними шнурами, а на грідушках украшені... (В. Шухевич).

БАЙБАРИЧИНА, и, ж. Верхній короткий шкіряний одяг.

БАЙБІРНИЧИТИ, ичу, ичиш. Лікувати немедичними засобами.

БАЖЬ'ИТИ. 'ию, 'иєш. Хотіти.

БАЙДУЖНО. Байдуже. Апатно. Я на то дививси ни байдужно. Коркєчька мні самого піднімала. (П. Плитка-Горицвіт).

БАЙКА, и, ж. Вигадка. Казка. Михайло в компанії за столом напідпитку оповідав, що на полонинах знаходив такі гриби, єк коновка, ловив метрових стругів і у вдмедя з лап телицю вирвав... (Тюдів).

БАЙКА, и, ж. Небилиця. Розмова в значенні нічого важливого.

БАЙКУВАТИ, ую, уєш. Розмовляти.

БАЙОР, а, ч. Шнур із вовняних ниток для зав'язування бесаг, насіння дзьобенки.

БАЙОЧКА, и, ж., зм. Байка, вигадка, небеличка, оповідка... подумала на хвилинку й почала байочку дітям казати. (М. Ломацький).

БАЙСТИР, тра, ч., зневажл. Байстрюк, позашлюбний син.

БАЙСТРЄ, єти, с., зневажл. Позашлюбна, нагуляна дитина. В якусь мить їй подумалось, що вона ніби й не мала тата. (Вербовець).

БАЙСТРИЦЯ, і, ж., зневажл. Байстрючка, нешлюбна дочка.

БАЙСТРЯ, і, ж., зневажл. Позашлюбна дитина.

БАЙТАРИТИ, ю, иш. Випасати овець; вівчарити. Карпацкий горєн потрафит завести усілякі уліпшення: найперше поправит свої царинки и пасовиска, а відтак поліпшит расу маржини и овец, та й зачнет уліпшувати виріб масла и сира.

Полонина депутатова, ватагове молоко, пастирска пашя, то старивіцкий звичєй, икий ведетци між пастухами на Гуцулшіні. (К.г. 1935р.).

БАЙФУС, а, ч. Розтрата. Розтринькування.

БАЙЦ, а, ч., техн. Грунтовка, яку наносять на дерев'яні поверхні для надання красивого вигляду.

БАКАЛ, а, ч, (від рос. бокал). Скляна посудина місткістю 0,25 чи 0, 5л. Для хлібного квасу чи розливного пива.

БАКАЛ, а, ч. Келих. Келех. Дід Грицько міг залпом випити кілька бакалів пива. (Яворів).

БАКАЛИСТИЙ, ого, ч. Випуклий. Опуклий.

БАКАНЧІ, ів, мн. Черевики з грубої шкіри.

БАКАРА, и, ж. Азартна гра в карти.

БАКАРІ, ів, мн. Картярі. Любителі азартної гри в карти.

БАКАШ, а, ч. Верхній одяг з домотканого сукна. На Рахівщині в будні носили сердаки, а в свята – бакаші.

БАКЄ, ів, мн. Задуми.

БАКІР, а, ч., (пол. bakir). Правобіч носити головний убір.

БАКУН, а, ч., бот. Сорт тютюну, який раніше вирощували в Україні.

БАКУНЕЦЬ, нця, ч., бот. Те ж саме, що й бакун.

БАКУНТ, а, ч. Сплав, з якого виливають гуцульські прикраси: перстені, пряшки...

БАКУНТОВИЙ, ого, ч. Предмет, який виготовлений зі сплаву латуні і срібла.

БАЛАБАН, а, ч., бот. Перстач прямостоячий. У народній медицині застосовують корінь, який заготовляють у вересні. (М. Вексей).

БАЛАБАНІ, ь, мн., бот. Великосортна квасоля – кобили, тарганки.

БАЛАБУХ, а, ч. Хліб середнього розміру.

БАЛАКАЄ. Говорить. Розмовляє.

БАЛАКАЇ. Говорить. Розмовляє. Спілкується. Цьи сама жінка балакаї з товаришков, котров разом робили на роботі, і знов сі скаржи, шо ніхто не сватаї її доньку. (М. Лесюк).

БАЛАКАНКА, и, ж.Балакання. Розмова. ...була місцем збору, нарад та приязної балаканини для всіх сусідів (І. Франко).

БАЛАМБАННЯ, я, с. Приглушений звук дзвоника, що на шиї в корови або вівці, що на пасовищі.

БАЛАМБАС, а, ч. Великий дзвінок, що прив'язують на шию корови чи вівці, рідше кози.

БАЛАМБАТИ. Приглушений звук. Той дзвінок, що на шиї у корови, помали баламбає і його ледь чути. (Голови).

БАЛАНДА, и, ж., розм. Дуже рідка й пісна перша страва – юшка. «Ой, Великдень» – тихцем прогомоніли в зоні. У суботу, як і кожного дня, повечеряли, вихлиставши «баландичку», бо ложкою не було що брати...
(Т. Плитка-Сорохан).

БАЛАЧЬКА, и, ж. Балачка. Бесіда. Балачька гуцулів дуже ріжнитси від балачьки лемків. (Ясіня).

БАЛЕҐА, и, ж., згр. Коров'ячий послід. Коров'єк.

БАЛІҐА, и, с. Болото. Анничка мало не по коліна коло толоки залізла в баліґу. (Замагора).

БАЛІЯ, ї, ж., (пол. balia). Велика оцинкована посудина, що використовується для купання, прання, зберігання води і т. д. Діти можут си мити у балії, цебрі; старі можут си спершу мити до поєса, а витак від поєса у долину таки у балії, цебрі, або у єкій великій мисці. (К.г., 1935).

Б'АЛТА, и, ж. Болото. Грузь.

БАЛТА, и, ж. Важка, тупа сокира.

БАЛЬ, я,ч., бот. Бунт або тюк сіна, соломи.

БАЛЬКОН, а, ч., буд. Балкон.

БАЛЬОК, лька, ч., буд. Бруси, які слугують за стелю. Ними перекривають кімнати.

БАЛЬОН, а, ч. Гумовий або шкіряний м'яч. ...пізніше нам батьки в Косові купили гумового м'яча (мама і баба говорили, що то «бальон»)... (Я. Радиш).

БАЛЮВАТИ, юю, єш. Бенкетувати. Набуватися. Іван дуже любив балювати, але в своїй хаті нікого б нізащо не пригостив. (Стебні).

БАЛЯДА, и, ж., літ. Віршований твір. Баляда «Довбуш» – романтичний твір Ю. Федьковича, написаний на основі народньої пісні «Ой попід гай зелененький.» (І. Сеньків).

БАМБЕТИЛЬ, тля, ч. Розсувний тапчан, тепер, як правило, ліжко-диван.

БАМБЕТЛИК, а, ч. Малий тапчан (переважно дитячий). Сиджюсмих на бамбетлику дубовім й ципірю, єк на куфрі, на одвірку, на дреґарі... (А. Василів).

БАМБІРІНЄ, я, с. Замовляння.

БАМБІРЬ, а, ч. Чародій.

БАНА, и, ж. Жаль. Журба. Нарікання. Туга. – Не журітси, небожєта, тото чємний онука, буде мене слухати, буде бабі помагати. (М. Черемшина).

БАНДА, и, ж., згр. Група озброєних злочинців, що творить безчинства.

БАНДА, и, ж., етн. Бригада, гурт музикантів.

БАНДА, и, ж., рідк., зб. Люди, які здали одному вівчареві худобу на літування на полонині.

БАНДАЖ, у, ч., мед. Бинтова пов'язка.

БАНДАЖУВАТИ, ую, уєш, мед. Робити, накладати пов'язку на рану.

БАНДЕРА СТЕПАН, и а., ч., політ. (01.01.1909 – 15.10.1959). Провідник ОУН, Герой України.

БАНДЕРІВЦІ, ів, мн. Борці-підпільники проти московського більшовизму та за незалежність України.

БАНДИҐІ, г, мн. Дурниці. Нісенітниці. – Дєдю, ідіт-ко до йкоїсь роботи, не гніт бандиґі. (М. Влад).

БАНДІТ, а, ч., зневажл. Так комуністи, їхні прислужники кадебісти називали борців за волю і незалежність України.

БАНДУР, а, ч. Збирач податків.

БАНДУР, а, ч. Панський охоронець.

БАНЄК, а,ч. Залізний казан. Каструля для приготування їжі. Каже Ганька домашна: «Ану-ко, ви шшє на лице станете печеній ґаздини тай трьовсне й вас когос по писку?» Кочєргу тутже підобрали, та й банєк... Каже Ганька: «А ти вже, сараку, без гонору ни цільований, иди вже собі під лавицу. Та й жди инчеї чєсти».

(П. Плитка-Горицвіт).

БАНЄНКА, и, ж. Важка широка сокира.

БАНКА, и, ж. 2 крейцери – грошова одиниця за часів Австро-Угорщини... то вин тобі лиш цонґлі закладет та й раз-два – уже єс без зуба – й тєгни за тото дві банки. (О. Манчук).

БАННО, безос. присудок. Жаль. Сумно. Шкода за кимось.

БАННО. Тужно від банувати. Шкода.

БАНТА, и, ж., буд. Перемичка, що з'єднує крокви. «У тому диму на бантах під дахом прив'язували м'ясо, часник, цибулю. Вони там не лише димилися, а й просто зберігалися до певного часу».

(М. Васильчук-Кобилянська).

БАНТИНА, и, ж., буд. Поперечка, яка з'єднує крокви (кізли).

БАНТИНЄ, я. Перекладини-поперечки в курнику, на яких сидять кури.

БАНУВ'АТИ, ую, уєш. Журитися. Сумувати за кимось. Зажуритиси воском та ладаном. (Ю. Кифа).

БАНУЖЕЦ, жця, ч. Гуцульська страва –链 бануш.

Люблю бринзу і кулешу,
Та й шє буженицу,
Та й банужец із гуслінков –
У піст чи в масницу.

(С. Шкрібляк).

БАНУШ, а, ч. Страва з кукурудзяного борошна, зварена на сметані з овечого молока або на свіжих вершках. На стіл подавати з грибами, бринзою або шкварками. Це й буде бануш по-гуцульськи.

БАНЬИК, а. ч. Баняк. Каструля.

БАНЬКА, и, ж. Металева посудина різної ємкості.

БАНЯСА, и, ж. Велика сокира з довгим топорищем.

БАНЯ, і, ж., буд. Місце, де добувають сіль. Копальня кам'яної солі. Банями в нашому краї називали солеварні. У давні часи сіль цінувалася дуже дорого. Тож усі соляні джерела, як і копальні кам'яної солі, прибирали зразу до своїх рук великі землевласники... (І. Пелипейко).

БАНЯ, і, ж. Місце колишньої головної уторопської солеварні, яке збереглося сьогодні в назві урочища «Баня». Хоч на території Гуцульщини ще в багатьох місцях, в тому числі і в Уторопах, залишилися соляні джерела, але австрійська жандармерія і урядовці тримали їх під суворим контролем.

(В. Грабовецький).

БАРАБА, и, ч. Зайшлий чужий чоловік.

БАРАБА, и, ч. Гульвіса. Пустий чоловік.

БАРАБА ФІРАСОВИЙ, и ого, ч. Безробітний... назву «бараба фірасовий» мали ті люди, що працювали на тогочасних пилорамах (тартаках). (Я. Зеленчук).

БАРАБОЛЯ, і, ж., Картопля – другий хліб гуцулів. Варили бараболю, звичайно, в лупині. (М. Дідишин).

БАРАБУЛЯ, і, ж., бот. Картопля.

БАРАБУЛЯ-КОЛОЧЄНКА, і и, ж. Картопляне пюре. Гарнір з картоплі.

БАРАБУЛЄНКА, и, ж., бот. Гичка картоплі. Картоплиння.

БАРАБУЛІНИК, а, ч. Дерун. Картопляник. Печений картопляний корж. Терченик.

БАРАБУЛЬКА, и, ж., бот. Картопелька. А барабульку траба файно підгорнути, шьоби мала де котитиси... Всьо любит порєдок... (Я. Радиш).

БАР'АН, а, ч. Насмішлива назва буковинських гуцулів.

БАРАН, а, ч., зоол. Баран. Самець вівці.

БАРАНАРЬ, я, ч. Пастух баранів.

БАРАНАРЬКА, и, ж. Приміщення для пастухів баранів.

БАРАНЄЧІЙ, ого, ч., зоол. Баранячий: ріг, лій... а прєли при каганцях-лоїниках, у єкєх ґноти обзастивали лоєм баранечім...

(П. Плитка-Горицвіт).

БАРАНИЧКА, и, ж. Жінка, яка випасає баранів.

БАРАНЦІ, ів, мн. Піністі хвилі на річці.

БАРАНЧИК, а, ч. Традиційний виріб з овечого сиру.

БАРАНЯЧА ГОЛОВА, ої и, ж., бот. Гриб баран. Спарасис кучерявий.

БАРАХЛО, а, с. Нові та вживані речі.

БАРАХОЛКА, и, ж., зневажл. Місце, де торгують одягом, взуттям, постільною білизною і т. д.

БАРВА, и, ж. Ворс на ліжнику.

БАРДА, и, ж. Сокира з кривим топорищем, якою користуються стельмахи.

БАРДИНА, и, ж. Різновид сокири, якою переважно користуються м'ясники.

БАРИГА, и, ч. Чоловік, схожий на бомжа.

БАРИЛО, а, ч. Грубіян. Погано вихована людина.

БАРИТИСИ, юси, ишси. Баритися. Затримуватися. Спізнюватися.

БАРИШІВНЕ, ого, с. Віддяка. Нагорода за посередництво.

БАРИШІВНИК, а, ч. Посередник. Баришник.

БАРКИ, ів, мн. Брати, хапати за груди. Після випивки при суперечці Василь хапав кожного за барки. (Бабин).

БАРТКА, и, ж. топірець з металевими кінцівками (в основному бронзовими й тупим лезом), який ще й слугував для підпирання при ходьбі.

БАРТКА, и, ж. Вузенька смужка на тканих виробах.

БАРУШНИЦЯ, і, ж. Іграшка – забавка.

БАРХАН, а, ч. Барани, хвилі на гірській річці. Водяні «бархани» Гуцульської ріки гуляли помежи оселі ясенівською долиною цілий тиждень – сім днів і сім ночей ревіла маржина на затопленому лузі – по шию у воді, бідна, голодна погибала, дивлячись безпомічно на господарів, які не могли дати раду ні їй, ні собі. (В. Нагірняк).

БАРЦ, а, ж. Плата за винаймання полонини.

БАРШІВКА, и, ч. Чоловічий фетровий капелюх з різними прекрасами.

БАСАМАШ, а, ч. Стяжка до кресані.

БАСАРУНОК, нка, ч. Сіно, отава або накошена трава, які дають коровам перед доїнням аби вони краще пропускали молоко. (Г. Кутащук).

БАТАЛІВ, ова, ж. Колотівка для розмішування молока й подрібнення сиру.

БАТАЛІЯ, її, ж. Війна.

БАТЕРІЯ, її, ж. Батарейка. Батарея.

БАТЕРЛЯМПА, и, ж. Ліхтарик на батарейках.

БАТЄР, а, ч. Гультяй. Сміливий хлопець.

БАТІР, а, ч. Те, що й гультяй. Волоцюга.
Ой, на горах снігьи впали, а я в капелюсі,
Та хто буде батірував, йик я уженюсі?
Та хто буде годен, та хто буде до моєго личенька подобен?

(А. Василів).

БАТИГ, ога, ч. Батіг. Прикріпленим до спеціального прута або сплетеного стального дроту шкіряним ремінцем підганяють коней.

БАТОГИ ПЕТРОВІ, ів их, мн., бот. Цикорій дикий. У народі цю рослину ще називають: батоги, голубій, дидорця, путовник, серпівник, сонцегляд. Заготовляють траву й коріння в червні – жовтні. (М. Вексей).

БАТОЖИЛНО, а, с. Держак батога.

БАТОЖИЛО, а, с. Те, що й батожилно. Наймити притакують бадікам очима, а санітари тріскають батогами і заговорюють бадіків. (М. Черемшина).

БАТЬКО, а, ч. Хрещений батько. Рідше хресний батько. Дес туІда доІлі у, и у І Косов'і ні и кажут наІнашко, а І бат'ко. Див. Також нанашко. (М. Астаф'єва, Г. Воронич).

БАТЬКО, а, ч. Житель низинного населеного пункту.

БАТЬЧІНКА, и, ж. Жителька низини. Аді сусідский батяр женився на батьчінці та й добре ґаздує. (Кривополе).

БАТЯР, а, ч., згр. Гультяй. Пройдисвіт. А батяри закмітили та й давай тікати. (М. Савчук).

БАХКАТИ, аю, аєш. Створювати сильні звуки при ударах важких предметів (сокири, молота) по швелерах, дерев'яних колодах і т. д. Стріляти з вогнепальної зброї.

БАХУР, а, ч. Підліток. Хлопчик. Бешкетник. Пустун.

БАХУРЄ, я, ч. Простий хлопчина. Иван бахурє періщит...(В. Шкурган).

БАХУРНЯ, і, мн. Дітвора. Діти. Підростки.

БАХУРЧІК, а, ч., лайл. Дитина. Хлопець-бешкетник. Збитошник. Пустотливий. «Ну, коби ви, бахурчіки, тут шос учинили, то ви би сі від цих фарбів з тиждень не відмили». (М. Савчук).

БАХУРЬ, я, ч. Син матері-одиначки

БАЦУЛИ, ів, мн., заст. Гроші. Без бацулів ані суда, ані туда. (Річка).

БАЧКИ, ів, мн., анат. В'язи. Шия. Тоди два парубки так си счєпили, шо чуть ни поскручували собі бачки. (Я. Щербань).

БАШТА, и, ж. Висока стара смерека.

БАШТАННИК, а, ч. Старий смерековий ліс.

БАЮВАТИ, юю, юєш. Забавлятися. Набуватися. Міхайло найбирше шо любив, то баювати. (Тюдів).

БАЮР, а, ч. Те, що й байор. Вовняний плетений шнур. Елементами оздоблення її костюмів, як доповнення, є переважно вовняні, сплетені з трьох, п'яти, семи пелюсток, плоскі кіски «снурки» та сплетені з чотирьох або скручені з двох-трьох вовняних різнокольорових ниток «баюри»... (О. Никорак).

БАЮР, а, ч. Шнур для зав'язування шкіряного мішка з бордюга.

БАЮРНИК, а, ч. Шнур із вовняних ниток, призначений для зав'язування чи скріплення.

БАЯНЯ, я, с. Лікування методом замовляння. У народі є таке повір'я, що «у року є таких дванадціть п'єтниц, шо єк би їх знав, котрі уни, та й їх сербував так, шоби у ні нічьо ни робив, та й нічьо ни їв, то знав би у Чьорногорах усе зілє, до икої слабости уно приходит на лік. У Чьорногорах є таке зілє, шо инчему би си ни показало, лиш тому, шо ці п'єтниці знает та й їх сербуєт». (Ю. Коржук).

БАЯТИ, яю, яєш. Заклинання, зашіптування різних недуг «из твоїх рук, из твоїх ниг, из твоїх вух из твої голови, з твоїх очий, з твоїх плечій, з твоїх п'єт, з твоїх колін, з твоїх пальців – згинь, иди! В них тобі ни стоєти, в них тобі ни буяти, білого тіла ни поганити, черленої криви ни палити, синих жилок ни стєгати.

Ци з вітру, ци з води, ци з уроків, ци з очій – щезни, пропади, моци ни май. Иди на ліси, на гори, на суху вербу, щезни, бідо, в звори та шкрепітє. Тьфу! (Три рази спльовується через ліве плече). (Замагора).

БГАНИЙ, ого. Заокруглений, зігнутий.

БГ'АТИ, аю, аєш. Гнути. Згинати. Складати. Яблуньку гнути маленьку, а дитину виховувати змолоду. (Кути).

БГАТИСИ, юся, єшся. Згинатися. Корчитися. Схилятися перед кимсь.

БГАЧКИЙ, ого. Верткий. Гнучкий. Марко змалечку був такий бгачкий, єк в'юн. (Кобаки).

БДЖІЛЬНИК, а, ч., бдж. Пасічник – людина, яка розводить бджіл, займається апітерапією. Особистим прикладом сприяє розвиткові присадибного бджільництва, розведенню та утриманню карпатських бджіл. (В. Гайдар, В. Пилипенко).

БДЖОЛЯНА СІМ'Я, ої ї, ж., бдж. Бджолосім'я. Вивчення біології бджіл не обмежується відомостями про окремі особини бджоляної сім'ї... (М. Шевчук).

БДЖЬОЛА, и, ж., бдж. Бджола – Божа комаха. Носют бджьоли меду, носют і носют. А пасічник відбирає в них. (О. Ковалюк).

Та бджьоли си розлетіли, а я си лишила,
Щоби міні лиха доля голову сушила...
(М. Ломацький).

БЕБЕЛЬКА, и, ж., зоол. Овечий, козиний, заячий і кролячий послід.

БЕБЕХ, а, ч., зневажл. Великий живіт. Іван наїв такий бебех, єк у поросної льохи. (Хімчин).

БЕБЕХИ, ів, мн., зневажл. Внутрішні органи людини або тварини.

БЕБЕХИ, ів, мн. Перина, подушка, ясичок (переважно єврейські).

БЕВКА, и, ж. Борщ з квашених столових або кормових буряків, заправлений смаженою солониною.

БЕГЕЧЕ, у, еш. Бекати. Мекати. Овечки спудилиси вовка й перестали бегетати. (Буркут).

БЕГМЕ. Кляття. Бегме мене там ни було, єк Никоцьо завів тоту сварку на кішни. (Снідавка).

БЕЗ, у, ч., бот. Бузок звичайний. У народній медицині настій квіток застосовували як протикашлевий засіб при бронхіті, коклюші, бронхіальній астмі; як потогінний та протималярійний чинник. (Ф. Мамчур).

БЕЗҐІТНА, ої, ж., мед. Бездітна... не має, не може мати дітей. Знаю, шо майже уже нема цеї поганої установи, аби люде безґітні записували ґрунт жидови та й ставали до смерти годованцями жидів. (А. Шептицький).

БЕЗҐІТНІСТЬ, ості, ж, мед. Безпліддя. Безпліддям називається відсутність здібності до запліднення у жінок (жіноче безпліддя) і у чоловіків (чоловіче безпліддя). Воно зустрічається в 10-20% всіх браків і є важливою не лише медичною, але і соціальною проблемою, оскільки безпліддя істотно впливає на показники народжуваності.
(І. Алексеєв, А. Діброва).

БЕЗДІТНИЦІ, і, ж. Безплідна, жінка, що не може завагітніти. То може бути, як кара Божя або зв'язано з невиліковною хворобою. (Вербовець).

БЕЗЛИЧНА, ої, ж. Людина, яка втратила совість і честь, живе брехнею.

БЕЗПЕЧИТИ, у, иш. Дотримувати слова. Обіцяти – виконати.

БЕЗПЕЧІТИ, у, иш. Запевнити в чомусь.

БЕЗПЕЧЬНА, ої, ж. Безпечна. Надійна. Правда, є шє друга дорога до колиби, мой, безпечьна, але далека і тєжка. (О. Манчук).

БЕЗПЕШНА, ої, ж. Безпечна. Надійна.. Вид цего корівка дає велику манну і буде безпешна против усіякої погани. (Ю. Чиґа).

БЕЗШЄСНИЙ, ого, ч. Той, що не має щастя, нещасний, проклятий.

БЕЙЛА, и, ж., зневажл. Розумово відстала людина.

БЕКСАТИ, аю, аєш. Кричати. Ревіти. Ревти.

БЕЛЕҐА, и, ж., зоол. Поміт великої рогатої худоби. Мама нагиналася до ясел й збирала з-під ніг корів рештки затоптаного сіна у белеґу. (Л.-П. Стринадюк).

БЕЛЕЇ, їв, мн., бот. Гриб – хрящ – молочник перцевий.

БЕЛЕЙ, я, ч., зоол. Кінь, пес білої масті.

БЕЛЕНДІТИ, джу, диш. Базікати. Говорити нісенітниці. Казати небилиці.

БЕЛЬКОТІТИ, чу, чиш. Бурмотіти. Нерозбірливо говорити з собою.

БЕЛЯДОННА, и, ж., бот. Беладона звичайна (матриґан). Має́т у собі то, шо поширює у вочєх зіниці, через тото при збиранню ї треба си дуже сокотити... (К.г.,1935).

БЕНДЄК, а, ч., зоол. Комаха з родини бджолиних – джміль.

БЕНДЗИНА, у, ч. Бензин. Високооктанове пальне.

БЕНЗИНИВКА, и, ж. Велосипед з мотоприводом. Раніше в нашому селі було багато бензинивок. (Рожнів).

БЕНДЮГ'И, юг, мн. Складова плуга.

БЕНДЮГИ, юг, мн. Подовжений віз для перевезення довгих: ковбків, підвалин, платв, кізлів...

БЕР, і, ж., буд. Кладка. Міст через річку.

БЕРБЕНЕСКУЛ, а, ч., геогр. Вершина Чорногори.

БЕРБЕНИЦІ, і, ж. Дерев'яна посудина видовженої форми, призначена для зберігання молокопродуктів. Бондарський посуд на молочні продукти галицьких гуцулів: коновочка накривчаста, міртук, дійниця, бербениця на бриндзу... (І. Сеньків).

БЕРБЕНИЦЬИ, і, ж. Те саме, що й бербениці.

БЕРБЕНИЦЯ, і, ж. Те саме, що й бербениці.

БЕРВЕННЯ, я, с. Купа колод.

БЕРВЕНО, а, с. Спиляна й очищена від гілля колода.

БЕРВИ, берв, мн, бот. Барвінкове листя.

БЕРВІНОК, нку, ч., бот. Барвінок малий. З лікувальною метою використовують траву барвінку малого (стебла, листки, квітки...). У народній медицині траву барвінку малого здавна застосовували при туберкульозі та емфіземі легень, дизентерії, коліті (діареї), білях, статевій слабкості. (Ф. Мамчур).

БЕРДО, а, с. Металева решітка в ляді ткацького верстата з допомогою якої ущільнюють ткацький виріб.

Б'ЕРДО, а, с. Провалля. Пропасть. Стрімкий схил гори. Урвище.

БЕРЕЗА, и, ч. Керівник колядницької партії (групи). Береза то сам, то з колєдниками, поблискими него шо думают йти з ним у колєдники, цілу Пилипівку пригадує́т колєди та й плєси. (П. Шекерик-Доників).

БЕРЕЗІВСЬКИЙ ХРЕЩИК, ого щика, ч., реліг. Давнє дійство на прославу воскреслого Христа. Воно живе у Вижньому, Нижньому і Середньому Березовах, що на Косівщині. Три дні тут біля церков після Воскресіння співають великодніх пісень. (Д. Арсенич).

БЕРЕЗІВСЬКИЙ, ого, ч. Березівський: говір, одяг, побут...

БЕРЕЗНЄК, няка, ч., бот. Березовий гай, ліс, праліс.

БЕРЕЗНЬИК, а, ч., бот. Те саме, що й березнєк.

БЕРЕЗУВАТИ, ую, уєш. Виконувати обов'язки берези.

БЕРИ КО. У значенні звертання: «Бери ко цес ящик з єблуками... ». (В. Шкурган).

БЕРІВКА, и, ж. Дерев'яна посудина конусоподібної форми місткістю до 16 кг. для зберігання молокопродуктів, а насамперед бринзі.

БЕРКУЛЬОЗ, у, ч., мед. Інфекційне захворювання, яке викликане особливою бацилою – паличкою Коха та вражає різні органи людини.

БЕРКУЛЬОЗ ЛЕГКІВ, у легень, ч., мед. Туберкульоз легенів – інфекційне захворювання, викликається мікобактеріями.

Первинний туберкульоз часто не має симптомів, а заражений зовсім не виглядає хворим. Значно пізніше можуть з'явитися підвищення температури тіла, слабість, пітливість, зниження працездатності, схуднення.

БЕРКУЛЬОЗ ОЧЕЙ, у очей, ч., мед. Запалінє очей – хворі мили очі до сходу сонця ранньою росою.

БЕРЛІХ, огу, ч. Берліг – лігвище для свиней у кучі (стайні) чи ведмежий у лісі.

БЕРФЕЛА, и, ж. Пристосування (переважно з дерева), яке закріплюється в кужбу. На берфелу підвішують котел (казан) з молоком для виготовлення сиру чи приготування їжі на полонині. Тогди Иванчік бравси до пораїння: навертав в куті верклюг берфелов на ватру, на берфелу вішєв дугов мідений кітличок, варив у ним єчмінну кулешу, а в спіжаку смажив мнєсо з оленя або серна. (П. Шекерик-Доників).

БЕРЬ, і, ж., буд. Те саме, що й бер – кладка чи міст через річку. На фото, яке датоване 1932-им роком, ми бачимо таку берь через Черемош на Слупійці, «вишшє гамованки». (Я. Зеленчук).

БЕС. Уживається у значенні – без. Микола дожив до старости бес пари. (Трач).

БЕСАГИ, аг, мн. Дві торбини з домотканого матеріалу, з'єднані між собою для носіння усєчини на плечах. З овечої вовни виготовляли петики, байбараки, холошні, бесаги, шкарпетки, рукавиці, ногавиці, смушки, китиці, чоловічі суконні шапки (рогівки), ліжники, килими, верети... (М. Сорич). «Єк Юрій Гагарін першьий полетів у космос і здобув славу на цалий світ, так я буду першьим на цали гори гуцулом, шьо полетів у космос з повними бесагами сувенірів». (М. Лазарович).

БЕСІДАТИ, аю, аєш. Бесідувати. Розмовляти.

БЕСІДУВАНЄ, я, с. Те, що й бесіда. Мова. Мовлення. Розмова з ким-небудь. Донеслоси цисе бесідуванє до книзя, та й, так, єк би 'го опарив окропом, лиш собі зміркував. Та й, каже: «Ни моя цисе княгиня!». (П. Плитка-Горицвіт).

БЕСІТ, а, ч., бот. Хаменерій вузьколистий. Цю лікарську рослину в народі ще називають знитенник, зітильник, Іван-трава, кипрей, ницалоза, плакун, розсівач, сільник, хвостач, ценцелія. Для лікування заготовляють листя в липні-серпні. (М. Віксей).

БЕСТАРКА, и, ж. Віз з вликими драбами (боковинами) у середньому на тонну вантажу.

БЕСТЕ. Уживається в значенні: абисте, щоб. Бесте до роботи були такі цікаві єк до гульок... (Смодна).

БЕФЕЛЬ, я, ч. Наказ.

БЕХНУВ, розм. Вистрелив, Сильно вдарив.

БЕХНУВСИ, розм. Упав, вдарившись.

БЕХІВ ДАТИ, розм. Побити людину.

БЕЧУВАТИ, ую, уєш. Буксирувати. Допомагати... а ми послідну дранку з себе здоймемо і будемо вас бечувати... (М. Черемшина).

БЕЧУВАТИ СИ, ю си, ют си. Допомагати комусь. Сприяти в чомусь.

БЕЧЮВАТИ, ую, уєш. Допомогти виконати непосильну роботу.

БЕЧЬКА, и, ж., бот. Бечка – верба, вербові котики, верболоза. Від церькви кождий несет свою бечьку ид хаті. Ґаздині вигонєт бечьков блихє из хати, замітаючі нев по хаті, наколи лиш увійдут у хату, єк прийдут из бечьков від церькви, а витак затикают тоту бечьку за образи, уна там стоїт цілий рік, бо кажут, шо єк є бечька у хаті, то блиха си у тій хаті ни задержит. (П. Шекерик-Доників).

БЕШИҐА, и, ж., мед. Бешиха – гостре запалення шкіри. Також може бути гнійний нарив, але щось більше, як чиряк. Лікують подібно також, як чиряка. (Ю. Коржук).

БЕШТАТИ, аю, аєш. Лаяти, обзивати, сварити.

БЕШТИФРАНТ, а, ч., образл. Хитрун. Крутій.

БЕШЬЕСНА, ої, ж. Нещаслива, скривджена людина.

БЕШЬИЗНИК, а, ч., бот. Листє єго прикладають на чираки і рани. (М. Палійчук).

Б'Є – Б'Є – Б'Є, виг. Уживається для підганяння або відгону коней.

Б'Є ГРАД. Падає град. Градобій. Бувало, коли б'є град, старенька виносить з хати кочергу, лопату, віник, старі Рябущакові поркіниці з піддашя і так відвертала град. (М. Скавуляк).

БЖІВА, ови, ж., бдж. Бджола. Уліті мав коли посидіти в пасіці коло бжів та й мав чєс пустопаш потроєрати на рибу... (П. Шекерик-Доників).

БЖІЛЬНИК, а, ч., бдж. Вулик – лежак. Пасічник.

БЖОЛА, и, ж., бдж. Бджола. На Благовіщенє пускают бджолу, аби вона роздивила си, як є на світі. (В. Шухевич).

БЖЬОЛА, и, ж., бдж. Бджола. Єк Бжьоли на виконци вулия гутєт – то на дожь. Єк бжьоли слабо літают – то на вітер. Єк бжьоли злісні – то на годину. (К.г., 1935).

БЗИНА, и, ж., бот. Бузина чорна з родини жимолостевих. З лікувальною метою використовують квітки, кору та плоди. Їх відвари, настойки використовують при захворюваннях дихальних шляхів, хронічних хворобах шкіри, подагрі, артриті, анемії, ожирінні, спастичному коліті, геморої і як жовчогінний засіб. (Ф. Мамчур).

БЗІК, а, ч., образл. Нестримана, неврівноважена людина.

БИ, част. Аби.

БИБ, бобу, ч., бот. Біб. Однорічна рослина, в стручках якої досить поживні плоди. Страви з бобу, биб пичєний на шпаргаті дуже смашні в піст. (Г. Кутащук).

БИГМЕ, клятьба. Та, най сарака, не бий. Бигме це перший й послідний раз. (Л.-П. Стринадюк).

БИГМЕ. Слово честі. Так. Воно підтверджує щось або запевнення у чомусь. Але за церковними канонами не годиться божитися, клястися, бо це гріховно.

БИК, а, ч., буд. Опора, як Інженерно-технічна споруда на ріці. Це і те, що й берь. Конструкція бері базувалася на двох опорах – «биках», зроблених із дерев’яних колод і заповнених камінням. (Я. Зеленчук).

БИКІВЦІ, ів, мн., зоол. Жили бика. Бичачі жили.

БИЛЕНЬ, льня, ч. Бич, бияк – коротка рухома частина ціпа, котрою б’ють по тому, що молотять: снопи зернових, льону, конопель, бобові.

БИЛИНІ, я, с., бот. Билина. Бадилля. Стебло трав’янистої рослини. Тепер на тому хатишші лиш одне билині. (Лючки).

БИЛІ, я, с., бот. Те саме, що й билині.

БИЛО, а, с, бот. Стебло кукурудзи, тютюну.

БИЛО, а, с., церк. Дерев’яна дощечка. Дзвони використовували не завжди. У перші століття після Христового воскресіння людей на богослужіння потайки скликали вісники. Від IVст., після припинення переслідувань, використовували стук по дерев’яних дощечках – билах. Аж на початку V ст. християни стали дзвонити у дзвони.

БИНҐАРЬ, я, ч., зневажл. Ледачий, вайловитий чоловік.

БИНДА, и, ж. Кольорова стрічка. Але «бинди», тобто стрічки, мають бути «чорнобривими» – поєднувати чорний, яскраво-червоний, вишневий і частково зелений кольори. (І. Лазоришин).

БИНДЄК, а, ч., зоол. Джміль. Варе його биндєк ушпилив у нис, шо вин такий лютий? (Берегомет).

БИНДІВ, ів, мн. Набір чуфлинків, які використовують у бутині.

БИНДОЧКА, и, ж., зменш. до бинда. Стрічечка. Дружечки мали файні віночки і биндочки. (Рожнів).

БИНДЗИНА, и, ж. Бензин.

БИНЗИНА, у, ч. Бензин. Типер бинзина здорожчіла, то й вигідніше їхати ровером. (Микитинці).

БИР-БИР-БИР, виг. Уживається для відганяння або кликання овець.

БИРБИНИЦІ, і, ж. Те саме, що й бербениця. В Кізії жив ґазда, ікий мав обгорожену, як гуцули кажут, царинку, і приймав наніч. За це брав удій – іму віходила бирбиниці бринзі. (А. Малкович).

БИРКА, и, ж., зоол. Однорічна вівця з кучерявою вовною.

БИРНЯ, і, ж. Грубий ковбан. Колода. Попробуй веслом махати і щосекунди пантрувати аби не наскочити на скалу, бирні не розсипати. (М. Яновський).

БИРШЕ. Більше. – Та я тамечкі, ту бойчу, всю в стропу поскладав. Аби не рипалиси бирше. (Л.-П. Стринадюк).

БИРШИЙ, ого, ч. Бокораші мали май бирший заробок вид тих, шо рубали ліс у бутинах. (Тюдів).

БИРШЕ. Більше. Більш. Єк у хаті є тісно и нима бирше єк одна постелі, то на ніч треба кождому стелити окроме на лавицах. (К.г., 1935).

БИРЬШЕ. Більше... відповідає бирьшє за худобу за нічь. (Верховина).

БИСАГИ, ів, мн. Те саме, що й бесаги.

БИТИ ГРУШКУ. Ритуальна забава при мерцеві. Ні грушки ніхто не бив, ні галембізи не йграли. (О. Манчук).

БИХ. Те саме, що й аби, абих, би. – Я бих це не повістувала... (М. Ломацький).

БИЦКАТИСИ. Непокоїтися. Худоба бицкається у спеку від надокучування їй комарів.

БИЧ, а, ч. Те саме, що й билень. Звився ціп у дужих руках, заляпали бичі по снопах. Один ударить, а другий поправить, що аж

дим із колосків летить. І молотять так до вечора. (Г. Хоткевич).

БИЧЄ, я, с., зоол. Бичок. Бик. Цисе молоде бичє ми думаємо дати нашій онучці Анничці. (Розтоки).

БИЧИК, а, ж. Різьблена паличка-бичик. Йдучи кудись, мали гуцулки в руках різьблені палички «бички». (М. Ломацький).

БИЧЬИ, я, с., зоол. Бичок.

БИЧЮВАТИ, ую, уєш. Бичувати. Допомагати словом і ділом розв'язати проблему чи знайти вихід із складної ситуації.

БІБКИ, бібків, мн., бот. Лаврові листки.

БІБКОВЕ ЛИСТІ, ого я, с., бот. Ларові листки. Любителем парникового господарства в селі є Василь Миронюк. В його теплиці-оранжереї цілорічно цвітут і родять лимони й мандарини. Тут немов у Криму, ростуть кущі бібкового листі, інжир... (Мишин).

БІБКОВИЙ, ого, ч., бот. Лавровий (про запах, саджанець, живець).

БІБЛІЯ, її, ж., (грецьке) – «книги». Слово прийшло до нас через латинську мову. Походить від назви сирійського міста Гевал (грецька його назва Біблос), де виробляли папірус. У переносному значенні – дуже важлива книга, ідея, вчення. (А. Коваль).

БІБЛЬОТИКА, и, ж. Бібліотека. Книгозбірня.

БІБНИК, а, ч., бот. Бобівник трилистний. Його ж у народі ще називають бобенником, бобівником, бобком, бобриком, бобухом, капустою заячою, трилисником, ятловиною. Для лікування заготовляють листя в травні-червні. (М. Вексей).

БІБУЛА, и, ж. Промокальний папір. Промокатка.

БІБУЛКА, и, ж. Те саме, що й бібула.

БІГ, у значенні Бог. «Бізівно, шо то їх робота. Біг би їх тєжко побив, єк погано мнє збавили», заклєв Иванчік...

(П. Шекерик-Доників).

БІГАЛАСИ, зоол. Парувалася. Корови парувалися незалежно від родових зв'язків. У кічний період бики нюхом чули, яка корова була готова до запліднення. – Наша Ружєна сегодне ківниласи. Наршті. Бо вже пару раз бігаласи, а ніек ни могла побігатиси.

(Л.-П. Стринадюк).

БІГАНКА, и, ж., мед. Кроваве розвільненє, рівачка, червінка – дизентерія. Це інфекційне захворювання характеризується поразкою товстої кишки і що виявляється хворобливою і прискореною дефекацією, рідким стимулом з домішкою крові, слизу, симптомами інтоксикації. (І. Алексєєв, А. Діброва). ... готовлять звар із деревію і п'ють як чай 3-4 рази на день по цілому горнєти, також відварюють ячмінних або вівсяних крупів і дають пити ту дзєму (відвар). П'ють також сок із афини (чорниці). (Ю. Коржук).

БІГАТИСИ, зоол. Виявляти статеву охоту (бажання). Наша телиця уже захотіла бігатиси. (Рожнів).

БІГАТИСІ. Те саме, що й бігатиси.

БІГМЕ, розм. Те саме, що й бигме. Таки, бігме, село вигибає!.. (М. Черемшина).

БІГОС, у, ч. Друга страва за часів панування Польщі на Гуцульщині. ...смачним був «бігос» – тушковане з квашеною капустою м'ясо. (І. Пелипейко).

БІГ СІТЕНЬКИЙ, а ого, реліг. Бог Святий. – Най Біг сітенький їх собі побиває, але ти, Дзельманику, йди здоров, куди знаєш, та й приводи ґаздів д'ґаздині – нагадувала Николаїха. (М. Черемшина).

БІДА, и, ж. Горе. Лихо. Нещастя. І одні кажут: готово прийти до біди, якусьмо уже зазнали, бо усе є поговірка про війну. Не дай Бог, можем зазнати єще якої біди, тай не дуже давно одна біда проминула, та ще можем зазнати голоду. (Ю. Ґулюк).

БІДАНКА, и, ж., згр. Відгониста, неприваблива людина. Сіла собі, біданка на східці та й спит, єк у себе на печі, шє й кожушок пид голову пидоклала, аби собі вилицу, ни дай Госпидку, ни надавила. (О. Манчук).

БІДАР, я, ч. Бідак. Бідолаха. Бідняк. Давно минули часи, коли місцевий бідар обходив по кілька сіл, щоб знайти й запросити до хворого знахарку чи фельдшера.

(В. Колодій).

БІДАШИНА, и, ж. Не везуча. Не щаслива.

БІДАШКА, и, ж. Любка. Любаска. Коханка. Нещасний чоловік. А сам сердився, якщо мама замість: «Николко, мій, любий та добрий! Бідашко солоденька!».

(Л.-П. Стринадюк).

БІДАШКА, и, ж., зоол, згр. Статевий орган самиці. В нашої льохи чірвоніє бідашка, то видко вна загадає кнурє. (Смодна).

БІДИТИ, ую, иш. Бідувати.

БІДИЦІ, і, ж, зоол. Плазун – гадюка. Є такі дні, особливо в піст, що не годится казати слово гадюка чи змія. На них лиш кажуть бідиці. (Г.Кутащук).

БІДКА, и, ч. Бідняга. Бідолашний. – Ба чо, бідка, не співає? (В. Левицький).

БІДОВАНІ, я, с. Бідність. Скрута.

БІДУНКА, и, ж. Тут соляна ропа. Теплі скали літа бідунку гріють, тут соровиця вічно капає – тече. (В. Петрованчук).

БІЗИВНО. Безпечно. Впевнено. Надійно. Я на піч шє ни запрєтавси, а ґаздую бізивно. (Г.к., 2013).

БІЗІВНИЙ, ого, ч. Здатний до чого-небудь. Сильний.

БІЗІВНО. Можливо. Напевно.

БІЗУВАТИ, ую, уєш. Змогти. Мати силу зробити заплановане. А їсти хто вам, батярам, лагодит, всьо під ніс, єк панам, пидсуває. Та куда, ийде, ви всьо самі бізуєте. (Л.-П. Стринадюк).

БІЗУВАТИСИ, уюси, уєшси. Надіятися. Сподіватися.

БІЙНИЙ, ого, ч. Небезпечний. Страшний.

БІЙНО. Боязко. Лячно. Страшно. Дуже небо си захмарило. І вже бійно йти далеко, бо може бути плова. (М. Рожен).

БІЛА ГОРЄЧЬКА, ої и, ж., мед. Алкогольний психоз – психічне порушення, викликане й обумовлене психічними травмами, непереносними перевантаженнями (збудження, затьмарення свідомості, ступор, моторне збудження, депресія, ностальгія, психогенна параноя, галюцинози, іпохрондричні ідеї, ідеї ревності, істеричні психози і ін.). (О. Михайлевський).

БІЛА ПАНІ, ої і, ж. Смерть.

БІЛА СУБОТА, ої и, ж. Великодна субота.

БІЛЕЙ, я, ч., бот. Їстівний гриб – груздь білий.

БІЛЕНІ, я, с., буд. Побілка.

БІЛЄВА, ої, ж. Білява: жінка, хата.

БІЛЄТ, а, ч. Квиток.

БІЛИЙ ПОТРЮХ, ого а, ч., зоол. Легені: свинячі; телячі.

БІЛИЦІ, ь, мн., зоол. Білки звичайні. Зразу стрілєв ворони, білиці. (П. Шекерик-Доників).

БІЛІЛЬНИК, а, ч., буд. Людина, яка наймається робити побілку. Аді єк білільник зробив цисі хати... (Космач Завоєли).

БІЛОВАНА, ої, ж., бот. Луплена. Обкорована смерека.

БІЛОВ’АНА, ої, ж., зоол. Біла корова.

БІЛОРУСИН, а, ч. Білорус. Представник республіки Білорусь. Всі ми, чи то поляки, українці , литовці чи білорусини є синами одної земні, а така велика ріжниця між заходом та сходом Польщі. (К.г., 1935).

БІЛОТКА, и, ж, бот. (leontopodivm). Едельвейс. Належить до родини складноцвітних. Едельвейс альпійський поширений і в Карпатах. Рідкісна зникаюча рослина, занесена до Червоної книги.

БІЛШЕ. Більше. Тай білше хлопців воювало проків болшевиків. Одни погибли так, як прощений Андрій Грицак, а других – запроторили на Сібірь! (І. Жеґуц).

БІЛШИ. Більше. Один старий уже чоловік, дес 67 рік, віпив порцію горівкі ци, можи білши тий зачьив фалитисі, шо він ше молодий і завзьитий. (М. Лесюк).

БІЛЬ БІЛИТИ, ь ю, ь иш. Відбілювати домоткане полотно.

За ріками, за водами,
Там дівчина біль білила.
(К. Смаль).

БІЛЬ, я, ч., бот. Гриб хрящ-молочник перцевий. Росте в листяних (переважно дубових і березових), хвойних і мішаних лісах. Збирають лише до свята Иллі. (М. Лазарович)

БІЛЬ ГОЛОВИ, болю и, ч., мед. Народна медицина рекомендує класти сире листє гавїизу або сирий кріп на чоло й обвити платинкою. Також добре мити голову виваром коріння оделену або крокішу. (Ю. Коржук).

БІЛЬ У КРИЖЯХ, болю криж, ч., мед. У час Великого входу треба лягти в церкві й аби переступив священник. Також крижі натирають оленячим салом. (Г.к., 1996).

БІЛЬ НІГ, болю ніг, ч., мед. Мочать ноги по коліна в сировиці. (Ю. Коржук).

БІЛЬ РУК, болю рук, ч., мед. Треба мастити руки сировицею, а коли проявляється кровотеча з носа, вмиватися цею ж сировицею. (Г.к., 1996).

БІЛЬМО НА ОЦІ, а на оці, с., мед. Народна медицина рекомендує засипати в хворе око цукор (пудру). (Ю. Коржук).

БІЛЬШІЄ. Більшає. Збільшується. Продовжується. «Коли сонце зачинає збиратиси в силу, а день більшіє, тоді на Стрітеня (15 лютого) зустрічається зима з літом...», (Ю. Чига).

БІЛЯК, а, ч., мед. Те саме, що й біла горєчька. Захворювання на алкоголізм.

БІНДЯК, а, ч., зоол. Джміль.

БІНЬҐЕК, а, ч., зоол. Те саме, що й бендєк, биндєк, біндяк.

БІРИВЛИВИЙ, ого, ч. Спроможний.

БІРЛІХ, лога, ч. Місце в кучі, стайні, де спить свиня. На слоту носит свиня усєкий бірліх у хлів. (К.г., 1935).

БІРОВИТИЙ, ого, ч. Богатий. Могутній. Сильний.

БІРУВАТИ, ую, уєш. Могти. Осилити. Не бірує – не може. (М. Черемшина).

БІРША, ої, ж. Більша. Нима в наших горах біршої омрази від тої, єк назвати когос «зайдеєм», або зайдов (таким, шо тут зайшов). (А. Оссендовский).

БІРШЕ, присл. Більше. Чім раз бірше гайдучьків, чім раз бірше трьопачків... (В. Зеленчук).

БІРШОСТІ. Більшості. Йо, біршості ни рідне, бо обертаєте народом, єк чюжим! (Г.к., 2013).

БІРЬШЯ, ої, ж. Більша. Велика. По бірьшій чєсти перемучений цілоденноў працеў самоук мусит братиси до науки в тісності, позбавлений затишного кута. (К.г., 1935).

БІЧИ, біжу, біжиш. Бігти.

БІЧІ. Те саме, що й бічи.

БІХ, Бога, ч., рел. Господь Бог. «Гроші я заробила, а за хліб, свічьку и крижму простибих, най Біх прийме, за твоє и дитини здоров'є. Шоби ти си футко подужіла, а дитина мирно та здорова росла, та в шєсливости миж людий прийшла». (П. Шекерик-Доників).

БЙИ – БЙИ – БЙИ, виг. Його вживають для підганяння коней при їзді, а також для відганяння. Як показують спостереження, відмінними в різних говірках можуть бути й вигуки, які вживаються для підкликання чи проганяння свійських тварин та птиці.

У ковалівській говірці засвідчено такі вигуки – для поганяння:

коня – бйи! Бйи-бйи! (літературне бйо чи вйо). (М. Лесюк).

БЙО-БЙО-БЙО, виг. Те саме, що й б'є та бйи.

БЛАВУЧИТИ, ю, иш. Байдикувати. Робити щось нехотя чи дуже повільно.

БЛАВУЧІТИ, ю, иш. Те саме, що й блавучити, блавучьити.

БЛАВУЧЬИТИ, ю, иш. Дармувати.

БЛАГОВІШШЄНЄ, я, с., церк. Свято Благовіщення Пресвятої Богородиці. Ни жєлувати мерви, бо гріх би був, аби маржина голодна звиваласи на студени коло оплотів, єк я си надію на Благовішшінє смуги за вивцями на траві. (П. Шекерик-Доників).

БЛАГОВІЩЕНЬИ, я, с., церк. Те саме, що й Благовішшєнє. На Благовіщеньи треба взьити пшениці и йичменю, и піти йик зазоріє до схід сонцьи у млин и нім сонцье зійде змолоти, але на зістріть (в противну сторону камінь обертати)... (В. Шухевич).

БЛАГОСЛОВЕНІЄ, я, ж. Благословення. Всім возлюбленим моїм гуцулам Мир о Господі і Архієрейське Благословеніє. (А. Шептицький).

БЛАГОСЛОВ'ІНЄ, я, с., церк. Благословення.

БЛАГУВАТА, ої, ж. Дурнувата.

БЛАГУВАТИЙ, ого, ч. Дурнуватий. Недоумкуватий.

БЛАСТАМУТИТИ, ущу, ущиш. Теревенити.

БЛЕЇТИ, блею, блеїш. Бекати. Вівці блеїли в кошєрі, бо вже була пора пускати їх на пашу. (Річка).

БЛ'ЕНДА, и, ж., мед. Висипка на тілі.

БЛЕХА, и, ж., зоол. Маленька безкрила комаха-паразит людей і тварин.

БЛЄНДА, и, ж. Те саме, що й бинда.

БЛЄХА, и, ж., буд. Бляха. Листове залізо. Алюмінієвою блєхою віддавно криют хати заможні ґазди... (Косів).

БЛЄХАРЬ, я, ч., буд. Майстер, який накриває дахи різних будівель бляхою. Бляхар.

БЛЄХЛАТИ, лат. мн., буд. Підшалюнок з дощок під бляхову покрівлю.

БЛЄХОВИЙ, ого, ч., буд. Дах під бляхою. Бляховий посуд.

БЛЄХОВІ, их, мн. Металеві. Я тобі тоти кленци повітовкаю, шо ни меш си мати чім шкірити до мушшін. А то, Боже прости, поїхало собі дес у місто та понакладало блєхові зуби, та уже, знаш, тими блєхами вілискуєт, єк єка панна. Ходит уводно з розп'єленим ротом, задзобелена, аби то кождий у неї злотні зуби видів. (О. Мончук).

БЛИЖИТИ, жу, жиш. Наблизити. Приблизити. Залізко в гимблику тра ближити д'верьху аби була тоньшя гиблівка та й лекше робити. (Брустури).

БЛИЖИТЦИ. Близиться. Наближається. Уже ближитци літо...

БЛИЗКО, присл. Близько. З Варітиня уже близко до Криворівні. (Г. Кутащук).

БЛИЗНЄТА, ят, мн., анат. Двійнята – діти, які одночасно народилися в однієї матері, як правило одної статі.

БЛИЗНИЦІ, ь, мн., анат. Сестри-близнята.

БЛИЗНИЦЯ, і, ж., геогр. Найвища гора, що в масиві Свидовець на Закарпатті. До рахівських гір належить вершина Піп-Іван Мараморський (1936 м.над р. м.).

БЛИЗНЬИТА, нят, мн., анат. Діти близнята.

БЛ'ИСКАВКА, и, ж. Срібна монета. Срібна пацьорка.

БЛИСКО. Близько. Онде. Поблизу. Типер напишу вам про Василину, шо її тут нима, уна дес виїхала, ци дес у гости, ци на набутьи, я ни знаю, бо ми ни блиско. (М. Сулятицький).

БЛИХА, и, ж., зоол. Блоха. Маленька безкрила комаха-паразит людей і тварин. Запорукою знищення блих є чістота та особиста гігієна.

БЛИШЄТ. Блищить. На тим будинку був мідний дах. Вин блишшєвси на сонци, єк золотий, так шо здалеку було їго видко. (Я. Зеленчук).

БЛИШШЕ, присл. Ближче. Недалеко. Підходит блишшє, а там зав'єскє хати. Зав'єзані підвалини. (П. Плитка— Горицвіт).

БЛИЩІТСИ. Блистить. Блищить... а там на зарінку шос блищітси (Слобідка).

БЛИЩЬИЧІЙ. Блискучий. Иван купив собі блищьичій черес. (Брустури).

БЛІЄТИ, ію, ієш. Те, що й блеїти. «Шо ти блієш, єк вивця у штрийбані». (Л.-П. Стринадюк).

БЛІХОВА, ої, ж. Бляхова покрівля.

БЛІХОВИЙ, ого, ч. Бляшаний. Сусід зробив файний бліховий дашок над керницев. (Соколівка).

БЛІЯТИ, блею, блеєш. Бекати. Блеют маленькі козенята. (Черганівка).

БЛОМБА, и, ж. Пломба. Чігос тота бломба довго си ни затримала нени в зубі. (Кобаки).

БЛОШШІЦА, и, ж., зоол. Блошиця – паразит людей і тварин. З під постели треба вімітати ўсі пометки, у них є бруд, вогкість, спуза, а чєсто зимножуютци блошшиці, пруси... (К.г., 1935).

БЛУД, у, ч. Помилкова дія. Іти, шукаючи правильної дороги. Скочення людини на розпусний шлях. Захоплення пиятикою. Найлегше пуститиси в блуд, о тогди тєгне людину єк у пропасть. (Рівня).

БЛУД, у, ч. Блукання. Манило. Блуд (Манило) – за уявленнями українців, різновид нечистої сили. Блуд чіпляється до кожного перехожого, який випадково доторкнеться до нього або його побачить. Може прибрати вигляду птаха, пані, чоловіка, кота, пса, світла, гнома тощо. Найчастіше чатує на подорожнього на роздоріжжі. Вчепившись у людину або закликаючи за собою, блуд водить її до повного знесилення на одному місці або заводить у болото, воду чи іншу прірву, чи то в ілюзорний, примарний світ і жорстоко збиткується над нею. Зникав блуд (розсіювався) після того, як проспіває півень... (А Микуляк).

БЛУДСТВО, а, с. За релігійними канонами це – найнебезпечніший гріх.

БЛУЦТВО, а, с. Блудство. Тимунь шо та слабість шириться найбірше тогди, коли ми собі шукаємо любови ни почерез звєзок церьковний, але боками, то тогди ўсі ксьондзи усєких вір та й звиклі люде зачєли проповідати, аби люде ни провадили блуцтва, и аби по Божему жили. (К.г.,1935).

БЛЬИХА, и, ж., буд. Листовий покрівельний матеріал.

БЛЬОТЧИК, а, ч. Бюлетень для таємного голосування. Виборчий бюлетень.

БЛЮЗА, и, ч. Піджак (переважно чоловічий).

БЛЮЗКА, и, ж. Кофта – короткий жіночий одяг. Блузка жіноча.

БЛЯТ, а, ч., техн. Верхня частина газової кухонної плити.

БЛЯТ, а, ч. Верх стола, зробленого в домашніх умовах.

БОБИК, а, ч., техн. Легковий автомобіль ще радянського виробництва марки ГАЗ-69 і ГАЗ-69 А.

БОБОВИНІ, я, с., бот. Бобовиння Стебла бобу. Цего літа вигутіло велике бобовині, але малі шульки на ним. (Вербовець).

БОБРИКИ, ів, мн. Мосяжні гудзики.

БОБРИТИ, ю, иш. Басувати. Говорити басом.

БОВГАР, я, ч. Пастух великої рогатої худоби. То кричать вівчарі, що ночують біля загород з вівцями, кричать бовгарі біля волів і корів. Інші б'ють у мідяні бляхи, трублять у

роги, ба й стріляють з рушниці. (М. Ломацький).

БОВГАРИТИ, ю, иш. Випасати велику рогату худобу на полонині.

БОВГАРЬ, я, ч. Те саме, що й бовгар.

БОВГАРЬКА, и, ж. Загорода для худоби.

БОВГАРЬКА, и, ж. Жінка, яка пасе велику рогату худобу.

БОВДУР, а, ч., образл. Здоровезна людина, яка є неробою. Дурень

БОВДУР, а, ч. Клуб туману або хмар. Стовп диму.

БОВДУРИ, ів, мн. Важкі, сіро-темні хмари.

БОВДУРИТИСІ. Збиратися на дощ. З півночи почєло бовдуритисі.

БОВТ, а, ч. Дерев'яна жердина із круглим гумовим наконечником, призначена для заганяння риби в сак. ...ідучи потічком проти його течії від «ковбера» до «ковбера», заганяючи звідти рибу «бовтом». (Я. Радиш).

БОВТ, а, ч. Спеціальна дерев'яна палиця із зарубками для вимірювання молока під час доїння овець.

БОВТА, и, ж. Буда купецка.

БОВТАР, я, ч. Купець.

БОВТИЦІ, ць, мн. Пучок кольорових ниток, який слугує за прикрасу в сорочці чи кептарі.

БОВТИЦЯ, і, ж. Жіноча прикраса для волосся на голові.

БОВТИЧКИ, ок, мн. Круглі гудзики з дерева.

БОВЧ, а, ч. Проріз у льоду. Ополонка.

БОГ, а, ч., реліг. Перша заповідь: «Я – Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю, з дому рабства. Хай не буде тобі інших богів передо Мною» (20: 2-3). (А. Коваль). Мати дуже хотіла виховати нас із братом побожними, як вона говорила, дітьми, але боялася, щоб це нам «не нашкодило» в школі. Не втрачаючи надію на нашу віру в Бога, вона постійно нам твердила: «Без Бога ні до порога». (Я. Радиш). – На, біднику, най Бог прийме за Иванову душу. (О. Манчук).

БОГАЙ, я, ч., зоол. Бик. Бугай. Корова нам дает лиш одно телє на рік, а богай дает 100— 200 телєт річьно. Из цего витко, шо справа богаїу є дуже важна. Тимунь добрий богай повинен и мусит походити від доброї мами и доброга дєді. Молочність и маннистість коров дідичітци по мамі и дєдови. И тимунь богаї призначіні на розплідникіу, повинні мати добре походженє, добрі свої родоводи. (І. Дрождж).

БОГАТИЙ, ого, ч. Багатий. Заможний.

БОГАТО, присл. Багато. Богато годин проминуло над прикрашенєм нашої ноші. Ця ноша красит нас, красит зелений образ гір нашої Гуцулшіни. (А. Оссендовский).

БОГАЦТВО, а, с. Багатство.

БОГАЧЬИ, ів, мн. Багачі. Багатії.

БОҐАРИТИ, ю, иш. Пригощати... боґарити твоїх п'їнюг. (Л.-П. Стринадюк).

БОДНАР, я, ч. Бондар. У пастушому гурті був також боднар. Він мав поблизу стаї невеликий шалас, так звану «боднарку», в якій виготовляв для ватага бербениці, дійниці, бочки та інший полонинський посуд. (І. Сеньків).

БОДНАРКА, и, ж. Майстерня (робітня), де боднар зберігав необхідний інструмент і матеріал, а також виготовляв: коновки, дійниці, цебри, ґелети, бербениці, шафелі, бодні, міртуки, бодашки та інше. (І. Сеньків).

БОДНАРЬ, я, ч. Те саме, що й боднар.

БОДНАРЬКА, и, ж. Боднарство, як вид самобутнього гуцульського мистецтва. «Шекерєки водно робили боднарьку» – кажуть люди при згадці про цю династію. (Я. Максим'юк).

Боднарство та художнє випалювання, через неможливість механізувати процес виготовлення боднарських речей, належить до дещо призабутих видів художньої обробки деревини. (В. Ворончак).

БОДНІ, і, ж. Велика дерев'яна бочка для зберігання солонини.

БОДНЯ, і, ж. Те саме, що й бодні.

БОЄРИ, ів, с. Гості нареченого на його весіллі. ...Весільне керівництво. Тут ще й нині можна побачити «кнєзя» (молодого), «кнєгиню» (молоду), «боєр» (весільне керівництво). (О. Семенишин).

БОЄТИСИ, боюся, боїшся. Боятися. Єк боєтиси вовка, то і в ліс за грибами ни йти.

«Ми з сестров дуже боєлиси, аби мама ни вмерла». (В. Зеленчук).

БОЖЕ БЛАГОСЛОВЕНІЄ, ого ня, с., рел. Боже благословення. І з роду у рід буде переходити у такі родини ласка та й благословеніє Боже. (А. Шептицький).

БОЖЕНЬКА, и, ж., пестл. до Бог. Кожне слово зі Святого Писання – живе. Воно звучить тут, сьогодні, зараз, а не колись звучало. Воно не буде колись, воно вже є. Ось тут. Бог не має минулого і майбутнього. Бог вічний. Це ми в Бозі маємо теперішнє і майбутнє. І тому ми вітаємось: «Христос посеред нас». «Є і буде».

(о. І. Рибарук).

БОЖКОВА ДНИНА, ої и, ж., церк. Говінє. Пист. В чому функція посту? Піст, тобто їжа, до Бога не наближає і не віддаляє. Ми повинні собі це вже добре усвідомити. А в чому зміст тілесного посту? Це є аскетична вправа. Це є самоволодіння, умалення себе, в такий спосіб звільняється місце для Бога. Тобто всі духовні практики пов'язані якимось чином з обмеженням тілесного.

(о. І. Рибарук).

БОЖЯ МУХА, ої и, ж., зоол. Бджола – істота, створена Всевишнім.

БОЗ, у, ч., бот. Те саме, що й без. Лице... було синє, як боз. (І. Франко).

БОЗЯ, і, ж., пестл. Те саме, що й Боженька. Ми зараз йдемо помолитися до Бозі – в церкву на Службу Божу. (Вербовець).

БОЇТ. Кипить. Єк лиш починаї боїти вода в ринці, закидают книглі, помішуючи їх кулешірем... (Я. Радиш).

БОЇТСИ. Боїться. Лякається. Однак святий Юрій від Благовіщення, як перебирає ключі в свої руки, «то вже не боїтси ні Дмитрових морозів, ні Николаєвих завирюх, бо в цей чьис смієси людим весна вночи і каже: «Мороз – не мороз, дуй – не дуй, та страху вже не маємо, бо не до Різдва, а до Петра йдемо». (Ю. Чиґа).

БО'ИТ. Те саме, що й боїт.

БОЇЧИСІ, боюся, боїшся. Боятися. Відчувати страх з якогось приводу. Відчувати неспокій. Побоюватися когось, чогось.

Так простояли на колінах уни годину, боїчисі Філімонихі, гаж нім люде не зрозуміли, в чім справа, і не помогли їм устати.

(М. Лесюк).

БОЙЄ, част. Справді. Підтвердження або заперечення чогось. Бойє дитина буде файно різьбити. (Косів).

БОЙКИ, ів, мн. Українське населення Карпат, що живе між гуцулами та лемками.

БОЙКИНЯ, і, ж. Представниця етнічної групи західноукраїнських областей.

БОЙКО, а, ч. Житель низовини. Чоловік, який мешкає на схід від Косова. (М. Астаф'єва, Г. Воронич). Збирав, намовляв і спроваджував тут до Жєб'я навіть бойків, так то си множило, що пізнійше уже тих бойків і не стало... (Ю. Ґулюк).

БОКЄ, ів., мн. Боки. Чьофлинкє позабивані в брусє, та й цисі коні тєгнут на два бокє.

(П. Плитка— Горицвіт).

БОКЛАГА, и, ж. Посудина для спиртного. Василь, ідучи в ліс по гриби, щоразу брав до їди боклажечку горівки.

(Вербовець).

БОКОРАШ, а, ч. Людина, яка сплавляє річкою дараби. Фірма Пруска плавила дерево рікою Черемошем і єго допливами в дикім стані не в'язане і не довше, як 8 метр, а було і довге до 16 метр, де возили в дарабах. (Ю. Ґулюк).

БОКОРАШИТИ, ашу, ашиш. Сплавляти дараби.

БОКС, у, ч. Вичинена м'яка шкіра. Телячу, коров'ячу, козячу шкіри використовували її виправленням під юхт, бокс чорного, коричневого і червоного кольорів, з яких шили жіноче і чоловіче взуття.

(М. Сорич).

БОЛА, и, ж., мед. Слабість. Хвороба. Бо знаємо преці́нь, шо слабість ту можна дістати від другого, або можна си з неў учінити єк наприм. старинь на тото слабуєт.

(К.г., 1935).

БОЛВАН, а, ч., образл. Здоровий ледащий чоловік. Туман у горах.

БОЛЕ, част. Добре, прецінь вже.

БОЛЕ. Богу дякувати, або Слава Богу, гаразд.

БОЛЄТ. Болять: руки, серце. Нирки болєт.

БОЛЄЧКА, и, ж., мед. Будь— яка хвороба людини. Єк колет в серци – так говорять ше й зараз по наших селах, коли є якісь болі в області серця. Роблять звари (чай) з калини, ґоґодзів (брусниця) і п'ють, а також відварюють кануфір (м'яту перцеву) і теж п'ють. (Ю. Коржук).

БОЛОЖ, а, ч., зоол. Вуж.

Б'ОЛОЗ, а, ж., зоол. Велика гадина. Гадюка.

БОЛОТІНИЙ, ого, ч. Болотяний. У видолинку цего року болотіний покіс. (Хімчин).

БОЛФА, и, ж., мед. Кульковий виступ на поверхні шкіри, що виникає при опіках, потертості (мозолях).

БОЛ'ФА, и, ж., мед. Те ж саме, що й: булька, бульбашка, міхурець, пузир, пухир.

БОЛШЕВИК, а, ч., політ. Представник сталінсько-комуністичної окупаційної влади. Та й більше хлопців воювало проків болшевиків. (І. Жеґуц).

БОЛЬИ. Болять. Дають знати про себе. Хворіють... а в другім кінци було студено. Бо такі довгі баракі були, нас там поверх сто жило. Та вкривалисі бушлатами, куфайками, тий так жили. А чо тепер ноги больи?

Страшні були чіси, пережилосі богато, ади, не дурно тепер ноги больи...

(М. Лесюк).

БОЛЬИЧКА, и, ж., мед. Болячка.

БОЛЬФА, и, ж., анат. Гуля. Нарив. Пухир на тілі людини. Є й дике мнєсо – нашкребтати із гребеня (шо зроблений з рога) спузи (порошку) і прививати до ґулі (нариву).

(Ю. Коржук).

БОЛЬШЕВИК, а, ч., політ. Більшовик – прислужник компартії і радянської влади. «Але після Паски серед нас пішла агітація з боку командира, а він був чех, що зборотиРосію, большевиків нам не сила».

(В. Погребенник).

БОЛЬШЕВІЯ, її, ж., політ. Те, що й совіти, партрадянська номенклатура.

Письменник ніби відчував, що можуть настати гірші часи (що і сталося). Тому поспішав описати з фотографічною, фактографічною чи топонімічною точністю не тільки події, пов'язані з Гуцульщиною, а передусім ніби «забальзамовував» й те, найдорожче для прийдешніх поколінь, що долинало до нас тисячі років незмінним – величавий код національного первня. Адже недовзі з напливом сюди чужинців, приневолена Гуцульщина потроху пропадала, особливо з приходом большевії. (О. Семенишин).

БОМБЕТЛЬ, я, ч. Саморобне ліжко з сінником... «Народиласи на дерев'янім, бомбетлі...» (А. М'якушак).

БОМБОЛЯ, і, ж. Прикраса на жіночих одязі та аксесуарах.

БОМБОРОСИТИ, ю, иш. Багато безтолку говорити. Шукати приводу до сварки.

БОМБОРОСИТИ, ю, иш. Ворожити.

БОМБОЧКА, и, ж. Кулька. Ялинкова прикраса.

БОРБА, и, ж. Боротьба. Борня. Бій.

Зводит він не раз борбу з умученнєм і з непривітними домашними обстоятельствами. З самого почєтку стрічают його нові перешкоди... (К.г., 1935).

БОРДЮГ, а, ч. Мішок з козячої або телячої шкіри. За це ви мали би рівний пай від наших здобутків. А як негодится на пай, то ватажко сам заплатить. Має з чого. Оце недавно доповнив дванадцятий бордюг золотом. (В.Костинюк).

БОРДЮГОВЕ САЛО, ого а, с. Несолене внутрішнє свиняче сало (здир), яке зберігають у висушеному сечовому міхурі і використовують у народній медицині.

БОРДЮЖОК, жка, ч., бот. Грицики звичайні. Траву цієї лікарської рослини заготовляють в червні-серпні. (М.Вексей).

БОРЗИЙ, ого, ч. Діловий, надто впевнений чолов'яга. Іван видколи почєв бізнесувати та купив авто, то став борзим: накоротко підстригси, носит модний одяг і вже рідко з ким вітаєси. (Тюдів).

БОРЗО, присл. Оперативно. Скоро. Швидко. Борзо йшли опришки, а впереді невтомний Процьо. (Г.Хоткевич).

БОРИК, а, ч. Свердло для дрельки.

БОРИШКА, и, ж., бот. Картопля. Треба налупити биршої боришки. Нарубати иї плястерками и трохи посолити та печі на горєчому шпаргаті. То фист смашні кроєниці. (Хімчин).

БОРИШКАТИСИ, юся, єшся. Боротися.

БОРИШКАТИСІ. Мірятися силою рогами (про корів, баранів та козлів). (М.Негрич).

БОРІДКА, и, ж., бот. Волосє из кукурудзи. Кукурудзяні рильця. Єк наступит заплидненє, волосє на кукурудзах зачінает тогди дубленіти, и тогди можна цілком сміло єго обтинати без шкоди для зерна и єго висушити. (К.г.,1935).

БОРМАШИНА, и, ж., мед. Стоматологічне устаткування. Його неня найбирше боєласи в зубного бормашини. (Черемошна).

БОРОДА, и, ж., бот. Поганий покіс трави. Толочєнники лихо скосили перше сіно, бо місцями лишиласи борода в бабках. (Красник).

БОРОДАВКА, и, ж., мед. Це доброякісне новоутворення шкіри, що викликане різними типами вірусу папіломи людини.

а) треба принести до схід сонця води у хату, вильляти її, а з тою, що лишить ся у коновці, вертати назад до керниці вмиваючи ся позісталою у коновці водою; так треба робити по дев'ять раз через дев'ять день;

б) перев'язати бородавку кінським волосом, аби відпала. (Шешори).

БОРОДАВНИК, а, ж., бот. Кульбаба лікарська. На Гуцульщині її називають ще

бабаки, бабакуля, вірність мужська, любов хлопців...З лікарською метою заготовляють корінь в липні-серпні. (М.Вексей).

БОРОШЕНЬ, борошня, ч., бот. Гадючник в'язолистий. Для лікування заготовляють траву в липні.

БОРШЕ, присл. Поквапом. Скоріше. А гості прийдуть борше, бо кінні стежі вже кругом мигають, ліси перешукують. (М.Черемшина).

БОРС'АТИ, аю, аєш. Насилювати.

БОРТ'АВИЙ, ого, ч. Порохнявий. У найбиршому бортавому горісі, шо в лісничівці, білиці зробили дупло. (Старі Кути).

БОРШЬ, у, ч . Борщ-перша страва. Є 10 рецептів приготування борщу. На Гуцульщині найбільш поширені: «український», «дзеровий», «домашній», «гуцульський із шкварками» і.т.д. (Г. Кутащук).

БОРЩЬ, у, ч. Борщ.

БОСАК, а, ч., зневажл. Чоловік, який живе бідно та не намагається самостійно поліпшити своє матеріальне становище.

БОСАК, а, ч., зол. Непідкований кінь.

БОСКОПА, и , ж., сад. Сорт великих зимових яблук зеленуватого кольору й кислих на смак.

БОТА, и, ж., зоол. Велика кількість тварин.

БОТЕЙ, я, ч., зоол. Отара овець. Стадо овець. Раз, лиш один раз я був погубив вівці. То сталося під осінь. Ходив из ними цілий день. Посувався гребенем гори й зупинився на чистому широкому місці: «Пасись, ботею!». Пасися скільки хочеш, я припочину». (М. Яновський).

...Та, як тільки погода стала сприятливою, ботеї овець, стада корів і табуни коней господарі погнали на полонини, котрі вкотре прийняли у своє лоно худобу. (Р.Клим).

БОТЕЛ'ЕВ, и, ж. Дерев'яна посудина для пива, або виготовлення масла.

БОЧІВКА, и, ж. Бочка. Діжка.

БОЧІЛКА, и, ж., бдж. Металева посудина для меду.

БОЧКА-КАТКА, и-и, ж. Велика дерев'яна посудина для вимочування десяти-п'ятнадцяти овечок шкір на дублянки чи кожушки. (Косів).

БОШКА, и, ч., церк. Пісний день. Пастухи, то у бошку жили більше сухов кулешев, а у небошку, то менче їли кулеші, а більше сира, а жинтицу пили і тим шпарували хліб і скором. (Ю. Ґулюк).

БОШКОВІ, их, мн. Люди, які під час посту не їдять скоромне.

БОЯРИ, ів, мн. Те саме, що й боєри. Коли гості чи бояри відходять, то, на жаль, ніхто й не згадує ні про кухарку, ні про батьків, бо весілля проводять у ресторанах... (Д.Пожоджук).

БРАГА, и, ж. Закваска з якої женуть(варять) самогон. Мама з татом несуть велику каструлю-латвійку, в якій хлюпається брага. Ще тиждень тому цукор, вода, дріжджі, половинчастий жовтий горох й не уявляли, що разом створять такий шедевр для оп'яніння до кондиції... (Л.-П. Стринадюк).

БРАЖКА, и, ж. Те саме, що й брага.

БРАЙ, я,ч. Дерев'яна палиця виготовлена з твердої породи, якою розбивають будзи та набивають бринзу в посудини.

БРАКІ, ів, мн. Брати. Ой бракі, єк ми давно си не збирали разом. (Рожнів).

БРАКОВ'АТИ, ую, уєш. Вибирати.. Сортувати.

БРАКУВАТИ, ую, уєш. Те саме, що й браковати.

БРАМАРІ, ів, мн. Заможні гадзи, в яких подвір'я ховаются за високими брамами .

БРАНЖА, і, ж., військ. Озброєнні, так звані силовики. Коли весь ярмарок оточили десь сотнями двома чи більше жовнірів, смоляків, пушкарів та іншої бранжі. Зчинився крик нелюдський, бійка... (Г. Хоткевич).

БРАНКА, и, ж., військ. Набір у рекрути. Але найболючішими були військові повинності. В народі їх називали «бранкою». Тобто набір у рекрути. Серед багатьох таких рекрутських наборів найбільшими були в роках: 1788, 1809 та 1832. (В. Стеф'юк).

БРАНКА, и, ж., військ. Мобілізація до війська.

БРАТАНКА, и, ж. Дочка брата. Племінниця. Єкос у розмові про батьків братанка про тата сказала: «Діти батьків не вибирают. Так уже мусит бути.». (Тюдів).

БРАТІ, ів, мн. Брати: рідні, двоюрідні. Наші браті не виділиси бирше 70-років. (Пнів).

БРАТОВА, ої, ж. Дружина, жінка брата. – Дмитро мені, як брат, – вважає братова дружина Анна. (В.Стефак).

БРАТРУРА, и, ж. Духовка, яка вмурована в кухонну піч.

БРАТЧИК, а, ч., пестл. Братик.

БРАТЧІКИ, ів, мн., бот. Братки триколірні. Фіалка триколірна. В народній медицині настій трави вживають як відхаркувальний засіб при гострих респіраторних захворюваннях, а також як засіб, що полегшує діяльність нирок та має сечогінну і депуративну дію... (Ф. Мамчур).

БРАТЯ, ів, мн. Брати... слово по слову, и нараз загалакали або відразу – тот собі, а цес собі. Єк рідні братя. (О. Манчук).

БРАЦ’АР, а, ч. Манжет вишитої чоловічої сорочки.

БРАЦАРЬ, а, ч. Те саме, що й брацар. На сорочках «плечики», а то й рукави – пізніше й «брацарі» були вишиті. (М. Ломацький).

БРАЦТВО, а, ч. Братство. Від року 1881 начали при церкві закладати брацтва колеґій. І ці брацтва зачали уже ширше думати про осьвіту народа... (Ю. Ґулюк).

БРАЧЧІК, а, ч., пестл. Братик. – Ий, браччіку! Дай-ко міні тилинку. (Г. Хоткевич).

БРАШКА, и, ж., образл. Група хуліганів. Банда.

БРАУЛА, и, ж., бдж. Бджолина воша.

БРАУЛЬОЗ, а, ч., бдж. Вошивість бджіл. Збудник – браула цека, безкрила комаха червоно-бурого кольору з трьома парами ніг.

БР’ЕСКЛИЙ, ого, ч. Намоклий. Промоклий. Сирий.

БРЕТИТИСИ, чуся, тишся. Голитися. Голити бороду, шию (карк).

БРЕХУН, нця, ч., техн. Гучномовець проводового радіомовлення.

БРЄ, виг. при звертанні: гей!

БРИДИТИ, джу, диш.Викликати огиду. Не сприймати через брудноту. Бутинарі бридилиси їсти тоту їду, бо Йван став капарно готувати страви. (Буркут).

БРИЙ, я, ч. Те саме, що й брай. В закамарку, що над вхідними дверима, залежувались, шкарубли, густою жовтизною «подушечки» будзів. Настала найвища пора переробляти їх на бринзу... Я дістав бочку, у якій подрібнюють сир. Взявся «бити» їх на бринзу. Зібрав усю свою міць і з розмаху вгатив бриєм (важким коликом із зазубринами) по одній з твердих «подушок». Сир розлетівся на кілька великих нерівних кавалків.

(М. Яновський).

БРИКНАРЬ, я, ч., буд. Великий цвях для прибивання кізла до платви.

БРИЛІЯНТ, а, ч. (від француз. brillant) – блискучий. Брильянт. 1) Чистий прозорий алмаз. Дорогоцінний камінь. 2) Друкарський шрифт каглем у 3 пункти.

Наша, голосна на ввесь світ пісня, дорогоцінна перлина, діямант-брилiянт, – чи цінимо й гордимось нею? (М. Ломацький).

БРИНДЗА, и, ж Бринза. Харчовий продукт, приготовлений з вистояного потовченого і посоленого переважно овечого сиру.

БРИНДЗАРНЯ, і, ж. Молокопереробний пункт. Маслосирцех. Карпатцкі горєне издавен даўна занимали си молочарством і бриндзарством... Треба тілько тоти даўні кооперативи – бриндзарні на полонинах переорґанізувати и оперти на нових підвалинах, нових приписах та уліпшенях, аби якість пасовиска, молока, масла и сира піднести, уліпшити. Решту наўчімси на бриндзарских курсах, икі будут орґанизовані для ватагіў на Гуцулшіні. (К.г., 1935).

БРИНДЗІ, і, ж. Бринза. Встав старий циган, отворив двері і коли при засвіченій скипці побачив дві бербениці бриндзі, склав руки, гей до молитви... (Г. Смольський).

БРИНДЗ’Е, и, ж. Бриндза. Брат ни брат, а бриндз’е за гроші. (І. Жеґуц).

БРИНДУША, і, ж., бот. Шафран – рослина родини півникових. В Україні є 9 видів шафрана. Різновиди та сорти використовують у декоративному садівництві.

БРИНДУШКА, и, ж., бот. Перша весняна квітка на Гуцульщині. А ще на неї кажуть – це крокус банатський. (М. Савчук).

БРИНЗЯ, і, ж. Бринза. Спеціально приготовлений для тривалого зберігання солений сир переважно з овечого молока.

Залежно від того, з якого молока і від часу виготовлення бринза ділиться на: овечу, козячу, коров’ячу та весняну, літню й осінню.

У значенні «бринза» в карпатських говірках виявлено складені назви: бойк. л’утиї сир, закарп. ґ’ іркиї сир, лем. hirkuj sыr, пол. діал. pornyj ser. (Т. Ястремська).

БРЕМСБЕРГ, а, ч., буд. Пристрій для спускання вантажів у вагонетках похилою колією

БРИНЦБЕРГ, а, ч., буд. Спеціальна будова на вугільній шахті.

Добування кам’яного вугілля на терені Мишина започатковано 1802 року. Видобували його для місцевих потреб. Вивчались і запаси кам’яного вугілля на території села. Однак промислове добування кам’яного вугілля в Мишині й Джурові розпочалося лише

1861р., воно посилилося після пуску Львівсько-Чернівецької залізниці в 1866 р. та пізніше добудованих залізничних віток Коломия-Слобода Рунґурська і Сопів-Мишин. Від бринцберга – спеціальної будови для підняття й опускання вагонеток з вугіллям, вагонетки з вугіллям кіньми везли до Сопова. Неподалік бринцберга, поблизу Миколи Дутчака, був дерев'яний міст через Лючку.
(М. Сорич).

БРИНЦЯ, і, ж. Те саме, що й бриндза, бриндз'є, бринзі, бринзя... коли казала му попадя дати що попоїсти в кухні, кавалочок хліба і бринці або меду с парастасу...
(М. Павлик).

БР'ИНЯВИЙ, ого, ч. Перестояний.

БРИСТ, а, ч., сад. Рясні бруньки. Файний брист показує на тото, шо добре вродит садовина цего року. (Кобаки).

БРИТВАР, а, ч. Той, що голить. Перукар.

БРИТИТИ СИ, чю си, тиш си. Голитися.

БРИТОВ, и, ж. Бритва для гоління.

БРИХНЯ, і, ж. Брехня. Брихня і зрада в селі, роз'їдають очі... (В. Петрованчук).

БИЦКАТИ, аю, аєш. Бризкати.

БИЦКАТИ СИ, аюси, аєшси. Коли в річці дуже тепла вода, то купаючись, наші діти любют фисть бицкати си. (Н. Березів).

БРИЧ, а, ч. Те саме, що й бритов. Наш сільский фрезієр мав добрі німецькі бричі шє чєсів там тої войни. (Рожнів).

БРИЧ, а, ч. Великий ніж. Ножє.

БРИЧІНЄ, я, с. Бриття. Гоління. Штефан, из шуфляди, з блєхової довгастої карабушкє у єкій в однім боці мала місце бритва від бричіня... а в другім боці, були засунені кільканадціть лупаків – по одному злотикови. (П.Плитка-Горицвіт).

БРИЧЬ, а, ч. Сталистий, дуже гострий ніж. Сільський масарь мав фисть бричі. (Лючки).

БРІСТ, бросту, ч., сад. Те саме, що й брист.

БРІФТАШКА, и, ж. Гаманець. Портмане. Пулярец.

БРІХНАР, а, ч. Те саме, що й брикнарь.

БРІХНЯ, і, ж. Те саме, що й брихня. Та аби я ни діждав дітий своїх вінувати та й чільце їм на голову класти, єкшо отут отакої собі набріхую. Та я вам шо, ґайда, аби брехати. (Л.-П. Стринадюк).

БРУЛІОН, а, ч. Чернетка.

БРУСЄ, я, мн., буд. Бруси. Чорнові заготовки. Будівельний матеріал. Чьофлинкє позабивані в брусє... (П. Плитка-Горицвіт).

БРУСТОРСКИЙ, ського, ч., етногр. Брустурівський. Бруcторский хлопец Микола Яновський став відомим письменником.

БРУЦВИНА, и, ж., сад. Персик родини кісточкових... біля «хатчєни» росли і плодоносили бруцвини (персики, що виросли з кісточки-насінини), із-за чого йому дуже «надоїдали дітлахи...». (Я. Радиш).

БУБА, и, ж., мед. Забій, опік, подряпина чи поріз тіла дитини. – Не плач маленька, – благала мама донечку, буба зараз перестане боліти. (Надвірна).

БУБЕН, бубна, ч., муз. Барабан. Гуцулів завжди розвеселяли гуцульська скрипка та цимбали, а також бубен та гармошка – гагілонка... (В. Дмитрюк).

БУБКА, и, ж., зменш. Те саме, що й буба.

БУБОНИ, ів, мн., заст. Забобони. А є поміж Вами у горах і такі дурні та безбожні бубони, що ніби на ліки ту хоробу (шо я її й назвати соромлюси) таке відумали, шо онь гидко погадати! (А. Шептицький).

БУБОН-РЕШЕТО, на – та, ч., муз. Ударний інструмент барабан. А ще кажуть: бубен, бубонь, бубинь, бубинт.

БУБОНЬ, бна, ч. Те саме, що й: бубен, бубон. Хтос завдавав бубонь, хтос помагав кухарькам збирати скором у торби, хтос ставав из парубка ґаздов тай ділив на ґедевому ґрунті радість й тривоги ґаздівского життя.
(В. Зеленчук).

БУБУЦАТИЙ, ого, ч. Круглолиций. Повновидий.

БУГАЙ, я, ч., муз. Екзотичний ударний музінстумент, який має форму конусоподібної діжки, де верхній отвір обтягнуто шкірою.

БУДАПЕСТ, а, ч., геогр. Будапешт – столиця Угорщини.

В розмові з місцвим населенням москалі хвалилися: «Возьмьом Будапест, да... разорім Германію... Франца вашєго у плєн..., а патом – домой... работать... Вот, так ето будєт!..» [19]. (В. Курищук).

БУДЕ ЦИ НІ? Буде чи ні? Варе буде на почєтку місєця погода ци ні? (Шепіт).

БУДЖЕТ, а, ч. Бюджет... подивімси, єк віглєдаєт буджет одного з ґаздів – Вінценз.
(К.г., 1935).

БУДЗ, а, ч. Груда овечого сиру, яку просушують на протязі для виготовлення бринзи. На Гуцулшіні робєт из овечього молока переважно будзи, а вітак робє из него бриндзу. (К.г., 1935).

БУДЗИК, а, ч., зменш. Маленький будз.

БУДЗИК, а, ч. Механічний будильник.

БУДЗІК, а, ч. Те саме, що й будзик.

БУДИТИ, джу, иш. В'ялити. Коптити. Домашні м'ясні вироби найкраще будити в бужарці, спалюючи дрова бука чи яблуні. (Косів).

БУДІВЦЯ, і, ж., буд. Невеличка хатинка. З найдавніших часів до другої половини XIX ст. в Мишині стояли невеличкі хатинки (будівці) з однією чи двома кімнатками і з сіньми між ними. (М. Сорич).

БУДУЧЧІНА, и, ж. Завтрашнє. Майбутнє. Прийдешнє. Наука в школах господарских починаєтци в листопаді. Треба наперед порозумітиси зі школоў, зробити, шо треба й вислати сина чи доньку на науку.
Бо наука – се дорога до ліпшої будуччіни.
(К.г., 1935).

БУДЬИК, а, ч., бот. Будяк кучерявий – колюча рослина – бур'ян. У народній медицині застосовують при порушенні менструальних, астмі, подагрі, жовтянці, спастичному коліті. (Ф. Мамчур).

БУЖАРКА, и, ж., буд. Надвірна споруда, в якій будять ковбаси, вензунку, ребра, ноги й почвертовану свинську голову тощо.

БУЖАРНЯ, і, ж., буд. Те саме, що й бужарка.

БУЖДИҐАРНІ, і, ж., буд. Приміщення для тимчасового ув'язнення.

БУЖДИҐ'АРНЯ, і, ж., буд. Стара хата.

БУЖЕНИЦЯ, і, ж. Буженина. Бужене м'ясо. Але таки мама казала, що як я покладу руку на порося, що ми купуємо на ярмарку, то буде з него солонина на п'ядь. І до тепер їду – купую мамі порося.
Правда, восени їм з него буженицю.
(М. Влад).

Б'УЖЕНИЦЯ, і, ж. Вуджене м'ясо.

БУЖЄРА, и, ж. Великий шматок чогонебудь.

БУЗЬКО, а, ч., зоол. (Ciconia). Лелека – рід птахів родини лелекових. В Україні є два види: лелека білий, або чорногуз та лелека чорний, включені до Червоної книги.
Лелека – моногамний птах, символ родинного добробуту. Його вважали священним птахом.

БУЗЬОК, зька, ч., зоол. Те саме, що й бузько. У небі співали жайворонки, по пшеничному полі на високих червоних ногах ходить бузьок. (М. Скавуляк).

БУК, а, ч. Палка, прутик для побиття за пустощі або підганяння худоби. «Бог буком ни б'є».

БУКАРЕШТ, а, ч., геогр. Бухарест – столиця Румунії.

БУК'АТА, и, ж. Грудка, кусень, скибка, шматок чогось: зламаного, недоїденого, сплiснявілого.

БУКАТА, и, ж. Звій тканини. Рознивці букатами продавали рушникове и чєсанне полотно. (В. Глібчук).

БУКЛЯ, і, ж. Весільна нагрудна прикраса молодих на Путильщині.
Відомо, що за Австриї тут лиш у богатих газдив молодим на груди клали «буклю». Це робилоси з тоненьких ціток і в молодого вона була у вигляді ромба, а у молодої – єк хатка. Це було лишеньки у князя і кнєгині.
(П. Гавука).

БУКОВЕЦ, вця, ч., геогр. Буковець. Десь із Яворова пригнав тут на Буковець отари свої вітець мого діда. І там мав хату, де тепер моя вишня хата. (С. Вінценз).

БУКОВЕЦКИЙ ПЕРЕВАЛ, ого у, ч., геогр. Буковецький перевал, що на Верховинщині, висотою 835 м н. р. м.

БУКОВИНА, и, ж., бот. Буковий ліс. Приказуют старі люде, шо єк си буковина зачінає заперати, тогди у нас у горах, добре сієти усу сюбину, то уна файно, рівно и мірно зійде. У закінках селами у тот чьис уже гет «зима» повигибає. Земня огріта и зерно у земни ни зазєбне. (П. Шекерик-Доників).

БУКОВИНЦКА, ої, ж., геогр. Буковинська сторона.

БУКОВИНЦКИЙ, ого. ч. Буковинський.

БУКУЛАЙ, я, ч., зоол. Білі баран або вівця з темними плямами біля очей.

БУКУРІЯ, ї, ч. Вузький шкіряний пасок. Пояс.

БУКУР'ІЯ, ї, ч. Вузький ремінний пояс.

БУЛЬБ'ОН, и, ж. Вир у річці. Глибоке місце. Крутіж.

БУЛЬБОНА, и, ж. Те саме, що й бульбон.

БУЛЬФА, и, ж. Те саме, що й больфа.

БУМБОРОСИТИ, ошу, осиш. Говорити з собою: безтолку, незрозуміло.

БУМКОТІТИ, очу, очиш. Балакати, бурчати невдоволено собі під носом.

— Хоч бери та й вимітуй у чюбрю. Хто ‘го буде пити. Хіба свиням виверчі. Най си розсипле та Хрома на маки-макенні. Я єк її дес’ попохоплю, то ни кінетси вже бирше та зараза. (Л.-П. Стринадюк).

БУНДА, и, ж. Кожух. Накривало з овечої шкіри. Верхній одяг від дощу.

БУНКЕР, а, ч., буд. Бункір. Криївка. Землянка для вояків УПА.

БУНКІР, а, ч., буд. Бункер. Криївка.

БУНЬКР, кра, ч., буд. Те саме, що й бункір. То він лежьив у бунькри в Будуліках, де жиди сі виховували. Будульик був переховував жидів шос два чи три, два відей. (М. Лесюк).

БУРАК, а, ч., бот. Буряк. Наші люде, шо уміют управєти таку городовину єк моркву, бураки, гарбузи і т. д. Можут легко від інструкторів або з книжок научіти си управєти і иньшу городовину. (К.г., 1935).

БУРАЧЄНКА , и, ж., бот. Гичка буряка.

БУРАЧЄНКА, и, ж., спирт. Самогон із буряків. Після випитої порцієнки бурачєнки з рота смердит, єк з ґуральні... (Кобаки).

БУРАЧИНІ, я, с, бот. Буряковиння.

БУРҐЮГ, а, ч. Шкіряна торбина. Мирон з Устерік николи ни рзлучєвси з бурґюгом, котрого носив на пасику чєрез плечє. (Устеріки).

БУРД’ЕЙ, я, ч., буд. Бідна хата, землянка.

БУРДЕЙ, я, ч., буд. Убога хата.

БУРДЕЙ, я, ч., буд. Дім розпусти. Раніше дивним було почути, що за кордоном легалізовано бурделі...

БУРДЮГ, а, ч. Мішок із суцільної козячої шкіри для зберігання молочних продуктів.

БУРДЮГ, а, ч., зоол. Шлунок молочного теляти.

БУРЄН, у, ч., бот. Бур’ян. – Диви, єк ти сапаєш? За тобов ззаду бурєни ростут. Нашо так капарити. (Л.-П. Стринадюк).

БУРИКАТИСИ, аюся, аєшся. Боротися. Гратися. Змагатися. — Ану марште на двир та й собі там бурикайтеси, аби очі вилізли. (Л.-П. Стринадюк).

БУРИШІНИК, а, ч. Хліб з додаванням звареної потовченої картоплі. Раз видів на храму, єк одному на спір в отакий – о горнец накришили хліба, накидали бужениці, голубців, гуслінки, студинцу, саламахи всєкої, навіть буришіника – розмішєли з горівков... (В. Шкурган).

БУРИШКА, и, ж., бот. Те саме, що й барабуля, бурка. Буришка (бараболя) нова маєт у собі дуже багато вітамін і тому є така смашна. Треба знати, шо багато молодої буришки ни здоорво їсти, бо може пошкодити головно дітем тому, шо маєт в собі такі троючі складники, шо називают си солянина. (К.г., 1935).

БУРІНЕЦ, нця, ч., бот. Бур’ян. «... файний бурінец – падиволос і повітичку – обтріси і складай у купку...». (Я. Радиш).

БУРІНИК, а, ч. Корж з буришки, кукурузіної та пшенишної муки, кислєку, свіжого молока й оливи. Вин смакує з грибами.

БУРІННИК, а, ч., зоол. Молодий ведмедик «тулук». Оце мале ведмедя-тулук бігає, нюхтить, ніби чогось шукає і видає з себе плаксивий голос. (М. Ломацький).

БУРКА, и, ж., бот. Те саме, що й барабуля, бурка, буришка – картопля. Хочеться спитати: де ту пшеницю сіяти? Є обочі, трохи трави на сіно вище хати, толока, де пасе корова і теличка. Є ще кілька грєдок, на яких родить буришка (бурка, мандибурка, бараболя – хто як називає). (М. Яновський).

БУРКИ, ів, мн. Своєрідні чобітки з вати чи ватину, прошиті тканиною для носіння у галошах. Перевірили нас за формулярами, хто має яку одежину, а в кого нема, то дають, котрій що. Мені дали старий бушлатик, на ноги бурки 42 розміру, із старих куфайок зшиті, але обшиті жовтим новим матеріалом, на голову дали шапку прострілену і залиту кров’ю. (Т. Плитка-Сорохан).

БУРКІ, ів, мн. Тепле сукняне взуття, пошите на зиму під галоші.

БУРЛАК, а, ч., анат. Горло.

БУРТИКАТИСИ, аюси, аєшси. Перебирати в чому-небудь.

БУРЧ, а, ч., зоол. Теля п’яти-шестимісячного віку.

БУРЬ’ИНИК, а, ч. Хліб з товченої бульби.

БУРЬ’ИШІННИК, а, ч. Те саме, що й буришінник і бурь’иник.

БУРЬЙ’ИШКА, и, ж., бот. Те саме, що й барабуля, буришка, бурка.

БУР’Я, і, ж. Сильний вітер з дощем, снігом, буревій, вітровій, шторм. Буря валить дітей з ніг, сліпить снігом очі, а вони йдуть, пробиваються крізь сніжницю. (М. Ломацький).

БУТИ В БІГАХ. Переховуватися від правосуддя. Люде балакают, шо давно в селі ни видко сина Маланки, шо дес у бігах, бо відай шош вітворив. (Акришора).

БУТИН, а, ч. Ділянка, відведена під лісосіку. Лісорозробка. А в 31 ший у 32 році взагалі була кріза. Дес були икіс роботи, бутини, тогди робили дорогу в селах... (Л. Зузяк).

БУТИНАР, я, ч. Лісоруб. Частина збіднівших гуцулів наймалась до вирубу лісів – стала «бутинарями»... (М. Ломацький).

БУТИНАРИТИ, ю, иш. Працювати в бутині. Сусід Іван усе своє житє бутинарив у Жєб'ї. (Хімчин).

БУТИНАРЬ, я, ч. Лісоруб, що трудиться в бутині.

Б'УТИНИ, ів, мн. Ліси, призначені на зруб.

БУТІТИ, бучу, бутиш, образл. Плакати. Сильно плакати.

БУТЛІ, і, мн. Скляна посудина з вузькою горловиною від 2 і більше літрів. Неня і дєдьо кожного року роб'ї бутлі вина з свербивуски. (Я. Щербань).

БУТЛЬ, ля, ч. Велика скляна посудина у формі пляшки під саморобний корок. Олію отримували неочищеною. Після того, як вона простояла в посудині тиждень (зберігали її у великих «польських» бутлях), олія осідала... (М. Васильчук – Кобилянська).

БУТЛЯ, і, ж. Бутель.

БУТОР, а, ч. Харч. Доставка харчів у полонинських умовах.

БУТУК, а, ч. Довга колода. Дерев'яна колода.

БУТЬИ. Бути. Існувати. Бутьи мені самій сужено... А чьо – самій?.. А тотьи квіточькє, шо будут уліті прибігатьи д'мині... (П. Плитка-Горицвіт).

БУТЬИНАРІ, ів, мн. Робітники в бутинах. По бабах ходили, по дідах... зворах і єськьинєх, а єк перші сніжкє забілили, то тогді бутьинарі дали знати, шо си стало. (А. Василів).

БУХГАЛЬТЕР, а, ч. Бухгалтер... до банку буххальтера відрядили. (І. Сеньків).

БУХНИШЄ, я, с. Місце, яке залишилось від хати.

БУХНЯ, і, ж., буд. Стара хата – розвалюха.

Б'УХНЯ, і, ж., буд. Хата без хоромів.

БУЦ, а, ч. Те саме, що й будз. В скрині цього скарбу традиції, чисте повітря, шалена музика, трагедії і комедії тяжкого життя горян, старовіцкі, ще австрійські зґарди, бринза, буц... (Л.-П. Стринадюк).

БУЦКАЮТСИ. Б'ються. «Люба! Диви, єк барани буцкаютси. Аж іскри йдут».
(Л.-П. Стринадюк).

БУЦНУТИ, ну, неш. Вдарити. Нараз пустився бігти до мене і буцнув у коліно. В першу мить я подумав: грається. Та він відійшов, розігнався другий раз і з наскоку так вгатив по ногах, що я впав. Не підхоплювася і не кричав, бо гадав, лежачого не зачепить. Де там... Баран знову вдарив мене...
(М. Яновський).

БУЧЬОК, чка, ч., бот. Мале деревце бука. Сіянец бука. «А у мої бідашини паперові двері, бучьок ми си розвиває, єк іду до неї. Бучьок ми си розвиває, черлена калина, шоби мені потривала чічка-бідашина. Трюху-ху!». (Л.-П. Стринадюк).

БУШПАН, а, ч., бот. (Buxus). Самшит. Вічнозелені кущі або невеликі дерева заввишки до 8 м. Медонос. Кора та листки містять алкалоїди.

БУЮТ. Є. Бувають. Гостюють. Навідуються. – Та вліті малі там буют. Аді син из жинкув та й внуки, а узимі сшєста ходєт їго видознати. (Л.-П. Стринадюк).

Б'ЮТ. Б'ють. Товчут. У полонині браєм б'ют будз на бриндзю.

В

ВАГА, и, ж. Важкість предмета, що зважують. Цінність того, про що йдеться.

По селах, коли хочемо виднести молоко до молочарні, то видразу остужуємо єго у керниці, обо у потоці. Охоложене молоко має дуже велику вагу – значінє – и на тото відбірця молока на молочарни мусит и звернути достаўцям увагу. (К.г., 1935).

ВАГУВАТИ СИ, ую си, уєш си. Вагатися. Не бути впевненим (ою).

ВАҐА, и, ж. Складова частина воза, до якої прикріплюють ворчики (орчики).

В'АДИТИ СИ, жу си, иш си. Сваритися. Вступати в сварку.

ВАЖКА, и, ж. Тягарець. – Мой, то я забув узєти з собов усі дрібні важки... (Пістинь).

ВАЗЕЛІНКА, и, ж. Вазелін.

ВАЗНИЦЯ, і, ж., буд. Споруда для сушіння фруктів.

ВАЙЛЬ'О. Ой, ой біда.

ВАКАР, а, ч. Доглядач за коровами на полонині.

Яловиих овець, ягнят і баранів доглядав «єлочер», рогату худобу – «бовгар», корови – «коровар», або «вакар», телята годував і доглядав «телєчар», коні – «коняр», а свині – «свинар». (І. Сеньків).

ВАКАЦІЇ, ій, мн. Канікули.

ВАКАЦІЙНИЙ ХОР, ого ру, ч. Цей хор складався з інтеліґенції, яка тут відпочивала, і діяв під час вакацій, тобто літніх канікул. (Л. Вардзарук).

ВАКНО, а, с., буд. Вапно. Ни гашене вакно в наше село привозили аж із-зза Дністра. (Великий Рожен).

ВАКОВАНА, ої, ж. Евакуйована. Вивезена. У войну то ни одна сімня була вакована долів. (Верховина).

ВАЛАНСАТИСИ, аюси, аєшси. Волочитися. Дармувати час.

ВАЛАХ, а, ч., зоол. Ветеринар або інша людина, яка каструє переважно свиней.

ВАЛАШІНА, ої, ж., зоол. Кастрована. Валашіна льоха після кількох опоросів борзо почєла поправ'єтиси. (Микитинці).

ВАЛЄЄТСИ. Валяється. Лежить розкидано. Миски та лижки – усе тобі на голову летит, єк град. З хати видразу зробит ти колешню. Стіни станут голіські, мисники порожні, а на помості чєреп'є валєєтси.

(О. Манчук).

ВАЛЄТИСИ, юси, єшси. Забруднюватися. Пустувати.

ВАЛИЛО, а, с., буд. Типова гуцульська споруда для валяння й ворсування ліжників. Збудована при млині, працює від води з потоку. (і. Сеньків).

ВАЛИТИ, валю, валиш. Бити, гнати. Замінити. Повалити пануючу владу.

ВАЛКА, и. ж. Вируб. Вирубання лісу. В цему бутині добре йде валка лісу... (Бангоф).

В'АЛУБ, а, ч. Жолоб. Жолуб на пасові.

ВАЛУВАТИ, ує, зоол. Наші єгниці повалувалиси з породистим бараном і відий такі будут файні єркі. (Голошино).

ВАЛЬ'ИТИ, валю, валиш, зоол. Чистити коня.

ВАЛЬЦОВИЙ МЛИН, ого а, ч., буд. Млин, де все обладнання працює на електриці.

ВАНДРИ, ів, мн. Мандри. Туристичні походи.

ВАНІЛІЯ, її, ж. Ванілін, який використовують у кондитерстві.

ВАНЄНКА, и, ж. Велика металева посудина, яку здебиршого використовуют для зберігання води або згодовування січки худобі. (Г. Кутащук).

ВАННЬИНКА, и, ж. Те саме, що й ванєнка.

ВАПНЄРКА, и, ж. Місце, де у великій кількості випалюють і гасять для реалізації вапно.

ВАР, у, ч. Узвар – солодкий відвар із сушених фруктів. Під час Святої Вечері всі члени родини повинні дотримуватися традиції різдвяної трапези: у Космачі спочатку споживають кутю, а не голубці чи борщ, відтак – голубці, вареники, холодець із риби або мариновані оселедці, далі – гриби з буряками, квасолю з часником та оливою, запиваючи узваром. (Д. Пожоджук).

ВАРА. Уживається в значенні: геть, не можна, не смій.

Вара було шо ми ирчі. Бувало, скоро на мнє лиш шош трошки посиров'єт, то ого – я з хати порс тай просто до діда, маминого дєді. Добре, шо дорогу знав до діда, то ж страху ми ни було. (П. Шекерик-Доників).

ВАРҐИ, ВАРЕ. Здається. Дійсно. Справді. Чи так? Ци варе мене пустє – не знаю... (І. Сеньків).

ВАРЕНИЦЯ, і, ж. Страва з самого тіста, нарізаного квадратиками або прямокутниками, без начинки й зварена в ледь підсоленій воді.

ВАРИВКИЙ, ого, ч. Кволий. Слабий. Хворобливий.

ВАРИШКА, и, ж. Ополоник. Черпак для набирання страв.

ВАРІВКИЙ, ого, ч. Небезпечний. Страшний. Швидкий.

ВАРІВН'ИЙ, ого, ч. Страшний. Пудний. Лячний.

ВАРІННИК, а, ч. Банячок, горнець, казанок для варіння кулеші.

ВАРІЯТ, а, ч., образл. Безглузда людина. Дурень.

ВАРІЯТКА, и, ж., образл. Людина слабшої статі, яка не вповні розуму. Безроз-

судлива жінка. – Ха-ха-ха… К-ха-кха… Хе-хе – хе… Василина тебе зрадила. Зради-дила! – заскрипіла надтріснутим голосом і націлилась у мене скоцюрбленим пальцем Криклихаваріятка. (М. Яновський).

ВАРКИЙ, ого, ч. Слабовитий. «Хоть би в пічь си замастьили,
Вид судьби у сховню,
Припис Божий скрізь нас найде –
Варкєх й при здоров'ю...»
(Б. Радиш-Маринюк).

ВАРКО, присл. Небезпечно. Та ще йик покаже слід звірини, ну то най там, але йик чоловічий, то таки варко так робити. (В. Шухевич).

В'АРКО, присл. Страшно.

ВАРОАТОЗ, а, ч., бдж. Збудник – кліщ Варроа якобсоні. Вражає дорослих бджіл, личинок і лялечок, живиться гемолімфою.

ВАРОТОЗ, а, ч. Небезпечне захворювання бджіл.

ВАРТАШ, а, ч. Вартівник. Лісовий сторож.

ВАРТОВНІ, і, ж., буд. Мале приміщення для сторожування церкви. Колис були вартовні, а нинька їх нима.

ВАРУВАТИ, ую, уєш. Грабувати. Красти.

ВАРУВАТИСЯ, юся, єшся. Бути обачним. Сперечатися.

ВАРЯ, і, ж., Їжа. Страви

ВАРЯТ, а, ч., зоол. Норовистий, сильний кінь.

ВАР'ЯТ, а, ч., зоол. Норовистий. «...за тими вар'ятами із вітра летіли». (М. Савчук).

ВАРЦ'АБИ, б, мн., буд. Одвірок. Підвіконня.

ВАСАГ, а, ч. Верхня частина воза. Коробка воза.

ВАСЕРВАГА, и, ж., буд. Рівень Майстри виклали цоклі, на йких будут підвалини дерев'єної хати под васервагу. (Текуча).

ВАСИЛЄНИЙ СВЄТИЙ ВЕЧІР, ого а, ч., церк. Другий Святвечір напередодні Різдва Христового. На Василєний Свєтий вечір, єк мали сідати до вечєрі, то дідо так, єк й на перший Свєтий вечєр, набрав дванайціть страв у миску, лиш тепер скоромних, та й просив тричі градового царя – водєного чьорнокнижника на тайну вечєрю. Так само тричі обійшов из вогнем, обкурюючі наокола хату ладаном й чьорногірским зілєм, то дідо вистрілив так тричі з пістолєт, шо аж сажя упала в подах из дахів. (П. Шекерик-Доників).

ВАСИЛИХА, и, ж. Дружина Василя. Та вуйна Василиха знала багато дуже давних оповідок. (Рожнів).

Василиха сидить на отаві і плекає дитину.
(М. Черемшина).

ВАС'ИЛЬИ, церк. Новий рік за Юліанським календарем (старим стилем). – (14 січня).

ВАСИЛЬКИ, ів, мн., бот. Волошка синя. У народній медицині рослину використовують при хворобах печінки та жовтяниці, пієлонефриті, нирковокам'яній хворобі та набряках ниркового походження. При захворюваннях нирок і сечового міхура готують настій квіток волошки синьої. (Ф. Мамчур).

ВАТАГ, а, ч. Після депутата ватаг є найстаршим на полонині. Коли людина далеко від оселі ціле літо є ватагом, депутатом чи пастухом на полонині високій, усе з неї відпадає, стає перед нею світ первовічний, як за прадавніх днів людства. У господарстві постійно те саме, постійно безконечна праця, а для думки, для серця занять небагато. (С. Вінценз).

Ватаг мав до своєї помочі молодого «загонєльника» або «струнґара», що підганяв вівці під час подою. (І. Сеньків).

В'АТАГ, а, ч. Старший на полонині. В'атаг у стаї на комарнику лишьиї їсти: будз, кулешу, сіль. Всі заходіт до стаї, (при розлучіні) молітсі Богу, дьикуют Богови за щісливе літувані. (А. Малкович).

ВАТАГУВАТИ, ую, уєш. Командувати пастухами. Уміти переробляти молоко і... Мій дєдя перейшов майже через усі полонинські школи. Ватагував на Костричі, випасав корів на Мариші, носив кіньми бринзу з Веснарки, вівчарив на Погарі. (М. Яновський).

ВАТАРНИК, а, ч. Місце в стаї для ватри.

ВАТАХ, а, ч. Те саме, що й ватаг.

ВАТЕРНИК, а, ч. Те саме, що й ватарник. – Сідай, парубче, відпочивай, – показав мені Матаржук на круглий пеньок – ковбчик біля ватри, що заміняв стілець. Старий підкинув у вогник кілька сухих патичків. Ватра відразу пожвавішала, підскочила, проганяючи зі стаї незатишну похмурість, звеселяючи непривітне помешкання. (М. Яновський).

ВАТРА, и, ж. Багаття. Вогнище. Вогонь. Пішов у сусідню стаю, що вже була порожня. Там розложив ватру й переночував.
(М. Ломацький).

З Гуцульщини походить й наша «ватра» (вогонь), яку так любить наша молодь на літніх оселях. (М. Ломацький).

ВАТЕРКА, и, ж., зменш. до ватра. Невелике багаття. Легенький вогонь у грубці. «...Клали невелику ватерку, пидогрівали сік і у нему розпускали цукор...». (В. Дмитрюк).

ВАТРАК, а, ч. Помічник ватага на полонині.

ВАТРИШЄ, ша, с. Велике багаття, вогнище.

ВАТ'УЙКА, и, ж., зоол. Однорічна коза.

ВАХЛЯР, а, ч. Віяло. Віялце для прохолоди.

ВБЕРАТИСИ, аюси, аєшси. Одіватися.

ВБЕРЯ, і, ж. Лудинє. Ноша. Одяг. Минали століття, мінявся стиль і вигляд гуцульської вбері. (А. Клим).

ВБИЗВАТИ, обізву, обізвеш. Стара Меланка мала звичку будь-кого вбизвати за найменше...

ВБИРАТИСИ, аюси, аєшси. Те саме, що й вбератиси. «Коли сонце зачинаї вбиратиси в силу, а день більшіє», тоді на Стрітення...». (Ю. Чиґа).

ВБИРТАТИ, аю, аєш. Обертати. Перевертати. « – І так вбиртаю шкіру, щоб чухати у другий бік. З такої шкіри можна шити білий кожух.» (І. Лазоришин).

ВБОВА, и, ж. Взуття.

ВБОВАНКИ, ок, мн. Вид давнього взуття. З овечої шкіри, яку вибілювали, або дубили, шили білі або охро-коричневі киптарі, кожухи, білі клапані, шкіряні рукавиці, мошенки для грошей, пояси, череси, шебети, куплі, вбованки, ремінці, духові мішки для кузні, бубони та багато інших речей. (М. Сорич).

ВБОЄ, Обох. Обоє. У мої невістки чємні вбоє онуків. (Путила).

ВБРАНЄ, я, с. Те саме, що й вберя. Головним вбранєм мишинських людей в XIX і в першій половині XX ст., насамперед для дівчат були – довга сорочка, поверх якої одягали сукню, обшиту басаманами (чим більше басаманів, тим багатша дівка). На шию брали таляри, коралі, пацьорки, гірданки, баюри (пасма з волічки), взували юхтові чоботи. Носили киптарі, кожухи, байбараки, постоли, черевики.

Хлопці носили вішиті сорочки поверх штанів, підперезувалися паском, куплею або чересом, при цьому збирали сорочку ззаду (у хвіст). Одягалися взимку в кожухи, киптарі, байбараки, холошні, рейтки, взувалися в постоли з вовняними білими онучами, обв'язаними вбованками чи волоками, у черевики й чоботи.

Влітку чоловіки ходили в солом'яних чи сукняних капелюхах, кашкетах. Здебільшого влітку всі ходили босі. (М. Сорич).

ВБРАНІ, я, с. Те саме, що й вберя, вбранє, ноша, одяг.

ВБРАНЬИ, я, с. Вбрання.

ВБРАТИ. Одіти. Одягти. В Космачьи вміют файно вбрати кнігиню до слюбу.

ВБРАТИСІ, вберусі, вберешсі. Вдягнутися. Одягнутися.

ВВІЧЮ. В очах. Перед очима. Сварлива Докія довго була ввічю менш уступливій бабі Пазюні з вишнього кутка. (Малий Рожен).

ВГАРАТАТИ, аю, аєш. Сильно вдарити. Зрубати або спилити деревину.

ВГЛЮЗАТИ, аю, аєш. Встигнути.

ВДАВСИ. Сподобавси.

ВДАВСЯ, юся, єшся. Подібний. Схожий вродою. Не такий. Не вдався. А як куми звели до того бесіду, що він головою не вдався ані у свого дєдю, ані у неню, лиш таки в свою бабу... (М. Черемшина).

ВДАТИСИ, юси, єшси. Бути схожим, сподобатися.

ВДАСЦИ. Сподобається. Їм може вдасци ця робота.

ВДОВЕЦ, вдівця, ч. Вдівець. Удовець.

ВЕЙДИТИСИ, уюси, уєшси. Дуже дивуватися, аж до словесного відгомону.

ВЕКЕЛИЯ, ї, ж., бот. Тверда губка на дереві. Приходить Валикдень – нема за що паски купити. Він пішов у ліс і найшов на дереві векелию, відбив її і приніс додому. (І. Пелипейко).

ВЕЛИГОРА, и, ж., геогр. Давня назва перевалу Німчич. Під Велигорою Юрій Федькович подякував селянинові та й пішов далі. (М. Іванюк).

ВЕЛИКА УКРАЇНА, ої и, ж., геогр. Східна Україна. Наш предід був у Січових стрільцях, воював з москальими у Галичині. Потому був ранений, загинув десь на Великі Україні (М. Негрич).

ВЕЛИКИЙ ПІСТ, ого посту, ч., церк. Так, як і в Румунів, впродовж року є чотири багатоденні пости. Найголовніший – Великий піст – сім тижнів перед Паскою. Він встановлений за прикладом самого Ісуса Хрис-

та, який постив у пустелі сорок днів. Це час особливого покаяння і посиленої молитви.
(Ю. Чиґа).

ВЕЛИКО, присл. Багато. То велико значит, шо все видіти на власні очі. (Ільці).

ВЕЛИКОМУЧЕНИК, а, ч., церк. Так церква називає осіб високого рангу або сану, котрі зазнали мук або мученицької смерті за віру.

Нещодавно голова Косівської станиці Братства ОУН – УПА імені курінного Скуби Петро Підлетейчук, за дорученням проводу, звернувся до голів РДА З. Томащука та районної ради М. Шатрука з проханням забезпечити відповідну підготовку до гідного вшанування пам'яті видатного українського церковного діяча, колишнього правозахисника і політв'язня на його батьківщині – в селі Хімчині – Патріарха Київського і всієї Руси-України Володимира (в миру Василя Омеляновича Романюка). (Л. Гірська).

ВЕЛЬБИТИ, блю, биш. Хвалити. Кажут: «Є в сусідів три дівчині. То, старшу, лиш, єлоси висватати, тай, у згоді житє вельбити, тай, домітувати потрохє на господарьку, аби ни охлєвала».
(П. Плитка-Горицвіт).

ВЕЛЬОН, а, ч. Весільний головний убір нареченої. Дотиперь у високогірних селах Косівщини кнігині ни схвалюют вельони, а й єк у давнину вбирают вінки. (І. Мисюк).

ВЕПЕРЬ, вепра, ч., зоол. Вепр. Дикий кабан. У цих лісах типер завелиси й вепрі. (Старі Кути).

ВЕРГ, ну, неш. Кинув. Метнувся.

Я си тогди так був верг, шо без порток у зимі из хати аж на Пушкарь вілетів.
(О. Манчук).

ВЕРЕ. Не знати. Цікаво. Чи так таки.

ВЕРЕГЧИ, ну, неш. Кинути. Шпурити.

ВЕРЕМ'Є, я, с. Файна погода.

ВЕРЕМІННА, ої, ж., анат. Вагітна. При надії. Зайшла. Веремінна жінка ни сміє нічьо бажіти їсти. А єк шо забажит, то мусит то видразу иззісти, бо єк би дужи забажіла, а ни було того, то тогди видразу може в неї, ни дай, Боже, дитина збічі.
(П. Шекерик-Доників).

В'ЕРЕМЙИ, я, с. Погода. Єк в'еремйи, то з води малого Буркутця аж искри летют.
(Г. Кутащук).

ВЕРЕМНЄ, я, с. Гарна, сонячна погода. «Ий, шо ти, старий діду, знаєш та й розумієши на погоді. Мій калєндарь мудрійший від тебе, єго уложєли учені голови, а ни такі дурні, єк твоя. Він пише тепер єкраз погоду, и то велике веремнє».
(П. Шекерик-Доників).

ВЕРЕМНІ, я, с. Сонячна погода.

ВЕРЕМ'Я, я, с. Те саме, що й верем'є, веремнє.

ВЕРЕНЯ, і. ж. Домоткане вовняне або лляне покривало. Рядно.

ВЕРЕТА, и, ж. Те саме, що й вереня. У різнобарвному сплетенні вовняної пряжі утворюються ювелірно розроблені орнаменти традиційних мотивів «клинців», «кривульок», «скосиків», які густо вкривають узористими смугами все тло верет, рушників. (Т. Кара-Васильєва).

ВЕРЕТЕНО, а, с. Просте знаряддя для прядіння у формі шпиці з наконечником, яким викручують нитку з кужеля.

ВЕРЕТ'ЇННИК, а, ч. Людина, яка вміє робити веретена.

ВЕРЦАК, а, ч. Набір інструментів.

ВЕР'ЕЧИ, ечу, ечеш. Вергти. Кинути.

ВЕРЖЕ, у, еш. Кине. Але єк є у нас Великдень и хтос верже на воду шкаралушу из єйця і та шкаралушя заплиє до тих людий Рахманів, за півчверті тижня, – то вни видє, шо є на світі Великдень, шо воскресла правда на світі, єку уни хотє, шоби була изкрізь.
(Г.к., 2010).

ВЕРІТКА, и, ж. Домотканий хідник. Стара доріжка.

ВЕРІТЧИНА, и, ж., зменш. до верітка.

ВЕРКЛЮГ, а, ч. Металевий стержень з кільцем, що прокручується, призначений для прив'язі тварин на ланцюгах.

ВЕРКЛ'ЮГ, а, ч. Пристрій, на якому вішають казани та плетуть шнури. Те що й берфела.

ВЕРНДЛЬ, длья, ч., збр. Одноразовий кріс 1867-1873 років, спроектований австрійцем Й. Верндлем.

ВЕРНЕТСИ. Вернеться. Повернеться. «Коли мама йшла в село, то знала, шо єк вернетси, дома буде лад: і худоба нагодована, і їсти зварено». (Я. Поп'юк).

ВЕРНУСИ, уси, ешси. Вернуся. Прийду. Повернуся. Заким вернуси т'хаті, абис наколов дроў... (Замагора).

ВЕРСТАК'И, ів, мн. Однолітки.

ВЕРСТВА, и, ж. Однокласники. Однолітки. Ровесники.

ВЕРСТВАК, а, ч. Ровесник.

ВЕРСТВАЧЬКА, и, ж. Ровесниця.

ВЕРТЕП, у, ч., церк. Своєрідний пересувний театр, який розігрує сцени із святого письма, зокрема Євангеліє від Луки.

Дуже широко розповсюджувалися народні вертепи на Україні, в яких наш народ по-своєму бачив Різдво Христове. Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує вертеп у Середньому Березові, який був зорганізований ще в 1953 році братами Євгеном та Юліаном Сулятицькими. Текст роздобули аж на Тернопільщині. Радянськими органами в той час проведення релігійних обрядів було заборонено, тому вертеп «ходив» по віддалених кутках.

Основна тема вертепу – боротьба між добром (Ангел, Пастирі, Гуцул, Подолянин, Буковинець) і злом (Ірод, Біда, Жид, Воїни) – пронизувалася світлим променем звістки про Різдво Христове. (М. Дрогомирецький).

ВЕРТЕП, у, ч., церк. Гурт колядників, які в файних костюмах показують дійство про народження Ісуса Христа.

ВЕРТЕП, у, ч., церк. Невеличка хатка з дерева у формі церкви, як обов'язковий атрибут Різда Христового. Колядники носять із собою вертеп – невеличку дерев'яну хатку у формі церкви. В кімнаті ставлять його на стіл і на час колядування запалюють у ньому свічку. (Ю. Чиґа).

ВЕРТЛЮХ, а, ч. Те саме, що й верклюг, веркл'юг.

ВЕРТОЛЬОТ, а, ч., техн. Вертоліт... Вертольот стоєв на дорозі й дуже крутив...
(В. Сенітович, В. Зеленчук).

ВЕРХ. Кинув. Иван верх д'земни тилє єк пір'їну. (Криворівня).

ВЕРХОВИНА, и, ж., геогр. 27 грудня 1962 року Жаб'є перейменовано на Верховину. Так чи інакше в цьому році (2012-му) Верховині, як новій назві селища і райцентру виповниться 50. А в 2014-му – 600 літ першої письмової згадки про Жаб'є, яке Іван Франко у 1864 році назвав гуцульською столицею. (Д. Ватаманюк).

ВЕРХОВИНОВІСТЯНИ, ян, мн. Працівники районної газети «Верховинські вісті».

ВЕРЦАК, а, ч. Інструмент, який необхідний для роботи в бутині та на лісосплаві.

ВЕРШЄК, а, ч., бот. Верхівка дерева... а витак лиш вихоп'єєси надвир, аби борше виліз у вершєк дерева і прив'єзав їго там. (В. Дмитрюк).

ВЕРШИК, а, ч., літ. Вірш. Віршик.

ВЕРШИТИ, шу, шиш. Викладати верх стога чи копиці. Викінчувати дах будови.

ВЕРЬХ, а, ч. Верх. Сонце заходило за Громов'єнцкєй верьх, а люди ближилиси ит своїм хатам, лише шо від Церкви йшли.
(П. Плитка-Горицвіт).

ВЕРЬХ, а, ч. Верх чогось. Верхня частина. Перевага над кимось. «Йик воробец на Стрітині зможе напитисі води з волового сліда, літо озме верьх над зимов». (Ю. Чиґа).

ВЕРЬХОВИНА, и, ж., геогр. Верховинський край. Майже порожну Верьховину и на грузь затраптоване Покутє перебрав...
(А. Оссендовский).

ВЕСЕЛА, и, ж. Райдуга, яка з'являється в атмосфері внаслідок заломлення сонячних променів у краплинах дощу.

ВЕСЕЛИЦІ, і, ж. Веселка. Нашим дітвахам любо дивитисі на веселиці. (Вижній Березів).

ВЕСЕЛИЦЯ, і, ж. Те саме, що й весела.

ВЕСЕЛІТСИ, люси, лишси. Веселіться. Радуйтеси і веселітси, бо заплата Ваша велика у небі. (А. Шептицький).

ВЕСІВНІ, их, мн. Весільні гості. Запрошені на весілля.

ВЕСІЛЄ, я, ж. Весілля. Бувало, на весілє у Жєб'ю, Криворівни, ци Космачє збералоси до соткі гуцулскіх коній ружніх мастей
(Ю. Бурчак).

Навесні 1939 року в мої первої сестри було весілє, тай на то весілє, я дістав урльоп... (І. Зеленчук).

ВЕСІЛІЧКО, а, с., зменш. до весілє.

ВЕСІЛЬИЧКО, а, с. Те саме, що й весілє, весілічко.

ВЕСНІВКА, и, ж. Випасання худоби в населеному пункті перед її вигоном на полонини. ....збирали в селі веснівку овец, такі в селі пасли боками, бо то можна постопашно пасти до Юрі. За веснівку, за вівцю ніц сі не платит, бо вівці навесні файно доятсі, шо лиш за молоко віпасаютсі. А за ялову вівцю треба платити гроші за веснівку. (А. Малкович).

ВЕСНІВКИ, ок, мн., мед. Висип на обличчі.

ВЕСНЯНКИ, ок, мн., мед. Против них миють ся дівки молоком від білої кобили.
(Ю. Бендейчук).

ВЕЧЕРІТИ, ію, ієш. Вечеряти.

ВЕЧЄР'Е, і, ж. Вечеря. ...Поран'е їїх скупала та й засмажила в маслі, була смачна вечер'е. (І. Жеґуц).

ВЕЧЄР, а, ч. Вечір. Кожда ґаздиня оперedь цими светками достаруєт все то, шо їй потрібно на Светий Вечєр, та й на колєдники... (П. Шекерик-Доників).

ВЕЧЄРЯ, і, ж. Вечеря. Гадаю си, аж тепер все тобі, жовніре, навіть, без вечєрі. (П. Плитка-Горицвіт).

ВЕЧІРНИЦІ, ь, мн. Вечорниці. В неділю, на «пушшіні» після Служби Божої до школи в Середньому Березові з усіх кутків села сходилися люди на вечірниці. Цей дуже гарний звичай поширився в наших селах давно. (Л. Симчич).

ВЕЧІРНИЧЬНИКЄ, ьок, мн. Організатори та учасники вечірниць.

Уже не раді були вечірничьникє... єк уздрют у дверях прихожих оттих невскічярів, шо лиш такє тимуй приходили й ни прошені... (П. Плитка-Горицвіт).

ВЕЧІРНЯ, і, ж., церк. Вечірнє Богослужіння.

ВЕЧОРНИЦІ, ь, мн. Вечірні забави. Раніше на вечорницях дівчата під наспіви, веселі жарти займалися рукоділлям: в'язали різні речі, вишивали, поралися біля своїх кужелів... (П. Біленчук).

ВЕЧЬИР, ора, ч. Вечір. На перший Свєт вечір рано, єк клали у піч перший хліб, то на него накладали вуглики букової грани – на урожу. (П. Шекерик-Доників).

ВЕЧЬИРІ, і, ж. Вечеря... из вечьирев ни ждут до захід сонця... (П. Шекерик-Доників).

В'Є. Звиває. То подвірє, де вперше ластівка в'є своє гніздечко, є шісливим. (Тюдів).

В'Є!, виг. Те саме значення, що й б'є, бйо, вйо.

В'ЄЗАТИ, в'єжу, в'єжеш, буд. В'язати. Учєри майстри вже кінчєли в'єзати нашим дітим хату. (Город).

В'ЄЗИ, ів, мн., анат. Вязи – тильна частина шиї; шийні хребці. Іван мав добру голову на в'єзах. (Я. Радиш).

В'ЄЗКА, и, ж. В'язка: сіна, перев'язаного перевеслом або курмеєм. Бахурі напали на дідуся і забрали в нього гроші, в'єзку ключів і... (М. Негрич).

В'ЄНУТИ, в'яну, в'янеш. Утрачати свіжість. Рідкісні кімнатні квіти раптом чомусь в'єнут і всихают.

ВЖЕБРАТИ, аю, аєш. Випросити або дістати щось. Старкуватий джус Иван вжебрав у своїх знакомиць чимало валюти.

ВЖЕНИТИ СИ, юси, ишси. Одружитися. Оженитися.

ВЖЕНИТИСІ, юсі, ишсі. Те саме, що й вженити си.

ВЖЕРЕБИТИ СИ, ться, зоол. Народити лоша.

ВЖЕРЕБИТИСІ, ться, зоол. Те саме, що й вжеребити си.

ВЖІЛИТИ СИ, алюси, алишси. Вжалитися. Дівчинка вжілила си кропивою.

ВЖІЛИТИСІ, люсі, ишсі. Те саме, що й вжілити си.

ВЖІХНУТИ СИ, уся, ешся. Дуже злякатися. Мати жахливий вигляд.

ВЖУЛИТИ, лю, лиш. Виманити. Вкрасти. Заволодіти чимось незаконним, нечесним шляхом.

ВЖЬИТИ, вжну, вжнеш. Вжати. Неня заставила мене вжьити бурачєнкі свиням на два дни, бо заходє свєта. (Я. Радиш).

ВЗАД, присл. Назад. Цурікати кіньми – давати , їхати взад.

ВЗЄТИ, візьму, візьмеш. Взяти. Узяти. Я взєв шкап'є в руки та й поволеньки подавси д'хаті. (О. Манчук).

ВЗІР, взору, ч. Зір, погляд. Депутат раптом змінив узір, що свідчило про його сердитість... (Бангоф).

ВЗГІН, взгону, ч. Косять траву чи отаву, орют присадибні ділянки.

ВЗДРІТИ, ю, иш. Побачити. І уже під вечір їдуть «беркутовці» на Черемош ловити тих, шо камінь грузє. Найшли таку машину, хлопці накидали ЗІЛ на половину. Вздріли жовнірів... (П. Девда).

ВЗДРІТИ СИ, ю си, иш си. Зустрітися. Побачитися. Їм Бог поміг вздріти си через багато років.

ВЗДРІТИСІ. Те саме, що й вздріти си.

ВЗЄТОК, ка, ч., бдж. Квітковий нектар, який виділяють нектарники. Його ж збирають бджоли.

ВЗНАК. Інакше.

ВЗЬИТИ. Те саме, що й взєти.

ВЗЯТОК, ка, ч., бдж. Збір нектару бджолами. Економно витрачають кормові запаси, взимку, надзвичайно заповзятливі в розшукувані джерел взятку, швидко мобілізуються і здатні збирати пожиток у короткі проміжки поліпшення погоди. Карпатські бджоли ефективно використовують медозбір, здатні відбудовувати стільники навіть при незначному весняному взятку... (М. Шевчук).

ВИБАВИТИ, влю, виш. Виростити. Виховати. Добре, що внуків вибавила бабця Докія. (Г. Кутащук).

ВИБАГАТИ, аю, аєш. Людина, яка ставить високі вимоги, забаглива, перебірлива. Коли брат кудись збирається в дорогу: на весілля, хрестини, гуляння, фестини, сестра має попрасувати йому сорочку, штани, та так, щоб без жодної вм'ятини, знайти пару однакових чистих шкарпеток, що вкрай важко, почистити туфлі, аби до блиску. (Л.-П. Стринадюк).

ВИБИВАНИЙ, ого, ч. Метод оздоблення виробів із шкіри. Це – вибивані ремінці, паски, постоли.

ВИБИГАЧКОВИЙ, ого, ч. Гнучкий. Такий, що легко піддається обробці.

ВИБІРЦЯ, і, ч. Керівник колядницької групи. У кождій колєдницькій таборі є вибірця. На вибірцу обераєтси церковний брат, або йкийс упливовий и поважний ґазда из присілка колєдницкої округи. (П. Шекерик-Доників).

ВИВАЛИТИСИ, люси, лишси. Викотитися. Розлягтися, створюючи незручності для інших.

ВИВАЛИТИСЯ, люся. лишся. Тут висваритися.

ВИВБИРАТИСИ,аюси, аєшси Гарно вдягнутиси, одітися.

Наші молодички та дівчєта вміют так вивбиратиси в свєта, єк ниде инде... (Путила).

ВИВЕРЕЧІ, виверму, вивержеш. Викинути. А свій говір, свою ношу, свій звичєй, виверечі на пометкі... (А. Оссендовский).

ВИВЕРНИЦЯ, і, ж., бот. Повалене вітром дерево.

ВИВИЛЄТИСИ, юси, ишси. Уникати. Уникнути. Ухилятися.

ВИВЕРГТИ, ну, неш. Викинути. – Мій синочку! Кілько шє буду казати вивергти тоту іграшку... (Волова).

ВИВИД, оду, ч., церк. Обряд виводу поліжниці. У п'єть неділь иде поліжниця до виводу. До того чєсу їй ни можна входити у церькви, аби ни занехарила церькви.

Жінка або чьоловік за ню миндує паламареви, шо є жінка по дитині до виводу. Жінка стає завита у перемітку на чілідинцкім ґанку. Попови платитци за вивид, але ни скрізь однако, и він перед службов иде на чілідинцкий ґанок, там жінка уклєкає на порозі, він шош їй чєтає над головов. Витак жінка ловитци попови за потрафіл и він її уводит у церькву до пристола насеред церькви. Там изнов шош піп їй чітає, виводит її и бризкає свєтов водов. Вна устає, цулує попа в руку и пристіл насеред церькви, тогди вже иде межи чєлідь, бо вна виведена и чіста вид усего. (П. Шекерик-Доників).

ВИВІНУВАНІ, их, мн. Обдаровані. Такі, що отримали належні їм дари.

ВИВІРКА, и, ж., зоол.(Sciurus vulgaris). Білка звичайна. Належить до родини білячих. Живиться: ягодами, насінням, горіхами, грибами, а також дрібними безхребетними, яйцями птахів, ящірками, зміями та дрібними гризунами. (Р. Шаламов, О. Литовченко).

ВИВЦЯ, і, ж., зоол. Вівця. Шо ти блієш, єк вивця у штрийбані. (Л.-П. Стринадюк).

ВИВЧЄР, а, ч. Вівчар.

ВИГИБАЄ. Вимирає. Хоть іди горі. Хоть іди долів, то з усего села лиш ми дві живі, бо я тото не рахую, шо світами бродит! Таки, бігме, село вигибає! (М. Черемшина).

ВИГИБАТИ, аю, аєш. Вигинути. Вимерти. Помирати.

ВИГЛЄДАТИ. Виглядає. Має вигляд... а найкрашше виглєдає, як идут с'єтити воду... (П. Шекерик-Доників).

ВИГУЛИТИ, ю, лиш. Виманити. Випросити. Вициганити.

ВИД, спол. Від. Рік вид року... (В. Зеленчук).

ВИДБЕРАТИ, аю, аєш. Відбигати. Раніше були в селах такі жинки, шо вміли видберати в худоби молоко.

ВИДБИРАТИ, аю, аєш. Відбирати. Забирати. Носют бджьоли меду, носют і носют. А пасічник видбирає в них. (О. Ковалюк).

ВИДВАЛУВАТИ, зоол., згр. (про вівці та кози). Закінчити статевий акт. Запліднити самку.

ВИДВОЛОДИТИ, лоджу, лодиш. Зм'якшити. Відволожити. Освіжити вологою. Аби легко було робити постоли, шкіру треба «видволодити», аби була мнєка, бо ни годин робити «морщінєчко» з твердої шкіри. (В. Дмитрюк).

ВИДЕЛЬЦІ, лець, мн. Виделка, як знаряддя для їди закусок і других страв. Иван брав у жида пироги пальцями, бо служниця погано мила видельці. (Верховина).

ВИДЕН. Винен щось, у чомусь. Має борг. Не винен.

ВИДЄ. Бачать. Вижуть... вни видє, шо є на світі Великдень... (Г.к., 2010).

ВИДКИНУЛИСИ. Спротивилися. Стали не до вподоби. Москалі видтогідь нам видкинулиси, бо є загарбниками. (Косів).

ВИДКО. Видно. Мабуть так. Очевидно. Тато тоді тільки хитро проговорив: «Видко, шьо до – о – обра в тебе служба». (Я. Радиш).

Надворі уже було видко добре осінь.
(П. Шекерик-Доників).

ВИДОВИШШЄ, я, с. Видовище. Все, що споглядається і привертає увагу. Видовишшє було жєхотне, то вже й ни кортіло дивитиси. Тут єк тут наробили рейваху, одни добиралиси крізь вікно, а сусіде побігли до уріду... (П. Плитка – Горицвіт).

ВИДОЗНАТИ, аю, аєш. Провідати.

ВИДОЙГРАТИ, аю, аєш. Відіграти. Зіграти весь музичний номер. Від тоді Іван Сорич «видойграв» чимало весіль... (Я. Максим'юк).

ВИДОРШІ, ів, с., церк. Богоявлення. Хрещення Ісуса Христа. Видорші – Ардан, 19. І. Дуже гонорово обходєт Видорші, а найкрашше виглєдає, єк идут с'єтити воду «на Ардан». (П. Шекерик-Доників).

ВИДОХРЕСНИЙ СЄТИЙ ВЕЧЬИР, ого ого ра, реліг. 18. І... цілий день божкуют и лагодєтци до Вечьирі, єк на перший Сєтий вечьир, лиш уже из Вечьирев ни ждут до захід сонця, а їдє, єк нап'ютци с'єчьиної води.
(П. Шекерик – Доників).

ВИДРАЗУ. Відразу. З першого разу. Виїхати з поточіни вдалоси видразу. (Голошино).

ВИДРО, а, с. Відро. Металева або пластмасова посудина. Путня.

ВИДТАК. Згодом. Пізніше. Після. Потім.

... А видтак єк ни заголоси, та ни опчьеписи коло шиї Андрійчикови, та ни зачьне просити... (П. Шекерик – Доників).

ВИДТИВ. Звідти. З того кутка.

ВИДТІВ. Звідти... а видтів у село...
(І. Зеленчук).

ВИДУЖЄТИ, єю, єш. Видужати. Набратися сил. Одужати.

ВИДУРЮВАТИСЯ, юся, єшся. Дуріти. Втрачати, загубити розум.

ВИЄСНИЛОСИ. Прояснилося. Настає погода.

ВИЄСНИТИ, ню, ниш. Вияснити. И єк омражений потрафив докладно виєснити сендзи, шо то за омраза, то сендзя засуджував оскарженого нираз на острі кари за тоту омразу. (А. Оссендовский).

ВИЖІДАТИСИ, аюси, аєшси. Зачекатися.

— Сусіди їздют морями, а я собі думаю: то нема біди! Ади колис ніхто морями не шукав... а я шє, Митрусю, сегороку у хоромах не була. Отако висижую днински та й гет вижідаласи... (В. Шкурган).

ВИЖНИЙ, ого, ч., геогр. Верхній. У багатьох селах Яблунівщини біля церков не було дзвіниць. Не було її і у Вижньому Березові. (В. Курищук).

ВИЖНИЦЯ, і, ж., геогр. Місто на Буковині. Назва цього районного центру, відомого ще з 1450 року, від слова «вижній» . Перша письмова згадка датується XV століттям. До 1774 року місто підлягало Молдавському князівству, а потім – Австро-Угорщині. Місто є важливим центром декоративного мистецтва, культури Буковинської Гуцульщини.
(М. Іванюк).

ВИЖНІЙ, ього, ч., геогр. На Гуцульщині це слово, як правило, вживають у значенні «верхній». (М. Іванюк).

ВИЖНЬИН, а, ч. Мешканець села Вижнього Березова на Косівщині.

ВИЖМАКАТИ, чу, чеш. Випрати. Прати. Попрати білизну. Ни годитси жмакати два тижні вид Богоявлення.

ВИЗ, воза, ч. Віз. Підвода. Фіра. Його родичі тішилиси, шо коли вертавси з бутину, то з повним возом шаламачя і форосту. (Барвінкове).

ВИЗБЕРАТИ, аю, аєш. Визбирати. Щось старанно зібрати, нічого не залишаючи. Вин добре визбирав усу барабулю в розкопаних рєдах.(Я. Щербань).

ВИЗИЧЮВАТИ, чу, чиш. Позичити. Взяти позику. На перший раз, для викупу ґрунту, ни було готівкє грошевої, приходилоси гроші визичювати в банку, котрий був під опікою жидівскою. (П. Плитка-Горицвіт).

ВИЇСНИЛОСИ. Прояснилося. Стало світло. На дворі уже виїснилоси, витко, буде файна погода. (В.Дмитрюк).

ВИЇХАТИ, аю, аєш. Виїжджати. Виїздити. Відправлятися рейсовим автобусом. – Любі кумочки, абисте ни переживали, а ми вже виїхаємо. (Красник).

ВИЇХУВАТИ, ую, уєш. Те саме, що й виїхати.

ВИЙГРА, и,ж., згр. Розпусниця. Жінка, яка веде аморальний спосіб життя.

ВИКАПАНИЙ, ого, ч. Дуже подібний. Схожий на когось. Малий Дмитрик – то викапаний дідусь.

ВИКЄГНУТИ, у, еш. Витягнути. У баби Василини тоже викєгли пушка з буди. (Л.-П. Стринадюк).

ВИКІПІЛО, Вияснилося діло, справа...

ВИКОНЦЕ, я, ж., бдж. Вічко. Льоток у вулику, через який літають бжьоли. Єк бжьоли на виконци вулия гутєт – то на дожь. (К.г., 1935).

ВИКНО, а, с., буд. Вікно. Крізь маленьке викно світивси каганчік на печі. (Голови).

ВИЛИЦА, і, ж., анат, Щелепа.

В'ИЛІГ, а, ч. Видаток.

ВИЛІЗАЄ. Вилазить. Єк у вермнє вилізає гад на земню, то має бути слота. (К.г., 1935).

ВИМІВКА, и, ж. Привід. Тут.

ВИМНЄ,я, с., зоол. Вим`я. Вимнє треба добре руками розтерати (наслідуючі штуханє головов телєти у вимнє), доїти цілоў долонеў, а ни натєгати дийки пальцями). (К.г., 1935).

ВИН, його, ч. Він... а єк вин мені заграє – всю біду забуду. (Л.-П. Стринадюк).

ВИННИЙ, ого, ч., бот. Солодкокислий.

ВИНО, а, с., бот. Виноград. Цего літа файно вродило вино... (Смодна).

ВИПАНАХА, и, ж, Прочуханка.

ВИПОВІСТУВАТИ, ую, уєш. Оповісти. Розповісти... нам виповістував, шо в мами апиндиціт. (В. Зеленчук).

ВИПОРТОК, ка, ч., образл. Остання дитина у сім`ї.

ВИПРИНИ, ин, мн., бот. Агрус. Аґрис.

ВИПУЛЄТИСИ, єюси, єшси. Витріщатися.

ВИРАДИТИСИ, жуси, ишси. Порадитися. Та й ми з Аннов вирадилиси, шо нічьо инше, лиш маємо цес «апиндиціт» задушити. (В. Зеленчук).

ВИРДА, и, ж. Гурт.

ВИРЄДА, и, ж. Проводи.

ВИРІД, у, ч. Проводи: на полонину, в армію.

ВИРІЖЄТИ. єю, єш, Проводжати. Будь, миленька, здоровенька, я си виріжєю. (В. Глібчук).

ВИРІТКЄ, ок, мн. Домоткані вироби: накидки, доріжки. І вже з отриманого матеріалу на верстатах виробляли «вирітке» (килимові доріжки), «верені» (покривала) «коверці» (килими). (Я. Радиш).

ВИРИКЛЄМУВАТИ, ую, уєш. Звільнити від школи.

ВИРІВНАЇТЦИ, Вирівнювати. Вирівняти. Зрівняти. Єк вирівнаєтци, здоймаєш її і ріжеш на «паси». (В. Дмитрюк).

ВИРІЖЄТИ, єю, єш. Виряджати. Проводжати.

ВИРІЖЄЮТ. Виряджають. Відпраляють. Аді, вуйна виріжєют мене водно проти козаків, абих їх до трупарні принаджувала, аби хліба давала. (М. Черемшина).

ВИРОБ'ЄКИ, ів, мн. Постоли, зроблені з вичиненої шкіри.

ВИРОБЛЄЛИСЕ. Вироблялися. Аби вироблєлисе ніжки у молодого лошьити, його привьизуют до дишлі фири... (О. Ковалюк).

ВИРОБЯК'И, ів, мн. Постоли.

ВИРОЮВАТИ СИ, ют си, бдж. Вилітати роєм. Роїтися. Перед свєтом Ивана Купала бджьоли найбирше любют вироювати си. (О. Тим'як).

ВИРЦАК, а, ч. Набір інструментів. Те, що й верцак. Було тєжко, мусив мати усьо своє лудинє, вирцак (інструмент) та харчі. (В. Дмитрюк).

ВИСАМУВАТИ, ую, уєш. Випробувати. ...єк уже виділа, шо ни переможе Андрійчика, та й знала, шо вара си вперати, бо добре уже висамувала Андрійчикову моду. (П. Шекерик-Доників).

ВИСВЄТИТИ, єчу, єтиш, церк. Висвятити.

ВИСВІТИТИ, чю, иш, церк. Те саме, що й висвєтити.

ВИСЄТИСИ, юси, єшси, згр. Пісяти. Попісяти.

ВИСИПАТИ, аю, аєш. Виливати.

ВИСИП'ЄТИ СИ, ю си, єш си. Виспатися. Висиплятися.

ВИСІВКА, и, ж. Дуга.

ВИСІКАТИ СИ, аю си, аєш си. Вишморгати. Шморгати.

ВИСІТИСИ, юси, єшси, згр. Те саме, що й висєтиси.

ВИСЛЮК, а, ч., зоол. Осел. Віслюк. Ішак. Ослюк.

ВИСТИВАТИ, ає. Вистигнути. Цим разом компот борзо вистиг у хоромах. (Яблунів).

ВИСТРАВНЕ, ого, с. Проїсне.

ВИТАК. Пізніше. Потім.

ВИТАЄМО. Вітаємо. А за цим словом витаємо всіх Вас из першими свєтами у році. (В. Зеленчук).

ВИТАМ. Звідкіль.

ВИТАТИ, аю, аєш. Вітаю. Здоровлю. Поздоровляю.

ВИТАТИ, аю, аєш. Перемагати.

ВИТАХ. Відтак. Згодом. Потім.

ВИТИГРАФІЯ, її, ж. Фотографія.

ВИТИТИ, чу, тиш. Впасти. Звалитися.

ВИТИЦЯ, і, ж. Тоненька воскова свічка.

ВИТІГАТИ, аю, аєш. Витягати. Сплавна контора мала свою техніку, свої бульдозери, котрі чістили русло ріки. Витігали на берег дараби у Кутах та й Вижниці. Були бригади, шо робили кашиці., укріплювали береги ріки. На ріці клали раки на широкому плесі для відводу течії, шоб легше йшла дараба. (В. Дмитрюк).

ВИТКО. Видно. Добре проглядається. Витко, шо було гиновато, бо вже корову лишили. (П. Плитка-Горицвіт).

ВИТТЕПЕР. Відсьогодні. Віднині. Віднинька. Починаючи з сьогоднішнього дня.

ВИФАСУВАТИ, ую, уєш. Отримати з державної каси чи складу. Щось виділити. Іван тут же вифасував сестрі раніше відкладені гроші. (Кобаки).

«ВИХІД НА ПОЛОНИНИ». 2013 року в Путилі пройшло 50-е районне традиційне свято «Вихід на полонини». Його учасників зігрівала ВАТРА – життєдайниця та оберіг, які супроводжують в будні й свята людину, її годувальницю – худібку, приваблюючи добрі сили й заступаючи від злих.

ВИХІРИТИСИ, юси, ишси, згр. Виспатися. Бути бадьорим після сну.

ВИХОДОК, а, ч., буд. Вбиральня. Нужник. Потребник.

ВИХОП'ЄЄТСИ. Вихоплюється. Зриваючись вибігає... а витак лиш вихоп'еєтси надвир... (В. Дмитрюк).

ВИЦЕРЬКАТИ, аю, аєш. Видоїти все молоко. Видурити в когось останні гроші.

ВИЦИ. Звідси. З цего місця.

ВИЦОФАТИ, аю, аєш. (пол.) Завернути назад.

ВИЦОФАТИСЯ, юся, єшся. Вибратися. Вийти.

ВИЧИРІШНИ, ого, с. Вечірнє молоко. Вечірнє сонце. Вичирішни молоко проціджували у путину, або котел і тримали на холоді до рані. Були і тикі стаї, шо протікав потічок чириз стаю, тогди тримали у воді так, аби молоко до рані ни скисло. Рано з вичирішного молока збирали пригорьщьми або полонником солодку смитану, лишьили трохі на їду, а з решти робили масло у бирбиници, іку вішили на курман закинутий чириз козел у стаї і хітали бирбиницив, потий сі ни зробит масло. (А. Малкович).

ВИЧУДИ, ів, мн. Чудеса.

ВИЧУРАЄ. Протікає. З бочки вичурало вино, бо вна дуже стара. (Косів).

ВИШКІРИТИСИ, юси, ишси. Вишкіритися.

ВИШНЄК, а, ч. Вишнева наливка. Вишняк.

ВИШПАРОВАНИЙ, ого, ч., буд. Рівно обтесаний.

ВИШШЄ. Вище. – Гуляй, Міхайлику, шє вишшє. (В. Зеленчук).

ВИЩІПАТИ, аю, аєш. Вищипати. Старенькому чоловікові безболісно вищіпали волосся у носі й вухах. (Я. Щербань).

ВИЮРҐАТИ, аю, аєш. Розхитати. Розтелепати. Микола так виюрґав остриву, шо взьив иї разом з вішінков. (Н. Березів).

ВІБАГАТИ, аю, аєш. Ставити високі вимоги.

ВІБАЧЄЙ, аю, аєш. Вибачай. Пробач. – Вібачєйте, прошу пана, я ж не знав, шьо на вашій планеті файкувати з люльки ни можна. (М. Лазарович).

ВІБИРАТИ, аю, аєш. Вибирати. Вибрати.

ВІБІГ, жу, жиш. Вибіг.

ВІБЛЄК, а, ч. Кругляк. Кругло оброблена (обтесена) деревина.

ВІБЛЄК, а, ч., буд. Рівний стовбур, як будівельний матеріал.

ВІБЛИЙ, ого, ч., буд. Обкорований та однакового діаметру кругляк.

ВІБЛІ, ів, мн. Зігнуте смерекове гілля. Наші предки застосовували віблі в боднарстві. (В. Рожин).

ВІБЛЬ'ИК, а, ч. Кругло обтесаний пень.

ВІБОР, у, ч. Вибір. Безкритичне, безплянове читаннє книжок без вібору не розкриває уму чьоловіка... (К.г., 1935).

ВІБРАТИ, вібираю, вібираєш. Вибрати. Тут уже нема в чім вібрати добрих дощок, самі опілки. (М. Негрич).

В'ІВАГОМ, присл. Поважно. Повільно.

ВІВ, вола, ч., зоол. Віл.

ВІВАКОВУВАТИ, ую, уєш. Евакуювати.

ВІВАКОВУВАТИСІ, юся, єшся. Евакуюватися. У роки Другої світової войни багато березунив змушені були віваковуватисі долив. (М. Грепиняк).

ВІВАЛИТИ, лю, лиш., згруб. Не приховувати статеві органи. Никоць після пиятики ни видів єк чірез шірінку старих споднів вівалилоси його начінє. (Брустури).

ВІВИДУ, вівидеш. Виведу. Я його вівиду, поставила собі за мету Паюта, на чісту воду. Аш тепер урвавси терпец. (Старі Кути).

ВІВІВ. Вивів. А старим – то рот си розчєхав вид сміху. Ой, тот ретенно ни дурний був ,шо єго на таку публіку вівів. (О. Манчук).

ВІВІД, віводу, ч., церк. Обряд очищення породіллі на 40 – й день після пологів.

ВІВКАТИ, аю, аєш. Вигукувати певні букви чи склади: і-і-і; ей-й-й, мой, мой-й-й. Накликувати.

ВІВСЄНКА, и, ж., бот. Вівсянка. Посіви вівса. Вівсяна крупа.

ВІВСЬИНКА, и, ж. Вівсяна каша.

ВІВСЯНИК, а, ч. Корж з вівсяного борошна. Дід Прокип наніч любив поїсти вівсяника з вурдов. (Тюдів).

ВІВЦЕТЕРАПІЯ, і, ж., нар. мед. Метод використання народної гуцульської медицини з допомогою овець. Науковці ще не повністю вивчили єфективність впливу вівцетерапії на організм людини, тому більше схиляються до її профілактичних та реабілітаційних можливостей, якими горяни користуються багато століть. (М. Мазур).

ВІВЦЬИ, і, ж., зоол. Вівця. У Березовах шє кажут: баська; бирька; крутьик, ньицька. (М. Негрич).

ВІВЧЄР, а , ч., Вівчар. Пастух овець. Єк добрий вівчєр скрізь шукає віўці... (А. Шептицький).

ВІВЧІРЬ, а, ч. Вівчар. Пастух овець. Чабан.

ВІВЧІРЬИ, ів, мн. Вівчарі. Пастухи овець.

Були добрими вівчірьими, пастухами...

Запераї ватах стаю,
А вівчьирь кошьиру.
Будь здорова, полонинонько,
Аж на цілу зиму. (А. Малкович).

ВІВ'ЮРКА, и, ж., зоол. Білка.

ВІГАДАТИ, аю, аєш., Вигадати. Ни дурний вігадав, шо крашше дурня ни чіпати.

Воркотє Андрійчик з Катеринов то про се, то про то, бо то вже й ни другий вігадав оту співаночку. (П. Шекерик-Доників).

ВІГАНЬИТИ, оню, ониш. Виганяти.

ВІГІДНЕ, ого, с. Вигідне. Зручне сідало у віходку повинно бути низке, вігідне для дітий и з накриўкой на дірі. (К.г., 1935).

ВІГНАТИ, віжену, віженеш. Вигнати. Одосій уже давно збиравси вігнати квартирантив. (Космач).

ВІГОВІТИ, ію, ієш. Відпостити. Дотриматися посту. Марія була богомільною, і попри «букет» недуг, намагалася віговіти початок і кінец постів. (Косів).

«Пости – найбільша благодать. Ніщо не кріпить і не молодить мене так, як постування. (А. Ворон).

ВІГОВОРИТИ, рю, риш. Виговорити. Ведучи розмову, домогтися поставленої мети.

ВІГОВОРЮВАТИСІ, юсі, юєшсі. Виговорюватися. Вирішувати конфлікт з опонентом за допомогою переговорів, що приводить до примирення сторін. (М. Негрич).

ВІГОДА, и, ж. Вигода. Користь. Сприятливі умови.

ВІГОДУВАТИ, ую, уєш. Вигодувати. Наша сваха цего року вігодувала собі на заріз д'різдвєним свєтам файне пацє. (Мишин).

ВІГРАВАТИ, аю, аєш. Вигравати. Іванко змалечку навчивсі файно вігравати на сопілці, деньцівці й дримбі. (Білі Ослави).

ВІГУДІТИ, ду, диш. Скоро вирости. «Петре, падочку, йка смеречище вігуділа!». Побачивши на стопчєтівській пилорамі височезну трубу, з якої валив дим, здивовано сказала Симанькові Юрчиха. (М. Негрич).

ВІГУЛЯТИ, яю, яєш. Виконати танець.

ВІДА, и, ж. Звістка. Новина. Повідомлення.

ВІДАВ, вставн. сл. Вірогідно. Мабуть. Напевно. Сегодни Михалкова гора в мраці. Відав буде дош. (Косів).

ВІДАЙ. Розм. Те саме, що й відав.

Слабий жовнір, слабий жовнір,
Відай, хоче вмерти. (М. Павлик).

ВІДДАЛАСІ. Вийшла заміж. Одна жінка, шо віддаласі за руського, пішла в неділю до церькови і вирнуласі трохи пізніщи, ніж звичайно. Чоловік віспавсі, встав, уже зголоднів, а жінки нема, аби подати їсти. Нарешті прийшла... (М. Лесюк).

ВІДАНЄ, я, с. Звістка.

ВІДДАНИЦЯ, і, ж. Дівчина шлюбного віку.

ВІДДАНЬИ, я, с. Час, коли можна одружуватися.

ВІДДАННЯЧКО, а, с. Заміжжя. Шлюб.

ВІДДАТИСІ, юся, єшся. Вийти заміш. Одружитися.

ВІДВОЛОДА, и, ж. Відлига.

ВІДВІНУВАТИ, ую, уєш. Дати, наділити придане. Годувалиси на домашнім маєтку. Котрий збіршувавси, рік від року. Бо, Дєдик хотів усіх файно відвінувати. (П. Плитка-Горицвіт).

ВІДВІЧАЛЬНИЙ, ого, ч. Відповідальний. Закріплений за кимось, щось.

ВІДВІЧАЛЬНІСТЬ, ості, ж., заст. Відповідальність. Строго заказується не правний вивіз поза границі Косівського повіту. Державна сторожа і проча державна служба має під особистою відвічальністю слідити за точним виповненєм сього приказу. («Урядові вісти», – 1918. Ч.1).

ВІДВОЛОДЬ, і, ж. Воднистий сніг.

ВІДГАЛАКУВАТИ, ую, уєш., зневажл. Виголошувати. Відспівати.

ВІДГАНЬИТИ, яю, яєш. Відганяти. Відгонити... і відганьила від загороди... (Ю. Чиґа).

ВІДГАРУВАТИ, ую, уєш. Тяжко відпрацювати. Виконувати важкі роботи. Потому мене перевели на погрузку цегли. Такі тіжка робота була, бо треба було по шість цегол брати, менчи не можна було. Ікос там бригадирка з Полтавської области була, то все підганьила нас: «Бистрєй, бистрєй, девушкі, бо простой!»... Ая, добре відсиділа – відгарувала на таких тіжких роботах... (М. Лесюк).

ВІДДЄЧІТИСИ, чуси, чішси. Віддячити. Віддякувати. Так, шо, нарешті, єли радитиси. Єк би віддєчітиси цему, шо нарадив так корисно? Каже старий: «Ану, стара, злагодь мішок пшениці, таже понесу за корисну пораду. Варт ’му дарунчік віднести». (П. Плитка-Горицвіт).

ВІДДИХАНЄ, я, с. Єк робимо штучьне віддиханє, то треба си наперед роздівити, ци рот, ніс й горло ни є заткані намулом, піском, глиноў, або чім инчим, бо инак перешкожєлоби то, аби повітрє до легких си дістало. (К.г., 1935).

ВІДЗЕМОК, мка, ч. Низ стовбура дерева.

ВІДЕВ, розм. Мабуть

ВІДЕЙ, част. Напевно... відей, ще довго прийдеться ждати Божої проскурки. (В. Нагірняк).

ВІДИВ, част. Мабуть. Напевно. Шош ти, Йване, позіваєш, відив цеї ночі був на кавалєрці. (Г. Кутащук).

ВІДИЙ, част. Те саме, що й відив.

ВІДІ, розм. Мабуть. Напевно. – Ого! Віді і його син покійник, бо коні самі вернули з форшпанів та іржут селом, аж пуду дає. (М. Черемшина).

ВІД'ЇДИНИ, ин, мн. Післявесільний захід у понеділок, на який запрошують обслугу, а також найближчу рідню, найліпших сусідів. (М. Сорич).

ВІД'ЇЖДЖЬИТИ, жьию, ьиєш. Від'їжджати. Вибувати. Відправлятися кудись у дорогу.

ВІДКАЗАТИСІ, жуся, жешся. Відмовитися. Юльці нарешті твердо рішила відказатисі від належної їй дідизнини... (Н. Березів).

ВІДКАЛАТАТИ, аю, аєш. Бити в клепала, виготовлені з дерева, у Великий піст за померлими.

ВІДКИ, присл. Звідки. А відк'и, вере, Ніколаї несе остриву? Ци ні з, – під, нашего оборога? (М. Астаф'єва, Г. Воронич).

ВІДКИГНУТИ, ну, неш. Відбуксирувати. Відтягнути.

ВІДКІВ, присл. Звідкіль. Звідкіля. Того годованця ніхто не знав, відків він був тай шо за один... (Н. Околович).

ВІДКІВ ГОДЬ. Звідки небуть. Коршьмареви траба було кончє гроший и вин наказав Штефану – Кузнєрю відків годь,котрий був ковалем – самовуком, виддати борг... (Криворівня).

ВІДКІГТИ, ну, неш. Відтягнути.

ВІКІНЧІТИ, чу, чиш. Завершити будівництво. Добре, шо зєть уже вікінчів хату і на Дмитрія робит уходини. (Микитинці).

ВІДКОЛЕНЧЄ, я, с., зоол. Вівця, що відстала від отари.

ВІДКОЛІДУВАТИ, ую, уєш. Відколядувати. Закінчити колядувати. Коліднике

зbeралиси усі за стів, до гурту, на колідованє. Таже, хотіли відколідувати усі коліди, тоти, шо їм приналежно було колідувати. А, колідували вни, и Ґазді, тай Ґаздини, тай синам, тай донькам... А, також, помершим душечькам. (П. Плитка-Горицвіт).

ВІДЛЕГА, и, ж. Відлига. Радийо передало, шо в послідні дни марта вже буде відлега. (В. Березів).

ВІДЛЕЖІТИ, у, иш. Відлежати. Лежати деякий час, лікуючи якусь хворобу. Анна відлежіла бирше двох місіців из зломанов ногов. (Косів).

ВІДЛЕЖІТИСІ, уся, ишся. Відлежатися.

ВІДЛІТИТИСІ, зоол. Закінчення стану потягу корови до парування.

ВІДЛОМ'ЮВАТИ, люю, люєш. Відломити.

ВІДЛУПИТИ, лю, пиш. Відлупцювати. Сильно побити когось.

ВІДЛУЧИТИ, чу, чиш. Відокремити тварину від інших або не дати молодняку: ягняті, козеняті, теляті ссати їх маму.

ВІДЛЮДІНИК, а, ч., згр. Відлюдник.

ВІДМАСКА, и, ж. Мастило для змазування ниток перед тканням.

ВІДМІНА, ої, ж. Неспокійна, хвора дитина.

ВІДМІНЧА, і, с. Те саме, що й відміна... с того відмінчіти йка файна дійка виросла... Аби лишеньки ни наврочіти. (Ворохта).

ВІДМІНЧЯ, і, ч. Не такий як усі люди. (Відмінний від інших, відрізняється поганими якостями, нахилами), виродок.

ВІДМОВ'ЄТИ, влю, виш. Лікувати замовлянням, нашіптуванням.

ВІДМОВЙИТИ, єю, єєш. Те саме що й відмов'єти, відмовляти. Раніше в селах були старші люди, котрі вміли на всєкий віпадок примов'єти і видмов'єти. А типерки цего молодіж не знає. (Косів).

ВІДМОЛЮВАТИСІ, юся, юєшся. Випрошуватися.

ВІДМОРОЖЕНЄ, ня, с. Відмороження. Так при відмороженнях єк и при ратованню замерзлих треба бути дуже осторожним. Відморожену чєсть тіла треба надворі натирати зимоў (снігом) так доўго, доки ни відийде й си ни зачєрленієт. (К.г., 1935).

ВІДНАЙТИ, ду, деш. Відшукали. Знайшли. Збиралися вечорами на репетиції, віднайшли багато давно забутих пісень...
(Г. Кутащук).

ВІДНИШШЄ, я, с. Непотріб.

ВІДНИЩЕ, а, с. Спеціально викладене місце під складання сіна або снопів. Подині.

ВІДОБ'ЄСИ, б'юся, б'єшся. Відіб'ється. Негативно позначитися.

ВІДОЗВАТИ, у, еш. Відкликати документи. Я сі відозвав, спів пропав, почивсі такий вітер, що смерекі повівертав...
(М. Негрич).

ВІДОЗНАТИ, аю, аєш. Відвідати. Довідатись.

ВІДОЛЛЬИТИ, лєю, лєєш. Поливаючи холодною водою, привести до тями людину, яка впала в обмарок.

ВІДОРШІ, ів, мн., церк. Богоявлення. Хрещення Ісуса Христа. Свєткуют на Гуцульщині Видорші, Йордан 19 січня. На Відорші по днині, яка запогідна, ворожили старі люди «політє на пасіку і урожу на ціле літо». (М. Влад).

ВІД'ОРЩІ, ів, мн., церк. Йордан. Те саме, що Ардан, Видорші.

ВІДОСОВНЯ, і, ч. Освітлений сонцем схил гори.

ВІДОСПАТИ, плю, пиш. Проспати.

ВІДОСПАТИСІ, плюсі, пишсі. Добре виспатися.

ВІДОСЦАТИ, су, ссиш. Відссати.

ВІДПЕРАТИСІ, аюся, аєшся. Відмовлятися від чогось. Заперечувати щось.

ВІДПЛАКАТИ, чу, чеш. Оплакати. Плакати з приводу чиєїсь смерті. Сумувати внаслідок тяжкої втрати.

ВІДПОВІДАЇ, аю, аєш. Відповідає. «А чій же ти бахурчьику?» – газда сі питаї, «Та голови сілиради, – той відповідаї, – Даст вам тато план на хату й доріже городу...»
(М. Савчук).

ВІДПОВІСТИ, ім, іш. Те саме, що відмовити. Єк кличют тримати дитину до христу, то це ни можна відповісти. (Рибне).

ВІДПОЛУДНАР, а, ч. Помічник пастуха, котрий приступає до роботи після обіду.

ВІДПОЛУДНЕ, е, с. Після обіду, від полудне оводи фист кусают худобу. (Бабин).

ВІДПРАВА ХРЕСНОЇ ДОРОГИ, ж, церк.

Одна з важливих подій. Богослужіння Хресної дороги священик відправляє в темному фелоні.

При відправі, так сказати, першу скрипку грають у Божому храмі: священик, дяк, хор...

Священик вклякає перед пристолом і голосно читає:

Баже Всемогутній, Отче наш Небесний! Глянь милосердним оком з висоти Небесної на нас, недостойних дітей Твоїх. Ти, Господи, дозволив нам зібратися на цю Хресну дорогу, щоб ми могли спільними молитвами і щирим жалем за вчинені гріхи просити у Тебе втрачену нами ласку.

О Спасителю наш найсвятіший! На колінах стоїмо перед престолом Твоїм, та здається нам, що ми на Голгофі під Хрестом Твоїм стоїмо і дивимось на Тебе! (о. І. Рибарук).

ВІДПРОВАЖЬИТИ, аю, аєш. Відпроважати. Провести.

ВІДПОЧІНОК, нку, ч. Відпочинок.

ВІДПОЧІТИ, ину, инеш. Відпочити. Хай твої руки будуть вільними, коли ляжеш спати, – їм треба відпочіти. Завтра на них ждут инчі скарби... (Р. Трач).

ВІДПУСТ, у, ч., церк. Молитва, якою священик завершує Літургію, а також інші Богослужіння.

ВІДПУШІНЄ, я, с., церк. Прощення гріхів. Вважатися пробаченим, дарованим (про чиюсь провину, помилку, негідний вчинок, тяжку образу).

ВІДРАНІ, я, с. Зранку.

ВІДРАНЯ, я. с. З самого ранку. Зранку.

ВІДРІКАТИСИ, аюся, аєшся. Відректися. Відмовлятися від кого – небуть.

ВІДСИВ. Звідси. З цего місця.

ВІДСИ, присл. Те саме що і відсив. Відси руков подати до наших сватив на тотому ґруни. (М. Рожен).

ВІДСИЛЬИТИ, льию, льиєш. Відв'язувати. Відокремлювати від прив'язі в стайні худобу, виганяючи на пасовище.

ВІДСИЛЮВАТИ, люю, люєш. Відв'язувати. Наш онучок уже наўчівси відсилювати котюгу.

ВІДТАМ. Звідти. З того краю.

ВІДТАНОВИТИСИ, люси, ишси. Відгодуватися. Відпочити після перевтомлення.

ВІДТИ. Звідти. Відти тєжко трилювати тото смечє. (Бангоф).

ВІДТИВ. Те саме, що відтам і відти.

ВІДТІВ, присл. Відти.

ВІДТОГДИ. Відтоді. З тих пір. З того часу.

ВІДТОГІДЬ. З минулого року. Вітогідь ми чікали на цесих майстрів. (Хімчин).

ВІДТОГІТЬ, присл. Те саме , що й відтогідь.

ВІДУВАТИ, ю, єш. Брати на випас худобу на полонині. Маржиною відував ватаг, який перебирав від поодиноких господарів – мішєнників худобу на випас та першого дня побуту на полонині провірював удій молока, зазначуючи його на реваші, для пізнішого розрахунку з мішєнниками. (Р. Кобринський).

ВІДУДЛИТИ, ю, иш. Випити все до дна, останньої краплини. Никола Сінів каждого дня з бутлі дудлив домашне вино, ни дав йму добре вибродити. (Рахів).

ВІДУЖІТИ, ію, ієш. Видужати, одужати. Стати здоровим після важкої хвороби.

ВІДУМЕРЛИЙ. Залишений в спадок. Успадкований від когось.

ВІДУМЕРТИ, ру, реш. Залишити в спадок. Стрий Дзвінчук відумер увесь маєток філину, бо з своєв жинков нимав дітий. (Космач).

ВІДУМЕРШИНА, ини, ж., заст. Спадщина по комусь. Маєток покійних.

ВІДУМЕРЩИНА, и, ж., заст. Те саме, що відумершина. По Відорщах умер йому дьидя, відтак за дьидем не забарилася неня, а від так забрали жиди усю відумерщину. (М.Черемшина).

ВІДХЛИПНУТИ, ну, неш. Відхлебтувати.

ВІДЦИ, присл. Звідси. Відци видко майже на цілий Рахів. (І. Жеґуц).

ВІДЦИВ, присл. Те саме, що відци. Відцив до колеї вузкоторової у Кутах шонаймнче 30 кільометрів. (Довгополе).

ВІДЦСИ. Те саме, що й відци, відцив. Відцси май добре видко місто Коломию. (Ковалівка).

ВІДЧЄХНУТИ, ну, неш. Нехотячи, внаслідок необережності відламати гілку на дереві.

ВІДЧИХНУТИ, ну, неш. Те саме що й відчєхнути.

ВІДШЕБНУТИ, ну, неш. Відламати частину чогось. Василько із великим задоволенням відшебнув весільного калача. (Косів).

ВІДЬИЙ. Мабуть, напевно. Відьий у Бистрици було файно... (Б. Радиш-Маринюк).

ВІЖІДАТИСІ, юсі, єшсі. Те саме, що й вижідатиси. Дуже довго прагнути чогось: зустрічі, побачення, зачекатися, хотіти поїсти чогось такого, що давнічко не готували.

ВІЖЛУВАТИ, ую, юєш. Віщувати. Передбачати. Прогнозувати.

ВІЖЛУН, а, ч. Чоловік, що віщує, знає усе наперед.

ВІЖМАКАТИ, аю, аєш. Випрати білизну, пожмакати. Попрати. Каждий жинці після весілє періш ніж віжмакати своєму чоловікові сорочьки, то годитси в них позав'єзувати рукави, та так, аби вин того ни видів. Це ґарантия того, шьо суджений николи ни буде на ню простьєгати руки. Инак – не буде иї бити. (Я. Щербань).

ВІЗЕРОВАНИЙ ФОСТИК, ого а, ч. Галстук. Краватка.

ВІЗИТАЦІЯ, її, ж., церк. Відвідини парафій представниками єпархій з метою перевірки стану церков і парафій, а також надання священикам фахової і методичної допомоги чи вирішення різних питань.
(Г. Кутащук).

ВІЗНАТИ, аю, аєш. Взнати. Дізнатися. Довідатися.

ВІЙОЙКУВАТИСИ, юси, єси. Йойкати, стогнати від нестерпного болю. Баба ни устигла заперти за собов двері, а жінці гирше. Війойкуєтси, єк на злогах, голосит та качиєтси по постели, єк у клубок. Дохторя, каже, закличь. (О. Манчук).

ВІЙТИ, ду, деш. Вийти.

ВІЙШОВ, ду, деш. Вийшов. «З лісника я вже війшов на пенсію, але ші 12 років потому робив...» (І. Зеленчук).

ВІЙШОЎ. Вийшов. У ночі ґазда війшоў на двір. Роздивиўси по подвір'ю. Прокашлаўси тай каже: «Слухайте пани!»...
(К.г., 1935).

ВІКАД, а, и. Будз.

ВІКАЗАТИ, віказу, віказеш. Виговорити.

Було би дуже добре, аби в каждий гуцулскій сім'ї родичі змалечьку дітий учіли рано и вечєром віказувати ОТЧЄНАШ. (В. Дмитрюк).

Я так си, знаєте, зрадував, шо уже ни кимую, кількосми єму тих «ОТЧЕНАШІВ» віказав,... (О. Манчук).

ВІКАЖУ. Виговорю. Викажу. Скажу.— Тай ни збануйте, шо Вам за усе віказу...
(А. Шептицький).

ВІК'АР, а, ч. Сухий сир.

ВІКІДАТИ, аю, аєш. Викидати.

ВІКІНЧІТИ, нчу, чиш. Завершити будівництво, складання сіна в копицю, стіг. Оформити інтер'єр...

ВІКО, а, с. Кришка труни.

ВІКОРЕНИТИ, ю, иш. Викоренити, висмикати, витягнути із корінням... шо єк ни озметиси усіма силами, аби вікоренити з помежи себе цес гріх... (А.Шептицький).

ВІКОРІНЮВАТИ, ю, юєш. Викорінювати. Повністю винищувати кого – , що – небуть .

ВІКОХАТИ, аю, аєш. Виростити. Доглянути. Уже мало хто тємує, єк колис у Кутській сільгоспшколі дітим давали знанє єк вікохати файний сад і... (Я.Щербань).

ВІЛЕТІВ. Вилетів.

ВІЛІЗ. Виліз... борше віліз у вершєк, аби прив'єзати деревце. (В. Дмитрюк).

ВІЛІТАЛИ. Вилітали. Сегодни зранку вілітали з улиїв бжоли, то видко по полудни буде дош. (Пробійна).

ВІЛІЧІНЄ, я, с. Вилікування. Виздоровлення.

ВІЛІЧІТИ, чу, чиш. Вилікувати. Ви ретенно ўже шош чюли за Товариство Приєтеліў Гуцульшіни, и знайте, шо ўно то само робит, аби вілічіти сифіліс... (К.г., 1935).

ВІЛІЧІТИСИ, чуси, чишси. Вилікуватися. Єк шо доктор узнаў, шо обоє молоді, або одно из них є не здоровове, то казаў їм уперед вілічітиси, бо аж тогди по вілічіню могли ўни мати файні и здорові діти.
(К.г., 1935).

ВІЛІЯ, ї, ж., буд. Величезна хата. Особняк. Вілла. Багатська будова.

Та єк тото подумати єк жиди зробили,
Всі долини вни забрали, а верьхи лишили.
А верьхи вни нам лишили, долини забрали
Тай вілії гонорові вни набудували.
(Гуцульська співанка)

ВІЛЬШИНЄ, я, с., бот. Молодий вільховий ліс.

ВІМ'Є, я, ж., зоол. Вим'я: вівці , кози...

ВІМИКАТИ, аю, аєш. Виривати. Витягати.

ВІМІТАТИ, аю, аєш. Вимітати. Замітати. Підмітати. З під постели треба вімітати ўсі пометки, бо ў них є бруд, вогкість, спуза, а чєсто зимножуютси там блошшіці, пруси, блихи та мухи. (К.г., 1935).

ВІМНІ, я, с., зоол. Те й що й вім'є.

ВІНДА, и, ж., буд. Ліфт – підйомник. Робітники нашвидко зібралися й пішли до вінди, подзвонили , аби їх підняли. А старий десь подівся, лиш вінда почала підніматися ...
(І. Пелипейко).

ВІНКІЛЬ, кля, ч., буд. Кутник, яким користуються столяри.

ВІНКІЛЬ, кля, ч., буд. Стилізовані металеві кути для грубки – кухонної плити.

Анно! Єк ти завтри будеш на єрмарку в Коломиї, – просить сусідка, – то купи мені блішючий вінкіль. (Акришора).

ВІНО, а, с. Посаг. Придане. Минулиси тоти роки, єк Довбуші гуляли по наших горах, тай марнували працю люцку. Так то було вже надоїло, шо страх Божий! Лиш – шо трохє прилудінишси, натчєш тих суконєт та полотеніт. Понаскладуєш у тоти комірчини, надвірні, хатєні. Лиш би дітий дружити з файним віном. (П. Плитка-Горицвіт).

ВІНЧЄТИСИ, юси, єси. Вінчатися, одружуватися. Ставати під весільний вінець. Нарєчені нім си вінчєли, сами ходили до докторіў просити, аби їх обіздріли, ци ўни здорові и ци можут си звінчєти. (К.г., 1935).

ВІНЧІНЄ, я, с. Вінчання, як обряд, розпис.

Вінчінє могли перенести, єкшо молоді не знали молитов. (В.Дмитрюк).

ВІНЧІНІ, я, с. Вінчання – церковне таїнство шлюбу.

В'ІНЧІНЬИ, я, с. Те саме, що й, вінчінє, вінчіні.

ВІНЧОВАНЄ, я, с. Віншуваня.

ВІНЧУВАТИ, ю, єш. Віншувати. Вінчуємо Пригродську Дар'ю Володимирівну, вчительку... (Текуча).

ВІНЧЬОВАНЄ, я, с. Те саме, що й вінчованє.

Тоту колєду береза закінчюєт вінчьованєм: «Покійникови дай Боже легкий супочівок, а нам, усім живушшім, довгий вік и добрий живот».

По тій колєді ни можна в хаті ані співати, а ні данцувати тої днини цілу добу. А надворі то можна. (П. Плитка-Горицвіт).

ВІНЧЮВАТИ, ую, уєш. Вітати. Ґратулювати. Здоровити. Бажати довголіття і ґараздів.

ВІОРЕНДУВАТИ, ую, уєш. Взяти в оренду. Орендувати.

Депутат віорендував половину на своє имня. (Рахів).

ВІПАДАЙИ. Випадає. Не виходить. Нема можливості. Не складається.

ВІПАДОК, дка, ч. Випадок. Прєчька. Трафунок.

А, думаєте, шо це обійшлоси без трафунку? Ні! Коли я опинивси в кімнаті, туркеня, єк стоєла коло печі, так ни зудала на швидку на себе наверечі чядру, тай лиш упала долівлец на підлогу. Упала, тай зачєла кричати з хлипом сліз. (П. Плитка-Горицвіт).

ВІПАСАТИ, аю, аєш. Випасати: вівці, кози, корови. Хто буде вас віпасати, як мене не стане? (М. Ломацький).

ВІПИТИ, віп'ю, віп'єш. Випити. Перший віп'ю, другий віп'ю. А третий поставлю. Четвертий ні. Не силуйте, бо сі чести збавлю. (А. Василів).

ВІПИТУВАТИ, ую, уєш. Запитувати. Питатися. Питатиси. Питатисі.

ВІП'ОВЧОВАЛО СИ. Сповнило ся. Сталося. Здійснилося. Збулося.

ВІПРЕХТИКУВАТИ, ую, уєш. Ввести в практику. Спрактикувати. Я здавен даўна – каже – маю добре віпрехтикувану ворожку на погоду, ика коли маєт бути. Учєра я знаў, шо у ночі буде дожь, бо на паши у день, воли утікали у потоки. (П. Шекерик-Доників).

ВІПСИ, ів, мн. Бракована продукція. Відходи, що є при тому чи іншому виді виробництва. Непотріб.

У лижкаря було богато віпсів, бо не мав файних заготовок з ... (Прокурава).

ВІПУСТИТИ, щу, тиш. Випустити. Упустити щось з рук.

Катеринка єк мала кубок з водов у руках, так їго віпустила видразу на земню... (П. Шекерик-Доників).

ВІР, а, ч., зоол. Жеребець. Кінь нечищений.

ВІРАБЛЬИТИ, льию, льиєш. Виробляти. Виготовляти: виріб з дерева, вовни, металу.

У нашому селі майже кождий шош вірабльиє. (Соколівка).

ВІРВАТИ, ву, веш. Вирвати. З певними зусиллями, труднощами рятувати кого-, щонебудь.

Тиму-то й я, аби з коріннєм вірвати цес гріх з-помежи Вас усіх: усі громади взиваю, усіх по громадах вітів і старшину громацку, усіх старших людей у селі тай старшу чєлідь, усіх ґаздів і ґаздинь, усіх леґінів і ґівчєт, аби Ви дбали за славу Божу і самі вікорінювали з-помежи себе заразу блудства. (А. Шептицький).

ВІРЄДА, и, ж. Проводи.

ВІРІД, у, ч., військ. Проводи в армію, на війну. Єк виріжєли на войну Австрийску, кілько того жєлю було. Ни годен того збагнути. Але поміркую собі, то й сегодне ми си здає, шо стою мижи мурами на лахманівках, та й випиваю кілішок горівкє на віріді від своїх знайомих. (П. Плитка-Горицвіт).

ВІРІДЖІННЯ, я, с. Обряд, коли в суботу молоді вже одягнуті, прийшли музики, відбувається віріджіння. Танцюють і пригощаються ті, хто йде вінчати молодих до церкви. (М. Сорич).

ВІРІЖ’ІНЬИ. Те саме, що й вірєда.

ВІРІЖЬИТИ, ьию, ьиєш. Виряджати. Проводжати.

ВІРІХТУВАТИ, ую, уєш. Відремонтувати. Добудувати. Завершити будівництво.
Полагодити.

ВІРІХТУВАТИ, ую, уєш, згр. Нашкодити здоров’ю. Назбиткуватися. Вчинити навмисні дії.

ВІРОБ, у, ч. Виготовлена, зроблена з чогось річ: дерева, глини, металу для домашнього ширвжитку. «Се я буду робити із смереки, шо я привіз із Буркута. З неї єк стружеш клепку, то аж дзвенєт, а така робота получаєси, єк сонце. То шє мій дєдьо звідти брав смереку на віроби...» (І. Грималюк).

ВІРОБЄЛИ. Виготовляли. Випускали. Виробляли.
Кафлі віробєли в Пістині тай Косові, а вікладували ними передний бік печі. (К.г., 1935).

ВІСАДИТИ, джу, диш. Висадити. Андрій ще не одружений, бо каже, що «нема коли, – робота», а «миску, лижку і колиску на голову вісадити», впевнений, ще встигне.
(О. Процюк).

ВІСИПУВАТИ, ую, уєш. Викидати. Виносити. Висипати. Пометки з хати треба вісипувати на гній. (К.г., 1935).

ВІСІЛЄ, я, с. Весілля.

ВІСІЛЄЧКО, а, с., зменш. Весіллячко. Колис так давно було, шо мама відправйила доньку на вісільи... (М. Лесюк).

ВІСІЛ’И, ‘и, с. Весілля. Вісіл’и зачинаїсі від вінків, переважно в четвер. У пйитницю робили посаг для парубків і дівок, а в суботу вже було вісільи для поважних гостий. У неділю було повесілне. (М. Лесюк).

ВІСНИЙ НІЖ, ого, ножа, ч. Боднарський інструмент. Для подальшої роботи використовуємо вісні ножі. Виготовляють їх з кованого металу. Півкруглих ножів повинно бути декілька, різних діаметрів. (В. Ворончак).

В‘ІСНИЙ, ого, ч. Літній Николай.

ВІССАТИ, ссу, ссиш. Виссати. При кусаних ранах, єкі походєт від устеклої звірини або змиї, треба таки зараз дуже туго перевєзати місце повіш рани (межи ранов та серцем), аби си ни розходила їд по цілому тілу покусаного. Окрім того треба рану ту, єк лиш можна, віссати (єк тот, шо ратуєт ни маєт єкоїс рани ў роті або на губах), або віпалити рану розпечєним до чєрленого жигалом, цвиком, дротом, або иглоў, або рану розтєти и вітиснути з неї їдь, єка вічюрит разом з кровю. (К.г., 1935).

ВІСТИ, ей, с. Вісті. Новини. Повідомлення. «Урядові вісти» Косівського повіту. Перше число такої ґазети вийшло в світ 1 грудня 1918 року.

ВІСТИТИ, віщу, вістиш. Висловлювати публічно думки. Звіщати. Повідомляти про різні події.

ВІСТКА, и, ж. Звістка. Звість. Чутка. Новина. Повідомлення.

ВІСТОЧЬКА, и, ж., зменш. Те саме, що вістка.

ВІСУКАТИ, аю, аєш. Всукати, сплести курман з волокна конопель.

ВІСУКАТИ, аю, аєш. Викинути. Виселити з помешкання.
Уни, братчіку, зроб’єт из тебе дурного, вісукают из маєтку, а чєсом то шє здоров’є видоймут. (О. Манчук).

ВІСТУП, а, ч. Виступ: на зборах, сцені, фестинах.

ВІСТУП, а, ч. Частина чогось, що виступає наперед у декоративно-ужиткових предметах, спорудах, огородженнях.

ВІТ, а, ч. Війт. Сільський староста. На подрі війт шепотів до панотця: – Кому є-є, а богачеві є, – аді самих Дзельманових годованців забрали тратити. Передтогід сімох, а тепер знов сімох газдів бізівно буде менше.
Відтак прояснив ще війт.
(М. Черемшина).

ВІТЄГНЕНЄ, ня, с. Виправляння, витягування шкір.
Вітєгненє і низдрувавання овочєх шкір – то тіжка праця кушніра. (Косів).

ВІТЛІША, ої, ж. Гірша. Квола.

ВІТРЕНЄ, я, с. Провітрювання. Освіження. Хата повинна бути вітрена два рази ў день, рано и ў вечір. Отвивати треба вікна або двері. (К.г., 1935).

ВІТРУЧЮВАТИ, ую, уєш. Витручувати. Виштовхувати. Тручєти. Штовхати.

ВІТРЬИХНУТИ, хну, неш. Висохнути. Підсохнути. Підсушитися.

ВІТЧЄНА, и, ж. Батьківщина. Вітчизна.
Гуцулскі Бескиди и Гринівскі тай Чівчин стали гніздом шершенів, а тоти впадали єк буря, до своєї вітчєни ику загарбали Римляне... (А. Оссендовский).

ВІТЧЬИМ, а, ч. Вітчим. Нерідний батько.

ВІУЧЮВАТИ, юю, юєш. Вчити. Навчати.

Колис ті молодєки будут і дєдями добрими. І будут знати по-христєнцки жинки своєї любити та по-христєнцки ґіти віучювати.
(А. Шептицький).

ВІУЧИТИС'Е, уся, ишся. Вивчитися. Здобути освіту. Отримати диплом... віучитис'е на дохтора. (І. Жегуч).

ВІФАЛИТИ, лю, лиш. Вихвалити. Вихваляти.

Стара Штефаниха, не потайки в усі чіси на повен голос казала: «Нема за шо віфалити совітив, бо то все шовіністичне запоморочінє і русифікаційна горєчька сталінських імперіялістів». (Космач).

ВІФЛЕЄМ, а, ч., церк. Вифлеєм. На Мароморощині цей звичай зберігся краще. В селі Вишавська Долина, наприклад, колядує «Віфлеєм», або, як деколи його називають старі люди, «Бетлегем». В основу цього релігійного дійства покладено євангельське оповідання про народження Ісуса Христа.
(Ю. Чиґа).

ВІХАПАТИ, аю, аєш. Виловити. Зловити. Спіймати. – Ти видиш єк увихаєси син Калини, – каже жинка чьоловікови, – вид цеї повени вин віхапав у ріці пару фир усєких дрив. (Тюдів).

ВІХЛЬОПАТИ, аю, аєш. Розлити. Рознести їжу по підлозі.

Свиня майже половину корита файного піла віхльопала в царьку. (Текуча).

ВІХОВАНЄ, я, с. Виховання. Дія, напрямок, що підпорядковані досягненню найбільшої сукупності знань, культурних навиків і вміння застосовувати на практиці.

ВІХОВАНІ, я, с. Те саме, що віхованє.

ВІХОДОК, дка, ч., буд. Вбиральня. Надвірний туалет. Коло кождої хати, але май з боку повинен бути віходок, аби ни заничішшювати задвіря и коло хати и ни переносити заразкіў на постолах або черевиках до хати. Будувати віходок треба делеко від керниці.
(К.г., 1935).

ВІХОДЮТ. Виходять. З блудства віходют тєжкі слабости на кілі. (А. Шептицький).

ВІХТУВАТИ, ую, уєш. Годувати. Частувати. Пригощати. Харчувати. У нас на квартирі жив учитель Богдан Заклинський – то був великий націоналіст. Тогди шє жив мій тато і вни були великими колеґами. Тий у нас си віхтував. (Л. Зузяк).

ВІХТУВАТИ СИ, ую си, уєш си. Перебувати на харчовому забезпеченні в когось.

ВІЦІВ. Звідси. Далеко віців, на схід сонця, за синими морями є гори и великі скали., обточені зі всіх боків голубими водами-морями, що ніхто там ни може дістати, добути, навіть птаха туда ни долетит. (К.г., 2010).

ВІЧЄТАТИ, аю, аєш. Вичитати: коректуру...

ВІЧКО, а, с, бдж. Проріз у вулику, через який вилітають з вулика бджоли і повертаються назад. Під вечір обоє разом запираут вічко і вносять улії в хату назад... (В. Шухевич).

ВІЧЬНЕ, ого, с. Вічне. Те, що не має початку й кінця... колис станеш на суд Божий тай відбереш так, єкес собі заслужив, або нагороду у небі, або кару у чістилищи, або стратиш вічьне шістє... (А. Шептицький).

ВІШИВАНІ, я, с. Вишивання: гладдю, хрестиком.

ВІШИВАНКА, и, ж. Вишиванка.

ВІШИТЄ, я, с. Вишивка.

ВІШИТИЙ, ого, ч. Вишитий. Бо які тото гостини без цього, як і хата без вланоруч вішитих гуцульських рушників – на щастя, на добро. (Рахів).

ВІШИТЬИ, я, с. Те саме, що вішитє.

ВІШІПТАТИСІ, юся, єшся. Витратитиси на покупки. Розтратити власні гроші.

ВІДШТУДЕРОВУВАТИ, ую, уєш. Вигадувати. Видумувати. Пропонувати винаходи. Шліфувати свою майстерність.

ВІШШЮВАТИ, ю, єш. Віщувати. Інтуїтивно відчувати щось, передбачати події.

ВІШШЮН, а, ч. Віщун. Провидець. Ясновидець.

ВІШЮЮТ, щую, щуєш. Віщують. Наперед визначають те, що буде чи станеться. Рокові дні, єкі вішюют на цілий рік політє й погоду. (К.г., 1935).

ВІЩИЙ, ого, ч. Передбачливий.

В'ЇД, у, ч. Зурочення. Наврочити. Уроки.

В'ЇЗАТИ, в'єжу, в'єжеш, буд. Аді файної днини зачєли в'їзати хату, а вже з Божою поміччю й накриваємо. (Малий Рожин).

В'ЇСТИ, в'їм, в'їш. Вректи. Уректи.

Стара баба Маланка, кажут старші люде, єш шош була люта, то могла в'їсти будь-кого. Навіть аби й мав чіснок у кишєни чі за ковніром причєплену вниз загостреним кінцем шпильку. (Вербовець).

В'ЇСТИСИ, в'їмси, в'їшси. Знервувати когось. Надокучити. Розізлити.

Той Никоцьо уже в'ївси багатьом у печінки на нашому кутку. (Яворів).

ВЙО-ВЙО-ВЙО, виг. Уживають для відганяння коней. – Вйо, ану пишли гет, бо я вас зараз. (Л.-П. Стринадюк).

ВКИМИЛОСІ. Набридло. Надоїло. Надокучило.

ВКЛЄКАТИ, аю, аєш. Клєкати. Приклєкати. Ставати на коліна. Навколішки.

ВКУРАЧ, а, ч., бдж. Димарь. Обкурювач. Прилад, яким за допомогою губки обкурюють бджіл при відкриванні вулика.

ВЛАЗЄЄСИ. Вміщається. Заходить. Проїзджає.

У сутках влазєєси однокінка сіна. (Я. Щербань).

ВЛЕЖІТИСІ. Влежатися. Сплюснутися. Ущільнитися.

За тиждень сіно на поді в стодолі влежілоси і теперки мож знов туда добавити. (Хімчин).

ВЛІКІ, присл. Вліті. Уліті.

Шо влікі зваблює літників в наші сторони?

Відповідь проста: чарівна краса Гуцулшіни, краса гір, лісів і потоків, яскравість наших строїв і цікаві обичаї. (Буркут).

В'НА, її, ж. Вона.

В'НИ, їх, мн. Вони. В'ни вже, може, і спатьи полєгали, але ньи сп'є: ждут аби я прийшла... А я собі задумаласи була тьий... Адьи, єкби ньи тото, шо траба йтьи д'хаті, то лєгла би-м на цисі трісочькє, шо у мішечьку, тьий би уснула видразу, бо чюю, шо гет си змучіла, тьий чєс уже пізний, відий... (Б. Радиш-Маринюк).

ВОВК, а, ч., сад. Пагін-наріст на гілках фруктових дерев. Паразит.

ВОВК, а, ч., мед. Запалення. Простудне захворювання.

Шкодую, шо сми пустила Йванка на роботи в тоти тартаки. Вин, бідєтко, дистав вовка. Цисе по-медичному – запалення сідничного нерва. (Петраші).

ВОГНИКИ, ів, мн. Кукуци.

ВОГОВОРИТИ, рю, риш. Говорити. Розмовляти.

— Добре, милий, добре, я ти заспіваю,
Ходімо сідати, бо я вже сідаю.
Они посідали, стали воговорити
О своїм коханню, що мают чинити.

(М. Павлик).

ВОДИЦА, і, ж. Вода. Водиця. Водичка. Наколи день раненько, кожда ґаздиня робит из воску круглі хрестики й кладет їх у коновочку на «водицу» и одного из хатних посилают до церкви по «водицу». Коло церкви піп освєтит воду усім людем у коновочках и кождий из нев біжит чім прудче ид хаті.

(П. Шекерик-Доників).

ВОДІНИЙ, ого, ч., буд. Водяний. З водяним приводом.

Я уже не кємую, але родичі оповідали, шо в нашому селі було кілька водіних млинів на два-три камені й 1 ступу. (Я. Щербань).

ВОДНО, розм. Водночас. Завжди. Постійно. І «Шекеряки водно будуть боднарями», – хоча в їхній рід і ввіллються нові люди.

(Я. Максим'юк).

ВОЗНИЙ, ого, ч. Судовий виконавець.

ВОЗНИЦЯ, і, ж. Сушарка для фруктів. Ага, знаю! – закопаю під старою возницею-сушаркою для фруктів. (М. Влад).

ВОЙНА, и, ж. Війна... зчєласи война. (Путила).

ВОЙСЬКО, а, с., військ. Армія. Військо... Доник узєв Шекерєка, бо той був у войську... (Я. Поп'юк).

ВОКШІНА, и, ж., бдж. Вощина.

ВОЛІЧЬКА, и, ж. Вовняні нитки для ткання. Прьижі високого ґатунку.

ВОЛОДИ, од, мн. Дрож.

ВОЛОКА, и, ж. Вовняний шнурок для зав'язування постолів, обв'язування онуч і капців.

ВОЛОКИ, волок, мн. Вовняні шнурки або вузенькі шкіряні ремінці, якими обмотують онучі та зав'язують постоли.

ВОЛОКІ, ок, мн. Шнурки в постолах.

ВОЛОКЬИ, ок, мн. Волічкові шнурки до постолів... а покім там коло чюркала обтешет свойов бардоў пластє на смереци, здоймет з постоліў волокьи и на ньих...

(А. Василів).

ВОЛОССЄ, я, с., анат. Волосся. Волоссє на голові стріпаве, повне сіна набите.

(Н. Околович).

ВОНИТ. Смердить Тхне неприємним запахом.

Єк из води вонит рибоў – то на повінь.

(К.г., 1935).

ВОНИТИ, ю, иш. Довго щось робити. Смердіти.

ВОНЬ, і, ж. Неприємний запах. Сморід.

В'ОНЬЙТИ, воньу, воньиш. Смердіти.

ВОНЮЧКА, и, ж., образл. Брудна, нечистоплотна людина.

— Наймитюги колгоспні, жеброто, шльондри полонинські. Вушивці. Дзероїдники. Тфу-у-у на вас, коров'ячі вонючки.

(В. Галюк).

ВОНЯ, і, ж. Сморід. Аби ничюти було з віходка неприємной воні, треба тоту ничістоту засипувати торфом, триноў, сухой землеў, або попелом. Тимунь треба покласти у віходок бочічьку або скринку з лопаткоў до засипування. (К.г., 1935).

ВОРОБЕЦ, бця, ч., зоол. Горобець. «Йик воробец на Стрітині зможе напитиси води з волового сліда, літо озме верьх над зимов». (Ю. Чиґа).

ВОРОБЕЦЬ, бця, ч., зоол. Те саме, що й воробец. Підлетів воробець і, ховаючись в сухому листю поваленого дуба, зацвірінькав, начеб на мороз скаржився. (М. Черемшина).

ВОРОБЧЬИК, а, ч., зоол. Горобчик.

ВОРОГ-ПІЗМАШЬ, а, ч. Завзятий ворог. Тєжкий і страшний гріх – псаўтирю чьитати на ворога-пізмашя або гнівника, єк то чєсом буває. (П. Біленчук).

ВОРОК, рка, ч., бдж. Мішерок, в якому варять і крізь який проціджують віск...

(У. Мовна).

ВОРЧІК, а, змеш. Де ворок.

ВОРОПЛЯН, а, ч., техн. Літак.

ВОРОТЄ, я, с., буд. Брама. Ворота. Хвіртка.

ВОРОХ, а, ч. Міра дров. В середині XVIII ст. міщани «згідно з давнім звичаєм» зобов'язані були доставляти до солеварень один або два «ворохи» дров. Кожен «ворох» становив 24 вози. Цю повинність мали і гуцули з усієї Яблонівської волості. (В. Курищук).

ВОРОХТЄНЦКИЙ, ого, ч. Ворохтянський. З селища Ворохти.

ВОРЧІК, а, ч. Мішечок... або вішіют на шию ворчік... (Я. Радиш).

ВОСЬКО, а,ч., військ. Військо. Та най війде пані восько нас всіх поховати. (М. Черемшина).

Стягнули на них воська – займили і Юрка.

(М. Павлик.)

ВОХКИЙ, ого, ч. Вологий. Поміст ў хати повинен бути дереўєний, мальований олійноў фарбоў, або запусканий горєчім олієм льнєним. Поміст з глини або цегли є студеній, порошний, вохкий и легко у такій хати можна си перестудити.

(К.г., 1935).

ВОХКІСТЬ, ості, с. Вологість. Сирість. Вохка хата є найчістішшой причіной перестуди и гостца. (К.г., 1935).

ВПЕРЕВАЖ. В основному. Здебільшого. Переважно. Її роблять зі смереки, впереваж дотримуючись давніх традицій...

(С. Флис).

ВПЕРІД. Вперед. Уперед.

ВПОВІДАТИ. Розказувати, розповідати. Вповідати про мої Карпати можна і день, і ніч. (В. Дмитрюк).

ВПОЛУДНЕ, е, с. В обідню пору. Опівдні. Вполудне ґаздиня товче невеликий книш, що спекла на Свят-Вечір з усіх страв, домішує до того муки і пече більший хліб.

(Ю. Чиґа).

ВРАЖІННЯ, я, с. Враження. Відчуття. Почуття. Яке приємне вражіння почуває чоловік, як чує, що чужі вже залишують слово «руский», а вживають «український». І зачинають більше шанувати українців. Видно то з бесід чехів, з котрими я при полонених. Думаю, що тому та причина, що наша Парляментська репрезентація зачала острійше виступати проти австрійської політики. А також оті протести проти прилучення Галичини до Польщі. (Р. Коваль).

ВРОКИ, ів, мн. Лихий погляд. Чари. Найбільше береже ґазда коня від «вроків», лихого погляду і чарів, тому прив'язує до його вуздечки червону китицю. (Ю. Боберський).

ВСЄКЕ, ого, с. Всяке. Усяке. Різне. Я всєке видів у життю, та музику нінашо ни промінєю. (Я. Максим'юк).

ВСТРІТЬ. Назустіч.

ВСУ. Всю. Усю. «Всу жиночу роботу вмію робити, лиш ни пишу писанки та й ни вишиваю гладдю». (Я. Поп'юк).

ВСЬО, ого, с. Все. А дідо рознюхав всьо, осердивси та й вирізав усі кури... (Я. Поп'юк).

ВТЕРАНИК, а, ч. Рушник. У цьому ж куті, біля печі висів рушник («ручник», втераник). (Т. Сологуб-Коцан).

ВТОРНИК, а, ч. Основний інструмент для зарізування паза (вторів) і втановлення дна є «вторник». Виготовляють його з твердої породи деревини. Ріжучим інструментом є залізна пилочка, що регулюється по висоті за допомогою клинка. (В. Ворончак).

ВУГЛІ, ля, с. Вугілля: буре чи кам'яне, добуті із надр землі.

ВУГЛІ, ля, с. Залишки ватри. «Тогди додає до того вуглі з ватри, шо ввечір горіла на

городі, косиць-«юрівок», потовчену шкаралупу из свіченої писанки і всьо це дає худобі...». (Ю. Чиґа).

ВУГОЛ. ля, ч. Вугілля: активоване, кам'яне…

ВУГРЄК, а, ч., мед. Вугор. Новоутворення схоже на черв'ячка, що виникає унаслідок закупорення сальної залози... В неї на тілі кинулися вугрєки. (Косів).

ВУДВУД, а, ч., зоол. Одуд.

ВУЖЕВКА, и, ж. Зав'язка із скручених сирих лози, ялинових гілок або ліщини. Але не тоту вужевку, що ліси і дараби в'яже, але тоту вужевку, що усіх хлопів у один нарід в'яже. (М. Черемшина).

ВУЖЄВКА, и, ж. Дерев'яна зав'язка у ворині, дарабі, плоті.

ВУЖИК, а, ч. Спеціальна гумова трубка з наконечниками для накачування велосипедним насосом коліс чи м'ячів.

ВУЖІВКА, и, ч. Те саме, що й вужевка, вужєвка.

ВУЙКО, а,ч. Дядько. Старший чоловік. Родич. Сусіди і так звикли. Тим більше, що тут з нами бавилися всі їхні діти. Дружньо. Бо всі довкола були ріднею: той вуйко, той хресний, та вуйна, та – тета. (Л.-П. Стринадюк).

ВУЛИЙ, я, ч., бдж. Вулик. Єк бджьоли на виконци вулия гутєт – то на дожь. (К.г., 1935).

ВУЛ'ИЙ, я, ч. Вулик... а на другий день гуділо вже в цілих Кобаках, як у вулию, що от як попи шанують хрест Божий. (М. Павлик).

ВУЛИЦА, і, ж. Вулиця. Дорога.

ВУРДА, и, ж. Солодкуватий сир, отриманий з сироватки та доданого свіжого молока. «Злагодь їсти на трьох... Дай вурди, сметани. Приритуй на дорогу масла...».
(М. Яновський).

ВУСТАВКА, и, ж. Вишитий прямокутник на рукавах жіночої сорочки вище ліктів з кольорових ниток, шовку або пацьорок. Кожний регіон Гуцульщини має свої гаму кольорів і техніку виконання. Вуставки на космацьких жіночих сорочках бувають різної величини в залежності від того, чи сорочка «пролюдна» (святкова), чи «на завше» (буденна). Ширина вуставок – близько 25 сантиметрів, а висота – 7-10 сантиметрів. Вуставкам підпорядковані вузенькі стрічки вишивок висотою до 0,5-1 сантиметра по швах і на манжетах. При чому, в Космачі манжети називають «дуди», а комір – «прошивка». Вишивка на вуставці побудована у такий спосіб, що через цілу вуставку проходить основний узір, з обидвох боків обшитий «снурками» або у вуставках, вишитих низинкою чи яворівкою – прямою гладдю чи качалочками. (Д. Пожоджук).

ВУША, і, ж., зол. Вернувси додому без «будьтездорови», зато з кавалком італійського снаряда пид ребрами і пригоршев вуший у пазусі. (В. Шкурган).

ВУШЯ, і, ж. Воша. Це комашка-паразит, яка дошкуляє, насамперед, людям. Щоби натільна сорочка не провівалася ні вітрами ні дощем, ні снігом і щоб воші у ній не заводилися, вівчар замочував її перед тим як вдягати, в овече молоко... (К.г. 1935).

ВХОЛОБІСКИ. Надівати взуття на босі ноги.

ВЦІРЄТИСИ, юси, єшси. Усміхатися.

ВЧЄСИ. Вчаться. Навчаються.

ВЧЄТИЛЬКА, и, ж. Учителька. Педагог. Освітянка.

О, тогдьи вчєтилька гет злосна... (Б. Радиш-Маринюк).

ВЧІТИСИ, вчюси, вчишси. Вчитися. Пізніше мене послали вчітиси на вчительські курси в Коломию... (І. Зеленчук).

ВЧЮЮТ. Почують.

Я довго важив ци писати, ци мнє вчюют у парляменті. (Г.к., 2013).

ВШІНЬКАТИСЯ, аюся, аєшся. Застебнутися. То вам, пане, холодно бо у вас добра шуба і ви вшінькалися. (І. Пелипейко).

ВШИТКО. Все. Усе.

ВШИТО. Закінчено шиття. Пошито. Кумцю! Для вас уже вшито сардак... (Снідавка).

ВШКРЕМІТКИ. Вщент. Дощенту.

ВШУКАТИ, аю, аєш. Вшахрувати. Обдурити. Обрахувати.

Г

ГАБА, и, ж. Те саме, що й: барани, баранці, бархани. Неподалік, на краю дороги біля хати, ще звечора Іван Мельничук залишив автомобіль. Як сірникову коробку перевернули його Черемошеві габи, але не поглинули, на щастя, не потягнули до ріки,

лишень позбиткувалися – затягнули намулом і піском. (В.Нагірняк).

ГАБ'А, и, ж. Филя, хвиля на воді.

ГАБОВ, виг . Жди. Обережно. Чекай.

ГАБУВАТИ, ую, уєш. Зупинка спуску дерева по ризах.

ГАБУЧ'ІТИ, чу, чиш. Непокоїти.

ГАБУЧЬИТ, Нівечить. Підважує.

ГАВ'ЄЗ, а, ч.,біол. Живокіст лікарський ще з давніх часів відомий як цілюша рослина. Молоді паростки і листя давали в супи, а коріння використовували для лікування верхніх дихальних шляхів, проносів, дизентерії, гастритів.

ГАВЕРЛУВАТИ, ую, уєш. Бешкетувати. Пустувати.

ГАВИЙЗЬ-ЖИВОКІСТ (Symphytum off), у у, ч., бот. Листє прикладають до голови против єї болю.— В виварі купаються, як болять руки і ноги. — Потерте листє, перемішане з сметаною, кладуть на опухле тіло. (В.Шухевич).

ГАВОРА, и, ж. Велика яма. Вирва.

ГАВРА, и, ж. Вибоєна. Дірка. Яма. А в тій гаврі, де наша хата, я шукала Кіци або хоть єї обручки, а твої дєдя покійні посміхнулися тай сказали: «У гробі живих не шукай, небого?». (Криворівня).

ГАДАВ СМИ. Був упевнений. Думав. Надіявся.

ГАДЄ, я, мн., зол. Гадюки.

ГАДЄК, а,ч., бот. Будь-який неїстивний гриб.

ГАДЄРКА, и, ж. Жінка, котра накликала гадя і вміла з ним говорити...Поскликала все гадя-мідяні, сорокаті й зеленкуваті гадини, щось там сказала їм, а ті повзком до панського двора. (М.Ломацький).

ГАДЄРЬКА, и, ж., бот. Бліда поганка-отруйний гриб. А якщо в пакетику, до того ж обірваному, з однією ручкою, дві сироїжки, одна з яких замаскована гадєрька-отруйна бліда поганка... (Л.-П.Стринадюк).

ГАДЄЧКА, и, ж., бот. Те саме, що гадєрька.

ГАДЖ'УҐА, и,ж., бот. Молода смерека.

ГАДЖЮГА, и, ж., бот. Молода смерічка. Молодий смерековий ліс.

ГАДЖЮЧКА, и, ж., бот. Молодаялиця. З нижного боку, попид вілію, були посажені в один рєд гаджючки. (І.Зеленчук).

ГАДИНА, и, ж., зол. Гадюка. Один тільки раз зі своїм приятелем дуже завзятим рибалкою та мисливцем Дмитром Томеєм, ловив рибу в Хімчинці руками: було цікаво, але й дуже страшно-а якщо замість риби впіймаєш гадину! (Я.Радиш).

ГАДКУЮ. Гадаю. Думаю. Міркую. Розмірковую. Я гадкую, що в українській державі одну мову маємо плекати. (Г.к., 2013).

ГАДУКАТ, а,ч. Адвокат. А чєсом, єк письменний, сам себе обере за гуцулского гадуката... (А.Шептицький).

ГАЄВИЙ, ого, ч. Лісовий сторож. Побережник... дехто рубає у своїм лісі смереку, то гаєвий подає на кару. І так поволеньки запутали, що зачала фундація міряти людські ґрунта і відбирати. (Ю.Ґулюк).

ГАЗДІЇСТВО, а, с. Господарка. Господарство. Без гірскої гноїўні, и без гноїўки нима узірцевого, доброго, гірского газдіїства. (К.г., 1935).

ГАЗОВНЯ, і, ж., техн. Споруда, призначена для обслуговування магістральних газопроводів...

ГАЙДА, и, ч. Гайдамака.

ГАЙ-ГАЙ, виг. Уживається у значенні: добре, та вже досить!
– Таже то, що чую!
– Гай-Гай! – каже. (М.Черемшина).

ГАЙДАРАГА, и, ж. Палка для побиття за провину. Я іду до церкви, як прийду з села, дома ще тебе побачу, з яковсь гайдаров, а тоді будеш видіти, хто тут мама, чи ти... (В. Петрованчук).

ГАЙДУК, а, ч. Слуга в пана.

ГАЙДУК, а, ч. Рід танцю.

ГАЙДУКЄ, а, ч. Те саме, що й гайдук. Аш дранкє летєт из тих помостий. Гайдукє та темпа... (П. Плитка-Горицвіт).

ГАЙДУЧЬОК, а, ч. Танець. Чім раз бірше гайдучьків, чім раз бірше трьопачків, чім раз менше ми виділи, шо наоколо нас у хаті сидє люде. (В. Зеленчук).

ГАЙНАР, я, ч. Той, хто гонить худобу.

ГАЙНО, а, с. Лігво, лігвище, леговище ведмедя.

ГАЙТ'АЖ (в один гай). Без перерви. Безупину.

ГАЙТ'ОВИ. Польованє. Полювання.

ГАЙТОВ'АТИ, тую, туєш. Полювати.

ГАЙТУВАТИ, тую, туєш. Багато важко працювати. Довго трудитися.

ГАЙЦУВАТИ, ую, уєш. Пантрувати аби постійно був сильний вогонь у грубці, кузні. Василь так гайцував у печи, шо ледь иї ни рознесло. (Рівня).

ГАЙШТУК, а, ч. Собачий нашийник.

ГАЙШТУК, а, ч. Галстук. Перед розпадом СРСР колгоспи мали надприбутки від допоміжних промислів. Було штири ци шіськ сувенірних цехів у Рознові. Тисічями шили парчьових гайштуків... (Я. Щербань).

ГАКАР, а, ч. Людина, яка зайнята сплавленням лісу. Насамперед випускає воду з кляузи. Коли дараба була тєжка, з мокрого дерева, її везли вчотирьох, троє кермували, а четвертий дививси, ци дес швара непопускає, ци гакарь добре тримає — там було за чім подивитиси. (В. Дмитрюк).

ГАКАРІ, ів, мн. Троси з дроту. А дараба – ні з місця, хоч як не силкуються керманичі. Задні талби напирають на передні. Ше трохи, і тріснуть гакарі. (М. Яновський).

ГАКІВНИК, а, ч. Той, хто пантрує за технологічним поцесом на гаті.

ГАКЛИВ, а, ч. Спеціальне металеве пристосування, що має широке застосування у бутинах.

ГАКЛ'ОВИ, ів, мн. Знаряддя для стягування деревини.

ГАКУВАТИ, ую, уєш. Сковувати.

ГАКЬ, і, ж., буд. Гать. Гребля. Дамба. Загата.. Клявза. Кляуза.

ГАЛАБУРДИТИ, джу, диш. Бешкетувати. Бити бомки.

ГАЛАЙДА, и, ч. Бродяга. Бездомний.

ГАЛАЙКАТИ, аю, аєш. Галакати. Голосно розмовляти.

ГАЛАЙСТРА, и, ж. Гурт. Стовпище. Юрба.

ГАЛАПАС, а, ч. Дармоїд, нахлібник.

ГАЛАПАСНИЦТВО, а, с. Дармоїдство, паразитування.

ГАЛАПАСНЯ, і, ж. Те , що й галапасництво.

ГАЛ. Підряд.

ГАЛЕМ, гальма, ч. Гальмо гужового транспорту. Спеціальне пристосування, переважно в задній частині воза, для надійного руху на крутих спусках.

ГАЛИТИ, ю, иш. Галасувати.

ГАЛИЦЯ, і, ж., зоол. Ворона.

ГАЛУН, а, ч. Яйце, пофарбоване в один колір до Великодніх свят. Запам'яталося, що мама наша вранці на Великдень змушувала всіх умиватися (я, правда, ніколи не бачив, щоб це робив тато) у воді, в яку перед тим клала одну-дві монети та червоний галун, щоб хата була багата, а діти – красні, їк галуни. (Я. Радиш).

ГАЛЬКА, и, ж. Майка – нижня чоловіча білизна.

ГАЛЬМАН, а, ч. Натовп. Тиснява.

ГАЛЬТ. Стій.

ГАМАРНЯ, і, ж. Майстерня, в якій обробляють шкіри... єк ше лишень зачєли були класти оту гамарню, остатна би їм з нев година!.. (М. Черемшина).

ГАМБАРСТВО, а, с. Виправляння шкір на кожухи; корушини; шуби. Всі мої діди і прадіди, а також мій тато були бутинарями (лісорубами), теслями, столярами, займались гамбарством. (Ю. Проданюк).

ГАМОВАНКА, и, ж., буд. Заплава на річці для зупинки лісосплавів. Основними споживачами деревини були тогочасні пилорами, так звані «тартаки» або «фіраси», які часто мали зв'язок із залізною дорогою. Біля них були побудовані місця для вилову деревини «гамованки». (Д. Кіращук).

– Скоро по ріці попливать дараби. Ходімте хлопці, на гамованку. (Я. Кибіч).

ГАНА, и, ж. Недолік. Ґанч.

ГАНДЕЛЬ, для, ч. Продаж. Торг. Торгівля. Так гандель їшов через цілий час до кінця війни... (Ю. Ґулюк).

ГАНЦИКАТИСИ, аюси, аєшси. Сваритися.

ГАНЧ, у, ч. Вада. Недолік.

ГАПТАХ. Струнко.

Красота-а... Фрай-й. Не треба більше стояти нагаптах, не треба тихцем сопіти в обі дзюрки; воля, розгардіяш, батярство. (В. Галюк).

ГАРАЗДИ, ів, мн. Достатки.

ГАРАК, а, ч. Ром— алкогольний напій.

ГАРАТАТИ, аю, аєш. Бити.

ГАРБАТА, и, ч. Чай.

ГАРЕН, НЕ ГАРЕН, Не годен. Не може. Незугарний.

ГАРУВАТИ, ую, уєш. Важко працювати. – Ми кєженько смих гарували, але и вміли набуватиси. (Л.-П. Стринадюк).

ГАРЧИК, а, ч. Дерев'яна посудина на молоко.

ГАТАМАН, а, ч. Отаман. Ватажок козацького війська.

ГАТЄР, а, ч. Те саме, що й гакар. Був оден пан Мільковіч у тій фірмі великі роки на гати (кляузі) гатєрем, доробивси маєтку так, що купив собі полонину під Чівчіном, Мариш, та й зістав господарем на Гриневі.
(Ю. Ґулюк).

Ми знали, на якій гамованці є вода, і дараб там нема, а нам треба води. Хтос один з нас біг до гатєра аби дав воду, щоб ми могли зрушити з місця і піти далі. (В. Дмитрюк).

ГАТІВНИК, а, ч. Те саме, що й гаківник. Людина, котра випускає воду з допомогою своєрідних шлюзів на: гамованці, гаті, греблі. Гакар.

ГАТЬ, і, ж., буд. Гідротехнічна споруда на річці для загати великої кількості води, яка допомагала керманичам-плотогонам сплавляти дараби. Найкращі гаті були в Лустуні, Перкалабі, в потоці Шибенець і «Шибений 1».

Так ця фірма Пруска взяласи господарити на тих горах, у Жєб'ю, побудовали гати (кляузи) у Балтаґулі, у Шибенім, у Дземброни, у Бистриці, а також в Ільци-Волова і в потоку Кривий. А в Шибенім збудовали визше гати дорогу колійову для достави дерева, з котрої до нині є ще сліди і назва лишиласи – Банґоф. (Ю. Ґулюк).

ГАЦЬ-ГАЦЬ-ГАЦЬ, виг. Його вживають для відганяння свиней. – Гаць! Гаць! Стареччіно ти! Ану забери свій гук из корита, бо зараз всьо розсиплеш и шо меш жерти, гадино, ти! (Л.-П. Стринадюк).

ГАЧІ, ів, мн. Штани: чоловічі, хлопчачі. Вмився, розчесався, взяв нову сорочку, черлені гачі, писані постоли, широкий черес, киптар цвітний, крисаню з трісункою та й пішов до церкви. (Г. Смольський).

ГАЧУГА, и, ж., бот. Висока смерека.

ГАЧЬ-ГАЧЬ-ГАЧЬ, виг. Те саме, що й гаць!

ГВЕР, а, ч. Гвинтівка.

ГЕ, розм. Уживається у питальних реченнях: шо, що.

ГЕБАН, у, ч. Ебенове дерево.

ГЕВКИ, виг. Кличуть упряжених волів, аби назад ішли.

ГЕВКНУТИ, у, еш. Міцно кинути.

ГЕЗДЕ. Осьде. Отут. Тут.

ГЕЗДИ. Те саме, що й гезде.

ГЕЗДЕЧКИ, присл. Тут. Тутечки.

ГЕЗДИЧКИ. Те саме, що й гездечки

ГЕЙ, виг., який уживають, як звертання, велике здивування. – Гей, люди добрі, люди добрі, серед білої днини краде, з-перед очей краде. (М. Черемшина).

ГЕЙБИ, частка. Наче. Ніби. Мов. Лице металося, гейби розсипалося... (М. Черемшина).

ГЕЛИ, в, мн. Видолинки. Ями.

ГЕМБАР, а, ч. Великий дерев'яний поздовжний ящик на 2-3 відсіки для зберігання у стодолі різного збіжя і комбікорму.

ГЕМБЕЛЬ, блю, ч. Справа, пов'язана з торгівлею.

ГЕМБЛЮВАТИ, ю, єш. Продавати. Торгувати.

ГЕНДЕ, присл. Онде. Там. Ось де.

ГЕНДЕ-ВО, присл. Онде. Ось. Там.
— А добрий узвар?
— Дуже запашний, ба', дєкуємо.
— Може ші по горнєткови?
А може, би-сте їли грушок?
Генде-во – солодкі, аж губи липнут...
(В. Шкурган).

ГЕНДЕЛИК, а, ч. Той, що має торгову точку.

ГЕНДЕЛИК, а, ч. Заклад, де торгують пивом.

ГЕНТИШ, а, ч., угор. Забійник. Масар. Різник худоби.

ГЕРБАТА, и, ж. Чай з гірського зілля.

ГЕРЕНДА, и, ж., буд. Сволок.

ГЕРЛАНКА, и, ж., анат. Горло. – У тої рот добре ходит. Але єк я 'ї оту герланку белегов ни замашшью, то з того, відий, нічьо ни будет. (О. Манчук).

ГЕРЛІЧКА, и, ж. Мандатор. Уповноважений австрійського уряду, у 30-40-х роках XIX ст. Організував озброєні загони – «ровти» – для боротьби проти опришків. Відомий своїми жорстокостями щодо гуцулів.
(І. Пелипейко).

ГЕРЛЯНКА, и, ж. Те саме, що й герланка.

ГЕТ, виг. Геть. Єк старому Семенови надоїло дивитиси на то шьо молодьита ни берутси до ґаздівки він злісно наказав: «Ідіт гет, гет...». (Я. Щербань).

ГИБАБКА, и, ж. Повитуха.

ГИБ ГОВОРИТИ. Дуже, конче, смертельно хотів говорити.

ГИБЕЛЬ, бля, ч. Рубанок – столярний інструмент для ручного стругання.

ГИБІТИ, ію, ієш. Втрачати силу. Пропадати. Зазнавати труднощів унаслідок чогось, страждати, терпіти знущання.

Варто чи не варто, а все ж два рази – це майже шість років – довелося гибіти, гнити за ґратами. (Т. Мельничук).

ГИБЛИК, а, ч. Те саме, що й гибель.

ГИБЛИТИ, а, иш. Працювати, стругати рубанком.

Зєть Ноці за кілка днив сам перегиблив усі дошьки на шалюнок хати та на браму. (Старі Кути).

ГИБЛІВКА, и, ж. Стружка, утворена від обробки деревини вручну чи механічним способом.

Старі люди переказуют молодіжі, шо коли б'ют у хатах дерев'єні підлоги, то ни годитси аби під дошьки попали гиблівки. (Косів).

ГИБЛЬОВАНІ, ня, с. Стругання дерев'яних заготовок.

Сульитицька з Шіндровец уже вкотре просила місцевого столєря узьитисі за гибльовані дощок на фіртку. (Д. Арсенич).

ГИБЛЯРЬКА, и, ж. Саморобний або заводського виробництва стругальний верстат.

Відомий на всу Путильщину Степан Петращук з Усть-Путили своїми раціоналізаторскими винаходами шє й узєвси за майструванє. Без надзусиль для себе змайстрував гиблярьку, грубку-буржуйку... (В. Дмитрюк).

ГИБНУТИ, у, еш. Дуже чогсь прагнути, хотіти.

ГИВ, виг. Уживається у значенні гов.

А мене щось тєкло. Зарвав я кіньми та й прилітаю д'хаті.

— Гафіє, гив, а виходи з кліті!

— Анничько, гив, поможи дєдеві фіру розборсати! (М. Черемшина).

ГИВШНУТИ, у, еш. Вдарити. Втрутити. Штовхнути.

ГИД, и, ж. Бридко. Бруд. Нечистота. Нечисть.

ГИДВА, и, ж. Різні паразити: блихи, вуши, пруси, чєрваки...

Єк ни підтримувати порєдку в хаті, иї ни люфтувати, то в скорім чєсі си в кожним куті буде гидва. (Замагора).

ГИДИТИСІ, джусі, дишсі. Гидувати, мати відразу.

ГИДЬ, і, ж. Те саме, що гид. Кругом не видно! Пітьма, гидь і голод... (І. Франко).

ГИЖДИРЬИТИ, рю, рьиш. Примусово, без перепочєнку щось робити.

ГИЖКИ, ок, мн. Студинец. Холодець.

ГИЙ-ГИЙ-ГИЙ, вигр. Уживається для відганяння великої рогатої худоби.

ГИЙКАТИ, аю, аєш. Вигукувати «гий».

ГИЛА-ГИЛА-ГИЛА, виг. Вживається для відганяння гусей.

ГИЛИТИ, ю, иш. Радити, рекомендувати: щось зробити, придбати, узяти за жінку...

Ну, куме, ти мені й нагилив майстра – білільника. (Д. Кіращук).

ГИМБЛИК, а, ч. Те саме, що: гибель, гиблик.

ГИМБЛЬ, ля, ч. Рубанок. Там я міг довго – довго спостерігати як їз – під рубанка (по місцевому – «гимбля») майстра вилітали тоненькі, як папір, стрічки – гимблівки і скручувалися у пружні кільця... (Я. Радиш).

ГИМБЛЮВАТИ, ю, юєш. Стругати дерев'яні заготовки гимбликом.

ГИМН, у, ч. Гімн.

ГИРЄНИ, єн, мн. Горяни.

ГИРІШНИЙ, ого, ч. Цілком такий самий. Аналогічний.

ГИРСКА, ої, ж. Гірська. А панство в містах Косові, Яремчі, Надвірній має працу, а старші – пенсію, газ и воду в хаті – и таку саму гирску надбавку, шо ми в кичєрах, на висоті 1000 и бирше митрів над морем. (Г.к., 2013).

ГИРЯ, і, ж. Буйна, пишна чуприна.

Бо знаєте:

що наші гуцульські гори лежуть повалені і пелінають криваві голови хмарами...

що чорна тирба скипілася на їх каміних ребрах...

що відтято їм їх дубову гирю, їх лудіння кедрове...

що гаряча керва сповнила їх камінні груди, а мармуровою ожеледдю зціпенила їх рани ...

що гори в тюрмах сонця не бачуть...

Але вся Гуцулія має за вас тяму і кланяється до вас своїми ранами, своїм болем. А за сим словом будьте сильні, здорові, молодці пишні та грешні – труджені студенти наші. (М. Черемшина).

ГИРЯ, і, ж., образл. Стара дівка.

ГИТИЦЯ, і, ж. Китиця. Гудзик. Прикраса кептаря.

По всій декорованій частині кептаря нашивали маленькі гудзики («гитиці») з різнокольорових ниток. Передню частину

кептаря та спинку прикрашали китицями («гитицями», «поводами», «дармопасами») із шовкових червоних, жовтих, синіх, зелених ниток. (В. Коцан).

ГИЦЕЛЬ, цля, ч. Шибеник. Той, хто відловлює бродячих собак.

ГІБЛІВКИ, ок, мн. Деревостружка. Відходи після гиблювання деревини.

ГІ, виг. Уживається у тому ж значенні, що й агій!

ГІВОЧІЛА. Дівочила. Довго не виходила заміж.

ГІВОЧЬИЛА. Те саме, що й гівочіла. Катерина найдовше гівочьила з посеред своїх ровесниц. (В. Дмитрюк).

ГІЎКА, и, ж. Дівка. «Чесно гівка гівочьила, тьипер віддаєси». (А. Василів).

ГІЎЧЬИНА, и, ж. Дівчина. «А я ходьиу до гіучьини, свойим життєм важив». (А. Василів).

ГІЎЧЬИНОНЬКА, и, ж. Дівчинонька. «Ньи плачь, ньи плачь гіўчьинонько, тий ньи виддавайсі». (А. Василів).

ГІДНОСТИ. Гідності. Пісня жартівливо розповідала, що гуцул не визнавав техніки, кепкував з неї, вважав за ганьбу для своєї гідности сісти в автомобіль. (Д. Гуменна).

ГІ-ІЙ, виг. Уживається для підтвердження подиву. – «Гі-ій!..» – мама (небіжка) так руки заломила, шо йой. Каже: «Пане, вчителю, шо ви таке кажете, я так дитину оббила...». (В. Шкурган).

ГІЙКАТИ, аю, аєш. Вигукувати: «агі», «гі», «гі-ій». У такий спосіб висловлювати здивування, обурення.

ГІКАТИ, аю, аєш. Бештати. Ганити. Сварити. Пакалити.

– Учінімси дес убік, бо цеся гониця, єк нас у купі заздрит, то завтра ціле село мет на нас гікати. (О. Манчук).

ГІЛЄ, я, с., бот. Гілля.

ГІЛЬЧАКИ, ів, мн. Взуття ручної роботи з дерев'яною підошвою і шкіряним верхом.

У Сторожинецькому районі Чернівецкої області є село Гільче, де понад 150 років тому таке взуття масово виготовляли, бо був попит. (Д. Савчук).

ГІР'ЄНКА, и, ж. Горянка. Мешканка гірського населеного пункту.

ГІРСКИЙ, ського, ч. Гірський. Гуцулский кінь є найліпшим гірским конем на світі. (К.г., 1935).

ГІРСТОЧЬКА, и, ж. Жмінька. Пушечька.

«ГІРСЬКЕ ОКО», ого а., геогр. Озеро поблизу села Нижній Ялівець (Путильщина). Площею понад один гектар, глибиною більше 10 метрів та 1100 м. над рівнем моря.

ГІРСЬКИЙ СТРІЛЕЦЬ, ого я, ч., військ. Представник каральної експедиції... для придушення опришківства Австрійська влада ще з самого початку свого панування на галицьких землях почала систематично видавати свої універсали, інструкції та численні розпорядження. Крім цього, тут створено спеціально організовані каральні експедиції з військових сил, а також допоміжні загони найманих так званих «гірських стрільців», «пушкарів», «смоляків».

(В. Стеф'юк).

ГІСЬ, я, ч. Гість. Бажана, поважна людина, котра навідала господарів дому.

Гісь прибув з далеких верьхів і тут заночував. (Смодна).

ГІРЧЄВІТИ. Гірчавіти. Псуватися (про продукти).

ГІТИ, й, мн. Діти. Тим май бирше чьоловік і жинка відповідают за ті гріхи, що їх одно одному ни боронит (так тиж відповідає стариня за гріхи своїх гітий). (А. Шептицький).

ГІЯ, присл. Потрібно. Слід. Треба. Тоже.

ГЛА, и, ж. Іголка для вишивання узорів, кушнірська, шевська.

ГЛИЦЯ, і, ж., бот. Іголки хвойних дерев. Хвоя.

ГЛІГ, ога, ч., бот. CRATAEGVS OXVACANTHA. Глід колючий. Кущова рослина або невелике дерево з родини розових з колючими червонувато – коричневими гілками.

Препарати глоду колючого застосовуються в народній медицині ще здавна. Плоди й квітки його використовуються в багатоьх країнах як ефективний засіб при серцевих захворюваннях, безсонні, запамороченні та задишці. (Ф. Мамчур).

ГЛІД, глоду, ч., війск. Ряд.

ГЛІЖЄ, я, с., бот. Рослини, що мають колючки: будяки, ожина, шипшина тощо.

ГЛІТНО. Велика черга. Натовп. Юрба.

ГЛІХ, глога, ч., бот. Колючка з ожини, агрусу, шипшини, рози. Учєри єк збирав свербивуску в лісі, то набив собі глогів у руки. (Рожнів).

ГЛІХ, глога, ч., бот. Будяк.

ГЛОТА, и, ж. Велике скупчення людей. Натовп. Черга. Багато їх переходить річку у

брід, бо на мосту така глота, що нема де голці впасти. (М. Скавуляк).

ГЛОТИТИСІ. Створювати натовп. Тіснитися. Юрбитися.

ГЛУХМАН, а, ч., образл. Людина з вадами слуху.

ГЛЬИБА. Годі. Дарма. Нині супокійному чоловікови гльиба відержьити, вже й медведів повігонили машини з лісів, а з нами жидова шо робит! То давно було тут добре: Гуцул и ліс – ліс и Гуцул! (В. Шухевич).

ГЛЬОКАНИТИ, ню, ниш. Спрагло пити. Хлистати.

ГЛЬОХКАНИТИ, ню, ниш. Те саме, що й гльоканити.

Покійний Семен Їлашин гльохканив по кілка гальб пива вмент. (Барвінкове).

ГЛЮЗДАТИ, аю, аєш. Мазати стару піч чи долівку. Тинькувати приспу.

ГЛЯБА, присудкове слово. Годі. Дарма. Неможливо. Не можна. Те саме, що гльиба.

ГНАТИСИ, женуся, женешся. Гнатися. Иван мав моду нічьо тєжко не робити і лишеньки гнатиси за легкими великими грішми. (Тюдів).

ГНИДА, и, ж. Паразит. Яйцеклітина паразитичної комахи воші. В розмовній мові вживається, як лайливе слово. Ти така противна людина єк гнида. Гниди заводяться у волосяному покрові тіла людини внаслідок антисанітарії або хворобливості.

ГНИДАВА, ої, ж., згр. Жінка, людина, яка має гниди.

ГНИЙ, гною, ч. Гній – органічне добриво.
Вибудованє взірцевої стайні и гноїуні є першим и найважнішим способом до піднесення біршего урожаю трав и паши на наших царинках и пасовисках, а тим самим до піднесення гірского газдіуства. (К.г., 1935).

ГНИЛЕЦ, льця, ч., бдж. Захворювання при якому вражаються личинки бджіл. Наукова назва – європейський гнилець.
(О. Тим'як).

ГНИЛЄК, а, ч., згр. Ледар. Лінивий.

ГНИЛИЦІ, ь, мн., сад. Сорт ранніх груш, котрі швидко псуються.

ГНИЛИЦЯ, і, ж., сад. Те саме, що й гнилиці.

ГНИЛИЦЯ, і, ж. Власна назва малої річки (потічка) на Косівщині.

ГНИЛЬИК, а, ч. Прогнилі: дерев'яні пні, стовбури, колоди в лісі. Те ж саме, що й гнилєк.

ГНІВАТИСИ, аюся, аєшся. Гніватися. Сердитися.

ГНІВНА, ої, ж. Нервово збуджена, сердита жінка, людина.

Анну аж трісло від гніву, шо иї довго не перераховували пенцію. (Уторопи).

ГНІТ, а, ч. Предмет, здебільшого дерев'яний круг, білий річковий камінь, якими притискають капусту, огірки, опеньки при заквашуванні на зиму.

ГНІТИТИ, чу, тиш. Доводити колачі, паски і хліб у печі до золотаво – коричневого кольору.

ГНОЇЙКА, и, ж. Гноївка. Місце для гною. Перед стайнеў ци хлівом зробити єму на гноїйку, ни дуже глибоку але віцементовану або вімурувану плитєм. (К.г., 1935).

ГО. Йього. Єк зари памнітаю, шо тої ночі го забрали емгебісти і дотепер нима жядної вістоньки... (Космач).

ГОВ!, виг. Уживається для того, аби вести своєрідну перекличку в лісі. А також, щоб зупинити когось у бесіді чи припинити якусь роботу.
– Гов, Нико, ти вже пустив брак!
(Я. Щербань).

ГОВИРЛЯ, і, ж., геогр. Говерла. Одна з вершин Чорногірського хребта. Приваблює до себе науковців і туристів. (Я. Щербань).

ГОВІЛЬНИЦІ, ь, мн., церк. Жінки, шо говіют.

ГОВІНЄ, я, с., церк. Піст. Говінім изветци тот чьис, у икий їстци сухо загалом кожду днину у тижни через ціле говінє. (П. Шекерик – Доників).

ГОВІНІ, я, с., церк. Те, щой говінє – піст.

ГОВІР ГУЦУЛІВ, у ів, ч. Говірка. Діалект. Мова.
Мова творчості Михайла Ломацького – прозора, стилістика його творів доступна всім. Адже багатство діалекту, акий він використовує у творах, це немов та бальзамуюча приправа, котра, я впевнений, смакуватиме всім, як смакує вишукана гуцульська кулеші у ґречної ґаздині. Це мова небайдужа, бо правдива тиха і лагідна, бо перейнята важливою тематикою серця добродушних людей, котрих у творах М. Ломацького є немало. Вони – як зникаючий червонокнижний вид, і нині у великій пошані. Письменник, котрий побував серед «горєн» добрий шмат літ, як ніхто зумів відчути **найархаїчні-**

ший український говір гуцулів, полюбив їх за це, вони полюбили його за небайдужість до «горєнського світу». (О. Семенишин).

ГОВІРКУВАТИ, ую, уєш. Бесідувати. Балакати. Говорити. Розмовляти.

ГОВІР, ору, ч. Гуцульський діалект. ... лиш ни сміємо затратити свій говір, свої звичеї й свою ношу, бо тогди бих пропали из лиця земні. (А. Оссендовский).

ГОВІТИ, ію, єш., церк. Постити. Але теперішні люде слабші, єк давні були, тимунь тепер церьква заборонеє лиш мнєсо їсти, а набіло їсти можна. Заказано и набіло їсти лиш першого и послідного тижня Великого говіня, або хто є зарічливий на ику днину, її говіти. (П. Шекерик-Доників).

ГОВІЮТ, церк. Постять. Уни говіют цілий рік, а скоромнєтци лиш раз на рік. (Г.к., 2010).

ГОВОРЕНЄ, я, с. Бесідувані. – Лишітси, – крикнув старий, – того говореня и ідіт до роботи. (В. Дмитрюк).

ГОВОРЄТ. Говорять. Кажуть. Про Рахманів і Рахманцкий Великдень говорєт люде усіляко... (П. Шекерик – Доників).

ГОВОРИТЬИ. Говорити. Розмовляти. Спілкуватися.

А шшє, шо я з пташками умію говоритьи тьий з травов... З листєчьком на деревах, шо я умію говоритьи, з водьичьков, коли струмочьок біжит собі вдолину... (Б. Радиш-Маринюк).

ГОГОДЗИ, ів, мн., бот. (VACCINIUM VITIS IDAEAL). Брусниця звичайна – багаторічний вічно зелений кущик з родини брусничних, заввишки до 30 сантиметрів.

З лікувальною метою використовують листки і ягоди.

Дія: сечогінна, антисептична, солерозчинна, в'яжуча.

Відвар листків застосовують при хворобах печінки, ниркокам'яній хворобі, гострих та хронічних запальних процесах у сечовивідній системі, нічному нетриманні сечі, подагрі, поліартриті.

Досвід народної медицини свідчить, що лікувальні властивості листків, ягід брусниці такі ж, як і листків мучниці звичайної. Вдмінною особливістю є те, що листки та ягоди брусниці сприяють зменшенню кількості сечової кислоти.(Ф. Мамчур).

ГОГОЗ, а, ч., бот. Брусниця. Лісова або культивована ягода. Єгоди гогозів помічні при пониженому артеріальному тиску – гіпотонії артеріальній (зниження артеріального тиску: нище 100 – 105 мм. рт. ст. для чоловіків і 95 – 100 мм. рт. ст. для жінок.

ГОГОЛІ, ів, мн. анат. Коліна. У Марисі були такі гоголі єк иї личко. (Кобаки).

ГОДЕН. Дужий. Здатен. Може. Сильний.

Старші люди розказували, шо в нашому селі був чоловік на прізвисько Гушул (мешкав неделеко від Хімчина), шо годен був сам собі завдати на плечі кубинский мішок піску й принести додому без перепочівку дес за кілйомитр. (Я. Щербань).

ГОДИНА, и, ж. Затяжні дощі. Затяжна негода.

Здебиршого є так, шо коли почінаєси полонинцкий хід тий перед свєтом Ивана, стає година. (В. Дмитрюк).

ГОДИТИ, жу, иш. Догоджати. Добре виконувати ту чи іншу роботу на деньці.

ГОДИТИ СИ, жуси, ишси. Те саме, що й годити.

ГОДИТИСІ, джуся, дишся. Годитися. Домовлятися про ціну. Торгуватися.

Ікиїсь з Космачьи хотів за корову пійить тисіч, але годили 'смосі довго, тай дав за штири й пів. (М. Негрич).

ГОДИТИСЯ, джуся, дишся. Вести переговори про нижчу ціну. Торгуватися.

ГОДОВАНЕЦ, нця, ч. Вихованець. Прийомна дитина. Утриманець. Він лиш мав йкогос годованця й з собов, що обходив маржину, готовив страви, золив шматє тай лагодив до кузні вуглє на грань.

(Н. Околович).

ГОДОВАНКА, и, ж. Утриманка. Членкиня сім'ї, де є годованкою.

ГОДОВАНЦІ, ів, мн. Вихованці. Утриманці. Бабка Анна лишиласи одовицев, сама, без дітий, і тому узєла нашу маму на годованці. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ГОЇТСИ. Гоїться. Заживає. Зарубцьовується.

ГОЙ, виг. Його вживають для збільшення сили при тяжкій роботі в бутині: завантаження деревини, її складанні на стакаді чи в миґлі.

ГОЙДА, виг. Часто вживаний у різних колискових.

ГОЙДАНКА, и, ж. Гойдалка – колиска. Крісло – гойдалка.

ГОЙДАТИ, аю, аєш. Заколисувати. Хітати.

ГОЙДАТИСИ, аюся, аєшся. Гойдатися.

Прикро дивитиси, коли парубки з дічєтами вмощуються в крісла – гойдалки, шо на дитячому майданчику в самісінькому

центрі міста й донестями бавляться. І ніц никого це ни дивує... (Косів).

ГОЛА, и, ж., анат. Голова. А кілько тобі панни заплатили, за Процеву голу?
(Г. Хоткевич).

ГОЛВАЖНЯ, і, ж. Грудка солі. Грудки соли конічної форми, які довозилися з Галича до Києва, називалися тоді «голважня». Від XVI століття цей термін заступлено назвою «топка» або «гуска». (І. Сеньків).

ГОЛЕЧІ, і, с. Ділянка, пасовисько, де худоба спасла пашу, чи вигоріла трава від засухи.

ГОЛИЙ БОРШЬ, ого ю, ч. Перша страва горєн у піст.

ГОЛОВАТИЦА, і, ж. Вид прісноводної риби.

На синих плесах, глібоких ковбірах та крутіжях тємріло повно нересниц. Поблискували згорда до сонця й струги. Де – не – де було видко й хєтру головатицу.
(П. Шекерик-Доників).

ГОЛОВАЧ, а, ч., зоол. Річкова риба, котра належить, до осетрових.

І головачі були – це дунайські осетрові, і клені і марени (із сомових). Ще минулого року зловив мій сусід головача, то було риби на півхолодильника. Вони йдуть з Дунаю на нерест у Прут, відти Черемошем уверх – уверх по річках і потоках. Перескакують біданки, через каміння, б’ються, гинуть, а йдуть у верхи на продовження роду у чистих водах... (М. Влад).

ГОЛОВЕШКА, и, ж. Поліно, яке горить у ватрі або у грубці, жаринки. За якихось чверть хвилини не стало, ватрищ, лиж горіли й чаділи головешки. (Г. Хоткевич).

ГОЛОВИЦЯ, і, ж. Джерельна вода. Поглинувши десятки гірських потоків, Священна Ріка гуцулів увірвалася в село Буркут. Той самий цілющий Буркут, де за давніх часів, ще до Першої світової, водолічниця на увесь Галицький край тут була. Живили її 32 головиці, що били ключами здоров’я з надр землі. (В. Нагірняк).

ГОЛОВНИЦТВО, а, с. Вбивство. Убивство.

ГОЛОДОВА, ої, ж. Голодна.

А разом із цим ворогом прийшов із весною 1942 р. страшний голод... Багато людей у горах вигинули тоді з голоду. Як могли, так рятувались верховинці від голодової смерти – живились бур’янами й меленою корою з дерев – муки й картопель не було й на лік. (М. Ломацький).

ГОЛОМШИВИЙ, ого, ч. Галасливий. Голосистий.

ГОЛОПЦІ, ів, мн. Голубці – страва з будь-якого фаршу, загорнутого в листя: капусти, буряків, винограду. Дівчітник уплішили повід печі у запічьок... доків ни здогадалиси, шо то й на піч можна було підлізти, таже горьшькє пошиванєке 2 из голопцями... то були на опецку... їх ни трутит дітва. (П. Плитка-Горицвіт).

ГОЛУБАН, а, ч. Житель села Великого Ключева.

Волів любили темно – сірих, аж голубих, і тому мешканців Великого Ключева в навколишніх селах звали голубанами.
(М. Васильчук-Кобилянська).

ГОЛУБАН, а, ч. Призиванка жителю с. Великий Ключів. Голубан – назва голубої масті вола. В цьому селі кохалися у волах.
(М. Савчук).

ГОЛУБЕЦ, бця, ч., зоол. Голуб: сизий, припутень. Усі голубоподібні легко відрізнити від інших птахів. Це досить поширені пернаті. Більшість живе у лісах, частина призвичаїлася до життя у містах. Виведені також свійські породи голубів.

Узєв свій кріс на плечя тай пішов лісом просто на Люпайлівску кичіру. Ишов помали в заходи лісом д’горі. Ни квапивси. «Тфі», – плюнув, устидливо усміхаючіси, – «шкода лиш було мого заходу», – махнув байдужно руков тай пропихаючіси єк бурсук, кріз джємори, гутурив шош сам из собов, єк дикий голубец у глухих гучях, тай радуючіси красній весні – житю разом з пташками, славив велике, праведне Сонце – Бога держителя світа. (П. Шекерик-Доників).

ГОЛУБЕЦЬ, бця, ч., зоол. Голуб.

ГОЛУБІНКА, и, ж., бот. Сироїжка: біла, луската, ароматна, болотяна, бездоганна, коричнево – лілова, різнопластинчаста, синьо – зелена, чорно-пурпурова, зелена велика.

ГОЛУБКА, и, ж., зоол. Самка, яка висиджує пташенят голубів. Самка голуба.

ГОЛУБКА, и, ж. Назва танцю, популярного на Гуцульщині.

ГОЛУБЦІ, ів, мн. Те саме, що й голопці.

ГОЛЬФА, и, ж. Рана... що саме 24 – го до лікарні привезли пораненого чоловіка, який через глибоку головну гольфу стік кров’ю і відійшов. (А. Поважний).

ГОМІВКА, и, ж., анат. Гомілка. Частина ноги від коліна до ступні.

ГОНВЕД, а, ч., військ. Угорський солдат.

ГОНДЕЧКИ. Там. Ось там.

ГОНИ, ів, мн. Великі земельні ділянки.

ГОНИР, у, ч. Гідність. Гонор. Порядність. Чесність.

ГОНИТИСИ, юси, ишси., вульг. Займатися сексом.

ГОНИТИСІ, юся, ишся. Бігти за кимось. Гнатися.

ГОНИЦІ, і, ж., вульг. Гуляща, легкої поведінки жінка. Повія. Проститутка.

ГОНИЦЯ, і, ж. Те саме, що гониці.

ГОНІР, ору, ч. Гонор. Гордість. Самоповага. Честь. Те, що й гонир.

...аби то кождий у неї злотні зуби видів.
Ий га! Шо мені за гонір! (О. Манчук).

ГОНЧЄР, а, ч. Гончар. Виробник глиняного посуду.

ГОПАКИ, ів, мн. Призиванка хімчинцям, бо ходять тяжко – гопакуют.

(М. Савчук).

ГОПТАХ. Струнко... рожнівські вояки з 36 – го полку піхоти стоять на «струнко» («гоптах»), з карабінами за плечима десь у полі над рікою, очевидно на місці вишколу.

(В. Погребенник).

ГОРБАТИЙ РОЗПЛІД, ого оду, ч., бдж. Захворювання бджіл.

ГОРБАТКА, и, ж. Запаска – верхній жіночий одяг у формі спідниці. Пояс для підв'язування запаски.

ГОРБИЛІ, ів, мн. Сукуваті обрізки від розпилювання деревини на пилорамі. Відходи від обрізних дощок, кроков і т. д.

ГОРБУЛЯ, і, ж.,анат., образл. Жінка, що від народження має горб на плечах. Згорблена від важкої праці і старості жінка.

ГОРБУН, а, ч., анат., образл. Горбатий чоловік.

ГОРДУМАН, а, ч., бот. Їстівний гриб, схожий на білого гриба чи боровика. За поживними властивостями горєни надають перевагу саме цьому грибові. (Р. Клим).

ГОРЕЛ, рла, ч., зоол. Орел степовий. Aguila ґарах. З родини яструбових. Живиться гризунами та падлом, рідше – птахами.

Нині на території України не гніздиться. Занесений до Червоної книги України.

З горлом гадає:

– Ой ти, горле, горле,
Сивий соколе,
Ой ци ни бував ти
У моїм краю,..

(М. Павлик).

ГОРЄНИ, горєн, мн. Верховинці. Жителі регіону Гуцульщини.

Він сам, а чи лише його дух, ходив і наказував горєнам, щоб сокотили давнину, зберігали старовіччину та жили життям своїх предків.

«Нехай же та віра горить у серцях наших горєн – нехай горить і ніколи не погасає, а Господь най криє і сокотить наш нарід від зрадників і відступників»... (М. Ломацький).

ГОРЄНИН, а, ч. Горянин. Житель гір; горець. Корінний мешканець Гуцульщини, як представник етнічної групи українців у Карпатах.

ГОРЄЧЕ, ого, с. Гаряче. Тепле. – Добре їс кажеш братчику. Добре, аби серце було горєче, а не голова, тогди і менше прикростей буде ставатиси. (Л.-П. Стринадюк).

ГОРІ, присл. Антонім до долів, вище відносно місця перебування (щодо напрямку руху), проти течії ріки.

(М. Астаф'єва, Г. Воронич).

ГОРІ. Горою.

ГОРІ. Вгору. Проти течії річки. Тримати напрямок у гори.

Уни оба зтоваришувалиси й пишли разом горі понад бистро шумнючов ріков.

Вода у Черемоши прожогом гнала. Швидко, з клекотом била габами, шо аш си пінила. Місцями збиваласи в шуми.

(П. Шекерик-Доників).

ГОРІВКА, и, ж., спирт. Горілка.

Отже, щоби хлопа розвеселити, казали єму горівки пити, тай за горівку панови платити... (Ю. Ґулюк).

Не питають мого криміналу, але заговорюють мене, аби їх вів до Муська на горівку та на буженицю. (М. Черемшина).

ГОРІЎКА, и, ж. Горілка. Горіўка нишшіт здороўє чьоловіка. (Ю. Коржук).

ГОРІВЦУНЯ, і, ж. Те саме, що: горівка, горіўка.

ГОРІВЧЄНИЙ, ого, ч., спирт. Напідпитку. П'яний. Сп'янілий. Знаєте, як воно буває, коли чоловік приходить додому пізно ввечері та ще й трохи під хмелем (у нас кажуть горівчєний). (В. Стефак).

ГОРІШЄ, а, с. Верхів'я.

ГОРІШНА, ої, ж. Верхня. В ґраждах май багатших ґаздів є дві хаті з обох боків хорім, одна хата горішна, а друга долішна.

(К. г., 1935).

ГОРІШНЬИН, ьина, ч., етногр. Житель високогірного населеного пункту.

ГОРІШНЯНИН, а, ч. Горянин. Коли викликаю Яця коваля, прийшло до суперчки. Горішняни були за ним, долішняни проти нього. (І. Франко).

ГОРІШОК, а, ч., бот. Конюшина лучна.

ГОРІШШЄ, я, с. В горах. На почєтку я робив горішшями в бутинах, спав у колибах. (І. Зеленчук).

ГОРІЩЄ, а, с. Верхів'я ріки. Тому то будовано в «горіщах» на Черемоші і його допливах запори – клявзи – гаті. (М. Ломацький).

ГОРІЮЧІ, их, мн. Ті, що горять: жаринки, вуглинки. Як говорив про неї, то в очах його з'являлись горіючі жаринки, а згадав її ворогів, то вогнем ненависти до них вибухав. (М. Ломацький).

ГОРН, а, ч., буд. Димохід. Комин. Комінок.

ГОРНЄ, ти, с. Чашка: керамічна, фарфорова.

ГОРНІ, єти, с. Те саме, що горнє.

ГОРОБЦЬИ, ьив, мн., зоол. Горобці. Тепер мети з горобцьими в лозах ночувати. (Н.Березів).

ГОРОДЕЦ, ця, ч. Город. Присадибна ділянка біля хати.

ГОРОДИЦ, ця, ч. Те саме, що й городец. Кожда ґаздині хочі мати городиц, де б вічьно мала свіжу зеленину на закришку... (Ковалівка).

ГОРОДОВИНА, и, ж. Городина. Гості, що віїзджеют до нас, борше тото купют у нашого ґазди, єк у доліского бойка, бо наша городовина ци садовина усе є свіжя тай дешевшя. (К.г., 1935).

ГОРОХ-КОЛОЧЄНИЙ, а ого, ч. Пюре горохове. Гарнір з гороху!

ГОСПОДЬБУГ, а, ч., рел. Всевишній. Господь Бог. Най йїм усим Господьбуг даст здоровля, сили, достатку и щасливого житя! (І. Жеґуц).

ГОСПОДЬ С'ЄТИЙ, да ого, ч., рел. Господь Бог. Всевишній. Як мині Господь с'єтий, допоміг зиму перезимувати, так мині, Господи, с'єтий, допоможи літо перелітувати... (В. Шухевич).

ГОСТЕЦ, тця, ч., мед. Ревматизм.

Звідси і вислів-«гостец ногу тєгне, буде веремнє», тобто ниють ноги на суху, жарку погоду. Найпоширенішим методом лікування було щоденне приймання гарячих купелів (ванночок) із настою трини (різнотрав'я), а також із хвої і ягід жерепу (ялівцю). (Ю.Коржук).

Змова (примівка) проти цеї хороби... та до людей не йди, моци ни май. Йди на ліси, на гори, та на суху вербу най си тєкне, щезни, бідо, возвір'є та шкрепітє. (Ю.Коржук).

ГОСТИНЕЦ, нця, ч. Файна дорога. Шлях.

ГОСТИТИ, гощу, гостиш. Везіння у дорозі. Мати щастя. Мама провела нас поза ворота (вона так завжди робила). Щоразу виходила з хати з тими, хто збирався в дорогу. Йшла кавалок, руки в боки, щось наказувала, настановляла, перебирала в голові, чи все дала необхідне, чи що не забули. Бо вертатися не можна – лихо будемо гостити. Прислухалася, чи не рикають телята в стайні. Якщо раптом якесь озивалося-мама сердилася й викрикувала: «На свою дурну ґовню!» А коли іржав кінь, то було втіхи: «На мене!» – щасливий знак, добре будемо матися в дорозі).

(Л.-П.Стринадюк).

ГОСТІТ ЗДОРОВІ. Побажання на прощання у дорогу в значенні: до зустрічі; до побачення; щасливої дороги.

ГОТАР, а, ж. Кордон. Межа між державами дорадянського періоду.

ГОТАРЬ, а, ж. Відкрита дорога на верху гори.

ГОТУР, а, ч., зоол. Глухар. (Tetrao curoallus).

Це великий птах (завбільшки з індика), причому самці вдвічі більші за самиць. Літає не дуже добре , але бігає швидко. В Україні водиться у Поліссі та в Карпатах. Як і тетерук, токує, але звуки при цьому, видає інші – «клацання» та «скиркання». Назва глухаря пов'язана саме з особливостями його токування, що знаходиться у нього в слуховому проході, наливається кров'ю і закриває прохід. При цьому глушець нічого не чує, чим і користуються мисливці.

Птах занесений до Червоної книги України.

(Р. Шаламов, О. Литовченко).

ГОЦ, а, ч., буд. Отвір у загаті. Шлюз.

ГОЦКАТИ, аю,аєш. Підкидати, трясти при їзді на транспортних засобах. Гойдати, підкидати дитину на руках, ногах.

Іванко любив гоцкаписи на ногах у старших людей.(Косів).

ГРАБАР, я, ч. Гробар. Гробокопач. Грабар, несінники и трембітарі прошєют словами «прошєю»...(П. Шекерик-Доників).

ГРАБИВНИК, а, ч. Грабіжник. Злодій. Розбійник.

ГРАБЛЄР, а, ч. Грабляр. Той, що робить дерев'яні граблі для згрібання листя, отави, сіна.

ГРАБЛИНЄ, я, с. Граблище. Держак грабель.

ГРАМОТИКА, и, ж. Часникова приправка до м'ясних страв. Складова мочінки та саламахи.

Зубчики часнику товчуть у ступочці, підсолюють, чуть розводять водою або олією. І приправа готова. (Я. Радиш).

ГРАНЬ, і, ж. Жаринки. Розжарені вуглинки.

У грубці єк є богато грани, то и все борзо варитси.(Снідавка).

ГРАТИСИ, юси, єшси. Гратися. Веселитися. По-різному проводити час.

ГРЕБІНКА, и, ж. Саморобне або фабричне пристосування для збирання афин і ґоґозів.

ГРЕБІНЧИК, а,ч. Гребінець для розчісування волосся.

ГРЕБІНЬЧИК, а, ч. Гребінець для розчісування волосся.

ГРЕБІНЬЧИК, а, ч. Гуцульська писанка з орнаментом гребінчика.

ГРЕБЛІ, ів, мн. Те саме, що граблі.

ГРЕБТИ ГЛИНУ. Копати могилу.

ГРЕГІТНІ ШПИЦІ, их ь, мн. Скелясті верхи гір.

– Гору Гомолю, – писав колись журналіст Михайло Борук, – оточують грегітні шпиці, де одвіку полонини Куракова, Мількова і Танасінкова. (П. Біленчук).

ГРЕЙЦАР, ГРЕЙЦИР, ГРЕЙЦІР, а, ч. Австрійська розмінна монета найменшого номіналу. Гроші часів Австро-Угорщини.

ГРЕЦ'ИЛО, а, ч . Галун.

ГРЕЦИЯ, ії, ж., геогр. Греція. У Греції єкшо дейкий чєс не береш пенцію у державному банку, то наростают проценти... (Косів).

ГРЄДА, и, ж., буд. Подвійна жердка для одягу. «Сволок оцей, жердка і грєди (дві жердці в купі називаютси грєди) з хати Олиного діда Козьми Бусори із Зеленого, шо був 1864 року народження, а хату побудував у 1910 році». (Л. Зузяк).

ГРЄДИ, грєд, мн. Жирдки під софітом для складання одягу. То вже так узастают різьблені грєде узвитими прєжями, шо аж приємно дивитиси з боку, єкі файні прєжі звисают из жердки-грєди. (П. Плитка-Горицвіт).

ГРЄДКА, и, ж. Грядка. Діляночка для городини. Вже майже від Йвана (Івана Купала, 7 липня) у мами на «грєдці» з'являлися огірочки. (Я. Радиш).

ГРИБ, а, ч., буд. Пошкодження будівельних конструкцій унаслідок сирості, псування червоточиною і т.д Аді вже жидівські мури «доїдає» гриб. (Косів).

ГРИБАР, я, ч. Грибник. Збирач грибів. Любитель тихого полювання. Той, що знається на грибах, котрі ростуть у лісах на теренах Гуцульщини.

ГРИБАРЬ, я, ч. Грибар. Збирач грибів. Любитель тихого полювання.

ГРИВА, и, ж. Погрішності на кішні. Смуга трави, або колоскових, що залишилися нескошеними.

ГРИЖА, і, ж. Гризота. Журба.

ГРИЖІТИ, ію,ієш. Клопотатися чимось. Мати клопіт. Утрясати проблеми..

ГРИЗА, и, ж. Жура, проблеми, турботи. Те саме, що грижа.

ГРИЗІВНИК, а, ч., бот. «Центурія». Золототисячник звичайний. Грязіўник ростет на пасовисках, царинках та перелогах. Цвіт дрібний, рожевий, цвите у більни и копни и є ростиноў дворічньоў... (К.г, 1935).

ГРИНЗИТИ, нжу, зиш. Смітити.

ГРИЦИХА, и, ж. Дружина Григорія. Поховали Грициху на цвинтарі в закутку. (М. Скавуляк).

ГРІДОЧНИК, а, ч. Грядочка біля хати.

ГРІДУШКИ, шок, мн. Нагрудна частина кептаря.

ГРІЗД, а, ч. Корок, чіп.

ГРІНКА, и, ж. Відрізана скибка хліба. Невеликий шматок хліба.

Найде де садовину, в лісі афину або ожину, то лиш проликне, тай уже нема. А змилується хто та дасть грінку хліба, то він не зараз її візьме. (М. Черемшина).

ГРОЗНО, а, с., бот. Гроно. Китиця винограду. Кирстка.

ГРОМАДІННИК, а, ч. Чоловік, який громадить сіно або отаву.

…Танасенко перший завів дачку у полонині своєй по два ґрейцарі від вівці, то за 50 овец було один Zl, або 1 банка, так на тодішний рахунок було за ці гроші 2 косарі, один громадінник на оден день. (Ю. Ґулюк).

ГРОМАДІННИЦЯ, і, ж. Жінка, що громадить сіно, отаву...

ГРОМАЖІНЯ, я, с. Громадження, згрібання сіна. Він спочатку обходив покіс, перевіряв («мацав») сіно-чи воно вже добре висохло(«чі дійшло»), брав у руку («жменю») і нюхав, а вже потім ми приступали до згрібання(«громажіня») сухої та запашної трави у великі купки («горобці»). (Я. Радиш).

ГРОМОВИЦЯ, і, ж. Дерево, в яке влучила блискавка під час грози.

Трембіту виготовляють із смереки. Кращою рахується «громовиця» – дерево, в яке вдарив грім. Старі люди вважають, що з громом небесним передається в трембіту частина голосу її першостворювача. (Н. Тимчук).

ГРУБА, и, ж., буд. Грубка. Кухонна піч. Пічка.

ГРУБА, ої, ж., анат. Вагітна жінка.

Наші невістка Юльцьо, дєкувати Всевишному, груба. (Люча).

ГРУЗЬ, і, ж. Болото. Грязь. Нечистота. Душу єго, що уна є отєкбиріднов сестричьков янголів небесних, – шо ласков Божов окрашена, є дитинов Божов, – тручеє у грузь та у гній. (А. Шептицький).

ГРУШІВКА, и, ж., спирт. Самогонка з грушок.

«ГРУШКА», и, ж. Забава при покійнику. Оден каже «грушку», а другий каже: «Ий ні, витак грушка, ану «млина», – и так дальше, аж котрий дістане бирше голосів на своє внесенє, котра забава має бути наперед, то й тоту зачєнают робити, а до неї прилуччютси и тоти, шо на ню ни годилиси зпершу. (П. Шекерик-Доників).

«ГРУШКА», и, ж. Зібрання людей ввечері у хаті покійника. Подекуди воно супроводжується іграми, жартами, розвагами. Нібито так віддається йому шана. В селі Великому Рожині, що на Косівщині, наприклад, старі люде молєси й згадують небощіка, а молодь – вироб'єет усєкі геци: б'ют пасок, збираютци на діда та бабу і т. д...

Постарайтеси усі разом і за це, аби знести усєкі ничємні тай пусті забави, єк, на примір, ці, шо у хоромах собі роб'ют, єк у хаті мерлец лежит. Така «грушка», єк її називаєте, страх погана установа! А то раз тиму, бо не годитси пустого сміху у хаті робити, поки спрєчют мерця. (А. Шептицький).

ГУБИ, ів, мн., бот. Гриби. Уже кинулиси губи. Тра йти. (Хімчин).

ГУБНИК, а, ч., муз. Мундштук трембіти. У вхідний отвір (діаметром близько 2, 5 – 4 сантиметри) вставляється губник – мундштук з дерева твердої породи, завдовжки до 8 сантиметрів. (С. Флис).

ГУДИТИ, джу, диш. Критикувати. Робити зауваження. Сварити.

ГУДІЎЛЯ, і, ж. Годівля маржини. Годіўля чєрленої маржини у гірских ґаздіўствах.

Від вікіў горєне у Карпатах держєли чєрлену маржину одної масти, даўнішше сірої (бурої) масти дикої, пригадуючьої масть серни.

Вага дорослих коріў даўнішше виносила 150 – 200 кг.

Тота маржина находитци и до сегодне у цілих Карпатах, а так само и на Гуцулшіні. Здорова, відпірна на слабости, призвичєєна до обставин гірского підсоня. Мало вибаглива, їстовита и ни брекуюча у паши, високоманниста, а при трохє ліпшим розглєді й доборі паші, дуже молочьна. Тота маржина уже 40 рокіў тому назад зістала досліджена у повіті гірскім... (К. г., 1935).

ГУДУВАТИ, ую, уєш. Годувати. Давати їсти. Кормити.

Треба добре коні вівсом гудувати, аби годні орати. (М. Влад).

ГУЖВАРНЯ, і, ж., буд. Гужварня – невелика з двоскатним дахом виробнича споруда на лісосплавнову вузлі, всередині якої знаходиться піч. У печі розпалювали сирі вітки ліщини. Потім ці вітки викручували і вони ставали гнучкими і міцними. Називались вони гужівками. (Д. Савчук).

ГУЖЕВКА, и, ж. Обруч із сирих вербових, ліщинових, лозинових, смерекових або ялинових прутиків для скріплення фірток з основною горожею – плотом, коликів – у воринні і т. д.

ГУЖМА, и, ж. Оберемок ломажжя, тичок, підпор до садовини.

ГУКЛЯ, і, ж., згр. Повія. Проститутка. – Мой, таже, аді, сказав бих: ти сяка-така, дівко чи гукле, аби – с знала, що тобі світ зав'язуют, бо мене дохторі, вибачте, збавили та й дітей нам даст Біг, то я тобі це нарозумне кажу! (М. Черемшина).

ГУЛИТИ, ю, иш. Дурити. Надурювати. Обманювати.

ГУЛІ-ГУЛІ-ГУЛІ, виг. Його вживають для кликання голубів.

ГУЛЬДЕН, а, ч. Грошова одиниця за часів Австро-Угорщини. Буркутський курорт складався з 8-ми кімнат, їдальні та готелю. В 1897 р. збудовано льодовню, стайню, приміщення для відпочинку й розваг. У

літній період гостей прибувало на коротший або довший час 30 осіб, річно продавали буркутської води на пару тисяч гульденів. (В. Грабовецький).

ГУПНУВСИ. Вдарився.

ГУПНУТИ, у, єш. Вдарити. Штовхнути.

ГУПНУТИСИ, уси, ешси. Вдаритися.

ГУРМА, и, ч. Гурт. Скупчення людей. За Джюндов потєгали цу колєду усі колєдники, шо виходили гурмов з розоденції на дідинец. (П. Шекерик-Доників).

ГУРРА, виг., військ. Ура!

А на самій позиції, в окопах іде вже дуже завзятий, правдивий бій. Стрілянина вже така, якої ще на цій позиції не бувало. Час до часу чути «гурра!» наступаючих. (Р. Коваль).

ГУСЄКИ, ів, мн. Послід гусей.

ГУСІЧКА, и, ж., зоол. Гусячий послід. Лайно.

ГУСКА, и, ж. Грудка солі кустарного виробництва.

ГУСКИ, ок, мн. Обряд, який проводять у п'ятницю для молоді в низиних селах Косівщини напередодні одруження молодих.

ГУСЛЄНКА, и, ж. Спеціально заквашене коров'яче молоко для тривалого зберігання.

ГУСЛІНКА, и, ж. Те саме, що й гуслєнка.

ГУСЛЯНКА, и, ж. Належить до екзотичних молочних ласощів. При бажанні її можна приготувати самому. Коров'яче або овече молоко спершу прокип'ятити, трохи охолодити, до нього додати трохи квасного молока чи квасної сметани та залишити для загустання...

Гуцули багато запасають гуслянки на зиму в щільно закритих бербеницях – це їхній ледь не найголовніший харч. (Путила).

ГУСЬЛЄНКА, и, ж. Те саме, що й гуслєнка, гуслінка, гуслянка. Єк гуслєнка кигнеси, то вна є дуже добра. (П. Біленчук).

ГУЦ, а, ч. Бервено. Ковбок. Колода... рубали ті старі ліси на клйоци. Звані тоді гуци. Та одних нищили на місци, а другі плавили рікою Черемоша до Черновец та до Райної, де би ліпше продати. (Ю. Ґулюк).

ГУЦАК, а, ч. Корінний мешканець Гуцульщини.

Так із того титулу цих людей, головно жєбівських тії люде доліскі звали гуцаками, а пізнійше гуцулами, котру то назву по день нинішний носимо. І не встид цему народови, бо є проворний, мисливий, здоровий і здібний до всякого майстерства, всі речі потрібні собі сам виробляє, і доперва про гуцулів світ зачинає довідуватися. (Ю. Ґулюк).

ГУЦУЛ, а, ч., етногр. Представник етнографічної групи українців, які живуть у гірській місцевості західної України, а також сусідніх держав. Слово «гуцул» походить від румунського «гоц», тобто «злодій», «розбійник», вважаючи, що Гуцульщина донедавна була краєм опришків. (Ю. Чига).

ГУЦУЛ, а, ч. Власна назва килима з відповідним візерунком.

ГУЦУЛЄТА, лєт, мн. Гуцулята. Діти гуцулів. Спадкоємці горєн.

ГУЦУЛИ, ів, мн., етногр. Корінні мешканці полонинського краю шумливих річок і потоків. (Ю. Чига).

Перша письмова згадка в джерелах про гуцулів у розумінні окремої історико – етнографічної групи українського народу виявлена в хроніці першого мемуариста Гуцульщини Петра Ступницького, пароха в Брустурах, за 1816 рік. (В. Грабовецький).

Гуцули завжди були побожними. Молилися вранці і ввечері. (І. Пелипейко).

ГУЦУЛИВ, ів, мн., етногр. Гуцулів. Чьому ридна Українска держава до нас, гуцулив, мачухов обернуласи? (Г. к., 2013).

ГУЦУЛИК, а, ч., зоол. Гуцульський кінь. Саме в нашій місцевості цього коня (дикого коня – тарпана – П. Г.) називали «гуцулик» на багато століть раніше, ніж почали називати його господарів гуцулами. (Ю. Боберський).

ГУЦУЛИКІ, ів, мн. Гуцули. «Тий усих нас, гуцуликіў, зи сну избужєла». (А. Василів).

ГУЦУЛІЗМИ, ів, мн., етногр. Гуцульські: вислови, слова, словотвори.

ГУЦУЛІЯ, ії, ж., етногр. Це термін, яким означений край гірських шумливих річок і потоків. (Ю. Чига).

ГУЦУЛКА, и, ж., етногр. Найбільш улюблений і запальний танець мешканців регіону Гуцульщини.

«ГУЦУЛКА КСЕНЯ», и і, ж., етногр. Так називається популярна пісня, яка 1932 року була написана Романом Савицьким в селі Шешорах, що на Косівщині. Саме тут було започатковано проведення Міжнародного фестивалю етномузики. (П. Біленчук).

ГУЦУЛОЗНАВСТВО, а, с. Один із видів людської діяльності, підпорядкований вивченню етнографічної групи українців, які живуть у гірській місцевості західних областей України та в діаспорі. (П. Біленчук).

ГУЦУЛСКА, ої, ж. Гуцульська. Гуцулска Верховина – Чьорногора, гори Гринівскі й Чівчінский хребет, а колис може й Ґорґани – ототo «родима Гуцулшіна». (А. Оссендовский).

ГУЦУЛСКЄ, ого, с. Гуцульське. Притаманне Гуцульщині. Тай шо вже докуп'ювати, єк гуцули самі себе уберали... таже, и полотна ткали з свого напрєденєчя... тай сукно ткали від своїх овечьок – чьорничьок, настригаючю вовну прєли, тай лагодили тоту напрєденицу на тканє сукна, з єкого розмірєли: и на сардакє, и на гачі, тай онучі, тай капці чєлідинцкі стовповаті з пидошвами, тай без пидошов... и також мушшінцкі капці из нахлипками, тай на камаші півокруглі о одного кінця, у вишиваницьох волочьков, або такє своїх фарбованиц ниткє, вовнєні... таже, й цисе вишитєчько було гуцулскєх майстринь. (П. Плитка-Горицвіт).

ГУЦУЛСКИЙ КІНЬ, ого я, ч., зоол. Гуцульський кінь. Він є нійліпшим гірским конем на світі. Тимунь дуже є цікаве відкіў гуцулский кінь походит, шо завдяки своїм предкам стаўси він таким, єким є сегодни.
(К. г., 1935).

ГУЦУЛСКОЇ, Гуцульської... в українскому алфавіті бракує дейких букв до гуцулскої мови. (Г.к., 2013).

ГУЦУЛШІНА, и, ж., геогр. Гуцульщина як один із етнографічних регіонів України.

Черленскі городи ніколи не дбали про Покутє й Гуцулшіну и поза іменованими воєводами, над Прутом и обома Черемошями, иких зрештов ніколи и ни виділи, то хто ж міг там тот гірский нарід звєзувати з Русев?

Відповімо, шо то були рускі осадники. Але однако знаємо, ику притєгаючю силу маючт Гуцули, горєни. (А. Оссендовский).

Не пускайте в гори зайдів, бо вони їх споганять, ваше життя сплюгавлять, красу гір знищать. Будьте гірскими орлами, не дайте себе замінити в курей, що мали б для зайдів нести яєць! Не беріть від них нічого! Черпайте мудрість і силу з тих джерел, з яких пили воду життя ваші предки. Не шукайте нових джерел, бо в них найдете отруту для себе! Будуйте високі брами і міцні замки до них доробляйте, не пускайте в гори чужинців, бо вони вб'ють і знищать гордий дух ваших предків, що досі вас кріпив і силу вам давав! Бороніть ваші гори і все, що ваше, що вам у спадщині ваші предки залишили! Не спіть, а чувайте, бо горе вам буде! (М. Ломацький).

«ГУЦУЛЬСЬКА БРИНЗЯ» – такий фестиваль – ярмарок з 2000 року проводиться у Рахові. У вересні в місцевому парку культури і відпочинку «Буркут» вшановують трудівників 50 полонин.

ГУЦУЛЬСЬКА БРИНЗЯ, ої і, ж. Щорічний фестиваль – ярмарок «Гуцульська бринзя», приурочений поверненню вівчарів додому з Карпатських полонин проводиться у Рахові.

«ГУЦУЛЬСЬКА ҐРАЖДА», ої и., ж. Яворівський мистецько-туристський центр. (Косівщина).

ГУЦУЛЬСЬКА СОТНЯ У.С.С., ої і, ж., військ. Записки Гуцульської сотні 1-го полку Українських січових стрільців з рр. 1916-1917.

Цим зачну дещо описувати. Мушу насамперед згадати, що всіх записок про Гуцульську сотню У.С.С. в мене нема, а то тому, що я пішов з поля до Коша У.С.С. із причини грудної недуги, котра мене навістила під час офензиви в липні 1917 року, а що далі сталось, то точно не знаю. Але як довідався від других пізніше, то Гуцульська сотня була ще якийсь час при 19-му полку стрільців і брала участь ще у 2-ох битвах, з котрих вийшла побідно цілком.
(М. Горбовий).

ГУЦУЛЬСЬКА СОТНЯ У.С.С., ої і, ж., військ. Її створено в жовтні 1916 року під Бережанами з тим, щоб своїм звеном лучила ланцюг змагань У.С.С.-ів із північним ворогом... у її ряди відразу зголосилося понад 200 стрільців, між котрими були й такі, що заледве повиходили з лічниць і не були ще зовсім здорові. Слабших виділено, і лишилося в сотні 180 стрільців, у більшости «стара война». Були це переважно Гуцули.
(М. Горбовий).

ГУЦУЛЬСЬКІСТЬ, ості, ж. Стан душі, манера і т. д., притаманні тільки жителям Гуцульщини. Гуцульськість – не зовнішній вигляд, а радше – стан душі, натура, характер, поведінка. (Л.-П. Стринадюк).

ГУЦУЛЬШІНА, и, ж., геогр. Гуцульшина. Бо вам це конче треба буде знати, як то від 1945 до 1951 йшла боротьба на Гуцульшіні, а шє й навіть раніше, як повстанці перевертали гори за волю, як боролися з усіма загарбниками. (М. Влад).

ГУЦУЛЩИНА, и, ж., геогр. Гуцульщина. «З Говирли видко всі верхи Карпат и всю Гуцулщину – Закарпарську тай Прикарпацьку – так, як йим йий видів ще дваццєтого года...» (І. Жеґуц).

ГУЦУЛЬЩИНА, и, ж., геогр. Територія Гуцульщини – це гористий край, що лежить у найгарнішій частині Українських Карпат, висуненій найдалі на південний

схід, де межує з Румунією. Поділяється на три географічно – адміністративні землі: Галицьку, Буковинську й Закарпатську Гуцульщину. (І. Сеньків).

«ГУЦУЛЬЩИНА», и, ж. Щомісячна народна газета-альманах. Засновник – Товариство «Гуцульщина». Виходила з січня 1991 року. Рєстраційний – ІФ № 01.

ГУЦУЛЬЩИНОЗНАВЧА, ої, ж. Та, що досліджує і поглиблює вивчення Гуцульського етнографічного регіону України.

У кожному районі видається гуцульщинознавча література, що є ознакою освіченості, інтелектуального розвитку. Але за останні два десятиліття з праць про всі три частини Гуцульщини – галицьку, буковинську і закарпатську – видані тільки монографія «Гуцульщина» за редакцією Ю. Гошка, шеститомна «Історія Гуцульщини» (головний редактор М. Домашевський), посібник І. Пелипейка «Мій рідний край. Природа, господарство, населення Гуцульщини».

Цими працями послуговується невелика кількість читачів.

(Редакційна колегія короткого довідника «Гуцульщина»).

ГУЩА, і, ж. Тісто, яке використовують кушнірі. Вже прошлюфовані шкіри цей кушнір піддавав іншій обробці – на них наносив гущу (рідке тісто, приготовлене з житнього і пшеничного борошна 2-го сорту на тепленькій воді й підсолене, як на хліб) завтовшки на палець, звивав лядр до лядра та об'єзував шнурком, аби не випадала гуща. (П. Біленчук).

ГУЩІР, а, ч., мед. Простуда.

ГУЩЬИК, а, ч. Густий молодий ліс, де не зроблено санітарну рубку. Гущак. Гущавина.

Ґ

ҐАБЗУВАТИ, ую, єш. Ганити. Критикувати. Сварити.

— Ти синку ші погано, – ґабзував дєдьо Ивана, – клепаєш косу. Траба полекше бити клевчіком аби ни фартушити иї. (Великий Рожен).

ҐАВЛЯК, а, ч., зоол. Кволий, хворий молодняк овець і худоби.

ҐАВОРА, и, ж. Те саме, що гавра.

ҐАВРА, и, ж. Прірва. Пропасть. Яма. Печера. Можи буря втихне й вони, вилізши з ґаври, підуть дальше... (М. Ломацький).

ҐАДЖУҐА, и, ж., бот. Смерічка.

ҐАЗЕТА, и, ж. Газета – періодичне друковане видання. – А може надрукують мій лист та впаде ся ґазета їй у руки?..

(М. Павлик).

ҐАЗДІВКА, и, ж. Господарство. Для них полонинська ґаздівка – це щось унікальне, неповторне, якщо хочете, казкове видовище. (Р. Клим).

ҐАЗДІВЩИНА, и, ж. Молокопродукти, котрі належать власникові овець, що даються на час полонинського літування.

ҐАЙДА, и, ж. Пастуша сопілка – флоєра.

ҐАЙДА, и, ж, зоол. Великий пес. Собака.

ҐАЛАҐАН, а, ч. Металевий дзвінок, який вішають на шию корові.

ҐАЛАН, а, ч. Теж саме, що й ґалаґан.

ҐАЛЄРІЯ, її, ж., буд. Частина споруди спереду хати, збудована з півкругляків.

Вздовж чола хати містилася ґалєрія, яку будували під насуненим дахом на чолову стіну. На висунені підвалини прибивали поміст з дощок. Спереду ґалєрію замикав дощаний паркан із різьбленою хвірткою. Хати покривали чотирисхилими дахами з досить стрімким ухилом. У причілках дах ламався і утворював трикутній фронтон, часом з вікном для виходу диму, часом без нього (тоді був гарно прикрашений різьбленими дощечками й рогами барана). Дах був покритий драницями, тобто довгими дощечками, декоративно загостреними долом. Згодом замість драниць дах покривали ґонтом. Ззаду хати дах опадав дуже низько – для захисту од вітру. Під продовженням даху утворювалися з боків і ззаду «притули». (Це – комора, дровітня, місце для овець. – П. Г.). (І. Сеньків).

ҐАЛИЦІ, і, мн., зоол. Дрібні комахи – паразити людей і тварин: воші, блохи, пруси.

ҐАЛИЦІ, і, мн., зоол. Велика кількість домашньої птиці: гусей, качок, курей.

ҐАЛКА, и, ж. Брикетик цукру – рафінаду.

ҐАЛЬОПА, присл. Бігом. Поквапом. Швиденько.

ҐАЛЬОП, присл. Бігом.

ҐАЛЬОПУВАТИ, ую, уєш. Квапити когось. Підганяти коня бігти. Треба йти швидше, бігти, ґальопувати. (Л.-П. Стринадюк).

ҐАМБА, и, ж., зоол. Стара вівця або корова.

ҐАНДУРА, и, ч, зоол., знев. Стрий кінь або кобила.

ҐАНИТИ, ю, иш. Гудити. Докоряти. Критикувати. Лаяти. Сварити. Противимося, скоряємося долі, хвалимо, ґанимо, нарікаємо. (Л.-П. Стринадюк).

ҐАНЧЬ, у, ч. Вада. Недолік.

ҐАНЯ, і, ж., зоол. (Circaetes). Рід яструба.

ҐАР, у, ч. Жолоб у дереві.

ҐАРДА, и, ж. Нагрудна жіноча прикраса.
Кульчики у гуцулок металеві, позліплювані, як ланцюжки. Окрім цього, заможні жінки кокетують у так званих ґардах. Це щось схоже на колію, зроблену із сороківців (221) у три ряди. Ґарду носять на грудях поверх пацьорок. (С. Витвицький).

ҐАРІВНИЦЯ, і, ж., буд. Брус чи терлиця, куди прибивають кізли на даху споруди.

ҐАРУВАТИ, ую, уєш. Важко. Тяжко працювати... кєженько смих ґарували, але и вміли набуватиси. (Л.-П. Стринадюк).

ҐАРУВАТИ, ую, уєш. Робити жолобок (паз) у боковій грані дошки для шпунтування – з'єднання з іншою дошкою.

ҐАРЧІК, а, ч. Дерев'яний кухоль. Маленька коновка. Скопець.

ҐАТІ, ів, мн. Те саме, що гачі.

ҐАТКИ, ок, мн. Штани – нижня жіноча білизна.
Убраня не носитси на голому тілі, але на білизні. Білизну (сорочку, ґаткі, майтки) треба носити водно, ни лиш ў зимі, але и ў літі, бо ўна притикаєт до тіла и можна і прудше віпрати єк убране. (К.г., 1935).

ҐАТКІ, ок, мн. Те саме, що ґаті та ґатки.

ҐАТУНКОВА, ої, ж. Породиста. Витко, нісогирші люде були, наші пращюри, а инак єк би Господь нагородєв їх, а почерез нєх и нас такоў ґатунковоў, моцноў и фист упраўноў маржиноў – конем, икого витак нарекли «Гуцулскім». (Ю. Бурчак).

ҐВАВТ, у, ч. Біль душі. Галас. Крик.

ҐВАВТУ!, виг. Б'ємо на сполох! Рятуйте!

ҐВАВТУ! «Платний» ляпас від уряду. Відтепер харчування своїх дітей – школярів молодших класів – батьки сплачуватимуть із власних кишень. (І. Зеленчук).

ҐВИР, а, ч. Вогнепальна зброя: карабін, рушниця, обріз.

ҐЕҐНУВ, ити, ч. Помер.

ҐЕ ШО? Як запитання: що?

ҐЕЛІҐОНКА, и, ж. Походить від чеської «Heligonka». Гармошка... з'явилась і власна традиція виготовлення своїх гуцульських ґеліґонок відомим майстром Д. Тафійчуком із с. Кваси. (Н. Тимчук).

ҐЕЛЬҐОВИ, ів, с. Сільськогосподарське знаряддя.

ҐЕРДАН, а, ч. Жіноча прикраса з бісеру у вигляді стрічки, якою прикрашають шию.

ҐЕРДАНИКИ, ів, мн. Низинки. Силянки вітань. У книзі «Ґерданики вітань» вміщено віншування поетичні і прозові з нагоди свят, ювілеїв, родинних подій. На підмогу кожному із нас, ведучому, тамаді на різні випадки життя. (Я. Кибіч).

ҐЄДЯ, і, ч. Тато. Одного заранє маму заболіло в середині тай ґедя видвіз єї в больницу. (В. Зеленчук).

ҐЄНҐІТИ, ію, ієш. Нидіти. Хорувати.

ҐЕНЬҐАТИ, аю, аєш. Те саме, щой ґєнґіти.

ҐЕРҐОЛИЦЯ, і, ж., зоол. Комахи – паразити, що заводяться в основному в квасолі.

ҐИРЛА, і, ж., зоол. Льоха. Свиноматка.

ҐІЎКА, и, ж. Дівка. Чесно ґіўка ґівочьила, тьипер віддаєси. (А. Василів).

ҐІВОЧЬИЛА. Дівувала, дівочила, не була заміжня.

ҐІЎЧЬИНА, и, ж. А я ходьиў до ґіўчьини, своїм життєм важив,
Стоєў стільчик пид виконцем, я в виконце лазиў. (А. Василів).

ҐІВЧЬИТА, ит, мн. Дівчата. Ґівчьита у тій хаті – то сніськ янголи чємні – Богови тай людєм милі. Хто таку ґівчьину озме, буде мати дома бирший, ніж великий, маєток.
(А. Шептицький).

ҐІВЧЬИТА, ит, мн. Дівчата. Заплачьте над сумнов своєв долев, ґівчьита, шостеси безсоромно звели! Засоромітси, ґєді і нені безбожні та нечємні, шосте ни знали їм сокотити ґівочої невинности Ваших ґітей...
(А. Шептицький).

ҐІДО, а, ч. Дід. Дідусь.

ҐІЛЕТКА, и, ж. Те, що й ґелетка.

ҐІЛЕТЧИНА, и, ж., зменш. Гелета.

ҐІЛО, а, с. Діло. Нечисте діло. Гріх.
І то ни лиш по ґілі, хотьби лиш однім, але й перед ґілом, скоро лиш христінин допустит до серця, а має уподобаннє у нехарі, краса єго душі цалком зникає і ціла душа є уже нехарна. (А. Шептицький).

ҐІЛЬНИЦЯ, і, ж. Ліска. Пліт (адже сплетені з гілок чи однолітків).

ҐІМА, и, ж. Чутка. Селом пішла ґіма, шо Анничька віддаєсі. (Лючки).

ҐІНЖЬОҐА, и, ж. Гомілка з тушки яловичини на холодець.

ҐІТИ, ей, мн. Діти. Малеча. Нащадки. Дав Бог супругам ґіти, – то Єго ласка, шо її треба удєчно приймити, а борони Боже спирати єким – небуть способом.

Ни дав Бог ґітий – то така уже, видкоси, Єго свєта волечька. І ни мают супруги шо инакшого робити, єк тоту свєту волечку принєти. (А. Шептицький).

ҐЛЄҐДЖІТИ, у, иш. Робити сир. Те саме, що й ґлеґати. Молоко до ґледжіння маєт бути 28 – 32 градуси, тогди єго ґлєджімо... Ґлеґу даємо до молока тілько, шоби по 30 мінутах уже можна було молоко прєтати. Тимунь треба випробувати силу ґлєґу. Єк ґлєґ имет молоко, тогди кроїтси єго, бутилевом, икий має бути острий, подибний до арфи... Кіслєк сира у путині кроїтци острим бутилевом на пасики грубі, а вітак прошки ломимо сир. Сир падет на дно путини. Тогди мішєємо від 10 – 15 мінут, а єк розбитий сир, осєдитци на дні, тогди витєгаємо бриндзарскоў фусткоў – цідимо і вішєємо на клинку аби исчюрала из него жинтиця... Из сухого будза виходит бриндза шше тривала, а вогкого масна, дилікатна, але нитривала. (К. г., 1935).

ҐЛИМЕЙ, я, ч. Неприступне стрімке місце. Гливка й тверда поверхня ґрунту на городі під садом.

ҐЛЬИҐ, а, ч. Згущувач із висушеного шлунка теляти.

ҐЛЬОБИН, у, ч. Крем для взуття.

ҐМІНА, и, ж. Сільська управа... податки ґміні до року 1914 були 60 %, а нині в році 1937 доходит до 400%. (Ю. Ґулюк).

ҐМІНА, и, ж., іст. Окрема адміністративна одиниця за часів панування Польщі на Гуцульщині. «У різні часи до ґміни Жаб'я належали села Бистрець, Дземброня, Топільче, Зелене, Явірник, Буркут та вся територія з лісами й полонинами басейну річки Чорний Черемош. (Д. Ватаманюк).

ҐОҐОДЗЬИННИК, а, ч. Так призивалися снідавчанам, бо ходять продавати брусницю – ґоґодзи. (М. Савчук).

ҐОДЗА, и, ч., мед. Фурункул. Черяк. Чьирєк. Це захворювання проявляється запаленням, обумовленим стафілакоком.

Важчим від нього є карбункули...

Їх симптомами є те, що шкіра довкола фурункула червоніє, товщає і болить. Поступово утворюється обсцес (гнійник) – порожнина, наповнена гноєм. Нарешті гнійник дозріває і проривається – гній витікає. Рана, що потім утворилася гоїться.

Місцеве лікування полягає в ретельному туалеті шкіри довкола вогнища запалення – протиранні 70% розчином етилового спирту.

(І. Алексєєв, А. Діброва).

ҐОДЗЛИК, а, ч. Мала гулька (кулька). То в Кутах на оптовому єрмарку мош купити до кольору – вибору силінок з ґодзликів – пресованих вручну і лакованих з трачиня, туалетного паперу і т. д. (Г. Кутащук).

ҐОДЗЬИНКА, и, ж., бот. Дуже дрібна картопля.

У тоти роки, коли нима політє на бараболі, то й ґодзьинка на вагу золота.

(Д. Арсенич).

ҐОНТА, и, ж., буд. Дошечний покрівельний матеріал. Ґонти, як і драниці, кололи із смерек.

... хто куда і де рубав ліса і якого хотів, тогди хто будував хату, нарубував смереки такі, що мали по 250 літ і як з тих смерек наколов драниці 3 і 4 метрові довгі, покрив хату плоско і привалив жердками. А як хотів стрімко, то прибив тисовими чіпками, бо гвіздзя (цвєків) тогди в Жєб'ю ще не було і ніхто тут цего не знав. Такий дах міг стояти і сто літ. За ґонти тогди ніхто і не чув і ніхто навіть не був би робив, бо ліси були відповідні на драниці, то ґонту ніхто не потребував тай ґонти не уживалиби і сегодня. (Ю. Ґулюк).

ҐОРҐІЛІ, ів, мн., бот. Жоржини.

ҐОРҐОЛИЦЯ, і, ж., зоол. Те саме, що й ґерґолиця.

ҐОРҐОШІ, ош, мн. Брати, нести на плечах. Сідати на плечі. А я у тата на ґорґошах стрімко в низ, ще 20-ть хвилин – й ми на місці. (Л.-П. Стринадюк).

ҐОРҐОШІ, а, мн., анат. Плечі людини. Мож сказати, шо на ґорґошях вініс д'хаті.

(В. Шкурган).

ҐОРНЕЦ, нця, ч. Глиняний горщик, випалений у керамічній печі.

ҐОРНЕЦЬ, нця, ч. Те саме, що й ґорнец. Горшок.

Тобі траба такої газдині, аби тобі на голові горшки била. За кождий раз, єк прийдеш з коршми, то один ґорнец. Або ти на чілідину, або чілідина на тебе верже.

(М. Черемшина).

ҐОТУР, а, ч., зоол. Тетерюк. Пір'я з глухаря, котре затикають у капелюх.

ҐОТУР, а, ч., зоол. Те, що й готур. О, як закував, так хто це чув, був певний, що це

справжня зозуля кує, вмів крякати як ворона, скреготати як сорока, щебетати ластівкою і співати полонинським жайворонком. А як зайшов у ліс і закричав ґотуром, то зараз прибігали до нього дикі курочки. М'явкав, як кіт, гавкав як пес. (М. Ломацький).

ҐРАЖДА, и, ж., буд. Садиба, гуцульська замкнута за периметром, зовнішніми стінами, ще котрої є стіни розміщених у ній житлових і господарських будівель і висока зрубна огорожа, яка заповнює проміжки між спорудами і закриває двір. Це ще й один з найдавніших типів забудови осідків гуцулів. На сьогодні добре збереглися музей «Хата-ґражда» в с. Криворівні, побудований на місці оселі Параски і Палія Харуків, садиба родини Марусяків (на хребті Ігрець), на горі Синиці (присілок Лелівка), хата-ґражда в с. Яворові. («Гуцульський край», №47 від 22. 11. 2013).

Ґражда складаєси з хатий; з хлівів, кліти, дривітні, амбаря і т. д. (К. г., 1935).

«ҐРАЖДА» – Історико-культурно-краєзнавчо-туристичний часопис суспільно-культурного товариства «Гуцульщина» у м. Львові та громадсько-наукової організації «Регіональне об'єднання дослідників «Гуцульщини». Виходить у Львові з 2007 року. (Свідоцтво про держреєстрацію ЛВ №821/74). Корпункти створено у Верховині, Вижниці, Глибокій, Коломиї, Косові, Космачі, Путилі, Рахові, Яремчі. (Г. Кутащук).

ҐРАЛІ, ей, мн. Металеві вила із чотирьма зубами для гною... коли охоронець на мить відволікся, схопив ґралі і проткнув лейтенанта. (А. Поважний).

ҐРАСИ, ів, мн. Залізні вила з тупими і густими зубцями для швидкого навантаження коренеплодів.

ҐРАСКУВАТИ, ую, уєш. Розпушувати міжряддя просапних культур з допомогою спеціального кінного інвентаря – ґрасок.

Аді, неборе, фирман борзо поґраскував барабулю. (Смодна).

«ҐРЕГІТ» – Історико-краєзнавчо-туристичний часопис Регіонального об'єднання дослідників Гуцульщини та всіх свободолюбивих з Краю. Зареєстрований у 1984 році (Свідоцтво ЛВ 3 831).

ҐРЕГІТ, ота, ч., геогр. Найвища вершина (1472м. н. р. м.), що на території Косівського НПП «Гуцульщина».

ҐРЕЧНА, ої, ж. Ввічлива, галантна, чемна. Лише вона, вуйна Марійка, ґречна ґаздиня, такої не знайдеш у жодній республіці, аби цілий світ обійшов. (Л.-П. Стринадюк).

ҐРИНДЖОЛИ, ів, мн. Маленькі санки. Санчата. Колись гуцульські діти взимку спускалися ґринджолами з берегів і мали з того велику радість. (М. Савчук).

ҐРУНТ, у, ч. Земельний наділ. Місце, де побудована хата. Більшість селян Криворівні освоювали ґрунти у підніжжя Чорногори. (Я. Радиш).

ҐРУНЬ, я, ч. Верх гори. Хребет. З ґруня, шо коло Сокільської скали, все злітают дельтапланеристи. (Тюдів).

ҐУҐЛЯ, і, ж. Біла накидка без рукавів з капюшоном з шерстяної домотканої тканини. Гуцульський стрій доповнює і традиційна біла ґуґля (219), що ніби угорський доломан (219), з правого рамена спадає на ліве. Її убирають лише при великій параді і обов'язково для верхової їзди. При цьому коня женуть ґалопом, аби вітер розвівав ґуґлю. (С. Витвицький).

ҐУЛІНЄ, яня, с. Данці. Гульки. Танці. – Траба буде підлоги заповісти наперед. На столованє і на гулінє... (В. Шкурган).

ҐУМАКИ, ів, мн. Гумові чоботи. Далі стає все холодніше і холодніше, так що нічого вже не відчуваєш, навіть своїх кінцівок: коли ідеш у люту зиму на морозі у ґумаках.
(Л.-П. Стринадюк).

Мало не випадаючи з ґумаків, верталась невгамовна тета. (В. Шкурган).

ҐУМКА, и, ж. Стирачка.

ҐУСТ, у, ж. Апетит. Бажання чогось. Смак.

ҐУТА, и, ж., буд. Дорога з рейковою колією. Залізниця.

Як свідчать письмові джерела, з V тисячоліття до н. е. І до VIII ст. нашої ери на Буковині, північному підгір'ї Карпат і на Закарпатті широкого поширення набули вироби з бронзи і заліза, виплавку яких робили за допомогою залізних гут, виготовлених з великого каменя. Такі залізні гути виявлені в Печеніжині, Мишині, Слободі Рунгурській та в інших місцях. Про існування залізної гути свідчить той факт, що на час закладання фундаменту для будівництва Народного дому в Коломиї житель Мишина Федір Гуцуляк розібрав великий камінь із фундаменту залізної гути, що була на Долішньому куті, й привіз його на будівництво. (М. Сорич).

ҐУЦУЛІЙО, її, ж. Гуцуліє! Як звернення до етнографічної групи Гуцульщини. – Мой, хло', ґуцулійо, а ти здурів, шо так ревеш над кобилов? – гукнув натoропом підгірський, тогосільський мужик, що справився у ліс через толічку. (М. Черемшина).

ҐУШІ, ів, мн. Хустка, зав'язана в дві ґулі по боках. (Криворівня).

ҐЬИҐНУТИ, у, еш. Раптово вмерти.

ҐЬОРҐІНА, и, ж., бот. Жоржина.

ҐЮҐ, а, ч. Неприємний запах. Різкий сморід. Мнєсо, йке неня тримали в коморі, вже було з ґюжком. (Я. Щербань).

ҐЯМБА, и, ж., згр. Рот.

ҐЯМБАТА, ої, ж., згр. Сварлива. Язиката. То ни знати в кого си вдала Калина, шо ниразіиї ни сперти: ґямба си ни запираї, ци то свєто, ци будень. Ий падонько!

(Г. Кутащук).

Д

ДАВАНЬ, і, ж. Місце на полі, де розкидають сіно худобі під час її доїння. Недоїдки сіна.

ДАВІ. Сьогодні зранку. Зраня.

ДАЎНІ, их, мн. Давні. Старожили. Предки. «Даўні гірєне ці сєтки дуже сербували, у ні дуфали і мали із ними из'єзані усєкі вірування свої старовіцькі, проти иких отці у церквах дуже гостро і сильно виступали».

(М. Влад).

ДАВНІЙШЕ, ого, с. Давно. Колись. Раніше.

Теперішними чєсами, видколи против сих забавий виступили владики, котрі ходили суда по наших горах, Шиптицький, а найгірше Хомишин, зачєли були попи и дейкі попивскі пидлизні заказувати сі забави, але тепер вже ніхто того ни слухає и роб'є знов так, єк робили давнійше забави.

(П. Шекерик-Доників).

ДАВНІЧКО, а, с. Досить давно. Дуже давно. «Давнічко» було це – ще тоді, коли то в Галичині вимер рід наших князів, а галицькі землі загарбала Польща...». (М. Ломацький).

ДАДАН, а, ч., бдж. Тип вулика Дадана. – Колис даўно в моді в багатьох селах були цисі вулики. І то все ручньої роботи. – Сказав досвідчєний пасічник Степан Урбанович з Нижного Березова. (О. Тим'як).

ДАЛШИЙ, ого, ч. Дальший.

ДАНЕЦ, нця, ч. Танець. Танок. По закінченю плєсаниці, шшє був данец дуже затєжний, а до того, такєй заметичьний, шо вже з котрими Петро Філипів, иршєний, данцорив, то ледь живіло диханє. Таже тот данец був відплатов за тоти затиканиці рогів, таже набрав собі у данец – аж штири чілідині... (П. Плитка-Горицвіт).

По їх данцю слідно навесні, як паша робиться. Як сніг згине, то на їх данцовищі найперше зелено. Ще ніде паші нема, а на їх данцовищу травка зеленіє. (М. Влад).

Один з послідних данців музиканти заіграли, аби молодий роздєкувавси з кухарьками. (В. Зеленчук).

ДАНЦІ, ів, мн. Танці. Але чєлідь мовчєла, бо боєлиси повтірних данців. (П. Плитка-Горицвіт).

ДАНЦІВНИК, а, ч. Танцювальник. Той, хто виконує танець.

Єк віддихалиси, то намліока скліпалиси, аби роззути свого данцівника метучего.

(П. Плитка-Горицвіт).

ДАНЦОВНЯ, і, ж. Поміст, де встановлюють весільні столи, а потім танцюють. Єк уже кінчєєтси весілє, старший дружба несе деревце у данцовню, і там собі вигулюют. (В. Дмитрюк).

ДАНЦУВАТИ, ую, уєш. Виконувати танець. Танцювати.

Ой я хочу данцувати, а ви, люди, чуйте,
А ви, старі, розходітси, молоді, ночуйте.

(М. Черемшина).

ДАНЦЮВАТИ, ую, уєш. Те саме, що й данцувати. Данцює гуцульські данці в музичній капелі «Бай» та родинній гуцульській капелі. (Л.-П. Стринадюк).

ДАР, у, ч. Речі молодої – «кнєгині». А придане тут називають по-стародавньому – «дар». (О. Семенишин).

ДАРАБА, и, ж. Сплав. Пліт. Покірний і услужний панам Черемош, що вліті гуляють по ньому на тяжких дарабах, біситься так само, коли у слоту наллється у нього багато мутної води. (М. Черемшина).

Нам пощастило записати спогади у керманича Юрія Джиголі з с. Хороцево, котрий 11 серпня 1979 року провів останню дарабу по Білому Черемоші з Верхньої Яловичори, воду для якої акумулювала кляуза-гать у Перкалабі, що мала назву «Шлюз імені кронпринца Рудольфа». Вона пропрацювала 100 років на висоті 960 м. над р. м. (Я. Зеленчук).

ДАРАБАНИТИ, ю, иш. Сторопіти.

ДАРАБАРЬ, я, ч. Плотар – людина, яка складає плоти і потім їх сплавляє.

Уже мало є живих тих, хто займавси цев тєжков і нибизпечьнов роботов. І держава навіть ни дала їм належної пенції. (Розтоки).

ДАРАБНИКИ, ів, мн. Люди, котрі сплавляють дараби.

...дарабники украдут на розкрути (бо є такі дарабники, шо й таке знают!)...
(А. Шептицький).

ДАРАБОВОЗНЯ, і, ж. Сплавляння лісу. Ни для всіх гуцулів було доступним зарібкове дарабовозня... До цеї роботи, то вже мусіли бути ниабиякі смільчякє! Бо то справа плавуча, та й ни за чіюс відповідальність. Так би сказати: бізівно ночюю у хаті на своїй печі, бо песик-белейчік під підвалинов має обжиток... даст знати побріхом, про єкус гелембезню коло хати. Ой, з тими дарабами треба уміти обходитиси... бо ни легко їх збивати у талби... (П. Плитка-Горицвіт).

ДАРИ, ів, мн. Кнігиня на весіллі роздає дарунки рідним, старостам і т.д.

ДАРМОВИСИ, ів, мн. Кутаси на сардаці.

ДАРУНОК, нка, ч. Подарок. Коли гуцули несли у бисагах колачі, ліжник як дарунок для молодят, то промовляли: хоч невеликий (дарунок звісно ж, а хто ж іще), приймайте за великий. (Л.-П. Стринадюк).

ДАЧКА, и, ж. Податки. Збори.

ДВЕРЦЄТА, єт, мн. Дверцята. – Марі, абис, – каже чьоловік жинці, – ни забула на єрмарку купити файні дверцєта до грубки. (Довгополе).

ДВІЙЧИСТИЙ, ого, ч. Двійний. Двополовинковий. Подвійний.

ДВОЄКА, ої, ж. Двояка, що проявляється у двох видах, сортах. Тогідь у нас добре вродила двоєка бурка – синоочка й сороkaденка. (Н. Березів).

ДВОЄКИЙ, ого, ч. Двоякий. Подвійний. Такий, що може бути двох видів, сортів, порід.

Д'ГОРІ, присл. Вгору. Угору. «Зі свіжими силами скачеш із каменя на камінь, іграшкою здається високий верх. Так близько і невисоко. Д'горі ж, д'горі!» (Г. Хоткевич).

Півтора – два кілометри д'горі – і перед нами відкривається неписаної краси водяне дзеркало. Озеро «Гірське око»... (Р. Клим).

ДЕЄКИЙ, ого, ч. Деякий. Та й то иї шєстє на деєкий чєс.

Д'ЕК, а, ч., церк. Дяк.

ДЕЙКИХ. Деяких. Декотрих. – Правда, ни гет чісто, гуцулсков, бо в українском алфавіті бракує дейких букв до гуцулскої мови. (Г.к., 2013).

ДЕКА, и, ж. Накидка. Покривало. Тий поскладали нас на фіру, корову присилили до фіри, а в нас така файна корова була, якразківна, дідо ше свого коньи запрьиг, мене загорнули в ікус деку тий повезли в Яблунів. (М. Лесюк).

ДЕКЛЯРАЦІЯ, її, ж. Декларація. Офіційний документ, в якому подано необхідні відомості, положення і принципи чого-небудь. – Покликання до життя Українського Національного Комітету, – підкреслено в Деклярації цього Комітету («Український Шлях», ч. 1 1402), Відень 30 березня 1945), – це нова сторінка в суспільно-політичному житті українського громадянства, що глибоко пройняте любов'ю до Рідної Землі, хоче бачити свою Батьківщину звільненою від наїздника. (Р. Коваль).

ДЕЛІНЬ, і, ж. Далечінь.

ДЕЛІНЬ. Згодом. Незабаром. Скоро. Та ти ші підожди, Василинко. Делінь верниси хлопчіші. (Верхній Ясенів.)

ДЕЛІЧКО, присл. Далеченько. Тот афинник відсив ші май делічко. (Зелене).

ДЕЛЬОВАНКА, и, ж., буд. Дорога, вимощена впоперк (на її ширину) колодами. Найбирше таких дельованок було в Буркуті, Шибеному. (П. Біленчук).

ДЕНЦІВКА, и, ж., муз. Духовий музичний інструмент, схожий на сопілку. Сопілка з денцем.

...до цих вишкірів був лакомий по парубоцькє. Бо сми любив играти у денцівку. А та денцівка, сарака, ни одну вустав'єнку прикликала на горбочок. (П. Плитка-Горицвіт).

Тато ніколи й нікуди не йшов без денцівки – сопілки на десять дірок. Завжди клав її у внутрішню верхню кишеню лейбана... (Л.-П. Стринадюк).

ДЕНЬКА, и, ж. Найм на роботу на день.

Колис у нас ішли на деньку збирати єгоди. То тіжка робота, але й платили файно. (Тюдів).

ДЕПУТАТ , а, ч. Керівник на полонині.

Організація пастушого життя на всіх гуцульських полонинах була пов'язана з інституцією т. зв. депутата. Депутат – це гуцул – підприємець. Він міг бути власником полонини або орендарем. Депутат оголошував у селі під кінець зими, що буде приймати на свою, або винаймлену, полонину чужу худобу і подавав господарям до відома умови. На св. Юрія він робив остаточну умову з власниками худоби, яку відтак приймав на полонину. Якщо депутат літував на полонині сам, тоді він був ватагом, тобто керівником цього випасу. Звичайно він приймав на працю професійного ватага, а сам займався адміністрацією. Він платив за орендовану полонину, за випас худоби в лісах, оплачував

пастухів, дбав за сіль для худоби й розплачувався з «мішенниками». (І. Сеньків).

ДЕРГАВКА, и, ж. Дерев'яна щітка, схожа на праника з дірками по боках для кріплення на ослоні з великими металевими тонкими штирпаками (зубцями) для чесання волокна льону чи конопель.

Три-чотири тижні коноплі мочили в мочилах, сушили, терли на терлицях, щоб позбавити конопляне волокно від серцевини рослини, чесали на дерев'яних гребенях, дерьгали на дерьгавках (дошка з набитими дротами), щоб надати конопляному волокнові тоншого вигляду. (М. Сорич).

ДЕРГАТИ, аю, аєш. Чесати волокно.

ДЕРГ'ІВКА, и, ж. Те ж саме, що й дергавка.

ДЕРЕВ'ЄНА, ої, ж. Дерев'яна. То була файна дерев'єна хата на камінному фундаменті. (І. Зеленчук).

ДЕРЕВ'ЄНИЙ, ого, ч. Дерев'яний. Роздобув дві скляні банки – одна мала добрий корок, до другої доробив дерев'єний. (М. Влад).

ДЕРЕВ'ЄНКА, и, ж. Дерев'яна миска. В дерев'єнці добре товчі мак, чісник.

ДЕРЕВИШШЄ, я, с. Домовина. Труна. Присилили деревишшє линвами до двох коликів і здоймили на плечі. Іванови впалоси нести ззаду коло бабиної голови. Піп на кони пішов наперед, за ним процесія, видтак деревишшє, а ззаду люде. Свої і чужі. (О. Манчук).

ДЕРЕВИЩЕ, а, с. Те саме, що деревишшє. Наперед хати сидів на ослоні згорблений майстер, поковтував бардою і збивав деревище. (М. Черемшина).

ДЕРЕВІТИ, ію, ієш. Дрижати. Трястися від холоду. Ціпеніти.

ДЕРЕВЙИННИКІ, ів, мн. Дерев'яні босоніжки, сандалі.

ДЕРЕВЛ'ЕНИЙ, ого, ч., буд. Дерев'яний. Там у щивах було дес сто царків, тото хатки з деревл'еними зрубами-скінами, криті дошками. (І. Жеґуц).

ДЕРЕВОРІЗБЛЕНЄ, я, с. Дереворізьблення. Різьба по дереву. Зберігаючи вірність традиціям гуцульського деревонізьблення, що складалися віками, Павлович упевнено доповнює орнаментальний «азбуковник» новими елементами й мотивами... (А. Григорук).

ДЕРЕВЦЕ, я, с. Вершечок смерічки (може бути подекуди ялиці чи сосни), вбраний на весілля. В с. Ясіня Рахівського району це називають «косицею».

Косицю робили з вершечка смерічки (з дзьобка). Вбирали її як весільне деревце – кольоровою фарбованою вовною і різним прикрасами. (Т. Андрієвська).

ДЕРЕХТОР, а, ч. Ватаг. Керівник. Начальник.

Стая на полонині є так само до икоїс міри кооперативоў. Ватаг в стаї є ніби икийс зарєдця – дерехтор, а люде, одни дают вівці, корови, другі полонину, а ватаг фахове знанє. Треба тілько тоти даўні кооперативи-бриндзарні на полонинах переорґанизувати и оперти на нових підвалинах, нових приписах та уліпшенях, аби якість пасовиска, молока, масла и сира піднести, шє уліпшити. (К. г., 1935).

ДЕРЖЄ, у, мн. Підтримують. Тримають. «То мамини молитви мене шє держє на світі». (Л. Зузяк).

ДЕРЖЄК, а, ч. Держак. Тримач.

ДЕРЖЄТИ, у, иш. Підтримувати. Тримати... єгнєта добре держєти у теплим місци... (П. Шекерик-Доников).

ДЕРЖЄТИСИ, уси, ишси. Триматися. Міцно стояти. Бути впевненим у собі.

ДЕРТИ, у, еш. Здирати шкіру із зарізаної вівці, кози. Копати барабулю.

ДЕРЬГІВКА, и, ж. Те сме, що дергавка, дерг'івка, дергівниця.

ДЕС, присл. Десь. Колись.

ДЕФЕНЗИВА, и, ж., військ. Відступ. Захист. Оборона.

ДЕФЕНЗИВНИЙ, ого, ч. Оборонний.

ДЄДЬИК, а, ч. Батько. Тато. – Дєдьику, ньи буди порожна хата нашя... Боже бороньи, аби я ждала на то... (Б. Радиш-Маринюк).

ДЄДЯ, і, ч. Рідний батько. Тато. Микольцьо розповів панові всьо, розповів і про нещастя дєді, та що несе для нього масть від тітки з Красника. (М. Ломацький).

Дєдя ни раз казав нам, шо нашя бабка Анна – то ціла артистка. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

Ех! Давно не молотив сми! Шє, єк у дєді газдував сми. (Г. Хоткевич).

ДЄКУВАТИ, ую, уєш. Дякувати. Бути вдячним за щось.

...Богу дєкувати, ни далоси зробити малими... (В. Зеленчук).

ДЖБАН, а, ч. Дзбанок. Глечик. Горщик. Доти джбан воду носит, доки с'е ухо ни урве. (І. Жеґуц).

ДЖВИНДІТИ, жу, иш. Безперервно базікати, дорікати, сваритися. – Та шо ти,

Гафі, джвиндиш та й джвиндиш? Ни даєш припочіти. (Я. Поп'юк).

ДЖЕНДЖУРА, и, ж., бот. Тирлич жовтий. У народній медицині багатьох країн відвар кореневищ і коренів тирличу вживають як загальнозміцнювальний засіб при легеневих захворюваннях, малярії, захворюваннях шлунка та кишок (гіперацидному коліті, діареї, ахілії шлунка, хлорозі). (Ф. Мамчур).

ДЖИНДЖОРІВКА, и, ж. Настоянка на дженджурі (тирличі жовтому). Перед музикою миска м'ясної юшки, буженина, книші та, звикле, квадратова австрійська флєша джинджорівки. По другім келішку, чи як Маґур називає, шміраку, на музику нападають манорії. (В. Галюк).

ДЖИНДЖУРА, и, ж., бот. Те саме, що й дженджура. Багато недуг лікує ця особлива рослина, яку люд називає джинджура. Допомагає при хворобах серця, покращує пам'ять. (Ю. Нестерук).

ДЖІНДЖУРА, и, ж., бот. Те саме, що й дженджура, джинджура. Дорогий Іване. Порятуй мене. Мені дуже потрібна джінджура, може, хоч трошки маєш підорви. (Ю. Нестерук).

ДЖЕРГА, и, ж. Домоткана ковдра з вовни. Старий ліжник.

ДЖЕРГА, и, ж. Черга. Доків шо куда, там, – займу місце в коші млинцкім. Але трохє траба було попіждати. Бо, млив було на джерзі май давніших. Єк ни квапив зранку, а такє ранші були мливарі. (П. Плитка-Горицвіт).

ДЖЄВЛЮГА, и, ч. Пройдисвіт. Наш Иван послідним чєсом замість газдивки став джєвлюгов. (Криворівня).

ДЖЄМОРИ, ів, мн. Чагарники. Хащі.

ДЖЄРГА, и, ж. Те саме, що джерга.

ДЖИҐ, а, ж. Сміття. Непотріб.

ДЖИРҐА, и, ч. Те саме, що й джерга, джєрга. Зажди цікаво дізнатися нові слова, й особливе розмаїття їх – в діалектній мові. Знаєте, як називають гуцули старий ліжник? Джирґа. Такі є, гадаю, в багатьох гуцульських хатах. Бо цей витвір людських рук має столітню історію й служить людям також віки. Однак сьогодні не про джирґу, а про ліжник як мистецький витвір, розкішний дорогий дарунок чи навіть музейний експонат. (Л. Тугай).

ДЖІҐА, и, ж. Залізний гак.

ДЖОГУЛ, а, ч., геогр. Назва перевалу в с. Шепоті Путильського району. Майже шість кілометрів сільської дороги та чотири кілометри перевалу Джогул розрівняні, без вибоїн. Обабіч шляху – рівномірні насипи, які у зимовий період слугуватимуть бордюрами для проїжджих автомобілів. (Л. Федюк).

ДЖОМБА, и, ж., зоол. Корова.

ДЖОРИНИ, ин, мн. Підсмажена солонина. Шкварки.

ДЖУҐОЛИТИ, ю, иш. Дрібно сікти. Неньо так наджуґолив тітін, ніби то з фабрики... (Я. Щербань).

ДЖУМІҐА, и, ж. Те ж саме, що й ґінжьоґа.

ДЖУРКАЛО, а, с. Джерело... а єму так жбихає кров і з рота, і з носа, як з джуркала – ледве застановили якось... (М. Павлик).

ДЖУР, а, ч. Картопляна юшка.

ДЖУС, а, ч., образл. Парубок, котрий кохається із заміжньою жінкою.

ДЖЬОҐАН, а, ч. Кайло. Кирка. Чокан.

ДЖЬОРАКИ, ів, мн. Те саме, що й джорини.

ДЖЬОС, а, ч. Дати комусь стусанів й аментом дати драпака.

ДЖЮГНИЙ, ого, ч. Акуратний. Чепурний. Тішимоси тим, шо наш онучок видтепер є джюгний і охічьний до всего. (Г. Кутащук).

ДЖЮҐАС, а, ч. Те ж саме, що й джьоґан.

ДЖЮПИНИТИСИ, юси, ишси. Чепуритися. Галинка в свєто періш чім у файній убері дес іти з хати, всерівно джюпинитси перед люстерком. (Г. Кутащук).

ДЖЮРДЖЯ, і, ж. Сварка. Суперечка.

ДЖЮС, а, ч. Чоловік з верховин. Те, що й горєнин.

ДЗВЕНЄТ. Дзвонить. То аж дзвенєт, а така робота. (І. Грималюк).

ДЗВІЛНИЦІ, і, ж., церк. Дзвінниця.

Д'ЗЕМНИ. До землі. На землю. И так лучьно трьопотів, шо ані лижечька, ані мисочька ни впали д'земни. (В. Зеленчук).

ДЗЕРНО, а, с. Збіжжя. Зерно.

ДЗЄМА, и, ж. Відвар. Юшка. Коли зварилася бараболя, з неї відціджують дзєму, луплять у миску, аби не обстигла, потім ложкою зарьиджують саламахою, а потім салом із шкварками. (М. Дідишин).

ДЗИҐАР, а, ч. Папірос. Самокрутка. Сигарета.

ДЗИҐАРМАЙСТЕР, тра, ч. Годинникар. Майстер, який ремонтує годинники.

ДЗИҐАРНІСТ, а, ч. Те, що й дзиґармайстер.

ДЗИҐАРНІЧКА, и, ж. Мундштук для куріння дзиґарів.

ДЗИҐАРОК, рка, ч. Годинник. Будзик.

ДЗИҐАРЬ, я, ч. Те саме, що й дзиґар.

ДЗИФАТИ, аю, аєш. Мати швидку ходу. Поспішно йти. Парасчина завше, єк узимі, так і літом дзифала. (Г. Кутащук).

ДЗІҐА, и, ж. Дитяча іграшка дзига.

ДЗІЛІНЬКАЛО, а, с. Дзвінок.

ДЗІМБРОНІ, і, ж. Пуща. Скеля.

Дівчина лежит, дівчина лежит
В коморі на підлозі,
А й жовняр лежит, а й жовняр лежит
При зеленій дзімброні.

(М. Павлик).

ДЗОРКНУТИ, у, еш. Брязнути. Стукнути. Шє сонце не зійшло, а Лукин уже дзоркотит коло кліті. (Кобаки).

ДЗЬИМА, и, ж. Те саме, що й дзєма.

ДЗЬОБЛИНА, и, ж. Сумка з тканини. Вийняв Юрійко з дзьоблини «буженицю» і подав вуйкові – хвилина й вуджениця зникла в пащі вуйка. (М. Ломацький).

ДЗЬОБНЯ, і, ж. Гуцульська вовняна торба, торбинка. Ішов на полонину з вівцями, брав повну дзьобню книжок зі собою і читав їх... (М. Ломацький).

ДЗЬОБОК, бка, ч., бот. Вершечок смерічки. Косицю робили з вершечка смерічки (з дзьобка). (Т. Андрієвська).

ДЗЮБОК, бка, ч., зоол. Дзьоб пернатих. Завужений кінець чого-небудь: мешта, постола, човника.

ДИВИКОСИ, наказ. Дивися. Гляди. Поглянь. – Дивикоси! То ти, мой, опришок! Значитси – заступавси?.. Вдарити не забоєвси, а злізти з горіха боєвси? (В. Шкурган).

ДИВИТИ СИ, див'ю си, дивиш си. Дивитися.

ДИВИТИСІ, див'юсі, дивишсі. Дивитися. Спрямовувати на щось погляд. Мати певну точку зору.

Тепер мети з горобцьими
В Лозах ночувати.
Та все мети дивитисі,
Чи не йде зьить з хати.

(Н. Березів).

ДИВ'ЮСИ. Дивлюся. Розглядаю. Споглядаю. Спостерігаю.

ДИВ'ЮТСИ, си, ишси. Дивляться.

ДИГАНІЯ, її, ж., зоол. Всякі, різні плазуни.

ДИЖМА, и, ж. Дохід. Прибуток.

ДИКТА, и, ж. Папиндека. Фанера.

ДИКУНКИ, ів, мн., військ. Окопи. Рови. Шанці.

Ші дотипер збереглиси подекуди дикунки від Першої и Другої світових воєн. (Г. Кутащук).

ДИЛЕКО. Далеко... він готовий утичє дилеко у гори тьий собі там збудуватьи пишні хатьи... (Б. Радиш-Маринюк).

ДИМАЛО, а, с., зоол. Сечовий міхур.

ДИПУТАТ, а, ч. Депутат. На полонині усім командував дипутат. А переважно брав собі такого ватага, аби іму вірив, як сам собі, аби на него дуфав.

Як ішов додому, то лишьив усьо на него. Найкища робота в полонині – то старшого вічьирьи і ватага. Та й плата однака. Бо то й ватаг маї фист замах у стаї: зготовити пастухам їсти, здоїти, процідити молоко, зібрати верьхнину, або, як ше казали, спилати молоко, віґліґати будз, зварити вурду, зробити масло, повмивати всу посудину. (М. Яновський).

Або декотрий депутат, т. є. властитель полонини, приніс на полонину троха огірків, цибуль, часнику, або якої садовини квасної, бо в тих часах і цего в Жєб'ю не було, тілько дички квасні. Пастухи, то у бошку жили більше сухов кулешев, а у небошку, то менче їли кулеші... (Ю. Ґулюк).

ДИСПОНУВАТИ, ую, уєш. Розпоряджатись.

ДИХАВИШНИЙ, ого, ч., мед. Хворий на астму.

ДИХАНІЯ, її, ж. Жива природа.

ДИШЛІ, я, ч. Дишель... його привьизуют до дишлі фири. (О. Ковалюк).

ДИЯЛЕКТ, у, ч. Діалект. Мова гуцулів. Гуцульська говірка – диялект дещо відмінна від української літературної мови, але ж не так, щоб її не зрозуміти...

У других народів бувають диялекти, що їх люди одної нації зовсім не розуміють...

Гуцульський диялект, який має кілька тисяч своєрідних, оригінальних слів і зворотів, є при цьому й дуже гарний, звучний і співучий. (М. Ломацький).

ДІАЛЕКТ, у, ч. Говірка. Місцевий різновид мови.

Від тата, а також від мами та баби Насті чув слова, які зараз у Рожнові вже, напевно, не використовуються: «байбарак» (легкий

кожух), «сподні» (штани), «порkініці» (полотняні натільні штани), «добрий клецок» (добре вгодована дитина або порося), «шінований», «чьоловік шьо дбає про себе» (людина, яка себе любить та піклується про себе), «пацєта» (поросята), «узєв сардак на наопашки» (накинув на себе верхній грубий домотканий одяг, не просовуючи рук в рукави), «харашіти», «валашіти» підсвинків, «закільчити» свиню (навести порядок зі «свинячим молодняком» – підготувати його до відгодівлі на заріз та вставити свині в її п'ятачок) «кулко» (дротяне кільце), щоб у своїй «загороді» (місце в стайні для свиней) не рила... (Я. Радиш).

ДІВЕР, а, с. Чоловіків брат, брат чоловіка.

ДІВОЧНИК, а, ч., бот. Первоцвіт весняний (лікарський). У лікарстві уживані тільки самі китиці цвіту. Тот цвіт обриваєтци из кіліха, икий лишшеєтци на ростині и сушитци єк найпрудче, бо лиш тогди цвіт задержит свою файну жоўту краску, шо становит єго вартість. (К. г., 1935).

ДІВЧІНА, и, ж. Дівчина – неодружена особа. Юнка.

Була собі така проста дівчіна – Марусев звали. На цу дівчіну вергла око одна люта та хєтра паня, єка призвала її до себе на роботу, тай из-за цего обібрала собі за служницу. (П. Плитка-Горицвіт).

Зо мнов поїхала також одна дівчіна...
(І. Зеленчук).

ДІВЧІНЄШІ, я, ж. Дівчинка. Єк подивилиси, то, аж за голу ймилиси. Бо, уздріли, шо плечінєта, аж обсунулиси від тої глиніної сиrости. Радилиси молодиці одна з другов, шо мают зробити з дівчінєшьов? Нарадили, нарешті, шо, аментом, віднести у ґміну, до війта. А, там, най роб'є, шо хотє. Аби, лиш з нашої голови зійшло.

Несут ту дівчінєшю усіма, ровтов. Припадкуют над тим. Голосє, та проклинают таку маму прокляту, шо вміла уродити, привести на світ, а до рєду життєвого, в люде, ни вивела. (П. Плитка-Горицвіт).

ДІДИЗНИНА, и, ж. Родинна спадщина.

ДІДИНЕЦ, нця, ч. Подвір'я біля плебанії.

ДІДИЧ, а, ч., істор. Поміщик. Великий землевласник. А на тому полі побудував свій маєток дідич Яхновський, поле стало називатися дідизною Яхновського. В Дідича працювали малоземельні і безземельні селяни.
(М. Скавуляк).

ДІДОРНЯ, і, ж., буд. Приміщення для одиноких перестарілих.

ДІДУНЬО, я, ч., пестл. Дідусь. На тлі прекрасної гуцульської природи хочу подати сильветку мого дідуня о. Олексія Волянського... (В. Ценко).

ДІЗРІТИ, ію, ієш. Доглянути за кимось.

ДІЙКІ, ів, мн. Дійки. – Єшко наша Ружєнаківна, або молоко пересохло, або дійкі пирвала у джімрях, то нам тра буде забрати її тхаті. (Л.-П. Стринадюк).

ДІКОВАТЬ. Дякую. Дякуємо.
– Боже, помогай Вам веснувати.
– Діковать. Най і Вам помогаї Бог.
(Вербовець)

ДІКУВАТИ, ую, уєш., церк. Виконувати функції регента. Дякувати.

Сусідський хлопец шє зі школи почєв дікувати в Брустурах, а відтак закінчів духовну симінарію і став священиком. (П. Біленчук).

ДІСТЬ. Досить. Достатньо.

ДІТВА, и, ж. Дітвора.

ДІТВИЧЬНЯ, і, ж. Дітвора. Діти. Малеча.

...то вже й дітвичьня на печі замовкала, бо коліднике містилиси поза стів...
(П. Плитка-Горицвіт).

ДІТИСКО, а, мн. Малі дітки. Такі, що не зазнали щасливого дитинства.

ДІТНА, ої, ж., анатом. Вагітна. Здатна народжувати дітей.

– Коби-с була хоть дітна, та най би-с ждала рік-два, але ти й раз сама не собов була.
(М. Черемшина).

ДІЯЛЄКТ, у, ч. Те саме, що: диялект, діалект. «На ґрунті діялекту, дуже зближеного з гуцульським, так званого покутського, стоять В. Стефаник, Л. Мартович та М. Черемшина», – зазначав І. Франко.
(І. Сеньків).

ДІЯМАНТ, а, ч. (франц. diamant, нім. Diamant). Діамант. 1) Чистий штучно огранений алмаз (брильянт). 2) Друкарський шрифт кеглем у 4 пункти (1,5мм.)... дорогоцінна перлина, діямант-бриліянт...
(М. Ломацький).

ДІЯСПОРА, и, ж., від грец. діаблора. Діаспора. Розсіяння по різних країнах народу, вигнаного завойовниками за межі Батьківщини. Ілюстрований журнал Всегуцульської єдности видає Об'єднання Гуцулів Західної Діяспори. (У. Старосольська).

Д'МИНІ. До мене.

ДМИТРИХА. и, ж. Дружина Дмитра. Наша нидалека сусідка Дмитриха є файна ґаздиня і дуже богомільна. (Я. Щербань).

Д’НЕМУ. До нього. «Най спить, каже неня, я збіжу д’нему пізніше й погодую його». (М. Ломацький).

Д НЄМУ. Те саме, що д’нему. Але єк уже є, то мус штимуватиси д’нєму. (Г. к., 2013).

ДНЄНА, и, ж. День. Днина. А уже єк гуцули гонорилиси на конях у єрмаркову днєну. (Ю. Бурчак).

ДНИНСКИ. День у день. Щоденно.

ДНИНЦКЕ, ого, с. Цілоденно.

ДОБРИТИСИ, юси, ишси. Миритися.

ДОБРИТИТИ, чу, тиш. Доголити. Фризієр ші ни добритив клієнта, єк ни стало лєтрики. Мусів цисе докінчювати при лямпі. (Ворохта).

ДОВБАНКА, и, ж. Назва танцю гуцулка на Путильщині. І протягом всієї святої неділі у Підзахаричах грали музики, гуцули та гості танцювали довбанку – так захарецькі називають гуцулку, яка виконується у колі, аж доки сіль попід пахами не вийде...

(В. Дмитрюк).

ДОВБАЧ, а, ч., зоол. Дєтіль. Дятел Поковтач.

ДОВГА, ої, ж., зоол. Гадина. Гадюка.

ДОВГАНКА, и, ж., зоол. Те саме, що довга.

ДОВЕРЖТЕ. Додайте. Докиньте. «До ватри довержте ще дров...». (М. Ломацький).

ДОВІРЄ, я, с. Довір’я – ставлення до людини на основі її добропорядності, правоти, чесності, щирості.

Увійшов сми в начальства у довірє, шо зробили мні без конвоя. Напів вольного, тай дали ‘ми пару коней, аби ними їхав куда пішлют. (П. Плитка-Горицвіт).

ДОВГ, у, ч. Борг... перед війною господар задовживси на вартість, що мав продати корову і довг сплатити... (Ю. Ґулюк).

ДОВЖНИК, а, ч. Боржник.

ДОВЛЄГУ. Доупаду.

ДОВСТРІТУ. Назустріч. Йванко побіг довстріту дєдика, шо вертавси з вивцями з полонини. (Г. Кутащук).

ДОГАДЖЄТИ, ю, єш. Догоджати. Слугувати.

ДОГАРАЗДИТИ, жу, диш. Довести до відчаю. Погано доглянути людину, прискорити відхід у засвіти...

ДОГЛЄДАНЄ, я, с. Догляд. Доглєданє царинок, пасовиск та полонин – важна справа. (К. г., 1935).

ДОГОБУВАТИ, ую, уєш. Дошкулювати.

ДОҐА, и, ж. Те ж саме, що й втора. Або ще ці дерев’яні пластини називають клепками, які повинні бути шириною в межах 5-10 см.

ДОЖДЖ, джу, ч. Дощ. Селяни Гуцульщини часто терпіли і від стихійного лиха – посух, неврожаїв. У хроніці Гуцульщини Петра Ступницького записано: «1786 год. Тяжкий год був; великий голод, в горах наших і угорських много мирян померло. 1816 год. Тяжкий год; голод, дорожнія велика. Гуцули ходили за збожем аж в Молдаву; 1824 год. Посуха велика; дожджу не було. 1831 год. Холера появилася в Брустурах, дня 14 апріля... 1834 года. Западь сніжна коло св. Георгія так велика була, що худобі до сіна не можна дійти». (В. Грабовецький).

ДОЗНАКУ, присл. Рівно. Точно. Якраз. В міру.

ДОКІВ, присл. Доки.

ДОКІНУТИСІ, сі, ешсі. Доторкнутися. То ни можна докінутисі до обвислих дротив из слупів, бо лєтрика нибизпечньа до житє... (Буковець).

ДОКІНЧЄТИ, чу, чиш. Завершити. Закінчити. Докінчити.

Докінчєти извивати пряжі у клубки на полотна, а єк зима изгине, то треба бити белегу коло оплотіў на даванєх. (М. Влад).

ДОКІНЧЬИТИ, чу, чиш. Викінчити. Докінчити. Завершити. Закінчити.

ДО ЛАБИ, виг. До одного. Аби не було жядного.

ДОЛІВ, присл. Вниз. Униз за течією. Щоб відвернути можливу велику шкоду від них, мешканці гір і долів, суворо дотримувалися так званих громових свят. (І. Сеньків).

ДОЛІВ, присл., антонім до горі, д’горі. Угору.

ДОЛІВЛЕЦ, присл. Долілиць.

ДОЛІВЛИЦЬ, присл. Долілиць.

ДОЛІВСКИЙ, ого, ч. Той, який проживає в низинах або родом чи походженням звідти.

ДОЛІСКИЙ, ого, ч. Те саме, що й долівский. У гірских околицях, а голоўно там, де є люфтіўники, можна продати молоко, масло, сир за добрі гроші, а так само наше масло и сир из поза свого смаку дуже легко можут конкурувати из маслом, та й сиром доліским по містах. (К. г., 1935).

ДОЛІШНЄ, ього, с., геогр. Колишня назва села, а тепер населеного пункту Спас на Коломийщині.

ДОЛІШНЄ, ього, с., геогр. Низинне село.

Газди лютилися, а ландштурмаки випрошувалися, що вони не тутешні, утікають із долішнього села перед неприятелем, а стріляли тому, що почули стріли з гори і гадали, що то неприятель на їх життя важить.
(М. Черемшина).

ДОЛІШНИЙ, ого, ч. Нижній (про населений пункт) кінець, (про хату) кут.

ДОЛІШНЯНИ, н, мн. Люди, які живуть у низинних населених пунктах Гуцульщини.

ДОЛІШШЯ, шя, с. Низинна місцевість. Купец, єк вівезет садовину або городовину з долішшя, то мусит рахувати шє привіз тай він хочєт на тім шос заробити, а нім він тото привезет – то у літі горєчі дни воно футко збавєтси. (К. г., 1935).

ДОЛОБАНКА, и, ж., муз. Вид скрипки.
В давнину на Гуцульщині скрипки спочатку виготовляли у вигляді скрипок-долобанок, а пізніше – у вигляді звичайних гуцульських скрипок. Для того, щоб виготовити досконалу скрипку, яка складається із 80-ти різних деталей, потрібно використати щільну деревину «шкідоватої смереки» із високогір'я Українських Карпат і звивисту деревину «кучірєвого євора» із берегів гірських потоків та іншу спеціальну деревину.
(І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ДОЛОБАНКА, и, ж., муз. Скрипка, видовбана з суцільної дошки.

ДОЛУЧЄТИ, у, иш. Долучити. Добавити. Додати. Приєднати.

ДОМАРИТИ, ю, иш. Доглядати за господарством тоді, коли хатні йдуть кудись.

ДОМАРІНЄ, я, с. Догляд за чужим господарством.

ДОНТЯ, і, ж. Донька. Дочка. В Тюдеві говорять донтя замість донька... (І. Сеньків).

ДОПАНТРУВАТИ, ую, уєш. Доглянути.

ДОПОВІСТУВАТИ, ую, уєш. Дорозказувати. Оповісти. Розповісти.

ДОПЕВНЮВАТИ, ю, єш. Запевнювати. Переконувати.
Грицько допевнював свою кохану дівчину, шо в ниділю таки ни був на забаві. (Кобаки).

ДОРА, и, ж. Паска. Харчі, які святять на Великдень.

ДОРЄННИК, а, ч. Великодний кошик.

ДОРІННИК, а, ч. Те саме, що й дорєнник.

ДОРНИК,а, ч. Пробойник. Керн.

ДОСЕГОДНЕ. До цього дня. Досі. Колєдували та й досегодне колєдуют свойов стародавнов гуцульсков арійков сумнов та галасливов, єк полонинські вітри. (М. Влад).

ДОС'ЄТКУВАТИ, ую, уєш. Досвятковувати.
Дай Вам, Боже, мирно свєта
Ці дос'єткувати! (Т. Плитка-Сорохан).

ДОСТА, присл. Досить. Достатньо.

ДОСТОЙАТИСІ, юся,їшся. Вистояти в черзі. Дочікуватися.

ДОХТОР, я, ч., мед. Лікар. Синку, найліпше бути цісарським урядником, бо й дохтором бути не добре: вставай серед ночи, йди по слотах, по морозах – фу!..
(М. Павлик).
Гріх буде, як бисте го ни дали віучитис'е на дохтора! (І. Жеґуц).

ДОШЕЧЬКЄ, и, ж., зменш. Дощечка... а ти пішов до другої на голі дошєчькє!
(О. Зеленчук-Рибарук).

ДОШЬ, щу, ч. Дощ. Анно, а дивиси ко йкий пішов дошь. (Косів).

ДОЩЬИ, ів, мн. Дощі... «то той би так лльив на землю дощьими, шо міг би настати другий потоп світу»... (Ю. Чиґа).

ДРАБИ, ів, мн. Високі борти з дощок у фірі.

ДРАБИНЄ, є, мн. Драбини. Гуцули залюбки вживають збірних іменників, радо творять нові, напр.: гуцулія, дорожнія, старинє, хлопйє (хлопи), драбинє (драбини)...
(І. Сеньків).

ДРАГАНИСТИЙ, ого, ч. Високий. Здоровий. Кремезний.

ДРАНИЦА, і, ж., буд. Колота дошка довжиною до 1 м для покрівлі дахів.

ДРАНИЦІ, ць, мн., буд. Дранка. Раніше майже всі хати на Гуцульщині були під драницями.

ДРАНИЦОВИЙ, ого, ч, буд. Дах, накритий драницями.

ДРАНИЦЯ, і, ж., буд. Те саме, що й драница. На дах піде в'язка старих драниць, що стоять окремо приперті до корча. (М. Черемшина).

ДРАНКА, и, ж. Поношена стара сорочка. – Бо хавтури залізли єму в ноги; най би я

так блавучив, то бих дранки на собі не мав, – злобно прикинув хтось із гурту. (М. Черемшина).

ДРАНКА, и, ж., буд. Те саме, що й драниці. Тонесенькі дощечки для покрівлі дахів й оббивання стін.

ДРАНТИВИЙ, ого, ч. Зношений. Пірваний. Подертий. – Було, що ходжу дрантивий, вошивий і голодний. Все було. (В. Стефак).

ДРАНТИВИЙ, ого, ч. З дірами, пірваний одяг.

ДРАНТІ, я, с. Білизна. Старий одяг. Шмаття.

ДРАНТІ, я, с., образл. Йкос то ми порадили сусідці: «Анно узми-ко сина з того училища з Коломиї, бо нидай Господь Бог вин стане пустим дрантім». (Ковалівка).

ДРАНТІ, я, с. Дрантя. Старий зношений, рваний одяг. Учув вин, шо один ґазда купив собі таку машину, шо сама пере дранті. (Я. Поп'юк).

ДРАТВА, и, ж. Спеціальна міцна нитка, якою, переважно, користуються шевці.

ДРАЧА, і, ж. Здирство з селян.

ДРАЧКА, и, ж. Здирство. Податки. ...то не може бути, аби такий, що не працює, котрому з драчки і грабунку пенсія тече, як вода... (С. Вінценз).

ДРИВА, ив, мн. Дрова для спалювання у грубках, печах, п'єцах. Наперед заготовлєли дрива із садовини (груші або сливи), палили її, і з того виходив добрий білий попив. (В. Дмитрюк).

ДРИВІТНІ, і, ж. Колода з твердої породи для розколювання на ній дрив.

ДРИВІТНЯ, і, ж. Місце біля хати, де рубають дрова і стоїть колода.

Тимофій переклав руки навхрест та й обернувся до дривітні, усміхаючись. (М. Черемшина).

ДРИМБА, и, ж., муз. Щипковий музичний інструмент. Популяризатором цього древнього інструменту, як і трембіти, є відомий в Україні та світі івано-франківський етногурт «Кораллі»... спеціально для фестивалю «Черемош-фест» у Криворівні викували найбільшу в світі дримбу, яка зараз зберігається в музеї Івана Франка. Створила музичний інструмент команда ковалів... серед яких косівчанин Роман Романів. (Г. Кутащук).

ДРІБ, дробу, ч. Грудка: солі, сиру, бринзи...

ДРІБ, дробу, збірн. Дрібні тварини. Свійська птиця. Не менше старанно оглянув (Густав) стайні, хліви і кучі, порахував та посписував худобу, коні, телята, свині і дріб. (І. Франко).

ДРІБОНЬКИЙ, ого, ч. Дрібненький. Ми лишеньки вбернули поліг, а тут пішов дрібонький дошь. (Бережниця).

ДРІБОНЬКО. Дрібненько. Катерина дрібонько насікла капусту на квашенє. (В. Глібчук).

ДРІКЬ, оти, ж. Дріт.

ДРІКЬ ПРЄСТИ. Бути дуже скупим. Тота баба Єлена з тих, шо дріть прєдут. (Старі Кути).

ДРОБ'ЄТА, єт, мн. Молодняк кіз, овець.

ДРУҐАНИЙ, ого, ч. Суканий: курмей, мотуз.

ДРУҐАРЬ, а, ч. Держак, як частина дараби, з допомогою якого кермують плотом. Дарабу збивали на 12 табел, єк був сухий ліс, а єк сирий, то менше. Друґарь тисав з сухого дерева, з смерічки. У долині, де кріпив опачіну (дошку), трохи стешував, давав у ню штири цвики, би добре тримала. Опачіна мала від чотирьох до шести метрів у довжину. Коли зачєрав тов кермов води, то талба подаваласи, куди хотів – уліво або вправо. Коли дараба була тєжка, з сирого дерева, її везли вчотирьох, троє кермували, а четвертий дививси, ци дес швара не попускає, ци ґакарь добре тримає – там було за чім подивитиси. (В. Дмитрюк).

ДРУҐ'АТИ, аю, аєш. Скручувати нитку на веретені. Сукати нитку.

ДРУЛІВНИК, а, ч. Інструмент для свердління, як правило саморобний, яким користуються різьбярі.

ДРУЛЮВАТИ, люю, люєш. Свердлити.

ДРУШКА, и, ж. Дружка.

ДРЯПАЧЬКА, и, ж. Зношена мітла. Стара мітла.

ДУБЕЛТ, а, присл. Вдвоє. Подвійно.

ДУБЕЛТАК, а, ч., бдж. Вулик, переважно слов'янський, а пізніше український, на дві сім'ї.

ДУБЕЛТОВІ, их, мн., буд. Подвійні: вікна й двері.

У Другій половині минулого століття у моду пішов новий вид столєрки – виготовлення дубелтових вікон і дверей у стилі, притаманному Гуцульщині. (Я. Щербань).

ДУБЕЛЬТ, а, присл. Те саме, що дубелт.

Тай ни було шо робити – той у біги до того малєра. Голосит, просит, цулуєт ‘го по руках, а малєр чінитси, шо ни чює. Даєт тот у дубельт и горівки, и меду, и грошей – ніц ни помагаєт. (О. Манчук).

ДУБЕЛЬТИВКА, вки, ж., збр. Дубельтівка. Двоствольна рушниця.

ДУБИЛО, а, с. Міцний відвар з кори вільхи або горіха для фарбування шкір на дублянки, кожухи, рукавиці та постоли. Кушнір обходячись без добавок, якихось хімікатів, отримував дубило з екстрактів кори дуба, вільхи, иви. То давало файний коричневий колір. (П. Гавука).

ДУҐОНІТИ, ю, иш. Бігати. Гримати. Тупотіти. Ходити важкою ходою.

ДУҐОНЮТ. Шумлять.

Наші сусіде, шо пльонтром вишше, чімус під нічь дуґонют зи своїми годованцями. (Косів).

ДУЖІТИСИ, юси, єшси. Боротись. Змагатись.

ДУЇСИ. Гнівається. Сердиться. Вна вже дуїси, шо иї ни догоджено. (Косів).

ДУКАТ, а, ч. Срібна, а згодом золота монета, яка була в обігу в державах Європи.

З давніх-давен вони перевозили на конях вичинену сап’янову шкіру давнім гірським шляхом через Чорногору на великі угорські ярмарки аж до Дебрецина. І, коли їхні каравани поверталися до Кут, везучи кіньми дукати і всілякий крам, не один топірчик, кинутий із засідки, досяг їх, а хижі руки сягнули по золото. (С. Вінценз).

ДУРИЦЯ, і, ж., спирт. Горілка.

ДУРЛЕНИНА, и, ж., зоол. Овеча хвороба.

ДУРНЄЧКА, и, ж. Легка нажива. Щось легко набуте.

ДУСАТИСИ, аюси, аєшси. Гніватися. Сердитися.

ДУФАЙ. Покладайся. На свою дуфай, Вітчизно, мужність... (Д. Арсенич).

ДУФАТИ, аю, аєш. Дбати. Корпати. Накорпати.

ДУШКУВАТИ. Задихатися від спеки. Єк вивці душкуютси, то найкрашше їх загонєти в затінок. (Г. Кутащук).

ДУШШИЙ, ого, ч. Здоровіший. Міцніший. Сильніший. Нараз ставав чим раз душший, єк ішов д’хаті. (В. Дмитрюк).

ДЬИДИК, а, ч., пестл. Батько. Татусь. «Я, дьидику, тілько винна, шо-сми на симбрилю у місто пішла, шо-сми служила та й вас годувала...».

(М. Черемшина).

ДЬИКУЇМО. Дякуємо. Висловлюємо подяку.

Дьикуїмо Горбачову та й за їго ласку,
Шо позволив в кожнім селі посвітити паску.
Дьикуїмо Горбачову та й їго родині,
Шо позволив йти до церкви найменчі дитині.

(М. Лесюк).

ДЬИКУЮ. Діковать. Дякую. Дьикую тобі, сину за честь, за твій гонор! Я тебе вінчую молоденького з молодим вінком, з молодов дружинов, шоби-с її не бив, не збиткував, щоби-с ґаздував так, йик я ґаздую і вас маленьких годував, щоби-с Бога просив, із своєв дружинов добре жив, на чужі сі не дивив! (Д. Пожоджук).

ДЬИРЕХТОРЬКА, и, ж. Директор. Керівник закладу, підприємства. Дьирехторька ньи б’є... Али так зіцірує, шьо й бо.

(Б. Радиш-Маринюк).

Е

ЕВЕНТУАЛЬНИЙ, ого, ч., лат. Можливий за певних умов чи обставин.

ЕВІДЕНЦІЯ, її, ж., пол. Облік. В усіх формуваннях УСС була чітка евіденція. (Я. Радиш).

ЕГЕ, виг. Уживається для підтвердження чогось.

– Йванку, – каже мама синочкові, – а ти бес ни хотів їсти їгидок з теплов кулешев і сметанов...

– Еге, еге... я цисе люб’ю. (Тюдів).

ЕҐЗАМЕНТ, мена, ч. Екзамен. Іспит. Дєкувати Господу Богу, шо нашя онучька здала всі вступні еґзаменти... (Д Арсенич).

ЕДЕМ, у, ч. Рай. У переносному значенні – прекрасне місце, чудова природа, розкішне життя... (А. Коваль).

ЕДЕЛВАЙС, а, ч., бот. Едельвейс – багаторічна гірська трав’яниста рослина з родини складноцвітних. Там ще мож трафити на шовкову косицю, тото еделвайс. (І. Жеґуц).

ЕЙ, виг. Уживають аби привернути увагу. – Ей, єка ж бо ти, жінко, дивна! (М. Черемшина).

ЕЙ-ГА, виг. Як невдоволення. Подив. – Ей-га! шо ми за кнєзь великий!

А ти не виділа, єких богачів наші на гаджюгах завадили! (М. Черемшина).

ЕЙ-ДЕ. Та де, ні. Та ні.

ЕКЗЕКУЦІЯ, ії, ж., військ. Покарання.

Там екзекуція дальше відбувається... Старшини оці, хоч і в'язні, мали повну свободу і вигоди. Надто цей поручник хвалився знайомством із Пілсудським. Тож, почувши це, полетів у канцелярію, допав отих ключників – сержантів, декому заїхав у потилицю, відтак став лаятися з командантами... (Р. Коваль).

ЕКСПЛЙОАТАЦІЯ, ії, ж. Експлуатація.

ЕКСПРЕСНИЙ МІД, ого меду, ч., бдж. Мед, відкладений бджолами в соти з цукрового сиропу...

ЕКСЦЕРПТ, а, ч. Вислів. Цитата.

ЕЛЕКТРОВНЯ, і, ж. Міні гідроелектростанція.

ЕЛІҐАНСКИЙ, ого, ч. Елегантний. Той жидок-адукат завши носив еліґанске вбранє. (Косів).

ЕЛЬЄН, виг., угор. Будьмо! Слава. Хай живе!

ЕМГЕБЕШНИК, а, ч. Служака комуносовіцької каральної системи МДБ-КДБ.

Там аж під Ксьондзевим тато були зробили колибу таку і ми там спали. Там одежі нашої багато було, ми там навіть корови тримали. Уже емгебешнікі туди аж у ті потокі не заходили, тий ми вже там сі ховали... (М. Лесюк).

ЕНКАВЕДИСТ, а, ч. Чекіст, який спричинив стільки нещасть і трагедій своїх земляків і недавніх товаришів тому, що став на бік сильнішого.

ЕНКАВЕЕСІВЕЦ, івця, ч. Службовець КДБ.

По-друге, автор ставив собі за мету ще раз засудити їхнє багаторічне ув'язнення в польських, німецьких та радянських тюрмах і таборах чи трагічний кінець від пострілу енкавеесівця. (Я. Радиш).

ЕРСТИНИ, ин, мн., церк. Хрестини.

ЕРСТИТИ, щу, стиш. Хрестити. Тримати до хресту.

ЕТНОЛЬОҐІЯ, ії, ж. Етнологія, як і етнографія вивчає культуру та побут певного регіону, народу.

Є

ЄБЛИНКА, и, ж., сад. Яблуня.

ЄБЛІНКА, и, ж., сад. Яблуня. Навіть и волоки білі, так повив'єзували, шо ґудзиком стали... шшє й камаші порозчєпали, тай повивішували у єблінку в пасіці... лиш лишивси в одних черевиках... (П. Плитка-Горицвіт).

ЄБЛІНКОВИЙ, ого, ч., сад. Яблуневий.

Ой, маю я три сестричці,
А четвертий я брат.
А четвертий я брат.
Скажу їм си посходити
В єблінковий я сад,
В єблінковий я сад...
(В. Шкурган).

ЄБЛУКО, а, с., сад. Яблуко. Цала хата та й ці, шо у ній жіют, милі перед Богом, єк ця присада, шо здорові тай солодкі єблука родит. (А. Шептицький).

ЄБЛУЧЬКА, ьок, мн., сад. Яблучка. Сего року шош нима урожі на єблучька. (Слобідка).

ЄБЛУЧЬКО, а, с., сад. Яблучко. Гадаю собі, озму з собов тайстрину, тай шшє єблучьок наберу. (П. Плитка-Горицвіт).

ЄВ. Заходився. Почав. Кум єв чістити садовину. (Вербовець).

ЄВАНГЕЛІЄ, я, с., грецьке – «благовістя». «Добра новина» – так назвав своє учення Ісус Христос. Чотири книги «Євангелія» складають основу «Нового Заповіту».

ЄВЛЄТИСИ, юси, єшси. З'явитися. Прибути.

ЄВЛЄТСИ. З'являться. – Кажете, гості поважні будут у нас, аж із столиці, – зазирнула прискіпливим жіночим поглядом в очі чоловіка Василина. – Чого ж би то до нас, в Ільці, а не у Верховину? Там і влада районна сидит. Наколи хто чужий або начальство велике євлєтси у наші гори, водно туда їдут. (В. Нагірняк).

ЄВ, ЄЛА, ЄЛО. Взятися щось починати робити, почати.

ЄВНА, ої, ж. Наявна. Явна... а видтепер та борба мает бути євна, а я таку борбу люб'ю... (П. Шекерик-Доників).

ЄВРОПЕЙСКИЙ ГНИЛЕЦ, ого ьця, ч., бдж. Європейський гнилець. Інфекційне захворювання переважно відкритого розплоду.

ЄГИПЕТНИКИ, ів, мн. Єгиптяни.

Відав є перекази, шо стародавні єгипетники виріжєли свої купецкі каравани, почерез Балкани – на Гуцулшіну, ики привозили суда мідь, ика сталаси улюбленим металом до прикрас тутешного народу. (А. Оссендовский).

ЄГНЄ, ти, с., зоол. Ягня. Овечка.

Треба зважєти при плеканю на віўці, єк би єке єгнє ни висисало молоко... (М. Влад).

ЄГО. Його. – Єго на царинці спрага пече. «Скочу, – каже, – до Саїнки за збанком на воду!». А пив би-с кров з-за нігтів, таже жолобец генде! (М. Черемшина).

ЄГОДИ, єгід, мн., бот. Ягоди. А чи таки через небажання нехтувати доброю нагодою, аби полазити лісом, його окрайками, зрубами й стрімчаками у пошуку кущиків з єгодами, тими, що дрібонькі й суницями звуться. (Л.-П. Стринадюк).

ЄДЕРНИЙ, ого, ч. Енергійний. Приємний.

ЄДНО, ого, с. Одне.

Єдно ми зіленько – хрещатий барвінок,
Друге ми зіленько – тотой васильочок,
Третє ми зіленько – червона калина.
(М. Павлик).

ЄДНОСТИ. Єдності. «Гуцульщина» – ілюстрований журнал Всегуцульської Єдности. (У. Старосольська).

ЄЖЄК, а, ч., зоол. Їжак.

ЄЗИК, а, ч., анат. Язик.

ЄЗИЧЬОК, чька, ч., анат. Язичок. Він казав дівчьині так: «Єзичьок мечьок, зубки січьок, шо виділо, ни виділо, шо чюло, ни чюло, мовчьило, нікому нічього ни казало», – та єк коцнув дитину у голов пальцем, то вно ни зараз ожило; така в того була рука и палец. (П. Шекерик-Доників).

ЄЇ. Її. Єї личко то пупіночок під мохом дрібненьким, а твої хавки гей пень стрепіхатий. (М. Черемшина).

ЄЙЦЕ, я, с. Яйце. Кугут єйця ни несет. (Я. Поп'юк).

ЄК. Як. Уже частіше и, єк густо, падут у вочі вирлові носи... (А. Оссендовский).

ЄК ВИ ДУЖІ. Привітання. – Єк ви дужі!

Добре 'йик ви!

(Л.-П. Стринадюк).

ЄК ДАСТ БОГ. Як дасть Бог, то так і буде.

ЄКЕР, а, ч., бракон. Пристосування з лозини для ловлі риби. В селі цю риболовну пастку, сплетену з молодих вербових гілок, у вигляді пляшкоподібного кошика з двома отворами: один, увігнутий всередину, для входження риби, другий – прямий, для її виймання, – називали «єкером».

(Я. Радиш).

ЄКИМ. Яким. Котрим.

ЄКМАЙ, присл. Майже.

ЄКНАЙПРУДЧЕ. Якомога скоріше. Швидше.

И в нас повинно йти єкнайпрудче до цего, шоби нашя убиря, ношена у нашій околици, була за гонорову... (П. Шекерик-Доників).

ЄКНАЙФУТЧЕ. Якомога скоріше. Кого кортіло робити, то хотіли, аби та неділенька єкнайфутче пробігла. (Г. Кутащук).

ЄКШО. Якщо. Як так. – Єкшо нашя Ружєнаківна, або молоко пересохло, або дійкі пирвала у джімрях... (Л.-П. Стринадюк).

Єкшо, хто ньи видьит, то лиш трошкє тоту квітку у лівій руці потримає, то видразу уздрит... А єкшо хто глухєй, то видразу учює... (Б. Радиш-Маринюк).

ЄЛИВЕЦ, вця, ч., бот. Ялівець.

З лікувальною метою використовують ягоди ялівцю.

Як сечогінний засіб його вживають майже в усіх випадках хронічних захворювань сечового міхура і нирок, крім гострого нефриту та пієлонефриту. (Ф. Мамчур).

ЄЛІЎКА, и, ж., зоол. Телиця. Ялова корова. Єліўки – телиці, треба пускати до богая нипрудче єк у 15-18 місьициў. (К. г., 1935).

ЄЛІЧЯ, і, ж., сад. Алича.

Цего року так вродила єлічя, шо на ню нихто й ни дивитци. (Хімчин).

ЄЛОВА, ої, ж., зоол. Ялова. Худобина, що не дає приплоду.

На полонині був порядок такий: ґазди ці мішшєнники за вівці, а навіть і за єлову худобу, то не платили ніц грішми.

Кождий узєв свій дат бриндзи, що удоїв навесні, дав на пастухи трохє муки, як ішов за бриндзю та й по одному ґрейцару від вівці на постоли пастухам, а тим молоком, що віця дала поверх міри, то було вже того властителя, що єго полонина. (Ю. Ґулюк).

ЄЛОВА, ої, ж., бот. Ялинова: дошка, хвоя, шишка...

ЄЛОСИ. Відповідно. Добре. Пасує.

ЄЛОСИ. Початок підготовки. Приступити. Розпочати.

Були, доків були в полонині, а, нарешті, єлоси 'д хаті вертати. Вернулиси ид хаті.

(П. Плитка-Горицвіт).

ЄМА, и, ж. Яма. Вибій. Западина. Могила.

Ни файна то забава – комус докучєти або чєсом і пошкодити! Буває іноді й таке, шо така забава ни одного і ни другого загнала у єму перед чєсом, а густо-чєсто ни одному гірка уна тай прикра! (А. Шептицький).

ЄНГЕЛІЯ, її, ж., церк. Євангелія.

ЄНЧЯ, ої, ж. Інша. А єнчя аді чєлідина, шо набожна тай дбає за ґіти. (А. Шептицький).

ЄНЧЬИЙ, ього, ч. Інший. Пустиласи на блудство, на пієнцтво, – та й урешті десь поплелася та й сидит є єнчьим.

(А. Шептицький).

ЄНШИХ. Інших. Єк єнших обдурюют та й ошукуют, то й мусит чєсом і сам статиси таким! (А. Шептицький).

ЄПАРХІЯ, ї, ж., церк. Церковно-адміністративний округ, яким управляє єпископ.

ЄПИСКОП, а, ч., церк. Найвищий ступінь духовної ієрархії, священства.

ЄРЕТИК, а, ч., грецьке. Це людина, яка відступила від догм панівної церкви.

ЄРМАРКОВИЙ, ого, ч. Базарний, ярмарковий день.

Ни можу ни послухати в ґаздівстві. Тай, рушив з паццєм у єрмарок. Пишов днинов наперед, аби відпочіти на єрмарковий день.

(П. Плитка-Горицвіт).

ЄРМАРКУВАТИ, ую, уєш. Базарювати.

ЄРМАРОК, рка, ч. Базар. Ярмарок.

Може би ти сараку відпровадив на єрмарок, тай продав, а за ці гроші купиш крашше.

(П. Плитка-Горицвіт).

ЄРМАРОК, рка, ч. Постійне місце, де організовано торгівлю різними товарами. Тєжко би було вишукати на єрмарку або на храмі в гурмі переважно і чисто руский, славянцкий тип! (А. Оссендовский).

ЄРМО, а, с. Ярмо. Гноблення кимось кого-небудь. Зазнання утисків. Приниження гідності та честі основного населення певного регіону. Соціальна несправедливість. Тягар.

Але український нарід икось ни скимивси, доки був чєс, бо видко шо ше ни був просвічєний. Ни пішов за своїми проводирами, за отаманом Петлюров, та й за Полшов, тай через тото бідує до сегодне, стогне в большевицкім єрмі.

(А. Оссендовский).

ЄРЧЄ, я, с., зоол. Ягня. Проклєті будут ті вітчьими та й мачюхи, ті теші тай свекрухи, шо ни пошінували супружества гітий. Єк вовк дикий, єк медвідь роздирає нивинне єрчє, так і ті дєдя та неня проклєті мечютси чєсом тай роздирают невинну дитину.

(А. Шептицький).

ЄСКЬИНЄ, і, ж. Печера... зворах і єскьинєх, а єк перші сніжкє забілили, то тогді бутьинарі дали знати родині, шо си стало. (А. Василів).

ЄСНЕЄ, ого, с. Ясне. Світле.

Чім си пофалит яснеє сонце?
Ой вно си має чим-Бог фалити...

(П. Плитка— Горицвіт).

ЄСНЕНЬКЄЙ, ого, ч. Ясний.

Ой обизвавси місіць єсненький
Та я си маю чім пофалити...
Та єк я зийду темної ночі,
Темної ночі, та й опівночі.

(П. Плитка-Горицвіт).

ЄСНИЙ, ого, ч. Ясний. День був дуже погідний. Єсний. Ни гасло світло на свічях и трійцях, єк ишли з церкви на проріз з річами воду свєтити. (П. Шекерик-Доників).

ЄСНІСКЬ, ості, ж. Світло. Яскравість. Зоря. ...Єсніськ засвитьила... (А. Василів).

ЄТКА, и, ж. Різанина.

ЄТРИТИ, рю, риш. Розізлити когось.

ЄЦЕ, я, с. Те саме, що й єйце.

ЄЧЬМІНЬ, меню, ч., бот. Ячмінь. Зернова колоскова культура.

Ни оден радуєси, шо першого року на палениці буде мати файний єчьмінь, а на другий – файний овес, а ни міркує, шо буде третий тай чєтвертий рік. (А. Шептицький).

ЄШНИК, а, ч., бот. Умовно-їстівний гриб.

ЄЄШНИЦІ, і, ж. Яєчня. – стрва з яєць: яйця підсмажені на сметані; підсмажені зі шкварками та цибулею.

ЄШНИЦЯ, і, ж. Те саме, що єєшниці.

ЄШШІРКА, и, ж., зоол. Ящірка.

ЄШЮРКА, и, ж., зоол. Те саме, щой єшшірка.

Ж

ЖАБ'Є, ЖЄБ'Є, його, с., геогр. Перша письмова згадка про цей населений пункт датована 1424 роком. «Ось Жаб'є, Гуцульська столиця. Нема, мовляють села понад Жаб'є, і більшого лиха шукати дарма...»

(І. Франко).

На около 500 літ тому, як ці пущі засіли наші предки, так виробили подивляюче

село, котре утримує в нинішніх часах тільки людности, ріжні уряди, і для кождочасного паньства дає немалі доходи, бо є так велике, що в цілім Паньстві Польскім, то нема другой такой, а навіть, коли Жєб'є було належне до року 1918 до Аўстрійської держави, котра складалася з 12 королівств, а однако то село Жєб'є завше було найбільше… (Ю. Ґулюк).

З 1962 року це – Верховина. У XXI столітті піднявся соціально – освітній статус Верховинщини, як етнографічного центру Гуцульщини. Жаб'є, а правильно було б згідно гуцульської вимови Ж(є)иб'ї, бо зовсім надуманим є його ототожнення із земноводними плазунами чи з першим поселенцем на прізвище Жабко… (Д. Ватаманюк).

ЖАДНІ, их, мн. Жодні. Ні за яку ціну.

По – перше, що той уряд уже такий загиреній, що можна було уже і у арешті опинитиси, а по – друге, що цей пан Дутчак попередньо уже так надокучів своїм несправним та недбайливим проведенєм в урєді, що Ґулюк вже не згодив би си був назад повертати до уряду за жадні гроші, хіба з іншим війтом. (Ю. Ґулюк).

ЖАЖЕЧІ, у, иш. Засвітити: каганец, лямпу, свічку.

Єк хтос умерає, то в аменті годитси жажечі свічку й покласти йму в руки. (Малий Рожен).

ЖАРІВКА, и, ж. Електролампочка. Лампочка для ліхтарика, який живиться від спеціальних батарейок (елементів) різної потужності.

ЖАСНИЙ, ого, ч. Жахливий. Страшний.

ЖБУХНУТИ, у, еш. Вибухнути. Зірватися. Сильно вдарити.

Грицко спочєтку спокійно бесідував і враз жбухнув хмару гніву своєму приятелеві. (Я. Щербань).

ЖВИНДІТИ, ДЖВИНДІТИ, джу, диш. Бурчати. Викрикувати. Сваритися. Тут і починається, ревнива дружина трохи забагато жвиндить… (В. Стефак).

ЖҐРЕБЛО, а, с. Спеціальна металева щітка квадратної форми для розчісування шерсті та чищення коней і корів.

Жґребло в стайни завше має висіти на клинку на видному місци. (Микитинці).

ЖДАНКА, и, ч. Чекання.

Півгодини жданки… (М. Павлик).

ЖЕЛІЗКО, а, с. Праска: нагрівається від жаринок та електрична.

Желізко доўше тримало тепло вид грани з букових або дубових дроў. (Г. Кутащук).

Єк си занесут ў постіль вуши, тогди треба простила и пішви віпрати, подушки и ліжники добре вітріпати, а вітак перепрасувати коц або ліжник горєчем желізком. (К. г., 1935).

ЖЕЛІЗНЯК, а, ч., сад. Зимовий сорт яблук.

А за тиждень «поміг» обірвати синьку й желізняка, але за ці сорти я сокотився фист, бо з них у своїм саду мав лиш одну синьку. Зато пізні яблука мали файний вигляд, мали природну біршу вагу і добре перевозилиси. (В. Шкурган).

ЖЕНТИЦЯ, ЖИНТИЦЯ, і, ж. Сироватка, що залишається від сиру, призначеного для будза.

Чорногора хліб не родит,
Не родит пшеницю,
Викохує вівчариків,
Сирок і жентицю.

(І. Сеньків).

Та не буде від жентиці в череві боліти. (М. Черемшина) — Ой нема такого вина на світі, щоби так поздоровило чоловіка, єк цеся жентичка, – каже ватаг. (Г. Хоткевич).

ЖЕРЕЛА, ел, мн. Джерела. Жили. Нори.

Я зауважив 1927 року, коли було зробилоси тисненє атмосферичне, так і море витисло всі жерела і то за раз так, що і дощ падав надзвичайний, тай всі жерела випустили воду надзвичайно і так тая вода не могла си випрєтати з землі через кілька тижнів. (Ю. Ґулюк).

ЖЕРЕП, а, ч., бот. (JUNIPERUS COMMUNIS L). Яловець звичайний. Женєпин.

Вічнозелений хвойний кущ заввишки до 2 м. або дерево заввишки до 10 м. Плоди м'ясисті синювато – чорні, шишки з сизим нальотом, розташовані на гілках віночками.

З лікувальною метою використовують ягодиялівцю.

Заготовляють цілком достиглими і сушать при кімнатній температурі…

У народній медицині настій ягід ялівцю вживають при хронічному піелонефриті, циститі, уретриті. (Ф. Мамчур).

ЖЕРТ, у, ч. Жарт.

ЖЕРТІВЛИВА, ої, ж. Весела. Жартівлива. Життєрадісна.

Усюди нашого тата любили тий поважьили за розум, людяність, порьидність, за веселу, жертівливу натуру. (Ковалівка).

ЖЕРТУН, а, ч. Гуморист. Сміхованець.

… єкєх шшє й піднастроїли збичьні підсміхаючі, жертуни, … (П. Плитка-Горицвіт).

ЖЄБЕРИНА, и, ж., зоол. Жабуриння.

Єк до Теплого Олекса рушєтци жєби и нароб’ет жєберину, то тота весна будет студена и нирівна, бо та жєберина мусит ише замерзнути по Теплим Олексі. А єк жєби рушєютци аж від Теплого Олекса, то тота весна будет тепла и рівна. Тої весни мож зачінати веснувати бізівно від самого Теплого Олекса, бо по Теплим Олексі уже жєберина не замерзнет. (П. Шекерик-Доників).

Ж(Є)ИБ’Ї, я, с., геогр. Жаб’є.

ЖЄБКА, и, ж., зоол. Жаба. Жабка.

Нарешті, закликав на цес задум свого сина, єкий менше всіх думав. Лиш витігнув з кишєні маленьке дзеркальце, тай навів на жєбку, … (П. Плитка-Горицвіт).

ЖЄДНИЙ, ого, ч. Жадний. Ненаситний. Вижаданий.

ЖЄДНОЇ, ж. Жодної. Ні одної.

ЖЄДОБА, и, ж. Жадоба.

…кілько цих тобівок з широкєми уцєтованими ременями так поникли… з нидбалости упиячених? Шо втратили жєдобу пошєнованичьну. (П. Плитка-Горицвіт).

ЖЄЛАВКИ, ок, мн., мед. Варикозне розширення вен.

ЖЄЛИБНІ, их, мн. Жалібні. Сумні. Траурні.

ЖЄЛІБНО. Жалісно. Тужливо.

Оттак й йиму, єк тепер жєлібно подуші дзвони, бо на цім світі нічо нима вічного. (П. Шекерик – Доників).

ЖЄЛІСЛИВИЙ, ого, ч. Жалісливий. Натруджений.

Петро приклякав і цілував дєдеві ніжки, дєдеві ручки та й затулював дєдеві очі:

— Дєдю мій прогніваний, дєдю переболений, дєдю жєлісливий!

— Дєдю перемучений, перетруджений!

— Прогнівив я вас своєв темностев, своїми дуплами. (М. Черемшина).

ЖЄЛОБА, и, ж. Сум. Траур.

На хатах ни вивішуют жєдних жєлибних видзнак. Декотрі убераютци ни простішше и є звичєй, шо ни можна оден рік данцувати родині умерлого, але то лише дітем по родичах. (П. Шекерик-Доників).

ЖЄЛО, а, с., бдж. Жало бджоли.

ЖЄЛО, а, с. Тоненька смужка на лезі коси товщиною у папірку при клепанні.

Дід Ілько навчив свого внука так клепати косу, шо жєло було єк ниточька. (Снідавка).

ЖЄЛО, а, с. Жало. Вістря гострого предмета.

Хотів жити, жити и лиш жити. Ухопив сокири з – пид плеча, замахнувси, пустив тонке остре жєло на застрєглу ногу пониж коліна и, єк пидтєта смерека, покотивси з ризів. (О. Манчук).

ЖЄЛУВАТИ, ую, уєш. Банувати. Жалкувати. Шкодувати.

За простибигом ни можна жєлувати, бо єкби хто жєлував, то ліпше шоби и таки ни давав. Тот витак простибих був би такий, отєк спузов припадений.

ЖЄЛЬ, ю, ч. Жаль. Втрата. Горе. Шкода.

Ни жєль мині тотих чірешень, али чіго ти без мого зволіня виліз у чірешню?… (Хімчин).

ЖЄРДКА, и, ж., буд. Дерев’яна перегородка, яка розміщувалася на відстані 50-60 см. нижче стелі перед «сліпою» без вікон і дверей стіною, куди вішали верені, де просушували цибулю та часник; «найко» (колись щось, наприклад, відбудеться. Але той, що обіцяв щось зробити «найко», як правило, і сам не вірив, що це відбудеться)… (Я. Радиш).

ЖЄРУВАТИ, ую, уєш. Інкрустувати кольоровим металом вироби з дерева.

ЖЄХ, у, ч. Переляк. Страх.

Доків думали, то чєсу минуло гаразденько. Мало шо ни тріснув з жєху. (П. Плитка-Горицвіт).

ЖИБІВЕЦ, івця, ч. Житель Жаб’я, Жаб’єго.

ЖИБ’Ї, я, с., гегр. Жаб’є – районний центр, якому 2014 – го виповнилося 600 р.

Хоча гуцули до приходу «старших братів» не ототожнювали своє село з жабами, бо по місцевому «Жиб’ї», «жибівці» споконвіку вимов’єли через м’яке «и», а чотириногу дрібну рептилію називали «жєба». (Д. Ватаманюк).

ЖИВЕНЬКО. Бігом. Жваво. Скоро. Швидко.

– Всі урокі вчи живенько.

– Наказала мати дочці. (Мишин).

ЖИВИЙ ВОГОНЬ, ого ю, ч. Вогонь у стаї на полонині. Починалося багатозначне для пастухів церемоніальне добування «живого вогню». Найчастіше при цьому запалювали губку (відбитий і висушений наріст з букового дерева) від іскри, одержаної тертям кресала, молилися Богу, просили Всевишнього благословити на мирне перелітування, оберегти худобину. «Живий вогонь» утримували у стаї протягом усього перебування на полонині – звичай, що донині побутує на гірських пасовищах. (Путила).

ЖИВНИЙ ЧІТВЕРЬ, ого га, ч., церк. Великий четвер. Єк у живний чєтверь файна днина – буде файна весна. (П. Шекерик-Доників).

ЖИГАЛО, а, с. Розпечено залізо.

ЖИД, а, ч., образл. Єврей.

Прийшла була чєта і на жидів, шо хотіли майже усі полонини попродати, а навіть велику часть – у селі, тай щось троха і продали. (Ю. Ґулюк).

ЖИДЕНЄ, єти, с., образл. Єврейська дитина.

ЖИДИЩЕ, а, ч., згр. Єврей.

Коби ще хоть ґрунтик який такий, а то дали віно грішми, гроші протринькали ся, жидище вже собі поставив хати за люцьку працю… (М. Павлик).

ЖИДІВКА, и, ж., образл. Єврейка.

Ходили селом усякі розмови: і жидівка, і віри чужої, і мова не та – одне слово, усе не годиться. (М. Скавуляк).

ЖИДІВОЧЬКА, ки, ж., образл. Єврейечка.

ЖИДІЎСКИЙ КАЛЄНДАРЬ, ого я, ч. (К. г., 1935).

ЖИДІВСКИЙ РЕНЕТ, ого а, ч., сад. Сорт яблук.

Великий Ключів і нині славиться яблуневими садами. Ключівські люди за Радянського Союзу возили на продаж яблука, грушки, горіхи, сливки, практично по всій Росії (Підмосков'я, Сибір), і навіть у Казахстан. Великі сади у Великому Ключеві здавна були у Турка, Романка, Гаврищука та інших ґаздів. Є вони, й тепер, але відбулася зміна сортів. Нема вже «жидівських ренет», «львівських апортів», «коломийських пшонінок», «воробчінок», грушок – «гниличок», «бабок», а є сортові «ренет Густава», грушки «Карлові», «Конґресівка». (М. Васильчук-Кобилянська).

ЖИДІВСЬКЕ, ого, с. Єврейське.

«Працуйте, дітоньки, це – ваше, бо до нині ми робили на жидівскім». (Ю. Ґулюк).

ЖИДЮКИ, ів, мн. Євреї. Представники єврейської громади. Жидюки нас ни зовиділи, прибілги за дівчєти, а єк уни нас минули, то ми оба тогди хапнули свої бартки у руки, тай гайда за жидюками иззаду. Трохє ми їх там зкропили топоришєтами, тай то помогло. Жидюки від нас, єк від медведів утікали, пишючі ни своїми голосами, помацуючіси за боки. Єк розбіглиси жидючьки, а ми тогди и собі довтеки на кватирю. Від того чєсу уже нас ни кортіло йти на жидівску вулицу дивитиси на жидівскі коршьми. (П. Шекерик-Доників).

ЖИЄТ. Живе.

Мий первак, шо жиєт у … (Г. к., 2013).

ЖИК'И, тя, с. Життя.

Ґазди розговорилис'е про своє жик'и, про свойі нужди. (І. Жеґуц).

ЖИЛА, и, ж. Підземне джерело.

Копанник керниці трафив на файну жилу й в нас є доста води цалий рік. (Іспас).

ЖИЛАВНИК, а, ч. Корж, який пекли спеціально напередодні Великого пушшіня.

Печют из єчмінної муки (разової) тонененький корж – «жилавник», дрібонько єго натикаючі то солєчі, єк си кладе в піч. Окрім жилавника їде сиру капусту из росолом и хренем, лиш солену и перчєну.

(П. Шекерик-Доників).

ЖИНКА, и, ж. Вірна супутниця життя. Дружина. Жінка. …але саме тогди моя жинка Параска заслабла на тифус… (І. Зеленчук).

Чьоловік, шо любит єнчю жинку, робит свої жинці кривду, бо зневажєє тай за ніц має цесу присєгу, що жинці перед Господа Бога зробив. А жинка, шо другого любит, робит страх велику криўду свому чьоловікови. Бо уна єму присігала, шо буде єго женов.

(А. Шептицький).

… зачєў си вадити из чьоловіком, чього вин изробиў из свої жинки по смерти таку публіку, таж це и встид, и гріх. (М. Влад).

ЖИНТИЦІ, і, ж. Те саме, що й дзер.

ЖИНТИЦЯ, і, ж. Те саме, що й жинтиці.

А жинтиця – залишається після вурди.

На гірських пасовищах вона здебільшого йде для годівлі свиней; теплою її п'ють невеликими дозами при легеневих захворюваннях. (Путила).

«ЖИР», у, ч. Корм – жолуді, яким відгодовували свиней. Плід бука.

У 1620 році татарська навала майже не позначилася на кількості населення «в селах за Прутом» (тобто на Гуцульщині). В Рибному на той час було 39 селянських господарств. Засвідчено і розвиток свинарства – свиней для відгодівлі виганяли в дубові ліси понад Черемошем на «жир» (жолуді). (Я. Радиш)

ЖИРОВАНІ, их. Інкрустовані металом і пацьорками. Вберет си в кресаню з блєхами, в порошниці; за ременем пистолєта жировані. (П. Шекерик-Доників).

ЖИТЕЧКО, а, с., бот. Жито – зернова культура.

Ой ходім же ми, заколідуймо,
Чей же він нам даст того житечка,
Того житечка на насінічко. (Ковалівка).

ЖИТЄ, я, с. Життя.

Житє це було нашим гуцульським, і ми його любили. (Г. к., 2010).

ЖИТТЄ, я, с. Життя.

І на ціле життє шос з него затємют собі. (А. Шептицький).

ЖИТИ ПО-БОЖОМУ. Постійно бути богобоязливим, дотримуватися Божих заповідей, слухняним і цьому навчати дітей.

ЖИТИ НА ВІРУ. Жити в цивільному шлюбі; без вінчання у церкві; держреєстрації акта громадянського стану. Одокія й Олекса давнічько жиют на віру. (Шепіт).

ЖИТЬИ, ьи, с. Те саме, що житє, життє.

Революцію зробили, кучмізм розвалили,
А бандитів – убіцьили – та й не посадили!
Житьи ліпше не настало, жити стало гірше,
Бандитів сі не зменчило, а стало ше більше!
(М. Негрич).

ЖИЧКА, и, ж. Червона вовняна нитка.

ЖИЮТ. Живуть. Мешкають. Проживають.

Уни жиют сами єк чєнці. (Г. к., 2010)
Чи ви чули, люди добрі,
Чи, може, не чули,
Шо в Карпатах жиют люди,
Шо звутси гуцули? (О. Масляник).

ЖІБІВСЬКИЙ, ого, ч., етногр. Жаб'євський, а тепер Верховинський район.

Жібівський війт Юрій Ґулюк за чєсів ЗУНР, як свідомий український патріот, добрий ґазда при житю написав файну книжку «Жаб'є». Але вна вже вийшла в світ аж 2004 року. (Г. Кутащук).

ЖІЮТ. Живуть. Люди високо в горах жіют навіть у XXI столітті в тєжких умовах, але… (Красник).

ЖЛЬОКАТИ, аю, аєш. Апетитно, жадібно пити: воду, компот чи молоко.

— Ти, мой, де був на храму, що так жльокаєш воду? – питала вона тоді зі злості.
(М. Черемшина).

ЖЛЬОПАТИ, аю, аєш. Те саме, що гльохканити, ґлюнькати, жльокати.

ЖМАКАНЕ, ого, с. Пране. Не пране (про білизну, одяг).

А шматтє на них таке, шо може, й з рік ни жмакане… (А. Шептицький).

ЖМАКАНЄ, я, с. Прання білизни.

Завше після Йордану назбируєси богато жмаканє, бо то ни годитси по цему свєті прати два тижні…

Давно це дієлоси. Тогди ші на Гуцульщіні чєлідь прала (жмакала) вручну, з маґлівницев. (Я. Поп'юк).

ЖМАЧЄТИ, єю, єш. Прати білизну.

ЖНЕЦ, женця, ч. Жнець.

ЖНІКАТИ, аю, аєш. Жувати. Чямкати.

ЖОВНА, и, ж., зоол. Один з найпоширеніших птахів на теренах Космача з родини дятлових. (В. Петрованчук).

ЖОВНІР, а, ч., війсь. Солдат.

Леґіоністи відразу полюбили вільний гірский нарід. Гуцули платили серцем за серце, гостили у себе жовнірів так добре й прихильно, шо побут леґіонових полків на землях Гуцулшіни лишив наймилішшу пам'єтку приязни, заключену між полскими жовнірами та Гуцулами. (П. Шекерик-Доників).

ЖОВТІЛНИЦІ, ь, мн., мед. Захворювання на жовтуху, жовчокам'яну хворобу.

ЖОВТІННИЦЯ, і, ж., мед. Жовтуха. Жовтяниця.

Колись бабки – шептухи в середину звареної сливи ставили воші і давали хворому їсти. Крім цього давали їсти багато меду.
(Ю. Коржук).

ЖОЛОБЕЦ, я, ч. Рівець. Стічна канава.

Аби ўсокотити чюркало від заничішеня, треба відповідно го забудувати, обмурувати, або обікласти плитєм и дати жолобец аби вічюрювала вода. (К. г., 1935).

ЖОНАТЕЙ, я, ч. Залицяльник. Претендент у любаси. Ой, то вже так увійшла отцися прогорениця в думку цих жонатеїв…
(П. Плитка-Горицвіт).

ЖОНАЧЬ, я, ч. Одружений чоловік. Чоловік, який має законну жону. Та у моїм городчику косиці троякі.

За жоначьи гріх не маю, як то подеякі.
(Н. Тимчук).

ЖОНВА, и, ж., зоол. Дятел. Те саме, що ґятел.

ЖУЖУКАЛО, а, с. Гра біля небіжчика.

Буліга і молодий Фока щедро вгощали похоронних гостей то бужениною, то банушем, то горілкою, то медом. Потім ще й щиро забавилися біля небіжчика в ігри, звичаєм приписані. Спочатку бавилися у жужукало. Жужукали із запалом, аж дрижала хата, а здалека звучало так, ніби орґани грали. (С. Вінцenз).

ЖУЛУТОК, тка, ч., анат. Шлунок.

Єк запалінє жулутка (болі в шлунку) – п'ють відвар гав'єза на молоці приготовленого, рум'янок – як гарбату, відварюють насіння лену та п'ють, і сок калини з медом. Все це вживають три рази в день перед їдою по «пив пугаря» (півсклянки). Кладуть також гарячий мішочок з піском або кукурудзяною мукою на область шлунка. (Ю. Коржук).

ЖУПА, и, ж. Копальня солі. Офіційна назва підприємства була «Державна соляна жупа в Косові». Давнє слово «жупа» означає «копальня солі», «солеварня».

У народі жупу називали банею (звідси «банський міст», «банське озеро», а по – польськи саліною (від латинського sal – сіль).

Давнє слово «жупа» означає «копальня солі», «солеварня». Це наче різні поняття, але в Косові і добували кам'яну сіль, і виварювали сіль з ропи – солянки, одержаної через заливання води в соляну шахту. Після 1915 року, коли шахту ім. Святої Барбари затопило, застосовувалося лише солеваріння. (І. Пелипейко).

ЖУПЕНЯ, і, ж. Гуцульська страва, зварена з молодого бобу, який потомачений і заправлений підсмаженими шкварками або олією з цибулею. (М. Астаф'єва, Г. Воронич).

ЖУРА, и, ж. Журба. Важкі почуття. Сильні переживання.

— Над Бистрець підемо, – каже. Коли ти Бистрець знаєш, то, віді, ти й Захарину знаєш, думаю собі та й покидаю пусту журу. (М. Черемшина).

ЖУРИТИСИ, юси, єшси. Переживати.
Цисе байка, шо постелі мнєкої ни мали.
На фоєчці из єлиці плечі виправ'єли.
Та цим менче журилиси, коби – заробили!
(П. Плитка-Горицвіт).

ЖУРКУВАТИ, ую, уєш. Журитися. Переживати.

Думаю, тай журкую, єк маю того ґрейцаря розробити? Богацтвице ни велике, нима з чього потєгнути. Хоть гинь, бабо, з нидотєку. Рубала би поли, та стегнєта будут голі. А, без рукавів лікті. (П. Плитка-Горицвіт).

ЖЬИБА, и, ж., зоол. Жаба. Є жаби: часникова, озерна, ставкова, гостроморда; ропухи: зелена, сіра та очеретяна. Остання занесена до Червоної книги України.

Та мала я миленького, ньи було йму хиби,

Волосічко, йик рішшічько, писок, йик у жьиби. (А. Василів).

ЖЬИБ'Є, я, с., геогр. Жаб'є – колишній районний центр. Тепер селище міського типу Верховина. Най си пречь кажет, шє отаке ніхто ни пацив. У церькві шє, знаєте, на провиднім місци из дітьтьом си обчіпати и цулувати, ну, публіка на ціле Жьиб'є. (О.Манчук).

ЖЬИБ'ЇВСЬКІ, их, мн. Жаб'євські.

«Жьиб'їівські новелі» самобутнього гуцульського письменника Онуфрія Манчука – то літературні перлини гірської ріки життя. (В. Нагірняк).

ЖЬИЛЬ, і, ж. Жаль. Шкода.
Жьиль ми рідних гуцуликів – аж ми течут слози,
Що у горах сніги щезнут та й люті морози!
(М. Негрич).

ЖЬИХЛО. Аналогічно. Досконало, так само.

… навіть так жьихло говорили, єк вин. (П. Шекерик-Доників).

ЖЯДНА, ої, ж. Жодна. Ні одна.

…та їх робота изводитци на діточую играшку тай ни маєт жядної вартости. (К. г., 1935).

ЖЯДНИЙ, ого, ч., займ. Всякий. Жоден. Кожен. Кожний. Але з того нима жядного хісна. Бо підвалини на місци. (П. Плитка-Горицвіт).

З

ЗАБАВНА, ої, ж. Весела. Життєрадісна. Цікава.

Анна зарана лишиласи вдовов. Зато має потіху – то в неї донечька Василинка. Всим си интересує, цілими днями єк потє шшібечє, и людий ни боїтси, и д' маржині си тєгне… Лиш би її ни наврочіти! (Г.Кутащук).

ЗАБАВНО. Копітко. Повільно. Складно.

Шос робити з корінє, то є забавно. Али цисе називає коренепластиків. Аді наш односельчанин М. І. Дідишин поволи в себе дома створив цалий музей. (Космач).

ЗАБАГНЕСИ, у, еш. Забажати, захотіти чогось. Бувало, шо 90 – річній Василині серед зими забагнеси пирогів із вишнями. (Старі Кути).

ЗАБАГТИ. Забажати. Забагнути. Захотіти чогось.

ЗАБАМБУРЕНИЙ, ого, ч. Набурмосений. Надутий. Задуманий. Приморочений.

ЗАБАНДАЖУВАТИ, ую, уєш. Забинтувати. Зробити перев'язку. Накласти пов'язку на хворе місце.

ЗАБАШИТИ, у, иш. Забавити. Зацікавити. Розвеселити. Найменшеньку Христинку видразу вміла забашити прабабця. (Верхній Ясенів).

ЗАБЕСПЕЧІНЄ, я, с. Забезпечення. Утримання.

Єкос – то, одного прожитого року, було крізовато на тот заробок, а, гірше, на хліб. Навіть мушшіне ни могли достаратиси на повне забеспечінє своїх сімей, аби було всего лаштом. (П. Плитка-Горицвіт).

ЗАБЕФЕЛЬОВАТИ, люю, люєш. Дати вказівку. Повідомити. Наказати.

ЗАБІРУВАТИ, ую, уєш. Бути вгіднішим, працездатнішим. Випередити. Перемогти.

ЗАБОГАТО. Більше від потреби. Набагато більше.

… вид сім до дев'еть людий, бо їх ані замало, ані ни забогато в одній таборі.

(П. Шекерик-Доників).

ЗАБУДОВАНЄ, я, с., буд. Забудова. Господарські споруди.

ЗАБУРЕННЯ, ь, мн., мед. Внутрішні: захворювання, хвороби людини.

… хронічні забурення в ямі черевній…

Гістцем називають гуцули ріжні забурення в організмі, як нападкові, або хронічні болі і ломанє в ногах, передовсім у суставах, мяснях і стегнах пальців ніг, далі в руках, крижах, хребті… (В. Шухевич).

ЗАБУРИКАЛАСИ. Забуяла. Появилася.

Таже, в 70 років молодість забурикаласи, єк бицкавка у шкамутині коров'їй.

(П. Плитка-Горицвіт).

ЗАБУТАТИ, аю, аєш. Впасти. Зашпортуватися. Спіткнутися.

ЗАБУТІТИ, чу, тиш, згр. Заплакати. Заридати.

ЗАБУТЬИ, є, с. Забуття.

ЗАВАЖЄЄ. Заважає.

Гий хтос комус заважєє говорити!

(Г. к., 2013).

ЗАВАЖЄТИ, аю, аєш. Заважати. Перешкоджати.

…шо він був икийс ни супокійний та невкрєтний, тай заважєв спати и нам, и мамі…

(В. Зеленчук).

ЗАВАТРА, и, ж., буд. Житло пастухів на полонині; місце пастуха – сторожа.

ЗАВЕДІЯ, ї, ч. Затійник чого – небудь. Організатор. Привідець.

Василько хоч і зростав у бідній сім'ї, але був заведія хоч куда.

Цисе й допомогло вийти в люди, мати файну посаду. (Г. Кутащук).

ЗАВЕТИТИ, завечу, заветиш. Перевершити когось у майстерності, силі, статках.

ЗАВГОДІ. Завчасу. Заздалегідь. Передчасно.

ЗАВ'ЄЗАЛА. Зав'язала.

Вна зав'єзала голу з цим стриєм.

(В. Дмитрюк).

ЗАВИВАНІ, я, с. Обряд, коли перед ранком у понеділок, молодий завиває у хустку молоду і тоді виносять з хати весільне деревце, котре прикріплюють на дереві біля будинку. (П. Біленчук).

ЗАВИДУВАТИ, ую, уєш. Заздрити.

ЗАВИДЦЯ, і, ч. Те саме, що й депутат.

…Організовував випас худоби на гірському пасовищі. Його обирала сільська громада, надаючи перевагу тим, хто міг гарантувати грошове відшкодування збитків власникам худоби. Він укладав договори на оренду полонин, збирав гроші з кожного господаря відповідно до кількості відданої ним худоби, дбав про створення всіх необхідних умов випасання, контроль за пастухами, оплату їм, про чистоту пасовищ, черговість одержання власниками дійних тварин належної кількості молочних продуктів. (Путила).

ЗАВИСТУВАТИ, ую, уєш. Заздрити.

ЗАВИТИ, ию, иєш. Скавулити.

Пес усе ночами вив. А це поганий знак – на біду.

ЗАВИТИ, ию, иєш. Зробити пов'язку.

Треба мати міру, коли завиваєси рану.

ЗАВІЗ, озу, ч. Велика черга. Глота.

«Чи єс сама домарила, чи єс мала гості?»

«Кувала ми зозулечка в густій березині,

В мене було тілько гостий, як в мельника в млині.

А як прийдеш до млина, у млині завізно,

Так до мене прийшов – змолов, хоч рано чи пізно!» (Вижниця).

ЗАВІЗ, озу, ч. Зсув грунту на проїжджу частину дороги.

ЗАВІЗНО. Людно, переповнено кількістю замовників (про млин, пилораму, кравецьку чи шевську майстерню, олійницу, кузню тощо). Хотів 'їм везти до млина, але 'м чув шо дуже завізно, вже змелю аж по сьвитах. (М. Негрич).

ЗАВІТ, у, ч., церк. «Угода, укладена з Богом».

ЗАВІТЦЯ, і, ч. Людина, що керує вирубуванням лісу.

ЗАВОДЄТ. Ведуть. Заводять. Спричиняють.

Аби лиш Бог усокотив хрестєнина вид фіґлєвого чьоловіка. Фіґлі – то велику біду заводєт. (О. Манчук).

ЗАВОДИНИ, ин, мн. Передвесільний обряд, який проводять у п'ятницю – прощальний танцювальний вечір хлопця і дівчини, які одружуються.

У п’ятницю ввечері відбуваються заводини, тепер уже менш поширені (аніж вінкоплетини в четвер), на яких організовують танці для молоді. Це прощальний танцювальний вечір хлопця і дівчини, які одружуються, з усіма тими, з ким вони товаришували.

Пригощають на заводинах усіх чи найбільш поважних гостей, вони віддають «почесне». (М. Сорич).

ЗАВОНИЛА, згр. Засмерділа. Зачутиласи.

Гнила капуста завонила на всі хороми. (П. Біленчук).

ЗАВОРОТЬ, і, ж. Головокружіння. Запаморочення.

ЗАВОРОЧЬИТИ, ьию, ьиєш. Морочити голову. Набридати.

ЗАВСІГДИ. Завжди. Завсіди.

Мудрий знайде все добру книжку, добру ґазету, завсіди порадит собі в біді. (К. г., 1935).

ЗАВТРЕ, а, с. Завтра. Наступного дня.

… того вечора Параска ще раз нагадала собі: «Завтре принесут багато вовньи до нашої хати… Траба буде дерьгатьи та прєстьи, прєстьи хлопцям капчюри…». (Б. Радиш-Маринюк).

ЗАВТРИ-КА, присл. Завтра. Завтре. Наступного дня.

ЗАВТРІШНА, ої, ж. Завтра. Наступного дня.

Сам піп, єк нас вінчєв, то єкос си так сумно на мене дивив тай головов махав, єкби я уже завтрішної днини не мав діждати. (О. Манчук).

ЗАВТЯКАТИ, аю, аєш. Те саме, що завтєкати. Досягнути. Захопити. Осилити.

ЗАВУРДИТИСИ, і, Перетворитися на сир.

ЗАВ’ЯЗУВАНКА, и, ж. Різнокольоровий плетений шнурок. Характерною особливістю «петеків» та «байбараків», яка відрізняла їх від сердаків інших етнографічних груп гуцулів Закарпаття, були різнокольорові плетені шнурки («зав’язуванки») з китицями на кінцях. Їх пришивали з виворітнього боку до верхньої частини передніх пілок. За допомогою них сердаки зав’язували під шиєю. (В. Коцан).

ЗАГАР, у, ч., ветер. Запалення вимені корови або вівці.

ЗАГИЛИТИ, лю, лиш. Заправити високу ціну. Ставити надто високі вимоги.

ЗАГИМЗІТИ, мжу, мзиш. Заворушитися. Тінути в собі кров.

ЗАГНУЗДАЧІТИ, чу, чиш. Замучити. Пригнобити.

Чоловіка загнуздачіла. Тай у сорок років уже єк дідо сторічний. (Л.-П. Стринадюк).

ЗАГОЙКАТИ, аю, аєш. Закликати. Запросити. Покликати.

Ой кувала зозулечка та сіла на лавку, та як добре загойкати на любка Іванка. (Н. Тимчук).

ЗАГОЛОДИТИ, жу, иш. Створити голод; позбавити продовольства; довести до штучного голоду.

… других заголодили, а дуже багато загнали в землю. (М. Ломацький).

ЗАГОЛОСИ. Заголосить. Заплаче. Заридає. Заскиглить. Пустить сльозу. Маріка наколи вчюла, шо вже дєдика нима, то єк заголоси, аж мні иї жєль стало. (Красник).

ЗАГОРА, и, ж., ветер. Те ж саме захворювання, що й загар.

ЗАГОРЕНИЦЯ, і, ж. Чад. Чадний газ.

ЗАГОРІНЄ, я, с., мед. У народі кажуть, що горить голова. Температура голови. Кладуть на голову листє квашеної капусти.

ЗАГОСТІТИСИ, щуся, тишся. Загостювати. Пригоститися. Шо казаті, люде усєкі бувают, чєсом «ґазда» на єрмарку, ци уже по дорозі тхаті загостітси, приўєже конєну до слупа ци смерекі тай начісок… (Ю. Бурчак).

ЗАГУБИПІДКОВА, и, ж. Призиванка жителям с. Барвінкова, через те, що погані дороги. (М. Савчук).

ЗАГУТАВСИ. Забувся.

Він так загутавси, шо мав піти купити домовлений мід. (Г. Кутащук).

ЗАГУТАТИ, аю, аєш. Втихомирити. Забавити. Забавляти.

ЗАДЕРЖАЛИ. Зберегли.

… задержали гуцули не тільки тисячі де – інде забутих слів, але й задержались в них і мовно… (М. Ломацький).

ЗАДЕРЕВІТИ, ію, ієш. Заціпеніти.

Бутинарі ни сподівалися на то, шо будут морози і тепер, чекаючи на авто аби їхати додому, задеревіли. (Буркут).

ЗАДЕРЖЄТИ, жу, жиш, мед. Зупинити кров.

…треба прудко натиснути ту бючьку повіш тої рани, то є межи раноў та серцем, аби ў той спосіб задержєти кроў, аби пусто ни вічюрювала. (К. г., 1935).

ЗАДЗЬИБНУТИ, ну, неш. Сильно змерзнути.

Гриць уже задзьиб бути в загінці. (Явірник).

ЗАДНИТИ, ю, иш. Закрити, заткнути бербеницю дерев'яним кругом.

ЗАДОВОЛНЕНІ, их, мн. Задоволені.

Уни задоволнені тим, шо їм наділили пасово. (Бангоф).

ЗАДОВОЛНИТИ, ільню, ільниш. Задовольняти. Виконувати чиїсь: бажання, вимоги, рішення, забаганки.

ЗАДУБИЛА, ветер. Захворювання корів, кіз, овець в сечі яких з'являється кров.

ЗАДУРНО. Без оплати. Задарма.

ЗАЖЕГАЮТ. Запалюють.

ЗАЖЕГТИ. Засвітити.

ЗАЖЖЕНІ, их, мн. Засвічені. Запалені.

В хаті зажегают всі свічки коло «свічів» и чотири свічки притулєют зажжені до всіх чотирьох скін хатєних, навхрест.

(П. Шекерик-Дониклів).

ЗАЖЖИТИ, ию, иєш. Спожити. Кинути за драбину. Щось перекусити.

ЗАЗДРІТИ, дрю, дриш. Видіти. Замітити. Помітити.

ЗАЗИЛИНІЇ. Зазеленіє. Проросте трава.

Лиш як зазилинії моруг – то збирали в селі веснівку овец, тикі в силі пасли боками, бо то можна постопашно пасти до Юрі.

(А. Малкович).

ЗАЗИРАТИ, аю, аєш. Заглядати. Ми раз попри раз зазирали в хату, але мама нікуди си ни вступала… (В. Зеленчук).

ЗАЗІВНУВ. Зазирнув, глянув, підглянув.

ЗАЗНИМКУВАТИ. Сфотографувати.

На передньому плані зазнимковано невідомих людей на льоду та якусь велику процесію… (Я. Зеленчук).

ЗАЗУБЕЛАТИ, аю, аєш. Загнуздати.

Зазубелані коні крашше слухаютци фирмана и добре тєгнут виз. (Г. Кутащук).

ЗАІГРАЛИ. Заграли. Зашумували (про води). Піднялися. А як сонечко нічку розігнало, ліси зашуміли, сади защебетали, води заіграли, гори почервоніли, то до Мотрюкового двору сорокаті сороки гостя привели.

(М. Черемшина).

ЗАЇЦ, зайця, ч., зоол. Заєць.

Підштрикав єк заїц, біг д 'хаті та ховавси на під. (Н. Околович).

ЗАЇЦ, я, ч., кул. Страва з м'ясного фаршу в формі круглої хлібини, запечена в печі або електродуховці. Хлібець.

Цим разом удавси заїц – файний і смашний. (Тюдів).

ЗАЙГРАТИ, аю, аєш. Заграти на музичному інструменті.

… музиканти зайграли, аби молодий роздєкувавси з кухарьками. (В. Рибарук).

ЗАЙДА, и, ч. Людина, яка прибула звідкись, не місцева. Чужинець. — Так, так, не запустять зайди коріння в наші Карпати! Карпати були й будуть дальше наші! – Закінчила своє повістування Єлена Зеленчук, ґаздиня в Криворівні над Черемошем…

(М. Ломацький).

ЗАЙДЕЙ, я, ч. Чужий чоловік.

ЗАЙД'ЕЙ, я, ч. Пришелець. Сторонній чоловік.

ЗАЙДЕЙСЬКЕ, ого, с. Усе, що не місцеве. Чуже.

Де стояв панський двір, там купа каміння, бодяччя і кропива. А якщо ще хтось там часом і згадає те зайдейське кодло, то з обридженням і прокляттям.

— Так, так, не запустять зайди коріння в наші Карпати! Карпати були й будуть дальше наші! – Закінчила своє повістування Єлена Зеленчук, ґаздиня в Криворівні над Черемошем… (М. Ломацький).

ЗАЙДИ (ЗАЇДИ), зайд, мн., мед. Прищі на губах (в куточках рота). Захворювання може бути спричинене тоді, коли під час їжі особа користувалася чужов лижков і так «набираєси»… (Г. к., 1996).

ЗАЙТИ В ЗАГЕР. Гніватися. Сердитися. Пізьмувати.

ЗАЙШЛА. Завагітніла. Залетіла.

ЗАЙШЛИЙ, шлого, ч. Те саме, що: зайда, зайдей. Заволока. Приблуда. Тут, де є жид Крумголц, під берегом мешкав чоловік, був зайшлий, звавси Сінятович, а що був столярем заводовим, що в тих часах, то в Жєб'ю за це не було легко, так прозвали це місце Столєрка. (Ю. Ґулюк).

ЗАКАРПАТЄ, тя, с., геогр. Закарпаття. Закарпатська область, де облцентром є м. Ужгород, утворена 22 січня 1946 року. Адміністративно – територіальний поділ включає 12 районів. Закарпаття на півночі межує з Львівською, на сході – з Івано-Франківською областями України, на півдні – з Румунією, на південному заході – з Угорщиною, на заході – зі Словаччиною, на північному заході з Польщею. До Гуцульщини відноситься Рахівський район, що над рікою Тиса. (Перша письмова згадка 1447 рік).

ЗАКВАРТИРУВАЛИ. Ночували в хаті господаря. Попереджені донькою господаря хати, в якій заквартирували, повстанці вхопилися за зброю. (М. Андрусяк).

ЗАКИС. Поки ти.

Ходи, хлопче, до дівчини, закис молоденький! (Н. Тимчук).

ЗАКИТА, ої, ж. Затята. Вперта людина, яка домагається свого.

ЗАКИТИСИ, закнуся, закнешся. Затятися.

Анниця єк закиласи вже давно ни говорит з невістков.

ЗАКІВ. Уживається у значеннях: зараз, досі, поки.

ЗАКІН, закону, ч., церк. Причастя. Святе таїнство.

ЗАКІСКАТИ, аю, аєш. Заплести волосся у косичку.

ЗАКІСКАТИ. Поробити.

ЗАКІТИЧНА, ої, ж. Прикрашена китицями.

Коло церкови кожного великого храмового свєта стоєла бричька така закітична… (Печеніжин).

ЗАКЛЬИСТИ, ьину, ьинеш. Заклясти. Проклинути. (Але це є гріховно – П. Г.) … відгашують вугля і примовляють: «Боже поможи мині примовити, усе зле закльисти и замовити. Хоть єс больичка, хоть єс скусов, хоть гнилий… (В. Шухевич).

ЗАКЛЯБУЧІНА, ої, ж. Загнута. Зігнута. Заокруглена.

ЗАКОВТАТИ, аю, аєш. Постукати. Підремонтувати якусь річ. Блєхарь файно так заковтав замок у ванєнці, шо вже вода з неї ни вичюрає. (Я. Щербань).

ЗАКОЛЬОХАНДРЮЄТСИ. Встигає. Порається з усім. Не втомлюється. Ґаздиня за тот чєс, шо чьоловік за ню кутаєтси, пазит борше инчу роботу на ґаздівстві. Ни закольохандрюєтси ні з прєдінєм, ні з шитєм та латанєм старого дрантя, ні з тканєм. А нираз, то таки шє й припочінет собі жінка з-позадь доброї долі: полежит трошки у днину за коменом на теплій печі. (П. Шекерик-Доників).

ЗАКОНИТИСИ, юси, ишси. Причащатися. Висповідатися перед смертю. Рано вчула, а вобіда законилася, а з сонечком пішла на тот світ до сина у гості. (М. Черемшина).

ЗАКОЧЄНКА, и, ж. Головний чоловічий убір, виготовлений з сукна. Корнелюк Микола Онуфрійович (19. XII. 1942, с. Перехресне) – майстер художнього ткацтва, виготовляє кептарі, головні убори (закочєнки, баршівки, коруни, чільця), крайки, торбинки, краватки, постоли та ін. (І. Пелипейко).

ЗАКРІНЧАТИ, аю, аєш. Заскреготати.

ЗАКУПЕНЬ, пня, ч. Купець. Покупець.

… у Жєб'є їнчий закупень на ліси камеральні (паньствові) і фундаційні, як і концесионариуш і на воду, … (Ю. Ґулюк).

ЗАЛАГОДИТИ, джу, диш. Вирішити якусь проблему. Виграти справу в суді.

Усе це є на то, шо коли прийде хтос до канцелярії, аби си звідати за свою справу, то аби ї можна було зараз відшукати и футко залагодити. (К. г., 1935).

ЗАЛІЖКА, и, ж. Заклад. Парі. Спір.

— Я того не люб'ю заліжок. Раз видів на храму, єк одному на спір в отакий – о горнец накришили хліба, накидали бужениці, голубців, гуслінки, студинцу, саламахи всєкої, навіть буришіника – розмішєли з горівков, і той, майте на увазі, цесу сириматтирку ззів. Ніби з ним ничьо си ни стало, але паскудства такого не терп'ю. Я би-х на заліжку и раз хліба не вкусив! (В. Шкурган).

ЗАЛІЗКО, а, ч. Те саме, що желізко.

ЗАЛОМ, у, ч. Бурелом.

ЗАЛУБИЦІ, ь, с. Спеціальні сани для гонорового перевезення людей узимку.

ЗАЛЯМИСТИЙ, ого, ч. Завбачливий. Запобігливий.

ЗАМАГАТИ, аю, аєш. Перемагати. Осилити.

ЗАМАҐУРЄН, а, ч. Житель с. Замаґура.

А всіх замаґурєн об'єднувало одне прізвисько: шликарі. (Л.-П. Стринадюк).

ЗАМАЇТИ, аю, аїш. Прикрасити хату до Зелених с'єт.

ЗАМАЩЄНКА, и, ж. Смачна пісна страва, приготовлена на Святвечір.

ЗАМЕЛДУВАТИ, ую, уєш. Донести, доповісти на когось.

— У мене є підозра на вдного чоловіка, шо я з ним робила в кооперативі, їго були таки взьили, а потому віпустили. Так мені сі здає, але не можу такі сказати точно. Але хтос мусів замелдувати, сексотів тогди було доста. (М. Лесюк).

ЗАМЕЛЬДУВАТИ, ую, уєш. Видавати когось. Зраджувати своїх.

ЗАМИНДУВАТИ, ую, уєш. Те саме, що й: замельдувати, замелдувати.

ЗАМІЗЕРНИЙ, ого, ч. Замалий. Малий. Менший. Надто малий. Єк мав си я з тобов вінчєти, то усі мене від того відговорєли. Казали, шо я для тебе замізерний, заслабий і задурний. А то уни були дурні тай самі сліпі, кілько треба. (О. Манчук).

ЗАМ’ЇТКА, и, ж. Їжа для домашньої птиці, приготовлена з подрібнених крупів, висівок різних видів зернових культур.

ЗАМОК, а, ч., буд. Метод з’єднання дерев’яних заготовок у формі літер: Г, Х, П й іншими зрізами при будівництві кашиць, клявз, мостів, житлових і господарських споруд. І це без застосування металевих клямбр і цвиків.

…вже двигають на собі підвалини, що їх майстер Никифір обтесав, а на краях поробив їм замки, тільки ще не позакладав одні в другі і не збив кілками. (М. Черемшина).

...напівколоди поставлені колотим боком всередину і з’єднані на кутах зарубинами у «сліпий замок». (Т. Сологуб-Коцан).

ЗАМОТИЛИЧЄНІ, их, мн., зоол. Захворювання овець.

… вівці буде продавати замотиличєні, аби ни було втрати. (Гринява).

ЗАНАПАСТИТИ, щу, стиш. Заподіяти смерть у приміщенні, на повір’ї через повішання, утоплення, стрільбу. Це вважається великим гріхом.

ЗАНИЧІШШЮВАТИ, ую, уєш. Забруднювати навколишнє середовище.

ЗАНІХТИЦЯ, і, ж., мед. Нарив під нігтем.

Лікують так: занурюють хворий палець у гарячу воду, де варилася картопля. (Ю. Коржук).

ЗАНОРИЙ, ого, ч. Упертий.

Поліціст дуже був занорий і читаво валовшний. (Д. Коренюк).

ЗАНЮРЕНИЙ, ого, ч. Без настрою. Похнюплений.

ЗАОГЛАШКУВАТИ, ую, уєш. Оголосити. Афішувати. Повідомити.

А тепер заоглашкуймо не стовпам, не плитам,

Файні оглашки вікличмо хлопцьим та дівчьитам. (Д. Коренюк).

ЗАОХОЧЮЮТ. Заохочуюють. Зацікавлюють.

… примірно по-христєнцки жіют тай шє других приміром своїм до христєнцкого життя заохочиют. (А. Шептицький).

ЗАПАЛІНЄ ГОРЛА, ня а, с., мед. Запалення горла. Болить горло. Гуші. Завали. Залози. Мігдали.

Аби позбутиси недуги, полощут горло водним розчином кухонної соли, соди питтєвої, настоєм деревію і до шиї прикладають несолене внутрішнє сало.

ЗАПАЛІНЄ ЖУЛУТКА, ня а, с., мед. Захворювання характеризується болями в шлунку.

П’ють відвар (звар) гав’яза на молоці. Рум’янок – як гарбату, відварюють насіння лену та п’ють і сок калини з медом. Все це вживають три рази в день перед їдою по пив пугаря, «(півсклянки)».

Кладуть також гарячий мішочок з піском або кукурудзяною мукою на область шлунка. (Ю. Коржук).

ЗАПАЛІНЄ НИРОК, ня ок, с., мед. Запалення нирок.

Народна медицина рекомендує пити відвар коріння петрушки, падиволосу (польового хвоща) та коріння свербигусу (шипшини) по цілому горнєти тричі в день. (Г. к., 1996).

ЗАПАМНЄТАТИ, аю, аєш. Запам’ятати.

… то аби догодити, би котрийсь з урядників, ни дай Боже, ни пошпанувавси запамнєтати українского слова… (Г. к., 2013).

ЗАПАМНІТАЇ. Запам’ятає. Закарбує у пам’яті.

Тото, шо мала дитина вперше ўвиділа на Великдень, Різдв’єних колідах, Йордані ци Міжнародному гуцулскому фестивали, вна запамнітаї на ўсе своє життєчько. (Г. Кутащук).

ЗАПАМНІТАЛОСІ. Запам’яталося.

З дитинства запамніталосі: надворі темно, великий сніг, а в наші теплі, повні дітий хаті від досьвіта зчинивсі такий гамір… (М. Лесюк).

ЗАПАНТРАТИ, ЗАПАНТРИТИ, ю, иш. Видіти. Помітити.

При полюванні Гриць Ілюків першим умів запантрити дичь після завірюхи. (Великий Рожин).

ЗАПАРІ, ів, мн. Замерзання у кисті рук. Зашпори.

Найпершою самопоміччю при запарях є розтирання рук снігом, масаж долонь і пальців. (Д. Стефлюк).

«ЗА ПАРКАНОМ». За кордоном.

Багато типерічьки людий цікавлєси тим, шо робитси «за парканом». (Косів).

ЗАПАСКА, и, ж. Жіночий поясний одяг, витканий з вовняної пряжі.

З напротив них із-за зеленої смеречини на кремінному плаєві вийшла, гей зоря білявиночка – Єленка, струнка та висока, у святочних запасках на мережаній цурканці… (М. Черемшина).

ЗАПАСКЄ, и, ж. Жіночий одяг.

Запаскє, то вбирают на вихід… (Замагора).

ЗАПАХТОРИТИ, ю, иш. Закурити цигарку. Запалити люльку.

Микола вийшовши на подвір'я, дістав з кишені цигарку і запахторив, випускаючі великі кільця диму із рота.

(В. Петрованчук).

ЗАП'ЄТКЄ, ок, мн., анат. Зап'ятки.

Шо ступит назбиткє у зап'єткє, а слуга лиш маштерєєси, де найбірше великого пластя, назбере жмотугу, фийст – фийст.

(П. Плитка-Горицвіт).

ЗАПІЄЛИ. Запіяли.

Єк запієли другий раз кугути, то ми вже були готові їхати на єрмарок у Косив. (Яворів).

ЗАПІЗМУВАТИ, ую, уєш. Заворогувати. Нагніватиси. Сердитиси.

ЗАПІР, запору, ч., мед. Запір (стільця або мочу).

Пют вивар з бобу, тернянок або з кори березової. (В. Шухевич).

ЗАПІЧЬОК, чька, ч. Лавка (стілець) біля печі, на якій сплять.

ЗАПЛИЄ. Запливе.

… і та шкаралушя заплиє до тих людий Рахманів… (Г. к., 2010).

ЗАПЛИДНЕНЄ, я, с. Запліднення. То є природне запліднення і штучне. Заким на шульку кукурудзи завяжетци зерно, то из кождого того місця, де має бути зерно, ростет зелений волос. На тото волосє падет пилок из цвіту – рєски, икий ростет на билі кукурудзи, и наступає заплиднене. Шо кожде зерно на шульку мает оден колосок, …

(К. г, 1935).

ЗАПЛИТИ, ву, веш. Запливти.

ЗАПЛІТКА, и, ж. Кісник з кольорових вовняних ниток. Стрічка зі сплетених вовняних ниток.

А як я коня заскочила та й чорну гриву заплела заплітками, то він присягався, що не на війну, але на весілля їде. (М. Черемшина). Заплітки шовкові… (В. Глібчук).

ЗАПЛУГА, и, ж. Зв'язок.

ЗАПОБІГЧИ, жу, жиш. Запобігти. Попередити.

О скільки би відмовляли не дати, то він бере силою. І так через якийсь час робив. А навіть опорних, кого не міг так перемочи, то набив бучком, а все кавалок хліба відняв. Одні люде на це мало звертали уваги, а котрі би були навіть хотіли тому запобігчи, …

(Ю. Ґулюк).

ЗАПОВІТ, у, ч., церк. Те, що й завіт – «союз», «угода, укладена з Богом».

ЗАПОНА, и, ж. Застібка металева або пластмасова для рукавів і нагрудника для чоловічої вишитої сорочки, светра і т. д.

ЗАПОПЕРЕЧІТИ, чу, чиш. Заперечення. Незгода. Призупинити дію. … изпудиўси, шо пан и тепер ґаздини запоперечіт – штухнуў пана локтем у бік, тай шепнуў досадно – «Та ни дзінькайте пане, бо и гуслєнку завернут». (К. г., 1935).

ЗАПРЄЛИ, бот. Доспівають. Дозрівають.

Уже запрєли курузи и до Спаса будут пічіки (спілі кочіни). (Рожнів).

ЗАПРЄСТИ, жу, жеш. Запрягти коней.

ЗАПРЄТАВСИ. Заховався.

Закутався… ни запрєтавси, а ґаздую… (Г. к., 2013).

ЗАПРОСИНИ, ин, мн. Запрошення.

ЗА ПРОСТИБІ. Щоби Бог умершим простив гріхи. Дарунки на поману (пошану) пам'яті про померлих.

ЗА ПРОСТИБІГ. Те саме, що й за простибі.

ЗАПРОШЄТИ, єю, єєш. Запрошувати.

ЗАПУТА, и, ж. Перепона.

Запута мішєла коням далеко йти з толоки, шо нидалеко вид хати фирмана. (Кобаки).

ЗАРАДНИЙ, ого, ч. Такий, що падає у ввідчай, уміє вийти із складної ситуації.

Однак ті вірмени то були люди мудрі і зарадні. Не раз виступали сміливо, уміли при потребі оборонитиси. (С. Вінценз).

ЗАРАНА. Дуже рано. Зранку. Рано – вранці.

Заядливі грибарі знають тверде правило – зарана вже бути в лісі аби першими збирати гриби. (Я. Щербань).

ЗАРЕС. Зараз.

Діти не пустуйте, а то я вам зарес… (Косів).

ЗАРЄДА, и, ж. Заправка для страв.

ЗАРІЖЕНО. Заправлено засмажкою першу або другу страву: борщ, барабулю чи фасулю томачену, голубці і т. д.

ЗАРІНОК, нка, ч. Берег ріки.

ЗАРОБ'ЄТИ, ю, єш. Заробляти.

Після закінчення школи я ходив у сіянки, в чіщенки, бо то побережники були, лісництва, у гриби ходив, тий так зароб'єв на прожитє. (Л. Зузяк).

ЗАРОБЙИТИ, ю, єш. Заробити. Заробляти.

ЗАРЬИДА, и, ж. Те саме, що зарєда.

Олію били здебільшого восени (після збору врожаю), щоби на зиму була «зарьида» (заправка). (М. Васильчук-Кобилянська).

ЗАСЄГНУТИ, у, еш. Засягнути. Захопити.

… лиш країчьком засєгнув був Карпати…

(А. Оссендовский)

ЗАСІЙ. Зась. Не можна. Годі.

ЗАСКАРЖИТИ, жу, жиш. Звинуватити кого – небудь у чомусь і скаржитися на звинуваченого.

…свідомо чи несвідомо, заскаржити мене у пана Бога. (І. Франко).

ЗАСКОЛОБИНА, и, ж. Ущелина.

ЗАСКРЕГІНЦАТИ, аю, аєш. Заскреготати (зубами).

На подвір'ї заскрегінцала сорока. (Город).

ЗАСЛАБИЙ, ого, ч. Малосилий. Недужий. Кволий. Ослаблений.

Казали, шо я для тебе замізерний, заслабий і задурний. (О. Манчук).

ЗАСЛОНИТИ, ню, ниш. Закрити. Заперти. Зашторити.

— Марі! Ану-ко заслони викно, бо сонце аж мні очі засліп'ює.

Погано рахувати хрестики на полотні. (Старий Косів).

ЗАСМАШКА, и, ж. Підсмажена заправка на будь-який смак для перших страв і замість підливки – для другого.

ЗАСНОВИНИ, ин, мн., буд. Викладення підвалин під нову хату.

Молодому подружжю при засновинах годиться говорити й думати тільки добре. А досвідчений старший майстер при цьому мав би вголос казати: «Най цего двору ни зачєпит ни вогонь, ни злодій й ниєка біда. Аби був вин богатим і веселим…» (П. Гавука).

ЗАСПИВАЙТЬИ. Заспівайте.

«А ви чесні христиєни,
Риздву й звеселітси,
Колідочьку заспивайтьи,
Христу й поклонітси!». (А. Василів).

ЗАСПИВАТИ, аю, аєш. Виконати пісню. Заспівати.

«Люляй, люляй, мий Синочьку, Єму заспивала». (А. Василів).

ЗАСТАВЄТИ, єю, єєш. Вимагати. Заставляти. Змушувати. Примушувати.

За Польщі нас уже бралиси заставєти говорити лиш по-польськи… (Г. к., 2014).

ЗАСТАВЙИТИ, йию, йиєш. Давати вказівки. Заставляти. Приказувати. Ше як я дес, піду такої, то заставйию: ану гайда, жінки, співаймо! Я кажу: Жінки, та я вам понаписую слова, тий ходім співати». Не знаю, як ці люди молоді мают жити, ніхто не хоче вчитисі, тий шкода, бо звичаї занепадают.

(М. Лесюк).

ЗАСТАЙКА, и, ж. Тимчасове пристосування для ночівлі вівчарів. В затишному місці полонини було «стоїще» зі «стаєю» і загородою для худоби, довкола були «застойки» для нічлігу вівчарів. (М. Ломацький).

Безшумно у своїх постільцях іде Лукєн до застайки, чи як він частіше називає – заватри. Архітектура проста. Похилений дашок із луб'я на чотирьох стовпчиках. Бічна стіна одна – зі сторони пануючих вітрів, але й та вся в дірках – аби видко було.

— А ци моя ватерка не загасла? – любовно, як про дитину, говорить Лукєн про вогонь. – Є не… Видиш – блищитси.

Перед ними ледве помітною точечкою щось червонілося. Це Лукєнова ватерка.

Ось і застайка. У Лукєна зроблено погосподарському. На пістоль з вищого краю застайки забито дві сохи й з'єднано поперечним віблєком, а в нижчому краю замість сох накладено каміння. На поперечину й каміння покладено кілька валогів, тобто просто поколених стовпів смерек. (Г. Хоткевич).

ЗАСТАНОВИТИ, в'ю, виш. Зупинити когось чи щось. Призупинити. Зосередитися.

Одні приходєт звідати си, коли їм повіходєт вироки, аби прийшли заплатити, штимплі, або нову скаргу до суду занести. Уже таке є судове право, шо судови треба ўсе на письмі писати, аби знаєте суд міг си застановити и розсудити, хто має рихт. (К. г., 1935).

ЗАСТОЛИ, ів, мн. Латки на постолах.

ЗАСТУДЕНА, ої, ж. Низької температури. Холодна. Холоднувата.

… неня будить нас із сестрою до схід сонця на Йвана Купала й каже бігти голим скупатися в росі. А нам, малим, всерівно – голі чи в сорочечках, надворі літо. Правда, роса застудена – дрижаки виступають на шкірі.

(М. Влад).

ЗАСТУДЖЕНИЙ РОЗПЛІД, ого у, ч., бдж. Загибель розплоду у стадії личинки суцільними ділянками на крайніх стільниках і знизу спостерігається при різкому охолодженні й недостатньому утепленні гнізд весною. (М. Шевчук).

ЗАСТУПЦІ, ів, мн., буд. Сходи: дерев'яні, вимощені з каменя, цементовані.

ЗАСУВ, а, ч., буд. Запірка. Засов. Засувка. Це – рухомий дерев'яний або металевий пристрій для замикання: дверей, воріт чи хвіртки зсередини.

Ґражда уроблена з округлих грубих кайлаків у вугли і подобаєт на малу твердиню, до єкої мож увійти лиш почерез двері з грубих терлиц, замикані на грубий деревєний засув. (К. г., 1935).

ЗАТАЛАПАТИ, аю, аєш. Забруднити чимось.

Вни заталапали постолами новесінький кілім. (Рожнів).

ЗАТВЕРДЖІНІ, я, с., мед. Запор – затримка випорожнень (по грубому) більш ніж на 48 годин. Це буває у багатьох людий післідь стресу, операції. Відноситься до частих розладів здоров'я. (Надвірна).

ЗАТЄКНИЧЬНІ, их, мн. Малозабезпечені. Не спроможні. Ті, що не можуть мати великі статки.

А єк нима де роздобути колиски, а бідні ни затєкничьні ґазди, то дитину колишут и в кориті. (П. Шекерик-Доників).

ЗАТЄЛАСІ. Вийшла з ладу. Зупинилася.

«Затєласі» пушка, хтось щось їй таке подіяв, що або зовсім не стріляє, або й вистрелить, та не туди, куди хочеться, ціляє, як кажуть, Богові в вікно – так тоді з нею до Дарадуди. А він промовить і щось коло пушки поворожить і вона назад вже добра, стріляє і ціляє… (Є. Луців).

ЗАТЄМИТИ, м'ю, уєш. Запам'ятати.

Відколи затємив, не було так, щоб не стрічав сходячого сонця. (М. Ломацький).

ЗАТЄМУВАТИ. Закарбувати в пам'яті. «Зарубати собі на носі».

ЗАТЄМЮТ. Запам'ятають.

… послухают і молоді тай, може, і на ціле життє шос з него затємют собі.

(А. Шептицький).

ЗАТЄТА, ої, ж. Те саме, що й закита.

ЗАТИРКА, и, ж. Суп, який приготовлений з відщіпуваного (рваного) тіста і забілений молоком.

ЗАТИЧКА, и, ж. Прикраса до волосся.

ЗАТІНЬ, і, ж. Затінок. Місце, де прямо не попадає сонячне проміння. Вліті в спеку лехко дихаєсі в затінку. (П. Біленчук).

ЗАТРАСКА, и, ж. Те саме, що запона.

На затрасках є бырш практичні куртки, нім на замочьках ци ґудзиках. (Г. Кутащук).

ЗАТРОЮЄТ. Отравлює. Труїть. Умертвлює.

… він ни маєт нієкого дюху, легко затроюєт ўсіх, шо є ў хаті. (К. г., 1935).

ЗАФАНТУВАТИ, ую, уєш. Взяти за борги.

ЗАФАРАСЕНИЙ, ого, ч., сад. Закинутий. Занедбаний. Старий сад, що давно потребує омолодження.

ЗАФАСТРИҐУВАТИ, ую, уєш. Зашивати вручну або на швейній машинці.

Підрубити. Підкотити й прошити.

Христинка так зафастриґувала спидничьку, шо и ніц ни видко, де був розпустивси шов. (Я. Щербань).

ЗАФАТИЛА. Взяла. Захопила. Прихопила.

Без свічьки фе перед Богом ставати і всі светі би си з тебе смієли.

Відий, ти єкас ґаздиня і гонір повинна мати. Бо прецінь, тебе смерть на дорозі не зафатила, шо так віревкуєш, але на постели у себе в хаті, і нема чього ані так кричєти тай йойкатиси... (О. Манчук).

ЗАФАТИТИ, чу, тиш. Взяти. Захопити.

ЗАФЛЯЦКАТИСИ, аюси, аєшси. Захляпатиси. Чимось обхлюпатися.

ЗАФУРКОТИТЬ. Заведеться. Запрацює.

З нетерпінням чекали ми коли «зафуркотить» (запрацює) дизель біля клубу, бо знали, що в цей день кіно обов'язково буде.

(Я. Радиш).

ЗАХАЛАМАНДРИТИ, ю, иш. Видурити щось. Вижебрати.

Иван був мастак шос захаламандрити. (Мишин).

ЗАХОДИНИ, ин, мн. Входини в нове помешкання. Заселення.

При заходинах годитси освятити хату чи квартиру. Періш впустити кота (бажано рижого)… (Я. Щербань).

ЗАХОРУВАТИ, ую, уєш. Захворіти. Слабувати.

Доків Дмитрей пана вірідив, то мама злізла з печі, почастувалаcи з цеї фляшки, поставила решту у полицю тай сама назад на піч. Отже це була кождому подія дивна, що пан, вертаючи з забави від Дмитрея, по дорозі захорував. (Ю. Ґулюк).

ЗАХТІВ. Захотів, поставив собі за мету.

Тай зачєв різьбити. Захтів віроби купити сам Цісар Австрійский. (В. Корпанюк).

ЗАЦВИЛА. Зацвіла. Розцвіла.

Цеї весни файно зацвила садовина и є надія на урожю. (Устеріки).

ЗАЦЕКОНІТИ, ю, иш. Замерзнути.

Швадєрко так зацеконів, шьо в него зуб на зуб ни попадав. (Косів).

ЗАЦЕРУВАТИ, ую, уєш. Зашити. Заштопорити так, аби не було замітно.

ЗАЦОФАНІ, их, мн. Забиті. Затуркані.

Прийдетци нам усего учіти, може й сто років науки нам ни витєкнет, бо ни в одним ми є дуже забиті (зацофані), то правда. Але таки би си повинни инчі люди від нас одного навчіти: слободи. (А. Оссендовский).

ЗАЧЕРАТИ, аю, аєш. Набирати. Черпати.

Там дівчіна з чюркала зачерала воду і … миленького згадала. (Татарів).

ЗАЧЄВ. Почав.

Ой як зачєв старий дяк «псалтиру» читати,
Стали люде Боднарючці так оповідати:..
(Е. Жуковський).

ЗАЧЄЖЕНЄ, я, с., мед. Отравлення (удушення) чадним газом.

Зачєжуютси люде найфутше ў зимі, єк лєгают спати и заткают каглу або шубер, а ў печі лишит си грань, з єкої идет голуба поломінь. Тогди поўстає з тої грани такий ґаз, віходит на хату, а шо він ни має́т нієкого дюху, легко затроює́т ўсіх, шо є ў хаті.

При ратованю зачєжених треба періш ўсего, єк си має́т увійти ў хату провітрити і отворити широко двері и вікна (єк си ни утворєют, треба вібити склєнки), аби самому ни зачідити. Вітак треба вінести зачєженого на двір, розтирати му ціле тіло сукном, дати на чолу вохкий оклад, а єк треба, зробити штучьний віддих. (К. г., 1935).

ЗАЧЄЛО. Почало.

Йкос прийшов до нас, а мама колише мене, слабого. Він каже мамі: «Оле продай мені хлопця!». Мама сказала, шо таки зараз міні зачєло ставати легше, та й так я згодувавси. (Л. Зузяк).

ЗАЧЄТАТИСИ, аюси, аєшси. Відректися від поганих звичок.

ЗАЧИРАТИ, аю, аєш Набирати. Те саме, що зачерати, зачєрати.

ЗАЧІКАТИ, аю, аєш. Зачекати. Піждати. Підождати.

ЗАЧІНАЇ. Починається.

«Вісіллє си зачінаї, мед – горівка п'єси».
(А. Василів).

ЗАЧЬНЕТ. Почне. Розпочне.

… або ўзєти пірєк або пальцем скобитати піднебінє коло чьоловіка, аж доки слабий ни зачьнет блювати. (К. г., 1935).

ЗАЧЬИТАНІ, их, мн. Що присягли.

І цих, шо, зачьитані на горівку, присєгу свою вірне тримают. (А. Шептицький).

ЗАЧЮТИЛАСИ. Засмерділася. Давня сметана набуває специфічного запаху, гіркне й міняє колір. Зіпсувалася.

ЗАШЕПЕТИНА, и, ж. Затишина.

Вже пєтий тиждень минав, єк всі кьичіри, долини, зашепетини, изводи, сигли, забіліли си єк молоко. (П. Шекерик-Доників).

ЗАШИНКА, и, ж. Застібка до кожуха, сорочки.

ЗАШИПЕТИНКА, и, ж. Щілинка.

У зашипетинці кожній подих душі краю.
(Ю. Павлович).

ЗАШІНКАТИСИ, аюси, аєшси. Зав'язати зашинки.

ЗАШПИНИТИ, аю, аєш. Здибати. Зустріти.

ЗАШШІБАТИ, аю, аєш. Зберегти. Приберегти.

Напраўду, кінь фист велика поміч гуцулови, вин зашшібає здороу'ї усий родєні.
(Ю. Бурчак).

ЗАШКІРИТИСИ, юси, ишси. Засміятися. Розсміятися. Усміхнутися.

Анна ни втрималася в гурмі неподилеку капличьки тий зашкіриласи… (Космач).

ЗАШОБУРТАТИ (СИ), аю, аєш. Добре втеплити приміщення на зиму.

Позакривати всі шпаринки.

— Та ви так си зашобурталиси, – каже сусідка, – шо у вашій хаті вже буде дуже тепло й не чюти шуму з вулиці. (Косів).

ЗБАВИТИ ЧОЛОВІКА. Вивести з ладу, зіпсувати чоловіка.

Для цего берут матріґан. Викопаний корінь мочать у воді.

Тою водою умивають ся на любощі і дають єї з горівкою тому, кого хотять зчарувати. – А як хотять збавити чоловіка, дають єму цілу порцію випити. (В. Шухевич).

ЗБЕЗСЕБИТИСИ, б'юси, бишси. Вийти з рівноваги. Розгніватися.

ЗБИРАЇСІ. Збирається.

Жінка кличе полуднувати чоловіка, дітий, шо тут ниделеко в саду громаді сіно. Раз, другий, третий раз кличи. Але тоти квап'їсі, аби бігом згромадити і скінчити роботу, бо збираїсі на дощ… (М. Лесюк).

ЗБИРАНЄ, я, с. Збір. Підготовка до чогось.

ЗБИРАТИСИ, аюси, аєшси. Збиратися. Одягатися.

ЗБИРАТИСІ, аюсі, аєшсі. Готуватися. Одіватися.

Николушка мене зловив, розщіпаї пасок і каже, шо я тебе зараз повішу, як не скажеш, де мама. А тут якраз ведут маму з малим. Сказали нам збиратисі, а мама сказала аби дітий привести. Як би сі були лишили, то,

може, були би не мерзли тий не пухли з голоду у тих проклятих сибірах. (М. Лесюк).

ЗБИРАЮТСІ. Готуються до чогось.

Кнігині з дружками вже почєли збиратиси до слюбу. А в кнєзя також ужє збираютсі… (Космач).

ЗБИТКИ, ів, мн. Жарти. Пустощі.

ЗБИТОШНЬИЦЯ, і, ж. Така, що робить шкоду. Пустотлива. Пустунка (про дівчинку).

ЗБИЦКАЛАСИ. Сполошилася. Вередує.

Перед полудне нашя корова збицкаласи й прибігла д'хаті. (Смодна).

ЗБІГЛЕНЄ, ЗБІГЛИНЄ, нєти, с., мед. Викидень. Викидок. Недоношений плід.

Передчасне припинення вагітності.

Навіть и земня тої днини так дуже розійграєтси, шо аж збігленєта, закопані в ній, розійграютси. Тимунь тоти жінки, шо мают збігленєта, то єк шош роб'єт тої днини надворі, то на саме полудне присідают ту роботу, сідаючі мовчки на голу земню, аби присісти в ній навіки свої збігленєта перед злим духом. (П. Шекерик-Доників).

ЗБІДОВАНА, ої, ж. Виснажена. Згорьована.

Параска Плитка-Горицвіт – то є особистість небуденна. Вона збідована змалку й до останніх днів життя: зазнала бідноти на рідній Гуцульщині в дитинстві, німецького приниження, тортурів у комуністичному концтаборі… Але дотримала свою обітницю – славити Мир Божий. (Г. Кутащук).

ЗБІЖЕВИЙ ХАБЕР, ого а, ч., бот. Те ж, що й васильки.

Знана ростина, шо ростет серед збіжя и цвите синим цвітом. До лікарского ужитку избераєтци лиш тілько синій цвіт. (К. г., 1935).

ЗБІЗУВАТИСИ, юси, єшси. Осилити щось. Покладатися.

ЗБІРАЧЬ, а, ч. Збирач. Людина, котра щось збирає чи колекціонує. Заготівельник.

Кождий збірачь дістаєт від свого покупця-відбірці ціну, шо коштує кільоґрам узбираного зіля… (К. г., 1935).

ЗБІРУВАТИ, ую, уєш. Змогти. Осилити.

— Коби-сте, Грицьку, та й ви Митрику, розповіли старшому командантові, що коли москаль спалит Дім Божий, то село не збірує другу церкву покласти. (М. Черемшина).

ЗБЛАВУЧІТИ ЧЄС, у, иш. Даром потратити час.

ЗБОЖ, а, с., бот. Збіжжя. Зернові колоскові культури.

ЗБРИТИТИ, чу, тиш. Поголити.

ЗБРІЙНІ, их, мн. Вправні і здорові.

Коники мав збрійні, бо сам відгодовував хлібними відходами, так, шо гріха сми за них ни мав. (П. Плитка-Горицвіт).

ЗБУР, а, ч., мед. Тріпер (гонорея), але більше поширене «збур». Лікували колись відваром петрушки і вовчої ягоди (толокнянка). (Г. к., 1996).

ЗБУШНО. Наполегливо.

ЗВАР, у, ч. Вивар, навар із зілля.

ЗВАГА, и, ж. Розсудливість. Розмірковування над прийняттям власних рішень, дій. Здоровий глузд. Обдуманість.

ЗВАЖЄТИ, ю, єш. Пантрувати. Слідкувати.

Треба зважєти при плеканю на вівці, єк би єке єгнє ни висисало молоко, то треба вівцу видоїти – вицерькати молоко, аби си вімнє у вівці ни зважило. (П. Шекерик-Доників).

ЗВАЛАШИТИ, ЗВАЛАШІТИ, шу, шиш., ветер. Каструвати. Простерилізувати свиней.

ЗВАЛИШШЯ, иш, мн. Звалища – місця, де є великі купи сміття.

Гори… забезпечіти йиму добробут, дати освіту, але ни знишіти то шо заложила и вирізбила в йиго души, йиго історія так стара, єк старі є звалишшя скал на Грамітним і скаменілі смерекові колоди в курбалах Черемошів. (А. Оссендовский).

ЗВЕДЕНИЦІ, і, ж.? згр. Покритка. Жінка, котра народила позашлюбну дитину. Мати – одиночка.

«Зведеться ваша меншенька, зведеницею стане». (М. Скавуляк).

ЗВЕЛАСИ. Стала покриткою.

Донька Ґуреєвих єк звеласи, то дес виїхала й давнічко ни була дома. То видко з устиду… (Петраші).

ЗВЕРТАЄСИ. Звертається.

Ото звертаєси до вас, пане вибирця, дідо Иван из Маґури. (Г. к., 2013).

ЗВЕРЬХИ. Зверху. Поверх когось, чогось.

Аді, мама си з хати вступит, а нам шо – шпуримо зверьхи подушку або ковдерьку – тай по всему. (В. Зеленчук).

А, тогди, стало 'му єсно, бо черепа ни було зверьхє. (П. Плитка-Горицвіт).

ЗВ'ЄЗАТИ, зв'єжу, зв'єжеш. Зв'язати. Зав'язати.

Вид перших родичів, шо у раю согрішили, перейшла до нас природа люцка зіпсована та збавлена. У середині у нас, у серци, жиє, єк та гадина плюгава, змисловість. І уна то, змисловість аді, віроблює, що єк мерзенна гадка, мерзенний позір або мерзенна бесіда увійде у нашу душу, кров недобра у нас буритси тай погана охота у нас аді росте. Але тій охоті христінинови ни вольно попустити узди! Треба її зв'єзати ланцом права Божого; …

(А. Шептицький).

ЗВ'ЄЗКОВА, ої, ж., військ. Зв'язкова Української Повстанської Армії. Типер я… Ньи типер, а давно уже… Я – ньи Параска Плитка… А – «Ластівка», – подумала дівчина, боячись, що хтось може почути її думку… Типер я – «Ластівка» – зв'єзкова я… А ньи Параска Штефанова… Типер я – «Ластівка»…

(Б. Радиш-Маринюк).

ЗВЬЄЗОК, зку, ч. Зв'язок. Співпраця.

Звьєзок годівників коня гуцулскої раси зав'єзавси у Косові и працує на цілій Гуцулшіні. Головов того звьєзку є п. Ервін Богосевіч, знаний годівник, єкий дуже богато зробив для годівлі… (П. Шекерик-Доників).

ЗВИНКЛЬОВАНА, ої, ж. Деформована. Зігнута.

Ади звинкльована рафка передного колеса твого ровера. (Косів).

ЗВИЧЕЇ, їв, мн. Усталені способи. Звичаї.

Бо шош властиво ріжнит нас від сусідніх племен и народів? Мова, звичеї й убиря. Захованє тих одідичених по наших предках своєрідних окромішок повинно бути тепер нашев найбіршев журов. Ми лиш потів є на світі здавен, давна осібним племенем, поків заховуємо й шєнуємо, тай уживаємо мову своїх дєдів, поків плекаємо переказані нам звичеї, поків носимо наші окорвучі убирі правдиву красу Гуцулшіни. (А. Оссендовский).

ЗВІД, зводу, ч. Зведені в одне ціле й розміщені в певному порядку: документи, закони, тексти.

ЗВІДАТИ, аю, аєш. Вивчити. Дізнатися. Поцікавитися.

… аби си звідати за свою справу, … (К. г., 1935).

ЗВІДОМЛЕННЯ, я, с. Повідомлення. Порядок у діловодстві. Ці аргументовані звідомлення про рожнівські водяні млини та їх ґаздовитих власників нагадують нам…

(В. Стеф'юк).

ЗВІДТАМ. Звідти.

… на Чорний Черемош, звідтам понад неї у Явірник і в Зелене. (М. Ломацький).

ЗВІЗДОЧЬКА, и, ж. Зіронька. Небесна зірка.

В трете виконце, звіздочькє світє.

(П. Плитка-Горицвіт)

ЗВІЛЬНЕНЄ, ня, с. Визволення. Звільнення.

А понеже ці жиди не могли перед пана Гапчука оправдатися, так понносили протів такому зарядженню рекурса на руки пана старости в Косові на звільненє їх з-під цего пана, котре ще тогди не було законне.

(Ю. Ґулюк).

ЗВОЗДИЧЬКА, и, ж., бот. Гвоздика. Сухі пуп'янки гвоздичного дерева мають широке застосування. Адже гвоздика – одна з найпопулярніших пряностей у світі. Її використовують при консервуванні овочів, додають в супи, м'ясо, гарніри, до солодких страв. (П. Біленчук).

ЗВОЛЕНЄ, я, с. Добро на щось. Згода. Погодження.

ЗВ'ЯЗКОВА, ої, ж. Кур'єрка. Зв'язкова ланки в ОУН – УПА. Поштарка. Спитав, хоча знав, чи приходила дівчина із зв'язкової ланки, приносила кореспонденцію.

(А. Поважний).

ЗГА, зги, ж., мед. Печія – симптом хронічного рецидивуючого захворювання.

ЗГАГА, ги, ж., мед. Печія. Відчуття печії у стравоході.

ЗГАЖЬИТИСІ, згожуся, згодишся. Жити в злагоді, мирно. Згоджуватися з чимось.

ЗГАР, у, ч. Вигорілий ліс.

ЗГАРА, и, ж. Випалене або вигоріле місце в лісі.

ЗГАРА, и, ж. Оберіг дохристиянської пори переважно у формі хрестиків. Ця нагрудна прикраса з'єднана чепрагами.

ЗГАСИТИ ВОГОНЬ. «Відгашують вогонь»: дев'ятьма ложками набирають по дев'ять раз води в посуду, кидають туди вугілля дев'ять раз, при цьому говорять примівку, фукають і спльовують через плече, а потім дають напитись тієї «дзєми» – водички три рази і заставляють обмитись нею і спльовувати. (Ю. Коржук).

ЗГОВОРИТИ, рю, риш. Виговорити. Сказати.

Аді, раз прийшовсми був перед Великоднем до сповіди і вісповідавси – аді так, єк христєнинові річь. И дав мені ксьондз за покути зговорити шість «Отчєнашів» и дев'єть «Вірую» опередь свєтим Юрієм. Ну, гадаю собі, нима шо – треба своє видговорити, але

де, мой, того Юру найти, коли це свєтих набітіська церьков. (О. Манчук).

ЗГОДИТИСІ, джуся, дишся. Дати згоду. Погодитися. Або не бути згідним. «Не згодивсі він з нанашком…» (А. Кріпчук).

ЗГОЛОЖЕНИЙ, женого, ч. Голодний. Такий, що виголодався.

ЗГРИЗТИСИ, жуси, зешси. Переживати.

ЗГУЛАВІТИ, ію, ієш. Здуріти. Зійти з розуму.

Співали єкіс такі чюдні співанки, шо хіба лиш уни їм порєдок знали, бо простий чьоловік міг футко від такого співаня згулавіти.
(О. Манчук).

ЗГУЛЮКАТИ, аю, аєш. Нагримати. Накричати. Насварити.

ЗГУРАТИ, аю, аєш. Висловлюватися з приводу невдоволення діями інших людей.

… жінка вибігла з хати і згурала на хлопця, єкий вже погнав корову… (М. Негрич).

ЗГУСТА. Часто. Періодично. Нерідко.

ЗГУЦУЛШІТИ (СИ), ію, ієш. Згуцулитися. Огуцулитися.

И тепер так, шо хто си оженив из жінков, шо носит зґарду, пишно вишиті сорочьки, запаски, кіптарь и ґуґлю, хто пережив кілька років між тим народом в їх прекраси й країні попросту чєруючій, тот си мусит згуцулшіти.
(А. Оссендовский).

Так само прудко «згуцулшілиси и рускі осадники на Гуцулшіні, а домішка їх крови мало додала тай нічьо ни змінила.
(А. Оссендовский).

ЗҐАМИНА, и, ж. Маржина. Худобина.

ЗҐАНИТИ, ню, ниш. Зганьбити. Розкритикувати.

ЗҐАРДА, и, ж. Жіноча нашийна прикраса.

… зґарда зроблена з сороківців скріплених у три ряди. (С. Витвицький).

Її лице біле, як лелії цвіт. На шиї в неї щирозлота зґарда в три ряди. (Г. Смольський).

ЗҐАРДА, и, ж. Намисто з срібних або мідних монет.

Упала пид руки йиму гирічьна Люпайлюччіна зґарда, шош у п'еть рєдів кована, з мосєжних хрестиків. Тій зґарді рідко де було пари, така була гонорова.
(П. Шекерик-Доників).

ЗҐЛЄДЖІТИ. Заквасити. До свіжого молока дати ґлєґу і залишити на годину аби воно кисло…

ЗҐОЯ, ї, ч., зоол. Дятел.

ЗҐУРА, и, ж. Сажа. Попіл у люльці.

ЗДАВАТИСЯ, юся, єшся. Покладатися на когось.

ЗДАЄТСИ (ЦИ). Видається, що… Здається. Напевно. Бачиться.

… а побічь него білоголовий тип, сильні вилиці и сині очі, шо то здаєтци мріют про далеку північьну вітчєну, відків лиш країчьком засєгнув Карпати воєвничєй нарід ґотів.
(А. Оссендовский).

«ЗДВИЖИН», а, ч., церк. Дзвішень. Перша письмова згадка припадає на 1596 рік. Духовно – екологічний центр християнської злагоди і любові в с. Кобаках на Косівщині.

Тут, на найвищій лісовій горі, 11 жовтня 1934 року кобацький селянин Микола Букатчук став очевидцем Богородиці. На цьому місці і у цей пресвітлий знак він воздвиг хрест. Минали літа, і цю духовну пам'ятку нищили не лише дощі, вітри і час, але й владні комуністичні структури. (К. Ватаманюк).

ЗДИБАЙМОСІ. Зустрінемося. Зустрічаймося. Зустріньмося.

Здибаймосі браті згушшє, бо ми варт того. (Микуличин).

ЗДИВОВАНЄ, я, с. Здивування. Подив. Зачарування.

И подумайте собі, ике було наше здивованє, єк у пара день нашя стариня винесла тот «апиндиціт»… (В. Зеленчук).

ЗДИКУТОР, а, ч., політ. Екзикутор – державний чиновник, відповідальний за зовнішній порядок…

ЗДИХАТИ, аю, аєш., згр. Гинути. Дохнути. Помирати.

ЗДИХАТИ СИ, аю си, аєш си. Позбутися когось, чогось. Нарешті ти здихаєш си непрошеного гостя. (Пістинь).

ЗДОБИЧЬ, і, ж. Здобич. Все, що добуте, захоплене різним способом.

… забераючі из собов богату здобич, зброю й жінок та дітий, шоби вітак виховувати їх на мстителів и ворогів Риму.
(А. Оссендовский).

ЗДОГОНИТИ, ю, иш. Наздогнати. Настигати що-небудь. Дігнати. Подогонити. Кобис, мамко, осідлала коні вороненькі, може би я та здогонив літа молоденькі.
(Е. Жуковський).

ЗДОРОЎЄ, я, с. Здоров'я.

ЗДОЙМАЄ. Піднімає.

Ой син до тата ручку здоймає,
Ручку здоймає та й согрішає…
(Микуличин).

ЗДОЛИНИ. Знизу. З нижньої частини.

Лиш дивиси, рви ціпко, аби яблука не падали: бери в руку по одному зисподу за «черевце» – так надійно. Навіть менші – лиш здолини. (В. Шкурган).

Сонішне світло ўвиваєт дуже прудко хоробові заразки, а єк грієт на чьоловіка, то ни ловєтси го так прудко хороби поправєєт здороўє, кріпит мозок и нерви.

(К. г., 1935).

ЗДОРОВ'Є, я, с. Здоров'я. Такий стан людського організму, коли нормально функціонують усі його органи.

Плескали мні по плечьох, тай фалили за витримку в слабості. Все казали, шо футко 'ит хакі поїду. Мав сми дві радости – це здоров'є, та їзда 'ит хакі. (П. Плитка-Горицвіт).

ЗДОРОВ'ЄЧЬКО, а, с. Здоров'я.

За здоров'єчько цеї ґаздині.

(П. Плитка-Горицвіт).

ЗДОРОВЛЄ, я, с. Здоров'я. Міць. Сила.

Молилася за синове здоровлє, аби у воську кулі його обминали, аби не умер тамки. Чула, як кулі у воздухах гуділи, як по полі качалися і землю рили, людську працю трощили. (М. Черемшина).

ЗДОРОВЛЄЧКО, а, с. Здоров'я.

— Аби Біг дав панові здоровлєчко.

(М. Черемшина).

ЗДОХИ, ів, мн. Видих і вдих. Думки.

ЗДУБОНІТИ, ію, ієш. Затупотіти.

ЗДУФАЛИЙ, ого, ч. Гоноровий.

ЗЕЛЕНЕЦ, зеленця, ч., бот. Недоспілі фрукти та ягоди.

Тіта мені наказала аби я ни рвав помідори, бо то ші зеленец. (Н. Березів).

ЗЕЛЕПУГА, и, ж., бот. Зелений, недоспілий плід садовини.

— А я до д'вечіру їв собі вилушки і шпурєвси зелепугами. (В. Шкурган).

ЗЕЛІЗО, а, с. Залізо. Метал.

… а у тамтого усхне худоба, зричит си, перегорит, йик зелізо у вогни, а так спарит си, йик молоко спарит си на кипйичім зелізі.

(В. Шухевич).

ЗЕМНЯ, і, ж. Земля. Грунт для вирощування городини.

Тої днини ніхто нічьо ни робив, бо казали, шо єкби тої днини «шо робив у земни, то витак земня сім років би нічьо ни родила – банувала би». (П. Шекерик-Доників).

«ЗЕМНЯ», і, ж., буд. Земляна долівка. «Земля».

У всіх гуцульських, підкарпатських і покутських хатах був довгі віки поширений однаковий тип земляної долівки, яку називали «землею». Автор цих рядків (Укладач словника теж – П.Г.) народився й прожив свою молодість у такій хаті з «землею» і добре пам'ятає цю «фабрику» хатніх порохів. Сила традиції була така велика, що попри багатство лісів підлогу з дощок почали стелити по хатах щойно при кінці XIX – на початку XX століття.

Підлогу робили з тесаних або різаних дощок. «Землю» було важко утримувати в чистоті. Перед замітанням мітлою треба було її скропити водою, щоб не курила порохом. Напередодні кожної неділі й свят змащували… рідким розчином жовтої глини, змішаної з половою. (І. Сеньків).

ЗЕР, у, ч. Те саме, що дзер. Сироватка.

Єк ймиласи смитана, то корисно споживати кіслєк і зерок. То є корисно людим старшого віку при багатьох недугах: вздутю черева, затверджіню, задусі и инчих. (Красноїлля).

З'ЄВИЛА. З'явилася. Появилася.

«Нова радість світу си з'євила – колідує щиро Верховина!» (Л. Зузяк).

З'ЄВИТСИ, юси, ишси. З'являтися. Прибути. Прийти. Ставати наявним.

ЗЄТЬ, я, ч. Зять. Чоловік дочки.

Та цему зєтиви ни з медом жиєси на ґрунті. (Рожнів).

Єк стара Василиха любиласи из зєтем. (Я. Поп'юк).

ЗИБРАЛАСИ. Зібралася. Оділася.

… зибралиси й пишли на царинку.

(В. Дмитрюк).

ЗИЎЧІК, а, ч., анат. Пульс людини. Серцебиття.

Замерзлий чьоловік дуже чєсто віглідаєт на ўмерлого. Ни дихаєт, ни бєт єму зиўчік, лице маєт блідо – сине, руки и ноги закостенілі. (К.г., 1935).

ЗИГАРОК, рка, ч. Годинник.

Ой мій милий ходит, ой мій милий ходит та й зигарок годит.

Ой я ж го сі питам, ой я ж го сі питам, кому ж тото буде. (М. Павлик).

ЗИЗВОНИТИСИ, юси, ишси. Дозвонитися. Спілкуватися з допомогою стаціонарного або мобільного зв'язку.

ЗИЗВОНЮЮТСИ. Розмовляють по мобілках.

ЗИЙШЛА ДИТИНА. Вигнала дитину. Вивергла дитину (аборт). (Ю. Коржук).

ЗИЛЕНЕЦ, нця, ч., бот. Зелені, недоспілі помідори чи фрукти.

ЗИЛЕНІ, их, мн., бот. Зелені свята. Зелені ягоди. Недоспілі ягоди.

— Донечко, – каже неня Катруси, – ще ни їж сливок, бо вни зилені. (Рожнів).

ЗИЛЕНКУВАТИЙ, ого, ч., бот. Зелений. Недоспілий.

Цеї осени шош довго зиленкуватий виноград. (Великий Рожин).

ЗИЛИНЕНЬКА, ої, ж. Зелена. Зелененька.

«Полонинко зилиненька...» (Нарис з полонинського життя березунів).

(А. Малкович).

ЗИМАРКА, и, ж., буд. Приміщення для зимівлі на полонині.

Палахкотить у зимарці ватра, сипле іскрами, пахощами й теплом дише...

(М. Ломацький).

ЗИМОВИК, а, ч., буд. Тимчасова споруда.

Гнату Мартиновичу навіть показували, де жила колись опришкова мама, оповідали як то ватажок змайстрував собі у Дідушковій Річці в неприступному буреломі «зимовик» і ховався там від лютих ворогів... (В. Стеф'юк).

ЗИСПОДУ. Нижче. Зісподу. Знизу.

... бери в руку по одному зисподу за «черевце» – так надійно. (В. Шкурган).

ЗИРКНУТИ, у, еш. Глянути. Подивитися. Зиркнув на годинника. (М. Андрусяк).

ЗИЦИРКА, и, ж., військ. Вишкіл. Муштра. Тренування.

Оттак, наприм, свєтий Иван знає рєд до води, свєтий Петро розумієтси на замках тай ключях, а свєтий Юрій цікавий лиш до воська тай до зицирки. (О. Манчук).

ЗІВКА, ої, ж. Без смаку. Несмак.

Та барабуля, шьо позеленіла зівка. Иї не хоче їсти й худобина... (Рожнів).

ЗІЗВОЛИТИ, ю, иш. Дозволити.

Отож пани жиди позволєли собі робити ще і такі речі, що пізнійше навіть суд не міг собі зізволити на такі погані учинки, аби людину так безпідставно і невинно викидати з хати надвір. Таке нині лише хіба потрафлят робити комуністи в Росії. (Ю. Ґулюк).

ЗЗІЖ. Як наказова форма з'їсти. Аби з'їв. З'їси. Спожий.

... взяв найбільше яблуко, обдивився його і простягнув мені:

— Ззіж 'ке добре. Солодкі уже жовкнут, тра' бігом обривати. (В. Шкурган).

ЗІЛЄ, ля, с., бот. Зілля – різні трав'янисті рослини, що застосовуються у народній медицині.

Високі полонини і широкі царинки із пахучим зілєм випестили гуцула, а бистрі води та шумні вітри навчили відваги та гордости. (А. Шекерик).

ЗІЛЬНИЦЯ, і, ж. Дерев'яна посудина для замочування у золі білизни аби краще її випрати.

Зільниці переважно робили з пустотілих верб й видовбували з товстих кобків м'якої породи.

ЗІЛЛЬИТИ, лєю, лєєш. Зливати. Злити.

— Гафі! То, шо твоя дівчінка перепудиласи пса, ийї перейде, єк лиш згасиш вогню або зілльиш віск. – Порадила старенька сусіда.

(М. Рожин).

ЗІПЕРТИ, зіпру, зіпреш. Відвернути. Зупинити.

ЗІРКО. Пильно.

ЗІСТАТИ, аю, аєш. Бути. Залишитися.

А ми удвох товариші віддавна тай, нині,
Тепер зістаєш ти дома, а я в полонині.

(Е. Жуковський).

ЗІСТРІТЬ, і, ж. Протилежний. Навпроти. Назустріч чому-небудь. Йик хоче хто, аби другий заслаб, іде за ним и бере сліду з єго правої ноги 9 раз по 9; з тої глини зробит твар (куклу) рубає зістріть до дерева 12 трісок з него, але так, аби за одним разом утяв кожду тріску; ті тріски бє вершками у тоту твар через 12 субіт східних (на сході місяця). Тот чоловік, що була єго твар уроблена, мусит минути си до 12-ої суботи. (В. Шухевич).

ЗІЦ, а, ч. Сидіння на велосипеді (ровері).

З'ЇДАТИ (СЯ), юся, єшся. Переживати, хвилюватися.

З'ЇДЕНИЦЯ, і, ж. Наврочення. Приріст. Уроки.

Це найбільш був поширений вид примівок у народі на Гуцульщині і цю хворобу майже кожна «порєдна газдиня» вміла лікувати – тобто «згасити вогню від з'їдениці і примовити».

Примівка від уроку:

Вид гнідої масти
вид жовтої кости
вид синих состав
вид чорних печений.
Ци з вітру, ци з води,
ци з урок'їв, ци з очій.
Щезни, пропади.

(Ю. Коржук).

ЗЛАГІДНІ, их, мн. Лагідні. Ласкаві. Доброзичливі.

Єкби такі були на світі усі люде злагідні і шшірі... (Г. к., 2010).

ЗЛАГОДА, и, ж. Вечірка, на якій родичі молодої і молодого домовляються про дату й місце проведення весілля, проживання цієї пари тощо. Сватання. Старости.

ЗЛЕЗЕНТИРУВАТИ, рую, руєш. Втекти. Здезертирувати.

ЗЛЄГТИ, жу, жеш, Злєгла. Впала з печі. Полижниця (жінка в пологах).

ЗЛИГНУТИ, гну, гнеш. Втекти.

Заки мати з коморейки рипнула,
Гандзуненька з козаками злигнула.
(М. Павлик).

ЗЛІСНИЙ, ого, ч. Лісничий. Охоронець державного лісу.

… топили його шандарі, а за шандарями злісний, а за злісним війт… (М. Черемшина).

ЗЛОҐІЙНЯ, і, ж. Злодії. Крадії.

Але була і така часть велика тих, щоб не зловити, тай помагали Котови ховатиси, укриватиси, тим більше, що та злоґійня бушувала під фірмою Котика.
(Ю. Ґулюк).

ЗЛОМ, у, ч. Бурелом. Поворот. Уламок скелі.

ЗЛУЧЕННЯ, ня, с. Обряд вгощання на полонині після «доїння на міру». (Див. «розків»).

ЗЛУЧИТИ, чу, чиш, зоол. Спарувати.

Добре, шо ми злучили нашу єгничьку. Вже видко уна кітна. (Черганівка).

ЗМЕРЗЛЄК, а, ч. Людина, яка часто й швидко змерзає. Здатний переохолоджуватися.

— Дєдю! То ви схожі на змерзлєка.
— Ти ни смійся з мене дитино, єк дожиєш до моїх років і вздриш, шо кров менше гріє…
(Я. Щербань).

ЗМЄКНУТ. Зм'якнуть. Пом'якшають. Стануть м'якими.

Єк ноги, руки и пальці змєкнут, треба робити штучьний віддих, а вітак єк замерзлий зачьнет уже сам дихати, перенести єго до май теплішої хати, … (К. г., 1935).

ЗМОТИЛИЧИТИСІ, ветер. Захворювання овець і великої рогатої худоби.

Ой біда, шо найкрашшя єгниця launched аментом змотиличиласі. (Пробійна).

ЗМУЦОВАНЕ, ого, с. Виброджене й добре вистояне вино.

ЗНАЇ, аю, аєш. Знає.

ЗНАКЄ, я, с. Знання. Набутий досвід.

Знакє нашої історії – то свєтий обов'єзок молоді. (Г. Кутащук).

ЗНАКОМИЙ, ого, ч. Знайомий.

Кажу Маріці: «Сиди тут», – а сам пшов на базу до Басистюка Дмитра, з котрим був добре знакомий. (Л. Зузяк).

Старокутский дитячий поет Никола Близнюк свого чєсу був добре знакомий і потому навіть потоваришував з майбутним Шевченківським лавреатом автором «Князь роси» Тарасом Мельничуком.
(В. Біленчук).

ЗНАКОМИТИСІ, юсі, ишсі. Знайомитися.

ЗНАКОМСТВО, а, с. Знайомство. Встановлення певних відносин між кількома людьми.

ЗНАКОМИЦЯ, і, ж., зневажл. Знайома. Знайомий.

Його знакомиця усе робила аби розбити сімню, шо лишеньки звила своє гніздечько. (Хімчин).

А Ботик, то шє здалеку здоймив шєпку, идучі витатиси з давним знакомицев, бо нираз уни оба стрічєлиси в лісах на стрілецтві.
(П. Шекерик-Доників).

ЗНАМНЄ, ені, с. Мітка – знак власності на будь – якому вусі вівці.

ЗНАХОР, я, ч. Знахар. Чоловік, котрий лікує нетрадиційними засобами. Чаклун.

Деякі недуги злічують гуцули средствами домашними, а до злічення инших кличуть знахора, зглядно примівника.

Коли зважимо, що знахор а тим менче примівник не уміють поставити діягноза недуги, – дальше, шо ростини, уживані за домашний лік… (В. Шухевич).

ЗНАЧІННЯ (Є), я, с. Значення. Важливість чогось. Суть чого-небудь.

Значіння ватри в тому, щоб, як вона, зразу загарається поволі, а потім вибухає великим полум'ям. (М. Ломацький).

ЗНЕНАПАД, у, ч. Зненацька. Несподівано. Раптово.

ЗНИМАТИ, аю, аєш. Фотографувати.

Усі знали, шо камера, котра знимала весільне кіно, типер знимала берда тай телєта… (В. Зеленчук).

ЗНІВЕЧЄТСИ, чу, чиш. Знівечиться. Зникне. Пропаде.

А єк знівечєтси колєдники, то й нас тогди знівечіт біда на світі. (М. Кокіш).

ЗНЬИКАЄ. Зникає. Пропадає.

Усе кудас квапимоси, а цися краса біжит попри нас тьий зньикає вид нас… Тьий ми зньикаємо… Е… Ні!.. Ми зньикаємо, а краса лишєєси… Лишєєси, бо в'на вічьна…
(Б. Радиш-Маринюк).

ЗОВИДІТИ, джу, диш. Не замітити. Не побачити. Повз.

Жидюки нас ни зовиділи, пробігли за дівчєти, а єк уни нас минули…
(П. Шекерик-Доників).

ЗОЗУЛИЦЯ, і, ж., зоол. Зозуля.
Ой кувала зозулиця на високій горі.
(В. Глібчук).

ЗОЗУЛОЧКА, и, ж., зоол. Зозулечка. Зозулька.
Ой, летіла зозулочка. Через поле у гай.
(В. Глібчук).

ЗОЛА, и, ж. Луг. Рідина, приготовлена з настою на дерев'яному попелі для вимочування в зільниці брудної білизни.

ЗОЛИТИ, золю, золиш. Процес вимочування у золі.

ЗОЛІ, ів, мн. Додаткова підошва взуття із грубої шкіри, яку при ремонті прибивали тівками (тибельками) з бука в товщину стебла сірника.

ЗОЛІННИЦІ, і, ж. Те саме, що зільниця.

ЗОЛОТНИК, а, ч., мед. Гуцули представляють собі золотник яко калюшок з жовчею. (Жовчний міхур – П. Г.).

Під цим словом розуміють гуцули ріжні, близше не означені, хоробливі й уперті, хронічні забурення в ямі черевній, об'являючі си твердим або й цілковитим запором стільця, мочи, надутєм (пухлина) поверхні черева, глухими болями, тисненєм, при чім хорий не має апетиту, нидіє, а нераз і вмирає, шо залежить від рода хороби (золотника); звичайно такі хорі мають чутє в череві якогось твердого предмету, або кажуть навіть, що там є «щось живе», що їх точить і висихає.

«Від одної нервової, гістеричної жінки – гуцулки довелось мені при консультації учути, що мабуть у її череві виросла жива жаба, рухи (лаженє) котрої вона виразно відчуває, ба, навіть чує кваканє».

О скілько можна провірити, розходить си звичайно у хорих на «золотник» або о якісь… (В. Шухевич).

ЗОРЄЄ. Зоріє.
Ой рано – рано, зорі – зорєют,
А шшє раніше, парубчік устав.
Ой, устав, устав, личько умивав.
Личько умивав, файно си убрав…
(П. Плитка-Горицвіт).

ЗОРІЄ. Світає.
Мов сон перебігає нічка. Зоріє. На порозі нового дня – ранок. (М. Скавуляк).

ЗРАЗИ, ів, мн., сад. Живці – однолітки для прищеплення.

ЗРАНЯ, розм. Зрана, зранку. Зраня мусів сам усе робити. (Я. Щербань).

ЗРІБНЕ ПОЛОТНО, ого а, ж. Полотно, виготовлене з конопляного волокна, називали зрібним. З нього шили сорочки, гачі. З другосортного волокна – клоччя, що залишалося, пряли грубі нитки, з яких ткали верети. (М. Сорич).

ЗРОБ'ЄТ. Зроблять.
Уни, братчіку, зроб'єт из тебе дурного, вісукают из маєтку, а чєсом то шє здоров'є видоймут. (О. Манчук).

ЗРОДЖЕНИЙ, ого, ч. Тут народжений. Відтворений, зображений на творчих полотнах.

Портрети матері, дружини – двох провидиць життя – велика майстерність митця. Вони передають нам не лише глибинні витоки дорогих йому людей, а й тих, хто зроджений на інших полотнах – уродженців гір – гордих і сильних. Тут чітко проступають їх настрої, побут, їх реальний світ.
(Я. Кибіч).

ЗСИЛАЄ. Надсилає. Посилає.
Мати на дочку духів зсилає,
Духів зсилає та й согрішає… (Микуличин).

ЗУЗИ, зуз, мн. Музики.
На пушінє увечєр здавен давна, бувало, робили вечьирниці из зузами и гульками.

Запусний або полокавий понеґівнок усі постєт, хіба дуже маленькі діти ні.
(П. Шекерик-Доників).

ЗУНГУРА, и, ж. Ударно – клавішний музичний інструмент фортепіано.

Корнет, альт, тенор – звичайні мідні фабричні інструменти, а також зунгура (фортепіано), цітера, гітара знайшли розповсюдження після приєднання Закарпаття до УРСР з розвитком промисловості і масового туризму. (Н. Тимчук).

ЗУПА, и, ж. Суп. Рідка страва, приготовлена нашвидкоруч.

ЗУСІБІЧ, і, ж. Звідусіль, з усіх сторін.
Ворога зусібіч зірко виглядала…
(М. Андрусяк).

ЗУЧИТИ, зучу, зучиш. Вивчити. Дослідити.
Я збирав лікарські трави,
Аби їх зучити,
Щоби людям після себе
Дещо залишити. (М. Дідишин-Юсипчук).

ЗЧЄЛАСИ. Почалася.
Старожили згадуют єк зчєласи война.
(Путила).

ЗЧУРАВ. Стікав.

Коли збродило, досігали випраний міх, висипали у него цю мачку і вішили на гак, і сік зчурав у цебер. (В. Дмитрюк).

ЗШИЛОФОСТИТИСИ, чуси, тишси. Заметушитися, неспокійно поводитися. Проявляти підозру.

ЗЬИТЬ, зьитя, ч. Те, що й зєть. Зять.

Та все мети дивитисі,
Чи не йде зьить з хати. (Н. Березів).

ЗЬИТЬОК, зьитька, ч., пестл. Зятьок. Чоловік дочки.

З’ЯЗКОВА, ої, ж. Зв’язкова.

У Повстанській армії я не була такі в лісі, була дома, але помагала, шо треба було. Була як з’язкова, носила їсти, прала одежу. (М. Лесюк).

И

ИВА, и, ж., бот. Бечька. Верба біла. Дерево або кущ з родини вербових.

Росте на луках, на узліссі, берегах річок, ставків, на ярах. (Ф. Мамчур).

ИВАНА, церк. Свято Різдва Івана Предтечі.

Ивана завжди припадає 7.VII – є то велике урочисте с’єто, и то рокове. Днинов перед Иваном затичиюют городи так, єк у Зелені С’єта зеленев, аби град ни тівк. И хати затичиюют, аби грім ни убив. (П. Шекерик-Доників).

ИГЛА, и, ж. Голка.

Добувают потєтко из карабушки, розпинают ’го, тай прошивают иглов з нитков, наскрізь, кріз черевце. Тай, пускают ’го на світ, у таких муках. (П. Плитка – Горицвіт).

ИГРАЄ. Грає.

ИГРАЛА. Грала.

Там, де играла музика… (В. Дмитрюк).

ИГРАТИСИ, юси, єшси. Те, що й бавитиси.

ИГРАШКА, и, ж. Іграшка.

И тимунь та їх робота изводитци на діточю играшку. (К. г., 1935).

ИДИ. Іди. Йди.

— Иди цілуй свою москальку!.. (М. Влад).

ИДУТ. Ідуть. Йдуть.

Идут люде, єк повінь на весні. Несут паски, несут скором; одні кіньми, другі ногами тай розсипуютси по цвинтари, єк розпужені вівці. (О. Манчук).

ИЗБЕРАТИСИ, аюси, аєшси. Збиратися. Готуватися до чогось.

Избераєтци жид на войну, а у него люде си питают:

— Мошку! А ти куда?

Мошко відповідає:

— Та йду на войну. (К. г., 1935).

ИЗБУЖЄЛА. Розбудила.

«А тут єкос опівночьи, єсніськ засвитьила тий усих нас, гуцуликів, зи сну избужєла». (А. Василів).

ИЗДИМИҐІТИ, жу, жиш. Зникнути.

ИЗЗАДУ. Ззаду. Іззаду. Із зворотного боку.

… то ми оба тогди хапнули свої бартки у руки, тай гайда за жидюками иззаду. (П. Шекерик-Доників).

ИЗКРІЗЬ. Всюди. Повсюди. Скрізь. Усюди.

… Уни хотє, шоби правда була изкрізь. (Верховина).

ИЗПИСАТИ, шу, шеш. Розписати.

Він нас изписав. Тий шо? Вже вна си ни виддаст, тий я си ни оженю – траба давати на розвод. (Л. Зузяк).

ИЗПУДИТСИ, жуси, ишси. Налякатися. Перелякатися.

Єк удріў війт, шо ґаздиня уже несет послідну їду – гуслєнку, изпудиўси… (К. г., 1935).

ИЗЖЬИХ СІ. Злякався, налякався, перелякався.

Вин так изжьих сі, шо чуть ни умер … (Замагора).

ИЙ, виг. Ой.

— Ий, икі їсте огидні, най вам, молодняк, добро буде з вашими єгодами. (Л.-П. Стринадюк).

ИЙДЕ, виг. Уживається у значенні заперечення або підтвердження чогось.

Тай, зробили обшук у гробарів. А, думаєте, шо пусто? Ийде!

Найшли в них усєку фантину доборову з усєкого народу.

Ийде, ишє лихо ’ит хаті доплентавси… (П. Плитка-Горицвіт).

ИЙКНУТИ, ну, неш. Ойкнути.

Ийкнули усі четверо. Ийкнула жінка, діти, ийкнув и він, бо запекла єму у котику права нога. (О. Манчук).

ИЙОЙ, виг. Йой. Ой.

— … Ийой! Душуси… (О. Манчук)

ИКА. Яка.

И так: ика котрої днини погода у жоўтни (9м.), така будет кождої … (К. г., 1935).

ИКИХ. Яких.

А шо за тим дурна трата державних коштив, иких так бракує на кождім кроці…

(Г. к., 2013).

ИКІВ. Звідки.

ИКОЇ. Якої. Котрої.

— Ждіт ’ко, послухайте, ни галакайте, доста белемотіти. Давайте оцеї людскої.

— Икої ші? (Л.-П. Стринадюк).

ИЛІ, с., церк. Це громове свято припадає на 2 серпня.

Илі варке с’єто: єк си робит, то может убити грім. (П. Шекерик-Дониковів).

У цес день годитси просушувати на вулици шерстіні та хутрові віроби, аби в них ни завеласі міль. (Косів).

ИЛІЯ, і, с., церк. Сєто Илії.

«Илевого місєця припадают Илі».

«Єк минут Илі, то точі ни бийні».

«На Илі до обід літо, а по обідах осінь».

(К. г., 1935).

ИМЕНУВАТИ. Називати.

… парляментарів именували послами…

(Г. к., 2014).

ИМИТИ, иму, имеш. Зловити.

Иван нападков имив богато стругів та головачів. (Тюдів).

ИМШЕДЬ, і, ж., бот. Мох.

ИМЯ, имені, с. Ім’я – особиста назва людини, дана їй після народження і хрещення.

Я все зле, все лихе візиваю, вікликаю, из сего хрещеного, пороженого, молитвенного (им’я)! Иди собі там, де пси не добріхуют, де кури не допівают, де люде не бувают, де си служби не правйи. (В. Шухевич).

ИНАК, заст. В іншому разі. Інак. Інакше. По – іншому. У противному разі.

Дайте їсти, дайте пити,
Бо инак конаю.

(Д. Коренюк).

ИНАКШЕ. Інакше. По – іншому.

Бо чьо ми маємо писати инакше, єк маємо таку файну свою бесіду? (В. Зеленчук).

ИНДИК, а, ч., зоол. Індик – великий свійський птах родини фазанових. Індичина, то є дієтичне м’ясо.

ИНТЕРЕС, а, ч. Інтерес. Зацікавленість.

Кождий ґазда від коня, ци є він чьленом зв’язку ци віт, повинен у власнім инересі ўсе прикучювати свого коня на показ и реєстрацію… (К. г., 1935).

ИНТЕРЕСИ, ів, мн. Інтереси.

Окрім тих є шє инчі люди, шо прийшли закутати свої интереси в суді. (К. г., 1935).

ИНЧЕ, ого, с. Інше.

Насторожився вояк, тай, инче ни подумав… (П. Плитка-Горицвіт).

ИНЧИЙ, ого, ч. Інший.

Инчий би дивувавси з того, шо пип напивси, а сусіде вже звикли до цего. (Корости).

— Розкажи про проект «Инчий Світ». Хто тобі допомагав у роботі? (Т. Пасимок).

ИНЧІ, их, мн. Інші.

Але не в тім річ, що я спізнивсь, бо инчі і по два тижні спізнюються, а гроші дістають, але в тім, що справники і т. и. люблять хабарі брати. (Р. Коваль).

ИНЬКСТРУМЕНТ, а, ч. Інструмент. Знаряддя для праці того чи іншого спеціаліста.

Инькструмент не так зложив в торбу, єк усе. (А. Василів).

ИНШІ, их, мн. Інші.

На цей літературний твір наша література може бути горда перед иншими літературами, бо в нім, при тонкім дару спостереження, в живім представленню явищ життя є стільки теплоти й любови як ні в яких инших творах подібного типа.

(Я. Радиш)

ИНЬША, ої, ж. Інша.

… з книжок научіти си управєти і иньшу городовину. (К.г., 1935).

ИРЖЄВІЄ. Іржавіє. Ржавіє.

А, найбірше тих гроший иржєвіло по хованках… (П. Плитка-Горицвіт).

ИРСТЄНИН, а, ч. Хрестиянин.

— А ви сказали «ирстєнин», що це означає?

— Та же, це кожний з нас, кожний охрещений, бо ми всі хрещені. (М. Влад).

ИРСТИТИСИ, щуси, ишси. Хреститися.

ИРШЄНЄ, я, с., церк. Хрестини.

Вид кумів залежит, икє за товсте иршєнє має бути. Єк си витєкає добре, то си кличе и фудульних кумів, та робитци витак буйне иршєнє, … (П. Шекерик-Доників).

ИРШІНЄ, я, с. Хрестини. Обряд хрещення дитини.

ИСКЛАДАЛИ. Склали. Складали.

«Тий там уси повклікали, для Божої чєсти складали тий Дітьинци, шьо хто миг прінестьи». (А. Василів).

ИСКРА, и, ж. Іскра.

Двох, шо сунулиси д’нему, полетіло у ватру, аж искри полетіли. (О. Манчук).

ИСПЕНТ, а, ч. Соціальне забезпечення грошима, харчами.

ИСПРИШШІТИ, шу, шиш. Вдарити когось у пімсту, коли цього той, та не сподівавси. Сильно набито.

’ИТ. До.

Кому смішно, а кому болісно. Так собі пофторєв цілу дорогу, аш ’ит хаті. (П. Плитка-Горицвіт).

ИТИ. Іти. Йти.

Мене уже дєдя ни пускав, тай мині самому ни було єк ити. (П. Шекерик-Доників).

ИШЬШЄ. Ще.

І

ІВАНИХА, и, ж. Дружина Івана.

«ІВАНОВА ХАТА», ої и, ж. В’язниця.

Отже, незважаючи на подібну пертурбацію тюремників, мої друзі, знали, у яку «Іванову хату» перевели. (А. Поважний).

ІВАН ЧЯЙ, а аю, ч., бот. Хамерій вузьколистий. Медонос. У народній медицині застосовується при: діареї, виразці шлунка, анемії, безсонні, золотусі. Також стимулює серцеву діяльність.

ІГІ, виг. Уживається для підтвердження сказаного. Так.

Та єк вин міг тої дири ни видіти? Відий ни осліп. Прецінь, добре пантрувавси. Ігі.
(О. Манчук).

ІГЛА. и, ж. Іголка.

Там, на Міжнародному гуцулскому фестивали, мож було си загубити, єк ігла в сіні.
(Г. Кутащук).

ІГРАТИСИ, іграюси, іграєшси. Бавитися. Гуляти. Забавлятися. Розважатися.

Маєш у «грушку» ігратиси, то ліпше погадай собі, ци ти сам маєш таку чьисту душю, абис ни боєвси ставати на суд Божий.
(А. Шептицький).

ІД. До.

ІД’НІ. До неї.

ІД’ХАТІ. Додому. До своєї родини. В рідні краї. На батьківщину.

Дивимоси – прибігає єкийс гелінь. Ми перестали доїти, дивимоси, шо буде далі. А він крикнув на нас: «Лишєйте молоко з дійничками та йдіт ід’хаті!» (Г. Хоткевич).

ІЗВІР, ізвору, ч. Глибокий яр.

ІЗГНАТИ, ізгоню, ізгониш, мед. Мати викидиш. Перервати вагітність.

Анна аби не народити копила, надумала ізгнати нагулєну дитину. (Хімчин).

ІЗГОНИТИ, няю, няєш. Нагнати. Прогнати когось.

«ІЗ-ЗА-ГОРБА» (ПАРКАНА). За існування СРСР так називали закордонні радіопередачі.

… він був виключений без права поновлення на навчання. А причиною стала радіопередача «із – за – горба», як тоді говорили, в якій прозвучала новела студента – Миколи. До речі, сам він текст свого твору за кордон не передавав. (Я. Радиш).

ІЗЖИВСИ, итиси. Зжився. Примирився.

Мушу тут напровадити при цій нагоді до цей повісти, наприклад, як народ собі уважав тогди чужу владу, мимо аўстрійской, з котрою до того часу був ізживси і з нею securityзнавси. (Ю. Ґулюк).

ІЗМОТАТИ, аю, аєш. Зчепитися. Піти в рукопашну.

Та єк вни си ізсварили,
Та й си ізмотали,
Тогди їму кулаками
В голу надавали.
(С. Шкрібляк, А. Григорук).

ІЗ НЕДІЛІ. Наступного тижня.

ІЗНИДІТИ, ію, ієш. Зазнати душевної муки, змарніти.

ІЗНИРНУТИ, у, еш. Втекти. Заховатися. Зникнути.

ІЗСВАРИТИ, ю, иш. Насварити. Посварити.

ІКІЇС. Якийсь. Деякий.

Через ікіїс чьис до нас приходили Тато і ми вже разом верталисі до хати.
(М. Лесюк).

ІЛИХА, и, ж. Дружина Іллі.

Ілиха Бурінникова винесла сміття на город, робить в хаті порядок, бо квочка з курятами ночувала в хаті. (М. Скавуляк).

ІЛУВАТА ОПОКА, ої и, ж. М’який камінь.

ІЛЧИХА, и, ж. Дружина Іллі.

ІМЕНО, і, с. Імнє. Ім’я.

— Як усі знаєте у нас великий храм у красноїльській церкві на св. Петра й Павла. Ну й знаєте, що моє імено (ім’я) Петро. Того храмового дня в мене завжди повно гостей з сусідніх сіл. (М. Ломацький).

ІМИТИ, іму, імеш. Впіймати. Зловити. Спіймати.

ІМНЄ, імені, с. Ім’я.

— Ци ни скажиш хлопчіку єке твоє імнє?
(Я. Щербань).

ІМПЕРІЯЛІЗМ, у, ч., політ. Імперіалізм.

У Проґраму вишколу провідних кадрів на зимовий період 1950-1951 р.р. (від членів окр. проводу до реф. р-нів) були включені питання щодо Декларації проводу ОУН, соціялістичних гасел, процесу денаціоналізації України, шляхів російського імперіялізму і т. д. (Копіював В. Гуменюк).

ІНДЖІНІР, ІНЖЕНЄР, а, ч. Інженер.

… бо у Бабині та інших сусідніх селах є дорослі архітекти, що виконують доми і церкви як справжні інженєри… (І. Старчук).

То в такім разі ці верхи, що інжінєр замірив і записав на хлопа, а ліси як були панцкі; так і зістали, що значї, що хлоп зрікси дальше цеї землі. (Ю. Ґулюк).

ІНЖІНЄРСКИЙ, ого, ч., буд. Інженерний. Архітектурно-будівельний. Проектний.

Тепер на ріці є виданий розпорядок, котрий дуже шкідливий для громади. А то такого змісту: громада, коли потребує будувати кладки на ріці Черемоша для потреби народа, то не може будувати без зізволення дотичних властей і то без пляну інжінєрского, котрий в теперішніх часах коштує оден плян багато соток золотих. (Ю. Ґулюк).

ІНЖІНІР, а, ч. Інженер – фахівець будь-якої галузі з відповідною освітою.

ІНО. Тільки. Інше.

ІНСПІРАТОР, а, ч. Натхненник, підбурювач.

ІНСПІРАЦІЯ, ї, ж. Намова, підбурювання.

ІНСПІРОВАНИЙ, ого, ч. Заохочений, намовлений, підбурений.

ІНСПІРУВАТИ, ую, уєш. Заохочувати, надихати, підбурювати, підмовляти, стимулювати.

ІНТЕНЦІЯ, ї, ж. Задум, намір, прагнення, ціль.

ІНТЕРЕС, у, ч. Діло. Справа.

Филин старої Рузі найбільший інтерес мав до мосіжу. (Люча).

ІРЛЯНДА, и, ж., геогр. Ірландія.

ІРТОПИ, ів, мн. Писання мадярське. Іртьи – писати. Лист. Почерк.

ІРЩЄНИЙ, ого, ч. Хрещений.

ІРЩЄНІ, их, мн. Хрещені.

— А він, шіную вас всіх ірщених, хап за сорочку, хап за приділок. (М. Черемшина).

ІСКОСИТИ, шу, сиш. Викосити. Скосити.

Прийдуть косарі траву косити,
Траву іскосют і мене спіймуть. (К. Смаль).

ІТАЛІЯНИ, ян, мн. Італійці.

… то тая їх фірма на перший раз спровадила тут до лісових робіт італіянів тай взяли і гуцулів, котрі межи італіянами ліпше доучілиси робити у лісі… (Ю. Ґулюк).

Ї

Ї. **Її.** … то аби ї можна було зараз відшукати и футко залагодити. (К. г., 1935) … присіли ’ї діти, єк мак… (О. Манчук).

ЇВЕРНИЦІ, ць, мн., бот. Явір. Яворина.

На своїм ґрунті ґазди садили єблуньки, грушки, черешні, їверниці, калину. (В. Дмитрюк).

ЇГИДКА, и, ж., бот. Ягідка.

Але їгидка була така червона, аж перестигла. Аж сама си просила у відерце.
(Л.-П. Стринадюк).

ЇГНІТАРЬ, я, ч. Ягничєрь. Вівчар.

ЇДЄТ. Їдять. Наминають. Споживають.

А гуцул фіґляво усміхаючі си на тото, їй відповіў: «Ий де! Ні панечько! У нас їдєт афини, так єк ви перше їли – таки жменеў, по поўному ротови». (К. г., 1935).

ЇДИНА, и, ж. Йод. (Jodine). Розчин для зовнішнього застосування.

ЇДИЦА, і, ж. Їда. Харчунок.

Обмила, обчюпрувала, нагодувала свіженьков їдицев, напоїла молоком.
(П. Плитка-Горицвіт).

ЇДНАНКА, и, ж. Могорич. Хабар. Зведення.

… хрестінин буде шукати і спосібности до звадки, аби дістати добру їднанку…
(А. Шептицький).

ЇДЬ, і, ж., зоол. Зміїна отрута.

ЇДЬ, і, ж. Отрута. Яд. Ядучість.

Добре со сми поклав їді коло пивниці і вже нима шурів. (Слобідка).

ЇЄЙКО, а, с. Яйце. Пишла робити звірку їєц у курнику та холодильнику. (Я. Поп’юк).

ЇЖЄК, а, ч., зоол. Їжак звичайний.

Від тої злости так сми копнув тим їжєком, шо низоздрів, де пехнувси. Дес аж коло того озера. А я через десіть мінут діждавси на переміну жовніря. Тай пішов відпочивати у касарню. Але про їжєка ни міг забути…

А, гадаєте, шо ни прилізло ’ид мини? Ий, так безпечно! Таже, шпійон новомодний – їжєк! (П. Плитка-Горицвіт).

ЇЖЬИК, а, ч., зоол. Їжак – одна з найвідоміших диких тварин України з ряду комахоїдних.

ЇЗДИВСМИ. Їхав: кіньми чи волами; на фірі чи автомашині.

Їздивсми из воли по дриви. (М. Ломацький).

ЇЗДИҐАНИТИ, ню, ниш. Їхати автотранспортом, порушуючи «Правила дорожнього руху».

Син ототого начальничка згуста п’яний їздиґанит своїм авто… (Бабин).

ЇЙ, виг. Уживається інколи в значенні – ОЙ.

— Мамко, то покажете, де у нас матриґан росте?

— Їй, ти ші ни забула? Нашо тобі матриґану? Кого хочіш зчарувати? (М. Влад).

ЇЙЦЕ, я, с., біол.. Яйце.

Єкби такі були на світі усі люде злагідні і шшірі, независливі, єк тоти Рахмани, шоби си могло їх дванайціть одним їйцем поділити рівно и були тим задоволнені и насичені – тогди би усі люде стали Рахманами. (Г. к, 2010).

ЇКБИ. Якби.

… але такі скажу, шо маю, такі скажу, а шо, ну а шо: їкби твоя. (Л.-П. Стринадюк).

ЇКОС. Якось.

Їкос то ме. Те ж саме, що й «Єк даст Бог, так і буде».

ЇКРАЗ. Якраз, саме тоді, в той момент.

Їкраз одному з них… (В. Дмитрюк).

ЇЛІВНИК, а, ч. Отара недійних овець, корів, ялова худоба.

ЇЛОВЕҐА, и, ж. Яловега. Вівця або корова, котра не дає приплоду.

ЇЛОЧЄРЬ, я, ч. Пастух худоби, яку не доять

ЇМАШ, а, ч. Місце, де випасають худобу, пасовище.

ЇМИТИ. Зловити, спіймати.

ЇМКУВАТИ, ую, уєш. Ямкувати.

— Їмкуй ривно, ци ти кривий, Ніко?
(Л.-П. Стринадюк).

ЇМОСТЬ, і, ж., церк. Дружина священика.

Їмості гладили учителя по голові і вторували: Свобідно, шумно, весело!
(М. Черемшина).

ЇМОСЦЬ, і, ж. Те, що й їмость.

— «Ви, каже їмосць, хіба шийте нам плечикі, або що, тай заробите собі…» (М. Павлик).

ЇМУ. Йому.

Ни снило би си, ні в добрі, ні в біді! Єке сми гинне попацив на своїм віку? Ни пусто пасок олютивси, – я Бога згадав?! Їму цего ни пинно було, ой, ні, ні! (П. Плитка-Горицвіт).

ЇНЧИЙ, ого, ч. Інший. Той там.

В року 1900 прийшов у Жєб’є їнчий закупень на ліси камеральні (паньствові) і фундаційні, і як концесионариуш і на воду, князь Любомірскі у спілці з жидом Фрєнклем, і так ця спілка начала провадити свій промисел на Черемоши і єго допливах так, як і їх попередники. (Ю. Ґулюк).

ЇХАЄТ. Їде. Куда цес автобус їхаєт?
(П. Біленчук).

ЇХАЮТ. Їдуть.

Й

ЙА. Я. Йа призиваўсі ў 1980 році… (Ковалівка).

ЙАГІДКА, и, ж., бот. Ягідка. Ягода.

ЙАБЛУКО, а, с, сад. Яблуко.

ЙАК. Як. Ти це ліпше, йак у місті, шо несут величезні букети косиць, …
(М. Лесюк).

ЙАКРАЗ. Якраз. Тоді. У той час.

… йакраз на Міхаїла ў день татових іменин… (М. Лесюк).

ЙВА’!, окл. форма. Іване!

— То сам молошний горішок межи братчиками, бадічку Йва’! (М. Черемшина).

ЙВАНА КУПАЛА, с., церк. Свєто з Івана на Йвана Купала – з 7 на 8 липня. Бувало, неня будить нас із сестрою до схід сонця на Йвана Купала й каже голим скупатися в росі.
(М. Влад).

ЙВАНИХА, и, ж. Дружина Йвана, Івана.

ЙВАН ХРЕСТИТЕЛЬ, а я, ч., церк. Іван Хреститель.

Йван Хреститель подививси, зняв руки до неба: … (Т. Плитка-Сорохан).

Й’ГО. Його.

— Ну й придумав ти… А може?... як від мухи відмахнув рукою Мирось, – ти й’го давно в собі вимучив, то чо’ з душі паси дерти? Давай, заночуй у мене, а я махну до Рознова – і вже завтра ноги й’го тут не буде. Хоч? (В. Шкурган).

ЙГО. Його. «У стайни Йго породила, в єсліх положила…». (А. Василів).

ЙГРАТИ, аю, аєш. Грати на музичному інструменті. Грати в футбол на виїзді. Музика зайграла так, що, здаєтси ми, крашше на весілю ни йграли. (В. Зеленчук).

ЙДЕСИ. Ведеться мова. Іти дорогою.

Вправо йдеси в Камінці. А на Думин Плаєм – найблище! Йдеси попри Котланове, дале по місцині, шо си кличе Вергород…

(І. Жеґуц).

ЙДИКО. Іди но. Іди, будь ласка.

«Йдико, біднице, їсти, бо варя вистиваєт». (П. Шекерик-Доників).

ЙДЕТ. Іде. Ведеться розмова.

ЙЕБЛІНК'І, нок, мн., сад. Яблуньки.

Йеблінк'і хоч молоді, але вже цеї весни зацвили. (Довгополе).

ЙЕБЛУКО, а, с., сад. Яблуко.

ЙЄГО. Його.

ЙИГНЬИ, и, с., зоол. Ягня.

… покаже слід на тій муці або чоловічий, або курьичий, або йигньичий, або шкапйити, або свиньичий, будь йикий. (В. Шухевич).

ЙИГО. Те, що й'го.

… але ни знишіти то, шо заложила и вирізбила в йиго души, йиго історія… (А. Оссендовский).

ЙИК. Як. Йик я ще був мой молодший… (В. Шухевич). «Йик воробец на Стрітині…».

(Ю. Чиґа).

ЙИКИЙС. Якийсь.

Раз зробила си на воді шум, йикийс купак, йик кавалок дерева, шо крутила си по воді йик живий!

Вона пізніще через йикийс спосіб узнала, що се біда. (В. Шухевич).

ЙИМУ. Йому.

… забезпечіти йиму добробут, дати освіту… (А. Оссендовский).

ЙИЧМІНЬ, меню, ч., бот. Ячмінь.

ЙЇМОСЬЦЬ, і, ж. Те ж саме, що й: їмость; їмосць.

Бо як учую, – озде ми свідок йїмосьць – не пішлю нічогісінько, роби собі, що хоч, хоть умирай з голоду… (М. Павлик).

ЙКА. Яка. — Йка мара?

(Л.-П. Стринадюк).

ЙКАС. Якась. У селі люди мудріші, бо є с того йкас користь, шо принесут, а з квітів їка користь? (М. Лесюк).

ЙКЕС. Якесь.

Таке в мени шос зробилосі на нозі, на стопі, йкес таке набігло, якби підльив цімент... (М. Лесюк).

ЙКОС. Якось. Йкос у зимі сотенний «Кривоніс» скомандував засісти коло дороги є Єблунова в Космач. (Л. Зузяк).

ЙМЕНО, а, с. Ім'я. Імнє. Йминьи.

Цей, про кого треба й годиться сказати й хоч коротенько оповісти, звався теж Мочернак, а на ім'я було йому, здається, Іван.

Яке «ймено» мав його батько, це не важно. (М. Ломацький).

ЙМНЬИ, я, с. Ім'я.

Ше підписуют котрий рік, або ймньи ци фамілію вівчірьи. (А. Малкович).

ЙМИТИ, у, еш. Впіймати. Зловити.

Ешгебешники з допомогов сиксотив ймили ни одного патріота – українця тий запроторили в Сибіри… (Мишин).

ЙМИТЬИ, йму, ймеш. Впіймати. Зловити. Спіймати.

ЙМНЄЧКО, а, с. Ім'я. Особиста назва людини. Імення. Ймення.

Одному ймнєчко – Святий Дмитро;
Другому ймнєчко – Святий Николай;
Третьому ймнєчко – Святий Юричко.

(М. Влад).

Й'МУ. Йому.

А він, знаєте, так цмокнув, ади неприємно й'му стало: «Йой, ви не могли сказати дитині шо тий ікої? А де я думав, шо у вас таке?...»

(В. Шкурган).

ЙОДИНА, и, ж., мед. Йод.

ЙО, част. Уживається для підтвердження так, або заперечення. — И за то, шо ти, Оксанка, така розумна берешси, сегодне сама маєш наносити дров й води в хату й з мамов або взагалі сама пидеш кутатиси.

— Йо, кончі. Розбігласи. Ти мені не тато. Будеш мати свої діти, будеш їм розказувати.

(Л.-П. Стринадюк).

ЙОЙ, виг. Ой.

— Йой саракі, бідуємо смих тут, але шо робити! (Л.-П. Стринадюк).

Йой рубают смеречину, дубів і горіхів,
Чим май много пнів у лісі, тим май много джипів. (Д. Коренюк).

ЙОЙ-ЙОЙ-ЙОЙ, виг. Уживається при нещасних випадках, нестерпному болю, приємній несподіванці...

Було шєстє на каймана, шо закмітив вуглик… тай шкрумелицу полотнєну. Таже, портініци вже у диролях! Йой!

(П. Плитка-Горицвіт).

ЙОЙКАТИ, аю, аєш. Викрикують при страху, від болю.

ЙОЙКАТИ. Ойкати.

ЙОКАТИ, аю, аєш. Повторювати йо-йо.

— Та ти Миколо ни йокай, що справжній письменник. А за ціле житє спромігси видати лиш вдну книжку. (Рожнів).

ЙОЙКАТИСИ, юси, єшси. Те, що йойкати.

… і нема чього ані так кричєти тай йойкатиси, єк ти… (О. Манчук).

ЙОЛУП, а, ч., образл. Йолоп.

ЙОНА, и, ж., сад. Сорт яблук – «Джонатан».

— Нічо. Другої ночі я вже був на йоні.
(В. Шкурган).

ЙОРДАН, а, ч., церк. Свєткуют на Гуцульщині, як Видорші.

19 січня маємо Видорші – Ардань (у Розтоках кажуть Йордан). Це свято обходять дуже гоноровo, а найкраще виглядає, як ідуть святити воду на Ардан. (М. Влад).

ЙОРДАНИЦЯ, і, ж. Вода, освячена 19 січня.

ЙОРДАНЦКА, ої, ж. Вода Йорданська.

Най знає, шо ни для него благодать небесна тай Церькова свєта; ни для него свєте Євангеліє і вода Йорданцка!
(А. Шептицький).

ЙСУСИК, а, ч., церк. Ісус Христос.

Здогадавси старий Йосиф – Йсусика шукає. (Т. Плитка-Сорохан)

ЙСУС ХРИСТОС, а та, ч., церк. Ісус Христос.

А Йсус Христос та Марія лиш добро робили, … (Т. Плитка – Сорохан)

ЙТИ ПЕРЕВЕРЦІ. Крутитися. Перевертатися.

ЙУГАС, а, ч., рідк. Пастух овець.

ЙУЙ-ЙУЙ-ЙУЙ, виг. Те саме, що йой-йой-йой.

— Йуй, забідкаласі М., – то шо так мало, та, може, би ше трошкі? Та я заплачу!
(М. Лесюк).

К

КАБАТ, а, ч. Піджак, в основному жіночий. Блуза. Блюзка.

Сині кабати мінилися проти сонця, як чічки, за очі ловили. (М.Черемшина).

КАБАТІНИК, а, ч. Призиванка жителю с. Сопів.

КАБАЧЄ, я, с. Вибоїна, Заглибина на дорозі.

КАВАЛЄР, а, ч. Кавалер. Парубок. Юнак, який думає женитися.

До мене, до мене, кавалєри,
У мене маєтків дохолєри:
Курка здохла, кітка вмерла,
А телиця фіст задерла.
Гуляю, співаю, веселюся.
(К.Смаль).

КАВАЛКЄ, ів, мн. Шматки. Частина чогось.

КАВУШ, а, ч. Ківш. Черпак. Полонник.

Не в'ден кавуш муки дала,
Нім рукави підписала.
(К.Смаль).

КАВУШИНА, и, ж., бот. Листки з спілих качанів кукурудзи… шульки (качани) росли загорнені в зелені листочки. Коли качани пристигали, то їх обчищали від тих листочків… Ті листочки мали назву кавушина.
(М.Скавуляк).

КАГАНЕЦ-ЛОЄНИК, нця а, ч. Своєрідна лампа для освітлення кімнати.

Ну, тай вечірниця зачєласи. Аш дрантє летит из тих помостий. Гайдукє та темпа, аш каганці-лоєники гасє.
(П.Плитка-Горицвіт).

КАГАНЧИК, а, ч. Маленьке джерело освітлення у кімнаті.

У віконцях сільських хаток блимають вогники маленьких каганчиків.
(М.Скавуляк).

КАГЕБІСТ, а, ч. Чоловік, що служив в органах комітету держбезпеки колишнього СРСР.

Ґонта коротко зиркнув на Чернявського. І тут же в думках осадив себе: е, мой, пам'ятай, з ким маєш справу. Але чому кагебістів зацікавило, від кого Парася мала сина? (В. Стефак).

КАГЛА, и, ж., буд. Отвір у стіні, через який дим із печі, що в хаті, виходив у хороми (сіни). Димохід.

Спустили ми жердку у тоту каглу, та й я обібравси лізти: хтів-сме завстидати усіх легінів, шо вни такі та й збоєлиси. Ізліз я тов жердков у сам спід, став там на ривнім дні. Кагла тота була так файно обмурована, шо варт си дивити. А така чорна – гет задиміла, закуріла димом кагла. Бо то опришки клали ватру у коморі, а дим ішов тов каглов. (Г.Хоткевич).

КАГЛЬИНКА, и, ж. Подушечка з отави або сіна, яка має розмір отвору димоходу.

Коли треба було знову палити в печі, кагльинку з кагли виймали…
(М.Васильчук-Кобилянська).

КАЗЕТА, и, ж. Газета – періодичне друковане видання.

Доків мушшіне ґарукали мижи собов, таже Штефан повісторив, шо у казетах пишут на с’єта. Тай календар обзерали «Золотий колос», єкєй зафайний изверьхє.

(П.Плитка-Горицвіт).

В казетах пишуть: война! По людех пішла поголоска, шо пів сьвіта хочуть займити.

(М. Павлик).

КАЙЛАК, а, ч., буд. Велика колода. Дерев’яний брус.

Почєрез тот отвір віходит на двір дим з ватри, шо горит посеред колиби. У колиб стіни є уроблені з округлих кайлаків.

(К. г., 1935).

… Ґражда уроблена з округлих грубих кайлаків у вугли…

(К. г., 1935).

КАЛАБАТИНА, и, ж. Калюжа.

Тоту калабатину ледве переїхала фіра з сіном. (Віженка).

КАЛАЇ, їв, мн. Призиванка криворівнянцям. Калаї, тобто бідняки.

(М. Савчук).

КАЛАЙ, я, ч. Парубок з іншого села.

КАЛАШ, а, ч. Збр. Автомат Калашникова (кріс).

Ще «калаш» не тикнули під ніс.

(Д. Арсенич).

КАЛДОВА, и, ж., буд. Комора. Шпихлір.

КАЛЄНДАР ГУЦУЛСКИЙ – журнал, заснований 1935 року Петром Шекериком-Дониковим.

«Тий у моїм калєндари ні дощ ні погода.
А из мого календару велика вігода».

(А. Василів).

З початком Другої світової війни й приходом та насадженням на західноукраїнських землях радянської влади, обірвались видання «Гуцульського календаря», а його засновника й видавця Петра Шекерика, як і сотень тисяч передової частини суспільних верств краю «визволителі» запроторили в радянські тюрми, концтабори, зони спецпоселень. (Г. к., 1996).

КАЛЄЧЄЮТ МРЄЧІ. Стоять тумани. Дуже захмарилося. Негура. Мрака.

Та ще коли ясно кругом, коли бачиш хоч ліс чи верх, то все ж якось… краще тобі. А от як «калєчєют мрєчі». Як білим саваном похоронним окутають все, що не бачиш нічого за два кроки перед собою і не знаєш, чи ти на краю пропасті бездонної, чи під стрімкою скалою.

(Г. Хоткевич).

КАЛИНКИ, ок, мн. Це була призиванка дівчатам і жінкам с. Мишин, бо в селі любили охрещувати їх іменем Калина.

(М. Савчук).

КАЛУШ, а, ч. Шнур для прив’язування жертв.

КАМАР, а, ч. Державний ліс.

КАЛЬВІН, а, ч. Душогуб. Жорстока людина.

Доньці долю вибирала,
За кальвіна її дала.

(К. Смаль).

КАЛЮХ, а, ч. Шлунок.

КАЛЮХАТА, ої, ж., згр. З великим животом. Животата.

КАЛЮХАЧЬ, а, ч., згр. Черевань.

И нарешті вімалював маляр уже усі стіни, скрізь понакладав свєтих, лиш лишився єму страшний суд вікінчєти, а старий калюхачь пропав.

(О. Манчук).

КАЛЮШНИКИ, ів, мн. Призиванка тюдівчанам.

КАМНІНИЙ, ого, ч. Кам’яний.

То була файна дерев’єна хата на камінному фундаменті.

КАНАДНИК, а, ч. Чоловік, який емігрував з теренів Гуцульщини в Канаду, США, Бразилію…

Багато й вернулося (їх у селі називали «канадниками»), а чимало там і залишилося…

(В. Погребенник).

КАНАПА, и, ж. Лавиця зі спинкою, виготовлена в художньому стилі, для сидіння.

КАНАРИЦЯ, і, ж., зоол. Канарка. Канарейка. Співучий птах.

КАНИФОЛІЯ, і, ж. Каніфоль. Речовина, яку використовують при спаюванні контактів у теле— й радіоапаратурі, а також для натирання смичків струнних музінструментів.

…Василь Гикав’юків – скрипичьник… уже протєгав смичком по струнах, пробував єкгей тото смичок струже по канифолії?

(П.Плитка-Горицвіт).

КЛАНІ, і, ж., буд. Метод будівництва. Гражди й хати з колод чи плиниць викладені на кутах у кані деже файні. (Д. Кіращук).

КАНТАР, а, ч. Вуздечка. Повідки. Ліци.

І кантар в руках тримає.

(Д. Павличко).

КАНТАРЬ, я, ч. Ручна пружинна вага на 6 або 10 кг.

КАНТІВКА, и, ж. Так у Космачі називають вишиту жіночу сорочку.

… більшість вишивальниць полюбляють вишивати жіночі сорочки, які дістали назву «кантівка», які сьогодні в Космачі особливо модні для дівчат. (Д. Пожоджук).

КАПЕЙСТРА, и, ж. Вуздечка.

КАПЄЦ, пця, ч. Кінець. Смерть. Усе.

– Нам аж тепер капєц, – сказав головар крадіїв лісу, коли їх оточили члени рейдової бригади. (Я. Щербань).

КАПІВ, а, ч., зоол. Мисливська собака.

КАПЛИВЕЦ, вця, ч. Малий водоспад.

КАПОЧКА, и, ж. Те саме, що й капка, каплина, краплина, чуть-чуть.

У росив до шашлика добре додавати капочку коляндри та домашного вина. Тоди мнєсо мнєкше й смашніше. (Я. Щербань).

КАПСЛЯ, і, ж. Пістон. Кругла металева прикраса для оздоблення кептарів, кожухів і…

КАПУША, і, ж., зоол. Овеча воша.

Аби борзо позбутися капуш з лудиня, то його доста покласти на коня і фертик.

(Г. Кутащук).

КАПУШИНА, и, ж. Те саме, що кавушина.

Єк наступит заплидненє, волосє на кукурудзах зачінает тогди дубленіти, и тогди можна цілком сміло єго обтинати без шкоди… (К. г., 1935).

А восени єк лупити шульки, то є богато капушини. Иї охоче їст велика рогата худоба. Вна годитси и до припуски (при доїнні корів)… (Я. Щербань).

КАПУШЯ, і, ж., зоол. Блошиця. Комахапаразит.

КАПЦІ, ів, мн. Вовняні шкарпетки, вив’язані різнокольоровими нитками.

КАПЧІКИ, ів, мн. Взуття з телячої шкіри.

КАПЧОРИ, ів, мн. Шкарпетки. Капці. Штани, звані у гуцулів убранєм, амарантові, хоч часом трапляються і з синього маґазинного сукна. Невисокі і зручні для ходи шнуровані черевики вдягають на шкарпетки, звані тут капчорами. На колір вони амарантові, білі, а чи й жовті.

(С. Витвицький).

КАПЧЮРИ, ів, мн. Теплі вовняні шкарпетки.

«Завтре принесут багато вовньи до нашої хати… Траба буде дерьгатьи та прєстьи, прєстьи хлопцям на капчюри… Багато траба капчюрів... Бо зима, кажут, дуже люта буде… Хлопцям… Хлопцям… У ліс… На зиму… Йой, коби їм Бог поміг… І – Україні… Завтре вовничьку до нас принесут… Поможи нам, Господи! І горам, і долам поможи…».

(Б. Радиш-Маринюк).

КАРАБКА, и, ж. Кошик із смерекової кори.

КАРАБУШКА, и, ж. Коробка. Картонна упаковка. Ящик з картону чи пластмаси.

…назбирают оден або два кілограми такого будь-икого зіля єк «полін», «курічю траву», «деревій криваўник», або єгоди жєнєпину (ялівцю), обшивают тото у полотно (або кладут карабушки (пуделка) и посилают поштов). (К. г., 1935).

КАРАПКИ, ок, мн. Дірочки в музінструменті – дуді.

КАРГАН, а, ч., зоол. Тарган – комаха, що пошкоджує харчові продукти та переносить збудників різних захворювань людини. Прус.

«Ти чєтанку подивиси – там каргани уже гніздо звили». (Я. Радиш).

КАРЛОВІ, их, мн., сад. Сорт груш.

КАРНИК, а, ч., буд. Приміщення для утримання курей або свиней. Курник.

КАРНИКИ, ів, мн., бдж. Карпатська бджола є однією з відгалужень широко відомої бджоли карники, а Карпати – єдиним у нашій країні місцем природного поширення бджіл цієї породи.

(М. Шевчук).

КАРОК, рка, ч., анат. Задня частина людської шиї.

Через два місяці мене перевели в задушливу камеру, на самій баланді виношувала свою кровинку – мене копали чоботами в живіт, били долонею по карку,.. (В.Стефак).

КАРПАТСЬКА КОНВЕНЦІЯ, ої ї, ж. Документ про захист довкілля та збалансований розвиток Карпат, який у 2003 р. підписали представники урядів Словаччини, Сербії, Чорногорії, Польщі, Румунії, Угорщини, Чехії та України. А також про те, що життя мешканців гірських районів важче і суворіше, ніж на рівнині. (М. Повар).

КАРПАТСЬКИЙ АРМАҐЕДОН, ого а, ч. Армаґедон прийшов у гори в липні 2008 року. Заливав небесними грозами і Черемошевими водами зелену красу – Гуцульщину.

Чому страшна стихія знову повернулася у Карпати? Через чотири десятиліття після другого і вісімдесят років – після першого найбільших потопів у горах?

Можливо, завинили перед Всевишнім земляни? А, можливо, наступив час нових випробувань?! Ось у такому контексті роздумів та реального відтворення повеневих

подій 1927-го, 1969-го років і розпочинає Василь Нагірняк повість про карпатський армаґедон початку XXI століття під назвою «Стихія води і грому».

(М. Андрусяк).

«КАРПАТСЬКИЙ РЕДИК-2013» ого а, ч. План дій стосовно розвитку вівчарства.

Цей проект передбачає відновлення відгінного випасання овець на гірській території Румунії, України, Польщі, популяризацію продуктів регіонального виробництва та збереження автентичної культури пастухів.

(О.Величко).

КАРПАТЦІ, ів, мн. Мешканці Карпат.

Карпатскі горєни изздавен даўна занимали си молочарством и бринзарством.

(К. г., 1935).

КАРПАТЦКІ, их, мн. Карпатські… татарска орда, траптуючи улоги и полонини, та карпатцкі долини… (А. Оссендовский).

КАРПАТЯНКА, и, ж., бдж. Так на Закарпатті називають Божу комаху – карпатську бджолу. (О. Тим'як).

КАРПАЦКИЙ, ого, ч. Карпатський.

Карпацкий горєн потрафит завести усілякі уліпшення: найперше поправит свої царинки и пасовиска, а відтак поліпшит расу маржини и овец, тай зачнет уліпшувати виріб масла и сира. Карпацке масло й сир повинні бути слаўні цілий край и стати голоўним доходом-прибутком у горах. (К. г., 1935).

КАСАРНІ, і, ж., військ. Казарма. Спеціальне приміщення для проживання військових. А я через десіть мінут діждавси на переміну жовніря. Тай, пішов відпочивати у касарню. (П. Плитка-Горицвіт).

КАСАРНЯ, і, ж., військ. Те саме, що й касарні.

КАСАРНЯ, і, ж., пол., військ. Казарма.

Вже в мундирі, вже в касарні…

(Д. Павличко).

КАСИЄР, а, ч. Касир… цей писар зажадав, щоб до ведення книг і побору грошей поставити двох людей, а то Івана Ґенсецкого як контролєра, а Василя Манчука як касиєра… (Ю. Ґулюк).

КАТРАН, а, ч. Ганчірка. Гиндра.

КАТРАНЄ, я, мн. Ганчір'я. Шмаття.

Теперішня постільна білизна за рік-півтора стає катранєм. То не те, що колись була. (Коломия).

КАТРАННИК, а, ч. Заготівельник вторинної сировини: ганчір'я, макулатури, металобрухту. Міняйло.

КАТУШ, і, ж. В'язниця. Там був катуш, тобто в'язниця і місце тортур… (С. Вінценз).

КАТУШЯ, і, ж. Катуша. Катівня.

У с. Устеріки під будинком, де урядував Герлічка, знаходилися великі пивниці-катівні, так звані катуші; тут катували і вбивали всіх спійманих опришків і підозрілих у зв'язках з опришками селян. (В. Грабовецький).

КАУ. Говорю. Кажу. Мовлю.

Я му кау: «Єк же то, лишєти? Можут пси надбігти, самі вівці обернут, то, – кау, – так не йде…». А він тогди, опришок тот, вдарив мене бартков, оту-о. Я му кау: «Шо б'єш? Я лиш си наймит. А то син Дідушка», – і показав на Івана. (Г. Хоткевич).

КА'У. Кажу. Такі, ка'у, не бариси, а лиш піди: зара розвидніє і файно «прочітаєш». (В.Шкурган).

КА'УТ. Кажуть. А жиди ка'ут: «Чуєш, Маріка, купи шос дівчині». А я відси: «Ма, купіт». (В. Шкурган).

КАФАРКА, и, ж. Посудина, в якій подають горілку гостям на весілі на Коломийщині.

КАФЛЕВА, ої, ж., буд. Кахельна піч. Грубка. П'єц.

– А ти, Єленко-душко, не затинайся та й не норовися, бо ти тепер газдиня понад усе село. Грядки повні, скрині ковані, кліть порожного клинка не має, миски в полицях не містяться, кафлева піч всякої страви знає, лиш жити, лиш газдувати. (М.Черемшина).

КАФЛЬОВА, ої, ж., буд. Кахельна (піч).

Печі є білені вапном або вікладувані кафлями т. зв. «кафльові». Кафльові печі мают всякі краски черлені або жовті і мают малюнки, на котрих вімальовані жовніри, полюваня, всєка звір, а навить австрийські відзнаки. Кафлі віробєли в Пістині тай в Косові, а вікладували ними передний бік печі.

(К. г., 1935).

КАЦЮБА, и, ж., згр. Старесенька жінка.

КАЦЮБА, и, ж. Те, що й коцюба – спеціальне пристосування, зроблене в кузні у формі вил для витягування горшків з печі. Геобразний гачок для поправляння жаринок у грубці й вигрібання з неї попелу.

КАЧЄР, а, ч., зоол. Качур – самець качки. Неня наклала єц пид нашу качьку вид сусідки, бо в неї файний качєр. (Вербіж).

КАЧЬОРБА, и, ж. Сапіна. Цапіна. Спеціальний дерев'яний важіль із металевим наконечником, виготовленим у кузні, для застосування на лісорозробці. (І. Зеленчук).

КАШИЦЯ, і, ж., буд. Дерев'яне укріплення берега... у 1969 році повінь забрала гамованку й вщент зруйнувала кашицю... (Я. Кибіч).

КВАПОМ. Борзенько, поспіхом, швидко. Працювали квапом, бо згори не на жарт насувався дощ. (Р. Клим).

КВАП'Ю, пиш. Квапити.

КВАП'ЮСИ. Дуже спішуся. Обмаль часу на виконання чогось.

КВАРТА, и, ж. Металева посудина у формі горняти чи кухля на 1 літр води.

КВАРТИРЮВАТИ, ую, уєш. Винаймати житло.

Володимир Шухевич майже 15 років, досліджуючи Гуцульщину, єкос то квартирював у наших Брустурах. (М. Грепиняк).

КВАСНЄК, а, ч. Кислий. Квасний.

То ни вино, а пустий кваснєк, їблешник. (Тюдів).

КВАТИРА, і, ж. Декада місяця.

10...9.25 посл. Кватира. (К. г., 1935).

КВАТИРЯ, і, ж., буд. Квартира в комунальному будинку.

КВАЦУВАТИ, ую, уєш. Зімнути. Мнути. М'яти.

КЕЛЕФ, а, ч. Мистецький виріб у формі топірця із заокругленою ручкою.

КЕЛІШОК, а, ч. Скляна посудина місткістю 100 гр.

А відтак п'є син до батька, батько бере в нього келішок і бажає... (Д. Пожоджук).

Покелішкуймо, брате Тарасе Мельничуку.

... Час ллється ліниво мов круторогі меди.
Покелішкуймо, брате, року мамаєвого.
(І. Калинець).

КЕПТАР, я, ч. Гуцульський короткий кожушок без рукавів. Кєптар.

КЕРЕГВИТ, а, ч. Галас. Гамір.

КЕРЛИБА, и, ж. Те саме, що жентиця, жинтиці. Сироватка.

Поволі, але безперестанно виділяється сир, а те, що зостається, перестає бути молоком, а стає керлибою. (Г. Хоткевич).

Сироватка з коров'ячого молока помічна людьом із слабими нирьками. (М. Матіїв).

КЕРМА, и, ж. Кермо дарабою, плотом.

– Миколо! – крикнув нараз сердито від передньої керми старий Петро. – Якого дідька ти там робиш? Чи не бачиш, що вода заганяє дарабу поперек ріки? До керми, мой, а то оба підемо під сто чортів! (І. Франко).

КЕРНИЦЯ, і, ж. Те саме, що кєрниця, кирниця. Копанка.

– Або то по правді, що в моїй керниці води нема, відколи в школі викопали керницю? Сегодне йде моя Палагна зачєрати, а то сухо, єк на приділку. (М.Черемшина).

– Ано-ко, бери, чоловіче, та й пий з цеї керниці води.

Ґазда похилився і пив багато.

(Г. Хоткевич).

КЕРНИЧКА, и, ж. Криничка.

Всі доріжки прибирали,
Кернички робили,
Аби люди подорожні
Водички попили.

(М. Дідишин-Юсипчук).

Межи Близницями є невеличка керниця. Говорили, що з неї пив воду Олекса Довбуш. Якраз тогди опришки йшли кудась, сіли спочивати в лісі і схотіли пити. Надибали малийке джерельце під каменьом. То вно било, що з нього не може напитися. Взяв Довбуш та й вирубав у камени керницю. (В. Сокіл).

КЕРТИНА, и, ж., зоол. Кріт європейський. Живе під землею і живиться дощовими черв'яками та комахами.

Пасовиска и кішниці наші гірскі дуже чьисто виглєдают у смутнім, аж оплаканім стані. Тут и там ростет глід, скербище, жерєпик, усілякі краки, а поверхня покрита купинами кертовиня, муряховин тай камінєм... корчі, єк глід, жерєпик, инчє, турші треба викорчювати и поле на пасовисках заріунати – загладити, тай постинати купини, кертовин... (И. Дрождж).

КЕРТИНА, и, ж., мед. Шкірне захворювання.

Кертина (Scabies) робить ся на ліктях, на колінах і на загінках руки; вона дуже свербит через того, шо уводно дре си; як здерти один міхурчик, зійде з него вода, але зараз робить ся з него другий. (В. Шухевич).

КЕРУНОК, нка, ч. Напрямок.

Того дня Иван мав керунок на Попіван.

(Я. Щербань).

КЄГНЕ. Є бажання. Добре справується. Тягне.

Хто роботу тєгне, то того шє й погонєє влада. (Г. Кутащук).

КЄДР, а, ч. бот. Кедр.

КЄЛА, и, ж. Один центнер.

Єк звичайно, колис-то, було в моді у наших горєн-гуцулів, їхати долів по хліб. Накупуют собі хліба лаштом, шо, єк прийде зима, то, лиш, собі тєгає готового зерна из поду, та млинами висижкує, поків змелют 'му по кєлі та по півтора. (П. Плитка-Горицвіт).

КЄЛАВИЙ, ого, ч., мед. Чоловік, котрий захворів на грижу (кили, прірву).

Є такі типи гриж: пахова, мошонкова, стегнова, діафрагмальна і пупкова.

КЄМУВАТИ, ую, уєш. Пам'ятати.

Делі, єв думати ґазда, єк циганів спришшіти на такому ниґречьному ділі? Бо, кємував собі, шо цигани вже так унадилиси за сокєрами, шо ни перестанут ходити тай красти. (П.Плитка-Горицвіт).

КЄРНИЦЯ, і, ж. Колодязь. Криниця.

Мої хатка смерекова, побита в драниці,
Ци нап'юси я водиці з нашої кєрниці?
(А. Василів).

КЄРОН, а, ч. Керівник.

КЄРТИЦЯ, і, ж., зоол. Кріт. Кертина.

Трафила ми си кєртиця. Та й ту кєртицу приголомшила. Думаю, одну нечєсть знищила, шо ни буде гризти корінці у чічьок. Тай з таким гонором несу здобич до нашого коменданта. А той, єк побачив, то здавалося міні, шо тілького страху за людинов ни було би, єк би її приголомшили, ніж тепер за цев кєртицев. (П. Плитка-Горицвіт).

КЕРУЄТ. Керує. Командує. А депутат у нас – то тот, шо порєдкуєт у літі на полонині, шо ади, кєруєт бутинарями у лісі. (Г. к., 2013).

КЄЦКА, и, ж. Дерн.

Запобіжним засобом проти злих сил вважали також дерн («кєцку»), в який вставляли вербові гілки, прикрашали ними ворота і хвіртки. «Треба, – говорили гуцули, – на Юрія «кєцку» на воротах накладати: не будут чередінниці молоко відбирати».

«Кєцка» мала стояти на оберегах аж до свята Івана Купала (7 липня). (Путила).

КЄШКА, и, ж., анат. Кишка. Дітородний жіночий орган – матка.

Аді у Олени Черленюкової знов буде апрод. Най Бог борони. Еке нішєстє. Кєшка, тай кєшка! (Л.-П. Стринадюк).

КЄШКА, и, ж. Кишка – одна з складових травного тракту живих організмів: людей, тварин, пернатих, риб.

КЄШКА, и, ж. Домашня кров'янка або паштетівка, паштетова.

КИБАВКА, и, ж., зоол. Голова, шия кота.

КИВОТ, а, ч., церк. Дерев'яна конструкція у вигляді церкви, призначена для зберігання Святих Дарів. Її розміщають на престолі.

КИВОТ ДАРОХРАНИТЕЛЬНИЙ, а ого, ч., церк. (грец. Скриня, ковчег) – напрестольний літургійний предмет у вигляді скриньки, хрещатого храму, призначений для зберігання наперед освячених і запасних Святих Дарів.

У церквах на Гуцульщині кожен кивот, то неоціненний витвір самобутнього мистецтва, де поєднано інкрустацію різними породами дерева, перламутр, суху різьбу тощо. А геометричні фігури – квадрати, кола, півкола, прямокутники.

КИДР, а, ч., бот. Кедр – вічнозелене хвойне дерево.

Дружби принесли двоє кидрових деревців – одно кньизеви вберати, а друге молодій понести на Жєб'є. А кухарка по скінченю шиття вінка поклала всіх, шо були в дому разом з Палинючков за стів їсти.
(П. Шекерик-Доників).

КИДРИНА, и, ж., бот. Кедрова сосна.

Декотрі деревишшєта були роблені з смоленого дерева низнаного ані у північній Африці, ані в Передній Азії. Отже кладемо нове питанє: ци ни була то наша кидрина, шо росла повсюди на тоти чєси в гуцулских горах? (А. Оссендовский).

КИЖЕНЬКО. Важко. Надсилу. Напружено.

– Ми кєженько смих ґарували, але и вміли набуватиси. (Л.-П. Стринадюк).

КИЛА, и, ж. 100 кг. Центнер.

КИЛИ, ів, мн. Грижа.

КИМКА, и, ж. Пам'ять.

Дєкувати Господу Богу, шо в наших онуків добра кимка. (Королівка).

КИРЗАКИ, ів, мн. Чоботи із замінника шкіри.

Звелів «Грузин» москалоті кирзаки порвати.

Та й босими до району пішки шміровати.
(Ю. Звонар).

КИРИННИЙ, ого, ч. Брудний. Капарний. Неохайний.

Никола хоч уже старий парубок. Але так і лишивси капарним. (Я. Щербань).

КИРИННИК, а, ч., згр. Капарник. Неохайний. Нечистоплотний. Брудний.

КИРИНЯ, і, ж. Безлад. Безладдя. Антисанітарія.

Поручити треба всіх громадян, що бувша громадська рада, хоч може і але робила за старих порядків під впливом усяких киринників і хрунів, але тепер вони так само як і ми всі є горожане Укр. Держави, а хотіли б поправитися, бо бачать, що робили не все так, як сего вимагало добро громади. Та від тепер вони будуть разом з нами працювати

для своєї держави та вірно служити Україні. («Урядові вісти», – 1918. Ч.1).

КИРМА, и, ж. Те саме, що: кєрма, кєрмо на дарабі.

На дарабі були дві кирми спереду, а одна – ззаду. (В. Дмитрюк).

КИРСТКА, и, ж., бот. Гроно: винограду, горобини, калини.

КИРШТОК, а, ч., буд. Дверна рама (скриня).

КИЦКА, и, ж. Верхній шар землі з травою.

– Тра' зо два рази бити кіцки, а вже витак садити барабулю… (Л.-П. Стринадюк).

КИЧЕРА, и, ж. Стрімка гора, заросла лісом.

Отак молодий Фока замандрував із зимарки у староведмежій глушині під Дзембронею просто до Венеції, а звідти повернувся до старої ґражди на ясенівській кичері. (С. Вінценз).

КИЧИРА, и, ж. Гірський перевал, безліса гора, верх.

КИЧІРА, и, ж. Те саме, що кичера і кичира.

КИЧЬИРА, и, ж. Те саме, що кичера, кичира, кичіра.

КЬИШКО. Важко. Тяжко. Кьишко було літувати в полонині. В стаї ватра клаласі цілий день, дим віідав очи, спали на прічих. Та всьо одно було ліпше спати в стаї, бо вівчірі спали в застайках, а то ночи студені бували. Коло застайкі клали ватру у ногах, шо трохі гріло. (А. Малкович).

КІБЗУВАТИ, ую, уєш. Нівечити. Псувати.

Блудство робит людєм таку кривду, шо биршої годі зробити! Бо габучьит усий порєдок Божий у христєнцкій родині тай зачєрез це кібзує ціле життє христінина, відбирає єму ласку і благословенство Боже. (А. Шептицький).

КІВ, кола, ч. Колик. Кілок.

Хло'! Та забий добре тот ків, аби воринє ни впало. (Черганівка).

КІВНА, ої, ж., зоол. Тільна. Корова, яка виношує у собі плід.

КІВНИЛАСИ, зоол. Спарована з биком.

– Наша Ружєна сегодни ківниласи. Нарешті. Бо вже пару раз бігаласи, а ніяк ни могла побігатиси. (Л.-П. Стринадюк).

КІГУЛЯ, і, ж. Пристосування для витягування цвяхів з дерев'яних конструкцій. Цвяхотяг.

КІДРИНІ, я, с. Кедрове дерево. Кедр.

…як Божий дар, великий, як Божий хліб, світлий, як Божа вода, веселий, як соловейко в кідрині, гордий, як ґотур в Лисині! (Д. Пожоджук).

КІЖКА, ої, ж. Важка. Непостильна.

То була дуже кіжка робота. (Я. Зеленчук).

КІЗЄК, а, ч. Козиний послід. Бобешка. Бобулька.

КІЗЛЄ, єти, с., зоол. Козеня. Козенятко.

З кізлє, то є смашні душенина й шашлик. (В. Дмитрюк).

КІЗЛИЧКА, и, ж., зоол. Козленя. Козлиця. Козля.

Цеї весни нашя коза народила файну кізличку. (Хімчин).

КІЗЛИЧЬКА, и, ж., зоол. Те саме, що й кізличка.

КІЗЛЬИ, ти, с., зоол. Те саме, що кізлє, кізличка.

КІЗЯ ГОЛОВКА, ої и, ж. Призиванка с. Соколівці, бо тримали кіз. (М. Савчук).

КІЙЛО, а, с., бот. Ковила. Тійло – це вид трави, знаної в ботаніці як Stipa pennata, ковила пірчаста. Виростає заввишки до 1 м, цвіте від травня до червня. Характеристичною прикметою її є 20-30-сантиметрові довгі, волохаті й жовті квіти, що звисають додолу у формі кучерів. З ними й порівнюють бажане дівоче волосся. Так закликали й заворожували дівчата в колядках, піснях і примівках природну красу рослин для своїх очей, облич і кіс.

Кійльонько рвала д'косонькам клала:
Ой, коби в мене такі косоньки,
Такі жовтенькі, як сесе кійло. (І. Сеньків).

КІКО, числ. Кілко. Кілько. Скільки.

– А велика твоя сестра?
– Менча мене.
– А кіко має років? (Г. Хоткевич).

КІЛІ, я, мн. Колики в плоті чи ворині.

На кілі ми в молодости ворожили на Андрея… (Верховина).

КІЛІМ, а, ч. Килим.

КІЛІШКУВАТИ, ую, уєш. Випивати. Пити по кілішку вина.

Мій сусід аж єк любив покілішкувати. (В. Біленчук).

КІЛКО. Стільки. Стільки-то.

КІЛКО, числ. Скільки.

Тато дивилисі до бджіл, як була файна погода, то брали медарку, приносили з вуліїв рамки, а ми всі разом крутили ту медарку і смакували свіжим медом, хто кілко хотів. (М. Лесюк).

КІЛО, а, с., анат. Тіло. Людський організм. Бо у ним собі і любов присєгают, і стают, єк Письмо Свєте говорит, – «одно кіло».
(А. Шептицький).

КІЛЬКО. Скільки. Те, що й кілко.
Кілько в лісі корінєчка, тілько хлопців маю. (Н. Тимчук).

КІЛЬО, я, с. Кілограм.
Ковчег унікальних культур «Гуцули» в цифрах, це: 12 країн; 27 кільо бамбуку – волокна; 30 книг; 47 віршів; 49 видів карпатського зілля; 75 коментарів; 1600 надісланих поштівок; 2380 аркушів паперу, виготовлених вручну; 2602629364 можливих читачів.
(Ю. Стефурак).

КІНЕЦ, нця, ч. Кінець. Межа.

КІННИК, а, ч. Випас, пасовище для коней.

КІННОК, нка, ч. Приміщення для коней. Стаднарка.
– Маєш телєтник на телєта – я й на замку го держу. Се кіннок на коні, ци сказати – стаднарка. А ту у мене єлівник. А то – куча на свині… А далі бовгарка на подій корів. Се у нас, у Жєб'ю, так називают. А вже в Єворові то каут на бовгарку – оків. А у Ферескулі – вакарка. Ади, усєко люде називают. Ватагував сми в ружних полонинах, то усєко чювавсми. (Г. Хоткевич).

КІНТАРЬ, я, ч. Кептар. Це дуже ші файний кінтар хоч даўно його роблено. (Тюдів).

КІНУТИСИ, уси, ешси. Ворохнутися. Робити щось скоріше.
– Анно. Ци ти можеш борше кінутиси, бо ші втратимо автобус. Хто так поволи, та й упорожні йде? (Старий Косів).

КІНЧЄЄТСИ. Закінчується. Кінець чогось, чомусь.

КІНЧІЛАСИ. Конец. Завершилася. Закінчилася.
Война кінчіласи, дали нас у шахти, на їх видбудову. Там мусіли видбути штири роки, але я заслаб і пустили скоріше. (В. Дмитрюк).

КІНЧЬИЮ, ати, иш. Закінчую. Та й кінчьию я співати. (С.Шкрібляк).

КІПТАРЬ, я, ч. Те саме, що й безрукавка із шкіри чи хутра, файно оздоблені – кєптар, кептарик, киптар, кінтар, кінтарик.
И тепер так, що хто си оженив из жінков, шо носит зґарду, пишно вишиті сорочьки, запаски, кіптарь и ґуґлю.
(А. Оссендовский).

«КІР», а, ч. Бригада робітників, яка працювала біля панви. Кожну панву обслуговувала бригада, яку звали «кір» і яка складалася з п'яти осіб: старшого зварича, зварича, вогневика і двох сушаків.
(І. Пелипейко).

КІРВАВА, ої, ж. Кровава.

КІРЗАКИ, ків, мн. Кирзаки. Кирзові чоботи.

КІРКА, и, ж. Затверділий верхній шар поборонованого грунту. Підсохла шкорина хліба.

КІРЄНЯ, і, ж. Безпорядок. Антисанітарія.

КІРИНИТИ, ю, иш. Бруднити. Занечищувати. Щось робити абияк, неякісно.

КІРИНЯ, і, ж. Те саме, що кірєня.

КІРНИЧЄНЬКА, и, ж. Криниченька.
Ци є тота кірничєнька, ци вже си запала,
Шо на еї цямриночці води-м зачєрала?
(А. Василів).
Гей запаски поздоймают дівки й молодиці,
Кірниці повісихают – не стане водиці!
(М. Негрич).

КІРУВАТИ, ую, уєш. Спрямовувати чиюсь діяльність у певному напрямку, бути на чолі когось чи чогось, верховодити, давати вказівки, приймати конкретні рішення…
А теперішні молоді люди не хочут це розуміти, не вміют цінити то, шо мают. Недавно здибаю двох молодих жінок з колясками, я їх не знаю, бо то молоді, та ше одно коло коляскі йде. А вни матюкаютсі, страшне! Та й з ким Україну будувати? Та й в Україні нема добра. Тоти комуністи, шо людий мордували, далі хочут кірувати, не дают ті Україні на ноги встати… (М. Лесюк).

КІРШТОК, а, ч., буд. Те саме, що киршток. Я вам зробив кіршток по-людски: з сухої широкої дошьки. Це додає краси дверям и ніби добавив широкий пориг. (Снідавка).

КІС, а, ч., зоол. (Turdus metula L.). Чорний дрізд або шпак. Давнє спільнослов'янське слово, що існує у словацькій, словенській, болгарській та українській мовах. (І. Пелипейко).

КІСЄ, я, с. Те саме, що й кісьи, тримач коси.

КІСЛЬИК, у, ч. Загусле кисле молоко. Кисляк.

КІСЬИ, я, с. Кісся. Держак, тримач коси.

КІТ, кота, ч. Віконна замазка.
– Чьоловічє, – каже жінка, – абис до морозив закітував вікна в літний кухни, бо примерзнут єблука в ящіках. (Смодна).

КІТАЙСКИЙ КОМП'ЮТЕР, ого а, ч. Рахівниця.

КІТЛИК, а, ч. Банєк. Казанок.

Не зводила погляду з ватага. Він, засукавши рукави, збивав у кітлі будз. Стаю накривала пітьма. Ватага зламувала цілоденна втома. А він все ще займався господарськими справами. Мив дійниці, кітли, перекладав будз… (М. Яновський).

КІТОЧКА, и, ж., зоол. Ласка. Ласиця.

КІШНИЦЯ, і, ж. Земельна ділянка, призначена під сіножаті. Дальше треба установити, шо має бути пасовиском, а шо царинками, здатними на кішниці. (К. г., 1935).

Ліси такі густі та зелені, красні полонини, тай файні кішниці дав вам Бог, шо лиш май та будь! (А. Шептицький).

КЛАНЦАТИЙ, ого, ч., згр. Зубатий. Дзьобатий.

КЛЕВЕЦ, вця, ч. Молоток. Кливец.

КЛЕНЬ, я, ч, зоол. Річкова риба головень.

КЛЄДЬБА, и, ж. Заклинання. Проклін. Баба знала також дуже давні гуцульські клєдьби, але нас ни клєла.

(І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

КЛЄКАТИ, аю, аєш. Приклєкати. Ставити на коліна.

– Клєкай.

Той став на коліна й затулив руками вуха.

(Г. Хоткевич).

КЛИВЕЦЬ, вця, ч. Те саме, що клевец, клевчик, клевчік.

КЛИК, а, ч., зоол. Ікло: дика, бродячого пса…

КЛИКОЦЕЙ, я, ч., бот. Підсніжник білосніжний. Навесні варто побачити Долину кликоцеїв у с. Молодятині на Коломийській Гуцульщині. (М. Савчук).

КЛИМАК, а, ч. Жмут. Наручник. Пучок…

Верже маржині климак сіна…

(Ю. Бурчак).

КЛИНОК, нка, ч. Предмет, який слугує за вішак: кілочок або цвях, забиті в стіну, або вістря остриви в колибі, стаї, застайці для вішання убері чи дрібної сарсами.

КЛІСТИ, клину, клинеш. Клясти. Проклинати.

Шляґ би тебе ясний трафив! – те саме, що шляґ би тебе трафив.

Шляґ би тебе трафив – від німецького schlager – «бити», der Schlag – «удар». Вислів табуйований, непристойний, означає, «щоб тебе спіткав удар, щоб тебе вдарило» тощо. До речі, до приходу «перших та особливо «других» совітів у Ковалівці (та й не тільки в Ковалівці, а в цілій Галичині) це була чи не єдина лайка. (М. Лесюк).

Варто зазначити, що згідно з релігійними канонами та християнською мораллю не годиться клісти (П. Г.).

КЛІТ, и, ж. Комора біля спальні, у котрій зберігають вбрання. (С. Витвицький).

КЛІТЬ, и, ж. Те саме, що кліт.

КЛІЧКА, и, ж., зоол. Квочка. Курка, котра висиджує курчат з яєць.

КЛІШІ, ів, с. 1) Кліше, що використовують у друкарстві. 2) Металевий інструмент, як кусачки, бокорізи і…

КЛЙОЦ, а, ч. Те саме, що гуц, ковбок.

Предки наші, засідаючи тії землі, богаті в ліси, корчі і каміння, тії землі чістили, корчували, збирали камінє, рубали ті старі ліси на клйоци, звані тоді гуци. (Ю. Ґулюк).

КЛОП, а, ч, зоол. Те саме, що і блошиця.

КЛОПОЦІЯ, її, ж. Клопіт. Морока.

Так, шо ни один лакомивси на таку презентуру. Тай, думали й збичьні люде за панцку клопоцію. (П. Плитка-Горицвіт).

КЛОТІЧКА, и, ж., бот. Рослина.

Баба хвалилася, що біда навчила її також ворожити і вона знає, що Петрові падеться клотічка. (М. Черемшина).

КЛЬИСТИ, кляну, клянеш. Проклинати. Але не скажу, лиш буду кльисти усіми кльитьбами. (М. Черемшина).

КЛЬОЦИ, ів, мн. Ковбки. Колоди в талбі. Хвилі весело підштрикували аж на кльоци, плескотіли поміж кльоцами нашої дараби, і вона стрілою і з шумом гнала наперед, а хлопець щез, як слина. (І. Франко).

КЛЮКА, и, ж. Саморобне трикутне пристосування, шириною 1 метр для обмірювання земельних ділянок.

КЛЮПА, и, ж. Пристрій для зняття розмірів лісу-кругляка й виведення кубатури – кубікування.

КЛЮЧКА, и, ж. Спеціальний металевий пристрій для витягування цвяхів. Цвяхотяг.

КЛЮЧКА, и, ж. Зачіпка. Початок сварки.

Василихи чоловік єк лиш віп'є, то завше з нев шукав ключки, котра й переростала в бійку. (Косів).

КЛЮЧКА, и, ж. Метод зав'язування різних предметів, що дозволяє потім легко розв'язати. Петля.

КЛЯВЗА, и, ж., буд. Гать. Збірник води.

КЛЯМБРА, и, ж., буд. Металева скоба для скріплення дерев'яних конструкцій.

КЛЯНЦІ, ів, мн. Зуби. Ікла.

КЛЯСА, и, ж. Клас. Навчальний клас.

В основному наш словник призначений для шкільного вжитку, конкретно – для старших кляс семирічних рідних шкіл, трирічних шкіл українознавства та педагогічних шкіл. Але ним можуть користуватися й усі, сказати б, люди доброї волі – студентська молодь, працівники наших видавництв, редактори газет, учителі тощо. (Д. Нитченко).

КЛЯСТЕР, тра, ч. Клей. Органічна чи хімічна речовина для склеювання будь-яких предметів.

КЛЯУЗА, и, ж. Загата на річці, призначена для сплаву (транспортування) лісу. Найбільша така гідротехнічна споруда ім. Кронпринца Рудольфа була введена в дію в урочищі Перкалаба 1879 року. Це лісопропускна кляуза місткістю 180000 кубометрів води працювала рівно 100 років. Тепер це природний й історико-культурний об'єкт. (І. Зеленчук).

КЛЯУЗА-ГАТЬ, и, ж. Те ж саме, що й кляуза, клявза. На Черемоші і його запори – кляузи-гаті – збирано в таких штучних озерах воду… (М. Ломацький).

КНАЛЬКИ, ів, мн., військ. Розривні артилерійські снаряди (шрапнелі).

КНЄГИНЯ, і, ж. Молода. Наречена.

КНЄЗЬ, я, ч. Молодий. Наречений.

Коли зробили вінок кнєзю, їго пришивают на капелюх з правого боку. (Путила).

КНИГИНІ, і, ж. Те саме, що княгиня. Молода на весіллі.

Колектив там показав «Гуцульське весілля», де ролі книзя і книгині виконували молоді і вродливі Петро Венгрин і Василина Гаврищук. (В. Сінітович).

КНИЖЄЧЬКЄ, ок, мн. Книжки. Книги.

Книжкове видання обсягом понад 48 сторінок. Мої діточьки – то тотьи книжєчькє, шо пишу… На то воля Божя. (П. Плитка-Горицвіт).

КНИЖНИК, а, ч., церк. Вчитель закону Божого. Книжники належали до секти фарисеїв.

КНИЗЬ, я, ч. Молодий. Наречений.

Книзь, убраний до вінчєня – в білу ґуґлю, засів за стів на задній лавици, пид образами, разом з своїми дружбами тай матками, а навкола стола посідали гості шо йшли з ним до вінчєня, тай у боєрах за кньигинев.

(П. Шекерик-Доників).

КНІГИНЯ, і, ж. Наречена. Молода. Коли матки мают завивати кнігини черлену фустку, то здоймают вінок з кнігині і кладут на голову дружкам і дівочкам, котрі є на весілю, аби кожда з них мала на своїй голові віночок. (В. Дмитрюк).

КНОРОЗ, а, ч., зоол. Кнур. Кнурь.

КНЯГИНЯ, і, ж. Те саме, що кнєгиня, книгині. Молода. Наречена.

– Чого зажурився, парубче? Чого мовчиш? Не гризися. Ми тобі таку княгиню висватаємо, що лиш у тебе така буде. Більше ні в кого на всі Крутоброди.

– Яка там княгиня? Задумався просто так. Дивлюся… (М. Яновський).

КОБИЛИЦЯ, і, ж., геогр.. Топонім Кобилиця отримав назву від прифортечного укріплення на пагорбі Кермин. При підході до стіни фортечної (тин, тина) споруджувалися оборонні споруди, однією з них була Кобилиця (Кобильниця). Кобилиці були грізною оборонною спорудою і зброєю проти кінних татар. Це добре продемонстровано в радянсько-румунському кінофільмі «Даки».

Лісове урочище Кобилиця географічно межує з Ланчином. Річка з однойменною назвою є правою притокою Пруту.

(П. Дем'янюк).

КОБИЛИ, ів, мн., бот. Сорт великої тичної квасолі.

КОБИЛИНА, и, ж., буд. Спеціальне пристосування у формі трапеції різної висоти, яке слугує за риштування при різних будівельно-монтажних роботах: муруванні й штукатуренні стін, побілці, шалюнку, встановленні ринв і водостічних труб, малярстві і т. д. Козел. Кобилниці.

КОБИЛКА, и, ж. Бондарний стілець. Після сушіння кожну доґу обробляємо на бондарному стільці для надання їй пів круглості. (В. Ворончак).

КОБИХ. Аби.

Шош почєло хмаритиси, кобих ми збізували цесу отаву зибрати до дошшю.

(Г. Кутащук).

КОВАДЛО, а, с. Наковальня.

КОВАЛА. Кувала зозуля.

КОВАЧ, а, ч. Коваль.

КОВБАН, а, ч. Відпиляна колода.

КОВБАСІНКА, и, ж. Тонка прошліфована кишка для виготовлення у домашніх умовах ковбаси чи кров'янки.

КОВБЕР, а, ч. Заглиблення під берегом ріки.

КОВБЕР, а, ч. Ковбир. Ковбур. Місце на потічку чи річці з глибокою водою особливо під берегом.

Частіше ми з братом рибалили кошем або сачком, ідучи потічком проти його течії від «ковбера» до «ковбера», виганяючи звідти рибу «бовтом». (Я. Радиш).

КОВБІС, а, ч., буд. Дерев'яний брус.

Стіни зводили з ковбісів і не клали ковбок серцевинов на двир, бо тогди могли слабувати ґазди в хаті, і добре дивилися, шоби в зруб не трафило дерево з двома серцевинами – це був знак «невмиваного» і вин миг вижити з хати цих ґаздів. (В. Дмитрюк).

КОВБОК, бка, ч. Кругляк, призначений для лісосплаву чи розпиловки.

КОВБУК, бка, ч. Те саме, що ковбан, ковбок.

КОВБУР, а, ч. Те саме, що ковбер.

КОВБУРИ, ів, мн. Дощові хмари.

КОВБУРЬ, я, ч. Глибока вода. Плесо.

КОВДЕРЬКА, и, ж. Мала ковдра.

Єк у пара день нашя стариня винесла тот «апиндиціт», заповитий у ковдерьку...
(В. Зеленчук).

КОВЕРЕЦ, рця, ч. Килим домашнього або фабричного виробництва.

КОВЕРИЦ, рця, ч. Те саме, що й коверець.

Ой далисти нам Анничку
Білу, як папериц,
То дайте нам до Аннички
Писаний ковериц.
(Березівська співанка).

КОВЕРЦ, я, ч. Узір на ліжнику.

КОГУТ, а, ч., зоол. Півень. Самець курки.

Наколи досвіта когути заґаванє, уже дзьобню обзирає та примірєє на котре плече взєти, аби лиш він так виглідав джюґірно.
(П. Плитка-Горицвіт).

КОГУТИ, ів, мн., буд. Гостроверхі і далеко від стін випущені дахи з мансардними приміщеннями; окремі елементи оздоблення фасадів та фронтонів дерев'яними, часом різьбленими дошками. (Г. к., 2010).

КОГУТКИ, ів, мн. Сережки – прикраса дівчат і жінок.

Дідо купив свої онучці файні когутки.
(Вижниця).

КОЖДИЙ, ого, займ. Кожний.

Кождий вечір у дирочьку в опецьку стромили. (П. Плитка-Горицвіт).

КОЖДІМ. Кожному

... на кождім кроці, шо при тому плекаєси лиш сусідна держава... (Г. к., 2013).

КОЖДОМУ, ого. Кожному

...моцно нашпанував нерви кождому з нас... (Г. к., 2013).

КОЖІВКА, и, ж. Палиця, на яку накладають повісмо, з котрого прядуть веретеном нитки.

КОЗАРЬ, я, ч., бот. (Boletus sca ber Dull. Ex Fr). Підберезовик, бабка темна.

Козарі, то є смашні в смашці. (Смодна).

КОЗАРЬИ, ів, мн., бот. Те саме, що козарь.

КОЗЕВ, козла, ч., буд. Кроква – складова даху будь-якої споруди.

КОЗЕЛ, козла, ч., буд. Те саме, що в козев.

Майстри сегодне прибили всі кізли. А завтра мут латити дах. (Я. Щербань).

КОКОЇЖИТИСИ, уси, ишси. Надутися. Наїжачитися. Настовбурчитися.

КОЛАЧИНИ, ин, мн. Дар від хрещеної матки. Гостина через тиждень після весілля.

КОЛАЧЬ, а, ч. Калач – білий хліб з крученого тіста.

Давно уже ни їла колачя. Шє на своїм вінчєню, а тому уже з вісім років буде, тай тот ни був такий білий тай файний, як оцес.

Ану дівітси... дєдя приніс колачь!
(О. Манчук).

КОЛЕШІНЬКА, и, ж., буд. Зменш. до колешні, колешня. А як маржинка з гори на колешіньки подивилася і зарула тоскно, то село у личко пісніє і потерпає... (М. Черемшина).

КО'ЛЕШН'А, і, ж. буд. Приміщення для худоби.

Колешні на худобу давно мала лиш три скіни. (Т. Ястремська).

КОЛЕШНІ, і, ж., буд. Приміщення для господарського реманенту.

КОЛЕШНЯ, і, ж., буд. Стара стайня.

Тай кажу я Микулі:

– Учінімси дес убік, бо цеся гониця, єк нас укупі заздрит, то завтра ціле село мет на нас гікати. А Микула лиш раз почерез пліт – тай до Василенькової колешні, а я за ним.
(О. Манчук).

– Спам'ятайся, донько, та й слухай нені, не будь самовільна. Не тікай від свого ґазди нічма, не валяйся колешнями, лиш ночуй з ґаздов на постелі, як ґаздиня, як слюбна жінка! (М. Черемшина).

КОЛЕШНЯ, і, ж., буд. Навіс для худоби з дахом або приміщення для сільськогосподарського реманенту.

КОЛЄДНИКИ, ів, мн. Колядники.

Є й такі люде, шо через скуписть ни приймают колєдників. Але таких людий мало. Вірєт, шо доків колєдників, дотів и нас на світі. (М. Кокіш).

КОЛЄЯ ВУЗКОТОРОВА, її ої, ж., буд. Вузькоколійка.

Так купці і паньство урадили збудувати колєю вузкоторову з Кутів на Устіріки, Гриневу, Жєб'є, Буркут в ціли експлйоатації лісів. Будову розпочали з Вижниці, збудований міст в р. 1930. (Ю. Ґулюк).

КОЛИБОЧЬКА, и, ж., буд. Зменш. до колиба. Колибка.

«Идіт люди у Віфлеєм, в стару колибочьку!». (А. Василів).

КОЛИС. Колись. У минулому. У майбутньому. У давнину.

У нас колис парляментарів именували послами тимунь шо вни були послані до влади людьми. (Г. к., 2013).

Колис також таке си творило…

(Я. Поп'юк).

КОЛІДА, и, ж. Коляда. Колядка.

На голос з хати «Просимо!» грає скрипка «до коліди», а за ним колідники зачинають колідувати коліду «До цего двора…», або «Різдво Христове». (Путила).

КОЛІДНИКИ, ів, мн. Колядники. Приймав колідники в себе і приходив до нас на колідники. (І. Зеленчук).

КОЛІДНИЧОК, ка, ч. Колядничок. Дітям-колядникам теж дають гроші. Минулого року першокласниця Анкуца Боднар заколядувала під нашою хатою по-румунськи. Я її запитав, чи знає колядувати по-українськи. Вона відповіла українською колядкою:

Я малий колідничок,
Дайте гроші в кулачок.
Не давайте дрібні,
Бо пірвані кишені.
Лиш давайте паперові,
Бо ви ґазди гонорові.

Слухаючи таких творців нового фольклору, мені подумалось, що коляда в наших гуцульських селах буде й далі розвиватись.

(Ю. Чиґа).

КОЛІДОЧЬКА, и, ж. Колядка.

«А ви чесні християни,
Риздву й звеселітси,
колідочьку заспивайтьи,
Христу й поклонітси!».

(А. Василів)

КОЛОМИЄЦ, йця, ч., іст. Коломийські чумаки, до яких належали й жителі навколишніх сіл, яких називали «коломийцями», великими валками розвозили сіль у різні куточки України… (М. Сорич).

КОЛОМИЙКА, и, ж. Український танець.

КОЛОМИЙКЬИ, йок, мн. Українська народна пісенька, схожа на частівку.

Коломийкьи-співаночькьи, в світі вас розсію,

Най си люди позбирают, най серцем ньи млію. (А. Василів).

КОЛОМИЯ, ї, ж., геогр. Перша письмова згадка датована 1241 року. 1405 року місту надано Магдебурзьке право. 1772 року при першому розділенні Польщі це місто ввійшло до Австрії. Сюди звозили німецьких колоністів для боротьби з опришками. 1914 року ці землі зайняло російське військо, а 1918 – проголошено ЗУНР. 1926 року почали створювати музей народного мистецтва Гуцульщини, якому присвоєно ім'я Й.Кобринського. Музей відкрито 31 грудня 1934 року. З 1939 року Коломия у складі колишньої УРСР.

КОЛОПНІ, ень, мн., бот. Коноплі.

З колопень то є матеріал на курмани, з сімня – смашна олива, макуха для худоби, а бадилі замість дрив. (Г. Кутащук).

КОЛОТ, у, ч. Колотнеча.

КОЛОТАВКА, и, ж. Те, що й баталів.

Колотавка до масла, але це не боднарька, це видовбано з кадуба. (Л. Зузяк).

КОЛТУН, а, ч. Жмут. Кимак.

Єк си голови ни миєт, ни чєшетси, то тогди бруд, луска, тоўшь, а чєсто и вуши зліпиют волосє до купи и робитси т. зв. колтун. По селах є така ворожка, шо тот колтун то така слабисть и люде боєтси го обтєти, бо кажут, шо колтун может чьоловіка скрутити. Колтун ни є ніекоў хоробоў, лиш свідчіт, шо такий чьоловік є брудний и нехарьний. Такої, «слабости» нима там, де люде ходєт коло себе чісто. (К. г., 1935).

КОЛЬИНДРА, и, ж. Те саме, що коляндра. Ефіроолійна рослина.

КОЛЬОНІЗУВАТИ, ую, уєш. Колонізувати: загарбувати, заселяти, захоплювати, поневолювати вільні території.

На руїнах Сармізеґетузи римляне збудували місто Аполюм, у нім заквартирували свій леґіон и тогди зачели кольонізувати тоту сильну державу – колис сєгаючю аж по Дніпро. (А. Оссендовский).

КОЛЬОНІЯ, її, ж. Колонія.

КОЛЬОНСКА ВОДА, ої и, ж. Засіб для чоловіків після гоління. Одеколон.

КОЛЯДА, и, ж. Колядка. Колядки (коляди) належать до найдавніших пісень. Співають їх під час різдвяних свят. (І. Пелипейко).

КОЛЯНДРА, и, ж. Коріандр. Прянощі. Має приємний пряний запах і смак. Має широке застосування у кулінарії.

КОЛЯРИ, ів, мн. Окуляри, як оптичний прилад для людей із різними захворюваннями зору.

Окуляри мають й інше призначення: сонцезахисні, для виконання газо-й електрозварювальних, токарних й інших робіт.

КОМАНИЦЯ, і, ж., бот. TRIFOLIUM PRATENSE L. Конюшина лучна. Містить глікозиди трифолів та ізотрифолін, ефірну і жирну олії, аскорбінову кислоту, каротин.

Дія: відхаркувальна, сечогінна, потогінна, протизапальна та антисептична.

(Ф. Мамчур).

КОМАШНЯ, і, ж. Поминки в день похорону.

По скінчиній комашни, простибогах и прошші, кладут погрібавну миску на деревишшє, піп шє раз опроважеє мерця и стают штири, або вісім людий, котрі хотє нести мерця, кожний на своїм місци, де хочє нести. (П. Шекерик-Доників).

Це, певно, від слів, «commedere, commassare», разом їсти чи з румунської «massa mare», великий стіл. (С. Витвицький).

КОМИШУЄ. Дебоширить.

КОМІСАРЬ, а, ч., військ. Комісар.

На нашим представленю «Верховинців» у Чернівцях був зі староства комісарь, якийс великий… (П. Шекерик-Доників).

КОМІСНЯК, а, ч. Казенний, солдатський хліб.

КОМУНО-МОСКАЛІ, ів, мн. Представники колишньої влади з 1939 року на теренах Гуцульщини.

Так було до Другої світової війни. Щойно тоді німці або комуно-москалі почали вивозити гуцулів без можливости повернення. Виїжджаючи на заслання чи втікаючи від переслідування, гуцули везли з собою не тільки те, що було потрібно для прожитку, але й те, що «для душі». Виїздили обдаровані вмілостями, знаннями і пам'яттю, а також мистецькими творами й світлинами, щоб у далекій чужині пригадати рідну, улюблену Гуцульщину, та на завжди лишитися вірними Батьківщині. Вони не хотіли забути свого коріння. (М. Луців).

КОНҐРЕСИВКА, и, ж., сад. Сорт груш.

КОНЕЦ, кінця, ч. Кінець. Закінчення.

Боже, Боже… єке шєстє лишень тогди у дітий, коли мама під боком… и в день, и в ночі… коли маєш, дитино, колис… у розлуці вічній найдеш низміркову ціну? Але то вже буде ни повернуте шєстє… На доскінний оперізний жєль і біль душі й серця.

Конец. (Написала Плитка-Горицвіт Параска з Криворівні).

КОНЄ, я, ч., зоол. Кінь.

У вдовиці Семенихи лишилося файнє конє… (Кобаки).

КОНЄК, а, ч., згр. Кінський послід. Конєки додавали в піщаний розчин до рейбування (штукатурення) мащених глинов хатів). (Рожнів).

Ти єго розволочів, користи би тє ни було, та поїв тов нехарев, шо аж имиласи у нім. Тай, Боже прости. Конєками рот єму затикали. Счєзай відци! (О. Манчук).

КОНЄЧІ, я, с., згр. Кінські екскременти.

Замість підлоги – звичайна, добре утрамбована земля, яку перед святами мастили глинов, перемішанов з конєчім (кінськими екскрементами). (Я. Радиш).

КОНІКИ, ів, мн., згр. Екскременти. Кінський послід.

Не до нас, чесних кажучи, кінський послід (по нашому коніки) й досі порядний ґазда додає у харч свиням. (В.Стефак).

КОНОВКА, и, ж. Дерев'яна посудина для води або молока.

КОНОВКАР, я, ч. Майстер з виготовлення коновок.

Перший раз в життю вертає коновкар до домівки сам-саміський. На плечах бесажки з кукурудзами, а під пахвою Чіччина узда. Осінній вітер жене прудко крізь густі бори і дує коновкареві у розмішкану пазуху на груди. (М. Черемшина).

КОНОВКАРИХА, и, ж. Дружина коновкаря.

– Дєдику! Ми устарали Чічці сінця, три в'єзці устарали!

Коновкар не відзивається.

Улітає до хати назад коновкариха і з перепудженим поглядом питається розпуку прочуваючим голосом...

(М.Черемшина).

КОНЬИ, я, ч., зоол. Кінь. Старого коньи треба привьизувати до фири, йку кєгнут молоді лошиці. (О.Ковалюк).

КОНРОБАНТА, и, ж. Контрабанда. (італ. contrabbando, від contra – проти...).

«Кури, кури, Иванку, вже бізівно вид сегодне конробант у люлецци, бо вид учєре, то я вже ни до него. Ану подивиси, хло, єк

мнє излагодити кутскі левізоре за тото, шо я помагав ловити тітінарів тай шукав у людий конробанту. Так ми си добре виддєчіли, шо мало ми й ребра ни поломили. Узєли на старість ми здоров'Є, Біг би їх побив та покарав». (П. Шекерик-Доників).

КОНСОМОЛКА, и, ж. Комсомолка. Член ЛКСМУ. Активна помічниця КПУ...

– Єк вас туда взєли?

– Єк?.. Так: була в консомолі, – хіхікнула баба в кулак. – Консомолка, – аж зайшлася сміхом баба, – сорокового року… Тий уночи прийшли за мнов. Прийшли, а тато (страшне хотів, аби не датиси). Каже «Нема'ї дома – п'шла на Вербовец до діда». (В. Шкурган).

КОНТРОВЕРСІЯ, ї, ж. Розбіжність, спірне питання, суперечка.

КОНТРОЛЄР, а, ч. Контролер.

... а то Івана Ґенсецкого як контролєра…
(Ю. Ґулюк).

КОНТРОФЕЗИВНИЙ, ого, ч. Спрямований проти наступу.

КОНЮХАР, я, ч. Той, що доглядає за кіньми.

Кажут, шо лісна ніколи би си ни вселепила тих мушшін, шо вни ни є стєгливі до чєлідини, тих, шо уни зачєп'єт будь-котру чєлідину, тай перемітуют чєлідьов, єк конюхарі кіньми.
(П. Шекерик-Доників).

КООПЕРАТИВА, и, ж. Крамниця. Магазин. Склеп. Заклад торгівлі.

КОПАНИЦІ, ь, мн. Середньої величини санки, переважно саморобні.

КОПИЛ, а, ч., згр. Нагуляна, позашлюбна дитина.

Копил бексає на все горло, бо розпусний, не має дьиді, аби сокиров загрозив, зубами заскреготав. (М. Черемшина).

КОПИЛЄ, а, ч., образл. Байстрюк.

КОПИТО, а, с. Формак для виготовлення постолів. Металева підставка для ремонту взуття.

Паралельно кум зробив мені «копито» (формак), я натягла на нього шкіру – і вийшли постоли. (І. Петрусеняк).

КОПИЦЬИ, і, ж. Копиця отави чи сіна.

КОПИЦЬИ, і, ж., образл. Повна жінка.

Шо ви в руських попацили,
Файна молодице?
Туди пішла, як тачілка,
Відти – як копицьи.
(Д. Коренюк).

КОПНЯК, а, ч. Стусан ногою. Удар ногою у задницю.

КОПЦІ, ів, мн., військ. Військо польське.

У 1939 році там квартирували копці – войсько польске… (І. Зеленчук).

КОРБА, и, ж., буд. Ручка у валі цимбриня для витягування води з криниці, а також у січкарні, точилі…

КОРБАЧ, а, ч. Батіг. Нагайка.

Грошей заробльив багато,
Лиш як пальцем стукне.
Але каже пословиця:
В кінци корбач пукне.
(Д. Коренюк).

КОРЕНИЦЯ, і, ж., муз. Ріг.

Паралельно із трембітами, але вже не так часто, Михайло Васильович займається виготовленням корениць, так званих «рогів», тільки за основу бере викорчуване коріння смереки. А далі хід роботи такий же, як і з трембітою: обробити зверху, розпилити, вишкіблити, склеїти… (І. Петрусеняк).

КОРИТАРЬ, я, ч. Майстер, що виготовляв дерев'яні корита.

– Теперечки вже тєжко найти коритаря. А корито – потрібна річ у селі: заміс на колачі чи паски зробити, насієти муки, перевіяти осенев нову урожю фасуль и инче.
(Я. Щербань).

КОРІНЬИЧКО, а, мн., бот. Коріння. Коренева система.

Кілько в лісі коріньичка сухого, сирого,
Та я тілько хлопців маю про тебе одного.
(Н. Тимчук).

КОРЗАН, а, ч., образл. Старий чоловік.

КОРЗАНИ, ів, мн., образл. Таку прозиванку мають жителі Рожнова.

КОРЗАНИ, ів, мн. Зношене взуття.

Таже бісиця унадиласи игратиси в корзанєх. А на цес раз лиш був один корзан, тай у цес корзан забила обі нозі, шє й до того обмотала ременем туго. (П. Плитка-Горицвіт).

Заговорила до себе, а ти не відізвався ні словом – упав на лавицю і зараз заснув. Нехай спить, – сказала я, – стягла з твоїх ніг замерзлі корзани й укрила тебе двома ліжниками… (М. Ломацький).

КОРКЄЧЬКА, и, ж., зоол. Бажання. Охота до парування. Прагнення займатися яким-небудь видом діяльності.

Кортєчька мні самого піднімала. Тай, від цеї коркєчькє хотілоси поїхати, хоть, богдай, у Босню. Трохє світа повидіти, тай, заробити ґрейцеря. (П.Плитка-Горицвіт).

КОРКОДУШІ, уш, мн., сад. Алича з родини сливових.

КОРМАНИШ, а, ч. Людина, яка сплавляє ліс. Те, що й керманич.

КОРНАҐА, и, ж., бот. Зломана гілка.

Після буревію на молодих єблінках типер стирчє корнаґі. (М. Рожен).

КОРНЄТИ, єю, єєш. Будити. Родбуджувати.

КОРОВ'ЄК, а, ч., зоол. Коров'ячий екскремент.

– Міха, до вакна додай коров'єку, то ни буде шкодити корі садовини. (Тюдів).

КОРОЇД-ДРУКАР, а я, ч., зоол. Шкідник, який нищить ялинники в українській частині Карпат. Там, де ця смерека росте, уся площа, або її частина, яка розташована на схилі, всихає. Якраз вона і стає осередком для відпрацювання короїдом. (Р. Приступа).

КОРОННИЙ, ого, ч. Державний, урядовий, призначений королем…

Яблонівським ключем володів спочатку руський воєвода, великий коронний гетьман Станіслав Яблоновський. (В. Курищук).

КОРТЄЧЄ, ого,с. Дуже бажане. Цікаве.

Бахуру було кортєчє самому повести коний за плугом. (Уторопи).

КОРТЄЧИЙ, ого, ч. Охочий. Беручкий до чого-небудь.

КОРТЄЧКА, и, ж. Бажання. Охота.

КОРТИТ. Є бажання. Хочеться.

Єк би в житті кєжко ни приходилоси, в мене в душі так засновано, що кортит заспівати. То, певно, дар від Бога. (Я. Поп'юк).

КОРТЬИЧКА, и, ж., зоол. Жага тварини здійснити статевий акт.

КОРУШИНА, и, ж. Кожушина – верхній одяг із овечих шкір.

Баба добула з бочки сорочку і корушину і кинула дівчині в лице.(М. Черемшина).

КОРУШИНКА, и, ж., зменш. Кожушинка.

Йванкові дуже пасувала нова корушинка в цегорічних колідниках. (Розтоки).

КОРЧІ, ів, мн., мед. Судома – раптове скорочення м'язів, спричинене болями тих чи інших органів людини, переохолодженням, ударами і т. д.

Хлопчішя имили корчі тому, шьо в ставку була студена вода… (Яблунів).

КОРЧІКЄ, ів, мн. Кущики. Кущі. Там, попід корчікє, були файні підпеньки. (Яворів).

КОРЧУГА, и, ж. Короткі сани.

... на закінченє… єк же вийти нам из хати, коли «він», аді, дальше сидить у хоромах на корчузі і гойдатси… (І. Пелипейко).

КОРЧУГИ, уг, мн. Сани, що складаються, здебільшого з двох частин і призначені для транспортування довгих вантажів.

КОРЧУГИ, уг, мн. Короткі сани, переважно з двох частин, з'єднаних тросами або ланцюгами для транспортування довгої деревини чи матеріалів з неї: дошок, кізлів, ліґарів, платвів, протесів.

КОРЧЬОГИ, ьог, мн. Те ж саме, що й корчуги.

Їсти зварит, коло городів ходит, траву укосит, корчьогу полагодит й шлею на коня зшиєт. (О. Манчук).

КОРЧЬ, а, ч., бот. Кущ: ожини, малини, ялівцю.

КОРЬШМА, и, ж. Корчма. Шинок.

З того чєсу пишов цісарскєй син у світ. Искрізь він, сараку, був. Навіть, у Косові та в Кутах у одній корьшмі підстелювали 'му дорогу паперовими грішми, бо ж це син царскєй. (П. Плитка-Горицвіт).

КОРШЬМА, и, ж. Корчма. Кнайпа.

Аж лєчно, кілько то коршьмів у Вас на Гуцульщині! Чєсом одна пілє одної стоют рєдом, так, шоби подумав хтос, шо це село ни христєнцке! А відий ни у однім селі бирше коршьмів видитси, єк хрестів!

(А. Шептицький).

КОС, а, ч., іст. Ім'я ймовірного першого поселенця чи засновника Косова, що як село існував з 1318 р. Галицьким князем у той час був Лев ІІ. Польський дослідник Ян Фальковський у праці Polnocno – wschodnie pogranicze Huculszczyzny (Львів, 1938) подає переказ, що першим газдою Старого Косова був Косовин, звідки й пішла назва села (2.26). (І. Пелипейко).

КОСИЦЯ, і, ж. Те, що й деревце, як покривають хату.

Як покривали хату, з правого боку проти сонця, до «зимця» прибивали «косицю». Косицю робили з вершечка смерічки (з дзьобка). Вбирали її як весільне деревце – кольоровою фарбованою вовною і різними прикрасами. Майстер прибивав косицю, і тоді вже покривали хату. (Ясіня).

КОСІВ, ова, ч., геогр.. Місто виникло 1564 року біля солеварні неподалік села Косово і спочатку мало назву Риків. Згодом перейняло назву села, яке стало зватися Старим Косовом. Село Косово виникло 1318 року, перша письмова згадка про нього походить з XV століття. Це дарча грамота литовського князя Свидригайла боярину Владові Драгосиновичу, датована 31 серпня 1424 року. За часів Польщі від 1934 до 1939 року місто мало назву Косів Гуцульський. (І. Пелипейко).

КОТЕВ, котла, ч. Банєк. Металева посудина.

КОТЕЛ, котла, ч. Посудина, яка підвішується. Казан.

З другого тисячоліття до н. е. і до наших днів його виготовляли з міді. Котел вважався у кімерійців подарунком богів, тому був найшанованішою річчю. Відгінне тваринництво і полонинська проста, але дуже ефективна технологія переробки молока була найвидатнішим творчим винаходом кімерійських рахманів-мудреців. Завдяки виготовленню запасів калорійної, молочної та м'ясної їжі ця технологія давала і тепер дає можливість верховинцям успішно, з піснями-коломийками, з щоденною майстерною творчістю виживати у суворих гірських умовах. (Ю. Боберський, Ю. Боберський-молод.).

КОТЄТ. Народжують. Дають приплід.

На вівці треба мати теплі хліви, аби єгнєта ни мерзли, єк си вівці уночі котєт.
(П. Шекерик-Доників).

КОТЄТА, котєт, мн., зоол. Кошенята. Малята кішки.

Гишькалиси один з другим єк тоти малі котєта. (П. Плитка-Горицвіт).

КОТИКИ СРІБЕРНІ, ів их, мн. Бечка.
Вербної неділі
Я ні з ким не бився,
Я на гілку-панну
Молячись дивився.
Ива, Іва, Єва
В церкві – не в корчмі,
В церкві – не в майстерні,
Гілка кришталева,
Котики сріберні. (Д. Павличко).

КОТИКИ, ів, мн., анат. Кісточки внизу ніг(перед стопами).

КОТЮГА, и, ч., зоол. Старий пес.
Може, від угорського «котюг»...
(С. Витвицький).

КОЎБОК, бка, ч. Ковбок. Колода.

...а викігне ци коўбок у наглу стромінь, ци копицу сіна з такої обочі, шо впорожні кєшко війти. (Ю. Бурчак).

КОЎНІР, а, ч. Комір.

«Тий йик мини ньи вірити – Дивітси на коўнір». (А. Василів).

КОЧЄН, а, ч., бот. Качан – серцевина капусти, недоїдені яблуко чи груша. Початок кукурудза, тобто молочної спілості.

КОЧЄТИСИ, юси, єшси. Котитися. Качатися.

Кочєлиси вози згори... (С. Шкрібляк).

КОШЄРА, и, ж., буд. Кошара. Тимчасово загороджене місце для овець на полонині. Тут же є: застайка для ночівлі чабанів, струнка для доїння овець.

Уздовж кошєри подекуди кладут черлену блєнду аби вна вночи пуджєла витцив вовків. (Яловичора).

При випасі овец на полонинах, гноїмо полонини, измінюванєм овечьих кошєрий. Є тото старий и дуже добрий спосіб гноїння полонин. (К. г., 1935).

КОШЄРНА, ої, ж. Дозволена їжа в євреїв, шо раніше мешкали на Гуцульщині.

КОШЄРУВАНЄ, я, с. Кошарування – метод почергової зміни місць для кошар.

КОШИКАРСТВО, а, с. Рід заняття з виготовлення кошиків з лози для освячення пасок на Великдень.

КОШІЛЬ, я, ч. Кошик, сплетений з лозини.

КОШІРА, и, ж. Те ж саме, що й кошара, кошєра.

Були зроблені кошіри, полонина, вівці, корови, стая, начіні, убрані, кужухи, сардаки, кресані (всьо то було старовіцке). (І. Зеленчук).

КОШНИЦЯ, і, ж., буд. Споруда з дахом, сплетена з ліщинового гілля заввишки 3-4 метри, в якій сушать шульки кукурудзи.

КОШУЛЯ, і, ж. Чоловіча сорочка. Основою чоловічого народного строю гуцулів була довга, нижче пояса, сорочка («кошуля»). Низ сорочки опускали поверх штанів. (Р. Пилип).

КОШУТ, а, ч., бот. Кошур. Стебла та листя кукурудзи. Лабудз. Кукурудзиня.

Лиш тепер Катруся помітила козу. Гафія, гійкаючи, відтягувала її від кукурудзяного кошуту, прив'язувала на кругляку. (В. Шкурган).

КОШЮЛИК, а, ч. Те саме, що кошіль.

КРАЇЧОК, чка, ч. Край. Краєчок. Частинка кого-небудь.

...шо то здаєтци мріют про далеку північьну вітчєну, відків лиш країчьком засєгнув був Карпати воєвничєй нарід ґотів.
(А. Оссендовский).

КРАЙКА, и, ж. Пояс художнього ткацтва.

КРАК, а, ч., бот. Звисла на дереві зламана гілка.

КРАСУЛЯ, і, ж. Дуже вродлива, красива.

А гуцулочка – це пишнопера пава, що ніде у світі таку другу знайти.
(М. Ломацький).

КРАСУНЬ, я, ч. Красень.

Гуцул у своїй ноші, це красунь, що не надивитись на нього, ні намалювати його. (М. Ломацький).

КРАШЕНИНА, и, ж. Пофарбована тканина.

КРАШЕНИЦІ, иць, мн. Сукняні портіниці, пофарбовані в черлений колір.

КРАШЕНЯК, а, ч. Червоний або чорний сардан.

КРАШШЕ, ого, с. Краще. Вживається для того, щоб підсилити перевагу чогось над чимось.

Музика зайграла так, що, здаєтси ми, крашше на весілю ни йграла. (В. Зеленчук).

КРЕДЕНЦ, а, ч. Шафа для посуду, зроблена в національному стилі: з елементами випилювання, рельєфної різьби. Те, що й кухонний буфет.

КРЕПІР, ору, ч. Вбити когось. Замордувати.

КРЕПНУТИ, у, еш. Вмерти. Загинути.

Грицько так міг крепнути від тої самогонки, якби його не вратували. (Пістинь).

КРЕСАНЯ, і, ж. Капелюх-бриль.

Гуцули шанують усякі зверхні ознаки і місця християнські, як хрести, каплиці, церкви, вже здалека перед кождим таким місцем здіймають «кресаню» (капелюх), та перехрестившись говорять «Оченаш». (В. Шухевич).

Се є прехтичьний головний убір, бо й и голу ни пече и сонце очі ни засліп'еї.

То є ў гуцулів буденна і прилюдна кресаня – щоденний і свєтковий капелюх. (Г. Кутащук).

КРЕСИВО, а, с. Кресало, призначене для добування вогню.

КРИЎДА, и, ж. Кривда.

Блудство робит людєм таку криўду,.. (А.Шептицький).

КРИВИЙ СТАРТЕР, ого а, ч. Рукоятка, з допомогою якої заводять бензиновий мотор при несправностях акумулятора, стартера…

КРИВОРІВСЬКИЙ, ого, ч. Криворівнянський.

– Ану, цитьте!

– Ксьондз криворівський хоче проповідь казати. (О. Манчук).

КРИДЕНЕЦЬ, нця, ч. Буфет. Те саме, що креденц.

І почалися жарти: «Щоб хата була багата вуглами і білими пирогами», «Аби ви багато жили і лиха не знали», «Щоб вас люди шанували і ще одну хату збудували», «Аби у цій хаті та у кожній кутині було по дитині», «Щоби креденець угинавси від срібно-золотого посуду…». (Плоска).

КРИЖМА, и, ж., церк. Полотно або постільна білизна до хрещення дитини.

КРИМІНАЛ, у, ч. В'язниця. Тюрма.

КРИМІНАР, а, ч. Криміл. Тюрма.

Ой, сидів єм в кримінарі, дививси з-за ґратів…» (А. Василів).

КРИМІНАР, у, ч. Те саме, що й кримінал, злочинець, засуджений.

Ой, сидів єм в кримінарі, дививси з-за ґратів,

Пріходила ґівчьинонька, немож шось сказати. (А. Василів).

Та дес тот найстарший сидит у тебе, сидів би в кримінарі! (М. Черемшина).

КРИСАНІ, і, ж. Солом'яний капелюх із широкими крисами.

Те саме, що й баршівка, кресаня. Чоловічий фетровий капелюх з прикрасами.

Крисанька напів закочєнка. Оґалянец і пави тай трєсунка, ременес, середно на 3 пряжки, бистрицький. (Ю. Ґулюк).

КРИСЕНТ, а, ч. Окружний уряд. Мабуть, перекручене «крайсамт» (нім).

Ой, як вони написали, дали до крисенту. (І. Пелипейко).

КРИСТЄН, а, ч. Християнин.

КРИЧЄТИ, чю, чєш. Гукати, звати, кликати когось. Підвищувати голос. Сварити.

– Я кричю, кричю. А ти ни відзиваєшси. То так ни можна, дитинко, бо в лісі всєке може бути! (Г. Кутащук).

КРИШИНЬИК, ьика, ч. Жіноча сукняна куртка з червоного домотканого сукна.

Сердаки рахівських гуцулів шили із чорного або темно-коричневого сукна за традиційним народним кроєм. (В. Коцан).

КРІЛИК, кроля, ч., зоол. Кріль. Кролик.

Лиш тогди, брате, маєш бути тихий, єк крілик, ніби, єк хочь, абис мав цілу голову и решту у порєдку. (О. Манчук).

КРІЛИЦІ, і, ж., зоол. Кролиця. Самка кроля.

КРІЛЬИТКО, а, с., зоол. Кролятко.

КРІЛЬИТНИК, а, ч., буд. Кролятник. Спеціально зроблене приміщення для утримування і розведення кролів.

КРІРВАТИ, аю, аєш. Важко працювати.

– Хоть ти не калічка, але ти богацька одиначка, тобі не гарувати, не крірвати з молодюками. (М. Черемшина).

КРІС, а, ч., збр. Гвинтівка. Ґвир. Рушниця.

При ревізії за крісами в Жаб'ю били при допитах Николу Кімейчука Тирандюка. А Лукина Семенюка Харитона, 60-літнього гуцула, били прикладами крісів, кидали на землю, копали ногами. Стріляли біля нього, щоб віддав кріс, якого він ніколи не мав.

(П. Шекерик-Дониклв).

«Беру, – каже, свій кріс та й свого коня, може, борше тоту Україну виборемо».

(М. Черемшина).

КРІСАНЯ, і, ж. Те саме, що крисаня, кресаня.

Шє й крісаню тобі на голові вімалюєт, хоть би и без неї оперед него стоєв.

(О. Манчук).

КРІТКО. Спокійно. Тихо.

КРІШКУ. Трішечки. Чуть-чуть.

КРОВЦЯ, і, ж. Кров.

...кровця ллється, горять села.

(В. Стеф'юк).

КРОЇНИЦЯ, і, ж. Скибки запеченої картоплі на кухонній плиті.

Єкшьо кроїниця стискаєси в кулаці, то готова. (Рожнів).

КРОЛЄТИНА, и, ж. Кролятина.

КРОЛЄТНИК, а, ч., буд. Приміщення, або спеціальні конструкції для утримання кролів. Кролятник.

«КРОПАЧЕК», а, ч. Магазинний кріс.

Цей вид зброї розробив свого часу капітан австрійського війська Альфред Кропочек. (Р. Коваль).

КРОПЛІ, крапель, мн., мед. Краплі: очні, для носа, запалення вух.

На тобі, – каже, – оцу реціпку, иди до аптики, а там відадєт тобі таку кроплю, шо 'ї видразу лекше буде. Меш ї, – каже, – давати по десіть цяток рано, у полудне, тай у вечір. Ну тий, гадайте собі, дав мині аптекарь ту кроплю у такій маленькій флєшечці, шо з пушок і не видко. (О. Манчук).

КРОСНА, сен, мн. Спеціальний верстат з дерев'яних брусків з двох Х-подібних стояків і паралельно з'єднаних для розпилювання на них поперечною пилою дров.

В останні роки кросна вже робили й з металевих заготовок. (П. Біленчук).

КРУГЛЄК, а, ч. Вид танцю. Коло.

Лов'єтци за руки у круглєк и танцуют за сонцем. (П. Шекерик-Доників).

«КРУГЛЄК», а, ч. Традиційний гуцульський танець у виконанні колєдників.

Колєдники, єк виходєт з хати, то йдет з ними надвір ґазда з ґаздинев и стаєт на задвірю з флєшев горівки в руках, а наоколо них лов'єтси в півколесо колєдники у «круглєк».

В «круглєку» змітуют колєдники свої шепки й бартки ґаздам под ноги, тай за скрипков и голосом тримбіти крутєтси за сонцем, приданцовуючі ногами «круглєка».

(П. Шекерик-Доників).

КРУТЄТЦИ. Крутяться.

За нев молодіки так крутєтци...

(В. Дмитрюк).

КСЙОНДЗ, а, ч., церк. Польський священик.

А що ксьондзи попирали «Просьвіту», то до цих нових читалень ксьондзи уже не могли належати... (Ю. Ґулюк).

КУБАСА, и, ж. Ковбаса. Кишка, начинена фаршем.

КУБАСЄНКА, и, ж. Прошліфовані свинські кишки для виготовлення ковбаси.

КУБАСНИЦЯ, і, ж. Те ж саме, що й кубасєнка.

КУБЕЛЬ, кубля, ч., зоол. Дрібна річкова риба: коблик, ковблик – пічкур.

Найсмачнішою для дітей була впіймана ними дрібна риба «наресниці», «кублі», невеличні «клені» і спечена на грубці на листі паперу. (Я. Радиш).

КУБІКУВАТИ, ую, уєш. З допомогою клюпи вимірювати кількість лісу-круглєка в кубометрах.

Вона перебирала дарабу: мала клюпу і кубік табелію. То кубікувала і писала фактуру. Ми одну лишили у Віжниці, завидця там розписувавси, а другу забирав з собов і видавав у бухгалтерію. (В. Дмитрюк).

КУВОЧІ. Квоче.

... баба Настя навчила мене «смотрити» курей, щоб визначити чи ця курка сегодне з яйцем», купати курку, яка замість того, щоб «нестиси» – кувочі»... (Я. Радиш).

КУГУТ, а, ч., зоол. Півень.

А коли в діда запитали, чого вин кугута пожєлував, то вин сказав, шо кугут ни винний, вин єйця любасам ни несе. (Я. Поп'юк).

Єк запієли на Василія по опівночі перші кугути, то вуйна зо мнов поза хатов на зимі палила пометки, назбирані вид Риздва до Василія в хаті. Назбитки прикривала мисков три рази половінь из ватри на пометках, аби гадали тоти, шо сокотєт досвіта на Василія гроші, шо то в діда за хатов гроші горєт.

(П. Шекерик-Доників).

КУГУТИКИ, ів, мн. Те саме, що кульчики, сережки.

Годитси дівчатам пробивати вуха для кугутиків тогди, коли цвіте малай – глід. (Косів).

КУЖБА, и, ж. Гак, або груба планка, що кріпиться до берфели для казанів (банєків).

При середній стіні стоїть у петлях верклюг – то є стовп, що може крутитися – на своїй осі. Від нього йде роздвоєне коліно, і в тих вилках ходить кужба чи берфела – досить груба, витесана з дерева пластина з дірками. Вона, як то кажуть гуцули, заклєбучена, має на кінці клєбуку, крюк, що на нього вішається котел. (Г. Хоткевич).

КУЖЕЛЬ, я, ч. Волокно. Прєдиво.

Їх намотують на кожівку (кужівку). Вдома у нас ні баба, ні мати не забували звиклих для себе «прєдива» та «повісма». Саме тому на городі завжди вирощували коноплі та коловатниці. Потім баба їх у невеличких «оберемчіках» вимочювала у Гнилици», висушувала», «тіпала на терлици», «перепускала» через спеціальний пристрій – дергавку (товста дошка довжиною десь 60-70 см, посередині якої був круг із шестисантиметровими загостреними цвяхами) та «чісала» на дерев'яному гребені. (Я. Радиш).

КУЖІВКА. и, ж. Те саме, що й кожівка. Акуратна палиця, заввишки 1,2-1,5 м, із зубчиками в формі остриви для куделі (прєдева), яку встановлюють у спеціальну дірку в лавиці чи стільці. А тоді вже прядуть нитки веретеном.

КУДЕЛЯ, і, ж. Намотане на кожівку (кужівку) волокно конопель, льону чи вовни, з якого веретеном прядуть нитки.

КУКУРІҐАТИ. Кукурікати. Піяти.

Дес у третий годині ночі бисаги на лавици стали пидскакувати тай кукуріґати.

(Я. Поп'юк).

КУКУЦ, а, ч. Це – невеличкий хлібець, що його давали у свята за померші душі.

(М. Савчук).

КУКУЦ, а, ч. Спеціально спечений маленький хліб, схожий на проскурку, який дарують дітям у Живний четвер.

КУКУЦ, а, ч. Хлібчик, котрий є складовою «мисок» – поховального обряду (комашні).

Декотрими селами лагодє таки в миски, вид чього и пишла назва «миски», але в нас таки складают без мисок, лише извут «миски».

Найбідніший чьоловік искладає 3 миски, инчий 5 мисок и так складают дехто 7, 9, 12, 15, 18, 24 і 30 мисок, кождий проти свого стану і укєку. Бирше вид 30 мисок ніхто ни складає. Домашні складают найбирше до 18 мисок, решту складают своєки.

Кожда миска складаєси: 5 кукуців або 1 великий хліб, або 5 колачів; кавалок бриндзи; дехто кладе сливи, єблука, оріхи волоскі або ліскові і 1 свічка-одиниця. (П. Шекерик-Доників).

КУЛЕША, і, ж. Страва з кукурудзяного борошна. Кулеша, компот (цей напій вдома був завжди), варена картопля, суп (але називали його борщем: 2-3 рази на тиждень), вечором – варене молоко (варилося в чугунку після приготування кулеші, я завжди просив маму вишкрептати для мене банячок – смакота! – це було щоденною їжею. (Я. Радиш).

КУЛЕШІНИК, а ч. Чавунний баняк з опуклим дном для варіння кулеші, рідше банушу.

КУЛЕШІ, і, ж. Густа страва з кукурудзяного борошна (ґрисіку) на воді й вивернена на спеціальний кружок: для споживання з молоком і м'ясопродуктами, грибами та ягодами.

КУЛЕШІР, а, ч. Виточена або вистругана дерев'яна кругла паличка завдовжки 25-30 см для вимішування кулеші при її варінні.

КУЛЕШЯ, і, ж. Те саме, що кулеша, кулеші.

Апельсини й мандарини тут родити будут,
Смак кулеші, будза й бринзі гуцули забудут!
Про ковбасу та й про сало зачнут забувати,
Замість свиней гуцул буде кенгуру тримати! (М. Негрич).

КУЛІМЕТ, а, ч., збр. Кулемет.

– ...йшли туда дивитиси. Ші були наші тато, а ті прийшли тай розказали, шо там німці людий кладут у шараґ у і... з кулімета. Ті лиш падают туда... у тот шанец.

(В. Шкурган).

КУЛКО, а, с. Коло. Кочіло. Круг.

КУЛЬБАЧІНИК, а, ч. Призиванка жителю Космача... Кульбачіники, бо опиралися на кульбаки – палиці. (М. Савчук).

КУЛЬБАЧІТИСИ, чуси, чишси. Клубочітиси. Згинатися у клубок від будь-якого болю.

Шош враз закульбачілоси и пишла раптивка. (Криворівня).

КУЛЬБАВКА, и, ж., бот. Кульбаба лікарська.

КУЛЯ ЗЕМСКА, і ої, ж. Планета, яка є третьою від Сонця. (К. г., 1935).

КУМБУК, а, ч., бот. Дерево, у якого зрубаний вершок, крона (гілки) росте вшир.

Кумбуків у мене, видиш, кіко. Видиш, єкі хіхлаті густо, єк руно на вівци. А вно й добре.

Дійсно, по стоїщу видно було багато невисоких смерек, що їм іще в молодості було утято вершок. Така смерека вже не росте в височінь, а розкладається вшир, стає кристалою, гілчастою. Вверху густо проростає суччям, а внизу з неї обвисають хвости – сухе галуззя, вкрите мохом. Таку смереку і вітер не повалить, бо вона низька. Ватаг аж наче любувався своїми кумбуками. (Г. Хоткевич).

КУНДОСИТИ, шу, сиш. Термосати, вправно щось робити.

Єк лишень ранок настав, шше в Чьорногорі мало шо витко було сонця, а ми вже кундосилиси на панцкому дроворубі. (П. Плитка-Горицвіт).

КУНТЕТНА, ої, ж. Вдоволена, задоволена гостиною.

Ци сте кунтетні? Дуже-м кунтетна.

(І. Жеґуц).

КУПАЖНИЙ МІД, ого меду, ч., бдж. Підроблений мед з добавкою муки сушених трав.

КУПЛЯ, і, ж. Велика металева пряжка в солдатському паску (ремені).

КУРБАЛО, а, с. Глибоке місце в річці. Бульбона. Плесо.

…йиго історія так стара, єк стара, єк старі є звалишшя скал на Грамітним і скаменілі смерекові колоди в курбалах Черемошів.

(А. Оссендовский).

КУРИННИК, а, ч., буд. Курник. Приміщення для курей. Те саме, що карник.

Пишла робити звірку їєц у куриннику…

(Я. Поп'юк).

КУРИЩЕ, а, с. Вогнище. Напередодні Юрія селяни довкіл розпалювали вогнища («курища»), щоб дим відлякував відьом. (Путила).

КУРІК, а, ч. Курячий послід. Та й ще кинув у той розчин куріків дві жмені. (М. Савчук).

КУРІНЄ, я, с. Куриво. Куріння. Палити… на курінє приносиш той папір. (Б. Радиш-Маринюк).

КУРІЧКА, и, ж. Курячий послід.

То є дуже добре розводити курічки водов і під дошь тотим підсипати підгорнену барабулю. Вна файно си котит. (Я. Щербань).

КУРМАН, а, ч. Те саме, що й воловід.

Вже набиті бриндзив бирбиниці об'ьизували курманами, клали на коньи з двох боків і терьх їхав у сило роздавати людим ріди, або на продаж. (А. Малкович).

КУРМАН, а, ч. Міцна мотузка домашнього або фабричного виробництва.

КУРМЕЙ, я, ч. Те саме, що курман.

Він закинув курмей на шию і наперся вставати, але ноги не пускали.

(М. Черемшина).

КУРНЄНКА, и, ж., буд. Курнєна хата. Задимлена хата.

Комина у ґраждах нима. Прості печі ни мают кагли тай дим з них розходит си по хаті. Такі хати є простими і називаютси «курнєнки». В таких курнєнках жили шє старовіцкі гуцули дуже давно – шє за панщини тай за Довбуша. Типер нарід на Гуцульщині вже поступовий, а курнєнок вже нима…

(К. г., 1935).

КУРУЗ, а, ч., бот. Зернова культура – кукурудза, з борошна якої готують кулешу, бануш, боришіник…

«Їк куруз запріде до Івана, то убере їк пана. А їк запріде до Ілі – буде у млині. Курузок не можна підрубувати сапов – він виросте кєловим…». (Я. Радиш).

КУРІЧІЙ, я, ч., згр. Так називали чоловіка, котрий з карників у людий крав кури.

КУРУШИНА, и, ж. Кожух-безрукавка.

– Їк живий, – сказав тоді вуйко Федір і додав, – навіть у позиченій тростінецкій курушині… (Я. Радиш).

КУТАНЄ, я, с. Догляд за худобою і птицею.

Молода Ганнуся кутає чималу групу поросят. (М. Скавуляк).

КУТАСИ, ів, мн. Кольорові китиці з ниток, котрі є прикрасами на гуцульській убері.

Бо то гріх після посту на кептарі відстригати кутаси… (Т. Девдюк).

КУТАТИ, аю, аєш. Добре доглядати.

Кінь «гуцулик» є і тепер, зокрема в осередках глибинних гуцульських сіл, улюбленою твариною. Про нього господарі дбають особливо. Його кутають, як члена родини.

(Ю. Боберський).

КУТЬИЧЬОК, чка, ч., буд. Кутик, куточок у вигляді малої кімнати.

Я хотіла би мати свій, хоть маленький, кутьичьок, аби малюватьи… Малюватьи й писатьи… (Б. Радиш-Маринюк).

КУТЮГА, и, ж., зоол. Собака.

Гість підійшов до воріт, обганяється від собаки.

– Узміт кутюгу… Кутюку узміт…

Василь відігнав пса.

(Г. Хоткевич).

КУФАЙКА, и, ж. Фуфайка – тепла ватняна куртка. Нам видали табірну форму: валянки, штани, куфайку, бушлат і шапку…

(Я. Радиш).

КУХАРЬКА, и, ж. Кухарка. Людина, яка вміє готувати їжу. Лишилиси кухарьки, музиканти тай шє ни гет усі гості розійшлиси. (В. Зеленчук).

КУХНЯ РАХІВЩИНИ, і и., ж. Складова кухня Гуцульщини.

Про гуцульську кухню хочеться складати пісні. Гомбівці, фанки, токан із сиром, ріпляники, лангоші, тертиник, бурчиник…
(О. Треб'єв).

КУЦКАН, а, ч., згр. Призиванка жителів с-ща Кути і с. Старих Кут.

То куцкани мают файні сорти вина (винограду). (Вижниця).

КУЧЄРЄВЕ, ого, с. Кучеряве. В кучерях.

Тєжко би було вишукати на єрмарку, або на храмі в гурмі і переважно і чисто руский, славянцкий тип! Уже частіше и єк густо, падут у вочі вирлові носи, темні очі, горді голови и сильні римскі підборідки, рухливі, широкоплечі, мадярскі постати, продовгваті смаглеві лиця и кучєрєве волоске волосє…
(А. Оссендовский).

КУЧІРЄВИЙ, ого, ч. Кучерявий.

…потрібно використати щільну деревину, «шкідоватої смереки» із високогір'я Українських Карпат і звивисту деревину «кучірєвого євора»… (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

КУЧІРИКЄ, ів, мн. Кучері. Кручений чупр.

Я трохє гошила сама свою біду одовину. Рік сми го шшінувала, й на набутчік ни глипнула, навіть, из-за порога. А витак трошки пімше потігло на тоту скрипку. Тай на тоти кучірикє намальовані. (П. Плитка-Горицвіт).

КУШЄТИ, єю, єш. Пробувати на смак якусь страву. Смакувати. Дегустувати.

КУШКАТИЙ, ого, ч., образл. Довгоносий. Носатий.

КУШМАТЄ, я, с. Простенька вберя. Лудинє. Одяг.

КУШНЬИРИТИ, ьирю, ьириш. Займатися кушнірством – вичинкою шкір і виготовленням з них кожухів, кожушин, рукавиць, шапок.

КУШТУР, а, ч. Костур. Милиця.

КУШЬ-КУШЬ-КУШЬ!, виг., який уживають для відганяння овець. Те саме, що акушь.

КЦЬО-КЦЬ-КЦЬО!, виг. Його вживають для кликання кіз.

– Кцьо-кць-кцьо!.. – ласкаво закликає пастух яку вередливу козу, а сам хитро, боком наближається, щоб охнути коротеньким бучком швирка та хоч злість зігнати. (Г. Хоткевич).

Л

ЛАБА, и, ж., анат. Нога людини.

– Ти, Васи, скажи своїм дітем, аби бирше їх лаби ни було в моїх єгодах! (Тюдів).

ЛАБАТА СПІДНИЦЯ, ої ці, ж. І те ж саме зі спідницею: чорне тло, а по нім – великі червоні і темно-вишневі квіти. Такі спідниці ще називають лабатими. (І. Лазоришин).

ЛАБУЗ, а, ч., бот. Те саме, що й кошут, кошур. В основному стебла та листя кукурудзи.

– Шляжеґ би ті трафив! Ану!.. Т-тобі отавки мало?! Т-тобі ші траба лабузу? (В. Шкурган).

ЛАБУЗИНІ, я, с., бот. Кукурудзиння. Кошут.

ЛАГОЇТИ, ою, оїш. Заспокоювати. Примирювати.

ЛАДУНОК, нку, ч., збр. Вантаж.

Достойник запитував його, що се такого сталося з його проектом достави церезину, і для чого наміри його розбилися, і чи, може, він продав свій патент «Спілці земного воску», котра давно вже зробила з св. синодом контракт на тоту доставку, зложила 100 000 рублів кавції і швидко має постачати перший ладунок… (І. Франко).

ЛАДУНОК, нку, ч. Частина рушниці.

ЛАЗ, а, ч. Лука. Левада. Ділянка травостою., призначена для пасовища чи сіножатей.

ЛАЙДАК, а, ч., лайл. Ледар. Нероба. Пустун.

ЛАЙДАКУВАТИ, ую, уєш. Дармувати.

ЛАКІМ. Є звичка. Має звичку. Може щось накоїти. Ухильний.

ЛАНДРУВАТИ, ую, уєш. Мандрувати. Ходити в походи.

ЛАНЦИ, нців, мн. Ланцюги.

Тріщать ланци, тріщать тюрми,
Рождество Правди, Месії. (П. Корнеюк).

ЛАПАТАЧЄ, я, с. Відходи з лісопилки. Обрізки. Шаламачє.

ЛАСИЦЯ, і, ж., зоол. Ласка – маленька прудка хижа тваринка.

Жоден лісовий звірок не є таким шанованим у горах, як ласиця. Свято Уласія обходять урочисто, аби задобрити ласицю, аби вона не робила шкоди, аби укусами не затруювала людей і худобу. Аби ображена,

хоч і невідомо чим, вона не підмовляла інші злі й небезпечні сили і щоби вони за неї не заступалися. І, напевно, ласки знали про це, бо давнішими роками зовсім не боялися людей. (С. Вінценз).

ЛАТИТИ, лачу, латиш, буд. Прибивати лати поверх кізлів.

ЛАТРАТИ, аю, аєш. Галасувати. Кричати.

ЛАХИ, ів, мн. Дуже старий і поношений одяг. Йому вони трохи платили і давали з себе вже старі подерті лахи. (М. Скавуляк).

ЛЕВІЗОР, а, ч. Ревізор. Контролер з окремих видів діяльності.

Ану подивиси, хло, єк мнє излагодили кутскі левізоре за тото, шо я помогав ловити тітінарів… (П. Шекерик-Доників).

ЛЕГКОВУШКА, и, ж., техн. Легковий автомобіль.

Легковушка до Косова з Коломиї заїде дес за 40 мінут. (Косів).

ЛЕҐЕЙДОВАТИЙ, ого, ч., згр. Вайлуватий. Заторможений.

ЛЕЙБАН, а, ч. Чоловічий піджак.

…клав її у внутрішню верхню кишеню лейбана. (Л.-П. Стринадюк).

ЛЕЙБИК, а, ч. Літній верхній жіночий одяг.

ЛЕКШЕ. Легко. Легше.

На добавок засадив відразу ключника Шкрибайла на два тижні до арешту. Від цього нам дрібочку лекше стало на душі. (Р. Коваль).

ЛЕКШИЙ, ого, ч. Легкий. Легший.

ЛЕЛІЯ, її, ж., бот. Лілія – рослина родини лілійних з пахучою квіткою.

«Мой, мой, – думаю собі, – чи не звела вона тебе із розуму, чи не розлюбила тебе ота запашна лелія?». (М. Черемшина).

ЛЕН, у, ч., бот. Льон.

Коноплі по стелю,
Сорочка по землю,
А лен по коліна. (П. Корнеюк).

ЛЕНЧІ, і, ж. Кормова культура – вика. Її масово сіяли в колишніх колгоспах.

ЛЕСИХА, и, ж. Дружина Леся, Олекси.

ЛЕХКІ, ів, мн., зоол. Легені. Потрух білий.

– Ми лишеньки зарізали свиню тий я усего насмажила. Їжте лехкі, то смашні.

– Діковать. Нам і мнєсо ни тіжке. (Рожнів).

ЛЕЩАТАР, я, ч. Альпійський стрілець.

Та прийшли до нас лещатарь.

ЛЄҐІОН, а, ч., військ. Легіон – вища бойова одиниця у Стародавньому Римі.

ЛЄҐІОНІСТ, а, ч., військ. Легіонер, як воїн, котрий входить у склад леґіону. Однако тодішній історик зазначюєт, шо ни усіх Даків завоював Троян из своїми залізними леґіоністами. (А. Оссендовский).

ЛЄЖУТ. Ляжуть. Упадуть.

Єк вороги лєжут спати – мій миленький прийде. (В. Глібчук).

ЛЄКОВИШШЄ, я, с. Опудало. Страховисько.

ЛЄЛЬО, я, ч. Батько. Тато.

Колис, дужи давно в деяких селах на тата казали лєльо.

ЛЄНКА, и, чол.. Пан. Поміщик. Той, хто не носить народного одягу.

ЛЄНКА, и, ж. Міщанка.

ЛЄРВА, и, ж., вульг. Жінка легкої поведінки. Повія.

ЛЄТРИК, а, ч. Електрик.

ЛЄТРИКА, и, ж. Електрична енергія. Електроосвітлення.

Усередині то також файно було зроблено. Всьо було побілене, був паркет, лєтрика. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ЛЄТРОСТАНЦІЯ, ії, ж., техн. Електростанція.

Як ми робили на лєтростанції, ікос я приходжу тий кажу: «Василю, може, взмемо чвертку?». (М. Лесюк).

ЛЄЧНО, присл. Боязко. Страшно.

ЛЄЦТА, ої, ж., образл. Остання. Погана.

Петро – стражник, а Юрко – війт, а Данило – сука,
Та так бреше на громаду, як лєцта котюга. (М. Павлик).

ЛЄЦТИЙ, ого, ч., образл. Найгірший. Останній, Поганий.

То аби-с знала, єкому-с ґазді п'єтнаціт рік ґарувала, аби-с тємила. Не кривдуйси на мні, моя Чічко, не кривдуй, шо ти упаласи в пусті руки, у лєцтий рід! (М. Черемшина).

ЛЄШУВАТИ, ую, уєш. Бути в пошуках. Шукати щось.

– А ци ни мали бесте роботи икої коло хати, аби ни лєшувати так чужими селами? (Г. Хоткевич).

ЛИЖВА, а, ж. Лижа.

ЛИЖВЯР, а, ч. Лижник.

Особливо популярне селище як спортовий центр для туристів, лижвярів. (І. Сеньків).

ЛИЖЕЧЬКА, и, ж., зменш. Ложечка.

…ані лижечьки, ані мисочки ни впали д'земни. (В. Зеленчук).

ЛИЖКА, и, ж., Ложка.

ЛИЖНИЧЬОК, чька, ч. Зменш. до ліжник.

Я лижничьок постелила, лижничком си вкрила. (Яворів).

ЛИЗВА, и, ж. Ковзан.

Хлопчик сам змайстрував лизву з грубшої дроти тий дошечьки… (Я. Щербань).

ЛИЙБАН, а, ч. Сукняна куртка.

На початку XX ст. гуні поступово почали витіснятиси сукняними куртками («лийбанами», «сердаками») з білого, сірого, чорного або темно-коричневого сукна. Кроїли їх з трьох пілок: суцільної задньої та двох передніх. «Лийбан» мав відкидний комір та довгі вшивні рукави.

Свої особливості мали сердаки («лийбани») з сіл Росішка та Косівська Поляна. Тут сукняні куртки без оздоблення називали «лийбани», а оздоблені вишивкою – «вішітими лийбанами». (В. Коцан).

ЛИЛИК, а, ч., зоол. Кажан.

Єк лилик, завис стрімголов, уперси нам из сестров у плечі руками… (В. Зеленчук).

ЛИСНИЦЯ, і, ж., сад. Недоспіле яблуко. Зеленец.

ЛИСТВА, и, ж., буд. Плінтус – вузька декоративна планка, якою закривають щілини між підлогою чи паркетом і стінами.

ЛИХОСЛОВ'ЇТ. Лихословлять.

Чоловікам чигось жінки їсти не готов'їт,
А дівчьита із хлопцями дуже лихослов'їт!
(М. Негрич).

ЛИШ, АБИ ЗБУТИСИ. Те саме, що абцєк.

ЛИШКА, и, ж. Ложка: десертна, столова, чайна.

ЛИШКАР, я, ч. Майстер, котрий виготовляє дерев'яні ложки.

ЛІВОРВЕР, а, ч., збр. Пістолет. Револьвер.

Вихопив ліворвер із ташкє тай намірився до лежачої жінки. Держачи цю смертельну трагедію ще як на волосочку – живою.

Але турок на цему ни заспокоювавси. Він гірше злобів, і нарешті, мені висловивси: «Через тебе я мушу жінку убивати».

І на цих словах обірвалося, єк волосинка, житє супруги. Вистріл з револьвера гримнув в лежачу жінку – любиму подругу житя.
(П. Плитка-Горицвіт).

ЛІГАТИ, аю, аєш. Лягати.

«Не лігаю спати. Буду свою господарку всю ніч пантрувати». (М.Савчук).

ЛІҐАРЬ, я, ч., буд. Дерев'яний брус, на котрий настелюють (прибивають) підлогу.

ЛІЖНИК, а, ч. Гуцульська вовняна ковдра з мистецькими візерунками.

ЛІЙ, лою, ч. Овечий жир.

Гуцули дуже цінували овечий жир (лій), який із гарячим молоком був найпершим лікувальним засобом при застудах (а висушений внутрішній жир – «оболонку» – прикладали до хворих суглобів. (Путила).

ЛІКАРИК, а, ч., мед. Професійний медик.

«ЛІКАРСТВО», а, с., спирт. Добра українська горілка.

Більшість не почувається добре – чи то перестуду зловили, чи щось таке з'їли. Наш янгол-хоронитель, Марійка, ходить по автобусі з цукерочками та «лікарством» – пляшечкою доброї української горілки. Ніхто не відмовляється від «лікарства», а дехто й добавки просить. Лікарство помогло, настрій поліпшився. (Г. Черінь).

ЛІНОЛЬ, я, ч., буд. Лінолеум – матеріал для покриття цементованої підлоги.

Ліноль не добре стелити поверх дерев'єної підлоги, бо через два-три роки вна запарєєси і їй фертик. (Косів).

ЛІСКА, и, ж. Плетена з лози (лугу) або ліщини полиця для сушіння фруктів.

ЛІСКОВАНЄ, я, с., буд. Планочки, які набивають на стіни із заміту аби їх та стелю можна було помастити замісом із глини та соломи.

ЛІСКОВИЙ, ого, ч., бот. Горіх ліщини. Фундук.

…дехто кладе сливи, єблука, оріхи волоскі або ліскові… (П. Шекерик-Доників).

ЛІСКУВАТИ, ую, уєш. Те саме, що лісकованє. Прибивати планки до стін...

ЛІСНА, ої, ж, міф. Лісна – гуцульська Мавка.

Старі люди розказують, що з обличчя вона як найкраща молода на весіллі.
(М. Яновський).

ЛІТЕПЛА, ої, ж. Тепленька вода.

ЛІТЕПЛО, а, с. Літня температура. Тепле повітря.

ЛІТИТИСИ. Виявляти статеву охоту (бажання, коли йдеться про тварин).

ЛІТИТИСІ. Те ж саме, що й літитиси.

ЛІТНИК, а, ч. Відпочивальник.

Численні «літники», що приїжджали тоді в гори на відпочинок, закуповували мосяжні вироби у великій кількості, що давало змогу

народним митцям розвивати свій промисел. (М. Грепиняк).

Відколи виїхуют на Гуцулшіну літники – від тогди мож дуже легко продавати овочі і городовину. (К. г., 1935).

ЛІТНИК, а, ч. Широка сукняна спідниця.

Крім запасок по всій території Рахівщини заможні жінки носили літники – широкі сукняні спідниці. (Т. Сологуб-Коцан).

ЛІТНИСКИ, ів, мн. Відпочивальники. Туристи.

Та убиря, то є наше велике богацтво, є однов из тих причін, шо стєгаєт шораз бірше, з року на рік, гостий-проходанів (туристів) й літників усілєких у наші гори.

(А. Оссендовский).

ЛІХТАРНІ, і, ж. Переносний гасовий ліхтар, який використовують для освітлення на подвір'ї, в стайні чи півниці.

ЛІХТАРНЯ, і, ж. Велика гасова лампа з циліндром для пересувного користування. Ліхтар. Те саме, що ліхтарні.

… батьки під час роботи біля маржини в стайні та на дворі користувалися ліхтарнею.

(Я. Радиш).

ЛІЦИ, ліц, мн. Віжки.

Дала коням по батогові, сіпнула за ліци і ті галопом помчали хисткиим мостом.

(М. Скавуляк).

ЛІЧНИЦТВО, а, с., народна мед. Гуцульське лічництво. Ліки, яких уживають Гуцули, можна поділити на дійсні (з яких декотрі уживані і в науковім лічництві) і на містичні.

(В. Шухевич).

ЛІЧНИЧІ, их, мн., бот. Лікарські рослини. Зілля.

ЛЇЧЕНЄ, я, с, нар. мед. Лікування.

Об'яви недух і їх лїченє. Для точного означення лїчничих ростин, уживаних у Гуцульщині, подаю і наукові (латинські) назви при тих рослинах, які довело ся мені самому докладно означити. (В. Шухевич).

ЛЙОС, а, ч. Доля. Жеребок. Життєва дорога.

ЛЛЬИВ. Лив. Наливав. Поливав.

«…то той би так лльив на землю дощьими, шо міг би настати другий потоп світу»…

(Ю. Чиґа).

ЛЛЬИТИ, лляю, лляєш. Лити.

ЛОМАДЖІ, я, с. Сухі гілляки.

Зав'яже сухе ломаджя скрученими вуживками в оберемок або лушницю і несе додому. (М. Скавуляк).

ЛОТВА, и, ж., геогр.. Литва.

И так армія під комендов Сміґлого Риздва помогла Лотишам против большевиків і Лотиші заснували тогди свою незалежну республику Лотву, котра тепер існує, розвиваєси дуже добре, тай є у добрі з нами.

(А. Оссендовский).

ЛОТИШ, а, ч. Литовець. Представник основного населення Литви.

ЛОШІ, ати, с., зоол. Лоша. Лошатко. Був трафунок, шо кобила з 33 роки ші ожеребила лоші, уно було путернім і радувалоси житю. (Ю. Бурчак).

ЛОШЬИ, ьити, с., зоол. Лоша.

Аби вироблєлиси ніжки у молодого лошьити, його привьизуют до дишлі фири, коло мами-кобили. (О. Ковалюк).

ЛУБ, луб'я, ч. Кора хвойного дерева, котрою накривали тимчасові приміщення.

– Позаякий ґазда у луб'єнці.

– Єка то луб'єнка?

– У такім перші люди у селах жили. З сякого-такого луб'я стіни і дах, привалений камінєм, аби буря ни здерла. (М. Влад).

ЛУБ'ЄНКА, и, ж., буд. Убоге помешканє у бутині, на високогірній полонині.

ЛУБКА, и, ж., бот. Шапка гриба.

Зверьха ніби файний білий гриб, але лубка гет чірвива. (Тюдів).

ЛУГ, а, ч. Рідина для прання білизни.

У ґаздівстві був великий цебер, у него наливали 5 путень води і добавлєли пив путні попилу – це було добрим лугом до пранє... (В. Дмитрюк).

ЛУДИНА, и, ж. Вбрання. Одежа. Одіж. Уберя.

Найбірши клопоту в день полонинського ходу маї депутат, ватаг. Бо треба, аби всьо взьити, аби ніц ни забути. Всю полонинску лудину везли на фірі або терьхом на кони: бирбиниці, путиру, кітли, дійниці, миски, лижки, чирпаки, збитилеви, цідила, ґльиґ, старі ліжники, вирети укриватисі, сіль, сокиру, роскаль тай брали з собов рушниці від звіра. (А. Малкович).

ЛУДИНА, и, ж. Лудина – то сардак, кожух, запаска, попружка, закочєнка.

ЛУДИНЄ, я, с. Вбрання. Верхній святошний одяг. Святкова ноша.

ЛУДИНЄ-ФЕСТ, я а, с. Фестиваль під такою назвою було започатковано 7 липня 2011 року в храмове свято Івана та День міста, в якому охоче беруть участь не тільки жителі Косівщини, а й гості з усієї Гуцульщини, багатьох міст України, близького й далекого зарубіжжя. (Л. Клим).

ЛУКЄНОВА, ої, ж. Дружина Лукєна.

Лукєн все казав, що він ровесник Івана Павла ІІ, і дуже добре, ще з-за совітів, слухаючи радіопередачі з Ватикану. Тому парох села Бережниця Ігор Рибенчук звернувся до Марії Павлюк – Лукєнової вдови з пропозицією освятити капличку на честь Івана Павла ІІ, і вона з радістю дала згоду. (Л. Зузяк).

ЛУКІНИХА, и, ж. Дружина Лукина.

Лукіниха здосвітку пишла зацюкувати шош у грєдці. (Н.Березів).

ЛУМЕР, а, ч. Порядковий номер. Розмір взуття.

ЛУМІРЬ, я, ч. Те, що й лумер. Реєстраційний номер.

«Та то моє, прошу вас, єгомостику єго ґречний, принесли сми, абесте увели у хрестєнцке, охрестили, та зробили єго гангеликом, та затєгнули пид мий луміpь, бо то ади моє». (П. Шекерик-Доників).

ЛУПИНА, и, ж., бот. Шкірочка овочів та фруктів.

Варили бараболю звичайно в лупині. Бараболя варилася, а господиня підготовляла миску, в якій мала рідити бараболю.
(М. Дідишин).

ЛУПКА, и, ж., бот. Шапка: гриба, підберезника, лисички… Те саме, що лубка

ЛУСКОТИТ. Дуже чимось б'є по заготовці, гримить у процесі роботи.

Лукинови відив удаєтци робота – бо так лускотит, шо аж бійно до хати доступити.
(Н. Околович).

ЛЬОДОВНЯ, і, ж., буд. Приміщення з холодною температурою для тривалого зберігання продуктів харчування. Для цього заготовляли лід, який ефективно використовували до його цілковитого танення.

ЛЬОС, а, ч. Те саме, що лйос.

«Ой, ти, пане атамане, батьку ти наш милий,

Не пускайси в цу дорогу, бо лйос нещасливий. (Ю. Ґулюк).

ЛЮДЕ, ей, мн. Люди, Особи, які належать до певної суспільної групи, мають коло інтересів, володіють мовою, притаманною географічній місцевості і т. д.

Люде догожуют на свої забаганки, май ни таке грошевно. (П. Плитка-Горицвіт).

Від року 1868 деякі люде трималиси по части угоди, котрі знали, що їх в'яже, а декотрі знали, що з діда-прадіда цю землю уживав, так і уживав її дальше і фундація також не казала нічо. І так то пройшло через кільканайцять літ. В решті фундація зачинає нагадувати старі часи тай зачінає по одному, десь там гаєві виганяют хлопску худобу з власної толоки з паші, дехто рубає у своїм лісі смереку, то гаєвий подає на кару. І так поволеньки запутали, що зачала фундація міряти людські ґрунта і відбирати. А люди тогди у крик і розпочинаютьси тогди процеса. Люде пустилиси до ґміни шукати контрактів угодових, але за контрактами уже і місце застигло. Бо за ці декрета війт дістав велику протекцію у Ґреґоровича… (Ю. Ґулюк).

ЛЮБОВИ. Любові. Прихильності.

Вміщені на окремій сторінці висловлювання наших письменників чи поетів про нашу мову можна використовувати для виховання в учнів любови до української мови.
(Д. Нитченко).

ЛЮДЬИНА, и, ж. Людина. Особа. Особистість.

Нихто ньи годен розгадатьи красу небесну й земню твою, творіннє Боже… Людьина, гейби така мудра й таланна, а такого дьива сотворитьи, ци лиш повторитьи, ньи годна… Все на світі – загадка… (Б. Рариш-Маринюк).

ЛЮКСУСОВИЙ, ого, ч. Дуже файний. Змістовний. На високому рівні.

Дещо згодом симпатичні гуцули зі Львова Василь Біленчук (полковник міліції у відставці) і Нестор Библюк (доктор технічних наук) знайомлять мене з редактором українського (фантастичного) фотомистецького журналу «Світло й тінь» Василем Пилип'юком, лавреатом премії ім. Т.Шевченка… Гортаю в редакції люксусовий журнал «Світло й тінь» і тихою радістю наповнюється моє єство. Фотознімки – на межі осягнення неможливого, а текстова частина – справжня літературна розкіш. Цей процвітаючий журнал (найкращий в Україні) знаходить і спонзорів, і читачів). (М. Онуфрів).

ЛЮЛЬКА, и, ж. Сувенірний гуцульський виріб для куріння.

Баба любила курити люльку. Люлька була дуже файна, залізна, писана і з накривкою. Єк баба умерла, то ми тоту люльку подарували сусідці. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ЛЮСТРАЦІЯ, ї, ж. Опис мешканців і маєтків з метою встановлення податків.

Як згадується в архівних документах «коронний стражник Станіслав Яблоновський» у 1665 році відбудовував замок Лючі, який до того вже три рази був спаленим. Обидва замки в останній люстрації з 1765 року згадуються вже як руїни. (В. Курищук).

ЛЮФТИВНИК, а, ч. Відпочивальник, літник.

На другому фото, датованому міжвоєнним польським періодом, троє відпочиваючих (гуцульською «люфтивників») на фоні

Шибеного вже з дещо трансформованим ландшафтом. (Я. Зеленчук).

ЛЮФТНИК, а, ч. Відпочивальник. Турист.

– Ану, дивітси, єк коло колодєзя обступили люфтники єкус дівку тай на путуґрафію берут. (Б. Радиш-Маринюк).

ЛЮФТ, у, ч. Повітря: свіже, чисте. Єк нима у хати доброго люфта, болит тогди фурт голова.

ЛЮФТ, а, ч., спец. Зазор між частинами: агрегата, верстата.

ЛЮФТУВАТИ, ую, уєш. Освіжувати, провітрювати приміщення. Робити вітренє. Отвирати вікна або двері.

Дуже важним є, аби вітрити хату, ним си лєжит спати, аби можна ў ночі було дихати свіжим повітрем. Вікна ў хаті ни можна забивати на зиму цвиками, бо вітренє хати узимі є ше важнійше, єк у літі, бо ў зимі бірший чєс перебуваємо ў хаті… (К. г., 1935).

ЛЮЦКА, ої, ж. Людська.

…перейшла на нас природа люцка зіпсована та збавлена. (А. Шептицький).

ЛЮЧІН, а, ч., етногр. Житель с. Люча.

ЛЮЧІНКА, и, ж., етногр. Мешканка с. Люча.

ЛЯДА, и, ж. Рухома частина килимарського та ткацького верстата, якою збивають нитки в основі.

А добила лядов, що таке то мучене полотно, як шкіра. На другий день дали тонкі нитки і Анна підказала як залегко бити лядов і вже трошки вийшло. (Т. Плитка-Сорохан).

ЛЯДР, а, ч. Бік шкіри, знятої з тушки тварини.

ЛЯМПА, и, ж. Лампа. Освітлювальний прилад. Лампа освітлювальна на гасі (нахті). Лампа паяльна.

Я зайшов усередину тої «колиби», там світила нафтова лямпа… (Я. Зеленчук).

ЛЯМПІЧКА, и, ж. Те, що й батерлямпа. Ліхтарик для освітлення, який живиться від батарейок або акумулятора.

ЛЯМПОЧКА, и, ж. Лампочка електрична.

ЛЯНДШТУРМАК, а, ч., військ. Те саме, що ландштурміст – солдат війська краєвої (територіальної оборони), територіальних угруповань, частин).

…а ляндштурмаки випрошувалися, що вони не тутешні… (М. Черемшина).

ЛЯШУВАТИ, ую, уєш. Бушувати.

М

МАҐНЕТ, а, ч. Маґніт. Маґнес.

Карпати притягали гуцулів, як магнет. (М. Луців).

МАДЄР, а, ч. Угорець. Що там для мадяра вбитий гуцул? (М. Ломацький).

МААДІР, а, ч. Громадянин Угорщини.

МАДРИҐАН, у, ч., бот. Беладонна звичайна.

МАДРИГОЛА, и, ж., бот. Беладонна звичайна або красавка.

На Березівському кущі вважають мадриголу дуже чарівною рослиною. І це не випадково. Ходять слухи, що ворожбит над нею може когось зробити божевільним. (Д. Арсенич).

МАДЬЯРСКІ, их, мн. Угорські

…а навкруг них варти ходять, ґверами полискують, людям кольбаками накивують, мадьярські клятьби вигукують. (М. Черемшина).

МАДЬЯРЩИНА, и, ж., геогр. Угорщина.

Командант сховав револьвер і повелів своїм воякам, щоби того вовка завели на Мадьярщину, де він покаже його своїй дружині, а відтак застрілить. (М. Черемшина).

МАДЯР, а, ч. Те саме, що й мадєр і мадір.

МАДЯРСКИЙ, ого, ч. Угорський.

МАЄТОК СВЯТОГО МИКОЛАЯ, у о я, ч. Туристично-мистецький комплекс (с. Пістинь) створив НПП «Гуцульщина», що на Косівщині.

МАЗЕНКА, и, ж. Те ж саме, що й мазанка.

Літуючи на полонині, носять сорочки, вимочені у маслі, – мазенки. Сорочка ця хоч і чорна на вигляд, однак оберігає тіло від комах-паразитів. (С. Витвицький).

МАЗЕПИНКА, и, ж., військ. Головний убір, в якому ходили вояки Української Повстанської Армії.

МАЙ, ю, ч. Слово для позначення вищого ступеня.

МАЙДАЛІ. Далеко. Дальше. Трохи дальше звідси.

МАЙ ДУШШЕ. Чимдальш, чимдуш. Сильніше.

Вин стає чим раз май душше слабий. (П. Біленчук).

МАЙМУРОК, а, ч. Спеціальний брусок для гострі́ння бритви.

Иван борзо навчівси правити бритов на маймурку. (Косів).

МАЙОВИЙ, ого, ч., бдж. Травневий мед, дощ...

МАЙОВИННЯ, я, с. Гілки різних порід дерев, якими прикрашають усе на свято Трійці.

Там ми вибирали гарного майовиння, яким були молоді гілки липи, дуба, ліщини – і везли все додому. Вдома розкладали ці гілки під вікнами, біля брами, втикали у пліт. Найменші з них – кріпили біля образів.

(Я. Радиш).

МАЙТКИ, ток, мн. Труси.

Чєлідь повинна носити майтки, бо ўни хоронєт черево від перестуди, и така чєлідь менче слабуєт на чєлідинцкі хороби, єкі у біршій чєсти поўстают з перестуди. (К. г., 1935).

МАКАЦ, а, ч., зоол. Різновид ставкової риби. Від назви цієї риби й пішла призиванка жителям Печеніжина, котре за переказами заснували печеніги. (М. Савчук).

МАКІТРА, и, ж. Висока й широка глиняна посудина для різних страв.

У макітрі є практично терти мак до куті. (Косів).

МАКОВИНІ, я, с., бот. Макова соломка. Стебла маку. Маковиння.

МАКОВИЦЯ, і, ж., буд. Баня церкви. Зменш. – маківця. Баня каплички. Купол.

Поздовжний і поперечні боки церкви є побиті дахом на два спади. На перехрестю дахів є файна маковиця. (К. г., 1935).

МАКУХ, а, ч. Макуха. Стиснена мука з насіння конопель, льону, гарбуза або соняшнику, з котрої витиснуто олію.

Саме теплою макухою діти ласували, зазвичай, сидячи на великій печі. Смачною була конопляна макуха, бо лляна виходила жирною і їсти, як ласощі, не вдавалося. (М. Васильчук-Кобилянська).

Макух – то є відходи олійного виробництва, які використовують для годівлі худоби. (М. Негрич).

МАЛАЙ, ю, ч. Гуцульський пиріг з кукурудзяної муки з додаванням молокопродуктів і яєць, запечений у духовці.

МАЛАЙ, ю, ч., бот. Глід колючий. Плоди і квіти його використовують в багатьох країнах як ефективний засіб при серцевих захворюваннях, безсонні, запамороченні та задишці. (Ф. Мамчур).

МАЛАФІЯ, ї, ж., анат. Чоловіча сперма.

МАЛИНІВКА, и, ж., сад. Сорт осінніх яблук.

МАЛПА, и, ж., зоол. Мавпа – тварина-ссавець із роду приматів. Мавпій.

Бо, то всєкі шпитакє вироб’єло. Прото – малпа. (П. Плитка-Горицвіт).

МАЛПА, и, ж., зневажл. Дуже погана людина за своїми вчинками, діями, поведінкою.

МАЛЬТРЕТУВАТИ, ую, уєш. Глумитися.

То п’єні жовнірі ни раз полюбляли мальтретувати над сільськими дівчєтами. (Кобаки).

МАЛЮВАТЬИ, ю, єш. Малювати. Писати портрет. Робити рисунок.

Малюватьи й писатьи. Бо то видко, на то воля Божя... Славитьи мир Божий тьий красу цису нашу, видко, то мені сужено... (Б. Радиш-Маринюк).

МАМУНЦУНЯ, і, ж., пестливе. Мамуня, мамця,

А я в свеї мамунцуні їден єдиначок.

(А. Василів).

МАНДАТОР, а, ч., військ. Керівник загону австрійських карателів. Ці загони австрійських карателів очолювали переважно уповноважені державних маєтків, що їх звали мандаторами. (В. Стеф’юк).

МАНДАТОРІЯ, ії, ж., військ. Управління мандатора (австрійського комісара).

Кути були в той час під цісарським правом і пануванням. Там була мандаторія, було представництво пляцкоменданта разом із військом, були також штаєрамти від податків чи як казали, від драчки. Нижче костела, під гіркою, ще й досі існує забудова пивниць і льохів. То там був катуш, тобто в’язниця і місце тортур, а біля нього стояла мандаторія. Навколо були обширні подвір’я, обнесені високим муром. (С. Вінценз).

МАНДРІВНЕ ПАСІЧНИКУВАНЄ, ого я, бдж. Кочівля бджіл.

МАНКОЛІЯ, ії, ж. Маячіння в гарячці. Поганий настрій, часто без певної причини, що інколи призводить до скандалу. Ввижатися.

МАННА, и, ж. Жирність молока.

На ґаздіўствах високогірних – малорільних, ни повинні нам подобатиси великі и тєжкі штуки. Анґлійці мают так само короўки «Jersey» ваги 350 кг. Даючі 3500 літріў молока річно при 5% манни (тоўшу). (К. г., 1935).

МАНОРІЯ, ії, ж. Вдача. Манера. Характер.

Рознивскі молодиці на весілю позапишнюютси і пантруют дивитисі за инчими... то їх манорія. (П. Гавука).

МАНТА, и, ж. Плащ…

На палаш приперся, манта ми широка, полами утерся. (Ю. Федькович).

МАНТАР, а, ч. Обманщик.

МАНТОР, а, ч. Обманщик.

МАРҐА, и, ж., зоол. Те, що й маржина. А от у Космачи здав старий богатир-гуцул увесь маєток на попа: хату, ґрунта, марґу – і сина-одинця, аби го візволив із воська…

(М. Павлик).

МАРЖИНА, и, мн., зоол. Худоба.

Цеї суботи на базари в Косові дорога маржина.

МАРІЧЕЙКА, и, с., геогр. Чорногірське озеро Марічейка.

Доки буде озеро Марічайка, доти буде чіста вода в Чьорногорі! (К. г., 2012).

МАРКОСЛІП, а, ч. Призиванка жителю с. Марківка.

МАРМОЛЯДА, и, ж. Повидло.

Косів славився садами, тож тут у великих кількостях «смажили» «мармоляду», або повидло з яблук, груш, слив. (І. Пелипейко).

МАРФА, и, ж. Крам. Товар у магазині.

Ба ци не до Дзельмана везете, хло' ту марфу? (М. Черемшина).

Єк розказували люди, то Лукин цілих шість років ходив из опришками и робив їм шораз то кращу марфу. (Н. Околович).

МАРШ-МАРШ-МАРШ, виг. Уживається для відганяння псів.

МАСКАЛЬ, я, ч., згр. Вояк. Солдат. Росіянин. Москвин.

Прийшла подружка її тий вигулила, аби пшла на занятє – вчітиси на санітарку, єке проводили ОУН-УПА. Катерина пшла на тоти збори один-єдиний раз. Її подружку ймили маскалі, а вна розказала, шо з нев на зібранні була Філіпчук Катерина (Кораківська). Маскалі прийшли тий Катерину арештували на десіть років. (Л. Зузяк).

МАТЕРІЯ, ії, ж. Тканина.

МАТЕРІЯЛ, у, ч. Матеріал: будівельний, використаний для публікації чи підготовки передач у ЗМІ.

Тож вияснити селянам, що ліс не можна знищити, бо се велике та вартісне державне майно. Як винищити ліси, то не буде відтак дров ні на паливо, ні матеріялу на будівлю.

(«Урядові вісти», – 1918. Ч.1).

МАТЕРКУВАТИ, ую, уєш. Висловлювати лайливі слова. Лихословити.

МАТЕР'ЯЛ, у, ч. Матеріал.

Казали по телевізору, шо тепер відкрили вже енкаведиські архіви, казали, шо на кождого, хто був суджений ци вівезений, була заведена справа, і там є всі матер'яли.

(М. Лесюк).

МАТИНЬКА БОЖЯ, и, ої, ж., церк. Мати Божа.

Ци то їхні молитви ньи помічні ікіс, шо то ади така біда шо аж, шо просвітку Божого ніц цалком ньи видко.

И лиш Матинька Божя показувала на образи своє серце…. Видеу уна таку біду, добри знаї, сарака… (А. Василів).

МАТІРКИ, ок, мн., бот. Волокно і насіння коноплі.

У Великому Ключеві страви заправляли конопляною або лляною олією, соняшники в нас не сіяли, бо вважалося, шо для цього непридатні землі. Коноплі і льон сіяли для того, аби з насіння тиснути олію, а зі стебел виробляли пряжу для полотна. З перших конопель було лише волокно, з других (матірки) – і насіння, і волокно. (М. Васильчук-Кобилянська).

МАТКІВНИК, а, ч., бдж. Відкладення яєць для майбутнього бджоловиводку.

А ти, старша матко, шо ти гадаєш робити? Уже є надворі літо, треба сі добре обходити, від сегодня до тижня матківники вробити! (В. Шухевич).

МАТКІВНИКИ, ів, мн., бдж. Комірки в бджолорамках, з яких виводяться бджолині матки.

А ти, старша матко, шо ти гадаєш робити? Уже є надворі літо, треба сі добре обходити, від сегодня до тижня матківники вробити! (В. Шухевич).

МАТЛИЧІТИ, у, иш. Давати знати про щось. Махати головним убором або руков.

МАТРИҐАН, у, ч., бот. Беладонна звичайна, вовча єгода, красавка. Переважно росте по затінках, у гірських лісах. Те, що й мадриґан.

Ціла та ростина є дуже трійлива… До лікарського ужитку збераєтци листє через ціле літо. (К. г., 1935).

МАТРИҐУЛА, и, ж., бот. Беладонна звичайна. Рослина з наркотичними властивостями. (М. Негрич).

МАТУРАЛЬНИЙ, ого, ч. Атестаційний. На одержання «матури» – атестата зрілості.

МАУ. Мав. Мау би шо хочєт – то би мау.

(М. Влад).

МАХМУЦ, а, ч. Кулак. Удар.

Б'ються, бо мають силу, бо не бояться дістати, бо знають, що не дістануть, бо чу-

ються в силі надавати махмуцив тому, хто доривається, кому не рихт. (Л.-П. Стринадюк).

МАЦА, и, ж. На юдейську Пасху всі їли мацу – спечені з прісного тіста тоненькі коржі. Мацу споживали і як самостійну страву, і готували з неї інші страви. (І. Пелипейко).

МАЦЬОК, цька, ч., анат. Шлунок людини.

МАЦЮПІНЕНЬКА, ої, ж. Малесенька.

…як тоті мацюпіненькі хлопчики в казці, сьпіваючи та виграваючи на дудочках. (М. Павлик).

МАЧИНКА, и, ж. Грибна страва.

Певно, чкурнула в ліс по печериці, і на вечерю вже буде мачинка з грибами. До кулеші. (Л.-П. Стринадюк).

МАЧКА, и, ж. Махорка. Тютюн.

Кума перечила:

– Він червачька не настолочив, єк мід, добриня був, його клєтьба ні заклін не досєгали, але горєчка мачки забагає! (М. Черемшина).

МАШІР. Забиратися. Іти геть.

…ану, діти, машір відси!.. (П. Біленчук).

МАШТЕРЄТИСИ, юси, єшси. Бути обережним. Матися в гадці.

– Васи! Ти в бутині враз маштереєшси… (Верховина).

МАЮЧИЙ, ого, ч. Багатий. Заможний.

Василь Лучук, колишний Січовий стрілец, то був маючий чьоловік на всу парафію – Чіплинці. (Я. Щербань).

МЕДАРКА, и, ж., бдж. Медогонка. З одного вулика до іншого не можна перенести рамок; в медарку рамка не вміщується. (С. Величко).

Тато дивилисі до бджіл, як була файна погода, то брали медарку, приносили з вуликів рамки, а ми всі разом крутили ту медарку і смакували свіжим медом, кілко хотіли. (М. Лесюк).

МЕДАРНЯ, і, ж., бдж. Альтанка, надійно закрита, де зберігається бджільничий інвентар. Комора. Сарай. Склад.

МЕДОДАЇ, їв, мн., бот. Медоносні рослини. Медоноси.

Та це не швидко станеться, а й тоді гірські пасічники, зорганізовані в Союзі Пасічників, свідомі своєї цілі, охоче садитимуть і підсіватимуть спільними силами медодаї для своїх пасік, а то і будуть примінювати мандрівне пасічникування. (І. Гошовський).

МЕЛЕОЗ, у, ч., бдж. Збудник личинки жуків строкатої і звичайної майки-тріангуліни.

Захворювання виявляють за наявністю на черевці бджоли личинок чорного чи жовтого кольору. (М. Шевчук).

МЕЛНИК, а, ч. Власник млина. Млинар. Той, що працює у млині.

Від того діда Підколісника впротягу через 77 літ, то той єго млинок перейшов 7 властителів, а від семого млинок утонув у року 1927 з рук властителя Івана Сороханюка,..

А власне у цій хаті сидів також цей мелник Іван Сороханюк. (Ю. Ґулюк).

МЕЛЬДУВАТИ, ую, уєш. Доносити. Доповідати.

МЕЛЬОДИЯ, иї, ж. Мелодія.

А про то, як відкривали церкву, то я склала співанку, ї сі співаї на Великодну мельодию «Ой на горі жито, жито…». (М. Лесюк).

В співах гуцулів визначуються головно три типи мельодий, іменно: коломийкова, весільна і колядницка. (В. Шухевич).

МЕЛЬОДІЯ, ії, ж. Те саме, що й мельодия. Логічна послідовність музичних звуків.

Було колись (мельодія богацька).
Виконує група «Черемош».
(У. Старосольська).

МЕННИК, а, ч. Мельник. Працівник млина.

МЕНТ, а, ч. Момент. Пора. Час.

Гей, в Україні вже сурмить сурма,
Зривайсь, народе, з кайданів, ярма.
В гармати заграймо, катів впень рубаймо,
Бо мент вже надходить! (П. Корнеюк).

МЕРЗКО. Прохолодно. Холоднувато.

МЕРШІ, в, ж., зоол. Туша здохлої тварини.

МЕРШЯ, і, ж., зоол. Те саме, що мерші. Мертва. Здохлєк.

МЕТАЛІРСТВО, а, с. Вид художньої обробки металу. На Гуцульщині він найбільш наближений до мосяжництва.

МЕТАЛЬ, і, ж. Медаль. Металевий знак на честь визначної події або особи з відповідними написом і зображенням

…заслужив хрест героя и мав більше, як трицціть металій. (І. Жеґуц).

МЕШТЕРЬИТИСИ, юси, ьишси. Добре поступати. Мудро вчиняти. Шануватись.

МЕШТИ, ів, мн. Туфлі. Жіноче або чоловіче взуття, призначене для носіння з весни й до початку зими.

У Фіцички було багато некондиційного краму, бо й инчому покупцеви вна намагаласі втиснути розпаровані мешти. Чоловік так само, мало не з сварков питає, що це вна йму дає два ліві мешти. (М. Лесюк).

М’ЄКІШ, куша, ч. М’якушка – та частина хлібних виробів, що міститься під скоринкою.

М’ЄКО. М’яко.

М’ЄКШИЙ, ого, ч. М’якший. Хто був май м’єкший на серце – то й слизу обитер, хто твердіший – то рахував мурашьки, шо забігали поза прошивков. (В. Зеленчук).

М’ЄСО, а, с. М’ясо. М’які частини із тушок забитих здорових тварин, а також птиці, риби й звірини.

– Половикови м’єсо, воздухови – пірі, а ґазді... (Я. Радиш).

МИҐЛА, і, ж. Штабель деревини, призначеної для сплаву річкою.

МИЖИ. Між. Поміж. Серед.

Мижи старшими людьми пишов поговір про погану поведінку вийтової доньки. (Жаб’є).

МИЙ, мого, займ. Мій: син, чоловік.

Мий Василь зіграв роль Олекси Палійчука, шо їго убила смерека в лісі.

(В. Сінітович, І. Зеленчук).

МИКИТИХА, и, ж. Дружина Микити.

Микитиха рано встала, Микиту зі сну зігнала. (К. Смаль).

МИНІ. Мені.

Ади мині ші ніхто рот ни затикав.

(Г. к., 2013).

МИСНИК, а, ч. Полиця (шафка), яку встановлюють при надвірній стіні для мисок, глеків, збанків, кухлів. (Г. к., 2010).

МИСОЧЬКА, и, ж. Зменш. Мисочка. Миска.

МИТА ХАТА, ої и, ж., буд. Дерев’яна хата...

МИТРИКА, и, ж. Метрика. Свідоцтво про народження.

МИТРИХА, и, ж. Дружина Митра (Дмитра).

МИХАЙЛИХА, и, ж. Дружина Михайла.

МИЩЕҐА, и, ж. Велика миска. Милниці, мильниця.

МІД, меду, ч., бдж. Мед – речовина, яку бджоли добувають із квіток рослин і дерев, має багато лікувальних властивостей.

Для отримання ложки меду (30 г) 200 бджіл повинні збирати нектар протягом дня. Приблизно стільки ж бджіл приймають нектар і обробляють його у вулику. (htt://eco-live.com.ua.).

...Слово «мед» вимовляла зі звуком «і» – «мід». (Я. Радиш).

МІДЬИНИЙ, ого, ч. Мідний. Виготовлений з міді.

...у того пана три злодії удерли си до хати и вкрали мідьиний збанок злота гроший.

(В. Шухевич).

МІЗЕРОТА, и, ж. Біднота. Маленькі діти.

МІЛІЙОН, а, ч., числ. Мільйон.

Казали, шо тота паня дала на будову мілійон золотих. (І. Цвілинюк).

МІЛІЙОНИ, ів, мн. Мільйони.

В кайдани закули,
Тюрми наповнили,
Жертв невинних мілійони
В землю положили. (П. Корнеюк).

МІЛІОНОВА, ої, ж. Мільйонна.

... він з кадрової військової організації тай з леґіоністів зорганізував міліонову армію. (А. Оссендовский).

МІЛЧИХА, и, ж. Дружина Мілька, Омеляна.

МІНІ, займ. Мені. В зубопротезному кабінеті міні зачєли рихтувати зуби. (Уторопи).

Чорнушка виписав міні карту на роботу до Німеччіни. (І. Зеленчук).

МІРЄНКА, и, ж. Посудина місткістю на 1-2 літри для вимірювання молока.

МІРІННИК, а, ч. Той, хто міряє ділянки. Землемір.

МІРКА, и, ж. Плата мельникови за помол зерна.

Тото бліхова кварта на два літри.

(П. Біленчук).

МІРКА, и, ж. Примірювання перед пошиттям чогось у кравця (кравчині). Зняття розмірів: висота, повнота і т. д.

– Добре хлопчє, – каже дєдя синови, – шо ти загоді (наперед) пішов до кравця Миколи взєти мірку на вбрані д’Велициіни, бо витак буде глота. (Хімчин).

МІРНИЦІ, і, ж. Дерев’яна бочка місткістю на 25 кг. Колис майстрам на будову хати або стайні в нашому селі найменче траба було заплатити дві-три мірниці пшениці.

(Н.Березів).

МІРТУК, а, ч. Міра об’єму, шо дорівнює двом літрам.

Цей ґазда, шо вігнав свої вівці на чужу полонину, то навесні кілько міртуків удоїв молока, то оден раз на полудне, а вівці доєтси 3 рази денно, то бриндзи брав 16 разів тілько, попередно на пастухи давали на постоли по ґрейцеру. (Ю. Ґулюк).

МІРТ’УК, а, ч. міра майже 2 л.

МІРТУХ, а, ч. Те саме, що й міртук.

МІСЄЦ, я, ч. Те саме, що місіц, місіць, місьоць, місяць.

Відміни місєця… (К. г., 1935).

МІСЄЦЬ, я, ч. Місяць. Небесне світило. Супутник Землі.

Єк новий місєць покажетци тоненький из острими рогами – то на велику и довгу погоду. А єк жовтий, калюхатий, из тупими рогами, то на велику слоту. (К. г., 1935).

МІСІЦ, я, ч. Місяць. Календарний місяць.

Н'еньо на Ивандель мав р'едувати за три літні місіці. (І.Жеґуц).

МІСІЦЬ, я, ч., астр. Місяць. Те саме, що місєц, місєць, місіц…

Небесне тіло, що світить вночі і найближче до землі. Тай, лиш наміривси цівочьков з фузії, просто у тоти тумани, шо чьорніли напротів місіця. (П. Плитка-Горицвіт).

МІСІЧКА, и, ж., анат. Щомісячний менструальний цикл – маточна кровотеча в жінки.

МІСІЧЬКА, и, ж., анат. Менструація. Місячні.

МІСКАВО, а, ч. Грузько. Слизько.

МІСНИЙ НІЖ, ого ножа, ч. Інструмент з двома ручками для зістругування кори з дерев, виготовлення невеликих дерев'яних предметів. (М. Сорич).

МІСЦЕ, я, с., зоол. Оболонка, в якій в утробі корови було телятко.

МІСЬИЦЬ, я, ч. Місяць.

Він може бути годину, дві, днину або ½ місьицьи жинков се находит єго при зміні місьицьи. (В. Шухевич).

МІСЬИШНИК, а, ч., анат. Чоловік, який раз є жінкою, а потім мужчиною.

Се такий мушшинин, шо він раз жинка, а раз чоловік. (В. Шухевич).

МІСЬОЦЬ, я, ч. Місяць.

За місьаць цьвітень. 4 гр., ст. 7-14. Повний підпис. (М. Павлик).

МІТ, у, ч., бдж. Мед. Те саме, що мід.

Шоп пчоли відкладали міт у вулику, має бути лиш удна матка. (У. Мовна).

МІХАЙЛОВЕ ЧУДО, ого а, церк. Чудо архистратига Михаїла.

Сегодне Міхайлове Чудо! Велике свєто. Треба сокотитиси й Бога просити.

(Л.-П. Стринадюк).

МІЦІЦЬКИЙ, ого, ч. Малий. Маленький. Малесенький. Тогди ти такий міціцький, єк воробец. Єк, нічьом, біданка. (О. Манчук).

МІЦІЦЬКИХ. Маленьких.

Господку, поможи. Матко Христова, ни дай мині тут загинути, ни осироти діточьок міціцьких. Поможи, Боже! (О. Манчук).

МІЦКА, и, ж., зоол. Вовна з ягняти.

Ягнят, що залишилися при господарстві, випасали разом з худобою на толоках. У липні їх стригли, одержуючи цінну вовну – «міцку», незамінну для ткання жіночих запасок і попружок. (Путила).

МІЦКОВИЙ, ого, ч. Вовняний.

Шкода, шо з моди віходє міцкові кабати. (Петраші).

МІШЕЧКУВАТИЙ РОЗПЛІД, ого оду, ч., бдж. Інфекційне захворювання дорослих личинок переважно печатного розплоду.

МІШЄННИК, а, ч. Власник овець.

…а відлупок брав власник овець (мішєнник). (І. Сеньків).

МІШУР, а, ч. Міщанин.

МІШЮР, а, ч. Те ж, що й міщур. Міський житель.

Ех тоти мішюрі лиш нам из цими грибами изволочюют трави на царинках.

(Яворів).

МІШШЯНИН, а, ч. Міщанин. Мешканець міста.

Старший дєк Місько, мішшянин родом, по-пански убраний, середного віку чоловік, великий сміхованец, до сліз смієвси…

(П. Шекерик-Доників).

М'ЇСНИЦІ, ць, мн. М'ясниці. Раніше це, як правило, робили в «м'їсниці», коли було зібрано увесь урожай і то в релігійне свято. (П. Гавука).

МЛАВКЕ, ого, с. Несмачне. Без спецій і навиків куховарства приготовлене до споживання.

МЛАВО. Мляво.

Антосько млаво виглядав після весіль.

(С. Березів).

МЛИН, а, ч., буд. Приміщення, в якому ґазди з округи мололи збіжжя. А вода, котра буде служити для тартаку разом і для млина з тим, що поків того млина, то фунд. гр. Скарбка буде обов'язана завше на млин дати воду без кошту властителя млина, а ходьби часом з причини їх тартаку млин став на якийсь час, то пани мают заплатити дідови відшкодованє. (Ю. Ґулюк).

МЛИНЕЦЬ, нця, ч. Саморобний вітрячок для відлякування птахів аби тоти ни їли на деревах ягоди: вишень, черешень та не шкодили сходам городини.

МЛИНОК, нка, ч., буд. Те саме, що й млин.

Від того діда Підколісника впротягу через 77 літ, то той єго млинок перейшов 7 властителів, а від семого млинок утонув у року 1927 з рук властителя Івана Сороханюка, отож яка була пригода, можна згадати і так. (Ю. Ґулюк).

МЛИНОК, нка, ч. Механічні кухонні: ключ для закруток, м'ясорубка, пристосування для начинки ковбасниць фаршем.

– Дитинко, пиди и виддай сусідці Єлені Митришиній цес млинок. (Рожнів).

МЛІСНО. Не добре біля серця: віддає жаром, наступають спазми. Відчувається запаморочення.

МЛОЇТ. Млоїть. Стан відчуття млості, бажання їсти. Коли людину млоїт, то аж шош ни добре в ямці… (Розтоки).

МЛОЇТИ. Нудити.

МНЄ. Ім'я.

– Єк твоє мнє і чій ти будеш, хлопчіку? (Кути).

МНЄКА, ої, ж. М'яка… аби була мнєка, бо ни годин робити «морщінєчко» з твердої шкіри. (В. Дмитрюк).

МНЄТКА КРОПЛЬОВА, и ої, ж., біол. М'ята перцева. У нар. мед. застосовують для заспокоєння нервів.

МНЄЦКАТИ, аю, аєш. Мнути, розминати, товкти.

– Далі шкіру мнєцкаю – і закріплюю на п'єлах, щоб зручно було чухати, шкребтати спеціальним ключем. Має бути мніконька.
(І. Лазоришин).

МНІКОНЬКА, ої, ж. М'якенька.

То неня зробили для посагу з гусічього пірє таку мніконьку перину шьо просто чюдо. (Я. Щербань).

МНІТОНЬКЕ, ого, с. М'яке. М'яконьке. Цисе печиво дуже мнітоньке. (Тюдів).

МОВНЯ, і, ж. Блискавка. Електричний розряд.

Десь така палата, як церква велика, десь у тій палаті від срібла-злота мовня б'є. ліхтарі, як стоги, високі, свічки снопами горять. Десь вівтар великий, злотом кований, срібними гаками до землі прибитий. Луна від світла йде на стінах трясеться. (М. Черемшина).

МОГУТЬ, і, ж. Велика сила, міць.

Толоки могуть… (Р. Клим).

МОЛЄТСИ. Моляться. Хрестяться.

То лиш оден Пекун їх знаєт, бо вни лиш йиму служет тай молєтси, а ни Богу.
(П. Шекерик-Доників).

МОЛИТЬИСИ, юся, ишся. Молитися. Спілкуватися через молитву з Матір'ю Божою, Всевишнім…

– Дєдьику, ньи буди порожна хата наша… Боже бороньи, аби я ждала на то… Вам обом житьи тьий жити, дєдю. Я буду Богови молитьиси, єк и типер молюси, аби свєтенькьий тримав вас у здоров'ю шше багато років, бо… Шо ми без вас варті…
(Б. Радиш-Маринюк).

МОЛОДИЦА, і, ж. Молода заміжня жінка.

Йик хоче молодица злюбити парубка…
(В. Шухевич).

МОЛОДИЧЬКЄ, ок, мн. Молодиці. Молоді заміжні жінки.

А все-таки тоти молодичькє, аж снили 'го нираз такєм джюґуристим та молодим, бо такє був гоноровий… (П. Плитка-Горицвіт).

МОЛОДІЖ, і, ж. Молодь. Дівчата та юнаки старшого шкільного віку.

МОЛОДІНКА, и, ж. Молодиця. Молода жінка. Чєлідина.

МОЛОНТЬО З ҐУДЗЬИМА, я а, с. Те ж саме, що й прьитане молоко.

МОЛОНЬТЬО, я, с. Молоко. Молоньтьо з гудзьими (відтопленим сиром) жінки Великого Ключева називають молоньтьо.
(М. Савчук).

МОЛЬФАР, а, ч. Чарівник. Злий дух. Чорт.

МОЛЬФАРЬ, а, ч. Те ж саме, що й мольфар. Ворожбит.

Наоколо себе тебе обмотає, єк попружку, або віником тебе зробит. На пана тє покладет, у старці пустит, бо чєлідина, єк єкис казав, то великий мольфарь. (О. Манчук).

МОЛОЧЯРНІ, і, ж. Молочарня. Пункт приймання, а також зберігання молока. Приміщення, де переробляють молоко.

МОЛОЧЯРНЯ, і, ж. Молочарня. Наші кооперативи – молочярні виплачюют за молоко післідь % (проценту) тоўшо – манни у молоці. (К. г., 1935).

МОРВА, и, ж., бот. Шовковиця. Плоди цього дерева. Найбільш поширеними знаряддями праці в домашніх умовах і сільському господарстві були:… кошики для збирання картоплі, маленькі й великі луткові кошики з ліщини для збирання грибів, горіхів, суниць, афин, ожин, малин для зривання черешень, вишень, морви… (М. Сорич).

МОРВА, и, ж., бот. Шовковиця біла. Смоква шовкова. Шовкун. Ягодове дерево. У народній медицині мають застосування:

кора, листя – відхаркувальна, сечогінна, протипухлинна, гіпотензивна, жарознижуюча, діуретична, ранозагоювальна дія; при захворюваннях серцево-судинної системи, нефриті, шлункових хворобах, пропасниці; послаблююча (плоди), антигельмінтна, скріплююча (в малих дозах); свіжі плоди і сік – при запаленні горла, шлункових хворобах, депресії… (О. Михайлевський).

МОРҐ, а, ч., заст. Площа землі, що дорівнює 0,56 га.

За архівними даними, вся ця земля в Шибеному, над лівим берегом річки, від струмка Шибений до Облазу, на краю села (а це близько 300 морґів), купив Карл Бенздорф у місцевого гуцула Павла Кріщука за 120 «битих» талярів… (Я. Зеленчук).

МОСЄЖНИК, а, ч. Мосяжник. Людина, яка займається мосяжництвом.

МОСЄЖНИК, а, ч. Мосяжник – людина, яка займається оздобленням збруї, пряжок, сумок, табівок, топірців, чересів тощо з мосяжу. Инчі мосєжники училиси робити на його роботі, бо він був перший найліпший мосєжник. (Н. Околович).

МОСЄЖНИЦТВО, а, с. Мосяжництво. Різновид народного мистецтва з виробництва мідних, латунних, алюмінієвих прикрас для виробів з дерева: рахв, шкатулок, топірців, келефів, прикладів до збруї, тобівок, пряжок, папок-адрес, альбомів.

(М. Прощук).

МОСЄЖНИЦЬКИЙ, ого., ч. 1) Інструмент, яким користується мосяжник. 2) виріб майстра.

МОСКАЛОТА, и, ж. Представники загарбницької Росії. Москвини.

Прийшла сотня «Грузинова» до нас в Закарпаття,

Надибала москалоту та й стала ї прати.

«Ай бо ми вас, москалики, сюди не просили,

Та й аби ви нам родичів в Сибір вивозили.

Ни вчили вас, москалики, ни в церкві, ни в школі,

Що ни можна добрим людям свинити в оборі». (Ю. Звонар).

МОСКАЛЬ, я, ч. Вояк. Солдат. Москвин. Росіянин

… і як цар российский прислав своє войско протів венгрів і так нараз москалі збили угрів… (Ю. Ґулюк).

МОТАШКА, и, ж. Моток ниток для вишивання.

Вчєри купила 20 моташок бавени і хочь погано вижу, але сми почєла собі вишивати сорочку. (Я. Радиш).

МОТИЛИЦЬИ, і, ж., ветер. Інфекційна хвороба печінки в основному овець.

МОТОРОВА ПИЛА, ої и, ж., техн. Бензопила.

А на заміну отого пиліня рукопашного пилов-поперечьков… уже прийшли моторові пили… єкєх рухає биндзина з середини пристрою. (П. Плитка-Горицвіт).

МОТОЦИКІЛЬ, кля, ч. Мотоцикл – транспортний засіб.

МОТУЗІНИК, а, ч. Призиванка жителя с. Рунгури, бо колись люди сукали й продавали мотузи… (М. Савчук).

МОЦ. Дуже.

МОЧІНКА, и, ж. Підлива до других страв.

Мама завжди до м’яса готувала смачну підливу – «мочінку», яку заправляла «грамотикою» – товченим і розведеним водою часником. (Я. Радиш).

МОЧУЛЬНИК, а, ч. Житель с. Багни Вижницького р-ну.

МОША, і, ж. Бабка-повитуха.

МОША, і, ж. Акушерка. Баба-повитуха. Моша підпирає пальцями дитину за сонцем… (В. Шухевич).

МОШЕНКА, и, ж. Гаманець. Пулярец.

Так запам’яталося бабине: «Їк ікійс сказав, ни пролупиш очі – пролупиш мошенку». (Я. Радиш).

МОШЕНКА, и, ж. Спеціальний мішечок із зав’язкою для носіння подрібненого тютюну для самокруток, виготовлений із висушеного сечового міхура свині. (Рожнів).

– Добре в Городенці, як є в мошенці, – сказав Сорюк. – Тобто коли є гроші в мошенці, якою служила ота природна сумка, в якій баран носить те, що відрізняє його від овець. А коли валашать баранів, то їх сім’яники – делікатесна страва… (С. Пушик).

МОШІ, і, ж. Повитуха.

МОШЯ, і, ж. Те саме, що моша і моші.

МРЬИЧЬІ, я, мн. Мряки, Тумани.

МУДРАГЕЛИК, а, ч. Хитра людина, котра ще й багато роздумує.

МУДРОСЛІВ’Є, я, с. Слова, що побутують у мовній лексиці окремого населеного пункту чи регіону Гуцульщини. Особливо це властиво В. Шухевичу, М. Ломацькому, М. Домашевському, І. Франку, М. Коцюбинському, Л. Українці, П. Шекерику-Дониковому, І. Жеґуцу, В. Грабовецькому, В. Сокілу, О. Манчуку, Ю. Ґулюку, М. Влад, В. Шкургану і багатьом іншим повістунам про цей чарівний край.

МУКА, и, ж. Біль. Духовне переживання. Страждання.

МУКА, и, ж. Борошно: пшеничне, житнє, кукурудзяне. Мливо, отримане із зернових.

Як могли, так рятувались верховинці від голодової смерти – живились бур'янами й меленою корою з дерев – муки й картоплі не було й на лік. (М. Ломацький).

Козак чудувався, але прирікав бабі лишити муки і цукру, коли йому якийсь кріс вдасться. (М. Черемшина).

МУКЕЧЬКА, и, ж. Борошно.

МУЛИТ. Болить шлунок.

МУРАШЬКА, и, ж., зоол. Мурашка. Те, що й муравель…

Хто твердіший – то рахував мурашьки, шо забігали поза прошивков. (В. Зеленчук).

МУСКИНКА, и, ж., ветер. Копитна гниль.

МУСТЕРУНОК, нка, ч. Вишкіл.

– Як же ви такому повірили? – питаю. – Адже проходили спеціалізований мустерунок і це є в інструктажі. (А. Поважний).

МУСЮ. Мушу. Покликаний.

Я на це від Бога поставлений і з уряду свого мусю працювати для вас…

(А. Шептицький).

МУХА, и, ж., бдж. Бджола, створена Всевишнім.

МУХАРИЦЯ, і, ч., бот. Мухомор. Бліда поганка.

МУЧЄЄСИ. Мучиться. Зазнає мук. Страждає.

А згадай і за душю покійника! Уна, може, терпит, бо мусит очіститиси вид усіх малих гріхів, шо шє до решти ни спокутувані, – а єк, ни дай Боже, зійшла з цего сьвіта у єкім тєжкім, хотьби у однім лиш грісі, то у самім вогні пекельнім мучєєси, шо з него уже нема нієкого віходу ні вібавлення. Й ти так само колис станеш на суд Божий тай відбереш так, єкес собі заслужив, або нагороду у небі, або кару у чістилищи, або стратиш вічьне шістє на всі чєси і на віки вічьні. (А. Шептицький).

МУШШЄНА, и, ч. Мужчина. Чоловік.

…ци він мушшєна, ци жинка…

(А. Шептицький).

МУШШІНЕ, ін, мн. Чоловіки. Чоловічий.

Понедівнок, вивторок и чєтвер, то мушшіне. (П. Шекерик-Доників).

МУШЮ. Мушу.

Але для таких файних панів мушю шось подарувати. (М. Лазарович).

МУЩИНА, и, ч. Мужик. Мужчина. Чоловік

… простий мущина ци жинка.

(В.Шухевич).

МУЩИНИН, а, ч. Чоловік.

Місьишники ходьи ув дно у мущинцкім убраню. (В. Шухевич).

М'ЯСНИЦІ, ь, мн., церк. Те ж, що й м'їстиці, мнєсниці.

Відійшло говіння і настали м'ясниці.

(М. Скавуляк).

М'ЯЦА, церк. Коротка форма з молитви:

В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь.

Н

НАБАКИР. Носити чоловічий головний убір трохи з нахилом на правий бік.

Стільки я пам'ятаю свого шкільного товариша Тараса Мельничука, то він у молоді роки завше носив набакир кашкет чи капелюх. Про це й засвідчують світлини в різних книгах, насамперед, «Встати! Суд іде!..» Галини Курищук, що видрукувана у видавництві «Писаний Камінь» 1988 року. (В. Біленчук).

НАБАКІР. Те саме, що набакир.

НАБЕРКА, и, ж. Плоский кошик з лози для збирання ягід.

НАБИЛЮВАТИ, ю, єш. Намовляти. Натякати. Приговорювати.

НАБИТІСЬКА, ої, ж. Набита. Повна.

У церькві така духота, шо гляба си дівити, так піт очі заливає. Най Бог боронит вид такого. Людий так уплішено, шо один другому аж на голову си п'єлит. (О. Манчук).

НАБІЙ, ою, ч., мед. Інфекція від удару на ступні. Гнійний нарив там же.

Народна медицина рекомендує прикладати до хворого місця свіже листя подорожнику або відвар з кори липи, листки каланхоє.

НАБЛЮСКОНИТИ, коню, кониш. Нахляпати води чи іншої рідини.

– Доцю, та уважєй на нову пидлогу, а то кілко їс наблюсконила води! (Мишин).

НАБОРСАТИ, аю, аєш. Нанизати. Насилити (силянки).

НАБУВАТИСИ, юся, єшся. Веселитися. Гоститися. Набуватися. Частуватися.

Коло церькви народи народенні. П'ют та набуваютси. Такий шум, шо годі слова учюти. Позасідало то усі лавиці, усі плоти, усі царинки, – де лиш хто міг приміститиси, тай чєстуютси. (О. Манчук).

НАБУВАЮТЦИ, юся, єшся. Набуваються.

Тоти пацанчюки шоднини набуваютци. Та де вни берут гроші? (Косів).

НАБУДЛИВИЙ, ого, ч. Веселий. Забавний. Той, що уміє веселити гостей.

А старий піп, то такий ни був. То був набудливий чьоловік. Нираз так си лучєло, шо й переночював разом из людьми, на комашни п'ючі цілу нічь, а нибошшік ждав у деревишшєти надворі. (П. Шекерик-Доників).

НАБУТИ, ую, уєш. Взути. Взувати. Надіти на когось взуття.

НАБУТОК, тка, ч. Гостина. Храм.

То, знаєте, понаносили усєкої їди, єкої би лише душя захотіла. Голубці, студінці, пироги, кашя молочьна, ковбаси та буженици. А усе то у бербеницях стоїт – лиш иди тай їж. Сами просєт, аби спорожнити. Ото раз набутки, єк нічьом у місті. (О. Манчук).

НАВИДІТИ, джу, диш. Любити. Поважати. Шанувати.

НА ВИДЛЮ. Від себе.

НАВІҐЛІ, ів, мн. Лівою рукою від себе.

У колективі цего чоловіка вже си остерігали, бо знали, коли вин налиє порцієнку навіґлі, то вмах сп'єніє. (Я. Щербань).

НА ВІРУ. Жити в цивільному шлюбі.

Живе Інка в Португалії уже третій рік. Живе так, як колись говорили в наших краях, «на віру». (М. Скавуляк).

НАВКІРКИ. Навмисне. Докір. Щоб докорити.

НАВРОЧІТИ, чу, чиш. Вректи. Зурочити.

НАВЧИВЬИМСЯ. Навчився. Дівчата навчили мене цілуватися.

Навчивьимся цілювати коло молодичок.
(Н. Тимчук).

НАВЧІЛИ. Навчили. Нас цего родичі навчіли. (Верховина).

НАГІД, присл. Нарік. Наступного року.

Будьмо здоровенькі, ґазди та й ґаздині, бисмо си виділи і нагід, як нині.
(Д. Коренюк).

НА ГОЛУ. На голову.

Вин був на голу вишше. (Криворівня).

НАГУЛЬКОВАТИЙ, ого, ч. Не культурний, не стриманий, не тактовний.

НАГРУДНИК, а, ч. Вишиваниця, котра прикрашає сорочку на грудях
(П. Плитка-Горицвіт).

Нагрудна вишивка на сорочці.

Основу жіночого строю гуцулів Рахівщини складала довга сорочка з неглибоким нагрудним розрізом, зморшками довкола шийного вирізу і довгими рукавами, що у зап'ясті збирались у густе морщення («збірки»). Такі сорочки були суцільнокроєними, або складались з двох частин: верхньої – станка («верок») та нижньої («підточка», «пиндиль»)... (В. Тимчук).

НА ҐОРҐОШЯХ НЕСТИ. Нести когось на плечах.

НАДА, и, ж. Принада. Приманка.

НАДБАВЙИТИ, єю, єєш. Надбавляти. Підвищити.

НАДАЛЕКИ. Здаля. Бути осторонь.

НАДВИРНА, ої, ж., геогр. Надвірна – районний центр.

Бигли, бигли й поспішали, забули фрасункьи,

Биглисмо через Надвирну тий ньесли дарунки. (А. Василів).

НАДВІРНА, ої, ж., геогр. Це – адміністративний центр району, що в передгір'ї Українських Карпат на правому березі річки Бистриці Надвірнянської. Уся Надвірнянщина є найпотужнішим в економічному відношенні серед районів Гуцульщини.

НАДЗЕРАТИ, аю, аєш. Наглядати. Слідкувати.

Він ходит з колєдниками цілий чєс. Надзераєт їх тай носит з грішми скарбонку й виддаєт братству до церкви колєдницкі гроші.
(П. Шекерик-Доників).

НАДЗИРАТИ, аю, аєш. Глядіти, наглядати, дивитися, стежити за чимось, кимось.

НАДІВАТИСИ, юси, єшси. Мати надію. Сподіватися.

НАДІЇТИСИ, юси, єшси. Надіятися.

НАДОВЖНИЦЯ, і, ж. Дві пари коней в одній упряжці (при одному возі).

НАДОЛИНУ. Вниз. Вдолину. Додому.

Коні ледве стримували фиру надолину, бо погано ловив галем. (Я. Щербань).

НАДСАДИТИСИ, джуся, дишся. Надірватися.

Сусідський хлопчина надсадивси на кішни полеглиці. (Трач).

НАЖДАЧЬКА, и, ж. Шліфувальний папір.

НАЖИВА, и, ж. Здобич. Пожива. Страва.

НАЗАВСІГДИ. Назавжди. Назавше.

НАЗБИТКІ, присл. Збиткування. Навмисне щось робити. Наперекір.

НАЗВИСКО, а, с. Назва чогось. Кожда полонина мала своє назвиско. (Верховина).

НАЗИВАЄСИ. Називається. Має назву.

НАЗИВАЇТСИ. Називається. Має прізвище.

Наш дідо писавси Білоголовий Марко Іванович і зато наша родина називаїтси Маркові. (І. Зеленчук).

НАЗИРЦЕМ. Вслід. Слідом за кимось.

НАЗИСТРІТЬ. Навпроти

Здаєси, шо вчєри всию клясою після послідного звоника ми йшли назистріть сонечьку, а кілько вже пройшло відтоди чєсу! (Я.Щербань).

НАЙ. Нехай. Хай, як ствердження побажання чогось. Заборона якоїсь дії.

Най Бог боронит вид такого. Людий так уплішено, шо один другому аж на голову си п'єлит. (О. Манчук).

Най відлуння –
бодай би півразу нарік –
наші гори докупи збирало вгорі.
Най воно – те коротке гуцульське Марі
домінує над часом. (Т. Девдюк).

НАЙБИРШИЙ, ого, ч. Найбільший. Є поміж Вами один гріх, найбирший і… (А. Шептицький).

НАЙБІЛШЕ. Найбільше.

– … То Василь найбілше за дівками тускує, бо навіть уночі усе єкоїс Настуньки кріз сон си домагає. Я уже по через кілька ночій допантрував, шо він навіть си з постелі схапуєт і питає руками наокруг себе, єк би когос ловити хотів. (О. Манчук).

НАЙБІЛЬШИЙ ГУЦУЛЬСЬКИЙ ГОМЕР, ого ого а, ч. Нині з певністю можемо твердити, що Михайло Ломацький став найбільшим гуцульським Гомером. 13 книг з 20-и він присвятив Гуцульщині! Ось їх повний перелік: «Верховинко, світку ти наш», «Українське вчительство на Гуцульщині», «Нариси з Гуцульщини», «Гомін гуцульської давнини», «У горах Карпатах», «Опришківське гніздо», «Із гір Карпат», «У Чорногорі», «Бескидом зеленим в три ряди садженим», «Заворожений світ» (у двох книгах), «У зеленому Бескиді», «Країна чарів і краси». Усі вони, маємо надію, будуть перевидані в Україні, а прах автора, згідно з його заповітом, знайде спочинок біля церкви в любій Гуцульщині або ж в пантеоні слави Великих Українців. (О. Масляник).

НАЙ БОГ БОРОНИТ. Цей вислів усюди чути на Гуцульщині в розумінні побажання добра, миру і т. д. Мама найбільше переживала за те, щоб не було голоду. «Йой, лиш най Бог боронит голоду. Сама пам'їтаю їк люди траву їли, котів; паланичькє пекли з бобу та крупів… Багато людий поспухало і повмирало…». (Я. Радиш).

НАЙВАЖНІШШЯ, ої, ж. Найважливіша. Та, що має особливе значення.

Найважнішшя річь при злогах є напинки. Котра жінка має добрі напинки, то в тої си борзо находит дитина, а котра жінка ни має напинок, то при злогах довго си мучіт и дитина ни зараз си находи. (П. Шекерик-Доників).

НАЙГИРШІ, их, мн. Найгірші, найзапекліші, найлютіші (вороги).

НАЙ-КО, НАЙ-КО, НАЙ-КО, виг. Відстань. Залиш.

– Най-ко, най-ко… Лиши ни бий. Давай, пані, шо в тебе є. Однако будемо шукати. (Г. Хоткевич).

НАЙКО. Нехай.

Найко піде файна Слава
Від хати до хати!
Шо смих вміли господарям
Поколідувати. (П. Плитка-Горицвіт).

НАЙКРАШШІ, их, мн. Найкращі.

Найкрашші тоти табори колєдників, шо складаютси вид п'єть до тринайціть колєдників, уже разом из березов и вибірцев. (П. Шекерик-Доників).

НАЙМИЛАСІ. Найнялася. Пішла в найми.

Я би сі до вас в комору перебрала жити,
Та я би в вас наймиласі медок сторожити. (Г. Григор'єва).

НАЙМИЛІШШЯ, ої, ж. Наймиліша.

Єка днина веселенька,
Ой, Боже наш Боже!
Твоя ласка наймилішшя
Кривду переможе. (П. Плитка-Горицвіт).

НАЙНИБЕЗПЕШНІШИЙ, ого, ч. Найнебепечніший.

НАЙ НА ТОМУ СИ ТЄКНЕ. Аби вже не було гіршого… (Вербовець).

Але стебла чужого не рушила-с, але не заклєв ті ніхто в світі, то най си тєкне від такої муки. (М. Черемшина).

НАЙПРЕХТИЧЬНІШШІ, их, мн. Більш практичні. Виправдані. Найпрактичніші.

А найпректичьнішші табори – вид сім до дев'ять людий, бо їх ані замало, ані ни забогато в одній таборі. (П. Шекерик-Доників).

НАЙПУШШИЙ, ого, ч. Найгірший. Найслабший.

Бо то у нас, знаєте, єк прийде єкес с'єто,то кожде, аді, вікігнет дес из кліти ракву передтогідного масла, такого лютого, шо єк би крішку єго поклав найпушшому коневи під фіст, то залетів би без попасу до Косова. (О. Манчук).

НАЙПУЩЕ, ого, с. Найгірше.

Теперечки в склепах тілько товарів з Кітаю, шо здаєси вни в Україну пхают усе найпуще. (Косів).

НАЙРАНШЕ. Вдосвіта. Дуже рано. Ранесенько.

Світ уновила – Христа родила,
Богородиця найранше встала,
Найранше встала, Христа скупала,
Єк Го скупала, на рукє взєла.
(П. Плитка-Горицвіт).

НАКАРНУВАТИ, ую, уєш. Знущатися. Мучити.

НАКРИТИ ГОЛОВУ. Вийти заміж. Віддатися.

Дівчина вчєласи накривати голов фустков. (Я. Щербань).

НАКОЛИ. Лишень. Як тільки... Якщо.

НАЛАДУВАТИ, ую, уєш. Навантажити. Наповнити.

НАМ'ЄКО. Нам'яко.

Дозволєєси їсти єйця нам'єко...

НАМИСНИК, а, ч. Навісна полиця для мисок. Переважно в сільських хатах у верхній ряд на намиснику виставляли розмальовані керамічні та фаянсові миски, виготовлені шє за часів Австро-Угорщини, Польщі.

НА МІГІ. Кивнути головою. Моргнути.

НАМІЖ. Замість.

Дружбі віночок мав бути менший, і була чічка наміж хреста. (В. Дмитрюк).

НАМІШМА, и, ж. Гуртом. Оптом.

Доліским газдам деколи був хосен продавати горєнам збіжє намішма. (Г. Кутащук).

НАМУЛЄННИКИ, ів, мн. Прозивана мешканцям села Розтоки.

Розтоки – намулєнники, бо ходили з дарабами, а дорогою відпочивали край ріки, на мілких місцях. (М. Савчук).

НАМУЛЬИНИК, а ч. Прозиванка жителю м. Рахів.

НА НЮ. На неї.

НАНАШКА, и, ж. Те, що й матка. Хрещена мати.

...ти взявся розповідати мовчазним людям – тіням, як гарно співає нанашка Дарина, як у школі ставили виставу, і ти у ній грав Шевченка... (В. Стефак).

НАОКОЛО. Навколо, довкола, довкруги, довкруж, навкіл, навкруги

... чім раз менше ми виділи, шо наоколо нас у хаті сидє люде. (В. Зеленчук).

НАПАДКА, и, ж., бракон. Рибальське знаряддя у формі квадрата з держаком. Сітка кріпиться до дуг, перехрещених між собою.

Такою нападкою добре ловиться риба під час повені. (Тюдів).

НАПАМНІТЬ. Напам'ять.

Шє питавси, ци знают молоді молитви напамніть: «Отчє наш», «Богородице Діво», «Вірую». (В. Дмитрюк).

НАПЕРСНИЦІ, ць, мн. Вовняні онучі.

НАПЕРЕДОВЕЦЬ, вця, ч., військ. Вояк з фронту (передової).

Не всі перстінці поміняються!
Не всі напередовці повертаються!
(М. Черемшина).

НАПИНАТИ, аю, аєш. Пробувати на смак їжу.

НАПОМАЦКИ. Навмання. Наугад.

НАПОПЕРЕКИ. Навпростець.

Упоперек... а вже потім «понад Гнилиців» (напопереки) біг до клубу. (Я. Радиш).

НАПРЄТАНА, ої, ж. Відібрана. Надбана.

Василь Дмитрович звозив ліс на своє колишнє обійстя, а Григорій Васильович складав «напрєтану» (зароблену важкою працею) деревину... (Я. Радиш).

...напрєтані за тиждень сир і сметану несли на базарь... (Рожнів).

НАПРОЛЮДЕНЬ, дня, ч. На вихід.

...самобутність аж ніяк не визначається кількістю антуражних гуцульських фестивалів чи вбраних напролюдень у гуцульське лудинє. (Л.-П. Стринадюк).

НАПУДИТИСИ, джуси, дишси. Злякатися. Налякатися. Настрашитися.

НАПУСТ, у, ч. Велика біда. Лихо. Стихія. Кара.

НАП'ЯТНУВАЛИ. Згадували. Обнародували.

І ясно, що наші окупанти на Підкарпаттю не могли стерпіти мовчки участі гуцулів у делеґації до Білого Дому, та голос правди до братів гуцулів. Вони ту подію нап'ятнували у Косівській районній пресі, та зараз провели слідство з арештом дружини Д.Ткачука Оксани, яка того року була в Америці та зустрічалася з Д. Ткачуком у Філядельфії і мусіла одержати, на їх думку, певні інформації чи доручення від нього. (У. Старосольська).

НАРАЗ. Раптом.

Нараз зіпсувалася погода на полонині. (Буркут).

НАРАЗІ, присл. Зараз. Поки що.

НАРАКВИЦЯ, і, ж. Манжет. Нарукавниця.

НАРЕСНИЦІ, ь, мн., зоол. Дрібна річкова риба.

Років 40-50 тому в річках кишіли наресниці. Ловити їх – то ниабиєка забавка для дітвори. (Косів).

НАРЕСНИЦЯ, і, ж., зоол. Дрібна річкова риба. Те саме, що нaресниці.

…впіймана ними дрібна риба («наресниці», «кублі», невеличкі «клені»)… (Я. Радиш).

НАРЕТЕННО. Мабуть. Напевно.

НАРЄХТУВАТИ, ую, уєш. Багато чогось приготувати. Наготувати.

НАРИК. На наступний рік.

НАРІД, народу, ч. Народ. Народність. Нація.

Нарід, єк загамушєвси разом из колєдниками, шо повиходили вид попа, то так голосно закерекорив, єк вівці на полонині, шо перший раз змішєютси докупи, в одно мішінє. (П. Шекерик-Доників).

Найбірше може розказует нам про той край історія римского цісарства и говорит з повагов, бо довгі чєси ни міг забути гордий побідоносний Рим того гірского народу. Римскі історики описуют низалежний нарід Даків, жиючіх помижи Тисов, Дунаєм, Дністром й Карпатами.

То тимунь Полша дбає, шоби нарід Чьорногори, Гуцулского Бескиду и Гринівского, нарід Чівчіна, нарід долин, верховин й полонин прилучіти до рвючього потока полского жития… (А. Оссендовский).

Господь най криє і сокотить наш нарід…
(М. Ломацький).

НАРІК. Наступного року. На другий рік.

Єка днинка веселенька
Лиш собі гадаю.
Ци шшє нарік цего діжду
Низнаю… низнаю!? (П. Плитка-Горицвіт).

НАРІХТУВАТИ, ую, уєш. Те саме, що нарихтувати.

НАРІЧЄ, чя, с. Наріччя – говірка, діалект. Угрупування мови гуцулів.

НАРОДИ НАРОДЕННІ, ів них, мн. Багато людей. Фестини. Храм.

Коло церькви народи народенні. П'ют та набуваютси. Такий шум, шо годі слова учюти. (О. Манчук).

НАРОДЖІНЯ, я, с. Народження

НАРОЖІНЄ, я, с. День народження.

Вітаємо. Більше сміху, Намагаємося заглушити своє збаламучення. «З Днем нарожіня!» – найменша Оксана. (Л.-П. Стринадюк).

НАРОДНЄ, ого, с. Народне.

Народнє малювання на склі… (І. Сеньків).

НАРОДНЯ, ьої, ж. Народна.

Народня творчість – як і взагалі творчість не журиться тим, як саме виглядав правдивий Довбуш, що жив тому рівно двісті літ…
(Ю. Шкрумеляк).

НАРОДНЯ МЕДИЦИНА, ої и, ж. Народна медицина.

…в народі зберігається багатовіковий досвід у галузі медичних знань. Наукова медицина часто користається зі скарбниці народнього лікування й послуговується не раз його засобами. Тому народня медицина – важлива ділянка етноґрафії. (І. Сеньків).

НАРОЗТВИР. Двері без нагляду, не закриті двері, двері, залишені навстіж, нарозтвір.

НАРТИ, ів, мн. Лижі.

Колис їх робили з дощечок бука або акації, бо цей матеріал у киплячій воді піддавався згину.

НАСТРАШІЛА. Злякала, Злякалася. Переполошила.

Коли дитина була первісник, то баба дивитци на місце: кілько на нім є ґудзиків, тілько та жінка мет мати дітий. Видразу ни каже це баба поліжници, аби вна си ни настрашіла. (П. Шекерик-Доників).

НАТЕРХАТИ, аю, аєш. Накладати тягар на коня.

НАТИНА, и, ж., бот. (Chenopodium). Лобода. Одно-, рідше багаторічна трав'яниста рослина. В Україні є 22 види. Лободу амброзієвидну застосовують у медицині. З листя готують смачні страви за гуцульськими рецептами.

НАТСАДИТИСИ, джуси, дишси. Надірватися, через силу. Дістати кєли.

НАУЧІТИ. Навчити.

Ни годни си научіти (К. г., 1935).

НАФТЄНКА, и, ж. Та, що має присмак нафти.

Місце, де є ознаки нафтового родовища. (Космач).

НАХЛЕСТАВБЕССИ. Напився. Зі смаком пив.

А води Божої ни нахлеставбесси один з другим, га? (О. Манчук).

НАХТА, и, ж. Гас.

Старші люде памнітают, єк раніше в хатах були нахтові лямпи та ліхтарні. (Тюдів).

НАЦИЦНИК, а, ч. Ліфчик.

НАЧЄС. Те саме, що борзо. Миттєво. Швиденько.

НАЧИНЄ ДО МИТТЯ, я. Предмети. Речі особистої гігієни.

НАЧИННЯ, я, с. Інструменти, пристосування, що застосовують у різьбярстві, кушнірстві, бондарстві, мосяжництві і т. д.

А ось одна з найновіших робіт – «Таким начинням гуцули обжили Карпати».

(А. Григорук).

НАЧІН'Е, я, с. Начиння – знаряддя праці, пов'язане з традиційним гуцульським пастухуванням. Один царьок мав Н'еньо. У нім з р'ехтом були роскладені коновки, ґелети, коновчини, бербениці, жбаталів, колок'івка та много инчого начін'е до молока, сметани, масла, праж'енки, сколотин.

(І. Жеґуц).

НАЧІНИЦІ, ь, мн. Нити. Складова ткацького верстату.

НАЧІНІ, иня, с. Інвентар.

Усі знаряддя для роботи (батько то все називав «начінім») – кушку, брус, бабку, кісє, граблі, вила, остриви – виготовляв сам. Довго підбирав молоток («клевчік») для клепання коси, яку теж, залежно від довжини, підбирав собі «під руку». (Я. Радиш).

НАШИНСКІ, их, мн. Наші. Знайомі. Односельчани.

НАШПОРПАТИ, аю, аєш. Надерти. Нарити.

Ми пшли, нашпорпали трохи барабулі, шо си лишила в тому намулі, тий цего шє мама зварила. (Л. Зузяк).

НАШЬО. Навіщо. Для чого.

Та нашьо це мені здалоси? (Рожнів).

НАЮДИТИ, джу, диш. Намовити, Підбурити когось на певний учинок.

НЬИ ВТЄЛИ. Не зрубали, відрізали.

...того разу ньи втєли Парасочці косу... (Криворівня).

НЕБЕСНА СОТНЯ, ої і, ж. Герої-українці, що загинули в силовому протистоянні із злочинним режимом Януковича за волю і кращу долю українців.

Та най не думає москаль, –
Ніякий інший зайда, –
У нас ще «сотень» є вдосталь, –
А з нами Бог та правда! (Б. Чепига).

НЕБОЖЄ, жєти, с. Бідне, знедолене дитя. Нещасна дитина.

НЕБОРЕ, а, ч. Неборак – людина співчутливої долі.

Він неборе хотів зробити ще щось добре.

(П. Біленчук).

НЕВІСТИЦЯ, і, ж., згр. Невістка.

Приведу ти невістицу – з хати ті віженю.

Приведу ти невістицу з кіньми та й з волами. (Г. Григор'єва).

НЕВІСТИЦЯ, і, ж., зневажл. Невістка.

Наша невістицьи сипит єк гадина...

(Рожнів).

НЕВОЛИ. Неволі. В тюрмі.

Живу добре, звикле, як у неволи.

(Г. Курищук).

НЕҐАЦІЯ, ї, ж. Заперечення, нехтування.

НЕҐУВАТИ, ю, єш. Заперечувати, ігнорувати, нехтувати.

НЕҐУРА, и, ж. Густий туман. Вже другий день покривала гори й полонини густа мряка, чи, як кажут гуцули, неґура.

(М. Ломацький).

Грізні, темні, аж чорні хмари й густа мряка – неґура, окутали нашу Гуцульщину...

(М. Ломацький).

НЕДОПОВІДЖЕНІ, их, мн. Недомовлені.

НЕ ЄЛОСИ. Не личить. Не пасує. Не файно.

НЕКИФАНА, ої, ж., образл. Бруднуля, неохайна.

НЕКИФУРНА, ої, ж., образл. Те ж саме, що й некифана.

НЕКТАРНЕ ОТРУЄННЯ, ого я, с., бдж. Цю хворобу розпізнають за наявністю загиблих личинок і лялечок в стільниках і на передвуликових площадках, а також недорозвинених бджіл.

НЕНАВІЦЬ, і, ж. Ненависть.

Тепер на світі стала ненавіць... (Микуличин).

НЕНДЗА, и, ж. Біда. Злидні. Нещастя. Щось нікчемне.

НЕНЗЯ, и, ж. Те саме, що нендза.

НЕНЬО, я, ч. Батько, Дєдя. Тато.

Про хрест із розп'яттям оповіла: «Мій неньо бував у опришках. Мадяри посилали на опришків гайдуків, опришки зводили з ними завзяті бої.

В одній бійці упав мій неньо, опришки погнались за гайдуками, а пораненого неня залишили – думали, що він забитий...». (М. Ломацький).

Неньо каже: це певно хтось убив його маму, а воно, сирітка, шукає її і плаче.

(М. Ломацький).

НЕНЯ, і, ж. Мама. Мати.

Братчик Семенко несе на руках найменшу сестричку Гафійку, що ще не виросла так, аби її неня постарала сорочинку.
(М. Черемшина).

Неня розповіла старенькій бабі, що нашому дєдеви щось привижається, і просила стареньку, щоб вона відвернула цей страх.
(М. Скавуляк).

НЕПОДАЛЕКИ. На невеликій відстані. Неподалік.

Неподалеки гримлять гармати, але газди й газдині хвалять собі верем'я і сапають на царинках ріпу, що до них з землі барвінковими листочками усміхається. (М. Черемшина).

НЕПРИЧКОМ, присл. Не при вас кажучи. Подібно до когось. Проговоритися. Ненароком.

НЕ РИХТ. Не до вподоби. Не так.

НЕТИКАНИЙ, ого, ч. Неторканий. Такий, що ніхто не торкався

НЕЎКИЙ, ого, ч. Навчений. Освічений.

НЕ УРІЧЛИВИЙ, ого, ч. Відпорний.

НЕХАР, і, ж. Нечисть – негідні, нікчемні, погані люди. Погань.

Прийде час і вся чужа нехар – погань, усі зайдеї, хто б вони не були, спливуть з гір разом із водами рік і потоків, пропадуть, як пропало панське кодло з Криворівні, а гори гуцульські знову, як колись, зацвітуть чічками волі, закосичаться запашним зіллям свободи… (М. Ломацький).

НЕХАРНА, ої, ж. Капарна. Нечиста.

І то ни лиш по ґілі, хоть би лиш однім, але й перед ґілом, скоро лиш христінин допустит до серця, а має уподобанє у нехарі, краса єго душі цалком зникає і ціла душа є уже нехарна. (А. Шептицький).

НЕХАРНИЙ, ого, ч. Брудний. Неохайний. Нечистий. Нечистоплотний. Нефайний зовні.

НЕХАРЬ, і, ж. Те саме, що нехар.

НЕЦУРКИ, рок, мн. Недоречі. Недоречні.

НЕШТА, и, ж., образл. Повія, Погань.

НИБЕЗПЕЧЄНЬСТВО, а, с. Небезпека. Пересторога.

А ґітем своїм нієким способом ни позволеійте з пустими собі заходити! На музику, на данец самих ніколи ни пускайте! Можут молоді забавитиси, але пид оком свого дєді, ци нені, ци аді старших людей, – тай так, аби зі забави ни було омрази Божої тай аби ни було навіть нибезпечєньства гріха.
(А. Шептицький).

НИБІШШІК, а, ч. Покійник. Мертвець. Мрець.

О, гадає си, ти тут, нибішшіку, успокоївси.
(П. Плитка-Горицвіт).

НИВІСТОЧКА, и, ж. Те саме, що невістица, невістиця. Невістка.

Свекруха си врадувала та й миї коновку,
Бо то зараз невісточка приведе коровку…
(М. Ломацький).

НИҐІЄ. Втрачає вагу. Марніє. Худне.

НИДДЕ. Ніде. Ні в якому місці.

Тогди млина нидде ни було, то баба казала, шо людий там було, єк коло церкви.
(Я. Максим'юк).

…лиш нидде то ни показували.
(Я. Поп'юк).

НИЗНАКОМІ, их, мн. Незнайомі.

Бабі присилали подарунки зовсім низнакомі люде, за то, шо она файно зіграла роль старенької Хімки. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

НИКОЛАЇХА, и, ж. Дружина Миколи.

– То ви, Николаїхо?

– А то ти, Дзельман? – допевнювалася Николаїха і додала ще, що вона Лівакова жінка. (М. Черемшина).

НИ ЛОВИТ СЕРЦЕ. Верховинці запально виконують усі данці: аркан. Гуцулку… И гуцула ни ловит серце в данци. Вин мусит його докінчіти шо би там ни було. (Верховина).

НИНАСАМУ. Неназдогадь.

НИОДНЕНЬКА, ої, ж. Не одна. Не єдина.

Колідочька ниодненька,
То Божя охвала,
Тота хатка веселенька,
Де Вна побувала. (П. Плитка-Горицвіт).

НИПКА, и, ж. Те саме, що й каганчик.

НППУ, **о о у., ч.** Національний природний парк «Гуцульщина» (м. Косів), який функціонує з 14 травня 2002 р. згідно з Указом Президента України за №456/2002. «Про створення Національного природного парку «Гуцульщина».

НПП «ВЕРХОВИНСЬКИЙ». Указ про створення цього Національного парку підписав Президент України 21 грудня 2009 року.

НПП «ВИЖНИЦЬКИЙ» – перший нацпарк на Буковині з'явився у серпні 1995 року. Він є лідером серед об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення щодо залучення державних коштів, отриманих від Мінприроди України та Міжнародних фондів на розбудову інфраструктури, будівництво та розширення рекреаційний зон…

НПП «ЧЕРЕМОСЬКИЙ» (Путильщина) створений згідно з Указом Президента України від 11.12.2009 року та наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 27 вересня 2011 року.

НИПРАВДА, и, ж. Неправа. Те, що суперечить дійсності.

... и то, шо нам ґедя сказав ниправду про мамину «болєчьку». (В. Зеленчук).

НИПРОШЕ. Примусово. Обов'язково. Силоміць.

НИРЕТЕННА, ої, ж. Не надійна. Не слівна. Не точна.

НИСМАШНА, ої, ж. Несмак. Без смаку. Не смачна страва.

Гірко бути сиротов! Гірко мати нидобру мачюху, але найгирше уже мати лиху неню.

Уна гирша від злої мачюхи! П'є, запиваєси, сама лиш собов питає. Дітей ни навчьит Отчєнашу, ни обхарит, ни зачєше, ни віпере шмаття… І страву зварит нисмашну тай нездорову! (А. Шептицький).

НИСУПОКІЙНИЙ, ого, ч. Неспокійний.

НИЧ. Нічого. Так собі.

НИЧЬО. Нічого. Добре.

Єкшо дитина ни знає ціни копійки, росте у великих розкошах, то вна ничьо ни знає, шо по чьому. (Я. Пиптюк).

НИЧЬО. Нічого. Ніщо. Вживається у значенні того, що нема загрози, шкоди.

Котра жінка з котюжеї природи, тота таки видразу по злогах устає и все робит. З нев спит чьоловік першеї ночі и то їй ничьо ни шкодит. (П. Шекерик-Доників).

НИЧЮВАНЕ, ого, с. Небувале. Таке, що досі ніхто не чув.

Ни мож було надивитися, тай наслухатися того ничюваного колідованя. (П. Плитка-Горицвіт).

НИШПОРКА, и, ж. Людина, котра занадто будь-чим цікавиться, нехтуючи етичними нормами, риється у чужих речах.

НИШЬШІЛИ. Нищили. Псували.

То совіти нишьшіли церкви на нашій Гуцульщині. (Жаб'є).

НИШЬШІТИ, нищу, нищиш. Нищити. Руйнувати.

НЬИНЬО, ньиня, ч. Батько. Дєдя. Тато.

І в нинішню добу, де як не в горах після звичного із дотриманням належної поваги до віку та стану вітання до кожного включно із незнайомими зустрічного: «Слава Ісусу Христу», – почуєш у продовження відповіді: «А ти чий (чия) меш? З якого кінцє твій ньиньо, а чи дідо?». (В. Тимчук).

НІҐДЕ. Ніде.

Гуцул любит свої гори, звичаї, ношю. Для него ніґде так ни файно, єк тут. (М. Ілюк).

НІЄКЕ, нієкого, с. Ніяке. Нічого не варте. Погане.

Схоче, абис був сліпий (знаєте, протів чього я то говорю), осліпнеш, схоче, абис був глухий – оглухнеш, удурієш, на нієке си знівечіш, пропадеш, єк дим. (О. Манчук).

НІКУДА, присл. Нікуди.

НІКЧЕМСТВО, а, с. Безглуздя. Безкультурність. Безчинства. Антихриство.

Письменник ніби відчував, що можуть настати гірші часи (що і сталося). Тому поспішав описати з фотоґрафічною, фактоґрафічною чи топонімічною точністю не тільки події, пов'язані з Гуцульщиною, а передусім ніби «забальзамовував» й те найдорожче для прийдешніх поколінь, що долинало до нас тисячі років незмінним – величавий код національного первня. Адже невдовзі з напливом сюди чужоземців, приневолена Гуцульщина потроху пропадала, особливо з приходом большевії. Силоміць нав'язували нікчемство. (О. Семенишин).

НІМЕЧЧІНА, и, ж. геогр. Німеччина.

НІМЧІЧЬ, а, ч., геогр.. Перевал у Вижницькому районі. Давня його назва Велигора. Німчич.

НІХТІ, ів, мн., анат. Нігті.

Ніхті на ногах треба таки коротко обрубувати, тай рідно. Вічістити с під них бруд и чісто їх держєти. (К. г., 1935).

НІЦ. Нічого.

Родичі ніц ни сказали проти його вісілє. (Путила).

НІЧЬО. Нічого. Нічо.

Мині тогди було лиш три роки, але я закємив, єк на лавици лежєв вусатий чоловік, а мама стоєла коло печі і втирала рушником сльози. Крім цего більше нічьо не памнєтаю. (Л. Зузяк).

НІЧЬОМ. Між іншим.

… тай дарунки дают та чєстуют усєким. То булками, медівниками, тими цуґєрками, шо, аді, у писку вітер роб'єт, курити дают, єк нічьом пани. (О. Манчук).

НІШЄСТЄ, я, с. Біда. Горе. Лихо.

Най Бог борони! Еке нішєстє. (Л.-П. Стринадюк).

НОВЕЛІ, ль, мн. Жанр літератури. Новела.

НОВЕНЬКЄЙ, ого, ч. Новий. Новенький.

Може дати тай ни дати рубличьок новенькєй? (П. Плитка-Горицвіт).

НОВОСІЛЄ, я, ж. Входини в новозбудовану хату. Новосілля.

Коли вилагодили хату, «наймили молитву – псалтирю» – два «читальники» чи один читали псалтир. По молитві вже могли святкувати («загуляти»), називали цю подію «новосілє» – «нові ґазди сідають».

Входити в хату за повір'ям теж треба було в повні дні, «аби ся водило». (Ясіня).

НОГАВИЦІ, ь, мн. Штани. Холошні

Устугви ни так заложив на ногавиці.

(А. Василів).

НОЖЄ, а, ч. Ніж: кухонний, мисливський, штиковий.

НОМАДИ, ів, мн. Гуцули-кочовики.

Визначальною у питанні походження гуцулів є також характеристика їхньої культури Михайлом Коцюбинським. У своєму листі Максимові Горькому від 9 вересня 1910 року він писав: «...Одяг, звичаї, весь уклад життя гуцулів-номадів, які проводять ціле літо зі своїми стадами на вершинах гір, – настільки своєрідні і мальовничі, що відчуваєш себе перенесеним у якийсь новий невідомий світ». (Г. Луцюк), 2010).

Отже, на його думку, гуцули – це номади, тобто кочовики. Як у жителів Карпатських гір могла вкоренитися традиція степовиків? Пояснення лише здогадне: – гуцули – це нащадки кімерійців-степовиків. (Ю. Боберський, Ю. Боберський-молод.).

НОСЮТ. Носять.

Носют бджьоли меду, носют і носют.

(О. Ковалюк).

НОТАРУШ, а, ч. Нотаріус – службова особа, що здійснює нотаріальні дії.

Ба, ні знаю, я, де моя праця: в попа, в кишени, та в жидів, та в панів, у Віжницького і в Косівського нотаруші! (М. Павлик).

НУМЕР, а, ч. Номер. Порядкове число.

НЬОҐА, присл. Дуже швидко втекти, побігти.

Єк почєласи бійка, то Иван Катеринин дав ньоґа, аби йму також ни перепало... (Тюдів).

НЬИЦЬКА, и, ж., зоол. Вівця. Овечка.

НОЧЬЛІЖЄННИК, а, ч. Той, що проситься до когось на ночівлю, заночувати.

В хаті уздріли старенну людину, єка вже ходила напомацки. Бо темний був. Єв розпитуватися у ночьліжєнників. Відків гей?

(П. Плитка-Горицвіт).

НОША, і, ж. Те, що й вберя, лудинє. Одяг.

Всім серцем любить гори, а до їх краси долучує себе, свою барвисту ношу... (М. Ломацький).

НОШЯ, і, ж. Те саме, що ноша.

НУЛЬКА, и, ж. Дуже коротенька чоловіча стрижка.

НУРКА, и, ж. Стрибок у глибоку воду вниз головою з висоти: берега, дерева, підвісної кладки, лавки.

НУРЯТИ, яю, яєш. Занурюватися у щось; опускатися на дно водойми.

НУСТРИТИ, трю, триш. Пантрувати. Слідкувати.

Ціле літо «нустрив» (слідкував) за ним, аж таки, під осінь підійшов мені під пушку й діставши в саме серце дві кулі... (М. Ломацький).

НЬИ ВТЄЛИ... Не врізали, спилили.

НЮ, НЕЇ, ж, церк. Неї.

Тож, и вашя донька прийде Богу си молити,

Отогди вже зможетеси

На Ню надивити!.. (П. Плитка-Горицвіт).

НЮНІ РОЗПУСКАТИ. Бідкатися. Плакати. Скаржитися.

НЮТ, а, ч. Заклепка: алюмінієва, латунна, мідна.

НЮТУВАТИ, ую, уєш. Набивати накладки на зчеплення автомобіля спеціальними нютами. Занютовувати дірки в металевому (за винятком емальованого) посуді.

НЯГАТИ, аю, аєш. Ходити.

НЯНЬКО, а, ч. Батько.

О

ОБАРЄНОК, нка, ч. Калачик. Роґальок.

ОБАРІНОК, нка, ч. Бублик.

Звичай давати обарінки бідним людям.

ОБВЕРТАТИ, аю, аєш. Зганяти. Перекидати щось: сіно, отаву...

ОБВЕСНУВАТИ, ую, уєш. Впоратися з весняними роботами. Завеснувати.

Бо, знаєте, у нас така ворожка, шо хто найпрудкіше прийде д'хаті, той найраніше си обвеснує. (О. Манчук).

ОБЕДУВАТИ, ую, уєш. Любувати. Милувати. Пестити когось.

ОБЕРКА, рки, ч. Знак на худобі. Мітка.

ОБЕРОК, рка, ч. Верхній теплий одяг.

ОБЗЕРАТИ, аю, аєш. Дивитися. Оглядати. Придивлятися.

Лелітка сховав гроші в мошенку тай докладно дівивси Иванчікови на долонь. Обзерав на ній всі рубежі. Обертав руку на дру-

гий бік. Дівивси на пальці тай на ніхті.
(П. Шекерик-Доників).

ОБЗИРАТИ, аю, аєш. Те саме, що обзерати.

ОБЗИРАТИСІ, аюсі, аєшсі. Дивитися позад себе. Оглядатися.

ОБИРНИК, а, ч. Долото, котрим роб'є дирочки у постолах.

ОБИТЕРТИ, тру, треш. Обтерти: щось, когось.

...то й слизу обитер, хто твердіший, то рахував мурашьки... (В. Зеленчук).

ОБІЗДРИТИСЯ, юся, єшся. Оглянутися.

ОБІЗДРІТИ, ю, иш. Оглянути. Передивитися.

ОБЗОРИНИ, рин, мн. Оглядини. Обряд, коли батьки молодого знайомляться з господаркою своїх майбутніх сватів.

Але, одного разу, такє насміливси зачинати из старшеї сватати. Єк зговорилиси, шо, отєк, хотів би си оженити з нев, тай такє привів на господарьку на обзорини.
(П. Плитка-Горицвіт).

ОБІСКАТИ, аю, аєш. Шукати у волоссі на голові паразитів: блихи, воші, гниди.

Маєт чєс у робітну днину посидіти, пообіськатиси з другов чєлідинов тай шош ниодно поговорити, про шош си довідати...
(П. Шекерик-Доників).

ОБІСЬКАТИ (СІ), аюсі, аєшсі. Те саме, що обіскати.

ОБІЧ, обочі, с. Узбіччя: гори, схилу. Обабіч.

ОБКУТАТИ, аю, аєш. Доглянути за кимось. Закінчити щоденну роботу вдома.

Ни біжит надвір шє до днини кутати маржину тай давати свиням, бо це все зробит за ню добра доля. (П. Шекерик-Доників).

ОБЛАЗ, у, ч. Це слово має дуже багато значень. На Верховинщині: стрімка круча, скеля; гола скеля. На Березівському кущі – поле, що виоране торік, або взагалі давно. У с. Тюдів – дорога, стежка, що йде попід скелею над обривистим берегом Черемошу.

ОБЛЕСНИЙ, ого, ч. Привітний, Розважливий.

ОБЛИЧКА, и, ж., буд. Декоративна планка, що набита довкола скринь вікон і дверей.

ОБЛУПИКОБИЛА, и, ж. Прозиванка жителям с. Річка.

Облупикобила, бо мали худі коні.
(М. Савчук).

ОБЛЯТА, и, ч. Документ до гродського або земського суду.

У статті «Облята» містечка Яблунів» [2] Петро Сіреджук опублікував текст акту «Облята Влодкова 1611 року до земського суду в Галичі». У цьому документі є привілей Станіслава Влодека від 2 квітня 1602 року про заснування містечка та повідомлення від 28 квітня 1609 року про розмежування між Столпчатовом і Влодковим. Зважаючи на важливість цих документів в історії становлення і розвитку містечка, подаємо їх в повному обсязі за згаданою публікацією...
(В. Курищук).

ОБОЛОНКА, и, ж. Очеревина – серозна оболонка, яка вистилає черевну порожнину тварини й людини та вкриває розміщенні в ній органи.

Оболонка зі свині має широке застосування у народній медицині. Зокрема, зовнішньо рекомендується при ревматизмі, забоях тощо. (П. Біленчук).

ОБОРА, и, ж. Обгороджене подвір'я.

ОБОРІГ, рогу, ч., буд. Солом'яна покрівля на чотирьох стовпах або під драницями чи шифером на сіно чи солому.

ОБПІХЯНЕ, ого, с. Насіння, товчене в дерев'яній ступі для виготовлення олії в олійниці.

ОБРАЗ, а, ч., церк. Ікона.

У середині церкви є багато свєтих образів, різблені, райскі ворота, різблені свічники тай різблені хрести. (К. г., 1935).

З того боку, де прийдуть колись у новій хаті образи, стоїть під столом цебрик з водою... (М. Черемшина).

ОБРІТЕНІЄ, я, с., церк. Середопістя.

Це не подвижне свєто – перше та друге знайдення голови Іоана Предтечі, котре припадає на 9 березня.

Від обрітенія зачінає йти весна, літна и осінна погода полудь зимових місєцив...
(П. Шекерик-Доників).

ОБРІХТУВАТИ, ую, уєш. Зробити комусь певну шкоду.

ОБРОБ'ЄТИ, єю, єєш. Обробляти

... але свої городи сама оброб'єла до послідку. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ОБРУЧ, а, ч. Дерев'яне кільце для бочки, бербениці, коновки, дійниці, цебра і т. д. Обручі бувають двох видів: стругані і лущені.

ОБСЛУГА, и, с. Всі, хто допомагає на весіллі: накриває столи, їх прибирає. Як правило, це найближчі рідні та сусіди.

ОБСТРИЧИ, жу, жеш. Обстригати. Обстригти. Стригти. Електричною або ручною машинкою, навіть ножицями зрізувати волосся на голові.

– Обстричи злодія, обстричи! – кричали сусіди, що догадалися, нащо Фенчук сказав жінці винести ножиці. (М. Черемшина).

ОБСУДОЧКА, и, ж. Зменш. до обсуда. З осудом наговорювати на когось. Обговорювати.

Ой зелена полонина рівно не скошена,
Та велика обсудочка на мені лишена.
Ой візьму я, мамко, косу – полонину скошу.
Та я тоту обсудочку на селі ізношу.
(М. Скавуляк).

ОБХАЇТИ, аю, аєш. Обчистити. Почистити.

ОБХАРИТИ, ю, иш. Обмити. Помити. Причепурити.

ОБШАХРУВАТИ, ую, уєш. Хитрощами обдурювати кого-небудь при купівлі-продажу й інших розрахунках.

І почав немилосердно хвастати. Це було так по-гуцульському й так похоже на п'яного, що Дувид не міг мати жодних сумнівів і згодився виплатити всі гроші не завтра, а таки зараз, в надії, що п'яного чоловіка можна буде обшахрувати. (Г. Хоткевич).

ОБШЄДОК, дка, ч. Бережливість. Ощадність.

ОВЕЧЬКА, и, ж., зоол. Овечка. Те саме, що й вівця.

Він говорив, що овечка – Божа тварина, бо дає молоко на бринзу, вовну – на килими, ліжники, капчурі, олічку – геть на все; зі шкіри – кептарі й кожухи, шапки-рогані, постоли, тобівки, різні вироби; з баранячого м'яса – найсмачніші шашлики, плов, добра й будженина; овече масло і лій – ліки; баранячі роги – на будь-який виріб. (С. Пушик).

ОВІТЕРАПІЯ, ії, ж. Це ж є вівцетерапія.

Вівця, за його словами, одягала, годувала, зігрівала, лікувала людей від народження до глибокої старості, прикрашала побут гуцулів, дарувала впевненість у житті, побудованому на важкій щоденній праці у гармонії з природою. (О. Степаненко).

ОГАРОК, рка, ч. Недопалок. Не повністю скурена сигарета. Недогарок свічки. Бичок.

Директор АТ «Скіф-Авто» хоч сам і палив, але непримиренний був до тих, хто будь-де кидав огарки. (Косів).

ОГАРЬОК, рька, ч. Те саме, що огарок.

ОГЕНЬ, огню, ч. Тепло, що зігріває.

У него виривався огень з грудий. (Вижниця).

ОҐЄР, а, ч., зневаж. Старий парубок. Холостяк.

ОҐИР, а, ч., зоол. Жеребець. Самець кобили.

Де ромашка іде в золоте
Запліднює оґир кобил. (Т. Мельничук).

Австрійський уряд тримав у Галицькій Гуцульщині дві стайні гуцульських оґирів у Косові, засновану 1891 року, і в Жабйому (від 1845 року). (І. Сеньків).

ОҐРАЖДА, и, ж., буд. Огорожа гуцульської ґражди.

Маленьке подвірє в середині є обведене доокола забудованями або високов з грубих кайлаків огорожев званов «оґраждов». Оґражда є висока найменче на два метри і зверху маєт дашок шо єго окап спадаєт в середину. (К. г., 1935).

ОҐРОД, а, ч. Город. Земельна ділянка. Присадиба.

Так здаєтси, єкби з панцких огродів намикав усєких чічів й усуди їх порозсипував.
(О. Манчук).

ОГЛАШКА, и, ж. Оголошення. Повідомлення. Оповідь.

Та забув-єм, чесні ґазди, шос вам нагадати:
Так єк на Різдво ідеси, оглашки читати.
(Д. Коренюк).

ОДЗЕРО, а, с. Озеро. Природна заглибина з стоячою водою.

А, нарешті, лиш сми очютивси над одзером. Але, то ни годен був зміркувати, собі у такєй алярмовий чєс, аби изцуґлювати, тай, стати на березі. (П. Плитка-Горицвіт).

ОДИВЕЦ, вця, ч. Вдівець (Удівець). Чоловік, котрий після смерті жінки не женився вдруге.

Баба розказувала, шо дідо Федьо Гараджук (Меніжуків) жив під Маґуркою і був одивцем. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ОДИН МЕНТ, ого та, ч. Миттєво. Моментально. Тут же.

ОДИНАК, а, ч. Єдиний син у сім'ї.

ОДИНАЧКА, и, ж. Одна дочка в батьків.

Ти, донько, пережурися, та й перемінися, та й розвеселися!

У добрі бродиш, вталані ходиш, ти одиначка!

(М. Черемшина).

ОДИНАЧЬКА, и, ж. Те саме, що й одиначка. Єдина дочка в сім'ї.

ОДОВИЦЯ, і, ж. Вдова (Удова). Жінка, яка після смерті чоловіка вдруге не виходила заміж. Дідо Федьо умер під час війни

і тому його поховали коло свої хати. Бабка Анна лишиласи одовицев сама…

(І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ОДНОЛІТОК, тка, ч., сад. Однорічні пагони фруктових дерев.

ОДНОЛІТОК, тка, ч. Однорічник. Ровесник.

ОДПУШШІНЄ ГРІХІВ, я ів, с., церк. Відпущення гріхів. Він повигулював у гуцулів ґрунта то за савтирі, шо їм чітав на «винного», то за йкіс просьби, шо дес їх писав. То знов за «одпушшінє гріхів» виманчював вид побожних старичьків їх отеччіну.

(П. Шекерик-Доників).

ОЗМЕ. Візьме

… літо озме верх над зимов. (Ю. Чиґа).

ОЗЬМИ. Бери. Візьми.

Ий, Господьи милосердний, сьвитий понедівку,

Озьми мене стару бабу й зроби з мене ґівку! (А. Василів).

ОКАП, у, ч., буд. Острішок. Стріха.

Мама з дітьми в зливу стала під окап, захистивши себе й дітей од промокання. (Кобаки).

ОКАП, у. ч., буд. Лінія стоку води з даху.

Вибираючи місце на хату, враховували, щоб нове житло не було поставлене «на окап» – лінію стоку води з даху старої хати, бо в такій хаті не буде добра «лихо сі жиє».

(Т. Андрієвська).

ОКОЧІНЄ, я, с., зоол. Час, коли вівцематки народжують ягнята. Окоти.

Рано, єк си випускає вівці из хліва, треба пересмотрювати, котрі є на окочіню и на ні удень пантрувати, аби єгнєтко окочєне ни змерзло, тай аби ворони очі ни видзьобували. (П. Шекерик-Доників).

ОКУП, а, ч. Викуп. Викупне.

Всі прихожі мушіни, єк си вчінит хлопец, мусє вречі на шестє окуп, а єк дівчєна, то всі жинки и дівчєта мусє дати окуп, а єк ні, то їх фантуют. В мушін берут крисаню, а в чєліди запаску. Але це на жерт, бо кождий даст окуп и фант вертают. Це так си робит, а доків дитину ни зирстє. (П. Шекерик-Доників).

ОКЯН, а, ч. Бінокль – оптичний прилад для огляду потрібного на великій відстані.

Пушкарі живо покмітили, що як вояки, так само і командант побоюється неприятеля і на привіт йому бере все тільки окян, а не рушницю, але саме тому згуста повістували, що неприятель появився близько села і або миче коням сіна із стога, або варить собі курятину у вдовиці на краю села. Тоді все був алярм, який кінчався окяном. (М. Черемшина).

ОЛЕКСИХА, и, ж. Дружина Олексія.

У нас усі люде знали, шо Олексиха з Тудусівки файно усе печьи. (Н. Березів).

ОЛЕНИЧЬКА, ки, ж., зоол. Олениця.

А шшє й оленичька прибіжит, аби я ньи сумувала сама у хаті… (Б. Радиш-Маринюк).

ОЛЕНЬИ, яти, с., зоол. Оленятко.

ОЛИВА, и, ж. Олія домашнього або промислового виробництва.

ОЛІЙ, ї, ж. Домашня олія з насіння гарбуза, льону, коноплі, соняшника.

ОЛІЙНИЦІ, і, ж., буд. Приміщення, де в домашніх умовах виготовляють (б’ють) олію.

ОЛІЙНИЦЯ, і, ж., буд. Те саме, що олійниці, олійня.

Олійниця – це дерев’яна хата, розміром 3х4 м, в кутку якої стояла велика піч, а в тій печі безперервно горіли дрова. Перед піччю на бляхах сушилося насіння конопель або льону, з якого згодом били (витискали) олію.

В іншому куті хати стояв млинок, на якому на муку перемелювали сировину для олії: насіння конопель, льону, а часом і гарбузів. Два чоловіки за велику ручку-корбу крутили колесо, а мука сипалася у велике, залатане бляхою дерев’яне корито.

Ще один куток олійниці займала «шруба»… примітивний металевий пристрій, у якому… витискали олію.

(М. Васильчук-Кобилянська).

ОЛІЙНЯ, і, ж., буд. Олійня – це велика шопа з двома величезними колодами, щоб витискати олію з конопляного або лляного місива. Сюди сходилися під вечір мешканці села також на розмову, чулися жарти й сміх. (І. Сеньків).

ОЛІТКИ, ток, мн. Овечі відходи.

ОЛИВО, а, с. Олово – м’який метал, що використовують для паяння, виготовлення прикрас, шротів і т. д.

ОЛУФКІ, ів, мн. Олівці.

Лишень Параска ни мала чім пофалитиси из ляльок… бо у неї окрім зошитів, олуфків та писаничьок и малюваничьок нидорікєх ишшє… ни було нічього поза коменом… тай на каглі, або на комені. (Криворівня).

ОЛУФКО, ка, с. Олівець.

То хто письмо та рахунки (ніби лумера) знає, най озме олуфко… (А. Шептицький).

ОЛУФЧІКЄ, а, мн. Олівчики. Олівці.

Параска Федева така рада була, шо є товариство за коменом. То вже єла показувати из карабушкє, усі свої барушниці. И фасулькє таркаті, та патичьки, та олуфчікє, а за тим

таку ляльку, шо клади на голу, а вна стає на ноги. То вже було диво-дивнецке.
(П. Плитка-Горицвіт).

ОМПНИЙ, ого, ч. Те саме, що й омкний. Зніяковілий. Засоромлений. Не по собі.

Після цесих віборив, єк Николу знов ни обрали мером, то вин икийс омпний. Але то ни велика біда. (Косів).

ОМПНО, присл. Незручно. Ніяково. Образливо. Соромливо. Сором'язно.

ОМРАЖЄЄ. Ображає. Принижує. А скоро шош до того зирвання йде, омражеє Святу Тайну Супружества. (А. Шептицький).

ОМРАЖЄТИ, єю, єєш. Знеславити. Ображати.

ОМРАЗА, и, ж. Паскуда. Сором.

ОННА, ої, ж. Одна.

«Ходіт, дєдю, зав'єзати хоть онну косичку!». (А. Василів).

ОННИН, ого, ч. Один.

А комора, де вни сиділи, опришки, то була в Уторопах при онним горбочку. І скоро сонце рано сходи з дола – так перший раз на цілі Уторопи насамперед загрієт, на тоту комору. То моя прабаба варила у ті коморі їсти дванаціт років. Але онного разу…
(Г. Хоткевич).

ОНОГДИ. Недавно. Нещодавно. Цими днями. Якось то…

Оногди наш син мав урльоп з АТО. (Косів).

ОНОФРІЇХА, їхи, ж. Дружина Онуфрія.

ОНУЧІ, нуч, мн. Шматини нового домотканого полотна, через які при битті в олійниці готова олія стікала в бляшане корито.

…в Гапи був секрет: стискати треба було не надто міцно, бо з «онуч» стече вся олія…

…Гапа сказала, що в нього сировини замало, отож всю олію заберуть «онучі».
(М. Васильчук-Кобилянська).

ОПАЛКА, и, ж. Спеціальна велика годівниця з мішковини для сіна коням, яку при зупинці підвішують до дишля на фірі.

Дєдя злякався до смерті. І вибрав мішок з тютюном з купи гною, поклав в опалку і привіз додому. (М. Скавуляк).

ОПАЧИНА, и, ж. Дошка товщиною до 3 см (трицєтка) і довжиною 2-3 метри.

ОПАЧІНА, и, ж. Частина керма на дарабі, плоті. У долині, де кріпив опачіну (дошку), трохи стешував, давав у ню штири цвики би добре тримала. (В. Дмитрюк).

ОПЕЦОК, цка, ч., буд. Припічок. Стіна над припічком.

ОПЕЦОК, цка, ч., буд. Місце зверху печі, в якій випікають хліб і готують різні страви в глеках…

Кремінь, кресало, «викелію» носили у ремені, у кожній хаті уно стоєло коло печі на опецку… (В. Дмитрюк).

ОПИНКА, и, ж. Запаска.

ОПИР, я, ч. Упир.

По Україні дзвонів не чути –
Несе до Бога скарги Славута:
Ох, рідна Мати вгорі розп'ята,
Опир шаліє у Кремлі. (П. Корнеюк).

ОПИРИЦІ, і, ж. Упириця.

ОПИРЬ, я, ч. Упир.

ОПІВОК, вка, ч. Наполовину розпиляні ковбки.

ОПІЛОК, лка, ч. Крайня частина колоди при розпилюванні на дошки. Опукла бокова дощина.

ОПІЦОК, цка, ч. Те саме, що опецок..

ОПОВІДАНЄ, я, с., літ. Оповідання.

Оповіданє від заснованя села Жєбйого.
(Ю. Ґулюк).

ОПОВІСТЬ, і, ж., літ. Оповідання.

Вість. Звістка. Пам'ять про історію й давні оповісті, зберігається довго і надійно. Багатолітні люди, оповідачі чудесні з пребагатою пам'яттю, як лука гірська, соковитою і пахучою, прозорою і бистрою, як повітря верховинське, але зовсім не м'якою, як віск, що рідне від першого ліпшого подуву, словом, твердою, як кристал, оповідають: так і так було справді, не інакше, все інше – то пуста балачка. (С. Вінценз).

ОПОВНИЙ, ого, ч., астр. Повний. Місяць. (К. г., 1935).

ОПОДАЛЬ, і, ж. Вдалечині, Далі. На певній відстані. Осторонь.

ОПОКА, и, ж. Кремениця, подібна до скалистої. Твердий глиняний пласт.

У багатьох місцях, де люди копают керниці уже на глибині 2-3 метри є опока.
(Г. Кутащук).

ОПОЛОЖИТЦИ. Отелиться. Розтелиться.

Якщо корова покіўниласи 1 січня, то оположитци 12 жовтня. Вона найменче носит теля 285 днів. (К. г. 1935).

ОПОРОСИТЦИ. Опороситься.

Льоха носит поросята найменше 109 днів. (К. г., 1935).

ОПРИШКІВСТВО, а, с. Народно-визвольна боротьба на Галичині в XVI – XIX ст.

ОПРИШОК, а, ч. (лат. опрессор). Винищувач. Нищівник. Учасник народно-визвольної боротьби в Галичині, на Закарпатті та Буковині проти феодально-кріпосницького гніту. У даному випадку нищівник польської шляхти, яка, скориставшись знесиленням Галицької держави під час багатолітньої війни та ненастанними нападами татарської орди, в 1337 році остаточно загарбала Галичину, куди входила і територія теперішньої Гуцульщини. (В.Стеф'юк).

ОПРОВАЖЄТИ, ю, єш., церк. Проводити в останню дорогу.

А єк тот чьоловік розказаў, єк то єго жинка усі дні сєткувала, нічьо рукоў ни кєвала ни одного дня, то священик зачєў инакше говорити и небіжку опроважєти:

Господи помилуй и прости,
Вид такої жинки заступи. (М. Влад).

ОПРОВІД, воду, ч. Комашня. Похорон.

ОПУД, а, ч. Опудало. Його роблять у різних формах і ставлять на присадибних ділянках, вивішують на деревах для відлякування пернатих.

ОПУДА, и, ж., згр. Те саме, що й опуд. Неприваблива зовні людина.

ОРДОНАНС, а, ч., військ. Солдат-денщик при офіцері румунської армії.

ОРІПКА, и, ж., зоол. Куріпка.

Як робиться сильце на оріпки (куріпки), то довкола сильця обсипають маком землю – оріпка мусить упастися в сильце. (М. Влад).

ОРІХ, а, ч., сад. Горіх волоський – велике дерево з родини горіхових.

Препарати волоського горіха широко застосовуються в народній медицині. З листків готують тонізуючі та загальнозміцнюючі ліки...

А плоди мають широке застосування у кондитерстві.

ОРЧИК, а, ч. Складова воза. До нього чіпляють кінску упріж.

ОСЕДОК, дка, ч., буд. Ґаздівство. Господарство.

ОСЕДОК, дка, ч. Куток. Поселення. Присілок.

В кождім гуцулскім селі є так званий «оседок», тото є кілька хатий май при купі коло церкви, або коло гміни і вони є серединов села. Положені вони при дорогах до сусідніх сіл. (К. г., 1935).

ОСЄДОЧЬОК, чка, ч. Те саме, що ґаздівство, господарство, хата.

А ми собі, бидні люди, нічього ньи знали
Тий у своїх осєдочьках сном твердим заспали. (А. Василів).

ОСІК, а, ч. Лісок на неприступній горі й обгороджений воринєм. Проріджений ліс.

ОСЛІН, а, ч. Лавиця без спинки, яка зручна для застосування у сільській господарці. Тапчан.

ОСЛОБОДИТИ, джу, диш. Визволити. Звільнити.

Єк ослободити села вид блудства?

А тепер уважєйте: я вам подам способи, шо ними можете усі ваші села вид цего гріха чісто ослободити.

а) Перш усего, ви дєді й нені христєнцкі, сокотіт свої ґіти вид згіршення!..

(А. Шептицький).

ОСТАВИВ. Залишив. Його було репресовано радянським режимом у 1940 році. Але він оставив нащадкам безцінну літературну спадщину.

(Гуц.Укр. №006, травень 2012).

ОСТАННІ ОКУПАНТИ, іх ів, мн., політ. Це ті ж самі червоні визволителі, що прийшли на Західну Україну у вересні 1939 року й панували до проголошення незалежності України.

...останні окупанти за 50 років зробили те, що попередні не могли за сотні літ – вони майже вбили на рідних землях гуцульську культуру, духовність, звичаї, мистецтво, знищили навіть природу, довкілля. Альбом давніх світлин нагадає, заповнить білі плями в знаннях про Гуцульщину, її історію, побут, красу. (М. Луців).

ОСТАТНА, ої, ж. Лєцта. Нікудишня.

У нас, знаєте, остатна чєлідь. Свого чоловіка нізащо має, а усе рада би сперед него украсти. (О. Манчук).

ОСТАТНИЙ, ого, ч. Останній. Поганий. Розволочений.

...то мнє перейшла ота Кривуштейка, остатний би їй раз був! (П. Шекерик-Доників).

ОСТРЕВА, и, ж. Частина смереки або іншого дерева з надрізаними гілками від стовбура 15-25 см і заввишки 2,5-3 м, затесана знизу, яку забивають у землю для складання сіна чи отави.

ОСТРЕВ'ЄНКА, и, ж. Зменш. до копиці. Копичєна сіна.

ОСТРИВА, и, ж. Те саме, що острева.

...довго не думаючи, хапаєт остриву і влітає на поміст весільної палатки. З нелюдським ревом розвертається з остривою, тут всі, хто був на помості, розлітаються в різні боки, чути писк і ґвавт дівчат. (І. Стефурак).

ОСТРИВ'ЯНИЦЯ, і, ж. Те саме, що: острева, острива.

ОСТРІЙШЕ, ого, с. Гостріше. Рішучіше.

Думаю, що тому та причина, що наша Парляментська репрезентація зачала острійше виступати проти австрійської політики. А також оті протести проти прилучення Галичини до Польщі. (Р. Коваль).

ОСТРЯК, а, ч. Багнет. Штик.

ОСТУГВИ, гв, мн. Шкіряні ремінці, з допомогою яких «моршітци» постоли.

ОСЬВІТА, и, ж. Освіта – сукупність знань, котрі опановано в процесі навчання. Система закладів, установ, громадських організацій, діяльність яких підпорядкована освіті.

Щоб уявити собі, чим займалася читальня «Просвіти», подаємо окремі пункти Статуту з розділу «Права і обов'язки виділу читальні».

–...Здавати з кінцем кожного адміністрацийного року письменний звіт Головному Виділови і своїй філії Товариства про розвиток читальні, а то про число членів, степень осьвіти, про стан бібліотеки, про перешкоди, які належало б усунути з уваги на добро Товариства, як також про потреби і жадання читальні. (В. Курищук).

ОСЬДЕЧКИ. Розм. Гезде. Ось тут. Тутечки. У цьому місці.

Осьдечки ти здоровий, а завтра – уже старий і немічний. (І. Стефурак).

ОТАВА, и, ж., бот. Другий або й третій укіс трави.

Таку отавку люб'є в зимі крилі.

(Старі Кути).

ОТВОРЄЄТЦИ. Відкривається. Відчиняється. Бачите, декотрі вірять, що на Василія, на Новий рік по опівночі «отворєєтци небо. Хто би уздріў, єк отворєєтци небо і знаў у трьох словах запросити, шо хочєт – то би маў. Був би дуже щєсливий чоловік». (М. Влад).

ОТЕЧЧІНА, и, ж. Дідизна. Спадщина.

Аж єк добре нагишкавси Джюнда світами, то аж тогди оженивси й зачєв ґаздувати на третій пайці своєї отеччіни. Иванчік, аби ни розривати старі відцівскі хати, поміг йиму побудуватиси. (П. Шекерик-Доників).

ОТЄЖ. Отже. Отож.

ОТЄК, прися. Здається. Мабуть. Правдоподібно.

Отєк видим, шо ґазда східної і полудневої Польші на 1 га землі збирає 8-9 ц пшениці... менше, як ґазда з Познаньшіни.

(К. г., 1935).

ОТПУСК, а, ч., церк. Празник. Храмове свято. Один тільки раз (я тоді ще не ходив до школи) взяла мене баба Настуня з собою до церкви в Косів на Івана на отпуск (на храмове свято). Особливістю цього походу було те, що ми з бабою з Рожнова до Косова і назад додому йшли пішки. Інакше, як говорила баба, відвідування церкви не будуть приймлені Богом. (Я. Радиш).

ОТПУСТ, а, ч., церк. Те саме, що отпуск.

ОТСІ, их, мн. Ці, Ось ці.

– А проте, – сумно сказав Микола, – мусив хтось, свідомо чи несвідомо, заскаржити мене у пана Бога. Адіть, моє волосся побіліло, як сніг, за отсі дві неділі. Мучуся дуже, а вмерти не можу. Щоночі хтось кличе мене геть, а проте щось мов кліщами держить мене на місці. (І. Франко).

ОТУТЕЧКІ. Тут. У цій окрузі.

Параска Лукасева пече такі пляцки, що ніхто в нас отутечкі такі не пече.

(Л.-П. Стринадюк).

– Я тобі отутечкі дітми клинуси, шо єкшо зараз ни випровадиш своїх колеґ шо до лабки з хати и ни дасте нам нарешті задрімати, то я буду отутечкі зараз опівночі ґвавту крічєти... (Л.-П. Стринадюк).

ОТУТКІ. Ось. Осюди. Таки тепер. Ось тут.

– Правду кажу: аби я так дихав, єкшо брешу! Шо, ни віриш?! Та аби я з цего місця ни встав, єкшо неправду тобі отуткі зара говорю. Я навіть би женивси! (Л.-П. Стринадюк).

ОТЧЄНАШ, а, ч., реліг. Щоденна молитва «Отче наш».

Дітей ни навчьит Отчєнашу,ни обхарит, ни зачєше, ни віпере шмаття...

(А. Шептицький).

ОУН, її их ів, ж., політ. Організація українських націоналістів.

Як член ідеологічної надбудови над УПА – Організації українських націоналістів – «Недобитий» особливу увагу звертав на політичне виховання бійців... (М. Влад).

ОФЕРМА, и, ж., згр. Дурень. Незграба. Тугодум.

ОФІРА, и, ж., церк. Добровільний внесок грошей або різних предметів на користь церкви. Офіра Дмитра для церков теж не маленька... (В. Стефак).

ОФІРІВЩИНА, и, ж. Пожертва. Пожертвування.

Дяк не дочував бабиної офірівщини і допитувався другий раз, а вона те саме голосніше повторяла:

– Аби цісаря єка нужда не роз'юшила, аби... (М. Черемшина).

ОФІЦИР, а, ч. Офіцер. Особа командного і начальницького складу.

Вернувси від тих дверий, по-офіцирскі, лиш на одній нозі відкрутивси, тай до вішших начальників відмендував, шо до чього. (П. Плитка-Горицвіт).

ОФІЦИР, а, ч., військ. Офіцер – особа, яка має звання від молодшого лейтенанта до полковника. До служби в Укр. Армії обов'язані всі офіцири – українці до 50-и років. («Урядові вісти», – 1918. Ч. 1).

ОХІТНИЙ, ого, ч. Зацікавлений. Охочий.

ОХЛЄВАТИ, аю, аєш. Оглядати. Дуже ослабнути. Не втратити сили.

ОЧИНАШ, у, ч., рел. Молитва «Отче наш».

Я так «Очинаш» говорю, а це нічо не помагаї… На другий день рано уже я слаба… (М. Лесюк).

ОЧІНАШ, а, ч., реліг. Молитва Господня «Отче наш» (МФ. 6,9 – 13; Лк. 11, 2-4).

ОЧКОВЕ, ого., с. Орендна плата від одного вулика була встановлена 1586 р. власником містечка Уторопи, що мали Магдебурзьке право, Яном Бучачським для місцевого населення. (П. Біленчук).

ОЧУНІТИ, ію, ієш. Поправитися після хвороби. Одужати. Ставати здоровим, оклигувати, опам'ятовуватися.

ОШЄЦУВАТИ, ую, уєш. Оцінити. Пошанувати. Віддати належне.

…у тих усіх книжках є вифалювана гостинність наших дєдів і дідів. Уни держєлиси свого престарого звичєю, а мудрі люди уміли їх за тото ошєцувати. (А. Оссендовский).

П

ПАВ'ЇНКИ, ок, мн., зоол. Пір'я пави.

ПАВОРЄТА, єт, мн. Бакенбарди. Чоловіча форма стрижки.

ПАВУНКА, и, ж. Кольорова шерстяна хустка.

ПАДАЧКА, и, ж., мед. Падуча хвороба – епілепсія, що проявляється регулярними нападами і змінами особистості.

Захворювання може бути викликане травмою, інфекцією (менінгіт або енцефаліт)…

ПАДЕВЕ ОТРУЄННЯ, ого я, с., бдж. Хворобу розпізнають за наявністю у вулику падевого меду переважно взимку. Адже він викликає пронос і масову загибель. (М. Шевчук).

ПАДОЛИСТ, а, ч. Календарний місяць по-старому – жовтень.

З дня 26 падолиста запроваджується почтовий рух у повіті, а передовсім на лінії Коломия – Косів – Жабє – Кути. Посилки по можности будуть доручені точно. («Урядові вісти», – 1918. Ч. 1).

ПАДУРИЦЯ, і, ж., сад. Падалиця – опалі недоспілі фрукти, або внаслідок буревію.

ПАДЬКАТИСИ, юси, єшси. Бідкатися. Голосити. Побиватися.

ПАЗБЛІН, а, ч. Навмання. Абияк. На око.

Мало шо ни тріснув з жєху. Без засуду, на пазблін. (П. Плитка-Горицвіт).

ПАЗИТИ, ю, иш. Слідкувати. Стерегти.

ПАЗОРЬ, ПАЗУРЬ, я, ч., зоол. Кіготь. Гостре загнуте рогове утворення на кінцівках ніг птахів і тварин.

Половик тихенько наблизившись до землі, схопив своїми дужими пазорями курча, знову набрав висоти й відлетів до берізника. (Микитинці).

ПАЙ, паю, ч. Частка чогось, що належить комусь.

ПАЙШЛИКИ, ів, мн., анат. Пасма волосся на скронях у жидів.

ПАКА, и, ж. Великий ящик, в основному дерев'яний або з фанери.

ПАКАЛА, и, ж. Ганьба. Сором.

А таке супружество буде й нешісливе і легко розійдеси, тай лиш буде пакала тай згіршеннє для христєн. (А. Шептицький).

ПАКАТИ, аю, аєш. Палити люльку.

Старий гуцул пакав довгу люльку з моцним тутунцем. (Г. Кутащук).

ПАКІСТЬ, ості, ж. Лихо, недобре, шкода.

Начальство буває дуже гречним тоді, коли думає тобі яку пакість зробити. (Г. Хоткевич).

ПАЛА, окл. від Палагна.

Пала! Абис ни забула зайти в аптику тий тото мені купити, шо написано в реціпкі. (Г. Кутащук).

ПАЛАЙ. Біжи чимдуж.

ПАЛАНИЦЯ, ПАЛІНИЦЯ, і, ж. Листове тісто, спечене на грубці.

ПАЛЕНЄК, а, ч. Вигорілий ліс.

ПАЛЕНИЦЯ, і, ж. Свинина, підсмажена на пательні разом зі шкіркою.

ПАЛЕНИЩА, нищ, мн. Місця, де вигорів ліс.

…топонім походить від слів погар, ватра, паленища, пожари, паленики.

(П. Дем’янюк).

ПАЛІНКА, и, ж., спирт. Самогон, вигнаний з фруктів.

… юнаки наїдалися не тільки свіжою, печеною над ватрою ведмежатиною, але й вудженою солониною, тогорічною бриндзою та хлібом – коржем. І густо запивали медом і контрабандною паленкою. (С. Вінценз).

ПАЛІНЧАРНЯ, і, ж. Корчма.

ПАЛЦАТКІ, ок, мн., муз. Спеціальні дерев’яні палички з дірочками для пальців, якими ударяють по струнах цимбала.

ПАЛЬКУВАТИ, ую, уєш. Набивати палі на межі.

ПАЛЯМАРЬ, я, ч., церк. Паламар.

ПАМ’ЄТАТИ, аю, аєш. Пам’ятати.

Мусів пам’єтати течію, куда йде дараба, де їка кривуля у Стебнях і Мариничах. Знали собі на облаки. (В. Дмитрюк).

ПАМЄТКА, и, ж. Пам’ятка.

Йму тот старший чьоловік зробив файну памєтку – дарував «Калєндарь гуцулский на рік 1935». (Г. Кутащук).

ПАМ’ЇТАТИ, аю, аєш. Пам’ятати.

«Пам’їтай, сину, Бога і Бог не забуде тебе». (Я. Радиш).

ПАМНЄТАТИ, аю, аєш. Пам’ятати. Шанувати світлу пам’ять.

ПАМНІТАЮ. Пам’ятаю.

Памнітаю, єк ми з ними хоронили кота тай кутюгу… (І. Зеленчук).

ПАМНІТНИК, а, ч. Пам’ятник. Монумент. Обеліск.

ПАМНІТЬ, ті, ж. Пам’ять.

Бо в народі вже про тебе памніть си затерла.

А я дес шос памнєтаю тай я шше ни вмерла. (Т. Плитка-Сорохан).

ПАМНІТЬ, і, ж. Кєма. Пам’ять.

– Нє! – мовив гуцул. – Бесаги лишею космосу, най памнітаї про мене.

(М. Лазарович).

ПАНВА, и, ж. Посудина для виварювання солі. У варильнях були встановлені три панви, кожна площею 88 кв. метрів. У цих велетенських посудинах і виварювали сіль, спалюючи під ними букові та ялові дрова.

Черінь – велика неглибока посудина для виварювання солі з ропи. Сіль не лише виварювали з джерел, а й добуту шахтним способом, бо вона була змішана з глиною. Виварювали сіль у великих неглибоких посудинах – черінях (панвах) робітників, яких звали зваричами. (І. Пелипейко).

ПАНИТИ, ю, иш. Служити. Їсти на здоров’я.

Не служить мені горівка. (В. Шухевич).

ПАНИЧ, а, ч. Житель містечка чи міста з постійним місцем роботи. У Ворохті, як і в других наших селах, була крамниця, кооператива, а в ній молодий продавець – ворохтяни називали його «паничем». (М. Ломацький).

ПАНТАРКА, и, ж., зоол. Вид малих курок – несучок.

Настуня розвела пантарок не так для вигоди, єк домашню декоративну птицю.

(Я. Щербань).

ПАНТЕРКА, и, ж., зоол. Те саме, що пантарка. Цісарка.

ПАНТЕЛИХА, и, ж. Дружина Пантела.

– Відий, тут глухих нима, аби так кричєти. Аді, мертвец би устав. Ого! Ба, ци би устав. Таже Пантелиха відий, ни мертвец, а ни устаєт. (О. Манчук).

ПАНТРАТИ, аю, аєш. Наглядати. Контролювати.

ПАНТРУВАТИ, ую, уєш. Слідкувати. Пантруй, аби ни пригорів бануш у кітлику. (Бабин).

ПАНЦКІ, их, мн. Панські. У власності панів.

То в такім разі ці верхи, що інжінєр замірив і записав на хлопа, а ліси як були панцкі, так і зістали, що значі, що хлоп зрікси дальше цеї землі. (Ю. Ґулюк).

ПАНЧІНА, и, ж. Панщина – експлуатація австрійською владою гуцулів.

Та зачали тут з людьми гризтиси за цю землю, нападати, вигонити, відбирати власність земельну – не було ще вироблено відповідних законів… а пани найгірше злісні, що панчіна від них урваласи.

Цісар аўстрийский Фердинанд І 1848 року скасував панчіну в Галичині…

(Ю. Ґулюк).

ПАНЧЬИЗНЯНА, ої, ж. Панщина за часів панування Австрії.

ПАНЬСТВОВИЙ, ового, ч. За часів панщини.

…як і в Жєб’ю, накладают податок сидемізаційний на 50 літ, котрий ми платили при податку паньствовім до року 1910.

(Ю. Ґулюк).

ПАНЬЩІНА, и, ж. Панщина.

«Їк согодне пам’їтаю, а мені тогди було дес п’єть-шість років, – говорила баба, – тогди люди дуже радувалиси, співали і гуляли

біля того хреста, коли його установили про відміну паньщини. Кому він заважєв»?

(Я. Радиш).

ПАПЕНДЕКА, и, ж., буд. Фанера.

Коли хтос у селі ни мав полібичка, то тримав солонину, котру вимочювали в сировиці або перетирали каміннов солев, у папендекових ящіках. (П. Дмитрів).

ПАПЕРІВКА, и, ж., сад. Сорт ароматних яблук золотисто – срібного кольору.

ПАПІРКЄ, а, ч. Папір для самокруток.

— То тьи на папіркє дєдьиви, на курінє приносиш той папір? (Б. Радиш-Маринюк).

ПА́ПІРКИ, ів, мн., зоол. Ратиці копитних.

Підніматимуть почергово її ноги, при цьому повторювати: «Дай ногу!», «Тпру», «Цурік», обчистять копита від глини, шерсті, обріжуть папірки й наб'ють підкови, чотири, на всі чотири ноги, щоби незабаром, тягнучи важкі сани з деревом, людьми чи іншим багажем не ковзатися, не падати на коліна, не спотикатися, а кулею мчати вперед…

(Л.-П. Стринадюк).

ПАПУШЯ, і, ж., бот. Пачка розрівняного сухого листя тютюну в середньому заввишки 10 сантиметрів.

Задуманий, присів і витяг з тобівки люльку, папушу тютюну й закурив.

(М. Лазарович).

Неня складала тютюн в папуші й щонайкращі відкладала. (М. Скавуляк).

ПАРА, окл. від Параска.

Дай ко, Пара, напитиси розводу! (Верховина).

ПАРА, и, ж. Декілька. Невелика кількість чого – небудь: грошей, предметів побуту, заготовок для виготовлення сувенірів.

Але чєсом єк є єке з родини охочє, шо ни годно видержєти року, шоби ни данцувало, то єк зачєнає перший раз по похороні гуляти, то має веречі пара ґрейцерів пид ногу того данцу на земню, то ніби оплата єкас умерлому,… (П. Шекерик-Доників).

ПАРАГНИЛЕЦЬ, льця, ч., бдж. Заразне захворювання бджолиного розплоду, подібне до американського та європейського гнильця.

ПАРАЛІЧ ВІРУСНИЙ, а ого, ч., бдж. (чорна хвороба). Збудник – фільтрівний вірус з роду Моратор. Джерелом інфекції є хворі та загиблі бджоли.

ПАРАТИФ, у, ч., бдж. Гафніоз – інфекційна хвороба. Збудник – бактерія гафнія альвей, яка спричиняє кишкові захворювання.

ПАРЄК, а, ч., зоол. Та сама річкова риба, що й клень. Лин.

ПАРИТИ, ю, иш, перен. Когось бити. Швидко йти. Шмагати за провину.

ПАРЛЯМЕНТ, у, ч. Парламент, як законодавчий орган держави, побудований на виборних засадах.

Ни гадав сми, шо наш парлямент ухвалит закон, аби кождий у наший державі посвоєму говорив и писав. (Г. к., 2013).

ПАРЛЯМЕНТАР, я, ч. Парламентар. Представник найвищого законодавчого органу держави.

ПАРЛЯМЕНТСЬКА, ої, ж. Парламентська…

… наша Парляментська репрезентація зачала острійше виступати проти австрійської політики. (Р. Коваль).

ПАРОЙ, я, ч., бдж. Дві бджолосім'ї у вулику.

ПАРОХ, а, ч., церк. Священик, якому доручено уряд душпастирської опіки над парафією. У греко-католиків – парох, а в православників – настоятель.

ПАРОЧЬКА, и, ж. Пара. Молода пара. Двоє.

… а до цего шшє парочька широкоперих та вузькоперих сверлий. (П. Плитка-Горицвіт).

ПАРТИЗАН, ів, мн. 1.Підпільники, котрі багато років боролися із чужоземними поневолювачами на теренах Гуцульщини. 2. Українські повстанці. (УПА). Пам'ятаєш, ту зиму, як у нас ночували партизани?

(В. Стефак).

ПАРТИЗАНКА, и, ж. Підпільна боротьба з фашистами й московітами.

Нима такого села, де б крашші сини України, ни зголосилиси свого чєсу йти в партизанку. (П. Дмитрів).

ПАРУБОЧІТИ, у, иш. Парубкувати. Везти безтурботний, холостяцький спосіб життя.

ПАРХИ, рх, мн., зоол. Хвороба кролів, яка супроводжується сильною висипкою на мордочках.

ПАСЕМОК, мка, ч. Родич.

ПАСЕМОК, мка, ч., сад. Те саме, що однолітoк.

— Я шє хлопчішім підмітив, шо кождої весни тато обрубує пасемки на всіх деревах у саду. А пімше й сам зрозумів це на крашу урожю садовини. (Я. Щербань).

ПАСІЧЄР, а, ч. Користувач громадського транспорту. Пасажир.

ПАСІЧНИЧА, ницької, ж., бдж. Пасічницька.

Треба створити при секції «Сільського Господаря», або при Науковому Товаристві ім. Шевченка комісію для устійнення української пасічничої термінології. (С. Величко).

ПАСКА, и, ж. Від давньоєврейського песах – «перескакування». Іудейське свято на честь визволення євреїв з єгипетського полону. У християнській релігії – день воскресіння Ісуса Христа.

ПАСКЕВНИК, а, ч. Те саме, що дорінник.

ПАСКІВНИК, а, ч. Дерев'яна посудина для посвячення на Великдень. Пасківники («цебрики») використовували під час пасхальних свят. У «цебрик» клали маленьку паску, ковбасу, солонину. Вирушаючи до церкви, брали бесаги. (Т. Сологуб-Коцан).

ПАСОВИСКО, а, с. Пасовище. Ділянка травостою, де випасається худоба.

Пасовиска и кішниці наші гірські дуже чьисто виглєдают у смутнім, аж оплаканім стані. Тут и там ростет глід, скербище, жерепик, усілєкі краки, а поверхня покрита купинами кертовиня, муряховин тай камінєм. (К. г., 1935).

ПАСТИРЬКА, и, ж. Пастушка. Дівчина або жінка, котра випасає худобу.

ПАСО́К, ска, ч. Шкіряний пояс для чоловічих штанів.Уява малює дєдю схиленим над верстатом. У руці циркуль. Поруч – сріблясті зернятка металу, перламутру, каучуку. Під тихий шелест яворів, крізь листя яких цідиться сонце, у батька під руками наливаються блискучі рядочки колосків, народжуються сонця, ромбики… То дєдя «вибиває» пояс. У селі кажуть – пасок. (М. Яновський).

ПАСТІВНИК, а, ч. Пасовисько. Пасовище.

Тиму ставлєю Вам таке право, аби Ви своїх ґівчєт ніколи самих ни вісилали, ані у полонину, ані у пастівник… (А. Шептицький).

ПАСТУШИТИ, у, иш. Випасати худобу. Гнати череду на випас. Пасти худобу.

ПАСТУШКИ, ів, мн. Малі колядники.

Пастушки з ягнятком на колінця припадають, Христа Бога вихваляють… (Рожнів).

ПАСЬКУДНА, ої, ж., вульг. Паскудна. Морально нечиста людина.

Негарна. Неприваблива. Огидна.

Єк на Благовішінє вітри буртикают хмарами, то тото літо будет паськудне, у літі будут фортуни и тучі. (П. Шекерик-Доників).

ПАСЬКУННИЙ, ого, ч., згр. Відгонистий. Недобрий. Поганий.

Юрасю, просю тебе, ни будь паськунний. (Вижниця).

ПАТЕЛЬНЯ , і, ж. Сковорідка.

ПАТЕНТАР, я, ч. Особа, котра має патент, посвідку на отримання місячної платні. Пенсіонер. Урядовець, що збирає податки.

Йде повагом сама стариня, сам розум і статок, сам сивий волос. Напереді оба патентарі, що були в боснійській війні ранені і на тісарський патент гроші фасують. Лишень патентарі в чоботях юхтових, лиш на їх киптарях тісарскі медалі звисають…

(М. Черемшина).

ПАТИК, а, ч. Будь – які гілочки, прут з верби, граба, ліщини, лози в середньому метрової довжини для підганяння домашньої птиці чи худоби або залякування побиттям пустотливої дітвори.

ПАТИНТАРЬ, я, ч. Збирач податків.

Бадіки, розглядаючись жалісно, накликають патентарів, аби командантові розповіли правду. Патентарі, сковані і зібгані від штовханців, оправдуються, що вони нічого незугарні, бо бесіди не знають, а капралам лише збитки в голові. (М. Черемшина)

ПАТРІОТ ГУЦУЛЬЩИНИ, а и, ч. Найвища відзнака, заснована в 2011 році з ініціативи чільника суспільно – культурного товариства «Гуцульщина» у Львові Василя Коржука з нагоди 20 – ліття товариства.

«ПАТРІОТ ГУЦУЛЬЩИНИ», а и, ч. Газета в газеті «Верховинські вісті» – спецвипуск громадської організації «Патріоти Гуцульщини» вийшла за №14 жовтня 2013 р.

«ПАТРІОТИ ГУЦУЛЬЩИНИ» – громадське об'єднання, створене у Верховині в березні 2013 р. (голова Іван Шкіндюк) з метою відродження звичаїв, традицій, культури.

ПАТРІЯРХ, а, ч., церк. Патріарх.

Гуцули і громада вітають Блаженнішого Патріярха Йосифа Сліпого в Катедральному Храмі, Філядельфія 16 вересня 1976 р.

(У. Старосольська).

ПАХА, и, ж. Пахва. В нього розійшовся шов кожуха під самою пахою.

ПАХІЛЛЯ, с. Пахощі.

Перед святом Івана Купала звідусіль чути пахілля трав.

ПАХОЛОК, лка, ч. Підліток. Хлопець. Юнак.

ПАХТОЛИТИ, лю, лиш. Курити.

…чоловік баби Марійки, файний ґазда, але з проклятою й францавою натурою, мало не втопилися, татової мами, яка безперестанно пахтолила тютюн, який закручувала у аби було розірвані клапті газети «Верховинські вісті» … (Л.-П. Стринадюк).

ПАЦЕЛИЙ, ого, ч. Моцний. Сильний. Спритний.

ПАЦЦЄ, ти, с., зоол. Молоде порося. Свинка.

Шшє делеко було до полудня, єк скриню з паццєм довезли у єрмарок. Паццєтко ніби й ни тото. Бігає по лодвинах, аш бокові гнутси від підбриків. (П. Плитка-Горицвіт).

ПАЦИТИ, ю, иш. Мати пригоду. Те, що й прєчька. Перетерпіти. Щось пережити.

ПАЦИФІКУВАТИ, ую, уєш. Придушувати каральними заходами.

ПАЦЬОРКИ, рок, мн. Бісер. Дрібні різнокольорові намистинки, що широко використовують вишивальниці та різьбярі.

ПАЧЬКА, и, ж. Колоди, що навантажені на сани.

ПАШПОРТ, а, ч. Документ, котрий засвідчує особу власника чи власниці, громадянство, місце прописки…

На прикордонній заставі усе перевірєли пашпорти або довідки натомість них. (Зелене).

Найбирше міні розказувала про родину Шекєриків-Доникових моя тета Олена Лупайлюкова, шо прожила понад 100 років. У пашпорті Олени було написано, шо она 1864 року народження. (І. Зеленчук).

ПАШЯ, і, ж., бот. Молода трава на пасовиську.

ПАЮВАТИ, ю, єш. Ділити спільну власність (колгоспну, кооперативну, споживчої кооперації) між пайовиками.

ПЕЙС, а, ч., обр. Довге непідстрижене волосся на скронях, переважно в євреїв.

Пейсатий корчмар сидить на порозі своєї корчми і від нічого робити перебирає пальцями. (Г. Хоткевич).

ПЕК МУ. Вислів аби не зурочити дитинку.

«Тьфу, тьфу, нівроку. Цур на лихі очі. Пек му та осина, вид поганих очій…».

(П. Шекерик-Доників).

ПЕЛЕШЄ, я, с., анат. Довге волосся.

ПЕНЬ, пня,чол.., бдж. Бджолосім'я.

Пасічник, що основує, чи збільшує свою пасіку купівлею пнів, впроваджує в свою пасіку різнорідність, хаос. (С. Величко).

ПЕНЦАК, а, ч. Крупна ячмінна крупа.

Тот пенцак на солдатскій кухни гет зипсований. Його хіба, шо давати свиням їсти…

(П. Дмитрів).

ПЕНЦІЯ, її, ж. Пенсія, як один із видів соцзахисту внаслідок інвалідності чи досягнення пенсійного віку.

Таже, пенція зароблена чєсно! Ни нахлібниками на чиїхос натружених мозолях! Ой, ні… то вже Бог С'єтий свідім…

(П. Плитка-Горицвіт).

ПЕРВАЧЬКА, и, ж. Двоюрідна сестра в другому.

ПЕРВОВІК, у, ч., іст. Споконвік. Той, що існує з найдавніших часів. Одвічний.

Так бувало у горах из первовіків, шо від Благовішіня вівця мусіла піти спати на нове місце, під голе небо. (П. Шекерик-Доників).

П'ЕРГА, и, ж., бдж. Квітковий пилок.

Через велику кількість вітамінів і мікроелементів перга застосовується в комплексній терапії для лікування серцево – судинних захворювань, атеросклерозу, запалення мозкових оболонок, нервових і психічних захворювань, при порушеннях ендокринної системи, для попередження крововиливу.

(О. Забоєнко).

ПЕРЕБІЙ, ою, ч. Дерев'яна бочка для засолювання на зиму капусти, огірків. Водоспад.

ПЕРЕВЕРЕЧІ. Перевернути. Перекинути.

ПЕРЕВІРЄТИ, ю, єш. Перевіряти.

Американці ни перевірєли нас, шо ми веземо. (І. Зеленчук).

ПЕРЕГУЛЮВАНЄ, я, с. Ритуал, коли весілє проходить разом, то молодий і молода перегулюють з рідними. (Мишин).

…обряд, коли молодих зустрічають перед порогом хати батьки, благословляють і запрошують у хату. Тут зразу ж відбувається «перегулювання» молодого чи молодої.

(М. Сорич)

ПЕРЕДПОЛУДЕНЬ, дня, ч. Перед обідом. Передобіддя.

Одного передполудня скликав до себе цей полковник усіх офіцерів – видно, на нараду…

Так, так, будуть мати вороги якусь важну нараду – подумала Марічка. (М. Ломацький).

ПЕРЕДТОГІД. Позаминулого року. Позаторік. Два роки тому.

— Ми передтогід неприятеля плитєм з гір били, а ви нас так частуєте? (М. Черемшина).

ПЕРЕДТОГІДНИЙ, ого, ч. Позаторічний.

… єк прийде єкес с'єто, то кожде, аді, вікігнет дес из кліти ракву передтогідного масла, такого лютого… (О. Манчук).

ПЕРЕДТОГІДЬ. Позаторік.

Передтогідь у нас майже ни було урожі на афини. (Перкалаба).

ПЕРЕДУЧЄРИ. Два дні тому. Позавчора.

Передучєри наш дєдя був такий, шо ніби його ікас муха вкусила.

ПЕРЕДЧЄРА. Позавчора.

— А, йо, ґазда великий найшовси. Напудиласи дуже. Та де ні. Думаєш, вам всьо можна, а нам нічьо. Айо. Єкраз, передчєра.
(Л.-П. Стринадюк).

ПЕРЕДШЕ, ого, с. Перед цим. Попередньо.

Готовою рідкою фарбою наповнювали воловий або коров'ячий ріг з гусячим пером на кінці, який був гончареві за пензель для покриття виритуваних передше орнаментів.
(І. Сеньків).

ПЕРЕМІТКА, и, ж. Завій на голову з білого полотна для заміжніх жінок, вишитий або витканий на кінцях.

От приміром жінка каже, в котру перемітку єї завивати (бо виддані жинки завиваєси лиш в перемітку, дуже рідко и то вже сими чєсами завивают до смерти у фустку), чім єї затикати – ци павов, трєсучков, або васильком. (П. Шекерик-Доників).

ПЕРЕМОЦУВАТИ, ую, уєш. Пересилити (...про дараби).

ПЕРЕПАЛАТИ, аю, аєш. Підкидаючи вверх у глибокій чи широкій мисці зварені книґлі або пироги, заправити маслом або шкварками зі смаженою цибулею.

ПЕРЕПОЧЮВАТИ, чину, чинеш. Відпочивати. Робити перепочинок.

До хресту и вид хресту несут дитину на руках баба, то матка, перепочюваютци.
(П. Шекерик-Доників).

ПЕРЕПРАХТИКУВАТИ, ю, єш. Використати на практиці. Спрактикувати. Щось випробовувати.

Дуже тото дивувало усіх, хто міг и на своїй бороді у заростьох пару днів ни обричено... перепрахтикувати. (П. Плитка-Горицвіт).

ПЕРЕПУДИТИ, джу, диш. Лякати. Перелякати.

Сусідский пес перепудив дитину. (Кобаки).

ПЕРЕПУДИТИСИ, джуся, дишся. Перелякатися.

Мале лошє так перепудилоси норовистого конє, шо дейкий чєс дрижіло коло кобили – матері. (Прокурава).

ПЕРЕПУЖЕНА, ої, ж. Перелякана.

Анна дотепер заікаіси, ба й ни помогло згашуванє вогню і зливанє воску. (Стопчатів).

ПЕРЕРАЗЛИВО. Зверхньо. Принизливо.

ПЕРЕРИНДИҐАТИ, аю, аєш. Перерити.

Рузя за деньку на вмах перериндиґала сторонку мандибурки і... (Я. Щербань).

ПЕРЕРОБЙИТИ, б'ю, биш. Переробляти.

Антось мусів переробйити майже всьи стольирку. (Н. Березів).

ПЕРЕРУБ, а, ч., буд. Перегородка у стайні для відмежування молодняка тварин від дорослих. (М. Негрич).

ПЕРЕСТАС, у, ч., церк. Заупокійна відправа.

На службу Божу за померлого в день похорону, а також у сороковий день та річницю смерті в церкву несуть у мисці, зав'язаній у хустину, зерно пшениці чи кукурудзи, а також курячі яйця, рідше яблука або горіхи. (М. Негрич).

ПЕРЕСТІЧЬКА, и, ж. Звіринна стежка.

Всі перестічьки вели до годівниць і солонців. (Гринява).

ПЕРМІС, а, ч. Водійські права. Права водія.

Одни жони си почули
Шо знов мода «міні»,
Із пермесів шоферських
Учинє бікіні. (Д. Коренюк).

ПЕРЧЬИЧЬНИКИ, ів, мн. Призиванка жителям с. Річка, бо тамтешні люди дуже гострі, люті. (М. Савчук).

ПЕРШІ СОВІТИ, их ів, мн., політ. З приходом радянської влади («перших совітів») у селі розпочалась організація першого колективного господарства. Згідно з розповіддю колгоспника Івана Романюка, в 1940 р. в колгосп об'єдналося дванадцять дворів – 37 осіб. Було усуспільнено 20 га орної землі. У тодішньому колгоспі було три вози, два плуги, п'ять борін, п'ять коней, чотири корови.

Колгосп мав назву імені В. Леніна. З початком Другої світової війни його ліквідували. (М. Сорич).

ПЕРШЯ, ої, ж. Перша.

Понедівнок, це перша днина у тижни. (П. Шекерик-Доників).

ПЕТЕК, а, ч. Різновид сердака.

Наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ ст.. у ясінянських гуцулів побутували й прості, мало оздоблені куртки («сердаки», «петеки») з чорного чи темно – коричневого сукна. Їх оздоблювали чорними спіралями, китицями, шнурівками, які зрідка обшивали зеленими та фіолетовими нитками.
(В. Коцан).

ПЕТЕЛЬКА, и, ж. Груба міцна мотузка.

ПЕТРА, церк. Свято Первоверховних апостолів Петра і Павла, котре на Гуцульщині святкують 12 липня.

До Петра пробоб’єти траву лише на отаву, а по Петріх треба си брати до кішні трави. Скошене сіно в цвіту є доброў поживоў для маржини. (М. Влад).

ПЕТРИХА, и, ж. Дружина Петра.

Петриха спалала грудьми та й очима. Вся полумінь з неї вибухла, і вона закрутилася, як перестрілена птаха.

П’ятого року по шлюбі молода Петриха стала юшитися і кидатися, як львиця. (М. Черемшина).

ПЕТРІВКА, и, ж., рел. На свято Петра й Павла для пастухів влаштовували «петрівку». Цього дня можна було добре розважатися, бо напередодні полонинників провідували власники худоби. (Путила).

Це – двотижневий піст від 29 червня до 11 липня. (М. Негрич).

ПЕТРІЇШИНА, ої, ж., зоол. Овеча шкіра з вівці, зарізаної у червні.

«Овечя шкіра – петріїшина добра на кожухи». (К. г., 1935).

ПЕЦИ, пецу, пецеш. Пекти: хліб, паску, колачі.

В печі варут всєку їду, пецут хліб і топє, аби було тепло в хаті. (К. г., 1935).

ПЕЧЕТ. Пече.

Анничька шє молода ґаздиня, та вже файно печет на усе село. (Косів).

ПЕЧЄК, а, ч., бот. Качан кукурудзи молочно – воскової стиглості.

Печіки разом з инчим світє на с’єто Приображенія. (Рожнів).

ПЕЧЄТКА, и, ж. Печатка.

ПЕЧІ, чу, чеш. Пекти: пиріжки, хліб.

Добре, шо фіїна вміла дещо печі до вступу в спеціяльний навчальний заклад. (Тюдів).

ПЕЧІНИЦЯ, і, ж. Печена картопля на грубці, шпаргаті.

Таже, ни мут ні співати, ні данцувати – ПРЕЗ УСЕ ГОВІНЄ. А до того ниданцованя, ни мут скоромно харчюватиси... таже, у Говінє мут говіти, лишень печену боришку їсти, таку, из – за грани... Але тото чьорна, тай манчівна боришка то така смачьна печініиця, оцес, домашньої приспосібкє олій. (П. Плитка-Горицвіт).

ПЕЧЮТ. Печуть: хліб, коржі.

Печют из єчмінної муки (разової) тоненький корж – «жилавник», дрібонько єго натикаючі та солєчі, єк си кладе в піч. (П. Шекерик-Доників).

П’ЄВКА, и, ж., зоол. П’явка-кровопивця.

П’ЄВКУВАТИ, ую, уєш. Зав’язувати ковбки талої дараби.

П’ЄВКУВАТИ, ую, уєш. Зв’язувати ковбки в задній талбі дараби.

П’ЄЛА, и, ж. Кушнірський інструмент.

П’єлив шкіри з дичини та погідно в парі, здалека вид ватри їх сушив так, аби ни збавити працу, тай розвішував грєдьми, на ріжках, мнєсо будити.

(П. Шекерик-Доників).

П’ЄЛАНИТИСИ, юси, ишси. Йти під стрімким берегом. Підніматися уверх стрімчаком.

П’ЄЛИТИ, ю, иш. Вішати шкіри на п’єлини.

П’ЄНИЙ, ого, ч. П’яний.

Горівка тогди була дуже дешева, а жиди писали тилько та тилько, а шо п’єний знає?!

(Л. Зузяк).

П’ЄЦ, а, ч., буд. Кахельна піч для обігрівання приміщення.

Старі селянські хати пересипали до підвалин, здіймали дахи з солом’яними стріхами, добудовували кімнати і поверхи, пересипали старі цегляні печі на новітні кахельні п’єци. (В. Погребенник).

ПИВБОКС, а, ч. Вид стрижки хлопців і чоловіків.

ПИВКА, и, ж. М’ячик. М’яч.

В моєму ранньому дитинстві з м’ячами було складно – їх фактично не було. Мені, наприклад, батько замість м’яча зробив велику «пивку» з коров’ячої та свинячої шерсті і ми з братом нею бавились. (Я. Радиш).

ПИВНИЦЯ, і, ж., буд. Погріб. Підвал.

Видит утворені двері у пивницю...

(Я. Щербань).

ПИГИЧІТИ, у, иш. Невміло, погано грати.

... третий пигичів у скрипчіну.

(В. Дмитрюк).

ПИДВАЛИНА, и, ж., буд. Підвалина – товстий брус, на якому стоїть стіна дерев’яного будинку.

«Я був тепло зибраний, прибив дошку на пидвалині, настелив моху тай там спав. Дуже мерзли ми уночі...» (Я. Зеленчук).

Сперва робили фундамент з каменю, клали пидвалини, у їхніх вуглах у середині лишєли сіль, ладан, гроші, хліб – це мало приносити добро газдам, а з надвіря клали вугіль і тиньк – з печі уно видгонило недобрі сили. (В. Дмитрюк).

ПИДГУЛИТИ, ю, иш. Прикликати. Загулити. Привабити чимось.

ПИДЕЛО, а, с. Велосипедна педаль.

Думав сми купити в місті пидело до ровера, а то закритий склеп. (Город).

ПИДКОВА, и, ж. Кінська підкова. Це – найкращий оберіг, сила енергії. Знайдену зношену пидкову траба вішіти коло вхідних дверий ріжками догори. (П. Дмитрів).

ПИДЛАГОДИТИ, джу, диш. Приготувати щось на кухні. Підремонтувати.

ПИДРЄТ. Підряд. Витак три неділі пидрєт панотец у церькві читав заповіді. (В. Дмитрюк).

ПИЗНАТИ, аю, аєш. Пізнати. Бачити. Видіти. Впізнати.

Ну, так кажу вам, глипнеш и видразу себе там на папери пизнаєш. А чєсом то тебе відмалюєт такого, єк тє мама на світ уповіла… (О. Манчук).

ПИЗНО. Невчасно. Пізно.

ПИЙГРАТИ, аю, аєш. Грати на музінструменті. Заграти. Пограти.

Любили собі пийграти на флоєрці, динцивці, дубельтівці молодіки. (В. Дмитрюк).

ПИЛКОВЕ ОТРУЄННЯ, ого я, с., бдж. Хвороба спостерігається під час цвітіння отруйних рослин, переважно в травні.

ПИЛНИК, а, ч. Напильник. Підручний металевий інструмент з різною насічкою і різних конфігурацій: плоский, круглий, трикутний, квадратний для використання при слюсарних роботах, а також для заточення гострих предметів.

Ліпше б наша цисарівна
Скупаласи в молоці.
Їк би мала вна терпіти
Гострий пилник в боці… (Я. Радиш).

ПИЛНИК, а, ч. Прозиванка жителю с. Розтоки (Закарпаття).

ПИЛУВАТИ, ую, уєш. Квапити. Приспішувати. Пришвидшувати.

ПИЛУВАТИСІ, уюсі, уєшсі. Поспішати.

ПИМШЕ. Пізніше. Потім. Згодом.

ПИПКА, и, ж., муз. Мундштук трембіти.

Залишається зробити тільки «пипку» – і трембіта готова, при чому цю деталь музичного інструменту виготовляю зі сливки. Я пробував робити з інших порід дерева, але немає такого голосного звучання, як зі сливи, – розповідає хід роботи майстер. (І. Петрусеняк).

ПИСАК, а, ч. Негострий цвях, закріплений у дерев'яній ручці для ритування («писання») орнаментів на виробах з глини.

ПИСАНИЙ КАМІНЬ, ого я, ч., геогр. – гора 1221 м. н.р.м., що знаходиться на Буковецькому хребті у Покутських Карпатах. На скелі збереглися загадкові напівсферичні ями – чаші й викарбувані в дуже давні часи петрогліфи та велика кількість різних написів… схематичні зображення можна віднести до VIII – IX ст. У цей час Писаний Камінь був місцем проведення язичницьких обрядів.

Існує легенда про те, що між двома кам'яними плитами ПК ватажок гуцульських опришків Олекса Довбуш заховав найцінніші скарби Гуцульщини: трембіту, бартку, кріс. (І. Зеленчук).

«ПИСАНИЙ КАМІНЬ». У 1995 році видавництво з такою назвою створено при газеті «Освітянський вісник». Друковану продукцію випускали на приватному підприємстві «Еврика» Михайла Павлюка. А відколи це видавництво під його ж керівництвом розміщується в Косові, то вже видрукувало сотні книг різних авторів. У багатьох є гуцульська говірка. З середини 2014 року зареєстровано, як Приватне підприємство «Писаний Камінь».

ПИСАНЧЄРЬ, я, ч. Писанкар.

Наш Митро Пожоджук – відомий писанчєрь на цілу Україну. (Космач).

ПИСАНЧИНА, и, ж. Писаночка.

ПИСАТЕЛЬ, я, ч. Письменник.

…Крашше би було утекло сто простих гуцулів, ніж один писатель Віцент. (І. Зеленчук).

ПИСАТИСИ, пишуси, пишешси. Мати прізвище.

… тот писатель писавси… (Бистрець).

ПИСАТИСІ, пишуся, пишешся. Мати, носити прізвище. Жиночко, то єк ви сі пишете? (Бабин).

ПИСАТЬИ, шу, шеш. Писати. Анотувати.

— То тьи на папірке дєдьиви, на курінє приносиш той папір? – запитувала не раз Василина, коли бачила пару листків у руках.

– Ні!.. То я буду на нім писатьи… (Б. Радиш-Маринюк).

ПИСКІВКА, и, ж., зоол. Курча. Молода курочка.

ПИСМО, а, с. Грамота. Освіта. Освіченість. Лист.

«Невченими» були колись наші гуцули – «до школи не ходили, писма си не вчили», але вміли читати одну велику книгу… Книгу, яку дав їм Господь… (М. Ломацький).

ПИСОК, а, ч., згр. Рот.

ПИСЬМЕННО, ого, заст. Уміння грамотно писати тексти. Військові реклямації треба подавати письменно через свою громаду до староства…

(«Урядові вісти», – 1918. Ч. 1).

ПИСЬМО, а, с. Грамота. Наука. Уміння писати й читати.

Так письма береси, що паничів учьит і старині грейцір посилає. То велику голову має! (М. Черемшина).

ПИСЬМО, а, с. Лист.

У штирнадцітім році, єк вибухнула війна, всі чоловіки до 45 років пшли на войну тий відтив пишут письма, а тут нима кому їх читати. То в ниділю, казала мама, до нас так жінок си посходит, аби дєдя чітав їм письма тий відписував, бо більше ни було кому. (Л. Зузяк).

ПИСЬМО, а, с. Зовнішній вигляд написаного; почерк, каліграфія.

ПИТИ, піду, підеш. Йти. Піти. Сходити.

Дес пити до чуркала, на царинку…

(В. Дмитрюк).

ПИТЛЬОВАНА, ої, ж. Мука. Борошно вищого ґатунку. Вищосортне.Бувало, навіть й у млин ходили до Рус Полєн, бо там мнєко мололи овес. А у тот чєс у нас, то вивсова мука була так, єк сегодне є питльована.

(П. Шекерик-Доників).

ПИШНИЙ, ого, ч. Тобто ідеал пишності і погідного життя, слави. Так кажуть і про того, хто великодушно вибачає комусь образу або заподіяну проти нього шкоду. Про такого кажуть гуцули: «Сесе не чоловік, але якийс рахманин». (С. Витвицький).

ПИШШЄТИ, ю, иш. Пищати.

Пролунала команда: «Вогонь!» Маскалі там пишшєли, єк ґоґи. (Л. Зузяк).

ПІАНІНА, а, с., муз. Ударно – клавішний музінструмент піаніно.

У них у хаті була піаніна. Бася приходила до нас игратиси. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ПІВКАТИ, аю, аєш. Погано грати на сопілці. Пищати.

ПІВОРИТИ, орю, ориш. Верещати.

ПІВРИК, року, ч. Половина року. Півріччя.

Єк мине піврик умерлому, але то лиш по старших особах, то домашні роб'є «піврик обід». (П. Шекерик-Доників)

ПІДБИТЬ'ИК, а, ч. Сердак, підшитий кожухом.

ПІД, поду, ч., буд. Горище. Стрих.

І тут чоловік нагадав, що він не раз викідав на під (горище – місцевий діалект) стару обув. (Я. Радиш).

Тут пахло димом, який виходив через кагли зліва й справа від печей житлових приміщень до сіней і піднімався вгору на «під», де смолив усю конструкцію. (І. Сеньків).

ПІДҐАРЛІ, я, с., зоол. Ошийок, підгорля свині.

ПІДДАШИ, ші, шя, с., буд. Піддашшя. Проста господарська споруда для реманенту, сарсами.

Олекса спав на піддашшю. Коли мимо нього пронеслася в божевільнім бігу тисячоголова маса – він скочив і не знав, що це робиться. (Г. Хоткевич).

ПІДЗОЛЮВАТИ, ю, єш. Набити золі – підошви з грубої шкіри тівками або спеціальними цвичьками на зношену вбову.

ПІДКАРПАТЄ, я, с., геогр. Прикарпаття.

… наші окупанти на Підкарпаттю не могли стерпіти мовчки участі гуцулів…

(У. Старосольська).

ПІДКІЦКУВАТИ, ую, уєш. Перемішувати страву, підкидаючи її у посудині.

Тоді брати миску до рук і підкіцкувати нею, аби вся бараболя добре зарідилася.

(М. Дідишин).

ПІДКОТИНА, и, ж., буд. 1. Ковбчик великого діаметру з деревини твердої породи, котрий вертикально виставлений під підвалину. 2. Короткі ковбани, які перпендикулярно закопують під підвалини. Вони слугують, як сваї.

Тут має стояти Семенишина нова хата. Чотири підкотини вже закопані і вже двигають на собі підвалини… (М. Черемшина).

ПІДКОТИШТАНИК, а, ч. Це прозивана парубкам с. Мишина, які через погані дороги підкочували штани. (М. Савчук).

ПІДКУРЮВАТИ, юю, юєш. Цей метод застосовується на Гуцульщині при переляках малих дітей.(Ще в кінці 50-х та впродовж 60-х років ХХ ст. моя мати теж дуже довіряла всяким ворожкам. Нерідко ходила до них «на раду», коли я чи брат чогось злякалися, наприклад, собаки, мама в обов'язковому порядку нас «підкурювала» – підпалювала шерсть тієї собаки, розміщувала той факел за сорочкою та заставляла нас той дим нюхати; у випадку ж, коли собаку впіймати не вдавалося, – обмивала дитині лице власною сечею). (Я. Радиш).

ПІДНИКНУТИ, у, еш. Підрости.

ПІДОЙМА, и, ж., бот. (Greum montanum). Рослина має великий стрепавий, жовтавий корінь, а над землею вирос-

тає з него оден прутик, на нім горі червоний цьвіт гушмочками; як чоловік ся порушить, мочить підойму в горівці и пє.

Вивар з підойми пють проти браку апетиту, при загальній немочи, против болю жолудка и против дифтерії. (В. Шухевич).

І ще поучувала неня доньку, як має чорногірську підойму варити і газді до вина досипати, щоби був веселіший, та й путерніший, та й до газдині прудкіший…

(М. Черемшина).

ПІДОРВА, и, ж., бот. Вербозілля лучне… може, хоч трошки маєш підорви.

(Ю. Нестерук).

ПІДПАЛКА, и, ж. Більшість стародавніх страв, які споживали мишинські люди в XIX – XX ст., дійшла й до наших днів.

Це підпалка, голубці, студенець…

(М. Сорич).

ПІДПЕНЬОК, нька, ч., бот. Опеньок осінній справжній. Опеньок луговий. Є багато їстівних грибів: гриб білий (боровик), голубінка, трепітник (підберезовик), підпеньки (опеньки), чорниї, печериці, сироїжки, лисички, білі. (М. Скавуляк).

ПІДСАДОК, дка, ч., бот. Печериця садова – перший весняний гриб. Він з родини агарикових.

ПІДСІНЄ, я, с., буд. Перед хатнов стінов є підсінє. В ґраждах більших тай багатших ґаздів підсінє є ширше на слупах з побитов помостинов. Підсінє накриваєт хатний дах, а з подвіря входит си до него сходами.

(К. г., 1935).

ПІДСУНУВСІ. Підсунувся.

Підсунувсі зрадник вражий… (А. Кріпчук).

ПІДТИЧКА, ПІДТОЧКА, и, ж. Пиндиль. Нижня частина жіночої сорочки.

Основу жіночого строю гуцулів Рахівщини складала довга сорочка з неглибоким нагрудним розрізом, зморшками довкола шийного вирізу і довгими рукавами, що їх у зап'ясті збирали у густе морщення («збірки»).

Такі сорочки були суцільнокроєними, або складались з двох частин: верхньої – станка («верок») та нижньої («підточка», «пиндиль»)… (Р. Пилип).

У другій половині XIX ст. на жіночих сорочках з'явились вузенький вишитий комірець, вишиті уставки – «вуставки» та манжети – «дуди». Шви, що з'єднували нижню («підточку») і верхню частину сорочки та її бокові шви скріплювали цирками.

(В. Коцан).

ПІДХЛІБНИЙ, ого, ч. Улесливий. Той, що обіцяє і підлизується.

ПІДЧМЕЛИТИСИ, юси, ишси. Захмеліти. Похмелитися.

ПІДШАЛЮНОК, нка, ч., буд. Замість підведення хати глиною, її на рівні вікон оббивали тоненькими дошками (цалівкою) і зафарбовували або потирували.

ПІДШЕПТИ, ів, мн. Намовлювачі. Підбурювачі.

… і вже тогди, хто був промудрійший тай не зацофаний через підшепти інших аґітаторів, то цей момент використав, .. (Ю. Ґулюк).

ПІЄК, а, ч. Пияк. Пияцюга. Алкоголік.

Такий пієк – то чєсом і зачьитаний вид горівки, про око люцке. Ба шо з того?! Хоть і присєгав, буває горівчіний, а єк ні, то вином упиваєси.

Ци таке пієнцтво вином є ліпше, ніж горівков? (А. Шептицький).

ПІЄНЦТВО, а, с. Пияцтво. Зловживання алкоголем.

Єк дєдя або неня; вітчьим або мачьоха; тесть або тешя чєрез пусті дурні бесіди, через пієнцтво – чєрез згіршенє або шє гиршим, страшнішим май способом – заразу блудства уносют у хату христєн.

(А. Шептицький).

ПІЗНІЙШЕ. Пізніше. Потім.

… пізнійше єкос та фірма зліквідувала тай Сірка попродав ґрунта і фірас жидам…

(Ю. Ґулюк).

ПІЗЬМА, и, ж. Відраза. Ворожнеча. Гнів.

ПІЗЬМАЧ, а, ч. Людина, котра носить у собі пізьму, помсту.

ПІКІВНА, ої, ж. Вода, придатна для пиття.

ПІКСЛЯ, і, ж. Метаева коробочка для тютюну.

ПІЛЄ. Біля. Неподалік. Рядом.

Чєсом одна пілє одної стоют рєдом.

(А. Шептицький).

ПІЛЬГА, и, ж. Міцний довгий дрючок з допомогою якого в бутині накочують деревину на естакаду та навантажують на транспортні засоби.

ПІМСТВАК, а, ч. Круглий камінь – ракушняк для останнього, делікатного, зачищення шкір.

Потомственний кушнір на схилі своїх літ часто передивляється на підручні інструменти: игли, ножиці, пімствак, п'єлу, шкафу… и згадує натруджену молодість. (П. Гавука).

ПІМШЕ. Відтак. Згодом. Пізніше. Потім.

Пімше, помаленки поправитци ґатунок маржини и овец, тай будемо мати бірше

молока, бирше мнєса и воўни, икі пєршу чєргу зужиткуємо сами на удержанє наших чєсленних родин, а витак на продаж для потреб нашего краю. (К. г., 1935).

ПІП, попа, ч., церк. Священик за саном середній між дияконом і єпископом. Божий слуга. Настоятель окремо взятого храму: УПЦКП, УГК, УАПЦ.

Піп з дєком и паламарем вертає до цeрькви, на передь попа несут хрест.
(П. Шекерик-Дониців).

ПІПІНА, и, ж., сад. Сорт яблук у підгірських садах.

ПІРІ, с. Пір'я: гусяче, куряче чи пташине.

Весільні вінки з білого пір'я одівають «княгині» і дружки у Великому та Малому Ключевах, що на Коломийщині. (П. Дмитрів).

ПІСЛІДЬ, прийм. Після.

… єго Марійка в суботу післідь базаря пила отам, коло гаражів, з мужчинами.
(Л.-П. Стринадюк).

ПІСЛЯДЬ. Опісля. Після. Поза роботою.

Нашо глюзити посуду тай витак ші мити пив вечора післідь роботи. (Л.-П. Стринадюк).

ПІСТОЛЄТКО, тка, ч., збр. Зменш. до пістолет. Пістоль.

Пістолєтко за ременем, не траба отрою,
Пістолєтко за ременем, чей страху не буде. (Ю. Ґулюк).

ПІСТОЛЬ, я, ч., збр. Пістолет.

Поки що це єдиний майстер на Гуцульщині з таким видом роботи. Також виготовляє пістолі, бартки, свічники, глечики.
(Ю. Атаманюк).

ПІСТРЄК, ПІСТРЯК, а, ч., мед. Прищ.

ПІСТРЬИК, а, ч., мед. Бородавка. Наріст на шкірі людини. Беруть шерсті з хвоста в коня і перев'єзуют, ходять до тих пір, поки бородавка не відпаде. (Ю. Коржук).

ПІТТИНЦІ, ів, мн. Підрізане волосся у дівчат.

Скоро лише в дівчєни підросте волосє, то єї заплітают. В декотрих селах, але дуже рідко, ходє дівчєта у піттинцьох.
(П. Шекерик-Дониців).

ПІХВА, и, ж. Чехол для ножа, долота, окулярів.

ПІХУРКА, ПІХТУРКА, и, ж. Гірська стежка. Зменш. до сутки.

Гирскєми піхтурками також рейтували коні пид тарніцями з ружноў багажеў: бербенєцями з бринзоў, бисагами з будзами, вурдоў ци инчим начінім. (Ю. Бурчак).

ПІЦІЦЬКІ, их, мн. Дрібонькі. Малесенькі.

ПІЧКАРЬ, я, ч. Пічник. Майстер, який мурує грубки, печі для випікання хліба, кахельні п'єци.

А тут же ж ґазди: ковалі, теслярі, майстри, пічкарі.
Все вміють, у всьому розуміються. Із золотими руками… (Л.-П. Стринадюк).

ПИШВА, и, ж. Наволочка. У всіх селах модно мати по кілька подушок з вишитими пішвами.

ПІШЕВКА, и, ж. Наволочка до маленької подушки.

ПІЯК, а, ч. Алкоголік. Любитель спиртного. Непробудний пияк. Пияцюга.

Хто з піяками си братає, стане з чєсом піяком. (А. Шептицький).

П'ЇНИЦЯ, і, ч. П'яниця. П'янюга.

А мій дєдя був п'їниця, пропив полонину,
А я тепер жидам служу єк вночі, так в днину. (М. Ломацький).

П'ЇНЮГА, и, ч. Пияк. Людина, котра постійно і надмірно п'є спиртні напої.

— Ий, пропадня би кі. Та кілько я маю боґарити твоїх п'їнюг. (Л.-П. Стринадюк).

ПЙЕСИ. П'ється.

Ой горівка, бракі, пйеси… (с. Брустури).

ПЙИНИЙ, ого, ч. П'яний. Напідпитку. Нетверезий. Сп'янілий. Одного разу пйині Р. і Т. прийшли «до мерци» – до померлої сусідки (Філімонихи). Повклікали на коліна, щос там собі пошиптали і давай вставати. Лиш котрийс з них зловитці за трунву, трунва захітаїсі, а Філімониха й собі головов захітаї. Так простояли на колінах уни годину, боїчисі Філімонихі… (М. Лесюк).

ПЛАВЛЯТ. Сплавляють дараби.

А дерево як плавили, так і плавлят водою. Тай тепер зробили і назвали Черемош, що то дорога колєйова, замість колеї вузкоторової. (Ю. Ґулюк).

ПЛАЙ, ю, ч. Стежка, дорога в горах.

Плай вразив мене стрімкістю, захаращеністю суцільним дрібним, потовченим камінням. Справжній шлях у неприступний світ, що ніби видовбаний між брилами невідомо якою силою. (М. Яновський).

ПЛАСТ, а, ч. Пласка купка сіна, отави, котрі можна підняти вилами із землі чи закинути на оструву.

ПЛАСТЄ, я, мн., бот. Гілля смереки.

Шшє тьиждень в бутині вьидробит, а покім там коло чюркала обтешет свойов бардоў пластє на смереци… (А. Василів).

ПЛАСТОВЕЦ, вця, ч. Снігопад. Лапатий сніг.

ПЛАТ, а, ж. Хустка. Фустка.

ПЛАТИНА, и, ж. Хустина. Носовичок. Біла платинка.Молодиці стоять одна біля одної – пухкенькі, чистенькі. Вишиті сорочки виказують, хто з якого села: Вербівця, Пістиня, Шешор чи Космача. Кожен покупець має «свою» жінку, тому чекає саме її. Сир – у марлі, білій платинці. (З. Ромовська).

ПЛАХА, и, ж. Великий шматок чого – небудь з рівною поверхнею. Плаха скошеної отави. Розколена навпіл деревина, колода.

ПЛЕКАЄСИ. Підгодовується, підкормлюється, наживається. …тому плекаєси лиш… (Г. к., 2013)

ПЛЄС, а, ч. Святочний танець, який запально виконують під час колєди.

З піснею на устах Фока розпочинав особливий обряд – святочний танець, що називається плєс. Різкий, бистрий, нерівний – якби молоді кізки танцювали. Розпочинав пісню питанням:

«Ой добрий вечір до цеї хати,
Чи позволите козі скакати?» (С. Вінценз).

На Риздво по Службі Божій старший церковний брат и старший колєдницкий вибірця виходет из церкви на цвинтарь у правій руці из колєдницким хрестом и дзвінком.

А за ними валит усий нарід из церкви так, єк за вивчєрем на полонинi вівці з кошєри.

Він, поцоркуючі спомінлива дзвоночьком над головов за голосом скрипки й трембіти, похітуючіси то в оден, то в другий бік, легонькими вихєлясами, приданцовуючі дрібонько ногами, зачінает наокола церкви колєдницкий плєс:

«Ой из – за горочьки, з – за калиночьки,
Ми колєднички з Україночьки».

Вибірці з пидготованими колєдницкими таборами из березами, скрипичьниками й тримбітами стают, табора за таборов, за таборов старшего вибірці, й усі гуртом наокола церькви, три рази її обходічі, плєшут:

«То в білим, то в чьорним, то в коротенькім,
Ой на конику, на вороненьким».

По скінчєню плєсу наокола церькви всі колєдники гуртом идут до попа на дідинец, плєшучі:… (П. Шекерик-Доників).

ПЛЄСАКИ, ів, мн. Коляда супроводиться «плєсанєм» (ритмічними кроками вперед – назад, присіданням). Плєсаки обов'язково мають топірки з дзвіночками, якими потрясають у піднятих руках. Цей ритуальний танець, що зберігся лише в наших горах… (І. Пелипейко).

ПЛЄСАНИК, а, ч. Учасник плєсу.

ПЛЄСУНИ, ів, мн. Всі люди, котрі плєшуть.

Атакували по черзі присутніх, закликаючи піснею, щоби дали за плєс гроші на церкву. Та невдовзі молоді плєсуни зміняли старших. Бо кожен із присутніх знав, знала навіть кожна дитина, що то має бути пробою витривалості плєсунів – чи довго витримають так скакати, присідати, плєсати і співати одночасно, щоби витиснути гроші. І кожен, хоч і тримав приготовані гроші у кулаці, старався витримати плєсунів… (С. Вінценз).

ПЛИВА, и, ж. анат. Пліва.

ПЛИВАК, а, ч. Плавець. Людина, яка вміє плавати на будь-якій водоймі.

Дивимося із нашої дараби, а нашого Саїна вже нема. Коби хоть один був з нас пливак, а то нікому було й поратувати.
(М. Черемшина).

ПЛИВАНІ, я, с. Плавання.

ПЛИВАТИ, пливаю, пливаєш. Плавати.

В нашому місті поруч зі стадіоном уже давнічко ни діє басейн. Але діти вчютси пливати на річці Рибниці. (Косів).

ПЛИТЄ, я, с., буд. Плоскі річкові камені. Плитки.

Тепер дуже модно плитєм облицьовувати фундаменти будинків, підмурків огорож, цямриня криниць і т.д. (Косів).

Щезай у плитє та у болото. (О. Манчук).

ПЛИТИЦІ, ь, мн., зоол. Вид дрібної річкової риби.

ПЛИТІ, я, мн., буд. Плоскі річкові камені.

Шо ни рік, а люде все бирше візбирують плиті, котре використовуют для облицювання фундаментів, викладення різних гірок і т.д. і т. п. (Яворів).

ПЛІБАНІЯ, її, ж., церк. Парафія, дім священика. Плебанія отця Йосифа і їмості Леонори мала великий вплив на формування душі й розуму майбутнього письменника.
(І. Зеленчук).

ПЛІШЬИВИЙ, ого, ч. Хворий на псоріаз.

ПЛОВА, и, ж. Злива. Сильний дощ з бурею.

… ударили з неба плови, падуть води цебрами, човгалами – потоками. Плюта плютенна. Зігралися усі води, отік у загибель світа. (М. Черемшина).

ПЛОТАР, я, ч. Бокораш. Керманич. Плотогон. Людина, яка сплавляє дараби.

ПЛЬОНТАТИСИ, аюси, аєшси. Вештатися, ходити без діла.

ПЛЬОНТР, тра, ч., буд. Поверх у багатоквартирному будинку.

ПЛЮТА, и, ж. Мокра холодна погода. Повноводдя. Сирість.

ПЛЯВЗА, и, ж. Донос. Кляуза. Наклеп. Пасквіль.

ПЛЯН, у, ч., буд. 1.План; 2. Проектно – технічна документація. У пляні ґражди є дуже інтересні хліви, єкі є покладені з трьох сторін хати. (К. г., 1935).

План – задум, проект, які передбачають хід, розвиток чого-небудь, текст і т.д. Згодом до первісного пляну вирішено додати розділ про гуцулів у діяспорі. (У. Старосольська).

Основно і докладно обговорено напрямні та плян праці на майбутнє. В тому заторкувано плекання гуцульської традиції, мистецтва, музики, танку і т.п. (Д. Ткачук).

ПЛЯН, у, ч. План будови, заходів і т.д. Дім сей збудувати в українськім стилю, гуцульської форми. (Плян зладять пп. інжініри Заячківський та Лопатинський).

(Урядові вісти», – 1918. Ч.1).

ПЛЯЦ, у, ч. Ділянка землі, місце, де вестиметься будівництво житла або господарських споруд. Тогди ж цей мельник дістав великий страх і тогди цей голий пляц будівельний продав за 450 зл. фунд. гр.

(Ю. Ґулюк).

ПЛЯЦОК, цка, ч. Корж. Налисник. Млинець.

ПОБАРДЗУВАТИ, ую, уєш. Зневажити. Знехтувати. Принизити.

ПОБЕРЕЖНИК, а, ч. Те саме, що гайовий: лісник; лісничий; людина, котра наглядає й охороняє лісові угіддя.

Пани добре берутси до хлопів, є дуже доста побережників, зачинают і карати. Але хлопи у лісі побережників б'ют, а пани найгірше злісні, що панчіна від них урваласи.

(Ю. Ґулюк).

… я ходив у сіянки, в чіщєнки, бо то побережники були, лісництва… (Л. Зузяк).

ПОБЕРЕЖНИЧКА, и, ж. Жінка побережника.

ПОБИРАТИ, аю, аєш. Бере. Брати.

Лиш тільки сум побирає, що давно вже полонини стали пущами й тихенько стають власністю не верховинців, а зайд.

(С. Пушик).

ПОБІГАЛАСИ. Буде тільною.

Наша корова була в бика, побігаласи тий уже є надія… (Вербовець).

ПОБІЙ, ою, ч., буд. Дах будови. Покрівля.

ПОБІЙЦЯ, і, ч. Розбійник.

Сама – м дивувалася: інший бахур з малого вдає показати, що з нього виросте батяр – побійця. (М. Яновський).

ПОБЛІКА, и, ж. Напасть. Неприємність. Сором.

ПОБОЇК, а, ч., буд. Дашок.

ПОБРОЇЛОСИ. Вийшло з ладу, зіпсувалося, зламалося, зупинилося.

ПОВЕЛИЦІДНИ, присл. Після Великодня.

ПОВЕЛИЦІНИ. Після Великодних свєт мали би прийти майстри докінчювати робити заміт і почєти лісковане з тим розрахунком аби вліті вімастити хату. (Черганівка).

ПОВЕРТИН, а, ч. Повернення. Дорога назад: до місця знаходження, додому.

… єк вечір наближєвси, то вже всі бутинарі були повертинцкій дорозі в колибу на відпочівок – знов до досвідку… Перед повертином усі зийшлиси в гурт, поздоймали шєпкє, тай помолилиси з подєков пану Богу… (П. Плитка-Горицвіт).

ПОВЕСІВНЕ, ого, с. Від'їдини. Повесільне.

ПОВЕСІЛНЕ, ого, с. 1.Честовані наступного днє післі весільи, але тільки для гостий, шо були на весільи. (Д. Арсенич).

2. Обряд винесення весільного деревця з хати і вивішення його в саду біля хати.

На повесілнім, як саджьиют деревце, то співают дружбі:

Кличте дружбу, кличте дружбу знадвірку до хати,
Та най іде деревечко із столика брати.
Най понесе деревечко в вишневий садочок,
Бо вже з мої головоньки здоймили віночок.
Най повіси й деревечко в саду на калину,
Бо вже мою головоньку завили в фустину.
Та най уно у садочку відтепер леліє,
Та най мені на столику та й не заважьиє.

(Ковалівка).

ПОВЕСІЛЬНЕ, ого, с. Те саме, що й від'їдини, поправини. Проводять у понеділок, запросивши обслугу – тих, хто допомагав на весіллю. (Мишин).

ПОВИДЛЯНКА, и, ж. Підлива з яблучного, сливового або грушевого повидла до каші, кулеші і навіть картоплі. (І. Пелипейко).

ПОВИЗШЕ. Вище. У верхів'ї.

… повизше потока Шибеного… (Ю. Ґулюк).

ПОВИТАТИСІ, аюсі, аєшсі. Привітатися, подаючи праву руку – рукостисканням. А подекуди знімають головний убір і нахиляються до зустрічної людини.

ПОВИШШЕ, ого. Вище.

У хаті води вже було повишше котиків… (Л. Зузяк).

ПОВІСТИ, ей, літ. Оповідки. Повісторки. Розповіді.

… розказуют всєкі повісти про комашні, посіжіня, та єк то вни май поки були молодєками… (П. Шекерик-Дониців).

ПОВІСТУВАЛА. Оповідала.

Я бих це не повістувала… (М. Ломацький).

ПОВІСТУН, а, ч. Оповідач. Повістяр.

Головними оповідачами (повістунами) його творів є здебільшого мудрі, сивочолі гуцули, гуцулки. Не раз записував письменник у колі співбесідників на «набутках», бо іншого часу не було, повістунські розповіді, дуже припасовані до життя, іноді без них, як без мудрої поради (ПОУЧЕННЯ – П.Г.), життя було б пісним. Повістування, з приповідками, співанками, прислів’ями, почуте від гуцулів та приправлене письменницьким хистом, просто не могло не зачарувати. (О. Семенишин).

ПОВІСТУВАННЯ, літ. Розповіді.

Головним у письменництві М. Ломацького є відновлення того, що зникає, однак заслуговує на дальше життя. Письменник вміло у повістуваннях, лише йому доступними літературними зворотами, змальовує наче великий художник чи кінорежисер Гуцульщину такою, якою вона є, без прикрас, правдиву. (О. Семенишин).

ПОВІСТУВАТИ, ую, уєш. Оповідати. Розповідати.

ПОВІТІГАЄ. Витягне.

Кроку шє з місця не рушили, єк звієвси вітер. Смеречє вершєками до земні бгав, сучє в гору здоймав, воду на потоці роздував. Здавалоси, шо то з – під ніг людем земню повітігає... (О. Манчук).

ПОВОЛЕ. Без поспіху, неспішно. Повільно.

ПОВОЛЕНЬКИ. Те саме, що поволе.

— Єк ви си там маєте?
— Та дєкувати Богу поволеньки. (П. Дмитрів).

ПОВОЛІВЩИНА, и, ж. Орендна плата від одного вола, що діяла в першому містечку на Гуцульщині – Уторопах. (В. Біленчук).

ПОВСИХАЮТ, ає, Висохнуть. Всохнуть. Засохнуть.

ПОГАР, а, ч. Келих. Посудина для пиття.

ПОГАР, у, ч. Це горілий ліс, ділянка вигорілого лісу внаслідок стихійної пожежі; оголена земля, звільнена від лісу штучним випалюванням дерев; лісова пожежа. Переважно способом палениц звільняли від лісу площі для сінокосу, пасовищ, як наслідок загальної характеристики вирубно – вогневої системи землеробства. (П. Дем’янюк).

ПОГАРЕЦ, ця, ч. Шклянка.

ПОГАРІ, ів, мн. Топонім походить від слів: погар, ватра, паленища, пожари, паленики. Сюди віднесено визначення топоніма погарець, вугор, пугорец, вигар.

Погарі межують з урочищем «Вакулець, Перехрестя і простягаються до річки, що випливає від Дем’янівки. Це один з кутків сучасного села Молодятина. (П. Дем’янюк).

ПОГЛИПАТИ, аю, аєш. Дивитися.

«До наступного літування», – кажуть полонинники, поглипаючи через плече на вже засніжену Чорногору. (Р. Клим).

ПОГЛІД, у, ч. Погляд. Світогляд.

Знайте, шо пусті бесіди, погані співанки, погліди ни лиш є гріхом, але кібзуют душу тай до блудства ведут! (А. Шептицький).

ПОГОДІТИ, джу, диш. Зачекати. Підождати.

— Шо з нами виробляєте, пани наші любі та гожі, оборонці наші путерні?

— Дайте – ко звагу, погодіт кришку, пани тісарскі! (М. Черемшина).

ПОГРІБАВНИК, а, ч. Той, хто закидає землю після опущення труни в гріб.

Домашні просє погрібавників домів на покомашнини. (П. Шекерик-Дониців).

ПОГРІБАВНИКИ, ів, мн. Учасники похоронної процесії. Ті чоловіки, що закидали землю в яму з деревищем.

Погрібавники, єк си вертают домів, то дорогов чістуютци и вже кревні зачіпают говорити про спадок. (П. Шекерик-Дониців).

ПОҐЛАЙХАЙМОС’Є. Погодімся. Примирімся.

ПОДАНЦУВАТИ, ую, уєш. Погуляти. Танцювати. Виконати танець.

Ий, ґіучьина йик вмирала, людий сьи питала: «Ци не граут дес музикьи, бим поданцувала?» (А. Василів).

ПОДВІЙНІ ПРУТИКИ, их ів, мн. Вид мережання. Раніше подвійним прутиком підшивали поділ (нижню частину) жіночої сорочки. Тепер його вишивають під рубцем пазухи чоловічої сорочки «чумачки» тощо.

Мережка має вигляд двох рядів прутиків, розташованих паралельно лінії основи або піткання. (О. Федишин).

ПОДВІР'ЄЧЬКО, а, с. Подвір'я.

Й подвір'єчько, и травичька на нему ньи пізнає дрібонькьих ніжок діточих…

(Б. Радиш-Маринюк).

ПОДВІРІЧКО, а, с. Подвір'я. Двір. Обійстя. Огородження коло хати.

ПОДВІРЬИЧКО, а, с. Подвір'ячко.

Та на моїм подвірічку смереки врубали,
Вже ньи війдут д'мині ті шо візирали…
Облетіла-м подвірьичко і вси сусідочькьи,
Полетіла бим шукати ридних могилочькьи.

(А. Василів).

ПОДЕЯКІ, их, мн. Дехто. Декотрі. Окремі.

ПОДИВИ-КО СИ. Глянь. Дивися.

— Подиви-ко си, єк нас несут попід пахи!

(М. Черемшина).

ПОДИННА, и, ж. Підстилка з дерева під стіг сіна.

ПОДОК, дка, ч. Місце, де складено млинське каміння.

ПОДОЛОК, лка, ч. Поділ спідниці чи фартуха.

У долині край села стояла невелика громадка тих, «кого не забрали». Також мовчали. Не махали нікому руками і не плакали. Пригортали до бундинок (коротка, підбита овечим хутром безрукавка – П. Г.) і подолків дрібних діточок і намагалися запам'ятати: і вчорашніх сусідів та близьких, і день той, і ту дорогу. (Н. Черкес).

ПОДРЯ, і, ж., буд. Горище в стаї, у старовіцкій хаті. Те, що й під.

У сінях, так, як колись – у полонинській стаї, можна накласти ватру і сушити ґлєджений сир на подри, що господарі хати і роблять. (Л. Зузяк).

ПОДУШЕЧЬКЄ, ьок, мн. Подушечки. Малі подушки.

«…А я тобі постелила білі подушечькє, а ти пішов до другої на голі дошечькє!».

(О. Зеленчук-Рибарук).

ПОДУШІ, я, с. Дзвонити в церковні дзвони по померлих. Сповіщення про чиюсь смерть дзвонами, що на дзвінниці.

Єк вже піп згожений, посилає по паламаря, аби тот шов подуші борше видзвонити, бо доки подуші ни видзвонє, то душя блукає світами скрізь туда, куда тіло, єк було живе, ходило. Наколи подуші видзвонє, то душя мусит стати коло тіла. И аж тогди си розлучіт, єк піп гріб запечєтає, тогди душя иде по своїм ділам, куда си прислужила. (П. Шекерик-Доників).

ПОЄС, а, ч. Пасок. Пояс. Опинка. Черес.

Зав'єзує собі поєс червоний поза шию и звисає на груди. В тот поєс, дугу, кладе баба собі дитину, шоби лекше нести, та шоби чєсом по дорозі ни випустити дитину на земню. (П. Шекерик-Доників).

ПОЖЄЛУВАТИ, ую, уєш. Виявити співчуття. Внутрішньо відчути чужий біль, жаль, сум. Поспівчувати.

А коли в діда запитали,чого вин кугута пожєлував, то вин сказав, шо кугут ни винний… (Я. Поп'юк).

ПОЗАВУШ, розм.. Удар ззаду в голову.

ПОЗАВУШНИК, а, ч. Ляпас поза вуха. Потиличник.

ПОЗАЄК. Оскільки. Позаяк. Якщо.

ПОЗВОЛІНЄ, я, с. Дозвіл на звільнення.

Мене нагородили за цисе, шо уретувавси – 500 крб. Лишень вішлюсували 'ми на долоню. Тай, таки незадовго прийшло позволінє з Москви, аби мні 'ит хакі пустили.

Таже, ни дуже остоювали за інвалідами, раді були, шо менше буде нитрудоспосібних. (П. Плитка-Горицвіт).

ПОЗДИХАЮТ… Згинуть. Подохнуть (коли йдеться про тварин).

ПОЗДОРОВЛІНЬЯ, я, с. Віншування. Вітання. Поздоровлення. Передаємо поздоровлінья до вас усіх знакомих разом. (М. Сулятицький).

ПОЗИЧЄЛА. Позичила. Заборгувала.

ПОЗИЧКИ, чок, мн., сад. Порічки. Кущовидні родини агрусових з ягодами, червоного, жовтого і білого кольору. З ягід виготовляють: вистояне домашнє вино, компоти, соки. Позички, то ни є вибагливі. Вни борзо приймаютси будь – де єк з корчя, так й з однолітків. (П. Дмитрів).

ПОЗИЧЬИТИ, чу, чиш. Позичати. Просили неня чи сте ни позичьили шітківниці?

(Н. Березів).

ПОЗІВАТИ, аю, аєш. Позіхати. Ні з сього ні з того широко відкривши рота, глибоко вдихати і видихати повітря. Катерина в автобусі своїм позіванєм накликала спанє на сусідив по сидіннях. (В. Дмитрюк).

У пропасті бездонні чорними зевами вишкіряються й ковтати хочуть, щирять зуби обвилених пнів, позівають жадібно… (Г. Хоткевич).

ПОЗІР ДАВАТИ. Наглядати. Стерегти.

ПОЗЛИТКА, и, ж. Фольга. Катерина у віночку з зеленого барвінку, прикрашеного позлиткою. (М. Скавуляк).

ПОЗЛІТКА, и, ж. Те саме, що позлитка. Позолочений або посріблений спеціаль-

ний папір. (Харчова плівка, призначена для пакування харчових продуктів, а також для господарчо – побутових потреб).

ПОЗНАЧІЛА. Позначила. Поклала позначку.

ПОЗНАЧІТИ, чу, чиш. Позначити.

ПОКАБЗУВАТИ, ую, уєш. Вивести з ладу. Зіпсувати. Понищити.

ПОКАЗИТИ, ю, иш. Те, що й покабзувати.

ПОКАСОВАНО. Ветовано. Заборонено. Зліквідовано. Скасовано.

Може, коли пов'язали колгоспи, не слід було поневажати все старе разом із порадами. Все ж таки тримали віки наших дідів ґаздами. Але то все разом із церквами і забраними священиками назвалося забобонами і було покасовано. (М. Влад).

ПОКАТАСТРУВАТИ, ую, уєш. Зібрати дані стосовно обліку й економічної оцінки землі для подальшого її використання.

1820 Аустрія, хотячи запровадити порядок з землею тут, в Галичині, а, може, тимчасово – в Жєб'ю, так прислала своїх мірянників – інжінєрів до Жєб'я до поміру землі, щоб ці землі покатаструвати, поробити відповідні метрики на землю і щоб кождий, що посідає, міг від своєї пайки платити якусь визначену дачку до каси державної.
(Ю. Ґулюк).

ПОКІ, кою, ч. Спокій. Тиша.

ПОКІВ, присл. Доки. Поки що.

ПОКЛАДОК, дка, ч., зоол. Зіпсуте куряче чи перепелине яйце. Покладки ни до чього ни годєси, бо вонют... (Химчин).

ПОКМІТИТИ, чу, тиш. Догадатися. Відчути. Запам'ятати. Зауважити. Наколи бувалий ватаг зайшов пополудне в колибу, то видразу покмітив, шо тут були «нипрошені гості»... (П. Дмитрів).

ПОКОВТАТИ, аю, аєш. Стукати. Постукати.

Бліхар дрібонько поковтував клевчиком, нютуючи стару ринку. (Д. Арсенич).

ПОКОВТАЧ, а, ч., зоол. Дятел.

...необхідний ритм для пташиного хору визначав дятел (тато його називав «поковтач у чірвоних гачях»)... (Я. Радиш).

ПОКОМАШНИНИ, н, мн. Закінчення поминків.

ПОКОНЕЧЄ, я, с. Кінець орного поля. Край сіножатей.

ПОКРИВУЛЬИТИ, ьию, ьиєш. Кривити. Покривуляти.

Ой Василю, сиди в билю,
Сорочку ти вшию,
Червоними волічками.
Лиш покривульию. (А. Василів).

ПОКУТАТИ, аю, аєш. Впоратися з домашнім господарством.

Зраня мусів сам то всьо борзо покутати...
(В. Дмитрюк).

ПОКУТЄ, я, с., геогр.. Покуття.

Розбивши війска українскі, ромуни хотіли тогди засісти аж по Коломию з Ворохтою, то значі ціле Покутє. (Ю. Ґулюк).

Покутє перебрав у своє посіданє Казимир Великий и від того чєсу понад 400 років цес край жиєт спільним житєм из Полшов.
(А. Оссендовский).

ПОКУТСЬКО-ГУЦУЛЬСЬКИЙ ДІАЛЕКТ. Говірка, притаманна жителям окремої місцевості. Їх єднало рідне село і на чужині: однакові звичаї, традиції, навіть з дитинства осилий в душі, такий звичний покутсько – гуцульський діалект...
(В. Погребенник).

ПОКУТУВАТИ, ую, уєш. Спокутувати (гріхи).

На тій земни осілоси дванацість людий Рахманів и уни там покутуют за нас усіх грішних, аби уретувати світ від зла и біди. (Г. к., 2010).

ПОКУШІТИ, ли. Попробувати на смак.

Їк покушіли свіченого, та й ся веселили...
(В. Глібчук).

ПОЛАГОДА, и, ж. Ремонт чогось. Вирішення якогось питання.

Так, шо усім зручьно й виручьно... бо тоти два рази, єк приходив на полагоду...
(П. Плитка -Горицвіт).

ПОЛАТАЙКО, а, ч. Чоловік, котрий дранкавий, має жалюгідний вигляд. Неохайний. Нехлюя.

А такого перебраного напівпанка, полатайку ніхто й за поріг нипустит. А шє єк зачьнет він ґадаляпати – говорити це, ци тото, перекручювати єзик, кождий розумний чьоловік плюнет и будет видіти, шо то ни ґазда, тай ни ґаздівский син, икийс зайдей полатайка. (К. г., 1937).

ПОЛЕДИЦЯ, і, ж. Ожеледа. Ожеледь.

ПОЛ'ЕКИ, ів, мн. Поляки.

Вже зовсім близько, на Встіріках, видимо гору Штивйора (2029 м). На ні ще пол'еки збудували обсерваторію «Білий Слон».
(І. Жеґуц).

ПОЛИЧМАН, а, ч. Ляпас. Удар у лице чи в шию.

– Ану, полічи поличмани наші!
(М. Черемшина).

ПОЛІ́БІЧОК, чка, ч. Велика дерев’яна бочка.

ПОЛІГ, логу, ч. Скошена трава. Трава в покосі (ручках).

Старші люде кажут, шо ни годитси лігати спати після освячення паски, бо пимше дошші змочют поліг… (П. Дмитрів).

ПОЛІНЄ, я, с. Дрова.

Після повеней у руслах і на берегах ниших річок повно полінє. (В. Дмитрюк).

ПОЛІТОК, тка, ч. Урожай городини на присадибній ділянці. Ділянка під сінокосом.

ПОЛІХ, логу, ч. Те саме, що поліг.

«Ий панонньку любий, та солодкий, ни косітко так багато траў, бо футко будет слота, тай избавитци поліх, а шкода ни вас, але пологу» (К. г., 1935).

ПОЛІЦИЯН, а, ч. Поліцейський.

… війт з присєжними звалюют на полициянів, де вни були, вид чього вни полицияне, вид котюг ци вид «каси»? Полицияне боронєси, шо вни ходили на патрулі, …

(П. Шекерик-Дониківа).

ПОЛОВИК, а, ч., зоол. Різновид яструба. Хижий птах, що оселився на Гуцульщині.

Тоді кождий жовнір схоплює свого бадіку попід сили і виносить його на дорогу так живо, гей половик курку. (М. Черемшина).

У середу ни можна давати з дому бідному за простибіг скороми, а найдужче молока, бо витак футко корови висушуют молоко. Ни можна ні кроїти ані шити сорочки, аби си в них борзо ґала ни плодила. Ни можна ні продавати, ні так давати єйця, аби половик курки ни бив. (П. Шекерик-Доників).

ПОЛОВІНЬ, вені, ж. Полум’я.

Набурив в печі таку ватру, шо половінь досєгала майже стелі…

(П. Шекерик-Доників).

ПОЛОДНИК, а, ч. Те саме, що ополоник. Дерев’яний черпак для рідких страв.

ПОЛОНИНА, и, ж. Високогірне пасовище або своєрідне тваринницьке господарство.

Полонина має свої господарські споруди: для худоби – стая, застайка для ночівлі пастухів, кошєра, струнка, кучя і т.д. Був тут і специфічний дерев’єний посуд, свої команди, і свій фольклор. (М. Савчук).

Підійшов журналіст, що приїхав разом з нами на полонину, й запитав вівчаря:

— Що то може бути, що поросят плодиться по 12 – 14 щороку, а ягнят одне – двоє? Але які великі овечі отари вкривали полонини, а свиней мало було в горах, ніде їх не видно?!

— Вся причина в свинячій рийці, – сказав вівчар.

— А яка причина, що не можуть відновитися отари? І не побачити ту рийку, що сиділа на посаді й занедбала вівчарство? Лиш тільки сум побирає, що давно вже полонини стали пущами й тихенько стають власністю не верховинців, а зайд. (С. Пушик).

Це слово в українській мові успадковано від кіммерійців. Воно слугувало ще в ті часи, коли їхні оседки – зимівники існували на прируслових терасах… Тому стає зрозумілим, чому за санскритом слово полонина тлумачиться, як «місце» безпечне від затоплення повінню. (Ю. Боберський).

ПОЛОННИК, а, ч. Ополоник. Черпак для набирання рідких страв. Полонник – завбільшкє на жменю, ложка, що служить до збирання сметани з великої мискє, наповненої молоком, або чєрпати з коновкє молоко квасне. Полонник дерев’яний.

(П. Плитка-Горицвіт).

ПОЛОНИНЦКЕ, ого, ч. Полонинське.

А від Благовішіня зачінали спати, бувало у давних чєсах, вівці уже на новим місци під голим небом у кошарі ци на облозі, бо від Благовішіня вівця уже рєхтуєтци до полонинцкого житя, а ни до села.

(П. Шекерик-Доників).

ПОЛОНИНЦКИЙ, ого, ч. Полонинський: хід, інвентар, побут…

ПОЛУБІЧЬОК, чька, ч. Те саме, що й полібічок.

Це єкес горбате, голов єк полубічьок, а так єкос дивно си розчіпірив, єкби хотів тобі з образа просто на груди віскочіти.

(О. Манчук).

ПОЛУДЕНОК, нку, ч. Обід. Їжа, котру споживають в обідню пору. З пасовиська поверталися о дванадцятій – на обіднє доїння і двогодинний вівчарський «полуденок». (Путила).

ПОЛУДНЕ, с. Половина дня. 12 година.

В полудне найдушше жилять худобу оводи. (Трач).

ПОЛУДНЄ, ого, с. Полудень.

ПОЛУДНИ, ого, с. Те саме, що й полудне.

… Коли я був малим, мене на полудни нереально було приспати. Бабуся сідала біля мене і розповідала, як було за Австрії і Польщі. Тому про Польщу і Австрію знаю більше, як про вчорашню днину. З цього часу почалися мої зацікавлення і гуцульським краєм, про який також чув немало від своєї бабусі».

(А. Василів).

ПОПОЛУДНИ. Після обіду. В другій половині дня. Дохторь наказав Анні аби пополудни вна бирше пила рідини. (Красник)

ПОЛУДНУВАТИ, ую, уєш. Обідати. Споживати їжу в обідню пору.

ПОЛУДНЬИЧНЕ, ого, с. Обіднє. Юльцьо принесла свої свасі шє тепле, полудньичне молоко. (Люча).

ПОЛУТАРЬКА, рьки, ж., техн. Один з перших вантажних транспортних засобів автовиробників колишнього СРСР.

ПОЛША, і, ж., геогр. Польща.

...роздавали безпанцкі землі полским шляхтичям, відзначеним у боях, волоскій шляхті, та потомкам сполшіних бояр й людим, для Полші заслуженим. (А. Оссендовский).

ПОЛЬОВИЙ, ого, ч., агро. Наглядач у колишніх колгоспах за польовими станами.

ПОЛЬШЯ, і, ж., геогр. Польща – держава в центральній частині Європи... Видморожені пальці видрубали і вын на це брав пенсію з – за Польші. Покійний чоловік розказував, шо у схороніску на Погорілци варила панам їсти Васюта Грималюкова из Дзимброні. Она удаласи тому паничеви из обсерваторії й навіть мала вид него хлопця. Але коли Польшя си розпала, то той панич забрав сина из собов у світ. (В. Томащук).

ПОЛЯГЛИЙ, ого, ч. Полеглий. 28 жовтня [відбулося] посвячення могили у Пісочній Митрополитом гр. Андреєм Шептицьким на честь поляглих у цій війні УСС і українських жовнірів (Р. Коваль).

ПОЛЯРЕЦ, рця, ч. Гаманець. Бріфтачка.

ПОМАЛЕ. Неспішно. Поволі.

— Я помале піду вперед до виходу з автобуса. (Уторопи).

ПОМАЛИ. Поступово. Жинка помали вибула із тої слабости... (І. Зеленчук).

ПОМАНА, и, ж. Всюди різні звичаї щодо того, що дають на спомин душі.

Посмертний дарунок, спадщина худобою. Це від слів: «поминати, згадувати».

(С. Витвицький).

ПОМЕТІННЄ, я, с. Непотріб. Сміття.

...кожда неня завертає назад своїх доньок і вцитькує їх, щоби свою роботу робили і навіть оком не повели поза вориння на пометення, на нечесть і осоругу людську, на гаддя сорокате, пуголовиці безчесні...

(М. Черемшина).

ПОМЕТКИ, ток, мн. Те саме, що пометіннє.

А свій говір, свою ношу, свій звичєй, виверечі на пометки. (А. Оссендовский).

ПОМИНТРОЖИТИ, у, иш. Побаламутити.

...врешті, говорити забував і єкоїс такої мішєв, шо не знав єс, ци він п’єний, ци спросонку говорит, або ци у голові си шош єму не поминтрожило. (О. Манчук).

ПОМОГАЇ. Допомагає. Підмога.

Музика помогаї людем жити, робит їх крашшими. (В. Грималюк).

ПО-МОЛОДИЦКИ. Пов’язання хустки на голові заміжніми жінками.

ПОНИВОЛИТИЛІ, ів, мн. Поневолювачі. Ті, що поневолювали гуцулів.

А тото, таке дороге, шо є у пам’єти у гирськьих людьий, нима кому послухатьи тьий записатьи собі...

«Нашо тото матьи? – собі гадают тьий гадали усі наші пониволитилі... Нашо їм тото?.. Адьи... Ліпше фірманьитьи народом, шо памнітьи ни має... (Б. Радиш-Маринюк.)

ПОНИЖ, присл. Нижще. Низ.

ПОНИЗШЕ. Внизу. Нижче.

Коли ж громада певного часу закупила була кавалок ґрунту понизше Голиці, званий Рибаківка... (Ю. Ґулюк).

ПОНОРИСТА, ої, ж. Місцина, що западає ся, понирає. Провалюється.

ПООБІСЬКАТИ, аю, аєш. Подивитиси ци нима в чюпрі на голові блих і вошей.

ПООБІСЬКАТИСИ, аюси, аєшси. Те саме, що пообіськати.

Маєт чєс й у робітну днину посидіти, пообіськатиси з другов чєлідьов тай шош ниодно поговорити, про шош си довідати, завести пусті бесіди, бо за ню кутанє кутаєт чьоловік. (П.Шекерик-Доників).

ПОПАС, у, ч. Пасти худобу йдучи в певному напрямку. Пастися на ходу.

...єк би крішку єго поклав найпушшому коневи під фіст, то залетів би без попасу до Косова. (О. Манчук).

ПОПАХ, у, ч. Пробувати на нюх. Нюхати.

Даєт тої медицини, єк на попах табаки.

(О. Манчук).

ПОПАЧІТИ, ію, ієш. Те саме, що попацити. Нещасний випадок.

ПОПЕНЮКИ, ів, мн. Так називали поселенців села Рибного на Косівщині.

Щоб побудувати хату, поселенцям спочатку доводилось вирубувати дерева після чого залишалися пеньки. Ось на цих пеньках, як на підвалинах, і зводилися перші хати в Рибному. Тих поселенців, які звели свої будинки на пеньках, стали називати По-

пенюками. До цього часу в Рибному є багато Попенюків. (Я. Радиш).

ПОПЕРЕЖНИК, а, ч. Лісник. Охоронець лісу. Те, що побережник.

— Іван Бернадський робить попережником в камеральному лісі. (М. Скавуляк).

ПОПИВ, попелу, ч. Попіл.

… палили її, і з того виходив добрий білий попив. (В. Дмитрюк).

ПОПИЙГРАТИ, аю, аєш.. Грати на якомусь музінструменті.

…але уміли проводити так барушно вечєра! Бо уміли й попийграти у денчівкє та флоєркє… (П. Плитка-Горицвіт).

ПОПІВАН, а, ч., геогр.. Піп Іван. Астрономо – метеорологічна обсерваторія на горі Піп Іван Чорногірський, яка відкрита 29 липня 1938 року належить до визначних пам'яток і пам'ятних місць Гуцульщини… У середні віки найвищі полонини освоювали сусіди волохи, де священика інакше як попом не називали, то можливо, був такий шанований піп Іван, ім'ям якого назвали аж три вершини, Піп Іван Чорногірський, Піп Іван на Рахівщині (1873 м.), Піп Іван в Румунії (1937 м.) (І. Гургула).

ПОПІЖДАТИ, ду, деш. Зачекати. Зачекатися. Чекати.

Але трохє траба було попіждати. Бо, млив було на джерзі май давніших.
(П. Плитка-Горицвіт).

ПОПІЛЬ, попелу, ч. Попіл. Зола. Легка пилоподібна маса, що залишається після згоряння: дров, сіна, соломи, паперу… А потім «докидали у ватру форосту, аби вна горіла, аж поків когут не запіє, і відганьила від загороди змію, всіяку нечисть, чарівниць і відьом, які хочут відобрати у маржини молоко. Попіль з цеї ватри потому розсівают на царинках, аби корови й вівці, йик будут їсти з них сіно, давали много молока, прудко множилиси, по богато котилиси, аби кожда маржинка чінила по двоє». (Ю. Чиґа).

ПОПЛЕКАТИ, аю, аєш. Дати дитині цицьки. Нагодувати дитину материнським молоком. Дати ссати.

ПОПРУГА, и, ж. Кінська упряж. Уся комунікація відбувалася тільки кіньми, дуже рідко возом чи санями, переважно верхи на маленьких гуцульських конях, осідланих барвистими ліжниками та різьбленими сідлами із дерев'яними стременами, густо підперезаними шерстяними попругами.
(Я. Радиш).

ПОПРУЖИТИСІ, жуся, жишся. Туго затягнутися, оперезатися шкіряним поясом.

ПОПРУЖКА, и, ж. Вузький жіночий пояс, виготовлений з вовни. Наоколо себе тебе обмотає, єк попружку… (О. Манчук).

ПОПРУШКА, и, ж. Те саме, що попружка, крайка – пояс художнього ткацтва з кольорової шерсті.

Вболікают у сорочку, оперізуют попрушков, тканов з волосу крашеного, чорного и білого. (П. Шекерик-Доників).

ПОПСУВАТИ, ую, уєш. Зіпсую. Пошкоджу.

ПОПСУЛО. Вийшло з ладу. Зламалось.

— А у вас є вода? Я уже думала, шо в нас знов шось си попсуло з гідрофером. (Косів).

ПОРАДІМСЬИ, джу, дишсьи. Порадьмося.

Товаришко моя люба, та ми порадімсьи… (Н. Тимчук).

ПОРАЖЬИТИ, жьию, жьиєш. Ненароком торкнутися до рани.

— Йой єк я поражьила сми перебитий ніхоть на пальци. (Вербовець).

ПОРАТУВАТИ, ую, уєш. Врятувати. Захистити.

«Піди – ко ти, Федусику, шє на поратунок,
Іди – ко ти, Федусику, тай поратувати.
Біда жінки вчіпиласи, годі видогнати».
(Ю. Ґулюк).

ПОРЄДНА, ої, ж. Гідна. Достойна. Порядна.

Єк таку порєдну жынку в хаті саму лишити? (Г. Кутащук).

ПОРІБ'Я, с., зоол. Грудинка. Ребра: свинні, яловичі.

Тото добре роб'є ґаздині, шо бужене поріб'є закривают у тушкованки. (Кобаки).

ПОРОБЛЯТИ, яю, яєш. Чим займатися?

Що робити? Що робиш? Що поробляєте, земляки? (Я. Окуневський).

ПОРОК МАТКИ, а и, бдж. Негативні риси, аморальна поведінка, розпуста.

ПОРОСЄТА, єт, мн., зоол. Поросята. Пацьита.

Ґаздині корови продавали,
Поросєта в банти,
Не копали, не косили –
Пішли в контрабанди. (Д. Коренюк).

ПОРОСІ, єти, с., зоол. Паця. Свиня.

Уводно тікала від хати до сусідів, коли ми різали поросі. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ПОРТЄНИЦІ, ць, мн. Нижні чоловічі штани, пошиті з домотканого полотна.

ПОРТІНИЦІ, ць, мн. Те саме, що і портєниці. Калісони.

ПОРТКИ, порток, мн. Те саме, що й: порткє, портєниці, портініці. Порткє – то з лляного чи коноплєного полотна свої роботи… (Татарів).

ПОРТЯНИЦІ, ць, мн. Те саме, що порклиниці, портініці, портки. Тогди то по тамтой бік наших гір мешкали волохи, а по части і русини такі, як і ми, гуцули. Їх стрій був видріжнений від гуцульського і ноша була інакша, як людей гуцулів жєбівских взагалі. Носили портяниці, або холошні такі широкі, що в одну портяницу може влізти цілий чоловік. (Ю. Ґулюк).

ПОРУБИ, ів, мн. Вирубки. Зруби. Лисі вершини внаслідок суцільних рубок лісу.

…що в оден час стояли чісті поруби та ліса майже не було. У ці ґрунта, як дістала громада на власність, то тогди начали опирати ліса, щоб росли… (Ю. Ґулюк).

ПОРУЧНИК, а, ч., пол.. Старший лейтенант.

Поручник в очі дивиться, як вовк.

(Д. Павличко).

ПОРУШИТИСИ, уси, ишси, мед. Надірватися, нашкодити своєму здоров'ю при надважкій або протипоказаній фізичній праці. Він порушивси тоді, коли заготовляли дров на зиму. (Косів).

ПОРЬИДНИЙ ГУЦУЛ, ого а, ч. Справжній гуцул. Корінний гуцул. Дана стаття дає нам змогу побачити красу і різнобарвність гуцульського фольклору. Нами розглянута лише невеличка частинка коломийок, зібраних в ясінській долині. Коломийка відіграє величезне значення в усній народній творчості гуцулів. Як кажуть самі гуцули: кожний «порьидний гуцул» має у своєму арсеналі декілька десятків, а то й сотень коломийок на різну тематику. (Н. Тимчук).

ПОСАГ, у, ч. Те, що й віно – придане.

«Працюємо. Заробимо тут грошей на твоє весілля, на посаг і повернемось додому». (М. Скавуляк).

ПОСВАРЄТЦИ. Сваряться. Затіють сварку.

…єк си єкий лишив, нираз и посварєтци добре. (П. Шекерик-Доників).

ПОСЕСІЯ, її, ж. Форма орендного володіння землею, маєтками та приписаними до маєтку селянами.

Княжна Теофілія Яблоновська 31 березня 1741 р. склала контракт на передачу в посесію шляхтичу Павлу Бенос свій маєток в Яблонівському ключі «зі всіма тими добрами, фільварками, полями, сіножатями, сінами (городами), лісами, тяглими і пішими, підданими, млинарями, роговиною, орендарями, солеварнями (банями) з їх всіх повинностями, данинами, ніщо собі не залишаючи». (В. Курищук).

ПОСИДОК, дка, ч. Вітцівщина. Дідизна. Маєток. Спадщина.

Ой, банно, банно! Колис ґрунти були на двоє. Тай, скрізь були посидки. Кортіло, нираз, изийти на давну отаву – в Криворівню, тай, хоть полежєти на тому припічку, шо спав на нім колис старенький, Царство 'му Небесне. (П. Плитка-Горицвіт).

ПОСИДОК, дка, ч. Маєток.

Сліди братових чобіт на стелині у пролюдній хаті ґедевого посидку перевертают стрімголов світ у моїх спогадах… (В. Зеленчук).

ПОСИНИЛО, пофарбувало в синій колір. Матеріал став синім при пранні.

ПОСІДАНЄ, я, с., іст. Володіння. Підвідомство.

…перебрав у своє посіданє… (А. Оссендовский).

ПОСЛІДНА, ої, ж. Остання частина. Остання декада місяця.

Відміни місєця:

3 цвітня о год. 12[11] поўня

10 «17[12] послід. Квартира (К. г., 1935).

ПОСЛІДНІ, іх, мн. Останні.

ПОСТАРАЛИ СЯ, юся, єшся. Домоглися. Надбали. Придбали…

…поки переселенці з Галичини не постарали ся спровадити свого сьвященика із старого краю, о. Івана Волянського. Він положив там перші підвалини до церковної, народної, просьвітної і економічної організації… (О. Барвінский).

ПО-СТАРОВІЦКИ. По давньому, старовинному.

Але то всьо було по – старовіцки. Шо самі їли, то й єму давали, і він ни перебирав харчями… (Л. Зузяк).

ПОСТЕЛІНІ, я, с. Підстилка для великої рогатої худоби: сухе листє з лісу чи фруктових дерев; солома; погане сіно.

Шє років 40-50 тому пізної осени масово громадили листє в лісах на постеліні для власної і колгоспної худоби… А відтак було доста гною для внесення під просапні культури. (Я. Щербань).

ПОСТЕРУНКОВИЙ, ого, ч., іст. Поліцейський.

Вчора пан постерунковий синові приніс повістку. (Д. Павличко).

ПОСТЕРУНОК, нка, ч., іст. Відділок поліції за часів панування Польщі на теренах Гуцульщини.

Наприклад, у постерунку жандармерії в Соколівці жандарми люто били скованих гуцулів… (Р. Коваль).

ПОСТІЛЬ, елі, ж. Ліжко.

Я тобі лагоджу постільку біленьку,
Ти мені лагодиш нагайку – дротянку.
(М. Павлик).

Єк хто винаймає хату з постелев и веретами на постіль, то повинно бути то все дуже чісте. Верети на постели треба змінювати за кождим разом, єк хто новий має спати на тій постели. (П. Шекерик-Доників).

ПОСЬВІДКА, и, ж. Посвідка – документ встановленої форми, що видає компетентний орган або службова особа…

…бо сегодня уже жадні посьвідки.
(Ю. Ґулюк).

ПОСЬВІДЧЕНЄ, я, с. Посвідчення – офіційний документ, що засвідчує особу…

…кождий ґазда Жєбівскої громади може собі сплавити водою найвизше до 15 кубіків дерева, лише за посьвідченєм з ґміни, що то є на власний ужиток. (Ю. Ґулюк).

ПОСТУЛЯТ, а, ч. Постулат – вихідне положення чого – небудь. Засадниче твердження. Незаперечна істина.

ПОТАНІЛО, ПОТАНІШІЛО, здешевіло. За нижчою ціною.

ПОТЕРЕБИТИ, блю, биш. Подрібнити. Перетерти.

ПОТЕРУХА, и, ж., мед. Венерична хвороба сифіліс.

З помежи тих слабостий найголоўнішеў є сифіліс, або шанкер, або єк то у нас називают потеруха, єка є дуже заразлива.
(К. г., 1935).

ПОТЄ, потєти, с., зоол. Пташеня. Пташечка.

Сидит потє на воротє,
На вітер си здуло…
Я бих це не повіступала,
Єк би так не було… (Із народних уст).

ПОТЄТА, єт, мн., зоол. Пташенята.

Навіть потєта перестали си ’го боєти і сідали ’му на голову і на плечі, єк на стовпови єкому. (О. Манчук).

ПОТИКАЧ, а, ч. Паличка із гострим кінцем Г – подібної форми величиною 20 – 30 сантиметрів. З її допомогою роблять дірочки в землі для висаджування саджанців капусти, помідор і тютюну.

ПОТИРУВАННЯ. Метод оброблення підшалюнку оліфою або відпрацьованим моторним маслом (переробкою). Те ж саме роблять із дахами під ґонтою і драницями.

ПОТИЧКА, и, ж. Розбійний напад. Сутичка.

Наші люде за Гору майже ніколи ни ходили поєдинками, бо було бійно через потички з загірскими опришками та грабивниками, … (П. Шекерик-Доників).

ПОТОЙБІК, боку, ч. Потойбіч. На протилежному боці. Потойбік Чорногори чарували горян іскрометним гумором і нищівною сатирою Онуфрій Манчук, Петро Шекерик-Доників, Параска Плитка-Горицвіт. Їх справу нині продовжують Коренюкові побратими – славні гуцульські сміхотворці і сміхознавці Микола Савчук та Ігор Бежук з Коломиї, Дмитро Рокіщук з Верхнього Ясенова, Богдан Розенчук з Верховини, Ігор Іванків з Лазенщини, Михайло Ковалюк з Вижниці, Микола Кавацюк з Мишина, Микола Негрич зі Львова, Іван Беркела з Рахова та багато інших народних сміховинців – верховинців. (О. Масляник).

ПОТОПЛЄНИК, а, ч. Втопленик. Утопленик... такий білий, єк потоплєник.
(О. Манчук).

ПОТОЧИНА, ПОТОЧІНА, и, ж. Потік. Русло потоку.

Єк у день мраки возєтци поточинами – то на слоту. (К. г., 1935).

ПОТРЄСЛАЄС. Потрясла. Витрясла.

А я з тобов уже п’єдесєт вісім років прожив у гаразді. Та ніби всєко бувало. Було добре тай ни дуже. Єк потрєслаєс раз мене за груди, то я так, єк мала дитина… аж устидно говорити. (О. Манчук).

ПОТУКА, и, ж. Потурання. Потурати. Не завадити, попередити поганий учинок, примху.

ПОФАЛИТИ, лю, лиш. Похвалити.

ПОФТОРЄТИ, яю, яєш. Повторяти.

…а єк розповідав своїм колеґам, то реготіли, аж муня відбиваласи наскрізь. Лиш собі пофторєли: «Ну, й шпигун! Шпигун!».
(П. Плитка-Горицвіт).

ПОУЧЕННЯ, я, с. Повчання. Напучення. Поради.

«Ви, діточки, певно не знаєте ще, що повинно би в людей, а ще більше в дітей, стояти на першому місці? Це я скажу вам.

Найважливіше для людей це те, що сам Господь уклав у їх серця, а це любов! Любов передовсім до Господа Бога й до батьків, а дальше любов до Рідного Краю, до нашої України й до людей нашої крови, мови й віри, любов до всього, що своє, що близьке й рідне, а не до чужого. Казали ж у нас: «чуже не гріє і не збагачує»…

Запам’ятайте собі діточки, що чули від баби Мокрини, будьте добрими й щирими

українськими дітьми, любіть усе, що українське, й будьте соловейками, що співають і щебечуть рідною, українською мовою, а не будьте воронами, що крячуть чужими мовами. Чи ж уже важко вам узяти собі до серця оці прості, щирі слова:

«Мово рідна, слово рідне, хто вас забуває,

Той у грудях не серденько, лишень камінь має!..». (М. Ломацький).

ПОХАТЕЙ, ея, ч., згр. Жебрак.

ПОХВА, и, ж. Віко труни.

ПОХИБУВАЛО. Погано вплинуло. Пошкодило. Забракувало.

ПОХМИЛКА, и, ж. Похмілля. Чергова пиятика.

ПО-ХРИСТЄНЦКИ. По – християнськи. Як годиться християнам.

… ґіти свої віховуют по-христєнцки тай сокотє вид усєкого згрішення.

(А. Шептицький).

ПОЦТИВА, ої, ж. Допитлива.

— То на світі поцтива дитина, у великих школах учьиєси, мене у руку цулує.

(М. Черемшина).

ПОЧАСТУНОК, нка, ч. Щире запрошення кого – небудь смачно поїсти, випити… після полуденку та почастунку скрипники розігралися, а челядь з легінями розтанцювалася, і вся Зарка розспівалася та й розвеселилася ще дужче. (М. Черемшина).

ПОЧЕРЕВИНА, и, ж., анат. Внутрішні органи людини. Живіт. Черево.

Є жінки, шо до роботи – то поделеку. То поперек ’ї болит, або почеревина ’ї найшла… (О. Манчук).

ПОЧЕСНЕ, ого, с. Весільний обряд, який проводиться в селі Мишині (Коломийщина) у неділю – дарування молодим цінних речей, грошей, а молода роздає нанашкам подарунки. Потім гості сідають за столи і набуваються до ранку. Перед ранком молодий завиває молоду і виносять деревце, яке прикріплюють на дереві. (М. Сорич).

ПОЧЕХНУТИСИ, уси, ешси. Сковзнути. Впасти на слизкій дорозі.

ПОЧЬОВГАТИ, аю, аєш. Піти тягнучи ноги.

Лиш сердито застогнала та й почьовгала дес надвир. (Я. Поп’юк).

ПОШІНІВКА, и, ж. Те, що й пошанівок, пошєнівок, пошінівок.

Байки – говорєт правду! Идіт и слухайте пошінівку гідних дідів, доків вни шє жиют. Шє маленько тай ни станет їх цілком. Ни будет кому розказувати про нашу давнину.

(А. Оссендовский).

ПОШПАНУВАТИСИ, уюси, уєшси. Напружитися. Натужитися. Піднатужитися.

ПОШТАРИХА, и, ж. Листоноша. Працівниця поштового зв’язку. Лиш відпровадила Мільку, лиш пообходила худобу, як на порозі ще одна нежданa гостя – Анна – поштариха. (В. Стефак).

ПОШТАРЬКА, и, ж. Листоноша. Працівниця поштового відділення.

ПР-ПР-ПР; ПР-Р-Р; ПР-Р-Р-РУ! виг. Уживається для зупинення коней.

ПРАВ’АЧКА, и, ж., буд. Кімната з правого боку хати, праворуч. Хата – правачка.

Центром родинного життя гуцулів була хата-правачка, збудована приблизно у формі квадрата з площею від 14 до 30 кв. м. Тут вони жили, варили їжу, їли, спали, працювали, розважалися, молилися. Правачка – «царство» ґаздинь, де вони поралися коло печі, пряли, шили, вишивали, ткали ліжники, родили дітей, справляли весілля й приймали гостей. (І. Сеньків).

ПРАВИЛЬНИК, а, ч., юр. Статут – юридичний акт, що є зведенням правил, які регулюють діяльність організацій, установ, товариств, громадян та їх відносини з іншими організаціями, права й обов’язки…

(С. Бибик, Г. Сюта).

Прочитано також Правильник (Статут) УГТ «Черемош», над яким відбулася довга і обширна дискусія та який потім прийнято майже однозгідно, бо лише один член здержався. Цей Правильник має служити для «Черемошу» як формально-правна база дальшого існування і діяння. (Д. Ткачук).

ПРАЗНИК, а, ч., церк. Храмове свято. Священики із сусідніх парафій, деякі – з дружинами, празникують у великому покої.

(З. Ромовська).

ПРАКОРІНЬ, реня, ч. Походження. Родовід. Спільність людей, об’єднаних єдиною мовою, територією, культурою і т. д. Дмитро Коренюк – великий патріот України і Гуцульщини, нащадок славного давнього роду з гуцульського пракореня. (О. Масляник).

ПРАНИК, а, ч. Пряник.

З тим, шо єк котик иззіст пиріг, котрий покладений на надпис тої дівчини, шо зазначено олуфком на пранику. (П. Плитка-Горицвіт)

ПРАННИК, а, ч. Продовгувата гладка прямокутна дошка з ручкою для прання білизни.

— Так, – захоплений справжньою казкою – дійством перетворення куска дошки у

гарний пранник для моєї мами, – відповідав я майстрові – чарівникові. (Я. Радиш).

ПРАХТИКА, и, ж. Практика.

Він якось не пішов газдувати так, як належно, а узяв си до прахтики, попросту – шинкарювати. (Г. Хоткевич).

ПРАЦА, і, ж. Праця. Робота.

... знаю, я, де моя праца:.. (М. Павлик).

ПРАЦЯ, і, ж. Збільшення власних доходів. Нагромадження добра.

ПРАЦУВАТИ, ую, уєш. Працювати. Трудитися.

Леґіні у цій хаті – то христєнцкі молодєки, здорові та моцні, уміют і Богови помолитиси та чєсно працувати. (А. Шептицький).

ПРАЩІТА, пращєт, мн. Те саме, що пречі. Праправнуки.

ПРЕДВІЦЬКА, ої, ж. Дуже давня.

Свідченням того є ця «предвіцька» коляда... (Микуличин).

ПРЕДІД, а, ч. Батько діда чи баби. Предід з дідом ... скіпочьками у хаті світили.

Кождий вечір у дирочьку в опецку стромили. (П. Плитка-Горицвіт).

ПРЕОБРАЖЕНІЄ, я, ж., церк. 19 серпня. Преображення Господнє.

Преображеніє Господнє. Спас. Як до Івана не можна купатися в ріці, так до Преображенія Господнього не можна їсти садовину. Почерез умерлих. Треба їх уперед дати бідним за померші душі, аби ті покушіли, відтак можна й собі їсти. (М. Влад).

ПРЕСВЯТА ЄВХАРИСТІЯ, ої її, ж., церк. Це Тіло і Кров нашого Спасителя. При проведенні Божественної Літургії священик словами Ісуса Христа і призванням Святого Духа перемінює хліб і вино у Тіло і Кров Господню.

ПРЕЦІНЬ, присл., у значенні вставн. сл. Між іншим. Адже. Бо ж. Проте. Отже. Однак.

І хоть кількох ріпників за те арештовано і заперто в громадськім арешті, то preцінь між ріпниками вість тота наробила великого галасу і шуму, а на підприємців кинула чималий пострах. (І. Франко).

— Бо преціньі ти любиш відвагу злісного так, як я люблю спів учителя, та й кривди нема з нас нікому. Я сама кажу своєму Ясеві, що, доки він не покине жінки учителя, доти я не прожену від себе учителя, а Ясь мені каже, що за ту правдомовність він мене ще більше любить, а вчительку тільки дурить.

(М. Черемшина).

ПРЕЧІ, ів, мн. Праправнуки. Нащадки далеких предків.

ПРЄДИВО, а, с. Прядиво. Повісмо.

... після чого з «вичісаного повісма» робився кужель... (Я. Радиш).

ПРЄЖЯ, і, ж. Пряжа. Прядиво.

А в зимі, єк, бувало, прєдут кужелі повісьмові з лену, та колопень... то вже так узастают тоти різьблені грєде узвитими прєжями, шо аж приємно дивитиси з боку, єкі файні прєжі звисают из жертkє – грєде. Таже, в однім кінци прєжі на зрімне полотно – по 10 – 15 пасем прєжя... а в другому кінці прєжі на чесанне полотно – по 20 – 25 пасем.

(П. Плитка-Горицвіт).

ПРЄТАТИ, аю, аєш. Нагромаджувати. Накопичувати щось.

... би єго «замудра» голова ни пукла, єк мет прєтати май бирше розуму. (Г. к., 2013).

ПРИБЕҐА, и, ж., зоол. Приблуда. Пристала до двору тварина: кіт, пес.

ПРИВИЖЄЄСИ, юси, єшси. Привиджається. Привиджується.

ПРИВОЗЄ, привозять.

Дес приїхают у гості, хлопця з собов привозє (правнучка Дмитрика. – Ред.) (Л. Зузяк).

ПРИГАЗДОВАНЕ, ого, с. Надбане.

У 1945 році заарештували тата і маму, землі, будинки, худобу, все пригаздоване батьками за багато років не тільки в Рожнові, але й в Соколівці та Новоселиці забрали до відповідних колгоспів. (Я. Радиш).

ПРИГІНЧЛИВЕ, ого, с. Примхливе. Повне несподіванок. Цисе літо, то є пригінчливе. (Буркут).

ПРИГІНЧЬЛИВЕ, ого, с., церк. Небезпечне. Примхливе.

Благовісник є варке свєто, пригінчьливе. На Благовісника ни роб'єт люди у горах, бо кажут, шо єк робити на Благовісника у лісі, то може убити чьоловіка дерево.

(П. Шекерик-Доників).

ПРИГІСНА, ої, ж., спирт. Та, що дають людям. Нею пригощують.

— Най буде так, – погоджувався, – але моцніші мають за мене ... пригісну горівку пити, бо теперішніх норм не потєгну.

(М. Яновський).

ПРИГОРЬШІ, ь, м. Жменя. Пригорщі.

ПРИГОЩЕННЯ, я, с. «Почесне», яке віддають на заводинах.

ПРИДАСТСИ. Знадобиться. Стане в пригоді.

...то усуда оставив по собі пам'ятку: красний огород і сади загосподаровані. Натомість ходив по селу, куда лише міг, а у кого найшов сади дикі, так зараз заложував сад

скультурований, давав навіть свої з дому дерева фруктові людем. І то за дармо, тільки щоби сади розмножувати, кажучи, що то вам, люди, придастси. (Ю. Ґулюк).

ПРИДИБАШКИ, ок, мн. Жарти. Фіґлі.

ПРИДІЛОК, лка, ч. Передня нижня частина жіночої сорочки. Вна принесла дитину в приділку. (Ст. Кути).

ПРИЖИЄСИ, юр. Приживеться.

Цей закон моцно нашпанував нерви кождому з нас, але вин ни прижиєси і з чєсом попустит (мете видіти и згадаїте моє слово!) (Г. к., 2013).

ПРИЗБА, и, ж., буд. Вимощення із глини під фасадом хати.

Як вас ноги поболіли – сідайте на призбу.
Ой кувала зозулечка та й позолочена,
Ми на призбу не сідаєм – призба не мащена. (Г. Григор'єва).

ПРИЗИДЕНТ, а, ч. Президент.

Призидентом тогди був Гнат Мостіцький. (І. Цвілинюк).

ПРИЗИРАЄ, добре придивляється. Напружує зір.

...витак призирає на ню. (В. Дмитрюк).

ПРИЇХУЄ, приїжджає, приїздить.

...ану подивімси и тото ни дастци заперечіти, шо де найкрасшя є убиря в народі, там найбірше приїхує прихожих... (К. г., 1937).

ПРЙИСЛ'О, и, ж. Частина плота поміж двома парами кіля.

ПРЙ'ИТАТИ, аю, аєш. Тримати в надійному місці. Ховати.

Свого чєсу бувалі кєрманичі на довгі зими прй'итали сарсаму и своє лудинє в окремих коморах. И тото їм си ни нищєло.
(Г. Кутащук).

ПРИКЛЄКНУТИ, у, еш. Стати на коліна.

Поклав свічку, приклєк до молитви.
(П. Плитка-Горицвіт).

ПРИКЛІКАТИ, аю, аєш. Ставати на коліна.

Іде Служба Божа, всі моляться, б'ють поклони. Приклікають... (М. Скавуляк).

ПРИЛУКА, и, ж. Поляна посеред гірського лісу.

ПРИКОЛЕНЬ, лня, ч. Палик (дерев'яний або металевий) до котрого на прив'язі присилюють пасти худобу. Частина кола, вбита в землю.

ПРИКУРОР, а, ч. Посадовець прокуратури.

ПРИКУЧЮВАТИ, ую, уєш. Доставити, привезти додому.

Ану дивітси, люде добрі, ци то ни напасть ототи дохторе?! Прикучювали 'го на свою біду и на жіночю смерть. (О. Манчук).

ПРИМЕРЬКАЇ. Сутінь. Темнішає.

— Мой, дітлахи, трохи пошпануймоси аби скласти сіно в пластів'їнки, бо уже гет примерькаї. (Д. Стефлюк).

ПРИМІВКА, и, ж. Замовляння. Баяти. Зашіптувати икус хоробу.

В селах Красноїлля, Замагора, Кривополе і інших ще й дотепер передаються різні примівки від усяких хворіб.

Кожний примівник зберігає в секреті ті примівки, якими він користується під час свого знахарства. (Ю. Коржук).

ПРИМІРКА, и, ж. Примірювання. Припасування одягу чи взуття, що виготовляється за індивідуальним замовленням.

ПРИМОВ'ЄЮТ. Примовляють. Кажуть. Заклинати болєчку.

Кажут їм лєгати на земню, тай переступаїчі їх, примов'єют до трьох раз, аби їх діти здорові и молоді були.
(П. Шекерик-Доників).

ПРИМОРСНУЛОСИ. Те саме, що й забаглоси, закортіло, захотілося.

Шош приморснулоси йти типер за Гору в такій фіфолі біді. (П. Шекерик-Доників).

ПРИМУСИВКА, и, ж. Вирок суду у вигляді примусової праці.

ПРИНІС, носу, ч. Дарунок, який гості вручають господарям з нагоди урочистостей: весілля, входин у нову хату; хрестин. Раніше (коли мої батьки були, як любив приговорювати тато, «май молодшими») на весілля чоловіки несли перекинутий через плече «гоноровий» (з великими шульками (качанами) вінок кукурудзи і «склєнку» (бутилку) горілки, а жінки – курку або пачку цукру-рафінату. Сьогодні ж у Рожнові на весілля несуть гроші... (Я. Радиш).

ПРИПЕЧИ, чу, чеш. Припекти. Пришмалити.

Єк перед Риздвом різали свиню, то дьидик усе наказував аби добре паяльнов лямпов припечи, бо тогди ни буде щітини тай шкірка м'єкшя. (Річка).

ПРИПИСОВА НАУКА, ої и, ж. Навчання згідно з навчальною програмою.

ПРИПИСОВИЙ, ого, ч. Програмний.

ПРИПІЧОК, чка, ч., буд. Прибудова до печі, або припасований ослін, де можна спати.

...ти у хаті пазь свою службу, аби карапузи ни попадали з опецка у запічок, тай аби

ни прирацичіли на припічок…

(П. Плитка-Горицвіт).

Гуцулска піч складает си з деревеного облогу на підлозі і припічка, уроблена з каменя и глини. (К. г., 1935).

ПРИПОВЗДИТИСИ, взду, вздиш. Припізнитися.

ПРИПОВІДАТИСИ, аюси, аєшси. Признаватися. Признатися.

ПРИПОВІСТИСИ, вімси, вісши. Признатися. Сказати правду.

ПРИПОДРЮВАТИ, ю, иш. Прилагодити. Прилагоджувати.

ПРИПОЧИВОК, вку, ч. Відпочинок.

ПРИПОЧІВАТИ, аю, аєш. Відпочити. Відпочивати.

ПРИПОЧІВОК, вка, ч. Короткий відпочинок.

Лиш взимі давав собі трохи припочівку.

(М. Яновський).

ПРИПОЧІТИ, ну, неш. Відпочити.

— То ти коло цего плюгавства припочиваєш? (Я. Поп'юк).

ПРИПОЧЮВАТИ, аю, аєш. Відпочивати. Зробити перепочинок, перерву.

Єк ми йшли д'горі в афини, то була спека і мусіли припочювати. (Бангоф).

ПРИПРЄТУВАТИ, ую, уєш. Заготовляти. Припасати. Створювати запас.

В цьому місяці все припрєтуєси до комори, до стодоли, до пивниці. (М. Скавуляк).

ПРИРАЦИЧІЛИ. Попадали. Скотилися.

… аби карапузи ни попадали з опецька у запічок, тай аби ни прирацичіли на припічок, таже, «бусь!» від ватри – полумениці, тай від окропу боїника… (П. Плитка-Горицвіт).

ПРИРІС, осу, ж., бот. Молода зелена цибуля. Цибуля порей. Тримбулька.

ПРИРОЖІНЄ, я, с., зоол. Статевий орган тварини.

І тут він ужив цього способу, не знаючи, з ким має діло. А ведмідь присів і лапою навідліг махнув злегенька. В результаті вирвав псові усе «прирожінє». (Г. Хоткевич).

ПРИСАДА, и, ж., сад. Молоде фруктове дерево. Щепа.

Цала хата тай ці, шо у ній жіют, милі перед Богом, єк ця присада, шо здорові тай солодкі єблука родит. (А. Шептицький).

ПРИСИЛИТИ, ю, иш. Прив'язати.

ПРИСКОРБИТИ, блю, биш. Пригнітити, присумувати кого-небудь.

ПРИСЛ'ОП, а, ж. Видолинок. Долина, заслонена з двох боків горами.

ПРИСМАКА, и, ж. Те саме, що й заправка чи зарьида. Олію били здебільшого восени (після збору врожаю), щоби на зиму була «зарьида» (присмака, заправка).

(М. Васильчук-Кобилянська).

ПРИСНИЙ, ого, ч. Щирий. Приязний.

Яснії мечі в стрілецьких руках, золоті дуги в стрілецьких бровах, ярії рожі в стрілецьких ніжках, яснії зорі над головами, а присні душі аби пощезали пріч за ріками, за горами, за синім морем… (М. Черемшина).

ПРИСПА, и, ж., буд. Те саме, що й призба.

…молодиця з другого села сидить у вечір з мамою та з ним на приспі перед хатою, тай почала сьпівати… (М. Павлик).

ПРИСПІВКА, и, ж. Приспів. Пісенька жартівливого характеру.

Приспівка повторюється після кожного рядка. (К. Смаль).

ПРИСПІВКЄ, ок, мн. Приспівка – коротенька народна пісенька.

Колідницкі приспівкє.
Ой ходили колідничькє
Від хати до хати!
Шоби файних господарів
З Різдвом вінчювати!

(П. Плитка-Горицвіт).

ПРИТИН, у, ч., буд. Притулок. Прихисток. Тимчасовий прихисток.

ПРИУЧУВАТИ, ую, уєш. Давати знання. Навчати. Учити.

А дітей учів не лише читати і писати, тай з релігієв не чекав на ксьондза, учів сам майже кождого дня. Свої години неурядові не шанував, як інчі учителі і урядники, уділяв дітем науки поза годинами, як культуровати поле, рілю. І також пильнував ручні роботи з хлопцями, приучував навіть до роботи річей потрібних в господарстві рільнім… (Ю. Ґулюк).

ПРИХОПЦЕМ. При можливості, з'яві творчого натхнення. Я прихопцем пишу про історію Черганівки й нашого міжгір'я.

(В. Бойчук).

ПРИЧЄКАТИ, аю, аєш. Навприсядки. Присісти.

ПРИЧІКНУТИ, ну, неш. Присісти.

ПРИЧІНА, и, ж. Причина. Мотив.

Домашні, нарешті, реготіли та захлиналиси зо сміхє. Бо вже знали, шо за причіна цего ґвавтання. Повторєли одно від другого. Ото досмутиласи, доспаласи, тай добануваласи. (П. Плитка-Горицвіт).

ПРИЧКА, ПРИЧЬКА, и, ж. Лихо. Неприємний випадок. Давненько було це, але й понині пам'ятають люди, а старі переповідають ту причку молодим, переповідають не якусь байку – небилицю, а істинну правду. Правда, вчені називають таке гуцульськими забобонами, пересудами, чи то по – біблійному суєвірством, а воно зовсім не так. Отак і те, що сталось було колись у Ясіню, – сталось і рознеслось вітром по всіх горах, … (М. Ломацький).

ПРИЧЬ'ИКНУТИ, у, еш. Присісти.

Кирманичі єк ишли из дарабами долив, то увес чєс напружено стоєли на ногах. Хіба шо причь'икали, коли дес низко була підвісна кладка. (Г. Кутащук).

ПРИШТРАМУВАТИ, ПРИШТРЯМУВАТИ, ую, уєш. Вивбирати. Причепурити.

ПРЬИДИВО, а, с. Волокно колопень або лену.

ПРЬИЖІ, і, ж. Нитки для ткання: ліжника, килима, полотна. Пряжа.

ПРЬИТАНЕ МОЛОКО, ого а, с. Найвідоміший молочний продукт, що походить з Великого Ключева (молоко зі сметаною та грудочками сиру, приготовлене за спеціальним рецептом). Цей продукт мав і має великий попит на Прикарпатті.

(М. Васильчук-Кобилянська).

ПРЬИТАНИ МОЛОКО, ого а, с. Молочний продукт спецприготування.

Робили на полонині дужи добри прьитани молоко. У солодкі сколотини всипали трохі нидоварену вурду і на другий день солодкого підсмитані, а на третий день треба досипати квасниці. За пару день прьитани молоко готови до вжитку. Типер, то на полонинах варьит усьикі страви. І колись і типер то рвут дику цибулю, чисник, виноград (порічки), виприни. (А. Малкович).

ПРІЙШЛА, прийшла.

Аж увечір прійшла д'хаті. (В. Дмитрюк).

ПРІМАР, а, ч. Мер. Сільський староста.

Бо вже зачьило смеркати,
Сходьичи до броду,
Кума впала у кропиву,
А прімар у воду.

(Д. Коренюк).

ПРІЧА, і, ж. Лава. Нари.

ПРОБОЩ, а, ч., церк. Священик.

ПРОДІВ, а, ч. Проділ, розділення волосся на голові.

ПРОДУКУВАТИСЯ, уюся, уєшся. Демонструвати своє уміння.

ПРОЄКТ, а, ч. Проект. Сукупність документів... Начерк.

… пошуки бракуючих матеріялів (в тому проєктів обгортки та вінєток тощо).

(У. Старосольська).

ПРОКУРАТОР, а, ч., юр. Прокурор.

Прокуратор вносив, так, як в акті обжалування; я додав ще, на свою оборону, що «соціялістичні прінципи яко такі самі собою зовсім не заборонені карним законом…

(М. Павлик).

ПРОКУРАТОРІЯ, її, ж. Прокуратура.

Закид прокураторії що підсудний стараєся представити намісць подружя… (М. Павлик).

ПРОМІНЄТИ, ю, єш. Проміняти. Відмовившись від чого – небудь, віддати перевагу іншому. Я всєке видів у життю, та музику ні на шо ни промінєю. (Я. Максим'юк).

ПРОПИЙДУШНИЦА, і, ж. Випиваха. Пропійця.

Єк звикле, за тоту пропийдушницу здавна ни було крізи, лишень, аби тота монета круглодобово витикаласи дес у спіжєк, єк рипаємо дверми, взад тай уперед. А на совісти, здаєтси, нибогато залежувало тих нИприємностий. (П. Плитка-Горицвіт).

ПРОПИРНУТИ, рну, рнеш. Зникнути. Пропасти.

ПРОПІЙ, ою, ч. У березовах ше кажут, то забава після весільи для близької родини.

(М. Негрич).

ПРОСЄ, ПРОСЄТ, просять, прохають.

Єк леґінь вертаючі з полонинки несе за крисанев у пригісне любій дівчині китицу бриндуш – признаку любови і туги, так діти Гуцульщини в далекій чужині просєт приймити хоть не великий за великий дар китицу співанок, вирваних із сердець, шо тужєт і любєт тебе рідний краю. (А. Шекерик).

ПРОСЛІДОК, дка, ч. Перша стежина в свіжому снігу.

ПРОСТИБИХ, ога, заст. Те саме, що простибіх, простибог.

…най Господь буде ласкав простити єму: «Простибих, най Господь прийме та оменчит єму карочки». (П. Шекерик-Доників).

ПРОСТИБІ. Милостиня.

Марічко! Най Бог прийме перед мої мами, Сеньки, душі.

Простибі! Дай, Боже Вашій мамі, Сеньці, царство небесне… (Д. Пожоджук).

ПРОСТИБІГ. Милостиня, яку дають за упокій померлих. Переважно це: колач, хліб, цукерки, цитрусові, мінеральна або фруктова вода.

— На Євдішко. На, Євдішко, лиш ни плачь. Бог добрий.

— Простибіг. Най Бог прийме за ваше здоров'є. (О. Манчук).

ПРОСТИБІГ. Милостиня.

Веселоокі ґазди й ґаздині навперехрест носять одні одним садові і городні дари за простибіг, – при цьому кажуть: «Най Бог прийме перед дєдевої душі». А їм відповідають: «Простибіг, най Бог прийме!». Обдаровані кушіють книші, печені на капустянім листі, з бринзою і кропом, молоду кукурудзу… (М. Влад).

ПРОСТИБОГ, а, ч. Те, що дають на помин душі.

Єк роздадут горшєта, то тогди кождий устає и говорит молитви; по скінченю молитвий гасє свічки, випивают воду з горшєт, и ховают «простибоги» у дзьобні, пазухи, дехто хочє й зачінати їсти. (П. Шекерик-Доників).

ПРОСТИЛО, а, е. Постільна білизна – простиня. Простирадло.

ПРОСЬВІТА, и, ж., іст. Просвіта. Культурно – освітня громадська організація, що після заснування 1868 року в м Львові поширилася на всю Гуцульщину.

За то люде орґанізовувалиси через ріжні клопоти, що людей гризли, закладали читальні просьвіти, закладали склепи спілкові і приватні. Бо так уже жиди взяли верх, що хлоп без жида не смів своє телє продати…

(Ю. Ґулюк).

ПРОТ'ЇС, а, ч., буд. Те саме, що протес. Відібрані ковбки розпиляні на дві половини вздовж.

ПРОТО, адже ж.

То прото, пусте! (О. Манчук).

ПРОТОКОЛ, а, ч. Допит членів ОУН-УПА сталінськими прислужниками.

ПРОТРЄХАЄ. Висихає. Підсихає.

Добре, шьо протрєхає, то нам лекше буде їхати в ліс за дривами. (Я. Щербань).

ПРОФЕЦИРКА, и, ж. Професорка (так називали вчителів).

ПРОХОДАН, а, ч. Прибулий. Прохожий.

До чистого хлюйного обійстя завше загляне проходан і люфтник, а коли переконаєси, шо є всюди чісто, то верне тут знова і инших намовит до приїзду. (К. г., 1937).

ПРОЦВИТАЄ, процвітає, розцвітає, цвіте.

ПРОЦЕСІЯ, ії, ж. Урочиста або траурна піша хода людей.

ПРОЦЕСНИК, а, ч. Позивач у суді. Людина, котра схильна до судової тяганини.

ПРОЦЕСУВАТИСИ, уюся, уєшся. Судитися. Кобаківчани любили процесуватиси за межу, за віно, за будь-що, аби лиш був процес. (М. Скавуляк).

ПРОЧЄТАТИ, аю, аєш. Прочитати: книжку, журнал, газету. То єкби хтос мав мах єго прочєтати, то видів би… (В. Зеленчук).

ПРОЧІМХУВАТИ, ую, уєш. Обламувати гілки. Прорідити. Робити стежку в лісі.

ПРОШЄК, а, ч. Жебрак. Попрошайко.

ПРОШИВКА, **ПР'ОШИВКА**, и, ж. Вишитий комір жіночої або чоловічої сорочки.

Тана сорочка характерна тим, що довкола шиї немає коміра (прошивки), а у вигляді квадратового вирізу (кантового – від чого і походить назва), який вільно облягає шию, пишно розлягається широка квадратова смуга головного орнаменту, який прикрашає вуставку. (Д. Пожоджук).

Хто був май м'єкший на серце – то й слизу обитер, хто твердіший – то рахував мурашьки, шо забігали поза прошивков.

(В. Зеленчук).

ПРОШУШЕНА, ої, ж. Висохла, суха.

Труна легка, добре прошушена, не тріснута аніде. (П. Девда).

ПРОШШЄТИСИ, юси, єшси. Прощатися.

…прошшєлиси з єго парубоцтвом. (Криворівня).

ПРОШШІ, я, ж. Проща. Прощення.

В тім чєсі приближєтци дужий ид слабому, дают собі руки и, держічіси за руки, говорит слабий до дужого: «Може, коли сми тє скривдив (скривдила), украв шо, або шо, будь ми ласкав (ласкава) прошшєти, а я прошєю раз, другий раз и третий раз, най тє Господь простит».

По скінчіню прошші цулуютси оба або обидві, походит вид того, хто слабий и хто си дужий прошеє, або дужий цілує слабого у руку.

При тім буває, шо и обидва плачут и слабий заєв'єє свої гадки, або єк то ґазда, або ґаздиня, каже дати за себе, за свою душу тій людині, шо прийшла прошєти, дужій, єкус фантину або скотину.

И так кождий прошеєтси.

(П. Шекерик-Доників).

ПРОШЬИК, шіка, ч. Жебрак. Прошак. Старець.

ПРОШШЯ, і, ж. Обряд після хрещення дитини при якому поліжниця (породілля) і баба-повитуха обмінюються прошшями. По тім єк баба зсипле молитвов поліжницу й покладе вид неї оборону по злогах, аби шо

єї си ни вчєпило, тогди просит у поліжниці проші, а поліжниця просит у неї, баби. При прошші платит поліжниця бабі за бабинє. Баба уклєкає коло постелі лицем до поліжниці и до постелі. Мижи ними лежит дитина. Баба тогди просит в поліжниці прошші.

Поліжниця каже насипати миску зерна, оден колачь, гуску соли и хліб. В тото затикає свічку – повитицу (служебницу). З усим тим кладе миску на чєрвону запаску, крижму бабску. Чєрвона запаска означює кров, єка си пролила в поліжниці при злогах, а єку хочє поліжниця бабі дарувати, прошшєти.

Єк випросит баба прошші в поліжниці и в дитини через поліжницу, тогди поліжниця просит прошші в баби за себе и дитину.

(П. Шекерик-Доників).

ПРОЩА, і, ж. Посмертна промова ксьондза чи прощання помираючого з живими. Походить від слів «прощатися, пробачати». (С. Витвицький).

ПРОЩА, і, ж. Відвідування святих місць.

ПРОЩІ, мн. Прохання благословення у Господа Бога, Ісуса Христа, Матері Божої, батьків, близьких і далеких родичів (старостою) для наречених на весіллі в Березовах.

(М. Негрич).

ПРОЩЬИТИ, аю, аєш. Прощати. Тра аби родичі вчіли дітий уміти прощьити їх ворогам. (В. Дмитрюк).

ПРУНЯ, ні, ж., сад. Окремий вид слив.

Принесли добру палєнку, роблену із прунь. (В. Дмитрюк).

ПРУТІ, я, мн., бот. Вербові гілки.

«На ворітнім стовпі кладут кецку (дернину з жовтими весняними квітами – «юрівками»). В неї тичут пруті (вербові гілки), аби «закосичити обору, йик світий Юрій косичит усю землю. Вид того маржина буде сира, йик глина, вівцьи обросте вовнов, йик вліті земльи травичков, а трава буде така рости, яке завелике пруті. Кецка має стояти на воротях аж до Ивана (7 липня), тогди чарівниці не відбере у корівки молоко». (Ю. Чиґа)

ПСЄНКА, и, ж., бот. Білоус – бур'ян злакових рослин, що росте на багнах і сінокосах. Трава низька, дуже жорстка й гнучка. Цися псєнка , то трава, шо иї добре коса ни тне тий худоба ни любит. Та и на пидстилку погано давати, бо з гноєм знов си множит.

(П. Дмитрів).

ПСЬИЧКА, и, ж. Собаче лайно. Послід.

ПСТРУГ, а, ч., зоол. Річкова риба форель лососевих. Делікатес. На терені Жєб'я пливе сплавна ріка Черемош, котра ділить село на дві половини, а посідає дуже здорову і зимну воду, в котрій живуть риби, переважно пструги, котра то риба в низинних ріках жити не може, бо любить дуже бистру і студену воду. (Ю. Ґулюк).

ПСАУТИРЬ, я, ч. Псалтир – книга, яку написав цар Давид за поміччю Свєтого Духа, тай у ній є аді дуже красні молитви. (А. Шептицький)

ПСЬОНҐЛІ, ів, мн. Кусачки із загостреними кінчиками для різних робіт.

ПТАШОК, шка, ч., зоол. Птах.

Із писаного слова – літератури, преси, а також із усних розповідей батьків, дідів довідуємося, що гуцули почували себе вільно, «як пташок на волі», тільки в рідних Карпатах. (М. Луців).

ПУБЛИЧНА, ої, ж. Публічна .

...лише виключно поставити під осуду публичної опінії тих попів, котрі для власних цілей над'уживають понятя Бога. (М. Павлик).

ПУГА, и, ж., зоол. Пугач.

Цеї ночи в наших лісах пуга голосила. Цес знак ни на добре. (В. Дмитрюк).

ПУГАР, а, ч. Склянка, переважно гранчаста. ... єк говорили миски мижи собов тай пугарі поцоркували за єго здоров'є. (В. Зеленчук).

ПУГОЛОВИЦЯ, і, ж., зоол. Пуголовок – безхвоста личинка земноводних.

... і вцитькує їх, щоби свою роботу робили і навіть оком не повели поза вориння на пометення, на нечесть і осоругу людську, на гаддя сорокате, пуголовиці безчесні, чорногорське насіння, погане коріння. (М. Черемшина).

ПУД, у, ч. Страх.

Ватах бабахнув з пушки. Тим самим дав пуду котюгам, шо внадилися на прилуці. (Яблуниця).

ПУДНО, лячно. Страшно.

ПУЖИТИСИ, ПУЖІТИСИ, лякатися, страхатися.

ПУЖІВКА, и, ж. Батіг. Гарапник. Пуга. Пужално. Тож тісарські бадіки б'ють тісарських коней тісарськими пужівками. (М. Черемшина)

ПУЖІЛНО, ПУЖІВНО, а, с. Пужак. Тримач батога. ...тай цисі коні тєгнут на два бокє. Так дуже, шо з них шум вилазит. А так б'ют конюхє, шо лиш пужівна обломки в руках. (П. Плитка-Горицвіт).

ПУЖЯТИ, яю, єш. Лякати. Давати пуду.

ПУЗАЧ, а, ч. Чоловік з великим животом.

ПУКНУТИ, аю, аєш. Лопнути, тріснути.

ПУЛЬ – ПУЛЬ – ПУЛЬ, виг. Його використовують для кликання індиків.

ПУЛЬП'АК, а, ч., зоол. Індик.

ПУЛЯРС, а, ч. Те саме, що й полярець.

Чоловіки паперові гроші носять у мошонках з білої шкіри, у пулярсах, або й чересах, де колись ховали таляри або дукати.
(С. Витвицький).

ПУНДАЛО, а, с., зоол. Повітряний міхур риби.

ПУНДЖІТИСИ, юси, єшси. Лякатися. «Пообтираймоси. Побритімси. Мурняв. Покоцкотіли. Рубаємо. Ни пунджійси…».
(Л.-П. Стринадюк).

ПУПИНОК, нка, ч., бот. Пуп'янок.

ПУСТОПОЛЕ, я, с. Край ліса, поля. Окраїна, на яку не вносили органіку.

Збирали мох, який росте в лісі, на «пустополі» – краю ліса чи поля («де не було вгноєно»), «на груни». (Т. Андрієвська).

ПУРЕЦ, рця, ч., образл. Зарозуміла, високої думки про себе людина.

ПУТЕРА, и, ж. Посудина для роздрібнення будза.

ПУТЕРЯ, і, ж. Міць. Сила.

Відтак все, що путерю має, у верітках та ліжниках маєтки двигає. (М. Черемшина).

ПУТИЛА, и, ж., геогр. Районний центр Путильщини. Перша писемна згадка про Путилу датується 1501 роком. Цей район створений 11 листопада 1940 року й займає південно – західну частину Чернівецької області. Межує з Румунією, Верховинським і Косівським районами Івано – Франківщини та Вижницьким районом Чернівецької області.

ПУТИНА, и, ж. Дерев'яна посудина.

…свіжовидоєне овече молоко зціджують, наливають у велику дерев'яну посудину (путину) і ставлять бродити за допомогою ґлеґу або ринзи… (Путила). Молоко несуть до стаї у спеціальних дерев'яних відрах із другого і там зливають у велику путину: в ній міститься весь одноразовий удій. (Г. Хоткевич).

ПУТНЯ, і, ж. Відро цинкове чи емальоване, пластмасове. Бліхар Грицько файно обковав путню бабці Насті до керниці.
(Я. Щербань).

ПУТУҐРАФІЯ, ії, ж. Світлина. Фотографія.

ПУТУҐРАФУВАТИ, ую, уєш. Фотографувати. — Ану, дивітси, єк коло колодєзя обступили люфтники єкус дівку тай на путуґрафію берут. А уна нібито ни хочєт и закриваєтси руков. Ий, ниволя би те утєла, та би утєла. Та 'ї уже усі жиди суда знают, а уна – ану дівиси. Та нам на путуґрафію не хочет стати. Пометенє лєцке. Тьфі! (О. Манчук).

ПУТУЛИЦА, і, ж., анат. Потилиця. Карк. Карок. А тим, шо си бувало любили глумити, викрив'єти рот, вивалювати єзик, або всєко си призвишкувати, то єк умирає, то біда єму викручює рот, аж на путулицу вигонит єзик из хавок, шо аж надвір з рота вивалює, такий великий, єк у вола.
(П. Шекерик-Доників).

ПУХЛЕНИЦА, і, ж., мед. Опухоль. Пухлина: злоякісна і якісна. Коли слабий на пухленицу зтухне, а витак знов зачне пухнути, то мусит вмерти. (П. Шекерик-Доників)

ПУЦУВАТИ, ую, уєш. Доводити до блиску. Чистити. Василина хоч і була вдовиця, але вчіла дітий тої ґаздивки: на зиму попуцувати сапи и рискалі тий шматинов нанести салідол або переробку шоби ни ржєвіли.
(Я. Щербань).

ПУШШІНІ, я, с., церк. Остання неділя перед Великим постом. …ишшє будут повісторькє по – Рідному, по – Гуцулскє …про ототи набутчікє, шо називаютси Пушшінєм. Цисе перед почєтком Великого посту, у суботу, або у неділю, у вечєр, над запусний понедівнок… Исходилиси ґазди з ґаздинями, молоді й старші… парубкє й дівчєта … узапрошені в одну хату, до такєх ґаздів, де є обширні або хати… або хороми… На цисі Пушшінєнцкі приходениці … кожде з прихожих приносили усіляку харчівну страву: и варене й смажене, тай квасне й солодкє … так, шо було в чім вибирати, аби лизьнути й хлиснути, тай шшє й горлице відмочіти! Таже, охоту до набутків, гія – єкос роздобути, збудуражити, авжеж! Отож, навіть, шшє й музикантів запрошували… бо ни обходилоси без співу, та шшє й данцівні! Таже, ни мут ні співати, ні данцувати – през усе ГОВІНЄ. А до того ниданцованя, ни мут скоромно харчюватиси… (П. Питка-Горицвіт).

ПУШКА, и, ж., церк. Дарохранительниця, в якій зберігаються Святі Дари.

ПУШКА, и, ж., збр. Рушниця.

Не роздумує старий гуцул довго, бере пушку з клинка – знає, що в ній дві кулі з олова. (М. Ломацький).

ПУШКАР, я, ч. Солдат. Стрілець.

Пушкарі слухали команданта, але скоса і згорда дивилися на ландштурмаків, що ані

одежі, ані обуві не мали, не були охочі до бою, йойкалися і дрожали на студені та кождого газди допитувалися, чи не знає і відає, як довго потриває ся ненависна війна.

(М. Черемшина).

ПУШКАРІ, ів, мн., військ. Ті, що служили в каральних загонах. Для безпеки феодальної верхівки, доміній і державного апарату на Гуцульщині австрійськими властями були організовані каральні загони, які в офіційних документах називалися «гірськими стрільцями», а в народі їх називали «пушкарями». Це – своєрідна поліція, обов'язком якої було приборкувати селянський рух, зокрема опришків. Гуцули їх вважали своїми гнобителями та катами.

Гірські стрільці, або пушкарі, комплектувалися з багатої сільської верхівки, дрібної шляхти і навіть колишніх нестійких опришків, котрих повиганяли із загонів через нахил до розбою і наживи. Вони всіляко допомагали урядові при розшуках опришків.

(В. Грабовецький).

ПУШКАРЬ, я, ч. Ґмінний. Поліцай.

ПУЩІНІ, я, с., церк. Отання неділя перед Великим постом. В неділю на Пущіні після Служби Божої… (Л. Симчич).

ПХАТИСИ, юси, єшси. Пхатися. Проникати в середину. Тиснутися. Штовхатися. Кождий, хто пхавси у наші гори, одних зайдеїв вигонєв, а сам шє тєжчим ворогом ставав. (В. Шкурган).

ПЧОЛА, и, ж., бдж. Бджола.

Медоносна комаха, створена Богом. Або ще кажуть Божа муха. В неділю, на «пущіні» після Служби Божої до школи в Середньому Березові з усіх кутків села сходилиси люди на вечірниці. (Л. Симчич)

ПЧОЛЬИЧИЙ, ого, ч., бдж. Бджолиний: пилок, прополіс і т.д.

ПЬИНИЦЯ, і, ч. П'яниця.

П'ЮРНИК, а, ч. Пенал – продовгувата дерев'яна коробочка для зберігання ручок, олівців, стирачок. – Відразу повинен сказати, що учні трьох Коломийських училищ – медичного, педагогічного та фармацевтичного – мали свої вуличні клички: медичного – шпріци або гірчаки (гірчичники), педагогічного – букварики або п'юрники, фармацевтичного – пілюльники. (Я. Радиш).

П'ЮРО, а, с. Перо: до чорнильної ручки, плакатне.

ПЮРЦЕ, я, с., зоол. Пір'я, пташине перо.

…та й впустила сиве пюрце. (В. Глібчук).

Р

РАБУВАТИ, ую, уєш. Грабувати. Красти.

РАБУНОК, нку, ч. Грабунок. Вкрадене. Награбоване.

— Ти знаєш, єкий мій рабунок. Мій рабунок такий, шо відразу тисяч левів. От єкий мій рабунок. Я єк піду куда – я вже знаю. О, я вже знаю це. (Г.Хоткевич).

РАВАШ, а, ч. Спеціальне пристосування із зарубками та помітками для визначення кількості чого-небудь.

Гуцульські раваші (або реваші), рівці, витяті на равашах, які записали Р. Гарасимчук і В. Табор від Юри Грабчука-Федьчука в Жабйому-Ільці 1934 р.

Числа, що позначають кількість овець на равашах. Горішній рядок походить із Середнього Закарпаття, долішній – з Ясіня.

Раваш складався з двох частин: колоди й відлупка. Колоду зберігав ватаг у себе на полонині, а відлупок брав власник овець (мішєнник). (І. Сеньків).

РАҐАШ, а, ч. Велике скупчення деревини в місці її спуску згори вниз. (Ю. Ґулюк).

РАҐЕЛЯ, і, ж. Сітка для ловлі раків.

РАДИЙО, я, с. Радіо. Радіомовлення.

РАДИЙОЛА, и, ж. Радіола.

РАДИЯ, іо, с. Радіо.

Чьоловік, котрий знает, єк треба си учіти, все мает отворену дорогу до знання, зі усего, шо єго окружує, з книжки, з ґазети, з кіна, з радия… (К. г., 1935).

РАДУЙТИСИ. Веселіться, радійте, радуйтеся, тіштеся.

РАДЬШЕ. З більшим бажанням. Краще. Охочіше. Частіше.

Як маємо за біду йти, то радьше сходімси. (Н.Тимчук).

РАЖДАЄТЬСЯ. Рождається.

Христос раждається!

Радісних свят і щасливого Нового року!

Об'єднання гуцулів західної діяспори найщиріше вітає з Різдвом Христовим і Новим 1998 роком Світовий Конґрес Українців, Проводи Українських Церков, Всеукраїнське Об'єднання Товариств «Гуцульщина», Гуцульські Товариства в Україні і в діяспорі та їхніх членів, нашу прекрасну Гуцульщину та її гордих Верховинців, усю українську громаду в діяспорі й увесь незламний Український Нарід на нашій предківській землі. За Управу ОГЗД: В. Барчук, А. Стахів.

РАЗДВА. Бігом. Борзо. Живо. Футко. Швидко.

— Юрасику, йди раздва в склеп и купи оливи та соли, – наказала бабуся своєму внуку. (Я. Щербань).

РАЙБУВАТИ, ую, уєш., буд. Штукатурити мащену будову розчином глини, піску та кінського послідку.

То теперки й тєжко найти майстра, котрий уміє райбувати, бо ця уже стара технологія… (Я. Щербань).

РАЙОНОВА, ої, ж. Районна преса.

Вони ту подію нап'ятнували у Косівській районовій пресі… (У. Старосольська).

РАЙТКИ, ів, мн. Чоловічі штани, пошиті для носіння в чоботах.

Також мав швейну машинку «Зінґер», шив вітрівки, райтки, кашкети. (В.Стефак).

РАКИ, ів, мн., буд. Вид берегоукріплення – дерев'яні водовідбійники, які двома кінцями (фашинами) глибоко закопані в землю, а гостра вершина цієї ефективної гідротехнічної споруди виходила до річки, за течією – до води.

РАМЦІ, ів, мн. Рама віконна. Рамка для картини чи портрета.

У фотосалоні «У Богдана» завше є великий вибір усяких рамців. Єк народна мудрість говорить – до кольору, до вібору. (Я. Щербань).

РАМЦІ, ів, мн. Обрамлення для картини чи портрета.

Все, що від кого чув про Довбуша, записує як цілість, як заокруглену повість, з уст одної особи, оповідача, і тим чином злегка зарисовує цьому оповіданню мистецькі рамці. (Ю. Шкрумеляк).

РАНТУХ, а, ч. Головний убір вінчаної жінки: біла тонка фустка, а в крайності шальок.

РАНТУХ, а, ч. Тонка бавовняна тканина.

Білю полотно над рікою та й переказую, може, десь ви, води, споїтеся з другими водами та найдете в світі мого Юру, то скажіть йому, що сльозами поливаю полотенце йому на рантухову сорочку білу… (М. Черемшина).

РАПАВИЙ, ого, ч. Горбкуватий. Нерівний. Прищавий. Шершавий. Шорсткий.

Р'АПАВКА, и, ж., зоол. Ропуха. В Україні поширені три види ропух: зелена, сіра та очеретяна. Сіра, або звичайна, ропуха більша від зеленої. Взагалі це найбільша безхвоста амфібія України. (Р. Шаламов, О. Литовченко).

РАПАТИЙ, ого, ч. Шершавий. Шорсткий.

РАПТИВКА, и, ж. Раптовий сильний дощ. Злива. Плова.

РАПТІВКА, и, ж. Те саме, що й раптивка.

РАФІНАТ, у, ч. Рафінад – цукор спресований у брекетики.

... або пачку цукру-рафінату. (Я. Радиш).

РАФКА, и, ж. Металевий обруч, на який натягують велосипедну камеру з покришкою.

РАХІВ, ова, ч., геогр. Перша згадка про це місто над Тисою датується 1447 р. Назва походить від слова «рахувати», адже тут зупинялися подорожуючі й підраховували те, що надбали. За останнє сторіччя Рахів був у складі п'яти різних держав.

РАХМАН, а, ч. Дохристиянське свято на Гуцульщині.

РАХМАНИ, ів, мн. Уявні люди, котрі жили самі єк ченці. (Г. к., 2010).

РАХМАНЦКИЙ ВЕЛИКДЕНЬ, ого я, ч., іст. Припадає у штири мірні тижні від живної середи – у середу. (П. Шекерик-Доників).

Спочатку Воскресіння Христове, а через 25 днів – Рахманцкий Великдень. Цього дня у горах можна почути музику дзвонів. Досить лише вийти на котрусь із вершин і припасти вухом до землі.

Легендам про рахманів понад тисячу років. Рахманський Великдень є залишком дохристиянських вірувань укранців. (Г. к., 2010).

РАЧКИ, ів, мн. Металеве пристосування для взуття. З його допомогою можна надійно ходити ожеледицею.

РЕВАШ, а, ч. Те саме, що й раваш.

Ватаг знався добре на пастуших рахунках – ревашах. (І. Сеньків).

РЕВІР, а, ч. Територія: вулиця чи присілок, де в Різдвєні свєта ходит колідувати котрас одна колідницка партія. (Г. Кутащук).

РЕЙСА, и, ж., буд. Рейка. Рельса. Шина.

…везли нас у Коми аесесер, дуже довго везли, то в вагоні нічо не було, а в вагоні спали одна попри одну, було, як оселедців, одна туда головов, друга суда. Як привезли, то ми там строїли желізну дорогу. Нас вісім жінок брали й несли одну рейсу. Казав там один німец, бо спочітку німці будували ту дорогу… (М. Лесюк).

РЕКВІРУВАТИ, ую, уєш. Вилучати. Забирати. Конфіскувати. Привласнювати.

Так само не вільно нікому під загрозою розстрілу грабити, рабувати та самовільно реквірувати. («Урядові вісти», – 1918. Ч. 1).

РЕКЛЯМА, и, ж. Реклама, як оповіщення про різні товари, видовища, послуги та ціноутворення. Бігборд, об'ява, оголошення, плакат.

РЕКЛЯМАЦІЯ, ї, ж. Рекламація. Заява. Претензія. Скарга про певні недоліки, невдоволення чимось.

Військові реклямації треба подавати письменно через свою громаду до старости, а не до військової Коменди. Хто вносить реклямацію, не сміє лишатися дома, а мусить зголоситиси до війська і там ждати полагоди. («Урядові вісти», – 1918. Ч. 1).

РЕКЛЯМУВАТИ, ую, уєш. Уникнення від покарання або від проходження військової служби.

РЕПЕРАЦІЯ, ії, ж., мед. Операція. Хірургічне втручання.

РЕПЕРУВАТИ, ую, уєш., мед. Оперувати. Медичне втручання.

Василь взєвси і ни видів, шо бахур пид самий конец пидсунув ковбчік… Тий підоймив. Тий надирвавси. Помучєвси єкийс нешісливий чєс, а тогди хто кєли реперував? Нихто. Так и умер низашшо. (В. Шкурган).

РЕСПУБЛИКА, и, ж. Республіка. Країна, де є така форма правління.

1918 р. по упадку Аустрії, як організувалася Українска держава і по проголошеню у Львові уряду Української Західної республики, так тогди наступила зміна всего, що було аустріяцке. І також в Жєб'ю зійшлоси до 20000 народа, так вибрали Раду…

(Ю. Ґулюк).

РЕТІЗЬ, я, ч. Чоловіча нагрудна прикраса. Ланцюжок для прикрас.

И дотепер таких чепраг и ретізів, єк він умів робити, ніхто другий ни годен їх таких зробити, єк він робив. Тимунь єго роботу, а головно ретізі и до сегодне люди называют «опришківскими ретізями». (Н. Околович).

РЕЦІПКА, пта, ч. Рецепт. Бланк з письмовими вказівками лікаря, адресований аптеці.

Тай, аді, вин шош туда коло неї поникав, пальцями покоцкав, написав реціпку та й дає мені: На тобі, – каже, оцу реціпку, иди до аптики, а там відадєт тобі таку кроплю, шо 'ї видразу лекше буде. (О. Манчук).

РЕЧИНЕЦ, нця, ч. Строк. Термін.

Дурний гуцул прийде раненько на речинец, здойме капелюх ще далеко навперед канцелярії… (М. Павлик).

РИВНА, ої, ж. Рівна.

Коло перелазу росла ривна, єк сьвічька єлиця. (Г. Кутащук).

РИЎНІЎ, ого, ч. Рівно. Рівний.

…у наглу стромінь, бердо ци по риўнім чюв себе безпечно з усєкоў багажеў, – кончє ні пидведе. (Ю. Бурчак).

РИДНА, ої, ж. Рідна.

Ти, Васи, попустиси мої дівчини, бо тя ридна неня ни пизнаї… (Я. Щербань).

РИЖ, у, ч. Рис. Рисова крупа.

РИЖОК, рижка, ч., бот. Рижик смачний.

На високій полонині ізродили рижки,
Та ци підем пане-брате навесні в опришки? (А. Василів).

РИЗДВЬИНА, ої, ж. Різдвяна ніч, коляда.

Співанка Риздвьина… (А. Василів).

РИЗДВО, а, с., церк. Різдво – християнське свято народження Ісуса Христа.

Усі горєни любили тай люб'єт слухати колєди. Колєдами тай плєсами колєдники слав'єт Боже Риздво тай Риздвєні свєтки. Колєди, то стародавні молитви – первовічьні слова до Божего Риздва.

(П. Шекерик-Доників).

РИЗИ, ів, мн. Дерев'яний жолоб для спуску деревини.

РИЗУВАТИ, ую, уєш. Спускати ліс по ризах.

– Єкби ви, шмарькавки, так єк ми, хлопці, ші з малих міхи з муков на плечах д'горі траґали зимами, ризували смеречі потоками…

(Л.-П. Стринадюк).

РИК, року, ч. Рік (календарний).

Таже то ни фіґлі лише сорок талєрив..
– Та їх ни заробиш за рик. (Г. Хоткевич).

РИКОВИСЬКО, а, с., зоол. Сезон парування в оленів, який супроводжується гучним ревом самців та їхніми бійками за самок.

У молодої олениці вискакувало серце. Олень-самець гордо ступив наперед і наставив на вовка гострі, заточені у смертельних двобоях на риковиську, великі і величні роги, якими відвоював плямисту красуню у суперника. (В. Нагірняк).

РИКОВИШЄ, я, с., зоол. Риковище. Період, коли восени паруються олені.

РИНДЗА, и, ж. Висушений шлунок молочного теляти (такого, що не пасло траву й не їло сіно), який перетирають на порошок для підквашування молока.

…тоту риндзу… мішєют до молока…

(К. г., 1935).

РИНЗА, и, ж. Те саме, що й риндза, риндзя.

Під впливом тепла й мікробів «ринзи» на очах робиться диво-дивне: молоко «ловитси». Поволі, але безперестанно виділяється сир, а те, що зостається, перестає бути молоком, а стає керлибою.

Чим далі все більше і більше виділяється сиру, аж нарешті ватаг, помітивши, що процес закінчився, перестає обертати путиною. Зоставляє її на деякий час у спокої і сам відпочиває. (Г. Хоткевич).

РИНСЬКИЙ, ого, ч. Давня австрійська монета.

Пристали й на то, і коли зібрано гроші, начислили 35 ринських.

– Півчетверта тисяча нас зійшлося! – крикнув Сень Басараб. – В касі нашій тридцять і п'ять ринських! (І. Франко).

РИПАТИСИ, аюся, аєшся, розм. Рипатися. Багато ходити, відчиняючи й запираючи двері. Марно тратити зусилля.

Ни рипайсі, бо і так з того нічьо ни вийде. (Хімчин).

РИСІК, а, ч. Писачок. Ручка для писання. Рисьок.

– Коли я ходив до школи – ліпше було. У шкільника була така файна табличка (це слово тато вимовляв із наголосом на першій букві «а» і був рисік, щоб писати. Написав шьос на тій таблици, а потому витер, і можеш писати знов. (Я. Радиш).

РИСКАЛЬ, я, ч. Штикова лопата. Городник.

Наприклад, на постерунку жандармерії в Соколівці жандарми люто били скованих гуцулів, позапихали їх попід ліжка й, скованих, держали до рана, знущаючись цілу ніч над ними. Досвітком дали їм у руки рискалі, щоб копати ями для себе, бо хотіли їх постріляти. (Р. Коваль).

РИСТ! РИСТ! РИСТ! Виг. Його вживав гонільник при загоні овець у струнку для доїння. (І. Сеньків).

РИТУВАННЯ, я, с. Метод у гончарстві, коли доводять вироби, так би сказати, до блиску.

… готовий посуд або кахлю з глини спочатку поливав іззовні, побілкою – так званим білим ангобом, що складався з білої глини й піску. Коли посуд висихав, гончар ритував («писав») на ньому орнаменти… (І.Сеньків).

РИХТІҐ. Бігме. Таки так. Точно.

У суботу, рихтіґ, ме ходьити Иванко по хакі, йик по пеклі. И на образньик ньи мет дівитьиси, бо свьиті мут позирати на него «вовком». Шшє тьиждень в бутьині вьидобрит, а покім там коло чюркала обтешет свойов бардоу пластє на смереци, здоймет з постоліу волокьи… (А.Василів).

РИЩІНІ, я, с. Хрестини. Походить від видозміненого хрещення, в якому зник початковий звук (х): хришчіні > ришчіні. Переважно вживають не для позначення самого обряду хрещення, а для забави на честь хрестин… (М. Лесюк).

РІДИТИ, ріжу, рідиш. Заправляти страву для кращого смаку: маслом, олією, смальцем, сметаною.

РІЖЕНА, ої, ж. Заправлена.

Ранком гуцули їли ріжену бараболю із салом (солониною) або з маслом. (М. Дідишин).

РІЖНА, ої, ж. Всяка. Різна.

То поків був молодий-здоровий, то міг собі давати раду. А саме підстарівси, сила попустила, писарів у Жєб'ю зробилоси більше, зачало напихатиси ріжної пустоти. (Ю. Ґулюк).

РІЖНИЦІ, і, ж. Різниця. Відмінність у чомусь.

Межи цими чьоловіком и єго жинков була велика ріжниці у віці. (Лючки).

РІЖНІ, их, мн. Всілякі. Не однакові. Різні. Усякі.

Колись люде заходили зі світа до цей школи, оглядали тую господарку того учителя і не могли налюбуватиси і нахвалити того порядку і краси, які там були ріжні цвіти, кущі, деревця і всячина і т. д. Можу сміло сказати, що цій школі не було другої рівної в цілім повіті, а, може, і в цілім ґецирку Коломийскім. (Ю. Ґулюк).

При відкритті пам'ятника були очевидно ріжні промови. По цьому святі праця в «Січі» йшла нормальним шляхом: літом відбувалися січові фестини то у нас, то в околиці, на яких були руханкові вправи, як також т. зв. дзвіниці (піраміди), ріжні товариські ігри, виступали хори, а при кінці – танці. (К. Ониськів).

РІЖНОМАНІТНІ, их, мн. Різноманітні. Неоднакові з іншими, різні.

«…Тут ростуть дерева, що дають ріжноманітні ніжні плоди; плекається виноград, що дає великі грона винограду… В старих дубах і буках, у котрих зробилися дупла, водяться рої бджіл зі щільниками меду, який відзначається чудовим кольором й смаком…». (М. Литвин).

РІЖНЯ, і, ж. Різанина. Тота ріжня, на котрій убито Туманюка, то теперішня царинка, де тепер побудоване лісництво. (Г. Хоткевич).

РІЗБЛЕНІ, их, мн. Різьблені. Прикрашені різьбленням.

У середині церкви є багато свєтих образів, різблені райські ворота, різблені свічники тай різблені хрести. (К. г., 1935).

РІЗДВЛЄНІ, их, мн., церк. Різдв’яні.
Різдвлєні оглашки.
Перший раз старим будемо оглашки читати,
Бо не знати, чи май встигнут такого діждати.
(Д.Коренюк).

РІЗЬБАР, я, ч. Різьбяр – людина, яка вміє створювати візерунки, зображення, малюнки, портрети насамперед на дереві в багатьох техніках – сухого і пластичного різьблення, ажурного та фігурного випалювання, інкрустації перлами, пацьорками, перламутром, мосяжними цвяшками, слоновою й оленячою кістками, бичим і баранячим рогом, латунню і бакунтом.
«Пам’ятаймо, що різець наш –
Ніц без різьбаря!». (Ю. Павлович).

РІПНИК, а, ч. Робітник нафтового промислу.
Ріпники з оглушаючим криком кинулися на всі боки і по хвилі найшли надзорця, почали з ним шарпатися і таки силою, справді за вуха, притягли його до касієра, розуміється, привели потовченого, подряпаного і з понадриваними вухами. (І. Франко).

РІХ, рога, ч., зоол. Ріг тварини: корови, бика, барана, оленя, цапка.
Давніше був звичяй, шо приводили барана, золотили єму роги, клали по колачєви на ріх, тулили по одний зажженій свіцци до рогів и давали то попови коло деревишшя на так звану «на головку». Тепер вже це ни роб’є. (П.Шекерик-Доників).

РІХТІҐ. Правильно. Справді. Точно. Тай я прудко убіги до церькви. Заходжу у середину й просто йду до тої скрині. Дивлюси – ріхтіґ – є такий до снаги, єк мені Микула розказував. (О. Манчук).

РІЧИНЕЦ, нця, ч., зоол. Закінчення терміну кіўности (вагітности) худоби.

РІЧІ, речей, мн. Церковні атрибути: підсвічники, фани, хрести, які використовують під час різних процесій.
— Що ж бо то ви берете на сміх святі річи? – заговорив несьміливо чоловік, що гасив у церкві свічки. (М. Павлик).

РІЧІ, речей, мн. Предмети домашнього вжитку або трудової діяльності. Одяг і взуття… інше майно.
А Котик від Летуна пішов до Ілюшихи, нібито на ревізию, другого дня дуже рано, лише вже в трійку, т. є. був оден цивільний, оден поліцай, оден фінанс граничер. Так повбиралиси і зажадали робити ревізию, шукати заграничні річі. (Ю. Ґулюк).

РІЩЯ, я, с. Велике, зрубане гіляччя.

РОБ’Є, роб’ю, иш. Працюють. Трудяться.
Та же вни ни ораут, ни сіют, ни лижників, ни сукна ни роб’є, и дрива в місто ни возє, и маржину ни кутают, ліс ни рубают, дараби ни сплавлєют, в Молдову на зарибок ни ходє, шкіри ни продают. (Г. Хоткевич).

РОБ’ЄТ. Роблять. Люде тівают поліг, навіть толоки роб’єт на кішню.
(П. Шекерик-Доників).

РОБ’ЇТ. Працюють. Роблять. Трудяться.
В господарці ніц не знают, лиш парубків водіт,
А їх мами нещісливі за них усьо роб’їт!
(М. Негрич).

РОБ’Ю, роблю, робиш. Вчиняю. Здійснюю. Творю.
Роб’ю це тому, бо за Ваше добро скрізь дбаю. (А. Шептицький).

РОБЛЯТ. Роблять. Творять. Витворяють.
Коли правительство аустріяцке скликує думу і затверджує Конституцію, так тогди роблять порядок і тут з гуцулами. Пани у Відни вносять жалоби, шо платят податки, а гуцули уживают землі нібито задармо. (Ю. Ґулюк).

РОВЕР, а, ч. Велосипед. Транспортний засіб.
Перед очима промайнув день, коли ти поїхав з татом в Коломию на його роботу. Їхали ровером, ти сидів на рамі. Найбільшим страхом було переїздити міст через річку Прут. Їхали відгородженою доріжкою для пішоходів, на стиках гриміли металічні плити, здавалося, що міст похитується, ти міцно тримався за руль, бо було таке відчуття, що ось-ось вилетиш із ровера і полетиш у Прут, який шумів великою водою. (І. Стефурак).

РОВЕРИСТ, а, ч. Велосипедист.
У Косові з кожним роком стає усе бірше роверистів. Навіть обладнано трасу для гонок – мото-велотрек. (В. Дмитрюк).
…Кілька неосвітлених возів, заладованих сіном, роверистів, а в кінці – табун коней… (К. Домашевська).

РОГАТЄНКА, и, ж. Один з видів чоловічої шапки.
Радує, що за довгий час у Черемошній організовано колядницьку партію, де всі одягнені в гуцульський стрій, у рогатєнках і з топірцями, колядою прославляли народження Христа. (І.Петрусеняк).

РОДЄЎСИ. Родився. Народився.
…а инчий забуде де родєуси… (Ю. Бурчак).

РОЖДЕСТВО, а, с., церк. Різдво Христове.

Нині сяє вже зірниця,
Ось і мрія нам сповниться,
Ось вже грають срібні сурми,
Тріщать ланци, тріщать тюрми,
Рождество Правди, Месії. (П. Корнеюк).

РОЗГОВІТИСИ, юси єшси. Вийти з постування. Припинити піст.

РОЗДЄКУВАТИСИ, юси, єшси. Попрощатися.

Ми з сестров роздєкувалиси з братом тай прошшєлиси з єго парубоцтвом. (В. Зеленчук).

РОЗДОРОЖИЩЕ, а, с. Роздоріжжя. Розвилка. Розпуття. Перехрестя: рівнозначне; головної дороги з другорядною.

Як дістане кертину старший чоловік, має умитиси, взяти землі з кертовиня, збити єї до купи і обтертися нею 9 раз; потім має голий віднести до сходу сонця тоту землю на роздорожище, вісипати єї там і утікати не обзираючіси тай так, аби єго ніхто не зашнипив (не здибав). (В. Шухевич).

РОЗИБРАТИ, розберу, розбереш. Роздіти.

Уже розибрали княгиню, уже й деревце завісили… (В. Зеленчук).

РОЗИЙТИСИ, дуси, дешси. Розвестися. Розірвати шлюб у законному порядку. Розійтися мирно.

РОЗЗНАКОМИТИСИ, м'юси, мишси. Знайомитися. Познайомитися. Ознайомився.

Після дванадцяти років служби в войску вже інакший приїхав. Там він роззнакомивси, там видів млини, жорна, усєкє видів. (Я. Максим'юк).

РОЗІЗНАТИ, аю, аєш. Дізнатися. Довідатися.

Розізнала, де будуть розстрілювати, прийшла до того місця, де була викопана велика яма. (М. Скавуляк).

РОЗКІВ, у, ч. Традиція вгощання після «доїння на міру» в знак завершення полонинського літування.

…на гірських пасовищах проводилися два великих вгощання «набутки»: після «доїння на міру» (злучення) і під час (розківу) або розлучення), які тривали на полонині інколи 1-2 дні з участю багатьох селян, з полонинськими співанками, музикою, танцями. (Путила).

РОЗКРУТА, и, ж. Запарене пруття для зв'язування талб у дарабі.

РОЗКРУТИ, ут, мн. Запарене пруття до в'язання дараб.

То єк маєш кавалечьок лісу, то перечєкай! Бо чьим довше меш чьикати, то тим бирші гроші озмеш. А продаш ліс без мудрої поради за шо-небудь або зробиш собі паленицу, то шо ни віпалиш її, то дарабники украдут на розкрути (бо є такі дарабники, шо й таке знают) – і тобі з цілого ліса тай ґрунту лишитси трохи єчьменю та вівса, а на увес вік онь до смерти лишитси пустий ґрунт, шо нічьо ни родит, тай… податки! Ґітєм замість маєтку лишиш самі довги, шо далі дранки на хорбаці ни мут мати. (А. Шептицький).

РОЗЛУЧІНІ, я, с. Повернення з полонин.

В першу Богородицю в полонині розлучіні: зганьиют ялову худобу. А з коровами тай вівцьими, то сі лишьиют до Чесного Хреста.

Як ідут з полонини, то розбирают коширі, бо то вітри будут мати шо валити через зиму. (А.Малкович).

РОЗМАЙНИЦЯ, і, ж. Марнотратниця.
Наша мамка добра була,
Все нам настарала,
А ти прийшла, розмайнице, –
Все промарнувала. (К. Смаль).

РОЗНОВЕЦ, вця, ч., зневажл. Так деколи називають мешканців с. Рожнів.

РОЗОДЕНЦІЯ, ії, ж., церк. Те саме, що і резиденція.

Входєчі в розоденцію, він упротєж колєдует:
«Ми д'цему двору чьом веселому,
Гей дай Боже». (П.Шекерик-Доників).

РОЗПЛЄСИ, розплєсів, мн. Закінчення колядування.

…на закінченє колєди, шо називаєтси розплєсами, вибирают собі одну хату. Там цілий чєс єк колєдники набуваютси на колєдах, їх коні зношуют колєдницкі колачі, аби по розплєсах ними ділитиси. (П. Шекерик-Доників).

Штефаниха також нишпорила мижи повісьмами ленініми файного повісьма, аби ни терметисте тай ни коротке… бо хотіла узєти на коліду, таже шкода аби люде з-за одної хати… тільку дорогу міштуґанили. Тай коли? Єк уже розплєси. (П. Плитка-Горицвіт).

РОЗПЛІСНИЙ ВЕЧІР, ого вечора, ч. Колядницьке свято.

…бо коліднике для розплєсу, ишшє пару файних колідий виколідували, столови подєкували, тай ґаздам из гостями, шо ґазди приймали колідників,а гості, шо приходили забавитиси у цес над-Василінцкей розпліснherний вечір. (П. Плитка-Горицвіт).

РОЗПРОЩЬИТИСІ, ьиюсі, ьиєшсі. Прощатися. Попрощатися. Розлучитися. Забути старі звичаї і традиції.

Гуцули сі розпрощьиют з гачіма-штанами,
А встид будут прикривати лишень лопухами! (М. Негрич).

РОЗПЛУГА, и, ж. Широка борозна між сторонками, частинами ріллі, яку спеціально роблять для проходу і розмежування видів городини.

Посадила-м одну сторонку мандабуркі, а ўдну кукурудзіў. (М. Лесюк).

РОЗПРУТА, и, ж. Широка борозна між грядками. Те, що й розплуга. Круто йде стежечка, йде геть від мене, не обертається, не оглядається, як тота розпрута межи гробами. (М.Черемшина).

РОЗПУКИ, ук, с. Перехресток. Роздоріжжя.

Ой піду на розпуки та наломлю прутьи.
(Н. Тимчук).

РОЗХОДЬИСИ. Розходяться.

Розходьиси цілим світом,
Не бояси кари,
Лиш би д'хаті приносили
Марки тай долари. (Д. Коренюк).

РОЇНІ, я, с., бдж. Роїтися. Навколо матки утворювати рій.

Напередодні свєта Ивана бжьоли починают роїні. (О. Тим'як).

РОМАНЕЦ, нцу, ч., бот. Те саме, що румнєнец, рум'янка, румйинец, рум'янець.

Тато ж до цього домашнього раціону періодично додавав полонинські делікатеси: бринзу, масло, сир, афини (чорниці).

Найпоширенішими напоями вдома після компоту були відвари зі свербивуски (шипшини), липи, ромашки (романцу). (Я. Радиш).

РОМУН, а, ч. Румун. Основний представник населення Румунії. Так Ґулюк урядує до червня 1919 р., на що вскочіли ромуни і поляки. Розбивши війска українскі, ромуни хотіли тогди засісти аж по Коломию з Ворохтою, то значі ціле Покутє. (Ю. Ґулюк).

РОМУНЦКИЙ, ського. Румунський.

Але хоть чужі війська розбили уряд україньский, то єще на разі всуда не повигонили з урядів громадских урядників, а тим самим оставивси і в Жєб'ю україньский війт Юра Ґулюк. Котрого то зараз ромунцкий комендант войсковий закликав до Косова в ціли видання строгих приказів в справі політичний в ціли зложеня через народ оружя. (Ю. Ґулюк).

РОП'ЄНКА, и, ж. Джерело або копанка із сировицею.

Кілька роп'єнок дотипер є у моїх рідних Уторопах, а також по одний у Пістині та Акришорі. (В. Біленчук).

РОПНИК, а, ч. Робітник, зайнятий на видобуванні ропи.

«Ропники» видобували ропу для мащення возів (маж), солеварних «кератів» тощо. Важливо підкреслити, що в документах деяких ремісників, які працювали на різних панських роботах, названо «робітниками». Це – перші робітники із гуцульських селян, які в умовах феодального ладу працювали на панів за мізерну оплату.
(В. Грабовецький).

РОСИЙСКІ, их, мн. Російські.

Коли розгоріласи добре война тай прийшли до Жєб'я війска росийскі, тай ті забрали цей тартак, описано понизше. (Ю. Ґулюк).

РОСИВ, солу, ч. Розсіл. Те, що й маринад – спеціально приготовлений розчин для маринування овочів, м'яса, риби. Розсіл із квашених капусти, огірків, помідор.

РОСІВ, солу, ч. Те саме, що росив.

РОСОХИ, ів, мн. Спеціально спечена гілочка дерева з тіста на весілля. Росохи – гілочка дерева з трьома-п'ятьма пагінцями, обмащена тістом і запечена у печі. Росохи вбирали різнобарвними стрічками і пір'ям, а свахи, разом із молодим, їхали з ними по молоду і привозили її в дім до молодого. У Великому Ключеві казали, що коли росохи сильно гнітилися (згоріли), то молодим не буде доброго ґаздівства.
(М. Васильчук-Кобилянська).

РОСТИНА, и ж. бот. Рослина.

...для точного означення лічничих ростин, уживаних у Гуцульщині, подаю і наукові... (В. Шухевич).

РОТМІСТР, а, ч. Офіцерський чин, що відповідає званню капітана. Він мав двох синів: Павла і Матія. Матій був ротмістром королівським... (В. Курищук).

РОСІВНИЦЯ, ці, ж. Пісна страва на Святвечір. А є ще гриби з часником в олію, рибка і студенець з голови кліня чи головача, пироги з маком, сливки з фасолею, росівниця – крупи з капустяним розсолом.
(М. Влад).

РУБ, а, ч. Ганчірка. Латка. Шматє.

...стоїт старенький присліпкуватий дідок коло єкоїс молодиці. Дранкаве, шо руб руба си ни держит, а такий білий, єк потопленєк.
(О. Манчук).

РУБАЮТ. Заколюють. Ріжуть свині.

Перед Риздвом у нас охітно рубают угодованих свиний. (Путила).

РУЖА, і, ж., бот. Троянда.

Запізнилась ружа розцвісти,
Розпустила пелюстки під осінь,
Може, квітень сад не навістив,
А чи літа їй було не досить?
(К. Смаль).

РУЖНІЙ, ього, ч. Різний. Де ші мош здибати инчего такого коня, икей би у ружній чєс у році, у верем'ї ци нігоду, фироў, самотугами ци почюгом, у тарніци ци навіть без тарниці… (Ю. Бурчак).

РУЖЯ, і, ж., бот. Те саме, що ружа.

РУМ'ЄНА, ої, ж. Рум'яна.

РУМНЄНЕЦ, єнця, ч., бот. Ромашка. лікарська. У народній медицині рослину застосовують при хворобах шлунка, печінки, метеоризмі, захворюваннях сечового міхура, нирок (як внутрішній і зовнішній засіб) та при різних хворобах нервової системи, зокрема при мігрені й безсонні. (Ф. Мамчур).

РУМУНЦКІ, их, мн. Румунські.

А коли війт Ґулюк післав екстра післа на то весілє у Маґуру заказом, що стріляти не вільно, бо це можут чути ворожі війска румунці. (Ю. Ґулюк).

РУМ'ЯНКА, нки, ж., бот. Ромашка лікарська. Рослина з родини складноцвітних. Має протизапальну, протиспастичну, жовчогінну і послаблюючу дію. (Ф. Мамчур).

РУНЗАК, а, ч. Рюкзак. Ранець. Заплічний речовий мішок.

– Тепер такі ружні й файні рунзаки, шо аж очі си розбігают. (Селятин).

РУПЦАК, а, ч. Те саме, що рунзак.

РУРА, и, ж., буд. Залізобетонна труба великого діаметру. Азбестова труба.

РУРА, и, ж. Труба. Бетонне кільце для криниці.

Микола Павук розповідає про таємниці виготовлення трембіти. Її роблять зі смереки, впереваж дотримуючись давніх традицій, хоча вже деякі майстри виготовляють її по-своєму, тобто не обов'язково з тієї смереки, в яку вдарила громовиця. Це вузька конічна безотвірна рура (труба) завдовжки 3 метри, яка поступово розширюється до конусного розтрубу (близько 5 см). (С. Флис).

РУРКА, и, ж. Трубка. Трубочка.

Латунні рурки добре підходє на змійовик до самогонного апарата. (Хімчин).

РУСАКИ, ів, мн. Росіяни. Піддані Росії.

Потім русаки блатні дуже нас ненавиділи, українців, ади й ми сиділи, і вни сиділи, так само, але нас не любили. (М. Лесюк).

РУСКА, ої, ж. Російська.

Тогди в Бистрици була руска погранична застава. (І. Зеленчук).

РУСКЕ МАСЛО, ого а, с. Так гуцули називають гірчицю, котру безоплатно колись можна було брати до смаку в робітничих їдальнях, кафе і т. д.

РУСКИЙ НАРІД, ого народу, ч. Росіяни. Російський народ.

Живе отже тепер руский нарід в двох державах в Австрийско-Угорскій, де заселив більшу (східну) часть Галичини, більше (північно-західну) часть Буковини і північно-східну часть Угорщини, а в Росиї цілу полудневу сторону аж до Чорноморя.

(О. Барвінський).

РУШЄЄ. Виїжджає. Їде. Рушає.

Жіночки! Заходіт борше, бо автобус уже рушєє. (Пістинь).

РУШТА, ів, мн., буд. Чавунна решітка в грубці, через яку вниз падає попіл.

РЯНДІ, я, с. Старий одяг.

С

САБАШ, у, ч. Шабаш. Грошова винагорода весільних гостей музикантам, котрі їх зустрічають гучними мелодіями. Основною фігурою у низинних селах виступає скрипаль.

САВТИРЯ, і, ж., церк. Псалтир – біблійна книга Старого завіту, яка складається із 150 псалмів.

САВТИРНИК, а, ч., церк. Це людина, яка читає псалтир біля покійника (ці).

САД, у, ч. Сад (під Садом) – цей топонім говорить про знаходження у лісовому масиві насаджень Печеніжинського лісництва кварталу №41 ділянки 13. Вірогідно, що тут були сільгоспугіддя, а також проживав біженець з монастиря в Печеніжині пустельник (аскет чи пасічник-бортник). Це на віддалі 1,5-2 км від фортеці Кермин. Поселенець посадив тут фруктовий сад… До сьогодні місцеві мешканці згадують топонім Сад, під Садом. (П. Дем'янюк).

САЖ, а, ч. Спеціально зроблений ящик для транспортування поросят на продаж.

САЖОК, жка, ч. Годівниця для худоби, виплетена з лози (лугу).

САЖЯ, і, ж. Сажа. Це – чорна порошковидна маса, що утворюється від згоряння паливних матеріалів й осідає у димоходах та коминах.

САК, а, ч. Саморобне риболовне пристосування.

Частіше ми з братом рибалили кошем або сачком, ідучи потічком проти його течії від «ковбера» до «ковбера», виганяючи звідти рибу «бовтом». (Я. Радиш).

САКІВНО, а, с. Держак сака.

«Сак» зложений з «саківна», властивого плетеня, яке має «горло», «черево» – найширша частина, «ошийок» – вузша частина і «ґоґвоник» – кінець… (В. Шухевич).

САЛА, и, ж. Зал. Зала.

Зала «Січьового Дому».

САМОГОНКА, и, ж., спирт. Алкогольний напій домашнього приготування.

Те саме, що самогон. Горівка з фруктів чи овочів.

Люди й далі варили самогонку, бо це їм було вигідно. Був навіть випадок, коли господарі, побачивши групу міліціонерів і працівників сільської ради, які робили в хатах обшук, не мали де сховати самогонку і вилили її в відро від води, поклавши біля нього кварту. Перевіряльники нічього не знайшовши… (М. Сорич).

САМОКИША, і, с. Кисле молоко. Кіслєк.

САМОСІВКА, и, ж., бот. Сходи картоплі, що залишилася у землі з минулорічного урожаю.

САМОТОКА, и, ж. Пристосування для звивання пряжі в клубки.

Зняту з мотовила пряжу треба було мочити у воді, золити, прати й сушити. Потім накладати на рухому самотоку й звивати пряжу в клубки, а з клубків навивати на снувалку. При цій роботі треба було добре вважати, щоб не зробити помилку т. зв. переміт. (І. Сеньків).

САМОТУШКА, и, ж. Те саме, що самотуга – сани, на яких людина без надзусиль перевозить гній, дрова, сіно. В них вона запрягається з допомогою курмея чи пасів.

Взимку ж ми «сідлали» саморобні сани (санчатами ті «гринджьоли» назвати не беруся)... (Я. Радиш).

САПАННИЦЯ, і, ж. Жінка, котра йде сапати на деньку.

САПИВНО, а, с. Сапилно. Держак сапи.

Файно ти, дитинко,набила мні сапивно. Діковать тобі! (Смодна).

САРАБУХА, и, ж. Юшка із бараболі з додаванням мнєса або солонини.

Коли сарабуха варилася, обов'язково підсушували чебрець і, сучучи в долонях над каструлею квітки чебрецю – і листочки падали до каструлі, надаючи страві чудового аромату.

На стіл подавали у мисці, в яку нарізали кубиками чорний хліб, а потім сарабуху зарєжували сметаною. (М. Дідишин).

САРАКА, ої, ж. Бідолаха. Бідолашна. Сиротє. Бідак. Біданка.

САРАКІШШЯ, і, ж. Дужче бідна, нещасливіша.

Аби то вни це урахували, шо сми каралаcи из ними. А шо гадаєте собі, саракі, саракі… а я шшє саракішшя. (П. Плитка-Горицвіт).

САРАЧЄ, я, с. Бідака. Бідолаха. Сарака. Саракий. Сарачі.

Віголодилоси, сарачє, почєрез ототи два дні, шо ледви на ногах држитси. (О.Манчук).

САРДАК, а, ч. Верхній чоловічий або жіночий короткий рукавний одяг, пошитий з домотканого чорного або темно-коричневого кольору сукна з елементами художнього оформлення.

САРСАМА, и, ч. Інвентар: гиблики, сокири, пили, клевці, цапіни, коси і т.д.

…дривітня і амбар, де ховають всєку сарсаму. (К. г., 1935).

СВЕДРИЧОК, чка, ч. Малий светр, здебільшого для дітей.

Дуже рада, що дістала гарну ляльку і сведричок, якрас на ню, щиро дякую. (М. Сулятицький).

СВЕЇ. Своєї. Власної.

– Ти собі, черевачу, свеї, а смерть свеї! А твій рід вимер, а талан куди? Абих прем лиш за слугу, тобі була, то я твоєї землі варта. (М. Черемшина).

СВЕРБ'Є. Чєшутси. Чешуться.

Сверблять мене, буває, так кулаки сверб'є. Я ни годен, аби комус не дати в диню. (Л.-П. Стринадюк).

СВЕРБ'ЄЧЬКА, и, ж., мед. Свербець – заразне захворювання шкіри, що супроводжується сильним свербінням (на міжпальцевих складках, згинах кистей, на тулубі, внизу живота, на сідницях, внутрішніх поверхнях стегон появляються різноманітні сверблячі первинні, неускладнені вторинні, ускладнені первинною інфекцією або екземою, свербцеві ураження шкіри, розчоси. Свербіння дуже інтенсивне, особливо ночами. (О. Михайлевський).

СВЕРБИВУСКА, и, ж., бот. Шипшина коричня. Те саме, що: гечепече, гечіпечі, ечіпечі, свербигус, свербивус, свербигуска.

Дія: вітамінна, жовчогінна, тонізуюча, сечогінна.

У народній медицині відвар ягід використовують для активізації виділення жовчі, припинення кровотеч, зменшення проникності капілярів, стимуляції функції статевих органів. Настій їх використовують при виразковій хворобі шлунка та дванадцятипалої кишки, гіпоацидному гастриті, недугах печінки, нирок і сечового міхура. Відвар

коренів рослини – запобіжний засіб проти утворення каменів в організмі. Його застосовують для знищення малярійних паразитів. (Ф. Мамчур).

СВЕРБИГУЗ, а, ч., бот. Шипшина корична. З лікувальною метою використовують: листки, квітки, плоди і корені.

…несла хлопця вночі о дванацітій годині на межу. Уклала його черевом до землі, накладала зібрану глину хлопцеві на потилицю і била свербигузом. (Г. Смольський).

СВЕРБИГУЗКА, и, ж. бот. Шипшина корична. Кущова рослина, що має вітамінну, жовчогінну, сечогінну і тонізуючу дії.

Мішєли свербигузку, засушену з листочками липи, м'єти, рум'єнцу, давали лиш дві або три єгоді на чай, бо, єк давав бирше, то миг пити пісок з нирок… (В. Дмитрюк).

СВЕРЛИК, а, ч. Свердло, як правило, зроблене в кузні великого діаметру для ручного висвердлювання дірок.

Таже, тих сокєрий та сверлів назбирувалоси мижи бутинарями тай керманичями… єких здалобиси полагодити тоти вишірблениці… (П. Плитка-Горицвіт).

СВЄТА ВЕЧЄРЯ, ої і, ж. Свята вечеря.

Хто ни маєт гроший, то йдет у роботу, аби на свєта постарати ид хаті то все, шо потрібно до Свєтої вечєрі та шо траба мати у свєта на колєдники, аби їх приймити тай угостити так, єк тому йдет річь. (П.Шекерик-Доників).

СВЄТ ВЕЧЬИР, ого а. ч., реліг. Святий вечір.

Уже від самого досвітку на Свєтий вечєр є рух у дому и понадвірю на ґаздівских обійстях. Хто хочєт уліті відвертати град, то досвіта на Свєтий вечєр идет голий надвір и з вістря коси викліпуєт собі чєпелик до відвертання граду так дехіро, шоби ни почюв при тім нічієго голосу. (П. Шекерик-Доників).

СВЄТИЙ ВЕЧЄР, ого а, рел. Святий вечір.

На Водохрестний свєтий вечєр досвіта, наколи зорі, наробила баба воскових хрестиків на водицу. Наметала їх у накривчєсту коновочьку из перекладуваними сливинов доґами. (П. Шекерик-Доників).

СВЄТВЕЧІР, ора, ч., церк. Святвечір – вечір перед Різдвом Христовим.

Нагадав собі усе. Ризи, жінку, діти, Свєтвечір, фустку и колачь білий. Закрутилоси єму у голові, потемніло у очєх… (О. Манчук).

СВЄТИЙ, ого, ч., церк. Святий.

Оттак напр., свєтий Иван знає рєд до води, свєтий Петро розумієтси на замках тай ключях, а свєтий Юрій цікавий лиш до воська тай до зицирки. (О. Манчук).

СВЄТЦІ, в, мн. Святі.

На стіні за столом є образи свєтців і за стів сажєют чільних гостий. (К. г., 1935).

СВИНАРЬКА, и, ж. Жінка, котра доглядає свиней на фермі чи підсобному господарстві.

СВІДКИ СТАРОВИНИ, ів и, мн., буд. Збережені гуцульські хати з традиційними елементами побуту: нештукатуреними стінами, піччю, лавицями, столом, скринею, мисником, постіллю, застеленою ліжниками. А на вільних стінах повинні бути топірці, тобівки, музичні інструменти. Тут може бути і ткацький верстат. (Г.к., 2010).

СВІТА ВОДИЧКА, ої и, ж., церк. Свячена вода.

У хаті ґазди водно мают світу водичку, котров на свєта кроп'ют у хаті й на ґаздівстві і обкурюют хату ладаном і зілєм, зибраним на Ивана, бо тогди уно найбиршу силу маєт. (В. Дмитрюк).

СВІТЄ. Світять... свєтит піп у церкві «трійці». (П. Шекерик-Доників).

СВІТЛИВЕЦЬ, вця, ч. Людина, котра знимкує. Фотоаматор. Професійний фотограф. Фотожурналіст.

…краса і особливості Карпат та життя гуцулів притягали світливців. (М.Луців).

СВЙИЧЕНА ВОДА, ої и, ж., церк. Свячена вода.

Свйичена вода помічна так само, єк аптичьні кроплі. Та ші и бирше. Лиш у тото траба вірити. (Верховина).

СВІЧЬКА, и, ж., церк. Свічка.

Так сьи свічьки розгоріли, шо ймиўси престолик. (А. Василів).

Треба зрозуміти, що свічька – суть нашої молитви, ми свічку запалюємо, молимося і йдемо, а свічка продовжує горіти і полум'я від неї до неба тягнеться, як наша молитва. (Календар «З вірою в душі». 2014).

СВІЧЬКА, и, ж., церк. Свічка – це символ віри, причетності людини до Божественного Світла. Вона виражає горіння нашої любові до Господа, Матері Божої, Ангелів або святих. Не можна ставити свічку формально, з холодним серцем. (І. Дяків).

СВІЧЬКОНОСЦІ, ів, мн., церк. Особи, що тримають і при потребі переносять свічки… Перед ним несуть церковний ліхтар і запрестольний хрест. Праворуч і ліворуч від нього ідуть із запаленими свічками два свічконосці.

СВЬИКІ, тих, мн. Рел. Святі.

У хакі був такый голод, що навіть свьикі з божника зазирали у пускі тарелі… (А. Василів).

СВОБІДНО. Вільно, мило.

П’яна зала упрівала і реготалася, а учитель вийшов до їмостей і, вимахуючи руками, заспівав в їх честь п’яним голосом:

Верховино, світку ти наш,
Гей, як у тебе тут мило!...».

(М. Черемшина).

СВОЄГО. Свого.

Любив і цінив гуцул свободу й ненавидів її ворогів, тож і боронив волю своєго народу. (М. Ломацький).

СВОЙСКІШШЕ. Безпечніше. Надійніше. Спокійніше.

Тай атмосфера була якась своя, питоменна – не було тих Янкелів, Шмулів і прочії братії – то хрестєнинові було йкос у тім свойскішше. (Г. Хоткевич).

СВОЛОК, а, ч., буд. Стругана дерев’яна балка під стелею.

У старих гуцульських хатах сволоки завжди були різьблені «солярними» знаками – символами божків у наших дохристиянських предків. (П. Біленчук).

Другою важливою прикрасою житлової хати були центральні сволоки – масивні чотиригранні бруси, на яких трималася вся стеля. Гуцульські сволоки були оздоблені декоративною різьбою. Високомистецькі сволоки різьбили Шкрібляки й Корпанюки. До шедеврів різьбарства залічують сволок 1836 року з села Білоберізка, що зберігається в Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини. (І. Сеньків).

СЕГІНОЧІ. Цієї ночі. Сьогоднішньої ночі. Теперішньої ночі.

Сегіночі мала би си положити наша корівка. Тра сокотити… (Город).

СЕГО. Цього.

Сего би ни сталоси, єкби діти ни пустували. (Гринява).

СЕГОДНЕ. Сьогодні. Нинька.

– Йо! Сегодне зранку. Впав у воду. На спуску в Красноїллі. (Л.-П. Стринадюк).

СЕГОДНИ. Сьогодні.

…бо шос ти дуже смутний сегодни… (П. Шекерик-Доників).

СЕГОРІШНА, ої, ж. Цьогорічна.

Файна, нівроку, сегорішна сортова малина. (Вербовець).

СЕГОРКУ. Цього року.

СЕГОРОКУ. Те саме, що й сегорку. Цьогоріч.

Ади колис ніхто моря не шукав… а я шє, Митрусю, сегороку у хоромах не була.

(В. Шкурган).

СЕКРЕТАРЬКА, и, ж. Секретар. Службовець держустанови, відповідальний за діловодство. Секретар-друкарка. Особа, яка веде протокол зборів, засідання і т. д.

СЕКРЕТАРЯТ у, ч. Секретаріат.

Ахта до розправи приріхтовує судовий секретарят. Секретарят судовий розписуєт… (К. г., 1935).

СЕМБРИЛА, и, ж. Плата натурою.

Пастухи одержували за свою тяжку роботу на полонині плату натурою, звану «сембрилею», якою були молочні продукти. (І. Сеньків).

СЕМБРИЛІ, я, с. Винагоророда за службу.

СЕМЕНИХА, и, ж. Дружина Семена.

Та й так молилася вдовиця Семениха на самому затиллю.

Семениха сидить на скорчених під себе ногах і прикладає до ватри трісок і пантрує, аби горшки не позбігали, бо то її праця у них вариться. (М. Черемшина).

СЕНДЗЯ, і, ч. Те саме, що сендзій – суддя. Нима в наших горах біршої омрази від тої, єк назвати когос «зайдеєм»!, або зайдов (таким, шо тут зайшов). З таких омраз нираз бували скарги и судові розправи, цілі процеси. И єк омражений потрафив докладно виєснити сендзи шо то за омраза, то сендзя насуджував оскарженого ни раз на острі кари, за тоту омразу. (А. Оссендовский).

СЕРБУВАТИ, ую, уєш. Святкувати.

Давні гірєне ці с’єтки дуже сербували, у ні дуфали и мали из ними из’єзані усєкі вірування свої старовіцкі, проти иких попи у церьквах дуже остро и сильно виступали.

(П. Шекерик-Доників).

СЕРДАК, а, ч. Верхній жіночий і чоловічий теплий одяг. Те, що й сардак.

Сердаки рахівських гуцулів шили із чорного або темно-коричневого сукна за традиційним народним кроєм. У м. Рахові та навколишніх селах (Вільховатий, Костилівка, Круглий, Ділове, Хмелів) побутували сердаки, схожі до богданських). (В.Коцан).

СЕРДЕШНІ, их, с. Сердечні,любі, милі.

І я так міркую, браття мої сердешні, шо єк ни озметиси усіма силами, аби вікоренити з-помежи себе цес гріх… (А. Шептицький).

СЕРЕДОПІСТЄ, я, с., церк. Середина говіння.

Середопістє майже ніхто ни с’єткує. Є то днина серед говіння (середа), єк від Пушшіня до Середопістя, так від Середопістя до Великодня. Від Середопістя идут торонко до сповіди. (П.Шекерик-Доників).

СЕРЕНЧА, і, ж. Щастя.

Ни маю серенчі. (І. Жеґуц).

СЕС, сего, займ. Цей.
Сес нарід того вартий. (І. Волощук).

СЕСЕ, Це.
Сесе був Никола Грицак. (І. Жеґуц).

СЕСТРІНКА, и, ж. Сестра чоловіка.
…вітали нас парка гуцулят і сестрінка мого чоловіка Стефа із Годованців.
(К. Домашевська).

С'ЄТА РІЗДВЄНІ, с'єт их, мн., церк. Різдвяні свята.
Знов с'єта Різдвєні, би нікого не забракло у вашій родині!
Тепер разом поклонімси Рождеству Світому! (Д. Пожоджук).

СЄТИЙ, ого, ч. Святий
…Один Господь сєтий знає. (В. Зеленчук).

С'ЄТИЙ, ого, ч., церк. Святий. Той, що наділений божественною силою, служить Богові.
…гуцули дуже сербуют и вельб'єт сєтого Николая: «Николай держит у своїй руці ключі від зими, дикої звірини и людцкої маржини. Він єк хочєт, то замкне своїм ключем звіракови хавки від людцкої маржини. Ни страшно звірака між маржинов без волі сєтого Николая, ходь би и став вовк ци медвідь між маржинов то її ни рушит без розказу Николая». (П. Шекерик-Доників).

С'ЄТИТИ, с'єчу, с'єтиш. Святити.
… а найкрашше виглядає єк идут с'єтити воду, на Ардан. (П. Шекерик-Доників).

С'ЄТКЄ РІЗДВ'ЄНІ, свят Різдвяних, мн., церк. Різдвяні свята.
Тай тут, такє єв нагадувати за с'єткє Різдв'єні. (П. Плитка-Горицвіт).

С'ЄТКУЮТ. Святкують.
По Вечьири уже нічьо ни роб'єт – с'єткуют. (П. Шекерик-Доників).

СИВАНИКИ, ів, мн., зоол. Воли.
Один пропив сиваники,
Другий пропив жінку,
Забрав діти бай у торбу,
Пішов на вандрівку. (М. Павлик).

СИГЛА, и, ж. Смерека без гілок знизу.

СИГЛА, и, ч. Густий і високий ліс; молодий ялиновий ліс у Карпатах. Топонім сигла, сегла – слов'янського походження. У Молодятині (Коломийський район – П. Г.) ця територія на правому березі річки Прут в межах урочища Дем'янівка та витоків річки Велика Шиблівка. Тепер тут ростуть середньовікові лісові насадження Печеніжинського лісництва, квартали №№9, 22, 23 площею до 150 гектарів. Через Сиглу прокладено гравійну лісову дорогу з Лисані до Кермина. (П. Дем'янюк).

СИГЛА, и, ж., бот. Високе рівне дерево.

СИГЛЄЧІЙ, ого, ч., бот. Густий, непрохідний ліс.

СИГЛИ, мн., бот. Густий ліс. Гущава.
Тішилася всіма, як Чорногора тішиться зеленими сиглами, кипучими потоками, високими полонинами. (М. Яновський).

СИДЄ. Сидять.
…наоколо нас у хаті сидє люде.
(В. Зеленчук).

СИДЄ НА ВІРУ. Те, що й живуть на віру, в громадянському щлюбі.

СИДЖЮСМИХ. Сиджу я на бамбетлику.

СИДІНІ, я, с. Сидіння: в транспортному засобі; на фірі.

СИДІТИ, джу, диш. Мешкати. Проживати.

СИДЮТ на віру. Чоловік і жінка, що живуть без законного шлюбу.

СИ ЗДУЛО. Надулось; прочуває вітер, буде вітряно.
Сидит потє на воротє,
На вітер си здуло…
(М. Ломацький).

СИКЛИНА, и, ж., згр. Сеча.

СИКМАНИШ, а, ч. Той, хто проймається роботою робітників у бутинах.

СИЛІНКА, и, ж. Нанизані сушені гриби на шовкову нитку.

СИЛІНКА, и, ж. Нашийна жіноча прикраса.
Жовті коралі на шию, силінка з австрійських дукатів. (М. Скавуляк).

СИЛЬИТИ, єю, єєш. Нанизувати.
Яворівська умілиця – «на всі руки майстер»: вміла рукавиці з вовни плести, ґердани з бісеру нанизувати (сильила) й писанки писала. (М. Грепиняк).

СИЛЬКА, и, ж. Пастка. Капкан для ловлі звірів.
На них полював гуцул і ловив її в «сильки» та мав із неї м'ясо й дорогі шуби.
(М. Ломацький).

СИЛЯНКА, и, ж. Що-небудь, нанизане на: жилку, нитку, стебло рослини.
…То на стебла тулили м'які ті суниці у лісі, які ще не були на силянці жодній… Смак краси відчували тоді – зі стебла ягідки молоді губами здоймали по одній.
(Т. Девдюк).

СИМБРИЛА, и, ж. Найматися до когось на роботу. Піти в найми.

СИМБРИЛЯ, і, ж. Служба.

Одна моя добра знакомиця підрихтувала файну симбрилю – аж в Сиготі. Каже, підемо раненько верхами, шо й ніхто ни буде нас видіти.

Хоть, нимало бідили сми по тих симбрилях, бо сми малі були. Шшє би бавитиси у кукли.

А прийшлоси недоспати, тай недоїсти, шшє пожуритиси за ту поручену симбрилю.
(П. Плитка-Горицвіт).

СИНІВКА, и, ж. Густий туман. Мрич.

У Жьибю кажут: «Єк Біла кобила у мраці, то на слоту. Єк за верхи иметци мрака, то на слоту и то завідну. Єк рано лєже мрєчь и ріўно підойметци, то на веремнє. А єк пірветци, то на дожь». (К. г., 1935).

СИНКА, нки, ж., сад. Сорт зимових яблук – кобацька синька.

СИНКА, нки, ж., буд. Синій порошок, який додають у вапно для побілки.

СИНЬИК, а, ч., бот. Умовно їстівний гриб.

Тоти синьики гет пусті гриби. (Тюдів).

СИРОВАРНЯ, і, ж. Молокопереробний пункт. Сирцех.

Сегоднішне пастирство муситци оперти на обрібці царинок, пасовиск, толік и полонин, на годівли маржини, на закладаню молочярских кооператив, сироварень. Уно даст бідному гірскому населеню підставу до житя й короткім чєсі запевнит єму добробут.
(К. г., 1935).

СИРОВИЦЯ, і, ж. Солена джерельна вода, з якої виварюють кухонну сіль. Авторитет Коломиї як центру торгівлі сіллю знизився в середині XIX ст. Однак використання сировиці йваріння солі з сировиці в гірських селах не занепало. (М. Сорич).

СИРОТЄ, є, ч., пест. Те саме. Що сараку. Викликає співчутливе ставлення до людини, котра в поважному віці й знесилена.

Сусідка Андріїха, сиротє, уже ни тчє ружні верети, бо безсила тєгати лядов і перебирати підніжками на тому верстаті. (Шешори).

СИРЮГИ, юг, мн., згр. Призиванка жителів с. Кваси. (М. Савчук).

СИТА, и, ж., бдж. Цукровий сироп для підгодівлі бджіл.

Друга сім'я одержала 6 кг цукрової сити, густоти 10:9; отже в ситі було 3,16 кг цукру.
(І. Гошовський).

СІДЛАЙПЕС, пса, ч., згр. Призиванка жителю с. Голови, бо в них були худі коні.
(М. Савчук).

СІКАНЦІ, ів, мн., військ. Осколки.

СІКІРАЦІЯ, її, ж. Страхівка. Асикурація.

СІКСА, и, ч., зоол. В'юн звичайний з родини коропоподібних і поширений у водоймах з повільною течією і мулистим дном.

СІЛІРАДА, и, ж. Сільська рада – орган місцевого самоврядування.

«Ой, то ж то я на Андрея добре доробивсі,
Треба тоті «сіліраді» шубу відкупити...».
(М. Савчук).

Голова сіліради Данило перед радянсков владов відзвітував, шо Володимир пропав в полонині, тим самим уратував родину від того, шо ни вівизли у Сибір і ни конфіскували хату. (А. Малкович).

СІЛОС, у, ч. Силос. Корм для великої рогатої худоби. Для його отримання закладають зелену масу в спеціальні бетонні траншеї і добре трамбують.

СІЛОСНИК, а, ч., згр. Так вижньоберезівчани називають середньоберезівців, бо пристали на колгосп. (І. Лазоришин).

СІЛЬИНКА, и, ж. Силянка.

В намисто-сільинку зібрала красу космацьких гір. (В. Петрованчук).

СІМНЄ, я, с., бот. Насіння маку, петрушки і т. д.

Єк готуєтци кутю, то ни годитци казати мак, а лишеньки – сімнє, сімнєчко.
(Д. Стефлюк).

СІМ П'ЄТНИЦ У ТИЖНИ. Це стосується балагура – людини, що багато говорить.

У него, дійсно сім п'єтниц у тижни. Все зводиться до базікання, торохтіння, багатообіцяльності. (П. Дмитрів).

СІННЯЧКО, а, с., бот. Мак.

Зварену пшеницю заправляли медом, тертим маком і горіхами. Мак терли у макітрі макогоном. Але в цей день (Святий вечір) на мак казали, що це насіння (або сіннячко), на макітру – миска, на макогін – поліно, бо за березівським повір'ям, людина, яка скаже слово «мак», буде мати блохи.
(Л. Урбанович).

СІТЕРУНОК, нка, ч., військ. Набір, призов на військову службу.

С.І.Х., привіт. Слава Ісусу Христу.

Дорогі мамо! С.І.Х. Пише вам ваш син Тарас. Думаю, мамо, шо ви його добре знаєте, – ха-ха-ха. Живу добре, звикле як у неволи.
(Г. Курищук).

СІЦЦЕ, я, ж., церк. Свято. Святце.

СІЧОВИКИ, ів, мн. Січові стрільці.

Січовики вели оборонну війну, раз-пораз роблячи збиткові для себе контратаки, аби добути зброю. (А. Поважний).

СІЧЬКАРНЄ, і, ж. Січкарня, призначена для нарізання грубих кормів великій рогатій худобі.

СЙИТИЙ, ого, ч., рел. Святий.

З первовіку була лиш вода, облаки і Бог сйитий. (В. Шухевич).

СКАПАТИ, аю, аєш. Ниґіти. Втрачати вагу й сили.

Василь ші трохи тримавси після реперації, але чімус зачєв скапувати єк свічка. (Я. Щербань).

СКАПЕННИЙ, ого, ч. Подібний. Схожий.

Тай єк си тим ни тішити, ни радувати си тому, коли то всі три хлопчіки, так єк из ока випали Андрійчікови, скапенний вин, но уся мода його… (П. Шекерик-Доників).

СКАРБОНА, и, ж. Скарбниця. Мої любезні братя, не на одно ми видаємо гріш непотрібно, сховаймож єго, урвім го собі, а складаймо до народної скарбони… (М. Павлик).

СКАРБОНКА, и, ж., церк. Скринька, в яку вкидають гроші церковним колядникам. Береза носит церковний хрест тай дзвінок у руках. Так само у берези є ключик вид скарбонки. (П. Шекерик-Доників).

СКЄГНУТИ, у, еш. Стягнути, Роздітися. Зняти.

…я зараз скєгну це дрантє и пиду гола. Єк ми кєжко сердєт цисі міхи. Нічим в цему дихнути. Хто придумав цесе фантє, най розсиплитци, єк'ми душу вкєло. (Л.-П. Стринадюк).

СКІРЯНІ, их, мн. Шкіряні. На ногах скіряні ходаки-постоли, прив'язані «волоками», ноги у вовняних панчохах-капчурах, обплетені кольоровою волічкою. Через плече перевішена скіряна торба – «тобівка». (М. Ломацький).

СКЛЕП, у, ч. Заклад торгівлі. Крамниця. Магазин.

Коштувало те задоволення 5 копійок, але в моїх батьків нерідко і цих грошей «під руками» не було. Тоді мама давала мені куряче яйце, я біг «до склепу», отримував там у вуйка Василя такого бажаного п'ятака і коробку сірників (до хати)… (Я. Радиш).

Ґазда швиркнув до склепу, купив свічку. (П. Плитка-Горицвіт).

…до магазину – на той світ (іронічно). (М. Черемшина).

СКЛЕПАРЬ, рьи, ч. Продавець у склепі.

Склепарь завше дбав, аби було доста краму, ікий би вин миг продати. (Ковалівка).

СКЛЕПАРЬКА, ки, ж. Продавець, Продавчиня. Продавщиця.

Прийшов один чоловік до склепу, до Фіцички тий просит показати шкарпиткі. Уна дає йму, той подививсі тий каже:

– Е, то закороткі будут.

– То нічо, вони розтягнуться, – зачьила переконувати чоловіка склепарька. (М. Лесюк).

СКЛЕПАТИ, аю, аєш. З'єднати металеві листи за допомогою згину в «замок» або спеціальних заклепок (нютів).

Старий циган на совість склепував понищені ванєнки, корита, путні, шпаргати. (Рожнів).

СКЛЄНКА, и, ж. Пляшка.

– На, сину, розбий склєнку, – каже, – так годитси. Аби легко служилоси. (Я. Радиш).

Вода з малого Буркутця довго стоїт у добре закритих склєнках. (Шибене).

СКЛЄНКА, и, ж., буд. Скляні шибки у вікнах і дверях, верандах...

Склєнки ў вікнах мают бути великі и чісті, бо закурена або брудна склєнка ни перепускає того здорового світла, єке з себе відаєт сонце. (К. г., 1935).

СКЛЄНКИ, нок мн., буд. Скляні шибки у віконних рамах і дверних полотнах.

…отворити широко двері и вікна (єк си ни утворєют, треба вібити склєнки), аби самому ни зачідити. (К. г., 1935).

СКЛИКАНІ, я, с. Скликання.

СКЛИМАЦУВАТИ, ую, уєш. Зім'яти. Скрутити.

Иван Катеринин мав таку силу, шо миг склимацувати тоту бочьку з оливов. (Тюдів).

СКЛІВКА, и, ж. Посудина, з якої п'ють молоко або воду.

СКЛІВОЧКА, и, ж. Менша посудина за склівку.

Дідови в лушку подали вару в склівочці. (Мареничі).

СКЛІННИЙ, ого, ч., буд. Скляний дах на теплиці.

СКЛІРОТИЧЬКА, и, ж., згр. Забудькувата людина, яка все занотовує у записник.

Аді, Иван, єк скліротичька, цалком усе записує. (Я. Зеленчук).

СКЛІЩИТИСІ, уся, щишся. Зчепитися.

Хлопчішя так буришкалиси, шо аж скліщілиси. (Замагора).

СКЛЬИНКА, и, ж. Пляшка. Те, що й склєнка.

Грибарі взєли з собов у ліс трохє хліба, солонини, чіснику, тай скльинку горівки. (Уторопи).

СКОБИЧЄ. Лоскоче. Ніжними дотиками до частин тіла людини викликає приємне збудження інколи супроводжуване сміхом.

СКОБОТАТИ, чу, чиш. Лоскотати. Приємно збуджувати.

СКОЛОТИНИ, ин, мн. Маслєнка. Маслянка.

СКОНЗА, и, ж., згр. Погана характером, продажна жінка.

СКОРНЄТИ, єю, єєш. Перервати сон. Розбудити.

Будете знов видсипатиси до вечора, гляба буде вас скорнєти. (Л.-П. Стринадюк).

СКОРОМ, а, ч. Молочні та м'ясні продукти.

СКОРОМИТИСИ, юси, шси. Їсти молочне й м'ясне.

СКОРОМНЄТЦИ. Їдять скором.

Уни говіют цілий рік, а скоромнєтци лиш раз на рік. (Г. к., 2010).

СКОРОМНИ, ів, мн. Те , що й скором.

СКОЧНЯ, і, ж., спорт. Трамплін.

Не всі знають, що перший трамплін у Ворохті збудували у 1922 році фахівці із Закопане – столиці зимового виду спорту Польщі. Його місцеві люди досі називають «скочнею». («Верховинські вісті».)

СКРИНЯ, і, ж. Великий оригінальний ящик на чотирьох ніжках із кришкою зверху, виготовлений з букового дерева, для зберігання одягу та коштовностей.

Марічка витягла з скрині чісанну сорочку, опинку, виткану з чісанної шерсти та сухозолота, білу перемітку з великими червоними китицями, жовті блискучі чоботи.

(М. Скавуляк).

СКРИПАК, а, ч., муз. Людина, яка грає на скрипці.

СКРИПИТ. Скрипить.

СКРИПНИКИ, ів, мн., муз. Скрипалі.

Після полуденку та почастунку скрипники розігралися… (М. Черемшина).

СКРИПИЧЧІНИК, а, ч, муз. Скрипаль.

Музиканти: скрипиччіник та цимбаліст з бубністом, єк лишень повмішшювалиси під стінов на лавици коло комори, тогди вже єк зайграли до данцу, на Підпогарєнку, то вже начєс євилиси пара за паров гулянників.

(П. Плитка-Горицвіт).

СКРИПИЧЬНИК, а, ч. Те саме, що й скрипак, скрипиччіник.

У хаті всий розрух люцкєй, затихав, то вже й дітвичьня на печі замовкала, бо колідникє містилиси поза стів, таже Василь Гикав'юків – скрипичьник… уже протєгав смичьком по струнах, пробував єк – гей тото смичок струже по конифолії.

(П. Плитка-Горицвіт).

СКРИПИЧЬНИК, а, ч. Скрипаль.

Скрипичьник є дуже важнов особов у колєдниках, бо він играєт березі й колєдникам до колєди, играєт до співанок, тай до данцу.

(П. Шекерик-Доників).

СКРИПИШНИК, а, ч. Скрипаль – людина, котра грає на скрипці.

Війт цікавився дальше, наче б з далекої дороги вернув:

– А скрипишник животіє, кумо?

(М.Черемшина).

СКРІБЛО, а, ч. Інструмент для виготовлення виробів з дерева.

Окремі гуцульські села спеціалізувалися на розвитку тих чи інших ремесел. Так, за даними інвентатора Косівської волості 1753 р., у с. Яворів, крім бондарів, теслів, ткачів існувало багато родин з прізвищем Шкрібляки. Це прізвище явно походить від назви інструмента «скрібло», яке застосовувалось при обробці дерев'яних виробів.

(В. Грабовецький).

СЛАБІСТЬ, ості, ж. Те, що й бола. Хвороба. Хороба.

СЛАБУВАТИ, ую, уєш. Хворіти. Хоріти.

Баба ни слабувала дуже, ни лежєла, до кінця життя ходила. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

СЛАВАІСУСУХРИСТУ!Привітання.

Французькому журналістові Томасу Гуаску на Гуцульщині найперше впали в око народні вітання в Космачі. «Слава Ісусу Христу» – «Слава навіки Богу», а на Різдво: «Христос Рождається (народився)» – «Славіте Його».

(Д. Пожоджук).

СЛАВА Й'СУ. Форма вітання у гуцулів.

– Слава Й'су. Чи миром жиєте?

– Навіки слава! Дєковать. (В. Шкурган).

СЛАВА ЙСУСУ ХРИСТУ. Це християнське вітання. У відповідь кажуть: «Навіки Слава Богу».

Юра схиляє тоді лице вдолину, батіжок ховає назад плечей, каже газді гречно «Славайсу» і борзенько з ним розминається.

(М. Черемшина).

СЛАВЯНИ, ян, мн. Слов'яни.

Славяни, икі заселювали Карпати, занималиси випасом маржини и уже из-за чьисіў

римских, тому 2000 літ,узад знали у Карпатах вироб'єти бриндзу и то пішло из Румунії горами, аж до на Моровску Волошшіну.
(К. г., 1935).

СЛАВ'ЯНИ, мн. Бдж. Тип вулика – слов'янський».
А сильно ще є поширені в нас «слав'яни»...
(С. Величко).

СЛАТИНА, и, ж. Солена вода – сировиця.
Нею солили страви, на ній квасили капусту й огірки, давали її худобі. А ще з неї варили сіль в Банилові. (Вижниччина).

СЛИВ'ЄНКА, и, ж., спирт. Настоянка із слив. Сливйинка.

СЛИВКА, и ж., бот. Слива.

СЛИВОВІЦА, и, ж., спирт. Домашнє сливове вино.

СЛИЖ, а, ч., зоол. Вугор – риба.

СЛИЗА, и, ж. Сльоза.
Хто був май м'єкший на серце – той слизу обитер... (В. Зеленчук).

СЛИМБАК, а, ч., зоол. Равлик. Слимак: польовий, виноградний.

СЛИМБУШ, а, ч., зоол. Те саме, що й слимбак.

СЛІПАКИ, ів, мн., згр. очі. Органи зору.

СЛОБІДНО. Безпечно, Вільно. Свобода.
Єк приходили гайдуки й смолєки, то наші діди утікали шораз подалі у гори, ставали опришками, войовниками за давну слободу. Ліси й гори їх варували, сокотили. Уни робили на своїм. Казали: «Най собі будет на цілим світі ниволя, у нас по-старому слобідно». И тимунь наш нарід й досегодне споминаєт опришків любо й вдєчно. У нас завше так само: слобідно. А хто любит слободу, воюєт за ню и є слобідним, то наш побратим! Прийдетци нам усего учіти, може й сто років науки нам ни витєкнет, бо ни в одним ми є дуже зацофані, то правда. Але таки би си повинни инчі люди від нас одного навчіти: слободи. (А. Оссендовский).

СЛОВАРЕЦЬ, рця, ч., літ. Словничок.
Словарець до всіх V-ти томів «Гуцульщини». (В. Шухевича).

«СЛОВО», а, с. Кожному весіллю передує «слово» – домовленість двох родин про час і місце проведення весілля. Або ще, як кажуть, – старости. (П. Гавука).

СЛОВЯНСЬКА, ої, ж. Слов'янська.
Дивуєшс'е, які файні словянські назви, не доторкнуті волоським впливом. (І. Жеґуц).

СЛОЗА, и, ж. Сльоза – прозора рідина, що виділяється залозами в очній ямці при різних станах людини: хворобах, впливу зовнішнього середовища, нервових потрясіннях.
Стоїт над чьорнов пасков жінка тай гадає: и моя була би біла, єк би война чьоловіка ни забрала, а у хаті п'єтеро дітий на горєчьку ни лежєло. Закрутиласи у оці одна слоза, ба й друга, тай кап-кап на чьорну паску. Подивиласи одна на одну, тай жєль їм си зробило біданки.
– Ти чьо плачеш, Євдішко? (О. Манчук).

СЛОНЬ, а, ч., зоол. Слон. Велика травоїдна тварина-ссавець, яка живе табунами в Африці й Азії.
– Иванку, – каже дєдя своєму синочку, – не згорблюйси, ходи ривно, абис ни був схожий на слоня. (Кобаки).

СЛОТА, и, ж. Сльота. Затяжна хмарна погода з дощем або мокрим снігом.
Скинь геть перстінець, скинь з чола хмарку, скинь з серця спузу, а з очей слоту!
(М. Черемшина).

СЛОТАВИЙ, ого, ч. Дощовий, сльотавий. Хмароломний.
Це було 31 липня 1927 р. Коли летом пустиласи горами з полудня Жєб'я на захід, зачали блиски-громи, стала надзвичайна темрява, і правий бік Черемоша з допливами і аж Костричі, Чорногори тай Кривополе навістила велика злива, а горішний бік Черемоша – хмаролім. (Ю. Ґулюк).

СЛОТЄНИЙ, ого, ч. Те саме, що й слотавий.

СЛОТИТИ. Дощити тривалий час. Сльотити.
П'ять днів і п'ять ночей верховинську землю і гуцульський світ мордувала стихія – чорними водами, вогняними блискавицями і гуркотливими громами. (Почало слотити – П. Г.). Лихо і біда вдерлися у зелену браму кожного гірського села і присілка. Сходилися докупи гори, зсувалися у безвідь груні, а шалені потоки у високогір'ї орали і жорнували дороги, луки, плаї й усе живе довкола.
(В. Нагірняк).

СЛУКВА, и, ч., згр. Вайлуватий, неповоротливий чоловік.

СЛУП, а, ч. Опора: електро- чи радіолінії. Стовп.

СЛУП, а, ч., буд. Стовпи в несучих стінах будови.
Майстри борзо звели стіни й звєзали платви. Добре, шьо стало нам на то слупів.
(Я. Щербань).

СЛУТИЙ, ого, ч., згр. Недолугий. Скутий.

СЬЛЬУБ, а, ч. Законний шлюб.

Шлюб… житє нешлюбне, на віру яко ліпше («а найкрашче собі жиют тілько тоти, шо сидє на віру, без сьльубу»… (М. Павлик).

СЛЮБ, у, ч. Весілля. Обряд вінчання.

Шитє вінка зачінала матка, котра є перший раз у слюбі і добре жиє із своїм чоловіком. (Путила).

СЛЮБНЕ, ого, с. Весільне.

…лише голов уберают у волочки и шиют вінок дівчині на голов тай лагодє деревце слюбне. (П. Шекерик-Доників).

СМАГА, и, ж. Біда. Нагла хвороба. Нестатки. Психологічний удар.

СМАЛЕЦ, ьцю, ч. Смалець – це витоплений із солонини жир. Він найбільш калорійний (897 ккал), засвоюється організмом людини на 95% і має широке застосування у народній медицині гуцулів.

СМАШКА, и, ж. Найпростіша й улюбленіша страва гуцулів.

Підсмажена солонина з цибулев і курічіми єцями. Або смажена свіжина. Це подают на стив з горєчов кулешев. (П. Дмитрів).

СМАШНА, ої, ж. Смачна. Приємна на смак, славна.

Цего разу була дуже смашна натина з кулешев і барабулев. (Тюдів).

СМЕРЕЧЄ, я, мн., бот. Смереки.

Але тот стрим уборонив, шо хату ни взєло. Нанесло смеречє з корінєм, вільхи…

(Л. Зузяк).

СМЕРЕЧЄ, я, с., бот. Молодий смерековий ліс.

Коли єв роззератиси довкола, тай уздрів, а то єло кєватиси смеречє дрімне.

(П. Плитка-Горицвіт).

СМЕРЕЧИНІ, я, с., бот. Хвоя.

СМЕРЕЧИШЄ, я, ж., бот. Велика смерека.

СМЕРЕЧІ, я, с., бот. Смереки, смерічки. Ґазда спилював кругом смеречі, корчував и ні викєгав… (В. Дмитрюк).

СМИТАНА, и, ж. Сметана – верхній шар незбираного молока, що починає киснути.

В середу мусітиме йти за молоком та за смитанов, бо баба Паран'є зиркла, шо вс'є посуда буде повна, як ме дойіти корови?

(І. Жеґуц).

СМІЄВСИ. Сміявся.

Півтори години зал смієвси після виступу гумориста, заслуженого артиста України Миколи Савчука. (Д. Стефлюк).

СМІЄСИ. Сміється

…бо в цей чьис смієси людим весна вночи… (Ю. Чига).

СМІЄТИСИ, юси, єшси. Сміятися.

Пригадую, єк у дитинстві родичі казали, шо ни можна смієтиси з каліки…

(Д. Стефлюк).

СМІЙ СІ. Смійся.

Ни смій сі Грицку з каліки, а смій сі з старого чьоловіка абись ним дочікав бути.

(Рожнів).

СМІЮТСИ. Насміхаються. Сміються.

…сміютси и збиткуютси з цего Закона.

(Г. к., 2013).

СМО. Уживається у значенні «ми».

– Жинко, єк будували 'смо нашу хату, то, думаю, памнітаєш, шо тілько нігде ни було ружних матеріялів так єк нинька. (Н. Березів).

СМОЛЄНКА, и, ж. Великодна писанка, залита всередині смолою і використовується у грі «городки», аби скоріш дійти до перемоги.

СМОЛЄЧКА, и, ч., бот. Тютюн.

СМОЛЬИНКА, и, ч. Смолоскип.

СЬМІЯТИСЯ. Сміятися.

Він гадав, що вони будуть тепер із него сьміятися, але він знов помилився, на цей раз ще більше, бо хлопці мужицькі не тілько що не сьміялися з єго… (М. Павлик).

СМОЛЯКИ, ів, мн. Охорона. Варта.

Міська влада зосереджувалася в руках представників українського населення. Для безпеки уряду і панівних верств у місті стояла сторожа – «смоляки» або, як їх ще називали, «вільні стрільці». (В. Курищук).

СМУШОК, шка, ч. Шкурка з ягняти каракульської породи, з якої виробляють цінне хутро для комірів, шапок і т. д.

«Оскільки кушнірство було широко розвинуте, то в Надвірній, як у Косові і Кутах велася пожвавлена торгівля смушками, овечими і козячими шкурами, баранами, вівцями. Тут були купці і ремісники із Станіслава, Лисця, які заготовляли для своїх цехів сировину». (В. Грабовецький).

СНАСТЬ, і, ж. Вісь у возі.

СНИТЦИ. Сниться.

Цісі люде, що тогди жили, давно поумирали, лиш лишили перекази, щоби і ми знали, приміром про те, єк Іван Сандогірський казав Довбушеви, що єму си снило… (Ю. Ґулюк).

СНИТИ. Бачити в сні. Сновидіння.

СНИЦІ, ь, мн. Частина воза, до котрої прикріплюють дишель.

СНІДАНЄ, я, с. Сніданок. Їсти вранці.

Зараз урадили, як і що робити, і, наколи лише видали «сніданє», узяв Микула риночку тої «кави»… (Р. Коваль).

СНІДАНІ, я, с. Те саме, що й сніданє.

…сіли вбоє на поленці тий зробили сніданіні… (Космач).

СНІСЬК, присл. Точнісінько. Так само. Зовсім так. Чисто гей.

Ґівчьита у тій хаті, то сніськ янголи чємні… (А. Шептицький).

СНІЧНИЙ, ого, ч. З учорашнього вечора.

– Васильку, ти іке приніс молоко? – поцікавилася нанашка.

– Мама казала, шо снічне, – відповів хлопчина. (М .Негрич).

СНІШНА, ої, ж. Вчорашня. З учорашнього вечора.

Вівчірі зранку доїли бриндзю і снішну кулешу. (Буркут).

СНОЧИ, присл. Вчора вверечі.

Сночи кум так си набрав, єк кобила блих. (Вербовець).

СНОЧИ, присл. Учора ввечері.

СНОЧІ. Учора звечора.

СНУРОК, рка, ч. Елемент оздоблення костюмів, які виготовляє заслужений художник України Ганна Вінтоняк.

«Елементами оздоблення її костюмів, як доповнення, є переважно вовняні, сплетені з трьох, п'яти, семи пелюсток, плоскі кіски «снурки» та сплетені з чотирьох або скручені з двох-трьох вовняних різнокольорових ниток «баюри», а також пухнасті круглі кульки «помпони» чи дзвоноподібні китиці.

(О. Никорак).

СОБЕЗ, у, ч. Управління праці та соціального захисту населення.

Та надумали тоти субсидії, а тепер люде по кілька день вістоюют у тому собезі… под кожним кабінетом страшна глота…

(В. Біленчук).

СОБОВ. Собою. Власним, своїм тілом.

…єк говорили миски мижи собов тай пугарі… (В. Зеленчук).

СОБОРНІЇ, их, мн., церк. Тобто ходять до церкви щонеділі.

Хоч соборнії та й щонеділі,
А кум на кума дві пізьми має,
Дві пізьми має, свічки капає,
Та й согрішає, пекло сповняє.

(Микуличин).

СОВАЧКИ, ок, мн. Чоботи, що мали попит у Верховинському районі.

На Гуцульщині побутували так звані «рісовані» чоботи. Характерною в них є форма халяв: вузькі, зверху на дві третини футровані, нижня частина м'яка, складається з шести-восьми рядів поперечних складок. У Верховинському районі їх називали «совачки», «насовацьки». (Л. Осмак).

СОВЄТ, а, ч., згр. Росіянин. Представник колишнього СРСР.

Совєти залишили, ніби на глум, румунську назву цього селища «Путила». Також річку, над якою воно лежить, називають по-румунськи «Путила», весь район Путильський, а не Путилівський». (І. Сеньків).

СОВЄТСЬКИЙ, ого, ч. Радянський.

Написав спогад про працю в Косові («Спогади про підсовєтський Великдень»).

(І. Пелипейко).

СОВЄЦЬКА, ої, ж., політ. Радянська.

СОВІТИ, ів, мн., політ. Представники радянської влади, «червоні визволителі».

«Лишися, чоловіче, колгоспу, зречися совітів…». (М. Яновський).

СОВІТСЬКА ДОБА, ої и, ж., політ. Епоха колишнього СРСР.

«Якщо мірилом всякого розвитку людського життя у світі є вільна думка, вільна ініціатива у сфері душевно-трансфендентного, природно-фізіологічного й економічно-підприємницького, то обов'язково всякий тоталітарний режим, скоріше чи пізніше, призначений на самознищення. День такого самознищення жде Московську комуністичну імперію. І незалежно від теперішньої ситуації в світі не єдине є найбільшою певністю». (В. Соколюк).

СОВІЦЬКА ВЛАДА, ої и, ж., політ. Радянська влада, що панувала на Гуцульщині з вересня 1939 року до розпаду великої імперії – СРСР.

СОВІЦЬКИЙ СОЮЗ, ого у, ч., політ. Радянський Союз (СРСР). Треба згадати ще Василя Несуха, шо у войну втік від Мадярів у Совіцький Союз, воював у Свободовій Армії… (І. Жеґуц).

СОВТИРЯ, и, ж., церк. Псалтир. Те саме, що савтир.

СОГОДНИ. Сьогодні. Тепер. Нинька.

СОДУХИ, ів, мн. Останні подихи. Душа.

Чірез стіну в катуши чути було хриплі содухи ув'язненого. (Устеріки)

СОКЄРА, и, ж. Сокира.

Лишень пристарає нову сокєру, а цигани, тут єк тут, тай, по сокєрі. Лишень памнєтка, шо була така. (П. Плитка-Горицвіт).

СОКИЛСКЕ, ого, с., геогр. Сокільське.

Сокільська скеля в с. Тюдів на Косівщині. Тут встановлено перший народний пам'ятник Т.Г.Шевченку на Україні в 1862 році. Письменник Богдан Лепкий, будучи тут влітку 1894р. згадував: "... Між Кутами і Тюдовом – висока скеля над Черемошем Сокільська, яку так любив Федькович, зробила на мене сильне враження, як жодна гора в світі. Під Сокільським написав я тоді вірш "Гей, чудові наші гори".

Скельні пам'ятки Сокільського хребта супроводжуються багатою місцевою фольклорно-легендарною традицією, пов'Язаною зі стародавніми святилищами, образами Білобога, Чорнобога, Королем Гуцулом, ватагом опришків Довбушем.

СОКОТИТИ, очу, отиш. Берегти. Охороняти. Стерегти.

Кілька разів біля кошари озирався пес. Лабачук підвівся:

— Сокоти, сокоти. Коло овець я не тримаю того пса, що не вміє гавкати. Добре, що погода тиха. Ми не зле чуємося, і маржина не сумує. (М. Яновський).

Щоліта мені кортіло на полонину, хотілося скорше стати дорослим. Я навіть пробував уявити себе ... вусатим ватагом. Помагав батькові у всякій дрібній роботі: підносив дров, води, дивився за недужими вівцями, лишався сокотити ватру... (М. Яновський).

СОКОТИТИСИ, чуси, тишси. Берегтися. Підстраховуватися. Стерегтися.

Перед Шкріблев були кривулі, бо борзо йшла ріка. То траба було добре сокотитиси, бо була скала перед самов гатю. (В. Дмитрюк).

СОКОТИТИСІ, чусі, тишсі. Бути пильним. Стерегтися.

СОКЬИРА, и, ж. Сокира – знаряддя праці для рубання і тесання деревини. Малам чюла єк вин у шлєхьи погані кльив тоти цапіни тай сокьири, єк си збирав з хлопціми в бутьин. Не казав нічьо, чього такьий лютезний, так гейби шос го перебігло. И був дуже задуманий... Чьорний. Поміненьий. Тогді іго і виділа... (А. Василів).

СОЛЕНИКИ, ів, мн. Так кажуть на уторопчан, бо в с. Уторопах варили сіль.

(М. Савчук).

СОЛОВІЄЧКО, а, ч., зоол. Те саме, що соловій. Соловейко.

— Соловієчку маленький,
Ти всюди літаєш,
Чи-сь не видів, чи-сь не бачив
Мою мамку в гаю! (К. Смаль).

СОЛОВІЙ, в'я, ч., зоол. Соловей – маленький перелітний птах.

Ой там на горі соловій свище,
Чоловік жінку додому кличе,.. (К. Смаль).

СОЛОДЬИТКО, а, с., пестл. Солоденькі. Солодятко.

Файненько дєкую вам, солодьитко, за цисе вішітєчко... (Красник).

СОЛОМНЄНИК, а, ч. Чоловічий солом'яний капелюх з великими крисами.

Тоти соломнєники носити добре в спеку. (Рибне).

СОЛОНИНА, и, ж. Сало. Иван доти скок из комина, солонину на плечі и пішов д'хаті. Входьи в хату, наклали ватру, хочут кроїти солонину, глип на лавицу, солонини нема! (В. Шухевич).

СОЛОНИНА, и, ж. Свинне сало, вимочене в соровиці або натерте кам'яною сіллю для довготривалого зберігання.

Гей, сидит зрада посеред села, її пізнати гей трійлозела. Бо п'є горівку, їсть солонинку, а за то нічма на постерунку продає брата, продає неньку, продає челядь, ше й шлюбну жінку. (М. Черемшина).

СОЛТИС, а, ч. Керівник, очільник села. За Австрії міським урядом Яблунова керував війт. У час російської окупації (1916-1917) міську управу очолював бургомістр Іван Кедринський. За часів ЗУНР війтом був Марек Сітніцький. У часі німецької окупації начальником зібраної громади п'ятьох сусідніх сіл був Юрко Чукур, а кожне село мало свого начальника, який називався солтисом. Солтисом Яблунова був Михайло Боднар.

(В. Курищук).

СОЛТИС, а, ч. Польський староста. Селяни було масово спробували відпекуватися, тоді солтис, помічник повітового воєводи... (А. Поважний).

СОМНИЙ, ого, ч. Заспаний. Сонний.

СОНІНЬКО, а, с., астр. Сонце. Пестливо – сонечко.

Дєкую тобі, красне сонінько, шьо грієш так файно мої гори. Лиш не печи дуже, єк сіно роблю, – і кинув йому в дарунок писанку. (М. Лазарович).

СОПІВКА, и, ж., муз. Сопілка – малий духовий музичний інструмент.

Дєдя купують мені жовту сопівку та й грають. (М. Черемшина).

Донині в космацьких присілках можна почути приповідку: "Де сопівка грає, там гуцул співає". А наша сопілка вже грає 150 тисяч років тому! Отже, сопілка не скам'янілий предмет. Це метрика мови!" У сс. (санкриті – П.Г.) слово "Гуцули" означає "Шумні веселі люди". А як можна веселити

людей без мови? Напевне так, як і творити музику без мови неможливо... (В. Кобилюх).

СОПІВОЧКА, и, ж., зменш. Сопілочка – духовий музичний інструмент у формі порожнистої трубки з отворами (дірочками).

Мав Дубрило коханочку,
Сам поїхав на войночку,
Як виїжджав на войночку,
Заграв собі в сопівочку... (М. Павлик).

СОПУХ, а, ч. Вонь. Неприємний запах. Сморід. Сопуха.

СОРОКАДЕНКА, и, ж., бот. Сорт картоплі, йка приходит (дозріває) за 40 днів.

СОРОКІВЕЦЬ, вця, ч. Австрійська срібна монета вартістю сорок ґрейцарів. А в гуцула поза пояс самі сороківці. (І. Пелипейко).

СОРОМІЦКИЙ, ого,ч. Сором'язливий.

СОРОМІЦЬКІ, их, мн. Вульгарні слова. Вульгаризми.

"Заспівайте пустої!" ...так си називаї збірка сороміцьких коломийок автора та упорядника Миколи Негрича, уродженця Березова Нижнього. (П. Дмитрів).

СОСНІВКА, и, ж. Один з видів мережання вишиваних виробів.

Соснівка застосовується як оздоблювальний шов для заповнення проміжку між орнаментом і покрайницею. Нитку закріплюємо, виводимо голку на лицевий бік і по діагоналі через 4 нитки піткання, на голку набираємо 4 нитки основи, виколюємо і ведемо нитку по діагоналі вправо і вниз, взявши на голку 2 нитки основи. Голку виколюємо і знову ведемо нитку по діагоналі вгору, вколовши голку на 2 нитки основи вправо, на голку беремо 2 нитки основи.

З лицевого боку цей шов подібний до ретязя, а з вивороту – це 2 паралельні лінії, причому нижня лінія подібна до шва "стебнівка" з лицевого боку, а верхня – до цього ж шва з вивороту. (О. Федишин).

СОТРУДНИК, а, ч., церк. Священик, співпрацівник пароха, який виконує душпастирські обов'язки під керівництвом пароха.

СОХРАННО. Бережливо. Дуже уважно. Обережно.

СОХТІВНА, ої, ж. Вигідна. Зручна.

Тота табівка була мні сохтівна (Річка).

СОЦІЯЛІСТ, а, ч., політ. Соціаліст. І цю "аксіому" твердо засвоїли наші соціялісти. Так твердо, що ... "Дійсність – не знати, в котрий вже раз, – розбивала догми наших соціялістів". (П. Штепа).

СОЦІЯЛІСТИЧНА, ої, ж., політ. Абсолютно всі, без жодного винятку, московські і польські партії (також і жидівські), включно з найлівішими інтернаціоналістами, не хотіли й чути про ніяку Україну, навіть соціялістичну. (П. Штепа).

СПАДШІНА, и,ж. Спадщина. Майно, яке переходить після смерті його власника до іншої особи. Хліборобе! – учиси сам. Учи тих, котрим свою кервавицю лишиш в спадшіні. (К. г., 1935).

СПАНЧІТИСИ, юси, ишси. Вдавати з себе панка.

Декотрі діти вже так си спанчілиси, шьо й забули звідків уни родом і чії діти.

(Д. Стефлюк).

СПАШШЄК, а, ч., образл. Мешканець с. Спаса, що на Коломийщині.

СПАЩЄК, а, ч., образл. Те саме, що спашшєк.

СПЕКУЛЯНТ, а, ч. Комерсант. Торговець. Шпекулянт.

Багато мишинських людей, побачивши, що заробітку в колгоспі немає, стали займатися комерцією, тоді їх ще називали спекулянтами. Вони їздили до Росії, Прибалтики, Грузії, скуповували там необхідні речі, яких не було в місцевих магазинах, підпільно розносили хатами, продавали людям. Це були перші зародки ринкових відносин. Така торгівля заборонялася тодішніми законами. Цих людей ловили, судили, але вийшовши з тюрми, вони й далі займалися цією справою. Це їм допомогло побудувати гарні хати, нагромадити певний достаток. (М. Сорич).

СПЕРЕЧІТИ, чу, иш. Виступити проти. Заперечити.

СПЕРТИ, спру, спреш. Зупинити.

СПЕТЛЮВАТИ, юю, юєш. Змолоти зерно на петльовану муку – борошно вищого сорту.

А хто ж мені жито змеле,
Пшеницю спетлює... (К.Смаль).

СПЕЦІЯЛЬНО. Спеціально. Оцей простий поміст збудовано сьогодні спеціяльно до забави. (Д. Гуменна).

СПЕЧАЛИТИ, лю, лиш. Засмутити. Навіяти сум.

СПЕЧЄ, у, єш. Спекти. Напекти.

Спечє увечір кроїниц. (Рожнів).

Згадує, як казали: "Така молода, а хліб такий спечє, єк стара газдиня". (Я. Поп'юк).

СПЕЧИ, у, еш. Спекти ... аби на тій воді спечи книш и дає єго парубкови... (Жаб'є).

"СПІВАННИК", а, ч. На Буковині це – перша шкільна книжка, укладена Ю. Федьковичем і 1869 року видана у Відні. В нього

з'явилася надія. "...наші школи на народнім язиці основати".

СПІНЗАРЬ, я, ч. Поношений, просмальцовний кожух.

СПІР, спору, ч., мед. Астма. Дихавиця. Задуха.

СПОБЛІЧИТИ, у, иш. Засоромлювати. Присоромити. Публічно зганьбити.

СПОВІСТСИ, мси, сши, церк. Висповідається. Піде до сповіді.

Для него вічьний вогонь – вічьна погибель у пеклі з проклєтими діяволами, єк ни спокутуєш за життя, єк з сокрушенним серцем ни сповістси, єк ни змиє теплими слезами покаєння грішної душі... (А. Шептицький).

СПОДНІ, день, мн. Штани.

"З тебе піп і так не вийде, тому не треба в школі сподні (штани) протирати..."

(Я. Радиш).

СПОДОВИНІ, я, с. Дерев'яна настилка, там, де складають у стіг кошут, сіно чи солому.

СПОКРИТИТИ, ричу, ричиш. Збезчестити. Лишити: дівоцтва, незайманості, непорочності, цнотливості.

А усе винні таки самі парубки. Спокритит єкус дівку, а уна дитинку ту стратит, закопає дес у лісі, а за сім років з такої дитини робитси лісна. А така одна лісна може багато хлопців покалічіти. (О. Манчук).

СПОЛОКАТИ, чу, чиш. Виполоскати. Зчистити. Начисто забрати.

СПОМКА, и, ж. Спогад. Згадка.

СПОНЕВАЖАТИ, у, иш. Зневажати. Ображати, принижувати гідність горян. Ігнорувати їхні законні вимоги.

...зайвий раз засвідчили, що неоціненний автентичний потенціал, яким володіє гірська Верховинщина, не вдасться сponeважити ніякій реформі і вона потерпить фіаско.

Плодом Карпатського Форуму народовладдя стало Звернення до вищих органів держави щодо збереження гірських районів... (Р. Клим).

СПОНЗОР, а, ч. Спонсор.

Цей процвітаючий журнал (найкращий в Україні) знаходить і спонзорів, і читачів.

(М. Онуфрів).

СПОНИВАЖЄТИ, єю, єш. Зневажати.

Хто єго спониважеє, то раздва матиме каліцтво. (М. Влад).

СПОРТОВИЙ, ого, ч. Спортивний... популярне селище, як спортовий центр. Спортове товариство "Січ"... (І. Сеньків).

СПОЧИВ. Помер. Иван спочив сегіночі, не дочікавши два дни до Риздва. (Вербовець).

СПОЧИВАЛО, а, с. Перепочинок. Коли несе терьх, та на спочивалі знимає, аби мало попас кінь без терьху. (Росішка).

СПОЧ'ІТИ, чину, чинеш. Померти. Умерти.

СПРАВ'ЄТИ, єю, єєш. Направити когось на правильну дорогу. Показати: керунок (напрямок).

СПРАВИТИ, в'ю, виш. Направити. Налаштувати.Коли дєдя учив сина косити, то спершу справив йму малу косу: добре віклепав, перевірив направленість – віддаль носа до кіся, подививси єк підогнута п'єта...

(П. Дмитрів).

СПРЄТАТИ, чу, чеш. Заховати. Приховати.

Помаленьку спрєтав їго на другий день...

(В. Дмитрюк).

СПРИКРИТИСИ, рюси, ришси. Надоїсти. Остогиднути. Спротивитися.

СПРИТНІШИЙ, ого, ч. Зручний. Спритний. Тямущий.

СПРІТОВУВАТИ, ую, уєш. Нагромаджувати, накопичувати. Складати до купи.

СПУЗА, и, ж. Попіл. Виробництво ліжників було одним із основних ремесел гуцулів. Для цього стригли овець, потім мили вовну попелом ("спузов") з бука, сушили на сонці, складали у мішки чи кошарки.

(Т. Сологуб-Коцан).

Скинь геть перстінець, скинь з чола хмарку, скинь з серця спузу, а з очей слоту!

(М. Черемшина).

СПУЗА, и, ж. Пил. Попіл... скинь з чола хмарку, скинь з серця спузу... (М. Черемшина).

СПУЗАР, я,ч. Той, хто відповідає за ватру на полонині. Спузар носить воду, дрова...

Олекса помагав при готовленню разом із спузарем. Це— Василь – коли він і спить? Це ж і вночі він увесь час чуває коло роботи. І твориться таке враження, що він ніколи не спить. Зрештою, як на якого ватага. Єнчий ватаг не бачив би тільки ті моменти, коли спузар прикучьне та й дрімне. (Г. Хоткевич).

СПУЗАРЬ, я, ч. Помічник пастухів на полонині, який у колибі підтримує вогонь, готує їжу і т.д. У той саме час, коли Іван уже спузарив, народився Василеві другий син, Олекса. (Г. Смольський).

СП'Ю. Сплю

Грав данец, здавалоси, шо на печі сп'ю.

(Я. Максим'юк).

СРІМНИЙ, ого, ч. Срібний.

СТАДАР, я, ч. Коняр. Пастух коней.

Найвеселіший народ, конярі, або, як їх ще називають – стадарі. Се аристократи полонини. От кому добре! Хоч як паша далека, а йому все одна.”Сидит си на шкапє та й їхає”. І хто найбільше спочіванок знає – вони. Ще не видко стада, а вже чути вигалайкування – то знай, що коні женуть. Та все з жартом, із сміховинкою. (Г. Хоткевич).

СТАЄНКА, и., ж., буд. Приміщення, в якому утримують худобу.

Кожна гуцульська хатина на час Різдва перетворюється на стаєнку, в якій народився Ісусик. (Ю. Чиґа).

СТАЄНЦА, и, ж., буд. Те саме, що стаєнка, стайня

Ци дома-дома їго синочок,
Їго синочок, тай Василечок?
Кажут служечки, шо нема дома,
А ми видимо, шо він є дома,
В нові стаєнці коникі чеше.

(М. Лесюк).

СТАЄНЬКА, и, ж., буд. Невеличка стайня. Хлівець.

СТАЙНІ, і, ж., буд. Те ж саме, що й стаєнка, стаєнька.

СТАНИСЛАВІВ, ова, ч., геогр. Колишня назва обласного центру. Тепер Івано-Франківськ.

Не доїхав до Станиславова, а Сокола не було вже у вагоні; перегриз ремінь і видістався з вагону на волю, а тоді бігом у Ворохту до свого Іванка. (М. Ломацький).

СТАНІСЛАВ, а, ч., геогр. Тепер обласний центр – Івано-Франківськ. Перша згадка про нього датована 1662р., коли король Ян Казимир надав йому Магдебурзьке право. В січні – травні 1919 р. Станіслав був столицею утвореної 1918р. ЗУНР. У 1962р. перейменовано на Івано-Франківськ.

(Т. Лагунова, Ю. Кашуба).

Ой, їхала колійочка, їхала, свистала
Тий завезла миленького аж до Станіслава. (А. Василів).

СТАНКОВИЙ ЖИВОПИС, ого у, ч. Вид прикладного мистецтва. В цьому жанрі спеціалізується вихідець з Косова, викладач Львівської НАМ Микола Гринюк.

(П. Дмитрів).

СТАРИНЯ, і, ж. Тато й мама.

Уни лиш ждут рекрутації, як ми рокового єрмарку у Вижници, або як старриня Зелених Свєт. (Г. Хоткевич).

СТАРИНЯ, і, ж. Люди похилого віку.

СТАРОВІЦЬКА, ої, ж. Стародавня. Старовинна. Старовіцька коляда (під хатов).

Іду відознать, чи то так тепер,
Чи то так тепер, як здавна-давен?
Чи сиді меди, світі вечери?
Чи варє кутю д святому Різдву?
Чи шумит пиво д святому зборю?
Чи син до тата йде з вечеров?
Дочка до мами йде з вечеров,
Сестра до сестри чи йде з вечеров,
Чи кум до кума йде з вечеров,
Сусід д сусіді чи йде з вечеров?

(Микуличин).

СТАРОВІЦЬКИЙ, ого, ч. Стародавний.

Це давний, старовіцький Новий рік; з ним зв’язано багато вірувань – про погоду на цілий рік. Яке Бабине літо, така буде осінь. Який за красний цей день, такий за врожайний буде рік. (М. Влад).

СТАРОВІЧЧИНА, и, ж. Старовина.

Минуле, старовина-старовіччина, це є для народу, немов коріння для дерева... народ без минувшини пропадає, зникає. (М. Ломацький).

СТАРОВІЧЧИНА, и, ж. Старовина. Старожитність.

До нестями закоханий у старовіччину, знає про неї стільки, що може годинами розповідати про духовні верховини наших мудрих пращурів. (О. Масляник).

СТАРШІША, ої, ж. Старша за віком

В’на трохє старшіша за мене...

(Б. Радиш-Маринюк).

СТАЦІЯ, ії, ж., буд. Вокзал. Залізнична станція.

СТАЯ, ї, ж., буд. Житло для трудівників на високогірних полонинах. Воно характерне лише для гуцульського відгінного тваринництва. (Ю. Боберський).

Коли тут стояв фронт, стара стая згоріла. Оцю зліпили після війни нашвидку. Гадали рік-другий переб’ємося і збудуємо щось ліпше. Таке, аби самому приємно літувати і чужій людині не сором показати. Лісу тут доста. Було доста часу палац збудувати. Але... тягнемо “тимчасово” вже довгі роки. Це зле. Дуже зле. (М. Яновський).

Тут міститься найбільше пастуших поселень (стай). (І. Сеньків).

СТЕЛЮГА, и, ж., буд. Спеціально вимощені козли для розпилювання вручну поздовжнов пилов (трацков) ковбків на лігарі, протеси...

Коли ші ни було пилорам, то скрізь у моді були стелюги. (П. Дмитрів).

СТЕРИЧЄ, чу, чєш. Охороняти. Стерегти.

СТЄГЛИВИЙ, ого, ч. Господар. Дбайливий.

СТІБ, стобу, ч. Щойно випалий сніг.

СТИВ, стола, ч. Те саме, що стів. Стіл. Столик.

СТІВ, стола, ч. Стіл. Міхайло вихопивси на стів, и ми вже лиш слухали, єк говорили миски мижи собов тай пугарі поцоркували за єго здоров'є. (В. Зеленчук).

Єк си вже скінчіт всий опровід мисок й перестасу, зачєнає тогди господар дому просити сідати за стів їсти. Люде сідають за стів,.. (П. Шекерик-Доників).

СТІЛЬНИК, а, ч. Скатерка для накривання стола.

СТОЎБУРЬ, а, ч. Стовбур.

СТОЇШЄ, я, с. Місце для постою у ночі худоби, що йде в дорозі на віддалені полонини.

СТОЇЩЕ, а, с. Те саме, що стоїшє.

І всі ці стада, всі ці відділи худоб'ячого війська течуть одночас з усіх боків в одне місце – до стоїща. (Г. Хоткевич).

СТОЛЕЦ, стільця, ч., буд. Дерев'яна конструкція даху будинку, що слугує за другий поверх: кімнати, двері, вікна тощо.

Пристосування для прання з допомогою пранника білизни та одягу.

СТОЛЄРКА, и, ж., буд. Столярка. Хто робив столєрку, той клав собі майстерню. У ній вин собі мав столєрский верстат, тафлєрі на шрубах, дерев'єну довбню, наковальні кліщі, гимблики, кіт, лучкову пилу, фігурну пилу, вісний ниж, васирвагу, всєкі сверлики, пилники, ключ для розвертання пил, трачкову пилу, долота, різці, заготовки з бука, євора, илиці, єсеня, різного розміру дошьки та бруски. (В. Дмитрюк).

СТОЛЄЦ, стільця, ч. Стілець. Один з різновидів меблів, призначених для сидіння.

СТОЛІТНИК, а, ч., бот. (ALOE ARBORESCENS MILL). Алое деревовидне – багаторічна рослина з родини лілійних.

Для виготовлення ліків використовують листки і сік із них. Дія: холеретична, тонізуюча, протизапальна, бактерицидна, послаблююча.

У народній медицині використовують згущений та затверділий сік, як послаблюючий засіб.

Свіжий або консервований сік алое приймають по 1 чайній ложці 2 рази на день за 30 хв до їди, як жовчогінний засіб. Його корисно пити при хворобах печінки і жовчного міхура, при хронічних й атонічних запорах, гіпоацидному гастриті, гастроентериті, ентероколіті, ожирінні. (Ф. Мамчур).

СТОЛЬИРЬ, а, ч. Столєр. Столяр. Спеціаліст, котрий виконує усі столярні роботи.

СТОПЧЬИТСКИЙ, ого, чол., етногр. Стопчатівський. Наш стопчьитський поет Дмитро Павличко видав файну збірочку "Вірші з Майдану". (Д. Арсенич).

СТОРОЖА, і, ж. Варта. Охорона. Державна сторожа і проча державна служба має під особистою відповідальністю слідити за точним виповненнєм сього приказу.

("Урядові вісти", – 1918. Ч.1).

СТОРЦОМ, присл. Вертикально, у вертикальному положенні, перпендикулярно до землі.

Казав дід, шо єму гет волосі на голові сторцом стало тьий шєпка з голови злетіла... Ає... Дьивитси дідо, тьий видьит, шо тото ньи медвідь там скачє... (Б. Радиш-Маринюк).

СТОРЦУВАТИ, ую, уєш, стирчати, ставши сторч. Принижувати або сварити людину в чиїсь присутності.

СТРАБИТСИ. Знадобитися. Буде необхідність. Біда й так, єк їй страбитси, то тебе найде, де би ти ни жив та икий би ти ни був. (Л.-П. Стринадюк).

СТРЕБИТИСІ, Бути потрібним. Пригодиться. Стане в пригоді .

СТРЄСТИ, аю, аєш. Стрясати. Стрясти. Дай [земле] і огню, щоб нам слово налити, Души стрясать громовцю дай власть. (І. Франко).

СТРИБОК, бка, ч. Особа, що служила, в каральному загоні. Так, наприклад, в Станіславській області після коротких інструктажів із міст і районних центрів о 6 год 21 жовтня 1947 року в населені пункти вирушило 18,5 тис. енкаведистів, прикордонників, "стрибків" та партійно-комсомольських активістів, які упродовж трьох днів депортували 12,5 тис. людей... (П. Шкрібляк).

СТРИГАЛЬ, я, ч. Той, хто стриже овець: стригальник, стригарь, стрижач, стрижілник.

СТРИГАЛЬКА, и, ж, рідк. Жінка-стригаль.

СТРИГАТ, а, ч. Сироватка, котрою заквашують молоко, коли немає ґлєгу.

СТРИЙ, я,ч. Брат тата.

... в кав'ярні з характерною назвою "У стрия Дмитра". (В. Стефак).

СТРИЙКО, а,ч. Брат батька. Стрийко охолов, а Лизун врятувався, смерть його оминула. Однак навколо Шкіндів зібрався небезпечний натовп, ще мить рознесли би їх усіх разом з Оленкою сокирами.

(С. Вінценз).

СТРИНЗЕЛЬКА, и, ж. Повід для коней. Повідка.

СТРІЛ, у, ч. Вистріл. Постріл.

В лісі луснув стріл, і розшумівся понад Красноліссям, та й шумом ударив у вікна вілли. (М. Черемшина).

СТРІЛЄНЯ, я, с. Стрільба.

СТРІЛЄТИ, єю, єш. Стріляти.

Николочок був скажений,
Не міг говорити,
Та звів пушку просто грудий
Тай зачєв стрілєти.
(С. Шкрібляк, А. Григорук)

СТРІЛІНЯ, я, с. Те саме, що стрілєня. Дідо ни змигав оком, так уважєв на знак до стріліня.

Єк на прорізі дєки голосно забегекали "Намногаліта", старший брат церковний дав руков знак до стрілєня. Пістолєтники, лагідні до стріліня, разом из дідом ни перестали жечі з пістолєт, доків їх усіх ни вистрілєли. (П. Шекерик-Доників).

СТРІЛЦІ, ів, мн. Мисливці. Багаті ліси і дичина сприяли появі мисливців, так званих стрілців. Селяни-рибаки давали 672 пструги або "сплачували грішми 5 злотих 36 гривень". За ловлю оленів і борсуків віддавали "роги оленя" і "борсукове сало" або "сплачували 4 злотих 9 гривень". (В. Грабовецький).

СТРІМ, а, ч. Деревина на острівцях й берегах річки після повені.

СТРІТЕЛНА, ої, ж., церк. Стрітенська свічка.

СТРІТЕННЄ, я, с., церк. Стрітення Господа Ісуса Христа (15 лютого).

Він дуже обрадувався цій стрічі з Богом і вже мав право піти з цего світа, бо увидів Бога, рожденного від Діви, у неї на руках. Оце було Стрітеннє людей з Богом. Велике Стрітеннє, що повернуло світ лицем до Господа! (М. Влад).

СТРІТИНІ, ня, с., церк. Стрітення Господа Ісуса Христа. ...На Стрітині зможе напитиси води з вологого сліда... (Ю. Чиґа).

СТРІТИТИ, чу, тиш. Здибати, зустріти, зустрічати когось.

СТРІЧА, і,ж. Зустріч.

СТРІЧЄТИ, аю, аєш. Зустрічати.

СТРІЧЄТИСИ, юси,єшси. Зустрічатися.

Я ни раз стрічєвси з паном Віцентом у Бистрици. (І. Зеленчук).

СТРІЧІНЄ, я, с., реліг. Стрітення Господа Ісуса Христа. ... кождого року на Стрічєнє зустрічєєси літо из зимов. Міруютси, котре котрого перемоцуєт. (П. Шекерик-Доників).

СТРІЧІНІ, еня, с., церк. Християнське свято – Стрітення.

Це дуже варке (небезпечне) і пригінчливе (від "пригода") свято. "Хто єго спониважєє, то может раздва (швидко) побачити каліцтво або мати икус причьку". (М. Влад).

СТРОМИЙ, ого, ч. Крутий.

СТРОМИНА, и, ж. Крутизна. Нічо не скину та й не покину. Хоть най зів'яну, згорю у тузі, не розлучуся, не розминуся, не розійдуся з напередовцем, стрільцем відважним, ні з його слідом на полонині, на крутих плаях, на строминах,.. (М. Черемшина).

СТРОМИНЬИ, я, ж., мед. Жіноча недуга. Як жінка злягає тяжко, або як дитина чинит си ногами або руками, треба жінку поставити стрімголов на дошку, сперту скісно одним кінцем до постелі, а другим до землі. Моша підпирає пальцями дитину за сонцем раз попри раз, доки не оберне, потім кладе ся поліжниця на постіль так, аби голова тай ноги були низько а під попереком високо: "зараз найдеси дитина". (В. Шухевич).

СТРУМЕНТ, а, ч. Інструмент. Прилад, ...непотрібний струмент, він і крихітку не хоче посунутись... (М. Коцюбинський).

СТРУНВА, и, ж. Струна.

Сидит, сидит, у скрипочку грає,
Струнва струнві вірне промовляє...
(М. Павлик).

СТРУНҐАРЬ, а, ч. Помічник вівчаря, котрий заганяє овець для доїння до струнки.

СТРУНҐАШ, а, ч. Те ж саме, що й струнґарь.

СТРУНКА, и, ж., буд. Те ж саме, що струнґа. Вузький прохід у кошарі, де пропускають по одній вівці для доїння.

Струнка, вбудована в спільній стіні між двома кошарами. Вона мала односхилий дашок, щоб під час доїння не падав дощ на доярів. Дах покривали смерековою корою. Вівчарі доїли овець ззаду, сидячи на стільцях, застелених овечими шкурами, зазначені латинською буквою f. Отвори, через які проходили вівці, зазначені буквою d. Доярі, сидячи на стільцях, опиралися плечима об дошки, зазначені буквою c. Доярі хапали руками вим'я вівці й стискали пальцями дійки, продоюючи їх. Видоєна вівця йшла у велику загороду, а гонільник тим часом наганяв у струнку іншу іншу вівцю, покрикуючи до неї "Рист! Рист!" (І. Сеньків)

Старі вівці не чекають і пхаються самі в струнку: набухле вим'я гонить їх туди. Вівчар ловить вівцю за хребет, підтягає її до свого сідця і зараз же розставляє коліна, щоби часом не пропхалася мимо яка друга вівця, ще не здоєна.

Доїння відбувається з блискучою швидкістю. Олекса придивляється: трохи не так тут доять, як у Печеніжині. Насамперед, вівчар продоює дійки пальцями, а потім гуркає відразу з цілої ікри. Це дає найбільшу порцію молока. Після того “віцєпує, відциркує” решту молока кількома рухами – і вівцю здоєно.

– Рист” – кричить дояр. (Г. Хоткевич).

СТРУП, а, ч., мед. Засохла рана.

СТРУЦЕНЬ, цня, ч. Подовгувата плетена булка. Плетеник.

СТРУЦЛЬ, цля,ч. Пиріг, начинений повидлом. Польські господині, що мешкали на Гуцульщині, випікали струцлі з повидлом.

...нам особисто милою несподіванкою було прилюдне привітання харошим струцлем від гуцульського Товариства “Союзу українок” із Микуличина...

(К. Домашевська).

СТРУЧУВАТИ, ую, уєш. Відштовхувати. Зсувати.

СТУДЕНА, ої, ж. Холодна: вода, погода. Україна, ніч була студена. На Майдані спала дітвора,.. (Д. Павличко).

СТУДЕНЕЦ, нцю, ч. Холодець. Єк лишень повсідалиси, тут же й пошлюсували миска за мисков из голопцями, та накроєні букати боришіника в кругах, та боришка в мисках... тай решта страв: буракє й студенец, та гуслінка закінчєла тай зза стола вивела... але то лиш жертували за вивід?

(П. Плитка-Горицвіт).

СТУДЕНЕЦЬ, нцю, ч. Те саме, що студенец. М’ясна страва із: свинини, телятини, курятини, індичатини отримана при охолодженні відвару з подрібненим м’ясом.

СТУДЕНО, присл. Морозно. Холодно.

Єк рано паде студена роса – то на погоду, а єк ни паде роса, то скоро будет дожь.

(К. г., 1935).

СТУДІНЕЦ, нцю,ч. Те саме, що студенец, студенець, гижки, драглі.

— Аді, генде один прислонивси до студінцу, та й уже мнет того мнєса, тай тисне у хавки, аж си давит. Голубіє та жерет. Шо то наш хрестєнин чєсти ни знаєт. Ни пишов би собі дес на бік, аби люде не виділи, але тут свої гелеви наповнюєт, шо мало очі ни повіскакуют. (О. Манчук).

СТУДЙОВАТИ, іюю, іюєш. Студіювати. Ретельно вивчати. Вчити що-небудь. Поки книжку зачнимо студйовати, треба її наперед перечітати, бо перечітане скаже нам, чи зміст тої книжки є для нашого поняття відповідний. (К. г., 1935).

СТУРЄТИСИ, юси, єшси. Їздити. Мотатися. Перебиватися.

– Та я тобі даю в присадибу кавалок поля. Аді гезде Мазянівку. Бери в’їжи там хату, копай воду, роби городец тай жий. Куда будеш світами стурєтиси? Думаєш туда ліпше: иде гет! Кончі, шо ші гірше. (Л.-П. Стринадюк).

СУГАК, а, ч. Грубе шило. Фирман ріхтував стару кінску упріж самотужки. Для цего використовував сугак и дратву. (Вербовець).

СУГАК, а, ч. Призиванка довгопільцю. Сугаки, тобто високі люди. (М. Савчук).

СУДНИК, а, ч. Дерев’яний посуд.

СУДНИК, а, ч. Боднарський виріб. Разом з Цимбалюком він учився судник майструвати. (М.Яновський)

СУКАТИСИ, сучуси, сучишси. Вештатися, крутитися без діла.

СУКЕНКА, и, ж. Сукня. Суконька. Я пригадую, як йшла зі школи і спускалася в сукенці з гори на долину на торбинці.

(М. Скавуляк).

СУКИНКА, и, ж. Те, що й сукенка.

СУКНОВАЛЬНЯ, і, ж., буд. Приміщення, в якому вовняні тканини піддавали додатковій обробці.

Автор цих рядків мав нагоду в 30-х роках оглядати такий фолюш (сукновальню) в Шешорах, коло річки Пістиньки. Він був збудований з дерева, без використання металю, працював без обслуги день і ніч під дією річкової води. Навіть дерев’яні осі автоматично скроплювалися водою. Сукно в колоді змочувалося й оберталося завдяки трьом зубцям, витятим у довбні, що рівномірно товкла тканину. (І. Сеньків).

СУКРОВИЦЯ, і, ж., мед. Кровотеча.

СУМ, у ої і, ч., політ. Спілка Української Молоді. Сам же Ломацький перед смертю заповів 10 тисяч німецьких марок на видання одного з десяти томів українських народних пісень видатного музикознавця в США Зіновія Лиська. Виголосив 1780 доповідей в таборах, вишколював молодь, організовував СУМ, видав 180 патріотичних доповідей на циклостилі (у відбитках). (О. Семенишин).

СУПЛІКА, и, ч. Лист. Посланя. Змудрували Кобилицю, супліки читали.

(І. Пелипейко).

СУРАВИЙ, ого,ч. Норовистий.

СУРАВО. Лячно. Перелякано. Перестрашено.

СУРОВИЦЯ, і, ж. Те саме, що сировиця. Ропа.

Відомо ж бо, що тільки в Коломийському соленосному районі нараховується понад 35 пунктів із виходами сировиці. За даними Б.Грабовецького це: Мала Кам'янка, Саджавка, Ланчин, Делятин, Акрешори, Космач, Кути, Косів, Печеніжин, Іванівка, Чорні і Білі Ослави, Гвоздець, Княждвір, Уторопи, Угринів, Манява, Солотвино, Молодків, Лючки, Спас, Старуня, Розсільна, Надвірна, Ключів, Рунгури, Завій, Молодятин, Текуча, Лоєва, Стопчатів, Заріччя, Баня-Свірська, Марківка, Мишин, Яблунів, Пістинь, Монастирище.

(Л. Крушельницька, М. Бандрівський).

СУС ХРИСТОС, а ста, реліг. Син Божий – Ісус Христос. Месія. У переносному значенні – неочікуваний рятівник.

Історія земного життя нашого Спасителя Ісуса Христа, крім Біблії, записана в кожному явищі природи, в кожній фазі розвитку людства, в кожному прояві життя на землі. Творець Всесвіту, Всемогутній Бог, якому святі ангели вважають за велику честь поклонятися, і в той самий час – народжене у Вифлеємських яслах хлоп'ятко; Боголюдина, дивний Учитель і Знаменитий Лікар, голгофський Страждалець і воскреслий прославлений Господь... Нам, смертним, важко собі уявити, як це все може уживатися в одній особі. Але це – не звичайна Особа. (У. Еллен).

СУТКИ, от, мн. Вузька вуличка. Гуцульські “сутки” – кам'яниста дорога для худоби в горах між воринням. (Ю. Дорош).

СУТОЧКИ, чок, мн. Вузенькі дороги в горах, відгороджені воринням.

СУТУГА, и, ж. Смуга землі. Пасмо.

СУЧЄ. Гілля. Хворост. Хмиз.

СХОДИМОСМИ. Ідемо назустріч. Збираємоси разом. Сходимося.

Баби трохи розійшлиси. Бо аді коли сходилимосми. Ни счиста буває. (Л.-П. Стринадюк).

СХОДІМСЬИ, джуся, дишся. Проводьмо час разом.

Як маємо за біду йти, та радьше сходімсьи. (Н. Тимчук).

СЧЄЗНУТИ, ну, неш. Щезати. Зникнути. Іти геть. Пропасти. Стати невидимим.

Та єк то может бути, аби такого гонорового свєтого у церькві ни найти. Счєзай у болото! (О. Манчук).

СШЄСТА. Нерідко. Частенько.

СЬВИЧЕНА, ої, ж. Свячена вода. Як віходили в полонину, то перший раз ішли ид воді: кушіют всі три рази води, умиваютсі три рази тай кажут: “Аби нам так усьо йшло в полонині, як з води”. Депутат у штирьох кутиках сьвиченов водов сьвитит у кошьирі, ворота, заходит до стаї, кропит сьвиченов водов, усі вклікают і голосно молітсі Богу.

(А. Малкович).

СЬВІДОК, дка, ч. Свідок. У всєких процесах буде накидатиси на сьвідка, бо у суді добре за дорогу платют. (А. Шептицький).

СЬВІТ, у, ч. Світ, як окрема частина всесвіту. Земна куля.

Славен єс Боже, по всему сьвіту.

(В. Шухевич).

СЬВІТОВА, ої, ж. Світова. Сьвітова бібліотека. – Число 5. (М. Павлик).

СЬВІТЦЕ, я, с., церк. Мале свято.

СЬВІЧА, і, ж. Свічка. З вощини роблять свічі до церкви, а мід їдять сами та печуть медівники з него. (В. Шухевич).

СЬВЙИТКУЄ. Святкує. Добрий вечір, як вам сі сьвйиткує? (В. Шухевич).

СЬВЯТЕ ПИСЬМО, ого а, рел. Книги Святого письма старого й нового заповіту.

...цего мало, згорнемо ввесь наш край в своє товариство, аби був один пастух і одно стадо, як сказано в Сьвятім письмі.

(М. Павлик).

СЬВЯТКУВАТИ, ую, уєш. Святкувати. ... так само сьвяткують чи то Різдво чи Великдень, так само справляють весіля, тай инші звичаї у них такі, як і в рідній єго стороні. Лучить ся коли нашому чоловікови з далекої України, зза яких 100 або більше миль, чи з Києва, чи з Одеси або далекого Чернігова, чи Харкова заїхати до Чернівців, доведе ся єму чи до нашої церкви, чи до читальні, або так між громаду наших людий, всюди витають єго щиро як свого чоловіка і здає ся єму, що він серед своєї рідні, мов у себе дома.

(О. Барвіньский).

СЬВЯЩЕНИК, а, ч., церк. Священик. Божий слуга. Настоятель окремої парафії.

Кого крижі болять, той кладе ся у церкві на землю, аби в часі великого входу переступив єго сьвященик. (В. Шухевич).

СЬМІЛИЙ, ого, ч. Сміливий. Хоробрий.
Ходім, хлопці, воювати в загін до “Лопати”,
Бо “Лопата” – сьмілий вояк гуцульського роду,
Він воює за Вкраїну, за її свободу.

(Ю. Звонар).

СЬНЇДАНЄ, я, с. Сніданок. А тим часом прийшло сьнїданє, котре він їв очима вже з далеку. (М. Павлик).

СЬОРБАВКА, и, ж. Пісна перша страва. Суп з картоплі, заправлений олією та посипаний зверху зеленню.

СЬПІВАЮТЬ. Співають. Виконують пісню.

Поїде наш чоловік зі Львова до Чернівців тай не стямить ся, що він з Галичини заїхав уже в инший край, на Буковину, бо й там найде він своїх людий, що говорять єго рідною мовою, сьпівають такі самі пісні,.. (О.Барвіньский).

СЮБИНА, и, ж., сад. Садовина. Фрукти і ягоди.

Від Благовісника благовіститци людим весна. Усе мож класти у земню, нима страху, шо змерзнет, уродитци и сюбина, и городнина. (П. Шекерик-Доників).

СЯ, сеї, займ. Ця. Ся незбагненна гуцульська душа... (П. Гуралюк).

СЯ ВИВУЄ, ю, єшся. В'ється. З високої полонини димок ся вивує. (Н. Тимчук).

СЯ З'ЯВИЛА. З'явилася.

Новая й рада, новая й рада світу ся з'явила... (Брустури).

Т

ТАБАКА, и, ч. Тютюн.

ТАБЕЛКА, и, ж., зменш. до талба. Частина дараби, плоту.

Памнітаю, Черемош був май вузший, єк тепер, тиму возили дарабки на три-штири табелки, або й п'єть – хто єк умів збити. Сплави були вужчі, клали у передну талбу по 15-18 штук. (В. Дмитрюк).

ТАБ'ІВКА, и, ж. Шкіряна торбина, оздоблена орнаментом.

ТАБЛИЦЯ, і, ж. Спеціальна дощечка, для писання на ній рисіком.

«У той час до 4 класу учні писали рисіком на чорних таблицях (20 х 40 см.)...». (Я. Радиш).

ТАБОРА, и, ж. Колядницька партія.

Табори, виходічі кожда у свій кут, плєсали, випераючіси перед усим збірним народом, одна табора напротів другої. Хотіли, аби сам нарід їх осудив, пофалив, котрі табори найбуйніші. Котрі колєдники найгарніші, та котрі табори найкрасше плєшут й колєдуют. (П. Шекерик-Доників).

Т'АЙСТРА, и, ж. Торба.

У одного з пастушків знайшовся шматок кулеші в тайстрині… Він розломив на три частини й мовчки давав. (Г. Хоткевич).

ТАКІЙ, присл. Таки.

ТАЛАН, у, ч. Маєток. Майно. Іменне.

Баба клялася, що вона не наважилася на війтову відумерщину, але тільки із щирості радить йому відказати свій талан такому, що варта, аби відтак за його працю не грузили йому гріб тоті, що не варта. А гадками собі думала, що війтові смерть на бровах сидить і так само, як дякові та іншим газдам, улекшила його болу лиш на короткий час, аби міг розпрощатися з білим світом і талан передати.

Відтак прояснив ще війт панотцеві, що тих сім газдів, за якими плаче челядь, задовжилися були у Дзельмана через широку герланку, а відтак за довги запродали йому свою землю і ввесь свій талан, а собі лиш ужиток до живоття лишили. (М. Черемшина).

ТАЛБА, и, ж. Частина дараби (плоту).

А дараба – ні з місця, хоч як не силкуються керманичі. Задні талби напирають на передні. (М. Яновський).

Дарабу збивали на 12 табел, єк був сухий ліс, а єк сирий, то менше. (В. Дмитрюк).

ТАЛГ'АР, а, ч. Злодій.

ТАЛЄРЦІ, ів, мн. Досить старовинні тарелі, які переважно причіпляють під образами, або на стіні, де є вікна, як прикраси.

ТАЛІФОН, а, ч., техн. Телефон.

Він перший у селі мав мобільний таліфон. (с. Шепіт).

ТАЛІЯН, а, ч. Італієць.

ТАЛЯР, а, ч. Старовинна срібна монета, яка була в обігу в Німеччині, Чехії, Італії, а також на теренах Гуцульщини.

З мармурової шиї вибігають срібні таляри і коралі та й накривають на грудях оті рожеві пупінки винограду. (М. Черемшина)

ТАМЕЧКІ. Генде, онде там, ось там.

Та я тамечкі, ту бойчу, всю в стропу поскладав. Аби не рипалиси бирше. Їм тра' ші ни одну кулешу з'їсти, аби скакати мені в груди. (Л.-П. Стринадюк).

ТАМТОЙ, ого, займ. Той.

ТАМТОРІЧНИЙ, ого, ч. Минулорічний. Той, що був торік.

Ще далеко до запланованих тамторічних святкувань на Гуцульщині, ми одержали запрошення взяти участь в науковій конференції в м. Яремчі і також в IV-му Гуцульському фестивалі на II – Світовому конґресі гуцулів, що відбувалися в днях 13-15 – го вересня 1996 р. у м. Яремчі. (К. Домашевська).

ТАНИЙ, ого, ч. Дешевий.

ТАНШІ, их, мн. Дешевші. Менші.

– Ми й купувати від них не будемо. Як у нас будуть свої гроші, то собі спровадимо самі з міста, ще за танші гроші! (І. Франко).

ТАРКАТИЙ, ого, ч. Кольоровий.

ТАРК’АТИЙ, ого, ч. Сорокатий: ліжник, килим, коверець.

ТАРНИЦЯ, і, ж. Бокова частина сідла. Сідло.

Т’АРНИЦЯ, і, ж. Сідло.

ТАРТАК, а, ч. Лісопильна рама. Пилорама.

Колись то, еще часів панчизняних, пан граф Скарбєк побудовав у Жєб’ю фіраси (тартаки). Оден такий тартак побудовав повизше Шибеного на потоці Рабинець під Кєрничним, а другий тартак був побудований понизше в усті Ільці. (Ю. Ґулюк).

ТАРШУК, а, ж. Шкіряна торбинка.

ТАРШ’УК, а, ч., зоол. Міхур.

ТАСА, и, ж. Посудина для випікання хліба.

ТАСКАТИ, щу, щиш. Нести щось важке.

ТАСЬ-ТАСЬ-ТАСЬ, виг. Уживається для кликання качок.

ТАТАРКА, и, ж., біол. Лікарська рослина татарник колючий.

Допомагає від порушениці – опущення шлунка. (Ю. Коржук).

ТАЦА, и, ж., церк. Піднос. Таріль для пожертв.

І за кожний пункт гроші на тацу кидала.
(М. Черемшина).

ТАЦА, и, ж. Те, що й таса.

Мати замішувала у спеціальному кориті тісто на 12 хлібів (бо в нашій домашній печі містилося 12 тац), хрестила його, а зверху на тісто, яке мені нагадувало маленьку перину, приліплювала хрестик, зроблений з того ж тіста. (Я. Радиш).

ТАЧІВКА, и, ж. Дерев’яний валик, на який намотують виперану й висушену білизну й прасують з допомогою маґлівниці.

ТАШКА, и, ж. Кобура. Портфель.

Вихопив ліворвер із ташкє тай намірився до лежачої жінки. Держачи цю смертельну трагедію ще як на волосочку – живою.
(П. Плитка-Горицвіт).

ТЕАТЕР, тру, ч. Театр. Перший гуцульський театер.

…бо в него від самого почєтку зродиласи думка в голові створити з цего гуртка аматорів «Гуцулский театер», з иким міг би він об’їхати цілу Галичину, а єк би добре пішло, то инчі австрійскі краї. (П. Шекерик-Доників).

ТЕКУЧЬИНЕЦ, нця, ч, етногр. Текучанець.

ТЕЛЕФОНІЧНІ, их, мн. Телефонні: апарати, розмови, станції…

Почалися телефонічні розмови, листування, пошуки бракуючих матеріялів (в тому проєктів обгортки та вінєток тощо). Відбулися поїздки членів Тов. «Черемош» пп Є. Сороханюків, Д. Федорійчука та голови М. Луців до Нью Йорку. (У. Старосольська).

ТЕЛЄ, я, с., зоол. Теля.

Аби добре мочі доїти віўці тай корови, то треба це знати єк робити. Найліпшим доєрем є телєтко, тимунь й ми стараймоси їх наслідувати – переймаймо из них. (К. г., 1935).

ТЕЛЄФОН, а, ч., техн. Телефонний апарат, як вид дротового зв’язку.

ТЕЛЄФОНІСТ, а, ч., техн. Спеціаліст, що обслуговує засоби зв’язку.

ТЕЛЄФОНОҐРАМА, и, ж. Телефонограма.

Староста, як дістав подібного змісту телєфонограму від війта Жєбівского… (Ю. Ґулюк).

ТЕЛИНКА, ТИЛЄНКА, ТИЛИНКА, и, ж., муз. Коротка трубка довжиною до 80 см. без дірок.

Виготовляють зі свіжої кори верби, бузини, ліщини. Пищик закладений денцем.
(П. Біленчук).

ТЕЛІЗ, а, ч. Пастка для сарни.

ТЕЛІТКО, а, с., зоол. Телятко.

Але тут же мій батько змінив гнів на милість: «Маленька, то ти телітко прийшла суда родити. Славку, йди суда. Маїмо дуже файну тиличку…» (Я. Радиш).

ТЕЛЬИ, ти, с., зоол. Теля.

Цеї ниділі ми купили файне тельи. (Мишин).

ТЕЛЬИТКО, тка, с., зоол. Телятко.

… добре, шо доста є молока і тельитку та й внучечці. (Ворохта).

ТЕМНА ПОСТІЛЬ, ої і, ж., згр. Могила. Труна.

Покладу тя в темну постіль, меш лежати довго. (Н. Тимчук).

ТЕМРЄЧ, і, ж. Темрява. Сутінь.

ТЕМРЙИЧ, і, ж. Темно. Темнота. Те саме, що й темрєч.

ТЕНЬҐИЙ, ого, ч. Великий. Громіздкий.

… то одного заранку й без сардака, лиш из теньґим буком у руках набіг на тот шиньк.
(П. Шекерик-Доників).

ТЕНЬҐО. Сильно.

Грицько теньґо любив дідуся Петра. (Берегомет).

ТЕНЬКУВАТИ, ую, уєш. Обновлювати, підмазувати призьбу або долівку.

ТЕПЕРКА, присл. Зараз. Сьогодні. Тепер.

Теперка чоловік несе півлітру горівки, а жінка йкогос вина, або струцинь, або торт. Дехто дає ґаздам гроші на приніс. Тий це ліпше, йак у місті, шо несут величезні букети косиць, купу гроший на то віддают, а потому через два – три дни вікідают. (М. Лесюк).

ТЕПЕРКИ. Тепер. Те, що й тетерка.

А теперки не дорого, лиш міліон марок… (І. Пелипейко).

ТЕРК'ІЛА, и, ж. Бесаги з лудиньим, а також речі, що необхідні на полонині: кітли, бербениці, посуд й інше.

ТЕРЛИЦЯ, і, ж. Одне із давніх саморобних прилад, необхідних для тіпання конопель і льону на волокно. До цих знарядь праці ще належать: гребінь, дергівка, куделя (кужівка), веретено, мотовило, снувалка (снувавка), юрчик, маґлівниця, тачівка. (М. Сорич).

ТЕРМІН, у, ч. Час науки в ремеслі, звичайно тягнувся три роки. (І. Франко).

ТЕР, у, ч., бот. Терен колючий з сімейства розоцвітних. Широко використовується у народній медицині, як потогінний і жарознижуючий засіб. Настої і відвари з листя і квітів уживають при запаленні слизових оболонок…

ТЕРТИЦЯ, і, ж. Дошка. Вона може бути різної товщини: півцалівка, цалівка і т. д.

…двері з грубих тертиц… (К. г., 1935).

ТЕРТІЛА, и, ж. Те, що й теркіла – спорядження, приготовлене для лісоруба чи пастуха, що йде в бутин або на полонину, а також повна торба чи повні бесаги, якими перевозять вантажі верхи на конях.

ТЕРХ, а, ч. Вантаж, який доставляють верхи кіньми.

Из-за гори – изношував він терьхами на конях мідь, яку купував у венгерській Боршо – Бани и приносив її у свої рідні Брустури. (Н. Околович).

Коні обладовані терхами (бербениці тощо). Фото американської туристки Д. Госмер. 1936 р. (І. Сеньків).

ТЕРХАЧ, а, ч. Людина, що перевозить терхи верхи кіньми.

ТЕРЬХ, а, ч. Те саме, що й терх.

… коли несе терьх, та на спочивалі знимає, аби мало попас кінь без терьху. (Росішка).

ТЕСЛИЧЄТИ, чу, чиш. Теслювати. Виконувати теслярські роботи.

ТЕСТІ, ів, мн. Свати. Ті, що однаке ім'я.

Тесті, моя Марічка ще не були в нашій хаті. Мої батьки дуже раді, приготувалися до зустрічі дорогих гостей. (Усть-Путила).

ТЕТА, и, ж. Сестра тата, мами. Кіта. Тітка.

Меш видіти, там на полонині на тій землечці ші хтос' з твоїх побудує хату, тай ме' жити собі там, єк пан, пророкала тета Катерина. (Л.-П. Стринадюк).

Завдяки хрущовській відлизі, моїй мамі та теті Марії вдалося успішно закінчити школу. (Я. Радиш).

ТЕЧКА, ТЕЧЬКА, и, ж. Портфель.

Коли я перший – другий раз чув такі слова, то брав свою течку (так вдома називався шкільний портфель) і дивився в першу ліпшу книжку, яка попала під руки (Я. Радиш).

ТЄ. Тебе.

А чєсом то тебе відмалюєт такого, єк тє мама на світ уповіла… (О. Манчук).

ТЄЖКО. Важко. Складно. Сутужно.

«Так тєжко склалоси Петрове житє, шо ни дай Боже, нікому», – згадує 97 – річна сестра Василина, якій через тєжку операцію не довелося бути на Петруськовому похороні. Минулого року, в зимові лютневі дні минуло 35 років з дня смерті цієї обдарованої людини. Похований Петро Венгрин десь у центрі Верховинського цвинтаря. (В. Сінітович).

ТЄЖШИ. Важче. Тяжко. Складніше.

Набагато тєжши було везти дарабу з горіща, бо треба було пройти флудер у Маріїній гаті. Коли збивали велику дарабу, зачінали з другої талби і за нев робили бокові попружки, аби не закочувало криси талби. (В. Дмитрюк).

ТЄКЛО. Впало на гадку. Прийшла думка.

ТЄКНЕСИ. Гикнеться.

Най си тєкне – най щезає. Нехай на цьому й скінчиться. (Г. Кутащук).

ТЄМА, и, ж. Пам'ять.

ТЄМИТИ, м'ю, иш. Пам'ятати. Не забувати.

Мусимо тємити тото, шо вимнє то лише таршук на молоко из икого лишень витискаємо молоко, але є тото залоза, у икій творитси молоко під чєс доїня и тимунь чім ліпше будемо доїти, тим бірше будемо мати молока, и тим бірше уно буде ліпше. (К. г., 1935).

ТЄМУВАТИ, ую, уєш. Пам'ятати. Зберігати в пам'яті.

Але я тобі – ни бійси. Ти мене меш довго тємувати, їла бис 'ї штуку нисолену. (О. Манчук).

ТЄШШЄ, ого, с. Важче. Тяжче.

– Ий, панечко, можете відвикнути, ану попробуйте. То тєшшє один день ни їсти, а решта днів ані трохє ни навкєм'ютси. А кілько вже маєтку прибуде, це вже буде аж дивне! (П. Плитка-Горицвіт)

ТИБІЛЬ, бля, ч., буд. Тибель. Дерев'яний шип, яким скріплюють дерев'яні конструкції.

У зрубі круглєк клав у «вугли», кожне дерево свердлив і бив тиблі. (В. Дмитрюк).

ТИЛИЧКА, и, ж., зоол. Теличка.

«Маленька, … Маїмо дуже файну тиличку… Траба буде її нести до стаї…»

… Була вже тепла місячна ніч. Я підганяв корову, а батько, щось під ніс посвистуючи, на плечі ніс маленьке, біле із жовтими «латками»… (Я. Радиш).

ТИЛІГРАМА, и, ж. Телеграма.

Мене дали на рознос тиліграм. А тих тиліграмив – за годину отакі купи.

(В. Шкурган).

ТИМУНЬ, спол. Тому. Тому й. Тому що.

Тимунь єго роботу, а головно ретізі и до сегодне люди називают «опришківськими ретізями». (Н. Околович).

… тимунь шо вни були послані до влади людьми. (Г. к., 2013).

ТИПЕР. Тепер. Зараз же. Уже таки.

…камера, котра знимала весільне кіно, типер знимала берда тай телєта, але вкриті мольфами нистримного данцу, ніхто ни міг кєнутиси, аби закликати людину сфотографувати це чюдо. (В. Зеленчук).

ТИПЕРІШНІ. Теперішні: обряди, часи.

ТИТИНЬ, ю, ч., бот. Тютюн. Те, що й табака.

Зараз буду просити Рєбого титиню.

(Г. Хоткевич).

ТІВАТИ, аю, аєш. Ворушити, розбивати.

Єк си у ні робит, то варко грому і тучі. Але єк є пологи, то люде тівают поліг, навіть толоки роб'єт на кішню. (П. Шекерик-Доників)

ТІВНА, ої, ж., зоол. Те саме, що й ківна. Тварина, що виношує у собі плід.

Шукали ми з татом того разу досить довго «високо тівну» (мала незабаром мати теля) корову… Нарешті знайшли: вона паслася в густій високій траві. (Я . Радиш).

ТІВНІНЄ, я, с., зоол. Парування, запліднення худоби.

ТІГУЛЬКА, и, ж. Те саме, що й ключка. Цвяхотяг.

ТІЛЄНКА, и, ж. Сопілка з молодої вербової кори, зроблена весною під час пульсування соків.

Тілєнка – одне ціле, наскрізь виднюче, з одного боку губи тулять, дують…, а в другім кінці вказівним пальцем, то затикають, то розтикають наскрізьну дирку в допомозі на вивідну мелодію. (П. Плитка-Горицвіт).

ТІЛКО. Тільки.

Та додому си забрали Усі, щодо лаби, Тілко два чи три пьиниці Спали попід граби.

(Д. Коренюк).

ТІПЕР. Зараз. Тепер.

…а тіпер можу розказати про Гуцулский музей. (І. Зеленчук).

ТІСАР, а, ч. Цісар.

ТІСКА, и, ж., анат. Коса дівчини або жінки.

ТІСТОЧЬКЄ, ьок, мн., анат. Кістки. Кості.

Дохторі були розумні, тай, дбали про людий. Позліп'ювали 'ми тоти тісточькє потерті, так, шо у лекпідах побув сми гаразденько. Єк уже прийшов у себе, то на думку сплунула рідна моя Буковина… (П. Плитка-Горицвіт).

ТЇТІН, ТІТІН (Ь) у, ч., бот. Те ж, що й титинь. Тютюн.

Піду ж я, гадаю собі, може хто даст хоть тїтюну в люльку… (М. Павлик).

Тітінь маєт у собі богато трійла, єке називаєтси нікотина. (К. г., 1935).

Ни раз она казала: «Ану, діточки, набийте мені люлечку тітінцем». Ми брали тітінь із карабушечки тай набивали люльку.

(І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

ТІТІНАР (Ь), я, ч. Людина, яка пов'язана з вирощуванням і збутом технічної культури – тютюну. Тютюновод.

… шо я помогав ловити тітінарів тай шукав у людий конробанту. (П. Шекерик-Доників).

ТІЧІТСИ. Парування вовків.

Дідо Иванчік навіть пидпантрував мент, єк почєли тічітиси вовки… (Ільці).

ТІЧКА, и, ж. Передня чи задня частина воза. В інших селах у возах передня і задня тічка були з'єднані через розвору. А тому вози були довшими і не трясло. (М. Скавуляк).

ТІШН(Я)ЬИ, і, ж. Косовиця. Сінокіс.

Буває, шо сфодографую когос на тішньи, ци на инчій роботі, тьий даю їм готові фодографії… (Б. Радиш-Маринюк)

ТОБІВКА, и, ж. Те саме, що й таб'івка, торба для носіння через плече. Ташка.

Потихоньки витєгла спєчьому Дмитрашеви з-пид зголів из тобівки своєї посестри заплітки, узєла їх из собов, а на їх місце запхала йиму у тобівку кінский фіст…

(П. Шекерик-Доників).

ТОВАРИСТВО «ГУЦУЛЬЩИНА», а а., с. Новітня національно-патріотична організація із січовими традиціями, створена у Верховині 13 лютого 1990 року. Тепер осередки Всеукраїнського товариства «Гуцуль-

щина» діють у Києві, Львові, Івано – Франківську, Глибоцькому районі Чернівецької області, в усіх районах і містах Гуцульщини... (Д. Стефлюк).

ТОВТИ, ів, мн. Вірменські купці, котрі скуповували в горєн вівці.

Товти деколи все сполокували на єрмарку у Кутах. (Д. Стефлюк).

ТОГДИ, присл. Тоді. Тогди в Бистрици була руска погранична застава. (І. Зеленчук).

Тогди хіба ти за жінку би був, а уна за чьоловіка. Боїшси чєхнути, а кашлаєш хіба у плат. Тогди ти такий міціцький, єк воробец. (О. Манчук).

ТОГИТ, ТОГІД. Минулого року. Минулоріч.

ТОГІДНИЙ, ого. Минулорічний.

ТОГІДЬ, присл. Того року. Минулого року.

Отаке сі в нашім селі тогідь колотило,
То коби сі сего року знов не повторило.
(М. Савчук).

ТОКАРНЕЦЦА, і, ж. Ручна токарня. Точів на ручьній токарнецци пид стелинов мискм, ракви. (П. Шекерик-Доників).

ТОКАРНЄ, і, ж. Токарний верстат по дереву.

ТОЛІ, і, ж., буд. Руберойд.

ТОЛОКА, и, ж. Спільна праця, яка закінчується забавою. ...намоталося тих байок про Дмитра, що, коли одного разу Гриць побачив його під час якоїсь толоки... (С. Вінценз).

ТОЛО́КА, и, ж. Поле, призначене для випасання громадської худоби. Пасовисько. … маму інколи кортіло до лісу. І вона йшла. Любила сама. Недалеко. До найближчого лісочку. У нашу толоку. Навіть з вікна було видно її на галявині – старанно оглядала кожен кущик. (Л.-П. Стринадюк).

ТОПАНКИ, ок, мн. Черевики.

ТОПЕЛ(Ь)НИК, а, ч. Утопленик. Потопленєк. Дранкаве то, шо руб руба си ни держит, а такий білий, єк потопленєк. (О. Манчук).

ТОПИТИ, топ'ю, топиш. Затоплювати, накладати ватру в грубці чи печі.

— Топили, там була піч, але в кінци барака, а в другім кінци було студено. То такі довгі баракі були, нас там поверх сто жило. Та вкривалисі бушлатами, куфайками, тий так жили. (М. Лесюк).

ТОПКА, и, ж. Міра об'єму кухонної солі, отриманої із соровиці, що дорівнює одній склянці, перевернутій уверх дном, у застиглому стані (без склянки). (М. Негрич).

Під час польської і німецької окупації варіння солі, її продаж або обмін на зерно були основним засобом для існування багатьох бідних жителів Текучі, Лючі, Уторопів та інших гірських сіл, які, ходячи селами, міняли розсипну сіль та «топки» (спресована і засушена сіль, що мала форму склянки)… (М. Сорич).

ТОПОРИШІ, а, с. Держак сокири. Найкрашшим матеріялом на топориші є чітвертини колотого євіра або граба. (Д. Стефлюк)

ТОРБЕЙ, я, ч., образл. Той, хто жебракує, ходить з торбами. – За тото, шо-с ми домівку вигодувала, то я ті псєнков на тот світ виріжею, то так ти у торбеїв заробиласи! (М. Черемшина).

ТОРБИ, ів, ж., анат., образл. Обвислі жіночі груди. Перестарілі жінки.

ТОРГАТИСЯ, юся, єшся. Вириватися.

ТОТИ. Ті.

… люде злагідні і шшірі, независливі, єк тоти Рахмани… (Г. к., 2010).

ТОТО, того. Те.

Але наша молодчя верства ни турала на тото… (П. Шекерик-Доників).

ТОЯ, ї, ж., бот. Синя квітка, якій приписують чарівні властивості.

ТРАБА. Конче. Необхідно. Потрібно. Те, що тре. Варто би. – Ой, траба буде з Маруськов ші добре покмітити. Шо тут скажеш?.. – подумки всю надію відкладаючи на дочку. (В. Шкурган).

Прото, нас гнобили, бо України кождому траба. (Л. Зузяк).

Не траба мні тепер на світі, бігме, не траба: аді, киньте ми грани межи очі! (М. Черемшина).

ТРАВОВИЙ, ого, ч., бот. Трав'яний (коли йдеться про колір).

ТРАВОЗНАЙ, ая, ч. Людина, яка розуміється на лікарських рослинах та застосовує їх у народній медицині. Бистрецький знахар і травознай Іван Кікінчук добре знав латинські назви, у своїй практиці послуговувався книгами з фітотерапії, які були видані не лише в Україні, а також у Хорватії та Польщі. («В. в.», 2015).

ТРАК, у, ч. Те саме, що й: пилина, пилині, трат, трачина, трачині, трачєнка.

— Синку, – каже мама йдучи на автостанцію, – абис дав коровці шось пити і підстелив траку. (Стопчатів)

ТРАН, у, ч., зоол. Риб'ячий жир.

Тран добре пити малим дітем. (Бабин).

ТРАП'АШ, а, ж. Стежка, втоптана вівцями.

ТРАПУНОК, нка, ч. Випадок. Нещастя. Горе. Й тяжко оплакуємо ми, гуцули, відхід від нас людини на той світ, глибоко переживаємо втрату діда, баби, когось з родини: не дай Господку любий та добрий, дєдю, маму, сестру, брата. То ходимо тогди страшно смутні, збановані й сплакані, й лиця на нас нема, й на очі нікого не видимо. Але й в таких тяжких трапунках не забуваємо, що Господь милосердний всім керує, що на те була воля Божа: забрати до себе когось з наших рідних, де йому, покійничку, буде таки ліпше, де вже його нічого не буде гризти, де хоч трохи буде мати супокою від тяжкої праці, куди й ми зрешти за ним не забаримося.

(Л.-П. Стринадюк).

ТРАТ, а, ч. Тирса – дрібні відходи, що утворюються при розпилюванні деревини.

… пила свистить, врізається у свіжий луб кори. З-під неї трат струмком біжить.

(В. Петрованчук).

ТРАТИТИ, чу, тиш. Збиткувати. Знущатися. Нищити.

ТРАТОВАР, а, ч. Тротуар.

У нашому силі почєли прокладати тратовари, та лишеньки в центро. (Річка).

ТРАТУВАТИ, ую, уєш. Нищити, топтати ногами ярину, отаву…

ТРАФ'ЄЇТСИ. Відбувається. Діється. Проходить. Стається. І мокрєчий ти чи мокрецкий, що хоч бери й холош викручуй – то все це пусте, бигме, тац, ші й ни таке траф'єїтси з людинув у житті.

(Л.-П. Стринадюк).

ТРАФИЛОСЯ. Сталося.

Й що би не трафилося: худібка стратилася, буря й гради побили садовину, громи вдарили в нову стайню й спалили разом з сіном, людинка йшла тай лиш спочила тихо на перелазі на віки – то так мало бути, на те Божа воля й Божа сила. (Л.-П. Стринадюк).

ТРАЦКА ПИЛА, ої и, ж. Пила для поздовжнього розпилювання ковбків вручну.

ТРАЦКИЙ, ого, ч., етногр. Трачанин – житель с. Трач, що на Косівщині.

ТРА'ШІ. Потрібно. Треба. Треба ще.

Їм тра'ші ни одну кулешу з'їсти, аби скакати мені в груди. (Л.-П. Стринадюк).

ТРЕ. Треба. Потрібно.

Тобі, донечко,тре змалечку сі вчити кухарити. (Яблунів).

ТРЕБА, и, ж., церк. Релігійні обряди: вінчання, панахида, хрестини, що проводить на замовлення настоятель конкретної парафії.

ТРЕМБІТА, ТРИМБІТА, и, ж., муз. Народний духовий музичний інструмент у вигляді дерев'яної труби довжиною до 3 м. Його чути за 10 км.

Від 15 червня розпочинали хід на полонину і то ладували пістолєта і стріляли на порядку через цілу дорогу, і на полонині через звіри у тримбіти грали. (Ю. Ґулюк).

«… Це стародавній подарунок минулих гірських людей своїм нащадкам, се єдина лучність поколінь. На сій трембіті в сих горах грали тисячу літ тому». (Г. Хоткевич).

ТРЕМБІТАЧЬ, ТРИМБІТАШ, а, ч., муз. Трембітар. … а Гаврило и бубніст, тай, трембітачь ни єкіж – будь?

(П. Плитка-Горицвіт).

Тримбіташ играєт в тримбіту, єк колєдники приходєт тай єк видходєт вид хати…

(П. Шекерик-Доників).

ТРЕПЕТИНА, и, мн., бот. Молодий осиковий ліс.

ТРЕПІТНИК, а, ч., бот. Підберезовик. Бабка темна. Росте переважно в березових і мішаних лісах.

ТРЕПІЦКАТИСИ, аюси, аєшси. Дриґати. Смикатися. Юрґатися.

ТРЕТИНИ, ин, мн. Поминання покійної людини третього дня після похорону.

ТРЕТІЙ СВІТ, ього у, ч. Це світ християнства та християнської філософії, як дії. Наша доба в сучасному історичному процесі постає як два світи. Один – світ обману, другий – світ розгубленості. Причиною такого становища в сучасному світі є ніщо інше, як те, що, з одного боку, є діючий обман філософської ідеології як дії, за винятком кабінетного філософствування, дієве місце якого зайняла технологія і технократія. Ці два світи, маючи в своїх руках владу, виключили з арени історичного процесу третій світ – світ християнства та християнську філософію як дію. І хоч діалектичний матеріалізм і західний сайєнтизм думають, що вони вже остаточно ліквідували Бога і християнство, однак їх дуже непокоїть, як вони кажуть, «хвиля відродження середньовікового релігійного забобонства». Тому вони вживають всіх заходів модерної пропаганди для того, щоб дискредитувати християнство. (В. Соколюк).

ТРЕФНА, ої, ж. У євреїв недозволена їжа. У юдеїв вся їжа поділялася на кошерну (дозволену) і трефну (заборонену).

(І. Пелипейко).

ТРИБУЛЬКА, и, ж., бот. Городня культура цибулинних. Трибулька подібна до цибулі, лиш є лагіднійша і маєт делікатнійшій смак. Вона надаєт си дуже добре на закриш-

ку до всєких инчих ярин єк селєри, брукви, ріпи, гарбуза, калярепи і т.д. бо надает їм ліпший смак. Трибульку дуже легко в городі управєти. (К. г., 1935).

ТРИВАТИ, аю, аєш. Бути здоровим. Довго жити.

ТРИДУШІ, уш, мн. Дитяча хвороба.

ТРІВОГА, и, ж. Тривога – певний сигнал, котрий сповіщує про загрозу, небезпеку.

Час до часу малисьмо «трівогу» (алярми), щоби набирали вправи.

Нараз пронеслася чутка, що польські леґіонери дістали вже приказ відходити. Нас огорнув сум. Деякі стали вже нарікати, мовляв: «То що, ми гірші від других? Не можемо хоч разом іти? Вони йдуть, а ми маємо вдома сидіти?»... (Р. Коваль).

ТРІЄ, трьох, мн. Три.

Тріє царі несуть дари
До Вифлиєм – міста,
Де Діва Пречиста
Сина повила. (П. Корнеюк).

ТРІЙ, ї, ж. Отрута.

ТРІЛО, а, с. Отрута. Трутина.

А єкби єкий з Вас хотів шє й після мого письма держєти флєшку горівки, то най собі каже вімалювати таку голову труп'єчю, шо її пишут у аптиках на тих флєшках, шо у них тримают тріло. (А. Шептицький).

ТРІМНІСТЬ, ності, ж. Дбайливість. Працьовитість.

ТРІСТИСИ, уси, ешси. Трястися. Підскакувати, хитатися при їзді поганою дорогою чи сидячи на твердих сидіннях.

ТРІСУНКА, и, ж. Прикраса на чоловічому головному уборі з пір'я чи саморобних квітів. Трєсунка.

Петро Венгрин був справжнім патріотом Гуцульщини та прихильником незалежності України. Дуже любив гуцульську вберю: старавси мати дуже добірне вбранє, майже ні в кого в ті часи не було такого, з усєкими трєсунками, бартками і пістолями. На роботу міг собі дозволити прийти у синьому піджаку і жовтій сорочці. (В. Сінітович).

ТРІШНЬИК, а, ч. Сухий хмиз.

ТРІШШЮТ. Тріскають. Тріщать. ... шо коли Бог дає, то й в шпарах повно, а єк бере, то и суфіти трішшют. (П. Плитка-Горицвіт).

ТРЬОПАК, а, ч. Народний танець, притаманний Гуцульщині.

ТРЬОПАЧОК, чка, ч. Танець з частим притупцюванням у русі. ...чім раз бірше трьопачків, чім раз менше ми виділи, шо наоколо нас у хаті сидє люде. (В. Зеленчук).

ТРЮХЛЯ, і, ж., зоол. Індичка. Те ж саме, що й пулькачка – самка пулькача.

ТУЗЕМНЕ, ого, с. Земне. На землі. Тут на землі. Зачну своє письмо до Вас від бесіди про Ваше здоровлє туземне і про Ваше добро дочасне... (А. Шептицький).

ТУЙ. Гезде. Онде. Тут.

ТУЛУК, а, с., зоол. Ведмежа. Ведмежатко. А он там на плаю перед ним медведиця з медведятем, тулуком. Пропав Жєбунька! Звичайно, ведмідь не кидається на людей, якщо його не зачіпати, але ведмедиця зі страху за своє мале не знає «жарту» – кидається на чоловіка й убиває його. (М. Ломацький).

ТУЛЬКА, и, ж. Тюлька – дрібна морська риба родини оселедцевих.

ТУЛЯТИСЯ, юся, єшся. Доторкатися. Торкатись чогось. Чіплятися за щось.

ТУ-О. Тут. Ось тут. Гезде.

— Теперка будемо лігати. Ти під скіну лєгай, а я ту-о. Бо мені вставати. (Г.Хоткевич).

ТУПАК, а, ч., образл. Розумово відсталий чоловік.

ТУПИЦЯ, ТУПІЦА, і,ж. Дуже тупа ручна пила (ножівка), сапа,сокира.

ТУРІСТ, а, ч. Турист. Літник.

К'имлю –назбираємо яфин, идут турісти, ж'елуютси, шо си зморили... (І. Жеґуц).

ТУРЛАШ, а, ч., стих. Затяжна злива. Затор на річці. Та як у нас теперь правл'е, та ще май великий турлаш може бути – такий, шо змете гет сес Рахів! Бо Бог с'е осердит и зишле ще майбілший турлаш, знесе все на долини, отуди – в Чорне море! (І. Жеґуц).

ТУРЛАШ, а, ч. Купа ковбків, утворена внаслідок пошкодження дараби при її сплаві. Те, що й заторна річці, льодохід.

Повінь як має бути. Вже летимо ми на грегітні шпиці – на варівке місце. Ще я добре не поглянув, а наперед нас вже турлаш ковбків. Ударила наша дараба у той турлаш та й здудурилася. Тарах – ей падочку ж мій нещасливий – дараба здіймилася вгору сторцом, а мене вергла у воду у той клекіт. (М. Черемшина).

ТУРЛИҐАТИ, аю, аєш. Смоктати, ссати: дійок, пипку, цицьку.

ТУРМА, и, ж., зоол. Отара овець.

ТУРНУТИ, у, еш. Звільнити з роботи. Переобрати. Усунути із займаної посади.

ТУРОК, рка, ч., образл. Недоумкувата людина. Бездара.

ТУРТУБИ, ів, мн. Старі вживані манатки, речі.

ТУРШ, а, ч., бот. Деревце із зрубаною верхівкою.

ТУРШЄК, а, ч., зоол. Домашня тварина, яка попри належний догляд, не набирає ваги, квола.

ТУСК, у, ч. Жаль. Смуток. Туга.

ТУТЕЧКІ. Тут. Тутеньки. Тутка.

— Але так любимо у вас бувати. Ніде так си не набудемо, єк тутечкі.

— Дай Боже гаразд вашій хаті, шєстя, здоров'їчка. (Л.-П. Стринадюк).

ТУТКА, присл. Тут.

ТУТКА-ВО, присл. Ось тут.

ТУТКИ, присл. Те саме, що тутка, туткаво. Ми тутки їли, ми тутки пили, Ой аби вам си бджоли роїли… (Л. Королюк).

ТУЧА, і, ж. Раптова злива з вітром і градом у супроводженні грому. Єк си у ні робит, то варко грому і тучі. (П. Шекерик-Доників).

ТХАКІ. Додому. До хати. Тхакі, здебиршего, везли збіжі, ґрис, муку, цукор, сіль и инчу потріб. (Ю. Бурчак).

Т'ХАТІ. ТХАТІ. Додому. На насиджені місця. У свою хату.

– Сьогодні ні ти, ні я додому не підемо. Спимо тут, – сказав удавано твердо. Ні, я – т'хаті, ти собі спи… (М. Влад).

– Пишов т'хаті, позбирав усі старі куфайки, руб'ї – всьо, шо назбиралоси за роки. (Я. Поп'юк).

– Бісиці кажу: страшно вродливі дівчєта, шо спереду були дуже файні, в личко біленькі, а ззаду за ними кишки си возили. То такі відьми були, шо хлопців молодих збивали з дороги: леґіні довго лісами блудили, аді йшли за тов пишнув дівкув, ика зваблювала хлопа тай страчувала, уже тхаті біда си ни вертав. (Л.-П. Стринадюк).

ТЬИ. Ти.

Мой тьи, хлопчі, ни ломи сучє на єблінці. (Петраші).

ТЬИЖИР, а, ч. Тягар. Велика западь.

Смеречє посумніло, повгиналося пид тьижирем зими… (П. Шекерик-Доників).

ТЬИМОЙ. Тому. Тому й. Тому так.

ТЬФУ, ТЬФУ, ТЬФУ, виг. Уживається аби когось, щось не наврочити.

Обзерают дитину, все приговорюючі: «Тьфу, тьфу, нівроку. Цур на лихі очі. Пек му та осина, вид поганих очій. Файна дитина, лиш най Бог даст вам…» (П. Шекерик – Доників).

ТЮШКА, и, ж. Те саме, що кушка для бруса.

ТЮ-ТЮ-ТЮ, виг. Вживається при кликанні курей.

ТЯ, займ. Тебе.

Чімус тя ни було цеї неділі на вечерниці. (Д. Стефлюк).

ТЯТИ, тну, тнеш. Рубати (молоді дерева, чагарник). Іду ялинка тяти, треба щось під Новий рік заробити. (М. Матіїв).

У

УБАГНУТИ, у, еш. Щось вигадати, надумати, примудрувати.

УБЕЗПЕЧИЛО. Забезпечило схоронність, запобігло руйнації. Вдале будівництво кляузи убезпечило її від руйнування в часі катастрофічної повені 29 – 30 серпня 1927 р. (І. Зеленчук).

УБЕРА (Я), УБИРЯ, і, ж. Вбрання. Одяг. Убрання. Ноша. Лудинє.

… ану подивімсии и тото ни дастци заперечіти, шо де найкрасшя є убиря в народі, там найбірше приїхує прихожих людий (туристів).

А гуцули ни убераютци від них гірше. А може навіть ишє й крашше, шумішше, може гуцулска убиря так гойно прикрашена є ишє цікавішшов від їх. Тимунь ни можна її паськудити. Ни можна казити міскими додатками цілости гуцулскої ноші, бо це нисласний народний гріх. Це посміховиско из ноші й самих себе. (А. Оссендовский).

А уберя на нім така,
Що аж улискає.
У сардачку червоному,
А шнури шовкові.
Сухозолоть, дармовина,
Що нема такої. (Путила).

Єк би ни було опришків, то й нас Гуцулів таких би ни було, єк ми є сегодне. Від них маємо всі звичеї. Від них нашя убиря – ношя. Від них усі співанки, музика, від них данці. Від них походит уся премудра мода, то є усі винаходи. (А. Оссендовский).

УБЕРАЮТЦИ. Вбираються. Одягаються. А гуцули ни убераютци від них гірше. А може навіть ишє й крашше… (А. Оссендовский).

УБЕРИ-ХАТА, и и, ж., зоол., Карпатська вівця. Гуцули здавна утримують від овечок шерсть, м'ясо, шкуру, молоко и продукти, рятуються з їх допомогою від багатьох недуг. Тож не дивно, що лагідно називають цих тварин «убери – хата». (М. Мазур).

УБЕРІЯ, ї, ж. Вбрання. Лудинє.

УБОЛІЧЄСИ, юси, єшси. Вдягнутися. Одягнутися.

Я аментом уболічюси тий ідемо в губи, бо є уже підсадки. (Косів).

УБРАНЄ, я, с. Вбрання. Одяг.

Отже передоўсім прикладати чистий покій з конечними до него річями: ліжко, стіл, пару крісел, шафу або вішак на убранє також начинє до миття.

Убранє повинно бути зложене ў порєдку, прикрите полотном, або у шафі, аби спуза ни припадала и би го ни нишшіла. (К. г., 1935).

УВАЖЄТИ, ю, єш. Вважати. Уважати. Пильнувати. Бути уважним.

Уважєй: єк до полуденку засідаєш, хрестиси тай молиси, а ні – то хоть перехрестиси. Чому? Га, аби з Богом це ґіло зробити. Бо хоть таке ґіло і мале і пусте, то усе ліпше таке ґіло з Богом зачьинати, єк без Бога.

(А. Шептицький).

УВ'ЄЛИЙ (ў/йели ї), ого, ч. Кволий. Млявий. Старий гуцул каже, шо такий ув'єлий, а то признак на негоду.

(П. Біленчук).

УВИХАТИСИ, аюси, аєшси. Вправно виконувати роботу. Поратися. Мене навіть не її завзяття дивує, коли вона «увихаїси» своїм любимим інструментом – плоскорізом, бо ми вихідці з села і робота на городі для нас – справа звична, мене просто захоплює її любов до дерев і рослин. (Я. Радиш).

УВИХАТЬИСИ, аюси, аєшси. Робити роботу поквапно, швидко.

УВОДНО. Завжди. Повсякчас. Постійно. Уводно тікала від хати до сусідів, коли ми різали поросі. (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

УГА, ої ої ї, ж., військ. Українська Галицька Армія. Дорогою в Жаб'ю ішли Семен Ветощук Гульків та Іван Максим'юк Данилів. Оба вони служили в УГА.

(П. Шекерик-Доників).

УГОРЩІНА, и, ж., геогр. Угорщина.

…перевів Віцента із жынков та дітми почерез Чорногору в Угорщіну. (І. Зеленчук).

УГРИ, ів, мн. Угорці.

УДАВАТИСИ, юси, єшси. Вподобатися. Сподобатися. Кинутися в очі.

УДАЄТЦИ. Подобається.

«Лукинови відив удаєтци робота…».

(Н. Околович).

УДАЛОБИ СИ. Вдалося б. Сподобалося.

Кільком леґіням скорше ўдалоби си переконати ґаздіў и склонити їх до спільної праці… (К. г., 1935).

УДАТНИЙ, ого, ч. Той, що вправно орудує будь – яким інструментом.

А гуцул колись був і залишився удатним до сокири, різця, молотка й рубанка.

(М. Савчук).

УДУБЕЛТ. У два рази. Подвійно.

Кум думав, шо купит тано цімент, а заплатив за вишшу його марку удубелт. (Путила).

УДУШЕНЄ, я, с., мед. Задушення у наслідок різних причин.

УЗБРОЄНІ, их, мн., військ. Озброєні.

Поляки узброєні до зубів – є в них карабіни, пістолі і ручні гранати. Жадають від ґазди харчів, грозять, ба, один ще й ударив його два рази. (М. Ломацький).

УЗДРІТИ, уздрю, уздриш. Побачити. Уздрів, шо вода прибуває, і побіг до сусіда…

(Л. Зузяк).

…ми колис ші уздримоси… (І. Зеленчук).

УЙОШ, а, ч. Піджак із домотканого сукна.

УКИЙ, укого, ч. Розумний. Досвідчений. Учений.

«Розумний» по-гуцульськи – «укий». Тому й наука. Шкільничої науки не було, а уких було чимало в горах. Скільки пісень, дум, переповідок пам'ятало много людей, пам'ять народна то не розгубила: прецінь, укий народ. Спрактикований, точний у всьому: у ритмиці співу і танців, у звичаєвих обрядах, у біді, гаразді; чесний у слові, пошукач за правдою. То нащо йому вигадки такому? Видумати може один хтось, а задля чого мав би цим бавитися цілий народ? (М. Влад).

«УКРАЇНСЬКИЙ», ого, ч., бдж. Тип вулика. Як бачимо… з повишого, український вулик наставковий найкраще відповідає природним вимогам життя бджоли…

(В. Добрянський).

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ, ого у, ч., політ. Прагнення, за визначенням Провідника Організації Українських Націоналістів Степана Бандери, до консолідації цілого українського політичного життя, щоб «політичні угрупування керувалися одним основним політичним імперативом змагання за здійснення головної мети: Самостійної Соборної Української Держави і для тієї мети підпорядковували всі свої вужчі, партійні інтереси», і щоб вони йшли до цієї мети одним шляхом – шляхом національно – визвольної революції.

Якраз гуцули й були активними учасниками національно – визвольної боротьби в своєму рідному краї.

Дмитро Павличко у своєму відгуці на книжку «Брати грому» Михайла Андрусяка, каже: «Їхній націоналізм – це закоханість у

свою мову, в пісню батьків, у сяйливу історію козаччини, у твори Шевченка, віра у воскреслий день соборної, самостійної України, і – що найголовніше – людське почуття обов'язку чинити опір фашистам і більшовикам, боронити свій народ від русифікації та економічного закабалення…»

УКУТАТИСИ, аюси, аєшси. Впоратися з сезонними, особливо осінніми польовими роботами.

Здавна годитци укутатиси до Покрови (14.Х.) на городах і в садах, бо вна лакома покривати земню зимов. (Д. Стефлюк).

УЛАН, а, ч., іст. Кавалерист колишньої австрійської армії. В її батька – колишнього австрійського улана Кушмелина… (Я. Радиш).

УЛИЙ, УЛІЙ, я, ч., бдж. Вулик. Майже кожний улий заввишки 2-3 метрів.

Бачимо тут по кілька улиїв у вигляді або гуцульської хати (ч. 8), або поверхової хати (ч. 7), хат із гарними причілками (ґанками) (ч. 4,5,6), хати з двома причілками на поверсі (ч.3) та ніби церков (ч.1,2). Господар сам виконав ці улиї. Улий на 12 маток… (І. Старчук).

Гадки в Івановій голові, єк бджьоли в улию, крутилиси, а все коло мертвецкого віка. (О. Манчук).

УЛОГИ, ів, мн. Скельні сходи.

На старих світлинах, то добре видко улоги до памнітника Т. Г. Шевченку пид Сокилсков скалов у Тюдові, шо вперше в Україні і, взагалі, в світі був встановлений ші 1862 року. (Д. Стефлюк).

УМБРА, и,ч. Абажур.

УМЛІВІЧ. Вмить. На млі ока.

УМОВИНИ, ин, мн. Умови.

Урухомлено богато шкіл господарських для хлопців і дівчєт. Умовини приняття дуже легкі, даєтци стипендія так, шо за 5 – 15 зл. місєчно можна мешкати в інтернаті (бурса при школі) й скоро набути фахове знаннє. (К. г., 1935).

УМШЛИК (ЯК), а, ч. Пов'язка для компресів у домашніх умовах, що накладається на різні частини людського тіла.

УНА, її, ж. Вона. Пиймо, браті, самогонку, уна ни противна. (А. Василів).

— Уна знала, шо мала вмирати. Медичков була. Уна всьо знала. (Л.-П. Стринадюк).

УНИ, їх, мн. Вони.

УНІВЕРТЬ, і, ж. Ні на що.

Лазарь, сиротєтко, універть ни хотів слухати пораду панотця.

УНОГДИ – КА. Днями. Зовсім недавно. Нещодавно. Якось то. … тий прийшла д-хаті, тий шо, то на одні нозі не годна нічо. Уногди – ка, думаю, я собі поволенькі злізу, тий упала. (М. Лесюк).

УНУЧА, і, ж. Онуча. Тканина, якою обмотують ноги перед взуванням у чоботи.

Унучі, або панчьохи треба таки чєсто змінювати (2 рази на тиждень). (К. г., 1935).

УОРЩИНА, и, ж., геогр.. Угорщина.

УПА, ої ої ї, ж., військ. Українська Повстанська Армія. — Ми – Українська Повстанська Армія, є такі, що хочуть піти до нас?

Першим вийшов вусатий, чорночубий капітан, донеччанин, років 35 – 40. Довго потім його розпитувала Служба безпеки, а коли повірили, залучили цього досвідченого артилериста, тепер уже «Сірого», до вишколу стрільців УПА в Космачі.

Решта побратимів «Сірого», хто хотів, лишився, а хто пішов. Вступати в УПА нікого не силували. (М. Влад).

УПЕРІДЬ. Завтрашній день. Майбутнє. Прийдешнє. Наперед. На цу річь ни вистарчьит один або другий рік уперідь дивитиси. Ни оден радуєси, шо першого року на паленици буде мати файний єчьмінь, а на другий – файний овес, а ни міркує, шо буде на третий тай чєтвертий рік. (А. Шептицький).

УПІВЦІ, ів, мн., військ. Вояки УПА.

Військової справи там навчали три радянські офіцери. Один із них «Сірий» у 43 потрапив у полон до німців, а коли його з групою військових вели на розстріл, прикарпатські упівці напали на конвой і полонених визволили. (М. Влад).

УПЛІТКИ, ок, мн. Кісники з волічки для дівчаток.

УПОЛУДНЕ. В обід. Обідня перерва.

УПРЄЖ, і, с. Упряж для коней.

УПРЄЖЕНИЙ, ого, ч. Запряжений кінь до фіри.

«У ПРИЙМАКИ». При одруженні йти жити (на ґрунт багатої дружини).

П'ята донька П. Гордійчука вийшла заміж за рожнівчанина М. Погрибенника, який прийшовши «у приймаки» (на ґрунт багатої дружини), фактично став засновником роду Погрибенників у Рибному. (Я. Радиш).

УПРІТИ, ію, ієш. Спотіти. Пітніти.

Лівим рукавом сорочьки утерав піт з лиця, бо упрів, дзифаючі з долин у ґлимей. (П. Шекерик-Доників).

УРАТУВАТИ, УРЕТУВАТИ, ую, уєш. Врятувати. Зберегти. Охоронити.

… уни там покутуют за нас усіх грішних, аби уретувати світ від зла и біди. (Г. к., 2010).

УРЄД, у, ч., політ. Уряд. Коли польський урєд уздрів, шо по війні раса гуцулского коня нієчитси, заопікувавси єго гудівлев, ни рахуючіси ні з грішми, ні з трудом. И тимунь ни лиш уратовано расу гуцулского коня вид заглади, але шє й поширено тай поправлено. (П. Шекерик-Доників).

УРЄДЖУЄТЦИ. Организовуються. Створюються. Полєвлєєтци шораз бірше народних шкіл, урєджуєтци мандрівні курси господарскі, кооперативні, домашного ґаздівства і т.д. (К. г., 1935).

УРЄДНИК, а, ч. Урядовець. Держслужбовець. … то аби догодити, би котрийс з урєдників, ни дай Боже, ни пошпанувавси запамнєтати українского слова… (Г. к., 2013).

УРІД, у, ч., політ. Влада. Управа. Уряд.

Він добиваєси в урід, бо сподіваєси з него мати дохід. Єк стане радником у місцевій раді шкільній, буде від гуцулів баришів не брати… (А. Шептицький).

УРЛЙОП, у, ч. Відпустка. Оплачувана відпустка. Звільнення на певний час від виконання тих чи інших обов'язків… Котика пускают на урлйоп з арешту. І тим способом через амнестію, то Кіт заслужив, що нині дістав вирок смертельний, бо якби не той урлйоп… (Ю. Ґулюк).

УРЛЬОП, у, ч. Відпустка. Канікули.

Наш син приїхав з АТО на урльоп на два тижні. (Косів).

Навесні 1939 року в мої первої сестри було весілє, тай на то весілє, я дістав урльоп… (І. Зеленчук, Я. Зеленчук).

УРЛЬОПНИК, а, ч. Відпускник. Той, що заслужив на законний відпочинок.

УРОЖЯ, і, ж. Врожай. Урожай. Політок.

Доліскі люди, підгірєне, ворожєт, шо єк на Благовісника файна днина, то того літа будет файна урожя на усий хліб. Від Благовісника благовіститци людим весна. Усе мож класти у землю, нима страху, шо змерзнет, уродитци и сюбина, и городина. (П. Шекерик-Доників).

УРОКІ, ів, мн. Уроки. Навчальні години.

Всі урокі вчи живенько,
Хату прибери файненько,
І сама причепурисі,
В черевичкі уберисі… (Ковалівка).

УРЯДЖЕНЯ, я, с., бдж. Інвентар. Обладнання. Устаткування. Про моторові медогонки, фільтри, відстійники, помти, автомати Крандоля, машини Віда, устаткування до екстракції воску і т.п., ніхто й не чув. Є тільки цементова праса до виробу вощини, первісний медогін, димокур, простеньке ситечко до проціджування меду та яка – небудь банька чи бочілка до переховування меду. От і все «новітнє» уряджения української пасіки. (С. Величко).

УСАРИ, ів, мн. Гусари.

УСІГДИ. Завжди. Ни усігди в середу Петра. (Г. Кутащук).

УСЛІВЄ, я, с. Умова. Чистота – це перше услівє здоровя. (К.г., 1935).

УСПОСІБНЕННЯ, с. Вдача. Везіння.

УСС. Українські січові стрільці.

Фотоальбом, який побачив світ у Львові 1935 року, був підготовлений на відзначення двадцятирічного ювілею створення Українського січового стрілецтва (УСС), містить унікальні фотографії, що супроводжуються детальними науковими коментарями. Ілюстрації дають змогу ознайомитись не тільки з героїчними змаганнями УСС, але й суворими буднями борців за незалежність України. (І. Іванець, В. Софронів-Левицький).

УСТАВКА/ВУСТАВКА, и, ж. Те саме, що вуставка. Ясінський вишивальний осередок окреслюється басейном р. Чорна Тиса і охоплює такі села: Ясіня, Чорна Тиса, Лазещина, Стебний, Кваси, Сітний, Тростянець та Білин. Вишивки відзначаються виразністю орнаменту та колориту. Проте їх стилістика від села до села видозмінюється. Уставки («вуставки») цього осередку найширші з усіх, поширених на Рахівщині. (Р. Пилип).

УСТЕКЛИЙ, ого, ч., зоол. Скажений. Хворий сказом. Мисливці заўгоді знищили встеклого бродячого пса, бо той наробив шкоди в селі. (Шепіт).

УСТЄ, я, с. З'єднання двох річок. Можливо, звідси походить назва с. Устєрік.

УСТИД, у, ч. Встид. Стид. Сором.

— Нико! А чі знаєш йка ріжниця мижи легковушков «Запорожец» и грубов (вагітнов) десятикласницев? — Ниєкої. И то и друге – устид сімни. (Косів).

УСТУГВИ, устугв, мн. Ремінці (пасочки) на постолах. Постів не так убув, єк усе. Устугви ни так заложьиу на ногавиці. (А. Василів).

УСТЯ, і, с. Початок річки. Місце, де з'єднуються: притока з річкою, дві річки. Вірогідно від цього походять назви населених пунктів Усть – Путила, Устіріки. Тогди пани вибрали місце понизше устя Ільці на побудованє тартаку на ґрунті приватнім у одного старого ґазди, що називали єго Підколісник, де вже був у того діда млинок і млинівка до того млинка. (Ю. Ґулюк).

УСУВИСКО, а, с. Зарваниця. Зсув. Плавун на березі річки, обабіч гірської дороги.

УСУГА, и, ж. Плісінь. Пліснява, що з'являється зверху на квашених капусті, огірках і помідорах, не залежно чи є або нема на них гніту.

УСУС, а, ч., військ. Січовий стрілець, приналежний до тої чи іншої стрілецької частини.

...коли в цих умовинах проголосили створення самостійної Гуцульської Сотні, відразу зголосилося поверх 200 стрільців; між ними були й такі, які щойно вийшли з лічниці. До сотні вибрали 180 стрільців, переважно «стару войну» і майже самих гуцулів.

Дня 27-го жовтня 1916 р. Гуцульська Сотня від'їхала на Закарпаття.

(І. Іванець, В. Софронів-Левицький).

УТРІСКАТИСИ, аюси, аєшси. Закохатися. Сильно влюбитися. Він так утріскавси в ту дівчину, шо аж упала йму шафа на голов – надумав си женити. (Косів).

УТЬИМНІТЬИ, ію, ієш. Осліпнути. Втратити зір.

УХЛЄВАТИ, аю, аєш. Впадати з сили. Змучуватиси.

УЦІРИТИСИ, юси, ишси. Усміхнутися. Те саме, шо зашкіритиси.

УЧЄНІ, их, мн. Учені. Науковці.

А тотьи учені прибіжє, шош собі запишут у папір тьий – конец...

(Б. Радиш-Маринюк).

УЧЄРА(М). Вчора. Минулого дня.

Ой, учєра із вечера пасла Маланка два качера. (Л. Білавич).

Учєрам сі віддавала... (А. Василів).

УЧІЛИ. Вчили. Учили.

Учіли мене вчителі... (І. Зеленчук).

УЧІТЕЛЬ, я, ч. Вчитель. Учитель. Педагог. Освітянин.

Праця під управою учітеля, єго живе слово, заподані вияснення, а попри тото відповіди і запитання товаришіў, виміна думок ў товарискім гурті – все тото заохочуєт до науки... (К. г., 1935).

УЧІТИ, учу, учиш. Здобувати знання. Учити.

УЧІТИСИ, учюси, учішси. Вчитися. Навчатися. Ци будемо учітиси рано, а ци вечером, треба про одно памєтати, шоби дни і години нашої науки практикувати з таким почутєм обов'язку і так послідовно, єк зарібну працю. (К. г., 1935).

УЧЬИНИЛА. Вчинила. Подіяла певним чином. Учьинила му то на цукрі і воді, бо то чєлідьина адьи, велекьий мольфарь.

(А. Василів).

УЧЬИНИТИ, учьиню, учьиниш. Вчинити. Здійснити те, чого хтось бажає, хоче. Подіяти певним способом, чином. Домашні кєвали головами, та здвигали плечіма від дива. А, делі, кажут: «Ой, та то мольфи були недобрі, але сми встигли відвернути, дєкувати Богу за добрі люде!»

(П. Плитка-Горицвіт).

Ф

ФАВНА, и, ж., зоол. Фауна.

Говерла прекрасна і своїм положенням, і багатою флорою й фавною. (І. Жеґуц).

ФАЙКА, и, ж. Люлька для куріння тютюну. Старої доти гуцулка файкотіла з порога. А в кутьику сіний дотлівала файка... (А. Василів). Вібачєйте, прошю пана, я ж не знав, шьо на вашій планеті файкувати з люльки не можна. (М. Лазарович). ...не один космацький схил мав колись таку несамовиту славу, яка досі збереглася в оповіданнях, що не можна було до нього наближатися з вогнем, ні навіть із запаленою файкою. Бо тоді, ймовірно, через займання летких горючих часток ропи, полум'я підривало ці скелі. (С. Вінценз).

ФАЙКУВАТИ, ую, уєш. Курити з люльки. Стара гуцулка з файкою. (Чукутиха – Марія Кречунєк з Ясенова Горішного) (І. Зеленчук).

ФАЙНА, ої, ж. Вродлива. Гарна. Красива. Симпатична (про дівчину, жінку).

ФАЙНИЙ, ого, ч. Гарний. Добрий. Кремезний. Стрункий (про юнака, чоловіка).

Дес там, дилеко вид Карпат, такє була жінка, шо видьий, думала, єк и я, жила – мучіла си, єк и я... А світ цей хотіла зробити ліпшим, смирнішим, побожнішим, файнішим.

(Б. Радиш-Маринюк).

ФАЙНО. Гарно. Добре. На високому рівні. Створений ним фольклорно – етнографічний гурт «Гуцули – файні люди» з великим успіхом демонструє виставу «Гуцульські вечорниці», насичену народною музикою, танцями, повір'ями, приказками і просто колоритним гуцульським гумором. (К. Чаплик).

ФАЙФІРА, и, ж. Мала цапіна.

ФАЙЧІТИ, чу, чиш. Те саме, що файкувати.

ФАКЛЯ, і, ч. Смолоскип. Факел.

На краю села, під верхом східного ґруня, запалахкотів огонь, гей сільська факля, і відкрив накривку темряви над довгим селом.

(М. Черемшина).

ФАКТУВАТИ, ую, уєш. Винаймати полонини.

ФАЛИТИСИ, юси, шси. Хвалитися.
То файно, є чим фалитиси. Ви ніколи ни годні, єк люди… (Л.-П. Стринадюк).

ФАЛШИВИЙ, ого, ч. Неточний. Підроблений. Спотворений. Що саме закидували Яцкові Войчукові – тепер не тямлю, але й ті закиди спиралися на зізнаннях фалшивих свідків. (К. Трильовський).

ФАЛЯ, і, ж. Хвиля. Филя.

ФАМІЛІЯНТИ, ів, мн. Близька рідня. Родичі. Старайтеси, аби ґіти мали певніше шістє! А у тім Ви ни маєте права силувати ґітий до супружества, а уни хоть мают обов'єзок Вас ураз тай в усім слухати, у цім однім припадку, однако, мают право Вас ни слухати. Супружество силуване, зв'єзане насилу, з розказу, буде неважне перед Богом, – так само, єк супружество, зв'єзане поміж фаміліянтами, без позвоління Церькови.
(А. Шептицький).

ФАНА, и, ч. Прапор.
— Ох, проше панічочки, проше сі дивити.
Ой дивіться, панічочки, дивіться в віконце,
Як та наша світла фана світиться, як сонце.
(М. Павлик).

ФАНТ, а, ч. Те саме, що доля, льос.

ФАНТЕРІЯ, ії, ж. Інфантерія. Піхота.

ФАНТЄ, я, с. Верхній одяг. Лахи.
Єк ми кєжко сердєт цисі міхи. Нічим в цему дихнути. Хто придумав цесе фантє, най розсиплитци, єк'ми душу вкєло.
(Л.-П. Стринадюк).

ФАНТИНА, и, ж. Вбранє. Одежина.
На грєде урізблені ишшє накладают фантину, таку, шо треба її зчєста натєгати: сорочькє, а також ліжникє… а то докупити фантини було ни легко? ...любили придабашки на фантині, єка різнилаcи народнов оздобов – від купованих лахів. (П. Плитка-Горицвіт).

ФАНТУВАТИ, ую, уєш. Забирати чиюсь приватну власність за борг державі.

Ф'АНТЬИ, я, с. Убранє.

ФАРБОВАНИЦА, і, ж. Фарбовані прядені нитки, пасма… а також мушшінцкі капці из нахлипками, тай на камаші півокруглі з одного кінця, у вишиваницьох волочьков, або такє своїх фарбованиц ниткє, вовнєні…
(П. Плитка-Горицвіт).

ФАРДИҐУВАТИ, ую, уєш. Курити. Палити.

ФАРДИҐУЛА, и, ж. Короткого змісту: вказівка, записка, лист, настанова.
Наш сільський віт завши сікірувувавси фардиґулами. (П. Біленчук).

ФАРІОН, а, ч. Інтриґан. Ошуканець.

ФАРНУТИ, у, еш. Викрасти. Украсти.

ФАРТУШАНКА, ФАРТУШЯНКА, и, ж. Мешканка міста. Міщанка. — Ей – га! Голова мні заболіла за дівками, що не повіддаютси.
— Возми собі фартушянку, ми тебе не хочемо, ти старий, та й босий, та й голий.
— Коли ж бо я навкірки з-межи вас котрус возму, аби хавтури їла, Гнатка шінувала. Будете видіти, шо ця грушка покаже. Лиш не жєлуйте Василька, лиш по плечях луп, аби тємив цесу грушку, бо Ілашка добра була, Гнатові хлібця давала. Мой, хло', гупайте, таже-сте дужі, таже-сте йкас парубія!
(М. Черемшина).

ФАСКА, и, ж. Невеличка дерев'яна посудина для масла чи сиру.

ФАСІЯТ, а, ч., буд. Фасад, торцевий бік даху.

ФАСОЛИНІ, я, с., бот. Квасолиня.
Фасолині добре згодовувати маржині, а й пити з него настої при діабеті…
(П. Дмитрів).

ФАСОЛІ, і, мн., бот. Квасоля: піша, тична.

ФАСОЛЬИНКА, и, ж., бот. Те саме, що фасолині.

ФАСОЛЬОВА, ої, ж. Квасолева страва. Суп з квасолі. … забув, що він запроданець, сексот, духовний розбійник, що сто раз гірший за червоних зайдеїв, котрих зараз киринить п'яним, нехарапутним писком. Музику пече, мучить, бо так дешево їм продався: калямар горівки, миска фасольової зупи – от і вся плата… (В. Галюк).

ФАСУВАТИ, ую, уєш. Розділяти за нормою. Продавці вже розфасували цукор з цегорішного урожаю і вже подают у роздрібну торгівлю. (М. Негрич).

ФАСУЛЯ, і, ж., бот. Квасоля.
Я тобі зварила борщу з фасульками. А ти пішов до другої наївбися грани. (Я. Радиш). Зливу зробили так: вертольот стоєв на дорозі й дуже крутив крилами, а вид того вітру утвориласи велика буря. Зробили спеціальну риштовку. З неї посипали фасулями, аби виглядало, шо б'ют гради. (В. Сінітович, І. Зеленчук).

ФАТ'АТИ, аю, аєш. Схоплювати. Хапати. Ціпко тримати. Боронь Боже шос собі счінати з Никифором, бо вин уже єк фат'ав когос, то… (Слобідка).

ФАТНУТИ, у, еш. Ухопити.

ФАШИНІ, я, с., бот. Відчімхане гілє із листєм.

ФАШКАТИ, аю, аєш. Заношувати одяг. Неохайно носити верхній одяг.

ФЕ!, виг. Уживається для присоромлення.

ФЕЛЕҐА, и, ж. Старий верхній одяг.

А, гадаєте, шо ни доковтавси хлоп, нарешті? Доковтавси! Єк махнув раз пласом у черево Яновій фігурі, а відтів лиш посипалися гроші. И на фелеґу, й на гачі, на корзани й онучі. (П. Плитка-Горицвіт).

ФЕЛЕДЖІНИКИ, ів, мн. Так призивалися на жителів Великого Рожена.

...феледжіники (фелеґа – старий сардак); сардачіники. (М. Савчук).

ФЕНИК, а, ч. Німецька розмінна монета.

ФЕРВАЛЬТЕР, тра,ч. Службовець при державному лісі. Одні пригадують, як вони свої хатки ставляли, як матеріал роздобували і як затривкі їх хатки. Другі, що не знають, скільки воно стоїть труду класти нову хату, бо мешкають на дідизнині, звертають свою увагу на Семенишину розпочату будівлю і на матеріал. Дехто відмірює кроками просторінь, що її займили підвалини, і укладає наперед будучий вигляд хижі. Дехто підходить ід стежці і виглядає когось – то, бо прикладає руку на чоло, вибалушує очі і перебігає зором усю довгу, просту, як лінія, стежку, що її на приказ фервальтера прорубали люди за двадцяте поліно. (М. Черемшина).

ФЕРЛЯДУНОК, нка, ч. Повістка. Письмове звідомлення з суду. Секретарят судовий розписує ферлядунки заділі тих, шо си тєжет и заділі свідкіў. На тих ферлядунках є віписано, коли мает бути терміть, на єкий день, на єку годину, тай до котрого сендзі мает си піти. На тот ферлядунок треба си євити у суді й ждати на свою очередь...

ФЕРТИК, а, ч. Кінець. Загибель. Смерть.

Радив й'му, аби здатиси до людий на поміч, але той ни хотів лишєтиси – і фертик. (В. Шкурган).

ФЕРТІҐ, присл. Те саме, що фертик. Досить. Кінець усьому. ...єк нас вінчєв, то єкос си так сумно на мене дивив тай головов махав, єкби я уже завтрішної днини не мав діждати. Гадав, шо мені прудко буде фертіґ. (О. Манчук).

ФЕШТИР, я, ч. Лісник. Охоронець лісу.

— Ци ж я в тім розумію, проше пана фештиря та й злісного? Я дітей ше не давав на цимбрилю. (М. Черемшина).

ФИЙСТ, прися. Те ж саме, що й фест, фист. ... ни вид науки був Василь. Але, правда, був фийст дужий. (І. Сліпенчук)

ФИЛЯ, і, ж. Хвиля. Те, що й фаля, габа.

Любив Єлько сідати над Черемошем, або над Пробійною, чи Шибеним і слухав їх клекотів і шепотів, а в повінь реву їх збурених, спінених филь. (М. Ломацький).

ФИРА, и, ж. Віз. Підвода.

Фира за фиров, наповнені снопами добирної пшениці, ніби журавлиний ключ, прямували з лану на колгоспний тік...
(Я. Щербань).

ФИРМАН, а,ч. Візник. Їздовий.

Вид роботи коні зачєли заслабати тай здихати, і через це фирмани сперлиси з роботов. Зразу фирманам платили погано...
(Я. Зеленчук).

ФИРМАНКА, и, ж. Керувати кіньми. Візникування. Працювати на гужовому транспорті.

Вирмене наймали й наших людий до фирманок, носити їм марфу верхє кіньми до Сигота. Найбирше фирманкували тюдівце, брустурце та ріцкани, але фирманкували вирменам и жєбівце, тай дес и головце. А брусторце, то так вічьно фирманки носили, шо з них си аж посмівали. Кажут, шо оден брусторєк ніс конем фирманку тай клєв свого коня... (П. Шекерик-Доників).

ФИСА, и, ж., зоол. Гадина. Гадюка. Довга. Змія.

ФИСТ, присл. Те саме, що фест, фийст.

ФИСЯТЬ. Шиплять.

Певно, не довелося годинами розкладати ватру. Бувало, що дрова фисять, а не загораються. (Л.-П. Стринадюк).

ФИЯВОЧКА, и, ж., бот. Фіалка.

ФІВ, виг. або звук.

...Фів! Фів! Фів! – запищала жандармська трубочка під хвірткою, а слідом за тим гукнув здоровецький голос: – Варта! (М. Черемшина).

ФІҐЛЕВА, ої, ж. Дво-тридверна шафа.

ФІҐЛІ, ів, мн. Витівки. Жарти.

Є жінки, шо до роботи – то поделеку. То поперек 'ї болит, або почеревина 'ї найшла, або єкус инчу хоробу таку собі вішукает, шо и дохторь би такої ни вігадав. Злетєтси баби з примівками, и з усєким зілєм, и фіґлями, шо мусиш тікати з хати, бо віженут тебе сами. (О. Манчук).

Микола Негрич – упорядник гуцульського словника «Скарби гуцульського говору», автор збірок фольклористичного спрямування «Співанки, посіяні горами», «Миколині фіґлі», сороміцьких коломийок... (Ґражда. №1/34, 2014).

ФІҐЛЯР, а, ч. Жартівник. Сміхованець.

ФІЇН, а, ч. Хрещеник, хрещениця. Той, що тримали до хресту.

ФІЛИН, а, ч. Похресник, похресниця.

ФІЛІТОВА, ої, ж. Фіолетова.

Хресні батьки купили філинці д'свєтам філітову курточьку. (Д. Арсенич).

ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА, ії а, ж., філос. У ранній добі мистецтво було споріднене з обережністю, бо обережність вживає знання з тим, щоб правильно діяти. Тепер мистецтво вживає знання для доброго продукування речей… (В. Соколюк).

ФІЛОСОФІЯ МОВИ, ії и, ж., філос.

Мова є систематичним засобом людського зв'язку… Це є певний рід поведінки, який притаманний тільки людині, яка не поділяє цього з ніякими іншими живими сотворіннями. Без цього людський контроль комплексного знання та її оточення був би неможливим. Вивчення мови відноситься традиційно до філософії… (В. Соколюк).

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ, ії ї, ж., філос.

Суб'єктивно – релігія є чеснотою, яка веде до віддання пошани Богові, яка Йому належить; об'єктивно – це спосіб конкретного вияву чесноти, яка містить в собі віру в одного Бога, який є Особою і безкінечністю в Його атрибутах, до якого людина відноситься з абсолютною повагою і покірністю, а в зовнішній дії – висловлює цю віру і це відношення через богослужіння. (В. Соколюк).

ФІЛЬОЗОФ, а, ч., філос.. Філософ. Людина, що має фах із філософії. Мислитель.

Філософ з українською душею, доктор філософії Володимир Олексюк (25 січня 1913 с. Шешори на Прикарпатті – 30 вересня 1993 Америка) ще в 1970 році передбачив крах соціалістичної системи. «Якщо мірилом всякого розвитку людського життя у світі є вільна думка, вільна ініціатива у сфері душевно – трансфендентного, природно – фізичного й економічно – підприємницького, – писав він, – то обов'язково всякий тоталітарний режим, скоріше чи пізніше, призначений на самознищення. День такого самознищення жде Московську комуністичну імперію. І незалежно від теперішньої ситуації в світі не єдине є найбільшою певністю». Саме це «самознищення» і проголошення незалежності України дали можливість В. Олексюку повернутися до рідного краю своїми працями. Віримо, що прийде такий час, коли Україна матиме можливість віднайти все написане ним і видати повне зібрання праць свого вірного сина – дотеперечки незнаного в Україні фільозофа. (проф. А. Колодний).

ФІЛЬОСОФ, а, ч. Філософ, як фахівець з філософії. …і побідимо, бо «згода будує – незгода руйнує», як сказав славний латинський фільософ! (М. Павлик).

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ії, ж., геогр.. Філадельфія. Під час святкування 200-ліття Америки, у Філядельфії, в серпні 1976 р. влаштовано виставку гуцульського мистецтва. (У. Старосольська).

ФІНА, и, ж. Похресниця. Та, що тримали до хресту. — То моя фіна, проше пана фештиря, то вгідна дівка, – представляв панові Танасій, прощаючись міною з кумом. (М. Черемшина).

ФІРА, и, ж. Підвода. Хура. Віз.

Тий поскладали нас на фіру, корову присилили до фіри, а в нас така файна корова була, якразківна, дідо ше свого коньи запрьиг, мене загорнули в ікус деку тий повезли в Яблунів. (М. Лесюк).

ФІРАС, а, ч. Були тогочасні пилорами, так звані «тартаки» або «фіраси»… (Я. Зеленчук).

ФІРКОТАЛО, а, ч. Свисток.

ФІРЛІДУНОК, ФІРЛЯДУНОК, нка, ж. Повістка. Завізванє до суду.

– Дєдю, дєдику, вам прийшов фірлідунок, стоїть так, що Штефан Приськів має термін на п'єтницу, від завтра за дві неділі, – розповідав безпалкий Андрійко. (М. Черемшина).

ФІРМАН, а, ч. Те саме, що й фирман.

— Пане, там фіру добрих дров везут. Фірман хочі за ті дрова один золотий. Я вже йому сказав, що ви купите. Він заре заїде суда, а ми з Йваном поможимо ті дрова скинути з воза. (П. Дмитрів).

«З него такий фірман, їк з цапа оґір». (Я. Радиш).

ФІРМАНИТИ, ню, ниш. Бути їздовим. Фурманити. Увійшов сми в начальства в довірє, шо зробили мні без конвоя. Напів вольного, тай дали 'ми пару коней, аби ними їхав куда пішлют. Шо маю робити? Подумав, погадав собі, шо ни дома. Ліпшого ни діждуси. Тай, нарешті, згодивси фірманити. (П. Плитка-Горицвіт).

ФІРМАНЬИТЬИ, ню, ниш. Те саме, що фірманити. Адьи… Ліпше фірманьитьи народом, шо памнітьи ни має… (Б. Радиш-Маринюк).

ФІРМАНКА, и, ж. Віз. Візникування. Підвода. Робота, пов'язана з гужовим транспортом.

Донька мамку як впізнала, Три фірманці мамці дала. (К. Смаль).

ФІРЧІНА, и, ж., зменш. Фіра.

Коні лишень знєлиси дуба, тай, разом из фірчінов, на якій я сидів, блюкнули у тот блеків. Лиш їх голови витко. Моя фіра спрєталаси у воду. (П. Плитка-Горицвіт).

ФІРТКА, и, ж., буд. Хвіртка.

Поздовж підсіня є поручина, а на середині напротів хорімних дверей є фіртка. (К. г., 1935).

ФІСТ, фоста, ч., зоол. Хвіст свійської тварини, звіра, птаха. ... такого лютого, шо єк би крішку єго поклав найпушшому коневи під фіст, то залетів би без попасу до Косова. (О. Манчук).

ФІФОЛА, и, ж. Завірюха. Заметіль.

ФІЯВКА, и, ж., бот. Фіалка: запашна або триколірна (VIOLA ODORATA та VIOLA TRICOLOR). Трав'янисті рослини з родини фіалкових.

ФІЯЛКА, и, ж., бот. Фіалка.

Ти певно бачила в церкві перед образом Діви Марії китиці фіялок. («Дзвіночок». Ч. 66. 1937).

ФЛЕКЕВ, ФЛЕТЕВ, ФЛЕТЄВ, а, ч. Парубок. Холостяк.

ФЛЕЦНУТИСІ, нуся, нешся. Впасти.

ФЛЄДЖІТИ, джу, иш. Бугикати. Кашляти.

ФЛЄША, і, ж. Пляшка. Фліщина. Фльишка.

Я розказав Дмитрови про свою історію тай прошу: «Злагодьте мені торбу». Він поклав дві флєши горівки, кавалок ковбаси, хліб... (Л. Зузяк).

ФЛЄШЕЧКА, и, ж. Пляшечка. Пляшчина. Ну тий, гадайте собі, дав мині аптекарь ту кроплю у такій маленькій флєшечці, шо з пушок 'ї не видко. (О. Манчук).

ФЛЄШКА, и, ж. Пляшка. Те, що й флєша.

Сидє пани коло столу, мижи ними флєшка... (Г. Хоткевич).

ФЛИНЬКАТИ, аю, аєш. Ридати. Рюмсати. Бутіти. Плакати. Хлипати.

З огляду на таку ситуацію не час флинькати, нарікати... (В. Стефак).

ФЛІЩИНА, и, ж. Плящина.

ФЛЬИНЬКАТИ, аю, аєш. Плакати.

Ану-ко, фльинькай, фльинькай, то зараз тебе пофльинькаю! (М. Павлик).

ФЛЬИЦКАВКА, и, ж. Дощова погода. Слякоть.

Єк новий місєць покажетци тоненький из острими рогами – то на велику и доўгу погоду. А єк жоўтий, калюхатий, из тупими рогами, то на велику слоту – фльицкавку. (К. г., 1935).

ФЛОЄРА, ФЛОЯРКА, и, ж., муз. Флояра. Довга сопівка без денця. Та все ж він живе у своїх книгах. «В побуті, в звичках і святочних обрядах (разом з письменником – О. С.) оживає старовина та з живими за столом сідає – де флоєри весело грають, і трембіти тужать, а співаночки – гулиночки царинки квіточками закосичують». (О. Семенишин).

Спочєтку вчівси грати на сопілці, але мама сердиласи, шо нічьо ни роб'ю, лиш граю, тай поломила всі мої флоєри... (Я. Максим'юк). Мені дуже подобаються духові музінструменти. Особливо флоярка. (О. Костюк).

ФЛЬОЙИРКА, и, ж., муз. Флояра. Він йик узьив фльойирку, йик заграв у ню, то зараз збігла си уся звір, що молока давала и тих опришків з'їла... (В. Шухевич).

ФЛУД, а, ч., зоол. Вовк. Хижий звір.

ФЛУДЕР, а,ч., буд. Важлива складова кляузи. Один раз було так, шо штири передні талби пройшли крізь флудер, а на п'єтий талбі криси врвало, тай шисть талб лишилоси в гати. Тоти штири талби звезли на гамованку у Солотвино на Білій ріці. Витак вирнулиси назад до гати в Маріїному. Там поклали кєрми до шести талб, звезли в Солотвино, з'їзали докупи і звезли в Тюдев. Вийшло з одної дараби дві фактури. (В. Дмитрюк).

ФЛУЕРКА, и, ж. Флуерка або сопілка – коротка відкрита флейта – активний учасник «троїстої музики» на всій території Гуцульщини, сприймається як один із символів національної культури гуцулів, має дуже яскравий сильний звук, що лунає на дуже велику відстань. Сила і різкість звука сопілки настільки велика, що вона легко перекриває інші інструменти й чітко виділяється у будь – якому за складом та кількістю інструментів гуцульському ансамблі чи оркестрі. Як її різновиди – флуота та мала денцівка (свисткова флейта на 5 отворів), денцівка – сопілка – локальні інструменти Рахівщини. (Н. Тимчук).

ФЛУЄРАТИ, аю, аєш. Грати на флоярі.

Вин у них не має жадну роботу, лиш їсти, пити, флуєрати або сопілкати, доки они играют... (І. Жеґуц).

ФЛЬОРА, и, ж. Флора. Фльора Чорногори... (І. Сеньків).

ФЛЯЖКА, ФЛЯШКА, и, ж. Пляшка. Тому, не церемонячись, він поставив на стіл бабиної хати горілку, баба дала закуски і майже сама видудлила ту фляжку. (Р. Горак).

А за фляшку горілки взявся їсти яйце зі шкаралупою, у якому росло і розвивалося курча. (Л.-П. Стринадюк).

ФЛЯНДРУВАННЯ, я, с. У гончарстві цей метод ще називають рожкування.

Готовою рідкою фарбою наповнювали воловий або коров'ячий ріг з гусячим пером на кінці, який був гончареві за пензель для покриття виритуваних передше орнаментів. Після рожкування вироби випалюють…

(І. Сеньків).

ФОДОҐРАФІЯ, ії, ж. Фотографія. Світлина. Через то їго назвали Народним. Коли їго освячували, то фодоґрафувалисі, ще є фодоґрафія, де ми всі є ше молоді. (М. Лесюк).

ФОДОҐРАФУЮ, єш. Фотографую. Знимкую.

Увага – фодоґрафую! Чи можна було фодоґрафувати дії карпатських повстанців?

(М. Влад).

ФОЄНИК, а, ч. Хвойні гущаки. Навіси під хвоєю. До Благовішіня вівці, бувало, спали у фоєниках, ци у хлівах на одним місци під халашем. (П. Шекерик-Доників).

ФОЛЮШ, а, ч., буд. Сукновальня.

Автор цих рядків мав нагоду в 30-х роках оглядати такий фолюш… (І. Сеньків).

ФОРМІТ, а, ч. Трубочка або шланг для виброджування домашнього вина. У корок клали форміт і виводили його у горшє з водичков. Єк виформінтувало, форміт забирали, берівку корком закривали і прєтали у пивницу. (В. Дмитрюк).

ФОРМІТУВАТИ. Бродити. Виброджувати. (коли йдеться про виготовлення вина)

ФОРОБ'Є. Адаптуються. Привикають. Призвичаюються. Гуцулскі коні фист дужі й шшєрі в роботі, унє ні фороб'є з їдоў и жиют до 25 – 30 рокіў. (Ю. Бурчак).

ФОРОСТ, а, ч. Ріщє. Ріщі. Хмиз. А потім «докидали у ватру форосту, аби вна горіла…». (Ю. Чиґа).

ФОРТЕПЯНО, а, с., муз. Фортепіано – струнний ударно – клавішний музичний інструмент. Його теперішні різновиди: піаніно та рояль.

Грай на фортепяні, або: ну, це вже найприємніше для мене, – дивитися, як татко бють хлопа. (М. Павлик).

ФОРШПАН, а, ч. Великий довгий віз. Підвода. Їх власники надавали на вимогу влади.

ФОРШПАНИ, н, мн. Повинність, яку селяни відробляли підводами й кіньми.

— Ти війт і питаєш мене, аді, спрєчси гет, бо зараз по тобі. Хтось обмастив тебе перед командантом, шо ти передтогід війтував за москалів, з ними був одна рука, гнав людей на московські форшпани, а ти знаєш, шо то значит? (М. Черемшина).

ФОСА, и, ж. Канава. Окіп. Рівчак.

ФОСКАЄ, висловлює невдоволення, обурення.

ФОСКАТИ, аю, аєш. Бути нервовим, обуреним.

ФОСТИК, а, ч. Хвостик. Сонце вже си забрало з хати, а я дівивси на курки, вироблені з писанок, з восковими дзьобчіками та паперовими фостиками, шо опередь образів на задній стіні покручювалиси на кінцких волосках, прикріплених воском до стелини.

(П. Шекерик-Доників).

ФОТЕЛЬ, я, ч. Готель. Моє життя починалося і закінчується не у дорогих фотелях…

(А. М'якушак).

ФОТОҐРАФ, а, ч. Фотограф – людина, яка займається професійною або любительською фотографією.

ФОТОҐРАФІЧНИЙ АПАРАТ, ого а, ч. Фотоапарат. Цифрова фотокамера.

Коли було винайдено фотографічий апарат, краса і особливості Карпат та життя гуцулів притягали світливців, які закріпили її на плівках. (М. Луців).

ФОТОҐРАФІЯ, ї, ж. Світлина. Фотографія. Він боявся їй сказати й слово, взяв помалу книжочку і вдивився на єї фотоґрафію… (М. Павлик).

ФОШИНИ, ин, мн., буд. Складові раків (водовідбійників) на берегах річок.

ФОШКАТИ, аю, аєш. Курити люльку. Цу розпалену «викелію» ші клали у люльку з тютюном, фошкали, ловивси тютюн і дим йшов до грудий і збав'єв чоловіка. (В. Дмитрюк).

ФОЯ, фої, ж., бот. Галуззя зі смереки. Смеречинє. Голки хвойних. Аді тогди помолиси, єк хочєш фої та чєгори на зрубі своїм запалити та паленицу робити. Бо й це дуже важна річ! (А. Шептицький).

ФРАЙ, ю, ч. Бути вільним. Мати вихідний. Свобода. Робили сми у бутині, єк на першім – ліпшім зарібку, у нас, на Гуцульшіні. Цілий тиждень у лісі гойкаємо, а в неділю маємо фрай. (П. Плитка-Горицвіт).

ФРАЙКУХНІ, і, ж., буд. Невеличка піч для приготування їжі та обігріву приміщення дровами. Потомственний кушнір П.О. Клим один з перших у місті в зв'язку з різким подорожчанням російського газу вимурував фрайкухню. (Косів).

ФРАЙШЛЯВФ, а ч. Гальмівний механізм. Гальмівна трубка.

ФРАНЦА, и, ж., мед. Сифіліс – інфекційна венерична хвороба.

ФРАНЦА ПОТЕРУХА, ци хи, ж., мед. Те ж саме, що й франца. З помежи тих слабостий найголоўнішеў є сифіліс, або шанкер, або єк то у нас називают франца потеруха, єка є дуже заразлива. Может ўна бути дуже шкідлива для здоров'я, а навіть небезпечьна для життя чьоловіка слабого на цу слабість, а шо уже найгірше, тот сифіліс может перейти из слабої зараженої старині на їх діти… (К. г., 1935).

ФРИЗИЄР, ФРИЗІЄР, а, ч., перукар, голяр. «Надя вчіласи на фризієра, кучері робити»… (Л. Зузяк).

ФРИЗИЄРНЯ, і, ж. Перукарня. Заклад, де надають перукарські послуги.

ФРИЗУРА, и, ж. Зачіска, завите волосся (насамперед стосується жінок).

ФРІЛКА, и, ж. Флояра. Моя гуцульськая милодія видута із фрілки…

(В. Петрованчук).

ФУДУҐРАФІЯ, ії, ж. Фотографія. Надворі було так файно, шо аш хотілоси спрахтикувати свою справу из тими фудуґрафіями. Попас корову домашну. А, там, надвечір, уже був дома. Беруси виповнєти закази. Обмотав столец усєкими дзіружинами, аби ни промикалоси світло. Тай, лиш лізаю по помостови на черевинці, єк маленький. Цілий кабінет фудуґрафічний під стілцем у кутику. (П. Плитка-Горицвіт).

ФУК, а, ч. Перший потік води з кляузи, котрий несе рікою дарабу.

ФУК, а, ч. Галас. Дорікання комусь з будь-якого приводу. Крик.

ФУКАТИСИ, аюси, аєшси. Дорікати комусь у чомусь.

ФУЛЬКОТИТ. Бродить (вино). Булькає.

ФУРДИҐА, и, ж. Тюрма.

Однак Чупрей скочив на верх дараби – змія і, може, для жарту, а радше для вихваляння і насмішки, кланявся низько маєткові і фурдизі. (С. Вінценз).

ФУРМАНКА, и, ж. Те саме, що фірманка. — Бодай коні ті пропали,
А та бричка згоріла!
Та як мені, молодому,
Та фурманка доїла. (К. Смаль).

ФУРНУТИ, у, еш. Кинути. Метнути. Шпурити.

ФУРТ, присл. Завжди. Постійно. Раз у раз.

ФУСТКА, и,ж. Головний жіночий убір. Хустка. Плат. — Все, дєдику! Ваш сардак та й сорочка, ненин киптар, опинка та й сорочка, наші кожушинки та й сорочічки, обі верітці, вузлик муки, бербеничка з огірками, Анничина фустка та й ваші, аді, постоли.

(М. Черемшина)

Шовківка фустка вічьно 'му блискала, обвихнута на шиї, тай на грудех.

(П. Плитка-Горицвіт).

ФУТЕРКО, а, с. Куртка, пошита, як правило, із штучного матеріалу, або найдешевшого хутра.

ФУТКО. Борзо. Скоро. Швидко.

Єк би си го ўнесло вид разу до теплої хати, то він дуже футко міг би ўмерти. Тимунь треба єго ўнести спершу до хорім, або до стайні, и розболічі єго (найліпше розтєти сорочьку, бо замерзлі руки, ноги и пальці є дуже крихкі й легко можна їх поломити.

(К. г., 1935).

ФУТРАЖ, а, ч. Пожива. Харч.

ФУТРО, а, с. Хутро. Підкладка довбері.

ФУТРЯНА, ої, ж. Хутряна: шуба, шапка.

ФУТУҐРАФУВАТИ, ую, єш. Дуже кортіло знати єк то футуґрафуют. Уже богато було тих приладів. (П. Плитка-Горицвіт).

ФУФЕЛА, и, ж. Снігова буря. Завірюха. Хуртовина.

ФУШКАТИ, аю, аєш. Дути. Піддувати.

Старенька жінка кілька раз фушнула і ватра в грубці файно си розгоріла. (Г. Кутащук).

ФУЯРКА, и, ж., муз. Те, що й флоєра.

Дмитрик як то вчув, захотів зі мнов фуярки продавати. (М. Яновський).

ФЬИСТ. Те саме, що й фист – дуже.

І сес звичай, що, на жаль, вже сьи не верне на Великій Україні, змушує там, куди життє занесло, зі щемом у серці (ой, ймило нє!) нагадати собі студену Тису, заради якої ти махом обертав сіно, ґонц мокру гачугу, яка одна між своїх сестер лишила тобі зо п'єть фьист малюсіньких білих, виклєнченого з погребу з клуні гарбуза, який після вирізьбування ножем освітлював себе зсередини свічов аби напужєти тих, хто д'хаті спішив пізно передлистопадовою ніччю, а тут уже й Різдво з провіднов колядов, вертепом і машкарами… (В. Тимчук).

ФЯКЕР, кра, ч. Фіакр. Кінна карета для перевезення людей. — Фякер! – крикнув знов Кольцьо батьковим голосом…

(М. Павлик).

Х

ХАВАЛО, а, с., згр. Рот.

ХАВКА, и, ж., згр. Рот людини. Ґьимба.

ХАВКАТИ, аю, аєш. Брехати. Позівати.

ХАВТУР, а, ч. Книш. Кукуц. Подачка. Те, що й подаваник.

ХАЇТИ, хаю, хаїш. Наводити порядок.

ХАЛАМАНДРИТИ, дрю, дриш. Займатися виманюванням, обдурюванням. Пускати тумана.

ХАМНИК, а, ч. Чагарник. Непрохідні хащі.

ХАМЧІТИ, у, еш, зневажл. Говорити, не викидаючи з мови вульгаризми. Підвищувати тон.

ХАРАШІТИ, ію, ієш. Те саме, що валашіти. Каструвати – видаляти статеві залози в тварин.

...«харащіти» і «валашіти» підсвинків, «закільчити» свиню (навести порядок зі «свинячим молодняком» – підготувати його до відгодівлі на заріз... (Я. Радиш).

ХАРЧЮНОК, нка, ч. Продукт харчування. Молоко є найліпшим харчюнком для людий. Уно є першеў й остатноў поживоў. И чєсто у нас на селі трафяєтци, шо у зимі забракнет молока и тогди усі у хаті цілими тижнями обчихают без молока. (К. г., 1935).

ХАРЬКИ, ів, мн., згр. Мокротиння. Слюна з кров'ю, нікотиновими залишками від куріння.

— Маркіян деколи себе не контролював, харькаючи попид хатов и в хоромах. – Бідкаласи його жинка. (Смодна).

ХАРЬЧІТИ, чу, иш. Хрипіти. При затрудненому диханні видавати нечистий звук. Сиплість.

У тєжких віпадках, єк зачєжений є ни при памєти, маєт лице єсно-чєрлене, и харьчіт, треба окрім усего прикучювати дохторя. (К. г., 1935).

ХАТА, и, ж., буд. Житлове приміщення. На Гуцулшіні є три види сільскої будівлі: хати посидкові, зимарки, стаї у полонинах і колиби в бутинах. Житловий будинок. ...є дві хаті (кімнати) з обох боків хорім: одна хата горішна, а друга долішна. (К. г., 1935).

«ХАТА В БРАМАХ», и, ж., буд. Це тип житла, в якому, крім хати, за масивною загорожею розташовані комори, хліви («шталі»), інші господарські будівлі, – тип, який має кілька різновидів розташування камер, але із збережених на сьогодні превалює варіант хата + сіни + хата + комора. (Т. Андрієвська).

ХАТЄНІ, их, мн. Хатні. Домашні.

ХАТЧЄНА, и, ж., буд. Мала убога хатка. У монаха – першого із рожнівчан – біля хатчєни «росли і плодоносили» бруцвини... (Я. Радиш).

ХАТЧІНКА, и, ж., буд. Маленька хатка. Г. Хоткевич шість років квартирував у Криворівні. Його гуцульську хатку називали хатчінкою. (Верхов. вісті).

ХАТИШШІ, я, с. Місце, де була гуцулска хата. Старий пляц. Типер у Скарбах лишилоси лиш хатишші вид Віцентової вілії. На хатишшю ростут три кєдрі, каштан і смеречі. (І. Зеленчук).

ХАТИЩЕ, а, с., буд. Велика хата. Вілія.

Видколи внук Василихи єкимос началником у районі, то побудував собі такє хатищє, шьо білше за колишну школу... (П. Дмитрів).

ХАТНИЩЕ, а, с., буд. Помешкання. Убога халупка. Це зараз я, все – все розпитав би у своєї бабусі, пішов би з нею на її хатнище, .. (Я. Радиш).

ХАТЬИНОЧЬКА, и, ж., буд. Хатка. Убогий будиночок. «Ой, ньи вчює цися хатьиночька діточого голосочьку. Ньи вчює... Й подвір'єчько, и травьичька на нему ньи пізнає дрібонькьих ніжок діточих... Мене то шєсті люцке обмине. Ой, обмине... Ньи буде у мене діточьок... На тото воля Божя... Тьий – моя ... Мої діточькє – то тотьи книжечькє, шо пишу...» (Б. Радиш-Маринюк).

ХЬЄБУЄ. Бракує чогось. Не вистачає.

Скажи, ко сердо моє в тобі, шо тобі хьєбує... (П. Шекерик-Доників).

ХИБИТИ, хиб'ю, хибиш. Зійти з правильної дороги. Помилитися в діях.

Видколи Иван почєв попивати горівку, то и багато в чім уже хибит. (Г. Кутащук).

ХИЖА, і, ж., буд. Будинок. Господа. Хата.

ХИРБЕТ, а, ч. Хребет.

ХИРІТИ, ію, ієш. Вилежуватися. Довго спати.

ХИТАР, я, ж. Межа. Перевал.

ХИТРОШШІ, ів, мн. Хитрощі. Обман.

Єк хто може, так жиє собі на цему білому світі. Хто по хитрошшях, аби бірше з цим майна нагабарстати, а хто по – бідняцки, лиш надіїтси на своє здоров'є, тай на тот мозіль, шо ни сходит один з другим из тих рук роботящих. (П. Плитка-Горицвіт).

ХІД, ходу, ч. Хід полонинський. Прокладання стежки через ліс (до полонини).

ХІД, ходу, ч. Далека дорога.

ХІЙ, НА ТЕБЕ! Виг. У розумінні незгоди чи обурення.

ХІТАР(Ь), а, ч. Кордон, межа села; між селами.

ХІТОМ. Борзо. Швидко.

ХІТЬ, хіті, ж. Бажання. Охота.

Нас тішит тото, що дитинка має хіть до науки. (Багна).

ХЛЕСТАТИ, щу, чеш. Хлебтати. Сьорбати. Май раніше тот хлоп хлестав горівку єк корова воду, а єк захорів, то й ни дивитси на ню. (Я. Щербань).

ХЛЕЩЄ. Хлебче. Хлиськає.

ХЛЄПАЄТСИ. Добре не зафіксовано, хілітається. Попустилося. Василю! Пидбий ко плішку, а то в тебе хлєпаєтси коса. (Вербовець).

ХЛИСТАВИЦА, і, ж. Пісна зупа.

Варили й хлиставицу ни без капочькє порєдиці олієм. (П. Плитка-Горицвіт).

ХЛОПЕЦ, пця, ч. Дитина чоловічої статі. Юнак. Парубок. Хлопець. Хлопец засмієвси из тої назви. Пан тото заздрів, тай єк хлопец то зілє урвав тай верг у бисаги, пан тогди штрик на коня... (П. Шекерик-Доників).

ХЛОПИЦ, пця, ч. Те, що й хлопец.

Та йа соб'і фаіниї хлопиц родом з Ковал'іўк'і Куда йа с'і неͥ поверну – за мноў по три ґ'іўкі. (М. Лесюк).

ХЛОПЧІШІ, я, ч. Хлопчик. Підліток.

Хлопчина. «Я був тогди хлопчішім, мав 11 років, їк видкривали обсерваторію на Попівані, але добре памнітаю, єк їхала икас паня з Варшави принімати тоту будову...»

(Я. Зеленчук).

ХМАРОЛІМ, лому, ч. Надзвичайна ситуація. Стихія. ... як 31 серпня 1927 року стала раптова злива, хмаролім. Надійшла ця атмосфера зі всходу, перейшла з Буковини всі гори, спади і допливи Черемоша, звичайно, полонини, і так за 4 години ріка Черемош з горішними допливами піднесласи 5 – 6, а місцями і 7 метрів високо. Це була повінь сторічна. (Ю. Ґулюк).

ХМАРОЛОМ, у, ч. Сильна злива.

Унаслідок сильних дощів та хмаролому в с. Голошино 22 серпня підтоплено...

(О. Федорчак).

ХОБЗА, и, ж., бот. (SAMBUCUS NIGRAL.) Бузина чорна з родини жимолостевих. З лікувальною метою використовують квітки і кору, а також плоди.

У народній медицині дуже широко застосовують квітки, листки і кору бузини чорної. Їх відвари, настойки використовують при захворюваннях дихальних шляхів, хронічних хворобах шкіри, подагрі, артриті, анемії, ожирінні, спастичному коліті, геморої і як жовчогінний засіб. (Ф. Мамчур).

ХОБЗАТИСИ, аюси, аєшси. Ковзатися.

ХОБЗКО. Слизько на дорозі, під ногами.

ХОВАНКА, и, ж. Дитяча гра хованка «хобла» колись була улюбленою для малечі низинних сіл на Косівщині. У «хованку» гралися і хлопці, і дівчата. Хтось із групи («хобла») повертався спиною до учасників гри, або притулявся, наприклад, до дерева і прогорював: Хобла, хобла, ховайтеся добре, Кого йму, роздеру – на бубен шкіру віднесу. Я вже йду – у – у!

Після цього той, хто «хоблав» , відкривав очі і починав шукати тих, хто заховався. Останній із тих, хто ненадійно заховався і був упійманий «хоблою» – ставав новим «хоблою». Таке дійство могло повторюватися багато разів. (Я. Радиш).

ХОВАННЯ, я, с. Догляд. Тут: плеканий виріб.

ХОВАТИСИ, юси, єшси. Ховатися.

Він після знасилування моєї дочки тепер дес ховаєси. (Рахів). Тий як тато втекли з Сибіру, тий ховалисі, і мама ховалисі.

(М. Лесюк).

ХОВЗАНКА, и, ж. Ковзанка. Чіповганка. На согодни ни дорога, а ховзанка. Навіть підковані коні штолями і то ледве йдут. (Лючки).

ХОВЗАТИСІ, юсі, єшсі. Ковзатися. Ледь триматися на слизькій дорозі.

ХОВСЬКО, присл. Слизько.

ХОДАКИ, ів, мн. Саморобне взуття, схоже на постоли і, переважно, з товстої гуми.

ХОДИТИ В МІНУ. Займатися обміном речей ширвжитку на продукти харчування.

Люди не мали що їсти, ходили в міну за Дністер. Відвозили від хати верети, ліжники, полотно, міняли на харчі. (М. Скавуляк).

ХОДІЛЬНИЦІ, ць, мн. Ходулі.

ХОДЬИ. Іди. Ходи.

Будьимо разом, адьи, зимувати... Тьи, може, одьинока, єк і я... Може, твого оленичька злий чьоловік застрілив?.. Ий! Нидобрий то той чьоловік... А, може, вовкє задушили... Ходьи, сарака! Ходьи...

(Б. Радиш-Маринюк).

ХОЛЄРА, и, ж., мед. Холера – гостроінфекційне епідзахворювання.

ХОЛЄРНИК, а, ч., згр. Шибеник (про дитину). Так гуцули називали тих, хто приїжджав в Карпати на відпочинок. (Р. Коваль).

ХОЛОШНІ, шень, мн. Чоловічі штани з домотканого сукна. Жіночі штани з білої шерсті.

ХОРБАКА, и, ж. Хребет. Те саме, що хирбет.

ХОРОБА, и, ж., мед. Хвороба. «Хороба його може зміркувати: волосся як повісмо, лице як тот малай, шо загнітився, а на коні сидить, як має бути, хоть вино пив до кождого гостя». (М. Черемшина).

ХОРОМИ, омів, мн., буд. Сіни. Проста гуцульска хата складаєтси лиш з одної хати, з хорім і з кліти. З подвір'я заходитси на підсінє, а відтак у хороми і в хату. (К. г., 1935).

ХОСЕН, хосна, ч. Вигода. Користь. Ловили по курортах панів, аби збути їм якийсь виріб. Але з того малий був хосен. (М. Яновський).

ХОТЄ. Хочуть.

… то вни видє, шо є на світі Великдень, шо воскресла правда на світі, єку уни хотє…
(Г. к., 2010).

ХРАБУСТ, у, ч., бот. Верхні пожовклі або погризені листки на головках капусти. Молоде листя капусти.

ХРАМ, у, ч., церк. Храмове свято. Відпуст. Отпуст. Завжди з нетерпінням діти очікували храму. Тоді приходили гості – як друзі батьків та їх куми з інших парафій (Заріка, Чаплинці, Стебліцька), так і рідня, куми чи добрі знайомі з навколишніх сіл. (Я. Радиш).

З усіх селий, знаєте, посходилиси люде у Жьиб'є. Бо то сегодне у нас храм. Ає, храм тай набутки такі, шо варт видіти. (О. Манчук).

ХРЕНЬ, ю, ч., бот. Хрін. Аби позбутиси хреню з городу, котрий засієвси єк щіва, доста би хтос украв пару корінців… (Рожнів).

ХРЕСНА МАТКА, ої ки, ж., церк. Хрещена мати. Бути хрещеною матір'ю.

Мати навчила мене, хлоп'я, хрестися, щиро промовляти молитви перед образами. Підняти й поцілувати шматок хліба, якщо ненароком впустив його на землю. А при зустрічі з «хресною маткою», котра тримала мене на руках під час хрещення, я мав поцілувати їй руку і подякувати за пасочку та писанку, які вона подарувала мені на Великдень коло церкви. (В. Качкан).

ХРЕСТ, а, ч., церковнослов'янське. Це – предмет і… перший символ культу християнської релігії.

У перші роки християнства прихильники Ісуса відчували глибоку відразу до хреста й необхідності хреститися, незважаючи на те, що вже апостол Павло у своїх писаннях зробив хрест символом спасіння людства через жертву Ісуса і тим самим – символом остаточної перемоги християнства. (А. Коваль). Хрести виконані з деревини груші. Їхні рамена профільовані, як і в попередніх обрядових предметах, за рахунок точених декоративних накладок утворюється цікавий ажурний елемент. Хрест переходить в точену ручку – держално, яке теж декороване елементами інкрустації. За функціональними та художніми особливостями до виносних хрестів наближаються патериці. (Г. Юрчишин, І. Вах). Вгляньмося пильніше – і побачимо хрест, на якому був розіп'ятий Ісус Христос. Цей хрест називається римським, або латинським чи пасійним, – в знак перенесених Спасителем страждань. В іншому хресті, також римському, рамена мають іншу конфігурацію – традиційного грецького хреста з перекладиною рівно посередині. Цей хрест ще іменується козацьким. Як подає «Енциклопедія українознавства», існує 200 форм хреста, які донесла світова церква, а також геральдика – історична наука про герби… (А. Григорук).

ХРЕСТАТО, метод доїння корів. Навхрест. Бистро засідають доїнники до роботи, і скоро характерне цюркання пахучих струй молока заповнить повітря. Корови доються у кулак, хрестато – раз лівий задній дойок і правий передній, а раз навпаки.
(Г. Хоткевич).

ХРЕСТИК, а, ч. Зменшена форма хреста. Хрестик, як художній елемент, у своїй творчості широко використовують різьбярі, вишивальниці, писанкарі, ткачі, кераміки. Щораз кращі народжувалися з – під її голки візерунки. Спочатку хрестиком могла добре шити. (М. Грепиняк).

ХРЕСТИК КОСИЙ, а ого, ч. Один з найпоширеніших у сучасних українських народних вишивках точних рахункових технік. Косим його називають тому, що стібки лягають по діагоналі полотняного переплетення. При вишиванні потрібно, щоб перекриття верхнього стібка лягали в один бік (до лівої руки).

Нитку закріплюємо і виводимо голку на лицевий бік, відраховуємо 2 нитки по горизонталі, йдучи зліва на право і 2 нитки по вертикалі вниз, набираючи їх на голку. Робочу нитку витягуємо і робимо стібок справа наліво. (О. Федишин).

ХРЕСТИССИ. Хрестися.

Аби хресне знамення було правильним, то потрібно скласти разом три перших пальці правої руки, що символізує Єдність Святої

нероздільної Трійці. Два інших пальці – притиснуті до долоні, символізують сходження Сина Божого з Неба на землю (два пальці – образ двох природ Ісуса Христа).

Спочатку складені пальці ставляться на чоло, для освячення розуму; потім на черево, в область сонячного сплетіння – для освячення відчуттів; після цього – на праве, а потім – ліве плече, освячуючи тілесні сили. Опускаючи руку, звершуємо невеликий уклін. Чому? Тому, що тільки що зобразили на собі Голгофський Хрест, і поклоняємося йому. До речі, ще одна поширена помилка – уклін одночасно з хресним знаменням. Робити цього не слід. (І. Дяків).

ХРЕШШЄНЄ, я, с., церк. Хрещення.

Символ Віри при хрешшєню, тай бих си хрестили. (Т. Плитка-Сорохан).

ХРЕЩЕНСЬКИЙ СВЯТВЕЧІР, ого чора, ч., реліг. Він припадає на 18 січня. Цього дня встановлено суворий піст. — «Хрис сі рождає! – Славіте Його!». – Так вітаються у селах Березівського куща на Косівщині від Різдва Господа нашого Ісуса Христа і аж до Стрітення Господа нашого Ісуса Христа.

(М. Негрич).

«Христос рождається!» або «Христос народився!» – це найбільш поширені на Гуцульщині вітання християн усіх конфесій.

(П. Біленчук).

ХРИСТЄНИН, а, ч. Християнин – той, що благочестивий і відданий християнській вірі.

Аді, раз прийшовсми був перед Великоднем до сповіди і вісповідавси – аді так, єк христєнинові річь. И дав мені ксьондз за покути зговорити шість «Отченашів» и дев'еть «Вірую» оперед свєтим Юрієм.

(О. Манчук).

ХРИСТЄНЦКІ, их, мн. Християнські.

Бог тобі віддав єго до чєсу у завідованнє: єк його стратиш, єк перейде у нехристєнцкі руки – то ти єго Богови стратиш.

(А. Шептицький).

ХРИСТІНИН, а,ч. Християнин. Той, що вірить в Ісуса Христа, як боголюдини.

Христінин продав ґрунт, а контракт підписував при горівці. Але якби цеї горівки при контрактах ни було, то був би, може, за ґрунт два й три рази бирше дістав!

(А. Шептицький).

– ХРИСТОС ВОСКРЕС! ВОІСТИНУ ВОСКРЕС! Так вітаються на Гуцульщині з початку Великодня і аж до Вознесіння Господнього (Знесіні).

ХРИЩЄК, ака, ч., анат. Хрящ. Хрящова тканина.

ХРІНЬ, ю, ч., бот. Те саме, що хрень. Цибуля, чіснок, перец, оцет, хрінь побужуют трунок до біршого віпускання сокіў, єкі є потрібні до траўлення, той приходит від того апєтит (даєт їсти). (К. г., 1935).

ХРУСТАВКА, и, ж., бот. Різновид лісових ягід. Цего року файно вродили хруставки. (Я. Щербань).

ХР'УСТАЛІ, ів, мн., бот. Трускавки. Полуниці.

ХРУЦКАЄ. Тріскає. Тріскотить. Пукає. Ломиться. Ой хруцкає шош у костях. Відий, ниборе, буде дошь. (Д. Стефлюк).

ХУДОЖНЬИК, а, ч. Художник – творча людина в галузі образотворчого мистецтва. … через сестру Василину, що часто бувала в Косові, придбала собі ті листівки, де були репродукції картин Катерини Білокур і коротка її біографічна довідка. «Ой дєкую тому художньикови, шо нарозумив мене матьи тоту красу у себе у хаті… Може, Катириночька и вірші писала? Бо тотьи, шо талановиті до малюнку, вньи до всего мают замилуванє», … – думала Параска, багато разів переглядаючи дорогоцінні для неї листівочки…

(Б. Радиш-Маринюк).

ХЬТО, розм. Хто.

Ми зразу ни хотіли погодитися, бо боєлиси, шо так далеко за місто мало хьто підет из гостий и ми будим мати страту.

(П. Шекерик-Доників).

Ц

ЦАЛКОМ. Зовсім. Повністю. Цілком.

Не сиротіть мене вже цалком, панове…

(Г. Хоткевич).

ЦАПИЛУП, а, ч., згр. Прозиванка жителю с. Замагора. (М. Савчук).

ЦАПІНА, и, ж. Бутинарське пристосування – міцний держак із витонченим і трохи зігнутим й добре загартованим у кузні металевим кінцем для пересування, підважування або підтягування ковбків. Те саме, що ґріф.

ЦАПІНАР, я, ч. 1.Майстер, який робить цапіни. 2. Чоловік, що вправно працює з цапіною.

ЦАПІНЄ, нєти, с. Держак, тримач цапіни.

ЦАРА, и, ж. 1. Інший, чужий край. Чужина. 2. Обора. Гуцули ни лиш добре ґаздуют і майструют, а й податливі гемблювати в

ріжних царах – на долах і державах. Одним з таких був відомий Марко Мегединюк. Його хрест із сливового дерева, багато інкрустований бісером, рогом, кісткою, дротом був подарований цісарю Францу Йосифу.

Злидні заставили цего чоловіка піти на заробітки навіть у далеку Росію…

(М. Прощук).

ЦАРАТА, и, ж. Клейонка для накривання стола.

ЦАРИНА, и, ж. 1. Рівнинна ділянка, відведена під сівбу зернових, посадку просапних культур.

2. У старослов'янській (праукраїнській) мові цей топонім означає випас худоби в прифортечній зоні. Адже треба було випасати худобу і чимось її годувати, адже вона забезпечувала життєдіяльність залоги фортеці, а також підзахисних людей фортеці. Тут, на Царині, випасали коней, корів, овець і кіз. Царина – це супутник фортеці Кермин. Топонім Царина тепер має інше значення в різних селах Підгір'я, Гуцульщини.

(П. Дем'янюк).

ЦАРИНКА, и, ж. Обгорожений грунт недалеко оселі, найчастіше сіножать.

ЦАРОК, рка, ч., буд. Відгороджене місце: для свиней у стайні, стаї – для новонароджених телят, пивниці – окремого зберігання коренеплодів.

ЦАРЬОК, рька, ч., буд. Те саме, що царок.

ЦАРЬОК, рька, ч., буд. Невелика хата взруб, крита дошками. Один царьок мав Н'еньо. (П. Біленчук).

ЦВАЙКА, и, ж. Березова вужевка.

Розкресав грім вогню над нами та й збудив блискавицю, аби ножами хмари на дрібні нивки перекроїла. Ймилиси строминами перекроєні хмари, ударили з неба плови, падуть води цебрами, човгалами – потоками. Плюта плютенна. Зігралися усі води, отік у загибель світа. Потужили ми цвайки на дарабі та й кермами, як грудьми, боремося із габами. (М. Черемшина).

ЦЬВЄКІ, ів, мн., буд. Цвяхи. Звіздя.

Хто куда пішов з худобою, хто де хотів пас худобу до вільна, хто куда і де рубав ліса і якого хотів, тогди хто будував хату, нарубав смереки такі, що мали і по 250 літ. І як з тих смерек наколов драниці 3 і 4 метрові довгі, покрив хату плоско і привалив жердками. А як хотів стрімко, то прибив тисовими чіпками, бо звіздя (цьвєків) тогди в Жєб'ю ще не було і ніхто тут цего не знав. Такий дах то міг стояти і 100 літ. (Ю. Ґулюк).

ЦВИК, а, ч., буд. Цвях.

Вікна ў хаті ни можна забивати на зиму цвиками, бо вітренє хати ў зимі є ше важнійше єк у літі…(К. г., 1935).

ЦВИКЄ, ів. мн., буд. Цвяхи.

Таже Гаврило був хєтрун, бо трембіту тихонько лиш усунув на ґанку на цвикє великі.

(П. Плитка-Горицвіт)

ЦВИРОК, рка, ч., анат. Сосок жіночої груді. Цицька. — Онучко диви ко си, – каже бабця Фрозина, – єк годуєш своїм молоком дитинку, аби вна тобі ни дуже покусала зубчиками цвирки на цицьках. (Хороцево).

ЦВИЧЬОК, чька, ч. Маленький цвяшок.

ЦВІКОНЄ. Цвірінькають цвіркуни.

ЦВІТИ, ів, мн., бот. Квіти. Суцвіття.

Запашні цвіти круг мене… (І. Франко).

ЦЕБ'ЕНЬКАТИ, аю, аєш. Говорити небилиці, пусте.

ЦЕГОРІШНА, ої, ж. Цьогорічна. Гуцульська коліда (цегорічна). (Б. Розенчук).

ЦЕЛІБАТ, а, ч., церк. Безшлюбність, яка була встановлена для випускників колишньої Станіславської духовної семінарії. Священики із сусідніх парафій, деякі – з дружинами, празникують… (З. Ромовська).

ЦЕМБРИНЄ, я, с., буд. Цямриня. Вимощення на криниці з дерев'яних брусів у зруб.

ЦЕМБРІВКА, и, ж., буд. Цямриня із бетонного кільця з валом і корбою для витягування повного відра з водою.

ЦЕНТРО, а, ч. Центр. Середина чогось.

Дійшли ми так десь до двох кілометрів, минувши поліклініку у Верховині по – теперішньому. І тут як з-під землі став чєсовий у повнім боєвім: «Гальт». Я стала, як укопана. Ось і попалась; пройшла ціле центро, а тут на тобі. (Т. Плитка-Сорохан).

ЦЕРЬКВА, и, ж., церк. Церква. Божий храм. Супруги мают себе так любити і так себе шінувати, єк Христос Спаситель полюбив і пошінував Церьков свєту. (А. Шептицький). Церькви, каплиці, хрести, людий – усе нишьшіли. (В. Шкурган).

ЦЕРЬКОВА, кови, ж., церк. Церква. Храм Божий. … ни для него благодать небесна тай Церькова свєта… (А. Шептицький).

ЦЕС, цього, ч. Цей.

Моя би воля, вивергла би цес телевізор у бердо. (Я. Поп'юк).

ЦЕСІ, цесих. Ці.

Цесі салати треба від весни сієти, шо 2-3 тижні в такім порєдку, єк ми їх назвали: салата цісарска, королева мая, камінка, кришталева голова, королева торгу, тверда голов, петругівка. (К. г., 1935).

ЦЕСЯ, цесеї, ж. Ця.

ЦЄПАТИ, аю, аєш. Доїти.

ЦИ, част. Чи.

У него завжде родили городи – ци було мокре, ци сухе літо… (К. г., 1935).

ЦИБУЛЄНИК, а, ч. Прозиванка жителю смт. Кут. Цибулєники, бо торгували цибулею. (М. Савчук).

ЦИБУЛЯ ІНДІЙСЬКА, і ої, ж., бот. Народні назви: птіцемлєчник, пташине молоко, рястка.

Без перебільшення, що ця південноазійська рослина почувається добре в наших умовах. Але хоче яскравого світла.

Її листки та цибулина не їстівні, але й не отруйні. Та широко використовуються зовнішньо. При радикуліті натирають поперек, при бронхіті знімає кашель, ангіну, натерши папіломи, то вони пропадають. Допомагає при поліартриті, остеохондрозі, запаленні суглобів, м'язів і сідничного нерва, відкладенні солей, набряках ніг, виводить синяки і… Рекомендується проводити хоч три процедури… (П. Біленчук).

ЦИ ВИ ДУЖІ. Форма привітання. У відповідь кажуть: «Добре, єк ви».

ЦИГАЙКА, и, ж., зоол. Вівця із м'якою вовною. Те, що й цегейка.

ЦИЛТА,и, ж. Брезент.

Стоєли два великі камені, а на тих каменях було накладено сучі і обкрито цилтою (брезентом). (Я. Зеленчук).

ЦИМБРОВИНА, и, ж., буд. Те, що й цембринє. Цимбровина повинна бути вімурована з цегли на цементовій заправі, або віложена бетоновими рурами. Ше ліпши керниці є верчєні.

З надвору цимбровина ў гори повинна бути обікладена грубо глиноў так на 60 цинтомитріў, а ў гліб на півтора митра.

Цимбровину треба прикрити накриўкоў, або зробити дах и колесо з відром, або клюку до начєрання води, найліпше помпу. (К. г., 1935).

ЦИМУС, а, ч. Добрий смак. Найкраще. Найсмачніше.

ЦИ МУТ. Чи будуть?

ЦИНДІР, а, ч. Маятник настінного механічного годинника, який приводить у рух тягарець на довгому ланцюжку.

ЦИНЬКАЛО, а, с. Музичний інструмент.

Відоме ще з найдавніших часів, розповсюджена робота майстра В. Тафійчука з Квасів, має вигляд латунної конічної труби, відкритої з обох кінців. (Н. Тимчук).

ЦИРАТА, и, ж. Те саме, що й цилта. Для свого проживання вони поставили між двома каменями дерев'яне перекриття, вкрили його корою смерек та жерепом, а зверху накрили брезентом – «циратою». (Я. Зеленчук).

ЦИРЕТА, и, ж. Те саме, що циста, цирата. Клейонка.

ЦИРКІЛЬ, я, ч. Циркуль – креслярський інструмент з різними комплектуючими.

ЦИСЮ. Цю.

ЦИЦНІ, цень, мн., анат. Жіночі груди. Цицьки. Попід мантлю, попід бунду, В цицень та й в спідницю, … (Д. Коренюк).

ЦІБУЛЯ, і, ж. бот. Цибуля – городній овоч. Має широке застосування у кулінарії. Хімічний склад: ефірне масло, вітаміни С, провітамін А, цукор, флавоноїди, сліди йоду, фітонциди. За народною медициною: відвіку цибулю застосовували від укусів змій, інших отруйних істот; лікувалися від сказу, втамовували зубний біль; втирали в голову сік аби не випадало волосся; її вживають для поліпшення апетиту, зменшити кількість цукру в крові, а сік, змішаний порівну з медом помічний при бронхіті.

ЦІДИЛО, а, ч. Шматок марлі або полотна для проціджування молока або витримування сиру поки він не зцідиться. Мив дійниці, кітли, перекладав будз з одного полотняного цідила в інше. Чекав, доки сир трохи зцідиться. (М. Яновський). Достарчювали ватагам потрібних їм бриндзарскіх полонинскіх прирєдів: єк цідила до випрєтування молока и стрєхання сира, цідила – сита до цідіння молока від нехари, термомєтри, ґлеґ, бутилеви – арфи, сода, вапно до митя судиня и инчі потрібні ватагам речі. (К. г., 1935).

ЦІМЕНТ, у, ч., буд. Цемент – порошкова швидко в'яжуча маса, що має широке застосування у будівництві. Каміні, пісок, цімент і воду наші люди кіньми возили тай на плечах носили. (Я. Зеленчук).

ЦІП, ЦІП, ЦІП, виг. Уживають для кликання курей, курчат.

ЦІРИТСИ. Шкіриться.

ЦІСАРСКА САЛАТА, ої и, ж., бот. Городня культура родини салатних.

ЦІХО. Тихо. Тиша.

Сиди ціхо, бабо. Колис також таке си творило, лиш, нидде то ни показували.

(Я. Поп'юк).

ЦОНҐЛІ, ів, мн. Кліщі. Обценьки. Опценьки. Бувало, прийди из зубом до дохторя, то вин тобі лиш цонґлі закладет та й раз-два – уже єс без зуба – й тєгни за тото дві банки. А Трумбиха покойна то лиш дві шустці за таке брала. (О. Манчук).

ЦОРКОТОЛЯ, і, ж. Дзвінок круглої форми для коней.

ЦОФНУТИ, у, еш. Потягнути назад.

Я ишла ззаду тай несла камінь й пидклала єго пид колесє, єк фира ставала, бо тєжка фира могла цофнути помучені коні назад.

(І. Зеленчук).

ЦУҐ, у, ч. На протязі. Протяги.

ЦУҐ, у, ч. Звозити (тралювати) кіньми ліс в горах з місця його рубки до відправки.

Батько мій щороку працював влітку на полонинах – випасав худобу або звозив з верхів ліс («робив у цуґах»). (Я. Радиш).

ЦУҐЕРКА, и, ж. Цукерка. Солодкий кондитерський виріб. Усе є. Образи, минтелі, фівкала, флоєри, медіники, цуґерки, булки, сливки та єблука. (О. Манчук).

ЦУҐУВАТИ, ую, уєш. Тягнути кіньми ліс у бутині.

ЦУКЕРНЯ, і, ж. Кондитерська.

ЦУКЄРКІ, рок, мн. Цукерки.

Кімую, у сусіда почерез плит було мале лоші, то діті так їго унаділи на цукеркі, шо уно ходило за ними скрізь, навіть у хату.

(Ю. Бурчак).

ЦУКОРКА, рки, ж. Медова цукерка (нугат).

ЦУЛОВАНІ, я, с. Цілування.

ЦУЛУВАТИ, ую, уєш. Цілувати.

— А єк цулувати? З прицмоком, чи без прицмоку? — З прицмоком. Бо цуловані без прицмоку – єк весілє без музики … (Я. Радиш). Я тебе, пишна любко, люблю та цулую. Чому ми си не зуритиш, сам ти си дивую.

(М. Черемшина)

ЦУРИС, а, ч. Скандал. Вин даўно маў цурис з сестров через спадщіну. (Косів).

ЦУРІК, Команда коням. Давати задній хід. … цурікнув їго до смерекі, леда поправив шлию… (Ю. Бурчак).

ЦУРІКАТИ, аю, аєш. Їхати, подавати назад кіньми. … такі темнолиці, голодні і дрантиві, – а бадіки поморгували на себе: «Аді, їдут смучі цуріки!» (М. Черемшина).

ЦУРІКИ, ів, мн. Назад. Ті, що відступають, йдуть назад. А газди їх проклинали:

— Аби вам путь пропала, цуріки безчесні!.. (М. Черемшина).

ЦУРКАНКА, и, ж. Короткий кожушок без рукавів.

ЦЬОМ, а, ч. Поцілунок.

ЦЬОМАТИ, аю, аєш. Цілувати.

ЦЬОМКА, и, ж. Поцілуночок.

— Усе доню, дай цьомку, йди в садочок. Мама д'вечіру прийде за тобов. – Ніжно вимовила жінка. (Я. Щербань).

ЦЬОНЬ – ЦЬОНЬ – ЦЬОНЬ!, виг. Його вживають для кликання свиней.

ЦЬОНЯ, і, ж., зоол. Порося. Свиня.

ЦЬОНЯ, і, ж., згр. Так кажуть дитині тоді, коли вона забрудниться. Замазура.

ЦЯТКА, и, ж. Намисто, намистина.

Иван віцєткував тоту ракву. (Річка).

Ч

ЧАГА, и, ч., бот. (Pilat. F. Sterillis). Березовий гриб.

Чага (народна назва чагой) може зустрічатися усюди на березах,..

Приводами для вживання березового гриба служать виразкова хвороба, гастрит, злоякісні пухлини, особливо рак шлунку, легенів і інших органів в тих випадках, коли неприпустимі променева терапія і хірургічне втручання. (І. Алексєєв, А. Діброва).

ЧАГ'УН, а, ч. Чавунний горнець для засування страв у піч.

ЧАМАЙДАН, а, ч. Чемодан. Валіза. Валізка.

Уни в нас усьо забирали, одіж, обув; гет усьо забирали. Там такі «мамки» були, шо командували цими блатними. Уни наші чамайдани позабирали. Ми зробили забастовку, об'явили голодовку, аби нас відділили. Потім русаки блатні дуже нас ненавиділи, українців, і ади й ми сиділи і вни сиділи так само, але нас не любили. Потому вже приїхало начальство, але вни всі наші речі поскидали в туалет, аби лиш нам не віддати.

(М. Лесюк).

ЧАПАШ, а, ч. Втоптана стежка тваринами.

ЧАПРАГА, и, ж. Застібка. Прикраса одягу.

ЧАРИТИ, чарю, чариш. Дерти луб, кору.

ЧВАЛАТИ, аю, аєш. Іти поквапно. Спішити.

ЧВАЛИЙ, ого, ч. Вправний. Рухливий. Швидкий.

ЧЕЛІДНИК, а,ч. Учень, який набуває навиків роботи в досвідченого майстра. Тут навчалося 10 учнів та 5 челідників.
(І. Пелипейко).

Ч'ЕЛЬИДЬ, і, мн. Жіноцтво.

Колис чельидь на Гуцульшіні брала активну участь у створенні осередків Просвіти та Союзу українок. (Г. Кутащук).

ЧЕЛЯҐЬ, і, ж. Челядь. Заміжні жінки. Молодиці. Дівчата. Юначки.

Для дівчат заложив у себе удома науку шити гафту і ріжні вишивки для строїв україньских, гуцульских, як виставки і т.д., з чім нині наша челяґь зі своїми виробами є на першім місци в світі, з чого повстало і килимарство. (Ю. Ґулюк).

ЧЕЛЯДИНА, и,ж. Жінка. Молодиця.

ЧЕЛЯДНИК, а, ч. Те ж саме, що й челідник.

ЧЕМЕРИЦЯ, і, ж., спирт. Горівка. Горілка. Чемерґес.

ЧЕПРАГА, и, ж. Застібка для нашийної прикраси.

Для опришків він жирував кріси й пістолєта. Сипав їм багацькі ножі з виделками та гонорові чепраги. (Н. Околович).

ЧЕРВА, и, ж., бдж. Бджолорозплід.

Личинки бджоли… без жадної небезпеки прохолоди вулика й застуди. Черви, як про це наглядно зараз переконаємось.
(А. Добрянський).

ЧЕРВАК, а, ч., зоол. Черв'як – представник родини безхребетних.

Хробак.

ЧЕРВАЧОК, чка, ч., зоол. Черв'ячок. Хробачок.

Та й вчинився вечір. Такий запашний, та рошений, та зорями вишиваний, шо навіть дрібному червачкові душа радується, і він собі викрісує вогник та й крильцями обносить тоту іскру, аби йому світила, аби люди виділи, який він цему вечорові радий.
(М. Черемшина).

ЧЕРВІНКА, и, ж., мед. Дизентерія – інфекційне захворювання, що зумовлює прискорену дефекацію.

Нас було чотирнадцятеро у нені, ніхто нами не питав, повиростали усі. Уже леґінями на червінку вивмерали. (М. Влад).

ЧЕРВ'ЯЧОК, чка, ч. Вид мережки, схожий до одинарного чи подвійних прутиків.

Мережку вишиваємо як доповнення до основного орнаменту. Цей вид мережки за виконанням подібний до прутика у верхньому боці. (О. Федишин).

ЧЕРЕҐІННИЦЯ, і, ж, заст. Чарівниця.

Аби хто не урік корову, зав'язують їй через шию або на хвості червону волічку, аби урікливий дивив ся на волічку, а не на корову. (Космач).

ЧЕРЕДІННИКИ, ів, мн., заст. Чарівники.

… про чередовання, ворожбицтва, заклинання и т. и., виконувані по всій Гуцульщині без помочи непростих людей, подав я у відповідних уступах попередних 4-ох томів сеї праці, тут доповняю ті загальні чари такими, для яких не було доси або відповідного місця, або які я придбав вже по виданю попередних томів. (В. Шухевич).

ЧЕРЕП, а, ч., буд. Черепиця.

З хати череп поздоймали, антену пригнули,

А віходок який моцний, то перевернули. (М. Савчук).

А ше в нас було богато дерева на хати, череп був [черепиця – М. Л.], а люди всьо розтіґают. А мама сі сплакали гірко, але не показувалисі, тий пішли до сестри. Одні страждали, а другі сі наживали. (М. Лесюк).

ЧЕРЕС, а, ч. Широкий шкіряний чоловічий пояс, котрий файно оздоблений і зручний у носінні, бо можна в нього запхати люльку, мошенку, складний чепелик. А головно – помічний при болях у попереку, підорві (натсаді), тяжких роботах.

…— чи заглушили вітрові моє ім'я?!

– Ні, дєдю, не заглушили… Вашими чересами леґіні підперізуються тільки в свята. А без тобівок поважні ґазди не показуються між людьми. Ваше ім'я під склом музею у Коломиї… (М. Яновський).

ЧЕРІНК'И, ів, мн. Обкладинки до ножа.

ЧЕРІНЬ, я, ч. Те саме, що й панва.

Виварювали сіль у великих неглибоких посудинах – черінях (панвах)… (І. Пелипейко).

ЧЕРІП'Є, я, с, Череп'я. Черепки.

– Слухайте, слухайте, як черіп'є кочєєси, аби так біда відкочюваласи.
(М. Черемшина).

ЧЕРКАЧІ, ів, мн. Прозиванка жителям сіл Акрешори і Люча. Черкачі, бо своєрідно розмовляють, ніби «черькают». (М.Савчук).

ЧЕРЛЕНА, ої, ж. Червона. Чєрчик.

Черлена маржина у сегоднишним стані надаєтци до гудіўлі у цілій Польші, єк на дідицких, так и на хлопских ґаздіўствах, передоўсім повинни ї ховати и гудувати наші горєне у Карпатах, а тим самим и на Гуцулшіні. (І. Дрождж).

ЧЕРЬИДЇННИК, а, ч. Чередник. Людина, яка пасе худобу згідно черги в підгірських селах.

Черьидїнником може бути и будь хто, простий мущина ци и жинка; до того треба лиш знати, коли и йик чьиредувати… (В.Шухевич).

ЧЕРЬИДЇННИК, а, ч., заст.. Чарівник. Черьидїнником може бути и будь хто, простий мущина ци и жинка; до того треба лиш знати, коли и йик чьиредувати, заклинати, треба лиш поповчити усе, йик слід; чьиредїнник чьиредує лиш для себе; буває и так, що занїм що дльи себе приверне, мусит уперед другому збавити; але се рідко, хіба йикий бідний хоче забрати молоко у богачьи. Буває чьисом и так, що при чьиредованю мож збавити чоловіка або маржину. (Яворив).

ЧЕРС'АК, а, ч. Горнець.

ЧЕРЯК, а, ч., мед. Фурункула.

ЧЕСАННЕ ПОЛОТНО, ого а, ж. Тонке полотно, виготовлене з найліпшого прядива.

ЧЕСНИК, у, ч., бот. Часник з родини цибулиних з різким запахом.

На отверезінє дают пити відвар фої і чеснику. (В. Шухевич).

ЧЕСНОК, у, ч., бот. Часник.

ЧЄБІРСКОТІТИ, чу, чиш. Щебетати.

ЧЄБРИК, а, ч., бот. Чебрець, як лікарська рослина, має такі дії: антисептичну, знеболювальну, потогінну, сечогінну і т.д. Його ж широко використовують у кулінарії.

ЧЄГІР, а, ч. Молодий густий ліс (чагарник).

ЧЄГОРА, и, ж., бот. Галуззя зі смереки. Смерекове гілля.

…ураз з Богом та молитвов зачьинайте тай дуже уважєйте, аби по-Божому робити та розумно.

Аді тогди помолися, єк хочєш фої та чєгори на зрубі своїм запалити та паленицу робити. Бо й це дуже важна річь! На цу річь ни вистарчьит один або другий рік уперідь дивитися. (А. Шептицький).

ЧЄКОЛОНОК, нка, ч., анат. Суглоб пальця.

ЧЄЛІДИНА , и, ж. Жінка. Молодиця.

Чєлідина, єк єкис казав, то великий мольфарь. Усєкі пінта знаєт. То парит, єк вогонь, студит, єк мороз, кусат, єк кутюга, то скобичєт, єк лісна.

Єк'ї шош си спотребит, то єк ангіль коло тебе забігат. А ни догодиш 'ї так, єк уна захоче, то лізет тобі у очі и єк ґалиця сипит. (О. Манчук).

ЧЄЛІДИНЦКИЙ, ого, ч., буд. Жіночий.

– Таже тот, шо дитину до хресту у зубах ніс, – таки ни мертвец. Сів собі коло чєлідинцкого ґанку та аж рот роззєвив, так смашьно спит. (О. Манчук).

ЧЄЛІДЬИНА, и, ж. Жінка. Матір. Молодиця.

ЧЄЛІДЬ, і, ж. Жінки. Жіноцтво.

ЧЄЛЮСТИ, єй, мн., буд. Вимощення у печі, призначеній для випікання хліба.

ЧЄПЕЛИК, а, ч. Малий ножик.

ЧЄПРАГА, и, ж. Те ж саме, що чепрага.

ЧЄМНИЙ, ого, ч. Чемний. Ввічливий.

Иванко чємний и послушний єк дома, так и в школі. (Снідавка).

ЧЄНЦІ, ів, мн. Ченці.

ЧЄРВА, и, ж., зоол. Черва. Черв'яки.

А тато, хитрувато посміхаючись, каже: «Запам'їтай собі твердо, їк будеш рідко брати книжки в руки, в них точно чєрва заведеси, а може навіть і гадє кєнисе». (Я. Радиш).

ЧЄРВАК, а, ч., зоол. Черв'як – найбільш відомий, дощовий звичайний, малий червоний черв'як, сіра алолобофора, гнойовий черв'як та інші.

Кажут, шо єк у Масниці нічьо си ни золит – ни пере, то витак у скороми из молока: бринзі, маслі и гуслєнці ни плодєтци чєрваки. (П. Шекерик-Доників).

ЧЄРІ, ів, мн. Чари.

…або ребро йиму поломив, ци то дес икогос мудрачька йкас сука зчєрувала чєрями… (П. Шекерик-Доників).

ЧЄРЛЕНА, ої, ж. Червона.

– Або тота молодиця у чєрленій фустці, шо стоїт з тим сухоньким паном, бодай би си ни снив нікому. (О. Манчук).

ЧЄРСА, и, ж. Дівчина – підросток.

ЧЄРСАК, а, ч. Малий горнець. Те саме, що черс'ак.

ЧЄРТИ, аю, аєш. Знімати кору з дерева. Лупити дерево.

ЧЄС, у, ч. Час.

Усі про мнє кажут «Дідо Иван», бо девєдесєть літ маю, ади єк чєс прутко минув. (Г. к. 2014).

ЧЄСТУВАТИ, ую, уєш. Гостити. Пригощати.

По колєді піп кладет на кожду скарбонку колєду в грошєх, кілько втєкает, чєстует вином колєдників. (П. Шекерик-Доників).

ЧЄТАНКА, и, ж. Читанка – учнівський підручник, в якому дітям доступно подано пізнавальний, дидактичний матеріал.

…тато продовжував: «Ти чєтанку подивиси – там каргани уже гніздо звили».

(Я. Радиш).

ЧЄХАТИ, аю, аєш. Чхати.

Стара Настя Маскурова відкрила рота для причастія і вчула, що невістка зарізалася, та й чєхнула, та так голосно, що причастія із золотої ложечки вихлюпнулось. (М. Скавуляк).

ЧЄХНУТИ, хну, неш. Чхнути.

Боїшси чєхнути, а кашлаєш хіба у плат. Тогди ти такий міцицький, єк воробец.

(О. Манчук).

ЧИЛІДЬ, і, ж. Молоді жінки. Юнки.

Час від часу на полонинах влаштовували розваги. В них брали участь і жінки «чилідь», які навідувались на гірське пасовище… (Путила).

ЧИНШ, у, ч., іст. Податок, який сплачували селяни поміщикам. У різних поміщиків панщина була різною, від двох до шести днів на тиждень. Якщо селяни працювали в фільварку чотири дні на тиждень, то інші два дні вони були змушені їздити збирати панський хліб і відвозити його на ринок. Крім цього, від кожної селянської сім'ї, яка володіла землею, стягували: чиншу – 20 злотих, строкового – злотий, 2 корці вівса, 10 курей, копу яєць, дві мітки пряжі. Навіть ті, які зовсім не мали землі, так звані загородники, були змушені сплачувати 15 флоринів грошового чиншу і 2 курки. (М. Сорич).

ЧИПІТИ, плю, пиш. Сидіти або стояти на одному місці.

Василь чипів у загінці дотів, поки не було команди йти в інше місце. (Печиніжин).

ЧИР, у,ч. Страва з кукурудзяної муки.

Заправлений молоком чи засмажений чир – смачна дієтична страва, але в голодні роки його нічим було заправляти, і поживність його була низькою. (І. Пелипейко).

ЧИСНИК, у, ч., бот. Часник: єрий та озимий – овочева городня культура, що має широке застосування у кулінарії і медицині.

ЧИСНИЧОК, чка, ч., бот. Нарцис – квітка рослини цибулинних.

ЧИШІНКА, и, ж. Санітарна рубка в лісі. Обрізка плодоносних дерев.

Дрова від рубки лісу та обрізування саду.

ЧІКАЮТ, мн. Ждуть. Чекають.

ЧІКОЛОНКЄ, ів, мн., анат. Суглоби пальців.

Ой, Боже С'єтий… чього вже ни наслухалиси тоти невісточькє – приведеничькє? И чіколонкє гризли собі, нарікаючі и на стариню… (П. Плитка-Горицвіт).

ЧІКУШКА, и, ж. Те саме, що й чвертка. (250 г).

Кум до кума ходив з чікушкою, запханою в пазуху або притиснутою під рукою.

(Л.-П. Стринадюк).

ЧІЛЄДНИК, а, ч. Підсобний робітник. Стажувальник. Те саме, що челядник.

Онук Молочарникова ни стає голиягов, а пішов до Степів у чілєдники. (М. Лазарович).

ЧІЛКА, и,ж. Чубчик. Форма підстригання волосся у дівчаток і хлопчиків.

Цирулник зробив файні чілки нашим хлопцьим – близнюкам. (Косів).

ЧІНЧИК, а, ч. Маленький. Колідничок.

Ой чінчику – васильчику,
Посію тебе в городчику,
Буду тебе шанувати,
По тричі на день поливати. (К. Смаль).

ЧІНЧІК, а, ч. Те саме, що чінчик.

ЧІПАТИСИ, аюси, аєшси. Чіплятися. Приставати. Підбивати клинці.

ЧІПАТИСІ, аюсі, аєшсі. Чіплятися.

Никола вже в старших клясах зачєв чіпатисі до дівочьок. (Путила).

ЧІП, чопа,ч. Дерев'яна пробка в формі конуса для закривання отворів переважно в бочках з пивом, вином чи сировицею. Затичка. Чопик.

– Нико, каже Мошко, – набий чіп у бочці з пивом… (Я. Щербань).

ЧІПЕЛИК, а, ч. Ніж, ножик.

ЧІПЕЦ, пця, ч., зоол. Внутрішня оболонка, як правило зі свині.

ЧІП'ЄЛИ. Чіпляли.

На шию, здебиршего узимі, коням чіп'єли мідні дзвинкє ци шелесті. (Ю.Бурчак).

ЧІПІТИ, ію, ієш. Довго чекати: на автобусній станції, на побачення з коханою людиною…

ЧІРВАК, а, ч., зоол. Черв'як. «Славку, у твоїх книжках черваки вже завелиси…».

(Я. Радиш).

ЧІРВОНА, ої, ж. Червона.

«… добру корову можут наврочіти – тому на ї фості зав'єзуют чірвону бавинку, а мош і чірвону блиндочку або вішіют на шию ворчік – аби очі на то дивилиси». (Я. Радиш).

ЧІРВОНИЙ кугут запіє. Підпал.

Такі були погрози тим господарям, які в чомусь провинилися перед партизанкою – хлопцями з лісу. (Косів).

ЧІРВОНІ, их, мн. Червоні.

У чірвоних звіздах найгирші, уни ни то шо на нашу земню, на христінина, а на самого Бога посігли. (В. Шкурган).

ЧІРІЗ. Через. Почерез.

… «чіріз поріг ни можна подавати ни руку, ни гроші», «їк траба переносити молоко чіріз воду – їго траба трішкі посолити». (Я. Радиш).

ЧІРКАЧЬ, а, ч., зоол. Птах, що з'їдає сліпий (дикий) виноград.

Ч'ІРЬИНА, ої, ж. каламутна вода.

У Черемоши йде ч'ірьина, то видко дуже си топ'ї сніги в горах. (В. Рожин).

ЧІСАНА, ої, ж. Сорочка з тонкого домотканого лляного полотна.

Біленька чісана сорочка, вишита золотими шовковими нитками, на грудях широкі паси. (М. Скавуляк).

ЧІСНИЦЯ, і, ж. В одній чісници мало бути по три нитці. Виходит файний клубок на полотно… (В. Дмитрюк).

ЧІСНИЧЬОК, чька, ч., бот. Нарцис – квітка родини цибулинних із білими або жовтими пелюстками.

ЧІСНОК, нику, ч., бот. Часник. Те саме, що й чесник, чеснок, чисник, чьиснок.

На Луки, 31. Х – добре садити чьиснок. «Лука то дуже файний родитци и нікому ни зводитци». (П. Шекерик-Доників).

ЧІСНОК, нику, ч., бот. Часник – городня рослина, яка широко застосовується у кулінарії та медицині.

Пожива повинна бути ўсєка, аби наш организм дістаў ўсі складники, єкі єму потрібні. Пожива мусит бути добре злагоджена, свіжо и чисто. Цибуля, чіснок, перец, оцет, хрінь побужуют трунок до біршого віпусканя сокіў, єкі є потрібні до траўленя, той приходит від того апєтит (даєт їсти). (К. г., 1935).

ЧІСТОВАНЄ, я, с. Повниця.

«Хто не чіствувався – у того шюр мошенку ззіст» (Я. Радиш).

ЧІСТРИТИ, ю, иш. Прочісувати, чесати.

…а що лишить ся у дергівці «чістрят» на дерев'янім «гребени»… (В. Шухевич).

ЧІТАТИ, аю, аєш. Читати.

Чітати з олівцем в руці. (К. г., 1935).

ЧІТИНА, и, ж., бот. Великий пласт хвої. (Татарів).

ЧІЧА (Я), і, ж., бот. Квітка. Квіточка.

ЧІЧЄНИЙ, ого, ч. Гарний, красивий; файний, як квітка.

Ч'ІЧІ, чіч, мн., бот. Квіточки.

ЧІЧІНА, ої, ж., пестл. Гарна.

Ти, Христиночка, сьогодне така чічіна… (Г. Кутащук).

ЧІЧЯ, і, ж., бот. Те саме, що чіча.

ЧО'. Чому, чого.

Чо' д' мині пристаєш? (Смодна).

ЧОГОСЬ НЯ. Чому мене. Чого мене.

Мамко моя солоденька, мамко моя мила, та чогось ня, моя мамко, за любов не била. (Н. Тимчук).

ЧОКАН, а, ч. Дзюбак. Кайло. Кирка. Інструмент для розбивання твердих поверхонь і порід.

Дзьобак приніс сокиру і чокан. Я – мішок і городник. Але не весь інструмент пустили в рух. Свіжої ями не копали. (М. Яновський).

ЧОКАН, а, ч. Те саме, що й джьоґан, джюґас, кайло, кирка.

А вітак, як Гриць чоканом зачепив за бадоґу з грошима, вергло ними на земню, шо оба позавмлівали. (І. Жеґуц).

ЧОКАНТИНА, и, ж., бот. Сорт найкращої кукурудзи.

ЧОКАТИСИ, аюся, аєшся. Вдаряти писанку об писанку – вужчою і ширшою сторонами «гускою» і «чолом».

Олексій зі своєю коханою Катериною кожного вечора ходили на передвеликодні маївки, що відбувалися біля церкви. Великодніми святами на цвинтарі чокалися писанками. (М. Скавуляк).

ЧОКОЛЯДА, и, ч. Шоколад.

На свята прибув до нас делегат з Української боєвої управи посол четар [Володимир] Старосольський і мав до зібраних сотень промову. Потім роздавали стрільцям книжки і дарунки від Українського жіночого комітету, а то: білизна зимова із сирого шовку, чоколяда, тютюн, папероcниці, ножики, нитки і т. ин. дрібнички. (Р. Коваль).

ЧОМУНЬ. Чому ні?

– Чомунь? Та же однако… – байдуже говорив Фока і посіпував носом. (Г. Хоткевич).

ЧОРНА ХВОРОБА, ої и, ж., мед. Падачка.

Епілепсія – хронічна психічна хвороба, що проявляється регулярними нападами і змінами особистості. Лікував не лише тімені хвороби, але також давав численні поради, наприклад, якщо дівчина не могла вийти заміж, у випадку проблем у подружньому чи

сімейному житті, при чорній хворобі (епілепсії), нервових і психічних недугах.

(Ю. Нестерук).

ЧОРНЄВА, ої, ж. Чорнява.

Видиш їка файна, чилідинка – чорнєва, рум'єна, файна. (В. Дмитрюк).

ЧОТА, и, ж., військ. Те саме, що чета – взвод.

ЧУБЕРКА, и, ж. Дійниця. Цеберка.

ЧУБУК, бка, ч., сад. Однорічний відросток (живець) виноградної лози для розмноження кущів.

ЧУГА, и, ж. Спостережний пункт. Знак на вершинах гір.

ЧУДУФАЙ, я, ч. Традиційна страва в Середньому Березові на Святий вечір у формі коржів з картоплі, кукурудзяного борошна з відвареною і заправленою олією капусти. (Д. Арсенич).

ЧУЖОСЛІВ, а, ч., літ. Іншомовне слово.

Його редакторського хисту, влучних й справедливих завваг завжди бракуватиме нам. Бо очищали нашу рідну мову від чужословів. І виправлені його рукою рукописи залишаться нам, як остерігаючі знаки на дорозі очищення нашого мовлення.

(Б. Грабовецький).

ЧУЙКИ, ів, мн., військ. Вартові. Розвідники.

ЧУЛОК, лка, ч. Головний убір молодої. Наприклад, березівська молода надіває на голову убір, що зветься «чулок». (І. Лазоришин).

ЧУПЕР, пра, ч. Волосся на голові людини. Чуприна.

Із його рук випав капелюх, а лице скривилося до плачу.

– Гей, люди добрі, за що мні так Біг покарав – плеснув долонями і став микати собі чупер. (М. Черемшина).

ЧУРА, и, ж. Джура. Жура. Клопіт.

ЧУРИТ. Дзюрчить. Протікає. Тече.

ЧУРКАЛО, а, с. Витік джерельної води. Початок потічка.

Протікання цієї ж води жолобком чи коритцем.

ЧУТЄ, я, с. Чуття. Передчуття, відчуття.

Мала ріжнорідність мельодий походить від значного віддалення хат, рідких товариських зносин, через що не виробило ся в гуцулів музикальне чутє… (В. Шухевич).

ЧУФЛИНКА, и, ж. Пристосування, яким користуються лісоруби – металевий клин, котрий забивають у ковбки, а потім їх тягнуть волоком.

Задум з'явився, каже Ю.Павлович, коли читав «Старовіцкі повісторькє» Параски Плитки-Горицвіт і натрапив на слово чуфлинка, знане з дитинства, але так далеко сховане в нетрях пам'яті, що вже майже забуте. А цим пристроєм користувалися і дід, і батько – працювали ж у лісі, ходили в бутин заготовляти деревину. (А. Григорук).

ЧУФЛИНОК, нка, ч. Те саме, що чуфлинка.

ЧЬИНИЛА. Народжувала. Родила.

І така жинка, шо ни чинила шє, шо ни переходит, ни маєси чьо боєти.

(А. Шептицький).

ЧЬИРЕДОВАННЯ, я, с. Випасання худоби, пастушення за чергою.

ЧЬИРЕДОВАНЯ, я, с., заст. Ворожбицтво. Чарування.

Є чьиредовання за для: Людий; маржини; бджіл… проти наслання тарганів. Йик хоче молодица злюбити парубка, аби він з нев ходив, то замісить хліба, розплеще тісто, накладе бриндзі і, завертаючи тісто стегном примовляє: Абис так си за мнов та за моїми стегнами завертав, йик хліб я завертаю стегнами! – Спеченого хліба дає їсти парубкови, а йик їй самій се не наручно, передає через другу, йикій звірила си з своїм замислом.

(Жаб'є, В. Шухевич).

ЧЬИС, у, ч. Час.

«…Чьис то вже не боїтси ні Дмитрових морозів, ні Николаєвих завирюх, бо в цей чьис смієси людим весна вночи…».

(Ю, Чиґа).

…тот чьис, у икий їстци…

(П. Шекерик-Доників).

ЧЬИТАТИ, аю, аєш. Читати.

Даю Вам аді єку раду: єк мете цес лист мій чьитати у хаті (бо усе так міркую і усе собі того багну, аби Ви по хатах собі і цес лист тай єнчі май добрі книжки чьитали), то хто письмо та рахунки (ніби лумера) знає, най озме олуфко… (А. Шептицький).

ЧЬ'ИТИ, ч'ью, ч'ьиш. Ткати.

Ґітий мож учьити ч'ьити, єк уни май біршенькі. (Я. Щербань).

ЧЬОБОТИ, іт, мн. Чоботи. Чобітки.

«Василь Ірини Новосівської водно ходив у нашварцованих ґльобином чьоботях».

(Я. Радиш).

ЧЬОВГАТИСИ, аюси, аєшси. Їхати, кататися на ковзанах чи санчатах. Ковзатися на слизькій дорозі.

ЧЬОЛОВІК, а, ч. Мужчина. Чоловік.

Так перестудйована книжка дає чьоловікови дуже богато: ... (К. г., 1935).

ЧЬОРНОГОРА, и, ж., геогр. Чорногора – найвищий хребет на Гуцульщині протяжністю майже 30 км. і висотою більше 1700 м. Її вершини: Піп – Іван (2022 м.), Петрос (2022 м.), Бребенескул (2037м.) і Говерла (2061 м.). Остання – найвища в Україні. Тут росте понад 70 видів рослин, які занесені до «Червоної книги» України. (П. Біленчук).

ЧЬО – СТЕ. Чому.

А чьо-сте зважилиси и так проголосували? (Г. к., 2013).

ЧЬОФЛИНКЄ, є, ч. Те саме, що й чуфлинок.

За тот день знов уздрів другу комедію. Підходит блишше, а там зав'єскє хати. Зав'єзані підвалини. А, коло підвалин, по парі коний. Коні запрєжені, єк у цузі. Одна пара з одного боку ходит, а друга – з другої сторони. Чьофлинкє позабивані в брусє, тай цисі коні тєгнут на два бокє. Так дуже, шо з них шум вилазит. А так б'ют конюхє, шо лиш з пужівна обломки в руках. Але з того нима жядного хісна. (П. Плитка-Горицвіт).

Таже, кожда зроблена річ, така, шо має вістрє… окрим цвика, скоби, чьофлинка тай клємбри, й подібного, повинно було брити-ти, єк бритва… (П. Плитка-Горицвіт).

Ч'ЮГА, и, ч. Знак на вершинах гір.

ЧЮЖИЙ, ого,ч. Зайда. Чужий.

Але люде добре виді, хто чюжий і шо пошукує. (Г. к., 2013.).

ЧЮРІТИ. Витікати. Текти.

Шкода, шо почєв чюріти цебер. (Старий Косів).

ЧЮРКАЛО, а, с. Джерело. Потічок, який утворюється внаслідок виходу підземних вод на поверхню.

Шшє тьиждень в бутьині вьидробит, а покім там коло чюркала обтешет свойов бардоу… (А. Василів).

ЧЮТИ, чую, чуєш. За допомогою органів слуху – вух сприймати які – небудь звуки.

Чюти тут було єкус нечісту силу, шо зубам дзвонити казала, а морозови під шкіров ходити. (О. Манчук).

ЧЮФЛИНОК, нка, ч. Лісорубське пристосування для витягування ковбків…кєли гаджюґу на икіс обориг и, падаючі, вергло ї мижи букі и там зачіпило. Шо бутинарі ні робили, ого… габуджітси вершіком – и нієк. Али штудерній фирман штрик за Орликом, цуріснув їго до смерекі, леда попустив шлию, випустєв ворчік, забив у гузарь два чюфлинкі и з розгону – бйооо, бйооо, бйооо! (Ю. Бурчак).

ЧЯПНУТИ, у, еш. Зловити. Міцно затиснути в руках. Схопити. Ціпко тримати.

ЧЯРЕВО, а, с., анат. Живіт людини.

ЧЯРЕП, а, ч., буд. Те саме, що череп– покрівельний матеріал – черепиця.

Польський чяреп шє добрий дотий.
(Г. Кутащук).

Ш

ШАБАС, а, ч., рел. Шабаш.

ШАБАСНА, ої, ж. Улюблена їжа євреїв.

Ритуальною суботньою (шабашною) їжею була фарширована щука, до якої подавали вино «Херес». (І. Пелипейко).

ШАБАСІВКА, и, ж. Річ, яку використовують під час шабашу: вино, горілка, свічка, страва.

Робота, виконана в суботу. (І. Пелипейко).

ШАБАТУРА, и, ж. Коробка або скринька, котру використовують у побуті євреї.

ШАБАШ, у, ч., рел. Суботні: свято, відпочинок, котрі передбачені Іудаїзмом.

ШАЙКА, и, ж. Те саме, що й брашка. Група підозрілих, підозрюваних осіб у чомусь. Корумповане угрупування.

ШАЛАВА, ої, ж., згр. Гуляща, легкої поведінки жінка.

ШАЛАПУТ, а, ч. Легковажна, непутяща людина. Пустун.

ШАЛАС, а, ч., буд. Пристосоване приміщення на полонині для боднарства.

ШАЛАТА, и, ч. Салат. Страва з овочів.

– Не клади нє, мамко – тещо,
До тєжкої роботи,
За шалатов і капустов
Не маю охоти!

(Д. Коренюк).

ШАЛИК, а, ч. Шарфик. Кашне.

Вчєри Иван забув свій шалик в хаті – читальні. (Ковалівка).

ШАЛЬОК, лька, ч. Те, що й шалик.

ШАЛЮНОК, нка, ч., буд. Стіни, оббиті цалівками та пофарбовані.

Цего літа будемо шалювати хату, тий єк станє дошьок ші обшалюємо тото опасанє.
(Я. Радиш).

ШАНДАР, а, ч. Поліцейський.

А коли відтак шандарі прискочили і виводили надвір усміхнену Цію, то бадіки били кулаками в чоло і нарозумлювалися:

– Святе ваше, пан судійо, слово, що це: парубоцька справа.

Найдужче топили його шандарі, а за шандарями злісний, а за злісним війт, а за війтом таки його свідки. (М. Черемшина).

ШАНДАРЬ, а, ч. Жандарм. Поліцай.

ШАНКЕР, а, ч., мед. Те ж саме, що й сифіліс, франца потеруха.

З помежи тих слабостий найголоўнішеў є сифіліс, або шанкер, або єк то у нас називают франца потеруха, єка є дуже заразлива. (К. г., 1935).

ШАНЕЦ, нця, ч. Придорожня канава. Кювет. Окіп.

ШАНЕЦЬ, нця, ч. Яр.

ШАНЧІК, а, ч. Глиняний глечик. Збанок.

ШАРАПАТКИ, ок, мн., образл. Приблуди з міста.

Якщо цісар сам має ґаздувати, то не може бути, аби такий, що не працює, котрому з драчки і грабунку пенсія тече, як вода, мав в очах цісаря рівнятися у праві з нами, ґаздами. Чого вартий такий патент, якщо їх так залишити без кари? Свобода для всіх. Це означає, що дрантя, що шарапатки і пушкарі, всіляке пусте насіння, буде рівнятися з нами, ґаздами. (С. Вінценз).

ШАРВАРОК, рка, ч., з нім. Повинність з будівництва і ремонту мостів, шляхів, гребель, напружена робота, яку виконували гуртом, спільними зусиллями.

ШАРҐА, и, ж. Негода. Мокрий сніг з дощем.

…верже маржині климак сіна и верітков накриє, а инчий забуде де родєўси, а їк дошьци, ні дай Господі, шарґа… (Ю. Бурчак).

ШАРІВКА, и, ж., сад. Сорт груш файного смаку.

ШАРТОФЛЯ, і, ж. Гаманець. Пулярес. Полярец.

Так по дорозі оден з тих гінців знайшов згублену Цапову шартофлю з грішми. Здоймив тай сховав. (Ю. Ґулюк).

ШАРУВАТИ, ую, уєш. Докладаючи зусиль, терти якусь поверхню, скребти накип, нагар; розпушувати грунт у міжряддях просапних культур, насамперед буряків і моркви.

ШАРУГА, и, ж. Віхола. Завірюха. Негода. Хурделиця.

ШАТНЯ, і, ж. Кімната, місце для роздягання.

ШАФАРНЯ, і, ж., буд. Комора. Мале складське приміщення.

ШАХЕЛЬКА, и, ж. Кухонний черпак. Кофля.

ШАХЄРКА, и, ж. Шахрайство.

Лиш то єму уже не повелоси добре, бо просидів за шахєрку три роки в арешті в Коломиї… (Ю. Ґулюк).

ШАЦУНКОВА КОМІСИЯ, ої ї, ж. Рахункова комісія.

ШАШКІРН'Я, і, ж. Циркель, циркуль столярський.

ШВАБ, а, ч. Німець.

Того літа у горах ніц не зародило. Та й «шваби» забирали усе що виділи. (М. Яновський).

ШВАБ, а, ч. Швед.

Тепер такі настают чєси, шо за дерево файно мут платити. Шваби повірубували усі ліси, то тепер дерева на сьвіту мало. А єк чього мало, то май дорого треба за него заплатити. (А. Шептицький).

ШВАҐІР, ґра, ч. Брат чоловіка. Чоловік сестри.

Його шваґір був справжнім книгоманом. (Я. Щербань).

ШВАЙКА, и, ж. Велике шило, зроблене в кузні, із заокругленою ручкою для зручного використання при лозоплетінні, виготовленні мітел, на пасіці тощо.

ШВАЙЦАР, а, ч. Швейцар. Житель Швейцарії.

ШВАЙЦАРІЯ, ії, ж., геогр. Швейцарія – конфедерація 23 кантонів.

Коли поріўнаємо швайцарскі стаї з 18 віку из нашими теперішними, то уздримо, шо уни є цілком подібні. Сталітна заўзєта праця швайцаріў изробила из «краю бідних пастухіў» край слаўних из гаразду та богацтва. И тот приклад повинен нас ише тим бірше захопювати и цікавити. (К. г., 1935).

ШВАНДРОН, а, ч., військ. Ескадрон.

ШВАРА, и, ж., бот. Трава, що росте високо і посеред літа стає твердою. Її дуже тєжко косити вручну.

«Ає… Наша полонина до всього». То є полонина лише для овець або лише для коней, бо тверда трава, швари високі, острі, «зарубуют єзик худобині, то там би вже маржини не пас. У худоби «єзик мнєкий, а у конє – твердий, не боїтси остий». (Г. Хоткевич).

ШВАРА, и, ж. Сталистий трос. Швару, як правило, використовували для скріплення талб. Пізніше – для будівництва підвісних мостів…

…уже на дарабі четвертий дививси, ци дес швара ни попускає… (В. Дмитрюк).

ШВАРМА, и, ж., військ. Бойова лінія. Передова.

Пушкарі почули свою важність і розпустилися в шварми глицями понад дорогу. Очима на дорозі, а руками смерть тримають. Лиш стрілить пушкар, лиш пустить долів плиту, а життя гине.

Жде шварма… (М. Черемшина).

ШВЕЛЄР, а, ч., буд. Швелер. Плоска металева балка, яка в поперечному перерізі має форму букви «п».

Теперка вигідно на будові використовувати швелєри, бо то є вічний матеріял. (Королівка).

ШВЕЯ, ї, ж., зоол. Дрібна, швидкоплинна риба.

ШВІНЬКИ, ів, мн. Плавки й труси, купальники, які одягають тепер дівчата та молодінки.

ШВІЦ, и, ч. Баня. Лазня.

ШВОРІНЬ, рня, ч. Металевий стержень.

ШЕРЕМЕРІ, я, мн. Дзвіночки на кінській упряжі.

ШЕРЕПІТКА, и, ч., зневажл. Зайшлий міщанин. Те, що й зайда.

ШЕСТІРНЯ, і, ж. Те саме, що шашкірн'я.

ШЕРСТЬИН'ИК, а, с. Сукно з кізьої вовни.

ШЕСЬКЄ, я, с. Щастя. Те, що дає радість…

«То там, у Говерлі, є велике шеськє. З угорського боку там є скала велика і три пороги на ні. То на третім порозі тої скали є велике мідєне корито, пришрубоване до скали…»

(Г. Хоткевич).

ШЕХІТИ, ів, мн. Ритуальний забій тварин чи домашньої птиці в євреїв, що жили на Косівщині. Інакше не дозволялося вживати тваринні продукти. (І. Пелипейко).

ШЄ. Ще.

І повне тоє корито самих чірвоних. Вверх того корита є шє засипаний у камені хрест золотий. (Г. Хоткевич).

ШЄЖЕНЬ, жня, ч. Сєжінь. Сажень – застаріла східнослов'янська лінійна міра.

…на кілька шєжнів, та й спустили у ту дєру. (Г. Хоткевич).

ШЄНІ, єти, с., зоол. Щеня. Собаченя.

ШЄНОВАНЄ, я, с. Шанування. Пошанівок.

ШЄНОВАНИЙ, ого, ч. Добре доглянутий, збережений. Шанований.

ШЄПОЧЬКЄ, чьок, мн. Шапки. Шапочки. Головні убори

Шєпочькє всім кєтичіти
Кождий раз би треба.
Лиш біда шо єкі ружі
Угадати гляба? (П. Плитка-Горицвіт)

ШЄСТЄ, я, с. Те саме, що й шеське.

Вни каут, шо з Утороп. В вна ніби аж зраділа. «Ой-га, з Утороп!.. А то наша родина: прабаба моя звідтив. Ги, сараки ви… Кобисте знали, єке у вас там шєстє – не ходили-бисте ви усуди зарибками, але мали-бисте з чого жити ви та й ваші діти». (Г. Хоткевич).

Тай то иї шєстє на деєкий чєс. (В. Дмитрюк).

ШИБ, а, ч. Шахта.

Колишні робітники солеварні розповідали, що на території було шість «шибів» (шахт) глибиною в 300 метрів. А товщина покладів кам'яної солі сягала 30 метрів.

(І. Пелипейко).

ШИЛІНОВА, ої, ж. Велика хустка з узорами, яку одівають у свята.

ШИМБАЛЕ – ШИМБАЛЕ. Згадуй – згадуй (початок кожної гуцульської загадки).

«Шимбали ідуть. Три загадочки, три посланочки цісарські вже близько. Пан Цісар уже впорався з ворогами, вже звільнився від французів безбожних. Уже Господь Бог зглянувся на нього оком ласкавим. Зі вдячності…» (С. Вінценз).

ШИНА, и, ж., буд. Залізнична рейка.

ШИНЕЛІ, ж. Шинель. Шинеля. Верхній формений одяг, призначений для військових, силовиків, учнів профтехучилищ і військових навчальних закладів.

ШИНЄ, я, мн., буд. Металеві заготовки для спорудження того чи іншого об'єкта: профіль, кутник, катанка.

ШИПІТ, пота, ч. Пороги в річці. Природні кам'янисті перепади.

ШИРИНКА, и, ж. Хусточка.

Кучері вітром літали, молодичині ширинки з голів скидали, коси розплітали. (М. Черемшина).

ШИРІНКА, и, ж. Ширінка. Передній розріз у штанах на ґудзиках або замочку.

Ширінька.

Відколи Микита запив, то й ни пантрував за ширінков звідки вілазила брудна нижня білизна… (Іспас).

ШИНЬК, а, ч. Шинок.

Тай поків сонце зійшло на Маркову Кичіру, то на Головскім Верху вже ни було жидівского шиньку, бо Шкиндя раз-два йому примовив. (П. Шекерик-Доників).

ШИРОКА ГЕРЛАНКА, ої и, ж. Пияцтво.

ШИРСТКИЙ, ого, ч. Шорсткий, з шкарубкою поверхнею.

ШИШКАР, я, ч. Прізвисько мешканця Замагори, що на Верховинщині.

А всіх замаґурєн об'єднувало одне прізвисько: шишкарі. Хоча звучало воно вкрай рідко. Ну звісно ж, хто буде сам собі обзиватися. (Л.-П. Стринадюк).

ШІ, ще.

… може, ми колис ші уздримоси із ними… (І. Зеленчук).

ШІЛЄР, а, ч . Інструмент для здирання кори з дерева.

ШІНУВАТИ, ую, уєш. Поважати. Шанувати.

Ні дєўно, шо заўсігді, з ўсеї маржині гуцул найбирше шінуваў коня. (Ю. Бурчак).

ШІНУВАТИСИ, юси, єшси. Берегтися. Дбати про себе.

ШІПІЛЬИТИ, льию, льиєш. Шепеляти. Шепелявити.

ШІРГАК, а, ч. Те саме, що гачок – металеве Г— подібне пристосування з ручкою для згрібання у грубці чи печі грани та попелу.

ШІРПНУТИ, у, еш. Шарпнути. Щось тягнути ривками.

Шірпнув раз, шірпнув другий раз і таки вирвав барана з ведмежих лаписьк. (М. Ломацький).

ШІСЛИВИЙ, ого, ч. Щасливий. Везучий.

В той день дєдя випровадили нас з ненев з хати, а сами лєгли на лавицу і вмерли. Видко, шісливий у Бога був мій дєдя… (Я. Радиш).

ШІСТЄ, я, с. Щастя. Фортуна.Глибоке задоволення від життя і роботи.

Єк Вам миле Ваше життє, єк Вам мила свєта земля, шо Вас носит, єк Вам миле шістє ґітей, минайте здалеку корьшьму. Ни поступайте у ню, а єк Вам здалеку зайде сопух проклєтої горівки, то перехрестітси, єк перед пекольнов огидов! Вівержте горівку зі своеї хати, вівержте з весілля, вівержте з поминків, вівержте з храму, з хрестин тай з усєких оказій. (А. Шептицький).

Єк чьоловікови у хаті, у родині мило та солодко, то й на гадку єму ни прийде, аби у коршьмі шістя шукати, – бо у хаті єго має. Але єк родинне життє чєрез розпусту та блудство стане єму нимиле, тогди шістя тай долі буде шукати поза хатов. Бо така уже урода чьоловіка, шо єму треба шістя. А єк поза хатов шукає шістя, то зайде й до коршьми… (А. Шептицький).

ШІФА, и, ж., техн.. Корабель. Морське судно.

ШІФ-КАРТА, и, ж. Квиток на поїздку в Канаду.

В Чернівцях купив шіф-карту і виїхав до Канади назавжди. (М. Скавуляк).

ШІЦІВНИК, а, ч. Оцінювач. Таксатор.

ШКАБЕРКА, и, ж. Відломок. Скалка. Тріска.

– Напомацки шукай. І тни напомацки. По шкаберці з усих дев'їти деревин. А ик укнеш уже дев'єту шкаберку з дев'єтого дерева, тогди аби ліг долілиць на черево та й так аби-с ліз черевом аж до стаї. (Г. Хоткевич).

ШК'АБРЯ, і, ж. Тріска.

ШКАЛ'ИТОЧКА, и, ж. Торбинка.

ШКАНДИБАТИ, аю, аєш. Кульгати. Іти, тягнучи чи налягаючи на одну ногу.

Дідо ледви пришкандибав з центро… (Буковець).

ШКАПА, и, ж., зоол. Квола, низдала коняка. Старий кінь.

Гуцул припав ід шкапі і обмотав її напружену шию синьо – жилавими руками. (М. Черемшина).

ШКАП'Є, я, с., зоол. Знесилений, худий кінь. Шкап'є.

…богато ґаздіў єк кохают коні, то ни ждут, аби він підріс и набрав сили, але шє лошєком го упрєгают так, шо тот сараку коник знидіє, згорбатіє, закаправієт и ўже замість здорового коня маєш ганцу дихавичьну… (К. г. 1935).

Мий кум думає вести в Косив на продаж жидам своє шкап'є. (Річка).

ШКАПЙИ, с., зоол. Коник.

Шкода мні цего шкапйи, шо вно так зранило тоту ногу. (Микитинці).

ШКАРАПУШЯ, і, ж. Шкаралупа.

Але єк у нас на Великдень и хтос верже на воду шкарапушу из ейця и та шкарапушя заплиє… (П. Шекерик-Доників)

ШКАРП, а, ч., буд. Земляний насип уздовж залізничної дороги.

ШКАРПИТКИ (І), ток, мн. Шкарпетки.

Прийшов ікійс инчий клієнт тий також просит показати йму шкарпиткі. Фіцичка подала йму шкарпитки , а він каже:

– Та вни будут задовгі на мене!

– То нічо, вони сядуть! – з запалом зачьила запевнювати уна. (М. Лесюк).

ШКАРУПА, и, ж. Шкаралупа. Те саме, що шкарапушя.

ШКАРУТ, а, ч. Дуже тонка солонина, як правило з черева свині.

ШКАРУХ, а, ж., бот. Горобина.

ШК'АФА, и, ж. Півкруглий кушнірський ніж, виготовлений з широкої пили для зняття рештків жиру та жиляків із шкіри.

ШКВАРКИ, ів, мн. Смажена солонина.

...потім ложкою зарьиджують саламахою, а потім салом (топленим жиром) із шкварками... (М. Дідишин).

ШКВАРОК, рка, ч. Шматочок смаженої солонини.

ШКВАРЧІК, а, ч., зменш. Малесенький шматок солонини.

Він дуже зрідка міг взяти невеличкий «шкварчік» для того, щоб «помастити дратву»... (Я. Радиш).

ШКІЛЕЙТА, и, ейт, мн. Гуцульські саморобні лижі.

Мати шкілейти, то найперша мрія цего хлопця. (Я. Зеленчук).

ШКІРИТИСИ, юси, ишси. Те, що й реготати, реготіти. Гучно сміятися, насміхатися з кого – небудь.

ШКІРІНА, ої, ж. Шкіряна.

Шкіріні капейстри оббивали блискучіми блєхами, на них зачіпали чєрлені кєтіці з прєжі, аби хтос коня ні наурочів. (Ю. Бурчак).

ШКОЛИТИСЯ, юся, ишся. Проходити вишкіл. Учитися.

– Але ви сказали юним, що така команда Небесійчука – мовляв будемо школитися у лісі, – і вивели їх на замасковані за галявиною наші «дехтярі». (В. Стефак).

ШКОРОДИТИ, джу, иш. Боронувати. Скородити. Розпушувати верхній шар землі.

Післіть Благовішшіні ми зашкородили зєб і завеснували... (Кобаки).

ШКОРОЖІНІ, я, с. Те саме, що шкородити.

ШКОРУХ, а, ч., бот. Горобина. Шкурух.

Міні си май л'юбит розказати шос про Рахів, про тото, як я ходив по бок'их Рахова, які де пот'єта, яка звірина, де зозулі кукают, як с'е називают наші дерева, бо таких буває назв, шо у нас уже позабували – так, як шкурух. Мало вже хто каже шкуруг, чогос вже – ребін! (І. Жеґуц).

ШКРЕМІТКИ, ів, мн. Металеві відходи від мосяжних виробів.

ШКРЕПІТЄ, я, с. Кам'янисте урвище. Стрімка гора.

ШКРЕПІТТЯ, с. Хащі.

– Най тот заклін йде на сигли, та в шкрепіття, та на скали, та на усі штири вітри, а ти, молоденька удовице, не зарікайси...

(М. Черемшина).

ШКРЕПТАТИСИ, чуси, чишси. Робити аборт – штучне переривання вагітності.

Аді Васюта Сеньчішина поїхала пошкрептатиси аж у Коломию аби в селі ни набратиси встиду. (Соколівка).

ШКРОБАТИ, аю, аєш. Скребтати.

То тра мати терпінє, аби добре пошкробати все постелінє за зиму, шо втрамбувала коза. (Смодна).

ШКРУМ, у, ч. Неприємний запах горілого. Чад.

З втвореного викна чюти було шкрумом капчурів... (Люча).

ШКРУМИ, ів, мн. Жителі населених пунктів над Білим Черемошем.

ШКРУМІТИ. Чадіти.

ШЛИК, а, ж. Шапка.

ШЛИКАРІ, ів, мн. Прізвисько жителів Замагори.

ШЛИЯ, ї, ж. Складова кінської упряжі. Най упрягаються у шлию і волочут за собою господарку. (М. Скавуляк).

ШЛЮЗ Кронпринца Рудольфа, а, ч., геогр. Еколого – пізнавальний туристичний маршрут протяжністю 13 км. і 1540 м. над р.м. знаходиться на присілку Перкалаба Голошинської сільради Верховинського району.

ШЛЯҐ КІ НИ ТРАФИВ. Не сталося поганого. Прокльони не подіяли.

«Кулі свистали над головами», оповідав один упівець за чарчиною своїм онукам, приятелям своїх онуків й усім любителям пригодницьких, фантастично – правдивих історій. «Йо! Свистали! Шляґ кі ни трафив!».

(Л.-П. Стринадюк).

ШЛЯҐ БИ НЕ ТРАФИВ. Аби не сталося такого, за що можуть проклинати.

ШЛЯҐ БИ ТІ ТРАФИВ. Прокляття: аби тебе вхопило; аби тобі настав кінець; аби ти ноги протягнув...

ШЛЯҐИ ТРАФ'ЄЛИ. Велике переживання.

Аницу шляґи траф'єли, шо Николи добу ни було дома. (Бистрець).

ШЛЯК БИ ТЕБЕ ТРАФИВ. Вислів уживається, як проклін.

ШЛЯК ТРАФИВ. Най би це пропало... Що голодний то нічо, важить слава, най би той герб шляк трафив. (В. Стефак).

ШЛЯК ТРАФИТ. Що б там не було, а це мус зробити.

…єк кажут, їго шляк трафит, а викігне…
(Ю. Бурчак).

ШЛЯУФ, а, ч. Трубка. Шланг.

ШМАРЬКАВКИ, вок, мн., зневажл. Дівчата, що не мають авторитету в сільській громаді.

– Єкби ви, шмарькавки, так, єк ми, хлопці, ші з малих міхи з муков на плечах д'горі траґали, зимами ризували смеречі потоками… (Л.-П. Стринадюк).

ШМАТА, и, ж. Ганчірка; образл. Ледача дівка або жінка.

ШМАТЄ, я, с. Вбрання. Білизна.

У коморі на жертках назбиралоси повно усєчіного шматя. Деяке давно треба здати катранникам. (П. Дмитрів).

ШМАТІЧКО, а, с. Зменш. до шматє.

ШМЕРДЄЧЕ, ого, с., згр. Вонюче. Неприємне на запах. Смердюче.

«Єке це все гидке, бридке, шмердєче, вонєче аби такий гидкий, бридкий, шмердєчий вонєчий був (була) (називається того ім'я, на кого робиться) . (Г. Кожолянко).

ШМИРДАВКА, и, ж., мед. Нежить. Риніт: атрофічний, гострий, хронічний.

Останній характеризується постійними слизово – гнійними виділеннями з носа, його закладенням, яке настає періодично, можливе порушення нюху.

При гнійних виділеннях обидва передпліччя вище ліктя занурити у воду 37 ˚С. Поступово підвищувати температуру на 1˚С кожні 2 хв. послідовно від 38˚ до 43˚С на 10 хв. Залишити при 43˚С на 10 хв. Відпочивати не менше 45 хв. (О. Михайлевський).

ШМ'ИРДАВКА, и, ж., мед. Катар.

Стрижуть волос з фоста чорної кітки, кладуть єго на вогонь і підкурюють димом. (В. Шухевич).

ШМИРКНУТИ, аю, аєш. Чкурнути.

ШМ'ОРГАВКА, и, ж. Терлиця.

ШМОРОД, у, ч. Сморід. Неприємний запах.

Очі – пекли від спуги, а голова від лускоту й шмороду боліла. (Н. Околович).

ШНІДАНІ, я, с. Те саме, що й снідані, сніданок.

ШНІДАТИ, аю, аєш. Снідати.

Дідо єк мене уздрів, то лиш жєлисливо подививси на мене своїми добрими очіма. Він шнідав, їв гуслінку з коновки за столом, заким уваритси варя. (П. Шекерик-Доників).

ШНУРОК, рка, ч. Тонка мотузочка. Шнурівка. Круглий жіночий пояс.

ШОПА, и, ж., буд. Примітивна споруда з накриттям для зберігання сільськогосподарського реманенту або дров…

Колешні – приміщення для господарського реманенту, а також для худоби влітку. Складське приміщення.

Плац був гладко втолочений, ями – вапнярки були позасипані, навіть обширна шопа для робітників і для складу нафабрикованого воску була готова. Стіни, не білені, ані тринковані, червонілися ясно – червоною краскою. (І. Франко).

ШОРАЗ. Щораз. Кожен раз.

Нараз здригнувси, бо вздрів, шо в повітрю понад гори ставав шораз, то довший вогнєний міст вид Дарадуди до йиго хати.
(П. Шекерик-Доників).

ШОРІК. Щороку. Кожного року.

Шорік в наших горах умирают такі промисли єк: стельмахарство, кушнірство, шевство, кравецтво, лозоплетінє. (П. Гавука).

ШОС. Щось.

– То, може би-сте, були ласкаві піти д'хати – я би шос хтів зговорете з вами.
(Г. Хоткевич).

ШОШ, займ. Щось.

Нараз учув, єк шош скрипит, от єк би двері. (В. Дмитрюк).

ШПАНГА, и, ж., військ. Знак, котрий вручали у війську за певні заслуги.

ШПАНЕҐЛЯ, і, ж. Металева кнопка для прикріплення на стінах чи відведених щитах реклами.

ШПАНИ, шпан, мн., буд. Штахети. Штихети.

ШПАРГАТ, а, ч. Чавунна плита на грубці, кухні, пічці, де варять їсти.

Шпаргат аж червоний від вогню. Люди тримали руки над ним й грілися, цокочучи зубами, знімаючи з себе мокре лахміття, скручуючи панчохи, хустки, куртки.
(Л.-П. Стринадюк).

ШПАС, а, ч. Жарт. Пародія. Шарж.

ШПАЦЄРКА, и, ж. Те саме, що спацір – прогулянка.

– Слухай, Йва, пишли у гості.
– А до кого?
– Ну, дес близко.
– Близко? У Ватрича були. Зайшли на півгодини на каву…
(П. Девда).

ШПАЦИР, а, ч. Повільна хода. Прогулянка.

ШПАЦИРУВАТИ, ую, уєш. Прогулюватися.

Польске панство любило шпацирувати понад Черемошем від Тюдова до памнітника Т. Шевченку пид Сокілсков скалов…

(Д. Стефлюк).

ШПЕКУЛЯНТ, а, ч. Спекулянт. Торговець. По-сучасному – представник бізнесу, малого підприємництва.

ШПЕТНИЙ, ого, ч. Небезпечний. Такий, що не вселяє надії.

ШПИЛЄЄ. Коле, поколює. Шпигає.

…давнішше уся чєлідь у п'єтниці ни прєла, аби вівці на дурленину ни крутилиси, так єк уни веретеном у руці крутєт. Тай ни шили, аби їх у руки нічьо ни шпилєло.

(П. Шекерик-Доників).

ШПИЛЄТИ. Шпигати.

Послідним чєсом икогос чьоловіка зачєло шош шпилєти в руки вишше ліктів… і після́ть є слота. (Г. Кутащук).

ШПИЛЬКА, и, ж. Булавка.

ШПИТАЛЬ, ю, ч., мед. Лікарня.

ШПИХЛІР, а, ж. Комора. Те саме, що калдова, комірчина.

ШПІГОН (УН), а, ч. Шпигун.

ШПІЙОН, а, ч. Шпигун.

Гадаю си, аж тепер авс тобі, жовніре, навіть, без вечєрі. Шпійон ближитси.

(П. Плитка-Горицвіт).

ШПІКУЛЯНТ, а, ч. Жартівник. Штукар. Комерсант. Торговельник.

ШПІНКА, и, ж. Булавка. Шпилька.

ШПІР, а, ч. Спирт.

Каже: «Шпір мусимо оба пити,
Аби могли їсти…». (Д. Коренюк).

ШПІТАЛЬ, ю, ч., мед. Заклад охорони здоров'я, лікарня.

Два си вздріли у шпиталю
Таки тої днини. (Д. Коренюк).

ШПІХЛЕР, а, ч., буд. Зерносховище.

Зі складеного звіту видно, що вона розвиваласи добре: мала свій шпіхлер, в якому зберігався 41 корець зерна, маєток у 2500 корон… (П. Сіреджук).

ШПІЦ, а, ч. Загострений мешт чи черевик.

Василь ни стримавси и дав шпіцака однокласнику. (Зелене).

ШПІЦДЗИҐА, и, ж. Вузенька ручна пилка.

ШПОР, а,ч. Кухонна плита. Шпаргат.

ШПОТАТИСИ, аюси,аєшси. Спотикатися.

У центро села Процьо таки фийст почєв шпотатиси, то видко перепив у шиньку. (Соколівка).

Шпотаючись, вийшов до них злісний і за голову взявся. (М. Черемшина).

ШПРАЖИНА, и, ж. Довга жердина.

Укєли-сми до-овгу таку шпражину, на кілька шєжнів… (Г. Хоткевич).

ШПРІТУС, а, ч. Спирт промислового виробництва.

Самогонка вдруге перегнана, моцна єк і шпрітус. (Я. Щербань).

ШПРОНЦ, а, ч. Торець.

ШПУГА, и, ж. Планка для скріплення кирштока (скрині) дверей.

ШПУЛІ, ів, мн. Котушки ниток для ткацтва, кравецтва тощо.

Неня на базари купила доста шпуль «Екстра-10». І теперька мож буде ткати полотно тий рушники на збут. (Я. Щербань).

ШПУРИТИ, ю, иш. Жбурнути. Кидати. Метнути. Шпурляти.

ШРУБА, и, ж. Саморобний верстат (металевий або дерев'яний) для тиснення олії з подрібненого насіння коноплі, льону або гарбуза.

Ще один куток олійниці займала «шруба», як її називала баба Гапа. Це був примітивний металевий пристрій, у якому за допомогою мускульної сили («шрубу» крутили два, а й інколи чотири чоловіки) із сировини витискали олію.

(М.Васильчук-Кобилянська).

ШРУБА, и, ж., агро. Так називали колишні райоб'єднання «Сільгосптехніка», що за радянських часів прийшли на зміну МТС – машинно-тракторним станціям. (Я. Щербань).

ШРУБКА, и, ж. Гайка, гаєчка.

ШРУБУВАТИ, ую, уєш. Загвинчувати, закручувати гайки.

ШРУБСТАК, а, ч. Лещата. Пристосування у столярному верстаті для оброблення деталей.

– На діття він мені тепер здав си… Мешта також – век-к; ади, ніби шрубстаком стиснули папірки, краватку у млинівку… Фу-у-у-у! Красота-а… Фрай-й. (В. Галюк).

ШТАБА, и, ж. Міцна металева поперечка для надійного закривання дверей на висячий замок.

ШТАЛОВА, ої, ж., буд. Господарська споруда.

У гуцулів Рахівщини на господарських

будівлях («шталовах») прибивали баранячі роги («щоб був щедрим приплід овець»).
(Т. Сологуб-Коцан).

ШТАМПЛИК, а, ч. Маленький келішок, порційка.

Тома, перекинувши кілка штампликів фист уп'їнів тий борзо пішов з храму д'хаті. (Голови).

ШТАМП-ПИСАК, а, ч. Інструмент, який використовують боднарі в художньому випалюванні.

Нагрітими штампами-писаками починаємо випалювання. Щоб не зіпсувати виріб, потрібно зробити декілька пробних відбитків на чорновій дошці, і після цього починати випалювання. Тональність рисунку повинна бути не чорною, а темно – коричневою.
(В. Ворончак).

ШТАНГЯ, (ҐЛЯ) і, ж. Лом. Ломик.

ШТАНЦІЯ, її, ж. Станція: автобусна, залізнична.

«Най собі нагадаю, ой дана, ой дана,
Як убили на штанції Пластуна Івана.
А як єго вбили, під мур закачили,
Перстені му поздоймали, часівник узєли...». (В. Попадюк).

ШТАФЕТА, и, ж. Записка – естафета. Естафета – відповідь. Інше письмове подання в упівців.

Підпільними каналами зв'язку естафета – відповідь від «Сумного» – Антона Ґеника прийшла до адресата – Миколи Кушманюка хутко. (М. Андрусяк).

ШТЕЛЬВАГА, и, ж. Складова воза.

ШТЕЛЯГА, и, ч., образл. Молодик із довгою шевелюрою та бакенбардами.

ШТЕПНИЙ, ого, ч. Акуратний. Охайний. Підтягнутий.

ШТЕРН, и, ж. Зірка.

ШТЕФАНИХА, и, ж. Дружина Степана.
«Ото раз файну Штефаниху маю» – сказав би наретельно. (М. Черемшина).

ШТИВНИЙ, ого, ч. Високий. Прямий. Стрункий.

ШТИЛЬ, я,ч. Тримач цапіни.

ШТИХ, а, ч. Шар землі завглибшки на висоту штикової лопати.

Повернувшись восени з полонини, не відсвяткувавши навіть року Жикалякової смерті, Лукин забаг викопати скарб і подивитися до нього. Поопівночі, коли Ясенів заснув осіннім сном, Яцуляк взяв рискаль і пішов до грушки... Не встиг молодюк копнути третій штих, як над ним голосно закаркав величезний ворон. (В. Галюк).

ШТОЛА, и, ж. Стара смерека.

ШТОЛІ, ів, мн. Цвяхи, якими кріплять підкову до кінського копита.

– Маруся, я такой же украінец, как і ти. Развє не відіш, штолі?

Еге, бачу – але лише каки та штолі...
(В.Стефак).

ШТОНД, а, ч. Стенд.

ШТОФ, и, ж. Тканина.

ШТРАВС, а, ч., зоол. Страус – найбільший птах. Самець страусихи.

Станутсі в людий усюди і в повітрю зміни,
Будут си гребсти під хатов штравси і павліни! (М. Негрич).

ШТРАЙБАН, а, ж., буд. Перегородка між царками.

ШТРАЙБРІХЕ, и, ж., буд. Дорога, вимощена з лісу – кругляка.

... польське військо прокладало відрізок брукованої дороги, яка ще непогано служить і до сьогоднішніх днів. Інші складні місця, особливо багнисті, укладали круглими дерев'яними колодами (в народі таку дорогу називали «штрайбріхе»). (Я. Зеленчук).

ШТРИҐАТИ, аю, аєш. Скакати. Стрибати.

Юра Зеленчєк усе любив штриґати в гречьку. (Брустури).

ШТРИҐАЛІ, ів, мн. Стригалі овець.

ШТРИЙБАН, а, ч., буд. Перегородка в стайні чи хліві між худобою.

Ягнят й решту овець залишали вдома: «Шо ти блієш, єк вивця у штрийбані».
(Л.-П. Стринадюк).

ШТРИКА, и, ж., буд. Залізниця. Залізничне полотно.

ШТРИКАТИ, аю, аєш. Скочити. Стрибнути. Стрибати.

«Коби не неня та коби не село, то ж я тобі, бадічку, лишила б запасочку в руках та й штрикала би лісами і темними бердами та й не ймив би-с мене більше!
(М. Черемшина).

ШТРИКНУТИ, у, еш. Стрибнути.

ШТРИХАР, я, ч. Доглядач русла ріки, де сплавляли дараби.

Штрихарем став. Отримав, сказати б, легшу, безпечнішу роботу, дозирав річище, по якому пливуть дараби. Напередодні їх пуску перевіряв, чи не викотився на середину русла великий камінь. Придивлявся, чи не лягла десь впоперек ріки бирня.

Штрихарював. Рік за роком минав – усе гладко обходилося. (М. Яновський).

ШТРІМФЛІ, фель, мн. Панчохи.
В будюгови та й у штрімфлі. (Д. Коренюк).

ШТРОФ, а, ч. Штраф. Притягнення до адмінвідповідальності.
– А я вам шо казав, єк шє лишень зачєли були класти оту гамарню, остатна би їм з нев година! – приповідав сердито Штефан Приськів. – Га-а! Я не казав: не даймо грунт, най собі на вулиці кладут школу? Ну, а тепер єка клопоція? Обігнатися гляба! Лишень штроф, та й штроф, та й штроф.
– Ше єкий штроф! – доповів хтось з гурту, що притакував бесіді розлючених бадіків.
(М. Черемшина).

ШТУДЕРНИЙ, ого, ч. Хитрий. Кмітливий. Розумний.
Біда, ни Йван, штудерний Йван, украв онучу тай корзан. (Г. Кутащук).

ШТУДУВАТИ, ую, уєш. Вивчати. Вчитися. Студіювати.

ШТ'УКА, и, ж. М'ясо.
О йка штука, здерта вздовж хребта свині!
(П. Дмитрів).

ШТУРБА, и, ж., зоол. Вівця. Стара, квола вівця.

ШТУХАНЕЦ, нця, ч. Удар під бік.

ШТУЦ, а, ч. Обріз. Холодна зброя.

ШТУЧІНИК, а, ч. Призиванка жителю с. Слобода. Колись тамтешні люди бралися на різні способи, різні бізнеси. (М. Савчук).

ШТУЧЬНИЙ ВІДДИХ, ого у, ч., мед. Штучне дихання.
Єк ноги, руки и пальці змєкнут, треба робити штучьний віддих… (К. г., 1935).

ШТЯСЛИВИЙ, ого, ч. Везучий. Шісливий. В Тюдеві говорять... штясливий замість щасливий. (І. Сеньків).

ШУБЕР, бра, ч. Заслінка в димоході.
Юрасю, подивиси ци вигоріла грань у грубці тий коли так, то наполовину засунь шубер. (Я. Щербань).

ШУЛЬОК, лька, ч., бот. Качан кукурудзи, стрючок бобових чи перцю.

ШУМИЛИНА, и, ж., бот. Кукурудзиння. Лабуз.
Міхайло тимчасом сів на шумилину коло одної купи, – підігнувши під себе ноги, і пакав люльку, віддуваючи нижню губу. (М. Павлик).

ШУПЕНЯ, і, ж. Страва з квасолі та пшеничної каші, заправлена засмаженою на олії цибулею.

ШУРЬ'ИК, а, ч. Чоловік сестри.

ШУСТЕР, а, ч. Швець.

ШУТИЙ, ого, ч., зоол. Безрогий.

ШУТР, а, ч., буд. Гравій – суміш зарінкового каміння і піску.

ШУТРУВАТИ, ую, уєш. Насипати гравію на дорогу, стежку.
Відколи підшутрували нашу вулицю, то й нима кабачів. (Довгополе).

ШУФЛЕТА, и, ж. Шухляда.

ШУФЛІ (Я), і, ж. Совкова лопата.

ШУФЛЯДА, и, ж. Шухляда. Шуфлета.
…жиди до підписаня контракту берут собі цілком іншого чоловіка, а ци жінку і такий контракт чекає у шуфляді відповідної хвилі, коли властиво, може, той, що мав контракт підписати, помирає!
(Ю. Ґулюк).

ШУШЕНИЦІ, ь, мн. Сушені фрукти. Сухофрукти.

ШШЄ. Ще.
«И – и – й буде на согодне, – подумала Параска, – але шшє – ні! Шшє одно… Бо то давно уже ношу… Аби ньи забутьи: «Житє – то мамина краса… З чьистов любовійов… З чьистов і …» . (Б. Радиш-Маринюк).

ШШІРІ, их, мн. Щирі. Безкорисливі. Привітні. Чистосердечні.
Гуцулскі коні фист дужі и шшєрі в роботі…
(Ю. Бурчак).

ШЬИВ'А, и, ж. Квасковата вода.

ШЬИПКА, и, ж. Шапка – головний убір.
«На злодію шьипка горит». (В. Шухевич).

ШЬО. Що.

ШЮР, а, ч., зоол. Щур – шкідливий ссавець. Гризун. Пацюк.
А ще пам'ятаю, як на моєму весіллі Федір Тарабаса несподівано виголосив: «Хто не чіступався – у того шюр мошенку ззіст».
(Я. Радиш).

Щ

ЩАВНИК (ШЧАЎНИК), а, ч., бот. Щавель кінський.
Росте щавник усюди, особливо на зимлі, що вдобрена вівчим гнойом. (М. Матіїв).

ЩЕЗНИК, а, ч., міф. Нечиста сила. Чорт.
При цьому болів дуже душею, наколи чув, а то й бачив, скільки в його горах усякої нечисті, погані й нехарні: арідники, щезники… (М. Ломацький).

ЩЕПЛЕНЄ, я, с., сад. Прищепляти. Окулірувати.

Живець (ножик) або вічко (брунька) одного сорту фруктового дерева прищеплювати на інше, насамперед дичку.

…приучував навіть до роботи річей потрібних в господарстві рільнім, а щепленє дерев плодоносних, то мусів уміти єго каждий ученик. (Ю. Ґулюк).

ЩЕРБА, и, ж. Тріщина, щербина, щілина в ковбку, циклі, скалі.

ЩЕРБІ, их, мн. Нерівні.

Вже от – от і видхочеться ткати. Але це одна мить. Та ні, не здаюся. Першого дня дали грубі нитки і кусочок уткала. Лиш краї щербі – нерівні. (Т. Плитка – Сорохан).

ЩЄВА (RUMES ACETOSAL) и,ж., бот. Щавель кислий. Те саме, що квас.

Багаторічна рослина з родини гречкових.

Для виготовлення ліків використовують листки і корені.

Дія: в'яжуча, кровоспинна, протигнильна, послаблююча. (Ф. Мамчур).

ЩЄПА, и,ж., сад. Саджанець молодого фруктового деревця.

ЩЄПАВКА, и, ж. сад. Пристосування для обривання спілих фруктів.

ЩИГЛИК, а, ч. згр. Міра покарання неслушним хлопчикам.

Памнітаю кілко ми нираз дістали щигликів від учителя креслення і трудового навчання за неуважність на його уроках – своєрідним відстрілом указівного пальця по голові… (П. Дмитрів).

ЩИКАТИ, аю, аєш. Гикати. Напала гикавка.

ЩІБАТИ, аю, аєш. Оббивати тичкою чи тонкою жердиною плоди з фруктових дерев.

Ші паперівка ни дійшла, а дітвора майже половину єблук общібала. (Я. Щербань).

ЩІВА (RUMEX CONVERTUS (L.) WILLD), и, ж., бот. Кінський щавель.

Рослина з високим товстим прямостоячим стеблом і великими гіллястими коренями.

Кінський щавель відрізняється від городнього насамперед смаком: він не кислий, а терпкий. Росте на заливних луках, лісових галявинах, по берегах річок та озер.

Для виготовлення ліків застосовують при кровохарканні, кровотечах, виразках, геморою, діареї. (Ф. Мамчур).

Щіва попри корисні фармакологічні властивості дуже забур'янює полонини. Адже її не любить худоба.

На порядок денний уже давно винесено питання щодо вивільнення альпійських лук від цієї рослини. Бо невдовзі щіва знищить трави, які люблять пасти вівці, корови, коні… (П. Дмитрів).

ЩІСТІ, я, с. Щастя.

Вінчуємо вас щістім, здоров'їм,
Щістім, здоров'їм, прибутком новим!
(М. Лесюк).

Ю

ЮГАС, а, ч., рідк. Те, що й йугас – пастух овець ; вівчар.

ЮГАТИ, аю, аєш. Розхитувати. Юрґати.

ЮДА, и, ч., міф. Диявол, злий дух (счез би він). Чорт, який допомагає в домашньому господарстві; хованець.

ЮДИТИ, юджу, юдиш. Намовляти когось до злого, спонукати до поганих вчинків чи дій, під'юджувати.

ЮДНИК, а, ч. Те ж, що й юда.

…намножили си юдники, сидит Триюда уводно у пеклі та вісипає лиш юдників на землю. (В. Шухевич).

ЮЗАТИСИ, аюси, аєшси. Те, що й ховзатиси.

…після сеї ночи юзаютси цев дорогов ноги. (Косів).

ЮЗИХА, и, ж. Дружина Йосипа (Юзя).

Бути бабою Юзиха, клундею, ..
(Л.-П. Стринадюк).

ЮРҐАТИ, аю (си), аєш (си). Буксуючи, притишено їхати взад і вперед колісним транспортом.

ЮРИКИ, (LATHREAS QUAMARIA) ів, мн., бот. Петрів хрест.

… корінь дають з солею коровам, аби дали ладне масло. (В. Шухевич).

ЮРИХА, и, ж. Дружина Юрія.

З Юркової хати кужелем вибіг чорний дим – Юриха затопила в печі.
(М. Скавуляк).

ЮРЧИК, а, ч. Примітивне пристосування для мотання ниток у клубки.

Спрядені нитки намотували на мотовила, рахували чисниці (по 8 ниток у кожній), намотуючи по 12 пасем (по 10 ниток у кожній). Потім ці нитки намотували на снувальні й при допомозі юрчиків (дерев'яні палички) з отвором, щоб не різали нитки руку, змотували в клубки, які віддавали ткачам. (М. Сорич).

ЮРІВКА, (Caltha palustris L) и, ж., бот. Калюжниця болотна.

Внутрішнє використання рослини обмежується її токсичністю. «На ворітнім стовпі кладут кецку (дернину з жовтими весняними квітами – «юрівками». (Ю. Чиґа).

ЮРІВНИК, а, ч., бот. Петрів хрест.

ЮРІЄНКА, и, ж., бот. Те ж саме, що й юрівка.

Удосвіта в день Юрія «збирают і дрібно насікают косиць – «юрівок», додают соли, шо була Світого Вечера на столі, і дают худобі, би уна вид того мала жовту сметану».
(Ю. Чиґа).

ЮРІНКА (є), и, ж., бот. Калюжниця болотна.

ЮРІЯ (є, ї), церк. Свято Юріє.

До Юрія клали у ясла багато як найкращого сіна, аби коровам та вівцям прибуло май – май молока! А ще вдосвіта того дня збирали квіти первоцвіту, дрібно сікли, посипали сілю із Святвечора і давали худобі: «аби мала жовту сметану». На Юрія з перших надоїв молока від овець виготовляли будз та святили його у церкві й роздавали бідним, щоб помолились за молочність овець.

Важливим для гуцулів був сам день, на який припадало Юрія. Якщо на вівторок, четвер або суботу, то рік буде багатим на молоко, а коли в інші дні – бідним. (Путила).

ЮРЧИХА, и, ж. Дружина Юрка.

Юрчиха була дуже віруюча і цего вчєла своїх дітий. (Б. Березів).

ЮТОВИЙ, ого, ч . Юхтовий. Шкіряний.

ЮХА З МИЄСОМ, и ом, ж., згр. Дюшок. Засмердиться. Зупа з м'сом.

…учора ведмідь роздер вола, а пастухи відбили, тож буде «юха з миєсом»…
(Г. Хоткевич).

Ведмеді, як правило, забитих тварин їдять тоді, коли туші вже мають неприємний запах. (Перкалаба).

ЮХВАРКА, и, ж., рідк. Перша страва, приготовлена з картоплі з додаванням сиру, пощипаного тіста з пшеничного борошна і закришки.

ЮХТ, а, ч. Особливо оброблена шкіра.

ЮХТОВІ, их, мн. Чоботи або туфлі, пошиті з юхта.

Святе життя мають. Лишень патентарі в чоботях юхтових… (М. Черемшина).

ЮШКА, и, ж. Зупа на м'ясному або рибному бульйоні.

Я

ЯБИРКО, а, с., сад. Яблуко.

– А мій милий чорнобривий,
не дайся просити,
Як нам пан – біг допоможе,
будем добре жити.
На ябирка укусити,
як гірке, то кинеш,
А як ти мні житє збавиш,
сам навіки згинеш.
(М. Павлик).

ЯБКО, а, с., сад. Яблуко.

Зародили винні ябка… (В. Глібчук).

ЯБЛЕШНИК, а, ч., спирт. Яблучне вино.

ЯБЛІНКА,и, ж., сад. Молоде фруктове дерево. Яблунька.

ЯБЛІНКОВИЙ, ого, ч., сад. Яблуневий сад.

Скажу їм ся посходити.
В яблінковий я сад. (В. Глібчук).

ЯБЛУЧЬИНКА, и, ж., спирт. Самогон з яблук.

ЯВОРІВКА, и, ж. Тип вуставки на космацькій сорочці… у вуставках, вишитих низинкою чи яворівкою – прямою гладдю чи качалочками.
(Д. Пожоджук).

ЯГНЄ, ити, с., зоол. Ягня, якому лишень місяць – два. Єгнє. Ягні.

ЯГНЄТКО, а, с., зоол. Ягнятко.

ЯГНИЦЯ, і, ж., зоол. Вівця від шести місяців до одного року, яка не дозріла ще до парування.

ЯГНИЧЄРЬ, я,ч. Пастух ягнят.

ЯГНЬИ, ти, с., зоол. Ягня. Ягнятко.

Цеї весни дорогі ягньита на єрмарках. (Люча).

ЯГНЯТНИК, а, ч., заст.. Пастух ягнят.

ЯГНЯТНИК, а, ч. Обгороджене місце або простенька будівля для ягнят.

ЯЗЯ, і, ж., зоол. Змія з кількома головами.

Из змії робить си «язя», йик ї 7 років, аби ніхто ї не видів. Тогди си робйи крила у неї; голову має велику, а йик так завелика си зробит, шо мож летіти, то вже людий може у маху пожирати.
(В. Шухевич).

ЯКИС'МО Якщо. Якщо так. Коли ж.
Якис'мо сі й посходили,
Та й собі побудьмо,
За нас судіт та й говоріт,
Ми здорови будьмо – 2 р.
(А. Василів, С. Ців'юк).

ЯКРАС. Якраз.
...сведричок якрас на ню...
(М. Сулятицький)

ЯЛІВНИК, а, ч., зоол. Отара недійних овець або корів.

ЯЛІВНИК, а, ч., заст. Місце на полонині для ялової худоби.

ЯЛІВНИК, а, ч. Пастух ялової худоби.

ЯЛОВЕҐА, и, ж., зоол. Стара корова або вівця, котра не дає приплоду. Єловеґа.

ЯЛОВЕЦ, вця,ч., бот. Ялівець. Жереп.

ЯЛОСЯ. Вдалося. Довелося. Прийшлося. Здалося б. Варто мати.

Та не ялося мені ломити слово, і я йду плаєм та й, тей хлопець ловлю у долоні оті летючі вогники, ті світивки божі...
(М. Черемшина).
Коби йшла, коби цих дружбів не скидалася! Йому ялося таких дружбів мати.
(М. Черемшина).

ЯРЕМЧЬИНСЬКИЙ, ого, ч., етн. Житель м. Яремча. Яремчанець.

ЯРМУРКА, и,ж. Ярмулка-єврейський головний убір з м'якої матерії.

ЯСИК (ЧОК), а, ч. Маленька подушка.

Неня зробила кілька файних ясиків з гусічого піря для доньки Марії. Та шє й вишила для них напірники. (Рожнів).

ЯСІНЯЛОГІЯ, ії, ж., істор. Дослідження і вивчення минувшини, ремесел, звичаїв, обрядів, фольклору, музики, побуту, здобутків, людських доль ясінянців з Рахівщини.

Ясіня скликає друзів, аби не лише погоститися на чергових уродинах, скуштувати довбушевої юшки, витанцьовувати до нестями під гуцулку і намилуватися діточками, які так файно співанки виводє, але й аби пустити добре слово про свій край, про Ясіня, про Гуцулію по всему світу, зацікавити дослідників, митців і «пстругів пера» – в Чорній Тисі ж бо акули сьи не водє – до нових відкриттів, творчих набутків і описів чи зображень навколо ясінялогії, які б стали на поміч у сему великому світі, світі, що нині стирає в самім собі самобутності та все універсалізує. (В. Тимчук).

ЯТЕР, а, ч. бракон. Те ж, що й єкєр. Ятір.

Я ФЕЛУЮ. Клянуся Богом.

ЯФИНИ, (VACCINIUM TYRTILLUS) н., мн., бот. Чорниця, борівка.

Ця рослина з родини вересових широко застосовується у фармакології і народній медицині.

Колис то ходив йим на Думин у яфини та дуже – м чудував, шо люде запусто йдут у гори, аби си лиш подивити навкруги! (І. Жеґуц).

ЯФИНІВКА, и, ж., спирт. Алкогольний напій домашнього виробництва.

Великий Бичків пригощав оригінальними голубцями, Костилівка – міцною яфинівкою, 70-градусним напоєм, настояним на чорницях. (О. Треб'єв).

ЯФИРА, и, ж., бот. Те ж саме, що й чорниці та яфини.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Аксюк Лідія. Ти повинна жити /Гуцули і Гуцульщина. – Ч.2 (6) 2012. – С.62. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Андрусяк Михайло. Останні з когорти «залізних». – Коломия: Вік, 2012. – 448 с. ISBN 966 – 550 – 240 – 9.

Астаф'єва Марія, Воронич Ганна. Говірки сіл Річки та Яворова як образок до історії Гуцульщини: лексикографічний аспект / Гуцули і Гуцульщина. – Ч.2 (6) 2012. – С.63 – 68. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Астаф'єва М.М. Словник гуцульських говірок Річки та Яворова: у 4-х книгах /М.М. Астаф'єва, Г.В. Воронич. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2014. ISBN 978 – 966 – 428 – 356 – 1. Кн.1. Скриптура перша: А-Ж. – 2014. 516 с. + 8 іл. ISBN 978 – 966 – 428 – 357 – 8.

Бандера Степан. Перспективи Української Революції: третє репринтне вид. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. – 728 с. ISBN 978 – 966 – 428 – 076 – 8.

Барвіньский Олександер. Історія України – Руси. – Львів, 1904. – 128 с.

Береза Тарас, Зубрицька Ірина, Зелений Юрко. Мова – не калька / Україна унікальна. – Львів, «Апріорі». – Ч.1, 2015. – 76 с.

Біленчук Петро, Гавука Петро. Великі перспективи міні – ГЕС / Верховинські вісті. – 2017. – 24 лютого.

Біологічний словник. [Редколегія]. 2-е вид. – Київ: Головна редакція УРЕ, 1986. – 680 с, іл..

Близнюк Микола. Дві поеми. – Косів: Писаний Камінь, 2011. – 160 с.
ISBN 978 – 966 – 851 – 962 – 8.

Боберський Юрій. Етнопоходження гуцулів. Відгомін кімерійської традиції / Галичина. – 2014. – 30 січня.

Бойчук В.М. Своєї долі ковалі. – Вижниця: Черемош, 2009. – 80 с. іл.
ISBN 978 – 966 – 181 – 030 – 2.

Василів Андрій. Райфалівські співанки. Гвоздецькі весільні / Ґреґіт. – Ч.8. 2012. – 76-82 с.

Василів Андрій. Рихтіґ, у суботу!.. /Ґреґіт. – Ч.12-13. 2015. – 114-116 с.

Васильчук Микола. Силуети: Коломиєзнавчі тексти / Післямова канд. істор. наук В. Глаголюка, Ю. Плекана. – Коломия: Вік, 2006. – 304 с.
ISBN 966 – 550 – 059 – 7.

Ватаманюк Калина. Пишемо історію «Здвижина» / Здвижин. – Ч.1. 2006. – 56 с. – С. 9-32.

Велика енциклопедія народної медицини [Текст] / укладачі І. Алексєєв, А.Діброва. – Донецьк: ТОВ «Глорія Трейд», 2010. – 704 с. ISBN 978 – 617 – 536 – 011 – 8.

Величко С. Сучасний стан і потреби українського бджільництва / Український пасічник. – Ч.6. 1942. – С. 1-2.

Величко С. Оцінка медодайної вартости місцевости / Український пасічник. – Ч.11. 1943. – С. 11-12.

Величко Олег. Транскордонний «Писаний ботей» / Верховинські вісті. – Ч.11 (6907). – 2013. – 15 березня.

Верховинщина за 20 років Незалежної України. [Видання колективу авторів]. / упорядник Дмитро Ватаманюк. – Чернівці ТОВ «Друк Арт». © Редакція журналу (видавництво) «Гуцульщина», 2010. – 368 с, іл.

Витвицький Софрон. Історичний нарис про гуцулів. [Переклад, передмова, примітки Миколи Васильчука]. – Видавництво «Світ», 1993. – 96 с.

Вінтоняк Ганна. Альбом. / автор вступ. ст., упорядн. О.Никорак. – Львів: інститут народознавства Національної академії наук України, 2011. – 208 с. ISBN 978 – 966 – 02 – 6253 – 9.

Вінценз Станіслав. На високій полонині. Переклад з польської Тараса Прохасько. Видання друге. – Івано-Франківськ: «Лілея – НВ», 2012. – 640 с.
ISBN 978 – 966 – 668 – 271 – 3.

Влад Марія. Бурштинове диво: оповідання / Марія Влад. – Львів: Срібне слово, 2012. – 112 с. іл.
ISBN 978 – 966 – 8399 – 24 – 4.

Влад М.М. Кедрове Божелісся / Влад – Косів: Писаний Камінь, 2013. – 206 с.
ISBN 978 – 966 – 8519 – 86 – 4.

Гавука Петро. Видатні люди про мову / Гуцули і Гуцульщина. – Ч.1 (7). 2013. – 6-16 с. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Гавука Петро. Весілля: традиції і повір'я / Захід. – Ч.49. 2013. і – Ч.6. 2014.

Гавука Петро. Зберегти діалект етнографічної оази / Гуцульський калєндар. – 2015. – С.85. [Спецвипуск 20 журналу «Гуцульщина»].

Гавука Петро. Весілля: традиції і повір'я / Гуцули і Гуцульщина. – Ч.1 (11). 2015.
ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Гавука Петро. Словники говірок Дмитра Савчука / Ґражда. – Ч.1 (37). 2015. – С.54.

Гавука Петро. Кухня Гуцульщини. [Гавука – укладач, Павлюк Михайло – редактор]. – Косів: Писаний Камінь, 2016. – 140 с.

Гавука Петро. «Не спіть, а чувайте...» / Галичина. – 2017. – 7 березня.

Гайке Вольф – Дітріх. Українська Дивізія «Галичина». Історія формування і бойових дій у 1943 – 1945 роках / за заг. ред. В. Кубійовича. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 208 с. – С. 199-200.
ISBN 978 – 966 – 634 – 670 – 7.

Галюк Василь. Ідоли залишаються зимувати. Народний роман. – Івано-Франківськ, 2009. – 216 с.

Гейніш Василь. Які ж гостини без кулеші, а хата без рушників вішитих / Ґражда. Ч.2. 2012. – 53 с.

Герасим'юк Василь. Кров і легіт: вибрані вірші і поеми / Василь Герасим'юк. – Чернівці: Букрек, 2014. – 320 с. – (серія «Третє тисячоліття: українська поезія».
ISBN 978 – 966 – 399 – 358 – 4.

Глібчук Василь. Великодні пісні. – Косів: Писаний Камінь, 2012. – 16 с.

Гошовський І. Можливості розвою пасічництва в Карпатах / Український пасічник. – 1942. – Ч.6. – С.9 – 10.

Грабовецький Володимир. Історія Гуцульщини. Навчальний посібник [готували до друку А.Григорук, М.Камінська, М.Ткач, Н. Черкач]. – Косів: Писаний Камінь, 2013. – 244 с.: іл..
ISBN 978 – 966 – 8519 – 78 – 9.

Грепиняк М. І. Красою гір натхненні /
[за редакцією Михайла Гнатюка]. – Косів: Писаний Камінь, 2013. – 204 с.: іл..

Григорук Аделя, Масляник Олександр. Юрій Павлович: сповідь душі: альбом. – Львів: Ліга – Прес, 2014 – 96 с.: іл..
ISBN 978 – 969 – 397 – 271 – 4.

Гургула Ігор. В гуцулів кілометр іде «один за п'ять» / Гуцульський календар. – 2003. – 104 с. – С. 80-81.

Гуцули у Визвольній боротьбі: Спогади січового стрільця Михайла Горбового / Упор., вступ. слово, примітки, додатки, біограф. дов. Р. Коваля, Ю.Юзича, П.Арсенича. Серія «Українська воєнна мемуаристика». Т.4. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика»; Київ: Історичний клуб «Холодний Яр», 2009. – 472 с.: іл..
ISBN 978 – 966— 2024 – 47 – 0.

Гуцулія / Єдиний гуцульський журнал у світі. Конференції гуцульських товариств Америки й Канади. Видає гуцульське товариство «Чорногора», Інк. в Чікаго. – 1996/1997. – Ч.4-1 (117-118-119) – 44 с.

Гуцулія / Єдиний гуцульський журнал у світі. Конференції гуцульських товариств Америки й Канади. Видає гуцульське товариство «Чорногора», Чікаго. – 2000/2001. – Ч.127 – 130. – 70 с.

Гуцульська школа / Регіональний науково-педагогічний і літературно-краєзнавчий журнал гуцульської освітянської ради. – 2000. – Ч. 1 – 2.

Гуцульщина. Перлина Українських Карпат: альбом. [редактор Уляна Старосольська]. Видавець: Українське Гуцульське Товариство «Черемош» Філядельфія. – 1998. – 500 с.: іл.. Library of Congress Catalog Card Number: 98 – 72507.

Гуцульщина / Український журнал всегуцульської єдності і відродження. – 2010. – Ч. 63-64. – 112 с.

Гуцульщина / Український журнал всегуцульської єдності і відродження. – 2012. – Ч. 65. – 64 с.

Гуцульщина / Ілюстрований журнал всегуцульської єдности. Видає Об'єднання Гуцулів Західної Діяспори. Торонто. – 1999. – Ч.56. – 40 с.

Гуцульщина / Ілюстрований журнал всегуцульської єдности. Видає Об'єднання Гуцулів Західної Діяспори. Торонто. – 2001. – Ч.62. – 40 с.

Ґулюк Юрій. Жаб'є [історичні розповіді від часу залюднення цього краю до 1939 року]. Верховина, редакція журналу (видавництво) «Гуцульщина». – Видрукувано в Івано-Франківській обласній друкарні, 2004. – 176 с.

Девда П.В. Біб льос гуцула. Проза, поезії. – Вижниця: Черемош, 2013. – 214 с. ISBN 978 – 966 – 181 – 113 – 2.

Девдюк Т. Дерево навколо птаха [Текст]: Поезія / Худож. оформл. А. Марковської. – Львів: Каменяр, 2010. – 87 с. ISBN 978 – 966 – 607 – 135 – 7.

Дем'янюк Петро. Кермин (Топоніми села Молодятин). Друге видання . – Мукачево: «Карпатська вежа», 2014. – 30 с.

Дмитрюк Віталій. Вінчінє могли перенести, єкшо молоді не знали молитов / Карпати. – 2014. – 18 липня.

Дмитрюк Віталій. Ремесло, що стало історією. У серпні 1979 року відправили останні дараби з Верхнього Ялівця, Перкалаби, Сарати / Карпати. – 2015. – 4 грудня.

Держипільський Любомир. Лікарське рослинництво та ягідництво. – Косів: «Писаний камінь», 2006. – 242 с.: іл. ISBN 966 – 8519 – 16 – 7.

Добрянський А. Який вулик кращий / Український пасічник. – 1943. – Ч.11. – С.2-4.

Дяків Іван. Для щастя і спасіння. Стань практикуючим християнином. – Івано-Франківськ, 2006. – 32 с.

Жеґуц Іван. Вибрані тексти з гуцульського говору в Закарпатті. – Мюнхен, 2001. – 88 с. ISBN 978 – 966 – 8130 – 90 – 8.

Жуковський Е.Ф. Коломийки. Вихід в полонини. – Вижниця: Черемош, 2007. – 62 с.

Зеленчук Василь. Міжнародний семінар діалектологів у Криворівні / Гуцульський календар. – 2003. – С.104.

Зеленчук Іван, Зеленчук Ярослав. Станіслав Вінценз і Гуцульщина / Гуцульщина. – 2010. – Ч. 63-64. – С. 83-87.

Зеленчук Іван, Ванджурак Михайло. «Гуцульська «культурна революція» в Америці… і у Львові» / Верховинські вісті. – Ч.6 (6902). 2013. – 8 лютого.

Зеленчук Іван, Зеленчук Ярослав. «Бабка Голубка» – гуцульський самородок українського кінематографу / Верховинські вісті. – 2015. – 30 січня.

Зеленчук Ярослав. Кляуза кронпринца Рудольфа в Перкалабі / Верхів’я Черемошу. Спецвипуск. Ч. 3 Національного природного парку «Верховинський» у газеті «Верховинські вісті». – Ч.53 (6896). – 2012. – 28 грудня.

Зеленчук Ярослав. На Бензарівці у Шибеному / Верховинські вісті. – 2014. – 3 жовтня.

Зерова Марія, Єлін Єфім, Козяков Сергій. Гриби (їстівні, умовно їстівні, неїстівні, отруйні). – Київ: Урожай, 1978. – 232 с.

Зузяк Людмила. 90-річний Юрій Семчук: «То мамини молитви мене шє держє на світі» / Верховинські вісті. – 2013. – 26 квітня.

Іванюк Михайло. Народні перекази рідного краю. – Вижниця: Районна друкарня, 1993. – 32 с.

Іванюк Надія. Мово! / Гуцули і Гуцульщина. – Ч. 1. (7). – 2013. – 96 с. – С.16. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Івасів Роман. Сила слова. Микола Лесюк: доля мови – в руках народу / Галичина. – 2012. – 8 листопада.

Івасів Роман. Доля мови – доля народу / Галичина. – 2014. – 23 грудня.

Калєндарь гуцулский на рік 1935. Накладом Товариства Приятелів Гуцулшіни / «Prasa Polska». – 212 с.

Кибіч Я.В. Ґерданики вітань. Вижниця: Черемош, 2011. – 264 с. ISBN 978 – 966 – 181 – 060 – 9.

Клим Роман. Толоки можуть / Верховинські вісті. – 2014. – 15 серпня.

Коваль А.П. Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / А.П.Коваль. – Вид. 2-ге. К.: Либідь, 2012. – 312 с.: іл. ISBN 978 – 966 – 06 – 0623 – 4.

Ковалюк Олекса. Філософія життя / Ґреґіт. – Ч.4. – 2008. – 92 с. – С.85.

Кожоляко Олександр. Календарні свята та обряди українців Буковини: семантика і символіка. – Чернівці: Друк Арт, 2014. – 608 с.

Кокіш Микола. «Єк не було би Різдва, ни воскресла би весна» / Ґражда. – Ч.1/34. 2014. – 74 с. – С. 13-14.

Колодій Віталій. Вижниця. Путівник українською і російською мовами. – Ужгород: Карпати, 1982. – 80 с.

Коренюк Дмитро. На дарабі до Європи. Гуцульські вибрані гуморески. – Львів: Тиса, 2015. – 90 с.

Коржук Юрій. Примівки гір / Гуцульський калєндар на 1996. – 56 с. – С.52-56.

Корнеюк Петро. Колядник [Упорядкування]. – Вижниця районна друкарня, 1990. – 64 с.

Королюк Лілія. «Плай» – вікно у чарівний світ Гуцульщини / Гуцульська школа. Регіональний науково-педагогічний і літературно-краєзнавчий журнал гуцульської освітянської ради. – Ч. 1-2 (9-10), 2000. – С.139-140.

Корпанюк Марія. Ручнороблена книга «Санктуаріум унікальних культур світу. Гуцули». – Ковчег, Laboratooriumi, Tallin. – 2013.

Край гірської казки. Фотоальманах / Автор проекту Віталій Дмитрюк. – Чернівці КВКФ «Колір Друк», 2012. – 24 с.

Курищук В.Ю. Яблунів: причинки до історії містечка. – Косів: Писаний Камінь, 2009. – 474 с.: іл. ISBN 978 – 966 – 96992 – 4 – 4.

Курищук В.Ю. Духовні святині Яблунівщини. – Косів: Писаний Камінь, 2013. – 156 с.: ISBN 978 – 966 – 8519 – 79 – 6.

Курищук В.Ю. Дорога до храму. – Косів: Писаний Камінь, 2014. – 124 с. іл.
ISBN 978 – 966 – 97446 – 0 – 9.

Лазарович Марія. Гуцул із сувенірами в космосі / Галичина. – 2010. – 12 серпня.

Лесюк Микола. Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району). Наукове видання. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. – 328 с.
ISBN 978 – 966 – 398 – 013 – 3.

Ломацький Михайло. Заворожений світ. Частина 1 «По цей бік Чорногори». Ч.II «По той бік Чорногорки». Видання друге / [Загальна редакція Олександра Масляника]. – Львів: «Тиса», 2014. – 496 с.: іл.

Ломацький Михайло. У горах Карпатах. (Видання для молоді). – Львів: «Тріада плюс», 2014. – 144 с.: іл.
ISBN 978 – 966 – 486 – 163 – 9.

Лосюк П.В. На вістрі часу: Освітньо – краєзнавчі статті / Лосюк П.В. – Косів: Писаний Камінь, 2015. – 276 с.
ISBN 978 – 966 – 181 – 151 – 4.

Луців Євген. Гуцульські «непрості» / Ґреґіт. – Ч. 12-13, 2015. – С.89-92.

Мазур Михайло. Карпатська «убери – хата» / Порадниця. – 2015. – 12 лютого.

Максим'юк Ярослава. Шекерєків – Доників / Верховинські вісті. – 2011. – 1 жовтня.

Манчук Онуфрій. Жьиб'ївські новелі / упоряд. Василь Нагірняк. – Косів: Писаний Камінь, 2013. – 82 с.
ISBN 978 – 966 – 8519 – 87 – 1.

Нагірняк В.В. Стихія води і грому / Нагірняк В.В. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. – 284 с.
ISBN 978 – 966 – 428 – 289 – 2.

Народні пісні в записах Михайла Павлика / Упорядкування і примітки О.І.Дея та В.А. Качкана. Вступна стаття О.І.Дея. – Київ: «Музична Україна», 1974. – 318 с.

Негрич Микола. Світ перевернувся / Гуцули і Гуцульщина. – Ч. 1 (7). 2013. – 96 с. – С. 67-69. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Негрич Микола. Співанки про глобальне потепління / Гуцули і Гуцульщина. – Ч. 1 (7). 2013. – 96 с. – С. 66.

Огієнко Іван. Наука про рідномовні обов'язки. – Рідномовний Катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства / Іван Огієнко. – К.: Ярославів Вал, 2014. – 56 с.
ISBN 978 – 617 – 605 – 011 – 7.

Ой у горах смерекових. Запис, нотація та упорядкування Кузьми Смаля. – Вижниця: Черемош, 2010. – 352 с.

Олексюк В.І. Християнська основа української філософії: (Вибр. твори). – К.: Видавничий Дім «Соборна Україна», 1996. – 236 с. – (Сер. «Мислителі укр. діаспори»).

Павлик Михайло. Оповідання / Сьвітова бібліотека. – Ч.5. Чернівці, 1909. – 212 с.

Павличко Дмитро. Великдень / Гуцули і Гуцульщина. – Ч.2 (8). 2013. – 96 с. – С. 4-9. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Павличко Дмитро. Кінь [поема] / Гуцули і Гуцульщина. Ч.1 (5). 2012. – 96 с. – С.20 – 25. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Павличко Дмитро. Різдво / Гуцули і Гуцульщина. – Ч.1 (2). 2011. – 96 с. – С.13-18. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Павличко Д.В. Ялівець: Поезії / упоряд. і передм. Р.М. Лубківського; [іл. В.В. Кузьменка]. – К.: Веселка, 2004. – 399 с.: іл. – (шк. б-ка). ISBN 966 – 01 – 0000 – 0 (серія) ISBN 966 – 01 – 0301 – 8.

Пелипейко Ігор. Флояра. Хрестоматія з гуцульського фольклору. – Косів: Писаний Камінь, 1999. – 226 с.

Пелипейко Ігор. Косів: люди і долі. – Косів: Писаний Камінь, 2001. – 368 с.: іл. ISBN 966 – 7351 – 15 – 7.

Пелипейко Ігор. Містечко над Рибницею. – Косів: Писаний Камінь, 2004. – 572 с.: іл. ISBN 966 – 8519 – 09 – 4.

Плитка-Горицвіт П.С. Старовіцкі повісторькє. – Косів: Писаний Камінь, 2008. – 460 с.: іл. ISBN 978 – 966 – 8519 – 42 – 0.

Плитка-Горицвіт Параска. Різдв'єна коліда у селі Криворівня. – Львів: Колесо, 2014. – 128 с. ISBN 978 – 966 – 2527 – 38-4.

Плитка-Сорохан Теодозія. Нескорена духом лілея / Плитка-Сорохан. – Косів: Писаний Камінь, 2015. – 284 с.
ISBN 978 – 966 – 97446 – 4 – 7.

Поважний А.О. Генерал / Поважний. – Косів: Писаний Камінь, 2014. – 194 с. ISBN 978 – 966 – 97446 – 5 – 4.

Пожоджук Д.О. Українська ввічливість: фольклор гуцульського етноетикету в загальнонаціональному контексті. – Косів: Писаний Камінь, 2011. – 270 с.
ISBN 978 – 966 – 8519 – 63 – 5.

Пономарів О.Д. Українське слово для всіх і для кожного / Олександр Пономарів. – К.: Либідь, 2013. – 360 с.
ISBN 978 – 966 – 06 – 0635 – 7.

Поп'юк Ярослава. Єк дідо носив дранті прати / Верховинські вісті. – 2014. – 28 березня.

Поп'юк Ярослава. Молодиця, котра тримає штири вугли / Верховинські вісті. – 2014. – 28 листопада.

Процюк Оксана. Дивак із гуцульським серцем / Галичина. – 2015. – 23 липня.

Путильщина – чарівна перлина Буковини. – Вижниця: Черемош, 2013. – 200 с.: іл.
ISBN 978 – 966 – 181 – 119 – 4.

Радиш-Маринюк Богдан. Той, що хмари молотить. Повість у новелах / Б. Радиш-Маринюк. – Косів: Писаний Камінь, 2012. – 184 с. ISBN 978 – 966 – 8519 – 72 – 7.

Радиш-Маринюк Богдан. Горицвіт – квітка гірська. – Косів: Писаний Камінь. 2014. – 144 с. ISBN 978 – 966 – 8519 – 80 – 2.

Радиш Ярослав. Спогади і роздуми. 1952 – 2012 роки (неповна правда) / Ярослав Радиш. – К., 2013. – 372 с.: іл.

Радиш Я. З гуцульського коріння / Я. Радиш: вид. друге, випр. і доп. – К.: «ДКС – центр», 2016. – 466 с.: іл. ISBN 978 – 966 – 2339 – 84 – 0.

Ромовська Зорислава. Роздуми небайдужої жінки / Зорислава Ромовська. – Львів: Ліга-Прес, 2011. – 280 с. ISBN 978 – 966 – 397 – 112 – 7.

Савчук Микола. Гуцульський календар – альманах на рік Божий 2010. – Тернопіль: Збруч, 2009. – 352 с.

Савчук Микола. Про батярів і збитки / Галичина. – 1991. – 12 грудня.

Семен Олекса. Повістуванє Андрія Василіва / Ґрегіт. – Ч. 8 – 2012. – 83 с.

Сеньків Іван. Гуцульська спадщина. Праці з життя і творчости гуцулів. Видання друге, доповнене / упорядник і редактор Дмитро Ватаманюк. – Чернівці: «Друк Арт», 2014. – 528 с.: іл.

Сінітович Володимир. Гуцульський самоцвіт. Петро Венгрин – неповторний і невтомний танцюрист, самобутній актор театру і кіно / Верховинські вісті. – 2016. – 25 березня.

Скавуляк М.М. Спогади минулих літ. – Косів: Писаний Камінь, 2010. – 364 с.: іл.

Сокіл Василь. Писана керниця. Топонімічні легенди та перекази українців Карпат. – Львів, 1994. – 208 с.

Сорич Микола. Історія Мишина. – Видруковано в Коломийській районній друкарні, 2000. – 396 с.: іл.

Стефак Василь. Барви високої долі: Документальна повість. – Коломия: Вік, 2009. – 304 с.: іл.
ISBN 966 – 550 – 038 – 4.

Стефак В.Ф. По той бік ночі / роман. – Львів: Сполом. – 2008. – 520 с.
ISBN 978 – 966 – 665 – 576 – 2.

Стеф'юк Василь. Стежками опришків. Історична зарисовка. – Косів: Писаний Камінь, 2008. – 56 с.

Люба – Параскевія Стринадюк. У нас, гуцулів: гуцульська проза / Стринадюк Люба – Параскевія. – Львів: ЛА «Піраміда», 2014. – 176 с.: іл. ISBN 978 – 966 – 441 – 334 – 0.

Уайт. Е. Христос – надія світу; пер. з англ. – Київ: «Джерело життя», 2010. – 800 с.: іл.

Українська Стрілецька Громада в Канаді. Ювілейне святкування. 80-річчя УСГ. – Торонто, 2008.

Українські січові стрільці, 1914 – 1920 (За ред. Б. Гнаткевича та ін.; іл. оформл. І. Іванця. – Репринт. відтворення з вид. 1935 р. – Львів: Слово, 1991. – 160 с.
ISBN 5 – 7707 – 1660 – 6.

Урядові вісти Косівського повіту. – Ч. 1. 1918.

Флис Світлана. Трембіта: вірність прадавнім традиціям / Гуцульська Україна. – Ч.1. – 2012.

Іван Франко. Вибрані твори. – Київ: «Дніпро», 1966. – 792 с.

Марко Черемшина. Карби. Новели. [іл. художника І.В. Остафійчука]. – Київ: «Дніпро», 1974. – 212 с.

Гнат Хоткевич. Довбуш – народний месник. – Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2014. – 416 с. ISBN 978 – 617 – 08 – 0295 – 8.

Гнат Хоткевич. Панипалєк і Туманюк / Гуцули і Гуцульщина. – Ч.1 (9) 2014. – 96 с. – С. 51-68. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Гнат Хоткевич. Туманюки / Гуцули і Гуцульщина. – Ч.1 (11) 2015. – 96 с. – С. 39-56. ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Знайдено неопубліковану повість Г. Хоткевича «Панипалєк і Туманюк». ІІІ. Опришки / Гуцули і Гуцульщина. – Ч.1 (12). 2016. – 96 с. – С.31-62.
ISBN 978 – 966 – 181 – 012 – 8.

Чоланюк – Букатка Марія Петрівна. Символ свободи і єдності. – Косів: «Писаний Камінь», 2008. – 68 с. іл.

Петро Шекерик – Доників. Дідо Иванчік. Роман у трьох частинах. – Видруковано в Івано-Франківській обласній друкарні, 2007. – 494 с. іл.: ISBN 966 – 8404 – 78 – 9.

Петро Шекерик – Доників. Рік у віруваннях гуцулів. Вибрані твори. – Івано-Франківськ: друкарня «Місто-НВ», 2009. – 352 с. іл.

Митрополит Андрей Шептицький. До моїх любих гуцулів. – Львів: «Артос», 2012. – 44 с.

Шкрібляк Петро. «… знiщить українське ґняздо ґайдамакуф-ґуцулуф»! / Верховинські вісті. – Ч.4 (6900) – 2013. – 25 січня.

Василь Шкурган. Кілько того світа. – Видавництво «Колір-друк», 2008. – 240 с. ISBN 978 – 966 – 407 – 10 – 0.

Шкурган Василь. Ади жию / Василь Шкурган. – Чернівці: Букрек, 2011. – 136 с.: іл. ISBN 978 – 966 – 399 – 232 – 2.

Юрчишин Г.М., Вах І.С. До 100-річчя Монастирської церкви Різдва Івана Хрестителя. Сторінки історії церкви Гуцульщини / Г.М. Юрчишин, І.С. Вах. – Чернівці: «Колір-Друк», 2012 – 136 с.: іл. ISBN 978 – 966 – 407 – 032 – 1.

Яновський М. Гірське серце. Вибране. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. – 648 с. ISBN 978 – 966 – 428 – 067 – 6.

Ясіня. [Текст]: зб. наук. праць, краєзн. розвідок, реф. і публіц. матер. за результатами І наук. конф. «Ясіня – столиця Гуцульської республіки… і не тільки», Ясіня, 20 жовт.2012 р. / Ясінянська селищна рада, Закарпатська обл. гром. орг. «Гуцульська столиця»); Упор. Тимчук В.Ю. – Львів: СПОЛОМ, 2013. – 164 с.: іл.

ПІСЛЯМОВА

Укладач цього словника самотужки би не справився з поставленою перед собою метою. Але завдяки багатьом шанувальникам СЛОВА, культурних надбань нашої славної і водночас патріотичної Гуцульщини кількарічна робота увінчалася виходом у світ омріяної книги.

Насамперед, хочу особливо подякувати за теоретичну та практичну допомогу **Василю Шкургану** із с. Смодної – члену НСПУ, лауреату літературної премії «Князь роси» ім. Тараса Мельничука, **Аделі Григорук** із м. Косова – члену НСПУ та НСЖУ, старшому науковому співробітнику науково-дослідної лабораторії «Гуцульська етнопедагогіка і гуцульщинознавство» Національної академії педагогічних наук України, автору і редактору-упоряднику ряду дослідницьких та художніх видань, заслуженому працівнику освіти України, **Івану Зеленчуку** з смт. Верховини – кандидату фізико – математичних наук, **Дмитру Кіращуку** – редактору народного часопису Верховинського району «Верховинські вісті», **Галині Кутащук** з Криворівні – науковому співробітнику Історико – краєзнавчого музею «Гуцульщина», **Миколі Іванюку** – технічному редактору Вижницького видавництва «Черемош», **Остапу Тим'яку** – голові Косівської районної спілки пасічників, **Михайлу Городенку**, **Ярославу Щербаню** і **Володимиру Бойчуку** – членам косівської районної організації Національної спілки журналістів України, **Віталію Дмитрюку** з Путили – відомому фотожурналісту на Буковині, **Михайлу Андрусяку**, відзначеному 2010 року найвищою літературною нагородою - Національною премією України імені Тараса Шевченка та **Миколі Васильчуку,** кандидату філологічних наук, доценту з Коломиї – членам Національної спілки письменників України, **Миколі Грепиняку** з Вижнього Березова – художнику-різьбяру, члену НСХУ та НСМНМ України, **Петру Сіреджуку** зі Львова – завідувачу відділом середньовіччя Інституту історії, археології і етнографії Карпат, доктору історичних наук, **Василю Біленчуку** теж зі Львова – ветерану праці та ініціатору створення тамтешнього Товариства «Гуцульщина», а також **Зеновію Библюку**, **Андрію Моравському** і **Михайлу Прощуку** з м. Косова, **Василю Петрованчуку** з с. Космача, **Івану Мисюку** з м. Снятина, **Олександру Масляникy** – публіцисту, літератору, лауреату премії ім. В.Чорновола, заслуженому журналісту України (м.Львів).

І, насамкінець, висловлюю безмежну вдячність доктору наук з державного управління, професору Національної академії державного управління при Президентові України **Ярославу Радишу** та директору приватного підприємства «Писаний Камінь» **Михайлу Павлюку** за допомогу й наполягання у прискоренні роботи над Тлумачним словником гуцульських говірок..

Най Вас усіх благословить Господь Бог на добрі справи заради миру в Україні, процвітання рідної української мови та гуцульської говірки.

ЗМІСТ

Для нотаток

Для нотаток

Укладач ГАВУКА ПЕТРО ДМИТРОВИЧ

Тлумачний словник гуцульських говірок

Довідкове видання

"Писаний Камінь"
Косів
2017

Комп'ютерний набір: *Марія Лазарович, Ганна Кіращук, Галина Кутащук*
Комп'ютерний дизайн *Віталія Стефурака*

Видруковано в ПП "Писаний Камінь"
Свідоцтво Держ. реєстру: серія ІФ, № 5083
Івано-Франківська обл., м. Косів,
вул. Незалежності, 28.
Тел-факс: 2-24-91
E-mail: Evrika-pk@ukr.net

Підписано до друку 11.05.17. Формат 70х100\16. Папір крейдований.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 25,35. Обл.-вид. арк. 25,74.
Тираж 1000 прим. Замовне 461.